CXVIII

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XXXVIII
C
30
NAPOLI

30

Digitized by Google

VI. P. 10

Digitized by Google

XXXVIII

~~C~~

~~2~~

C

30

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III"

Digitized by Google

AMSTELÆDAMI,
Apud JANSSONIO-WAESBERGIOS. 1704.

Digitized by Google

FRANC. SANCTII BROCENSIS

In Inclyta Salmanticenſi Academia Primarii Rhetorices & Græcæ Linguæ Doctoris

MINERVA,

SEU

DE CAUSIS LINGUÆ LATINÆ

COMMENTARIUS,

Cui inſerta ſunt, uncis incluſa, quæ addidit

GASP. SCIOPPIUS:

Et ſubjectæ ſuis paginis Notæ

JAC. PERIZONII.

Quæ Tertia hac Editione multum ſunt auctæ.

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

FRANEQUERÆ,
Apud LEONARDUM STRICKIUM,
M I Ɔ C C I I.

Digitized by Google

Digitized by Google

GENEROSISSIMO

ATQUE

ILLUSTRISSIMO

VIRO

SICCONI à GOSLINGA,

LIBERO ET HEREDITARIO AMELANDIÆ DOMINO, FRANEQUERANI AGRI PRÆFECTO, ACADEMIÆ CURATORI, ET CUM MAXIME ILLUSTRIUM FRISIÆ ORDINUM DELEGATO NOVEMVIRO, ETC. ETC.

S. P. D.

JAC. PERIZONIUS.

NOn ex longinquo mihi apud Te, Vir Generoſiſſime, petendam conquirendamve arbitror ſollicitam cauſſarum præfationem, quibus impulſus hoc, quicquid eſt operis, ad Te detulerim, quum eæ in promp-

tu ſint & obviæ cuilibet, qui Te meque norit. Si quid heic præfandum accuratius, hoc illud foret, quod ſplendidum Nominis Tui prætextum ad obſcuram hanc Grammaticarum diſquiſitionum, ſeu telam, ſeu laciniam, advocaverim. Sed non aliud mihi nunc ſuppetebat, quo tibi de ſalvo in patriam ex peregrinatione per Angliam & Franciam reditu gratularer. Et tamen volebam omnino publicum exſtare aliquod mei non modo erga Te ſtudii & obſervantiæ, ſed & ſynceri monumentum gaudii, quod ſoſpes & incolumis ad Tuos te recepiſſes, & totus jam te devoveres ac dederes Reip. quæ jam ante tuam profectionem, ut ſi ſuum in Te retinendo ſtudium rebus ipſis declarare, & ideo Te vinculis quibuſdam devincire ſibi voluiſſet, contulerat in Te jam tum amplum ſane illud & decorum adſpiciendarum curandarumque publicarum Rationum munus, quaſi quoddam Honorum Tibi porro ab ea deſtinatorum, & ſuſtinendæ deinceps Dignitatis, rudimentum. Nam certe alia & longe etiam majora Tuis Natalibus, & maxime Tuis animi dotibus ut debita, ita certo eventura ab ipſa Rep. nulli dubitamus, quippe quæ

in ſuæ jam de Te opinionis & exiſtimationis declarationem, ſuique erga te animi quaſi quoddam pignus & firmamentum iſta Honorum Initia tibi ultro ingeſſit. Interim dum hæc Fortunæ tuæ & Dignitatis incrementa liquido plane augurio jam præſagimus omnes, patere me heic in publico elata voce favere illi exſpectationi, quam de Te ipſe concitaſti. Patere prædicari Te meæ diſciplinæ in hac Academia primitias ex flore Friſiacæ Nobilitatis, oſtentarique aliis Tui Ordinis & Loci Adoleſcentibus exemplum, ad quod ſe ſuamque vitam & ſtudia componant. Patere publica me hic profeſſione defungi, quid tibi tribuam non amoris modo & ſtudii, ſed vel maxime judicii, ut qui præclaram ingenii Tui vim, generoſam Animi indolem, præcipuum liberalium diſciplinarum ſtudium, ſatis explorata habeo, & præ aliis habere poſſum. Quo jucundius etiam mihi accidit, quod amicitia Tua & familiaritate jam pridem & conſtanter adeo me dignaris, complecteriſque benevolentia & ſtudio prorſus prolixo, rebus etiam ipſis ſuffragatione Patris tui, Viri Ampliſſimi, ornatum. Serva mihi hunc animum, hanc voluntatem; &

Digitized by Google

ſervabo Tibi in ſempiternum omnia juſtæ obſervantiæ & fidei ſtudia, officia, obſequia. Præſta Reip. exſpectationis de Te noſtræ fidem; & illa præſtabit Tibi ſine ulla tergiverſatione, quicquid Tuis meritis eſt debitura: agnoſcet & excitabit, quod in Te habet bonum, Virtutes tuas excolet, fovebit, venerabitur: Sic velit & faxit Deus!

Hæc, VIR NOBILISSIME, ante hos quindecim jam annos Franequeræ, veſtra in Academia, publice Tibi inſcripta, exaravi, quum primum Sanctianam hanc *Minervam* iſtic ederem, & Tu in flore ineuntis ætatis tantum quod redux a peregrinatione in exteras oras ſuſcepta, rempub. capeſſere cœpiſſes. Voluptatem nunc percipio ſane ingentem ex eo, quod quæ tunc opinione mea augurabar & præſagiebam de Dignitatis tuæ incrementis, ea in hoc tuæ ætatis robore videam fauſtiſſimo eventu probata. Neque tamen ea in ſolis poſita honoribus duco, qui in Te deinceps collati ſunt complures, ſed qui hiſce temporibus etiam ad indigniſſimos aliquando deferuntur, verum in honoribus ita publico bono gerendis, ut omnium merearis & habeas

beas laudem, ut præcipuam Tibi apud populares tuos auctoritatem, præclaram etiam apud univerſam Fœderatorum Remp. exiſtimationem & gloriam abunde jam comparaveris; ut non tantum Patriæ Tuæ, ejuſque publicis ac privatis rationibus ſingulari ſemper conſulas ſtudio, ſed eidem etiam ornamento ſis & decori apud Socios, quod inprimis commemorent & laudibus efferant nominatim, quotieſcunque Friſiacæ Nobilitatis incidit mentio: ut admirentur denique & prædicent palam in te omnes generoſum illud Honeſti & Decori ſtudium, egregiamque Animi Liberalitatem; non illam, quæ in ſplendido, ſed damnoſo, Luxu, aut inconſulta profuſione, cui ratio non conſtat, & quæ nihil minus, quam Liberalitas eſt dicenda, conſiſtere vulgo creditur, ſed quæ, non intenta ſuis unice rationibus, bene de publico, bene de quibusvis, Patriæ & Bonarum Artium ſtudioſis, mereri contendit, quæ non addicta vulgarium factionum partibus, quas Magni vere Animi, ut infra ſe poſitas, deſpicere ſolent, ipſam Virtutem & præclaras mentis atque ingenii dotes fovet, colit, ornat, in quocunque eas repererit Homine.

Digitized by Google

Hæc demum genuina eſt Liberalitas, qua Te maxime delectari ſcio, ut omnes ſolent altæ & erectæ indolis Viri. His artibus vera comparatur Dignitas, cujus ſummum tenes cum maxime gradum titulo ſimul ac re ipſa, dum in Ampliſſimo Delegatorum Ordinum Collegio Remp. ſecunda prorſus Fama, & communi omnium applauſu, pro virili gubernas, & ut copioſiſſimam iſtic Tuas virtutes exſerendi, ac Patriæ approbandi habes materiam, ita uteris ea ac frueris quam ſtudioſiſſime. Hæc autem ipſa voluptatis meæ, ut dixi, præcipuam nunc faciunt partem, quum rebus ipſis comperior, haud vanum me olim de futura tunc Dignitatis tuæ Amplitudine fuiſſe Vatem. Quapropter ſicuti tunc per occaſionem edendæ primum hujus *Minervæ* fauſtis ſum ominibus Tuæ Laudis initia proſecutus, ita nunc, quum illa tertium meis cum animadverſionibus ex Franequerana jam prodit officina, de corroborata jam prorſus & florentiſſima tua auctoritate ac amplitudine lætus ac lubens Tibi ac Friſiæ tuæ gratulor, majoremque in modum ſimul Te rogo, ut Grammaticam hanc Sanctianæ & Meæ quoque curæ *Minervam*, ſicuti olim comiter ac-

ce-

Digitized by Google

cepiſti, ita nunc in hoc Dignitatis tuæ faſtigio ne reſpuas aut repudies. Auſus eſt quondam, ut cum alios, tum maxime Aelium Antonium Nebriſſenſem taceam, qui ſuam *Artem* Iſabellæ Hiſpanorum Reginæ dedicavit, Eximius ille Gerh. Joh. Voſſius ſuos *de Arte Grammatica* Commentarios mittere ad Sereniſſimum Britanniæ Principem, Caroli Primi Filium natu maximum. Quod ſi Regiam in Aulam & Familiam aditum ſibi patefacere ac penetrare potuerunt ejus generis & argumenti opera, nihil eſt, quod ſequius quidquam mihi augurer de tua Humanitate ſimul & egregio illo liberalium diſciplinarum amore, quo minus hanc, publice ſatis bene acceptam dudum, *Minervam* Tu quoque facilis admittas. Deum Opt. Max. ſupplex veneror, ut Vitæ Tibi uſum & fructum prorogat in tempus quam longiſſimum, utque diu etiam Reip. Friſiacæ, cujus bono es natus, conſilio curaque Tua adſis ac præſis. Vale.

Lugduni in Batavis, pridie Nonas Sextileis, CIↃ IↃCCII.

PRÆFATIO
AD
LECTOREM

FRanciſcus Sanctius, patria Brocenſis, natione Hiſpanus, Profeſſor ſeu *Doctor* exeunte ſæculo XVI. fuit *Rhetorices Græcæque Linguæ* in Academia Salmanticenſi *Primarius*, ut ipſe ſe vocitat in Præfatione, quam huic Minervæ præfixit, & quam Ego ex Salmanticenſi Editione, vitioſe licet iſtic expreſſam, hic iterum exhibui, ab aliis prætermiſſam. Varia etiam ſcripſit, quæ in *Bibliotheca Scriptorum Hiſpaniæ* videas ordine expoſita: Sed quibus miror *Origines* Sanctii ab ipſo in hac *Minerva* pag. 950. laudatas, non adnumerari, niſi ſi credendum ſit, cæptas eas & paratas forſan, at nunquam editas. Inter illa vero etiam Libellum *Paradoxôn*, memoratum hic quoque pag. 334. Antverpiæ typis Plantinianis anno 1582. in publicum emiſit, quem tamen ferme integrum in hanc *Minervam* deinde collatum reperio. Ipſa enim demum an. 1587. non Madriti, ut in Amſtelædamenſis editionis præfatione traditur, ſed Salmanticæ prodiit, & magno cum applauſu ab omnibus ſtatim excepta eſt. Mox etiam in exteras perlata regiones, & tandem ab Duce

ce Alcalæo, Hiſpanici Regis Legato, Romam deportata, ita in Gaſp. Scioppii pervenit manus, qui eam multis ornatam laudibus, notuliſque ſuis auctam, Patavino iterum prelo ſubjecit. Hujus Editionis exemplar Marq. Gudius, Vir Clariſſimus, ex Italia ad Amſtelædamenſem detulit Bibliopolam, cujus in officina illud mox denuo excuſum, an. 1664. in dias Batavæ quoque lucis auras exiit. Quum vero a Doctiſſimis quibusque Viris hic locorum, & merito quidem ſuo, commendaretur omnibus, qui Linguæ Latinæ rationes inveſtigare, ejusque clariorem intellectum & facultatem ſibi comparare vellent, ita evenit, ut brevi *Minerva* hæc librariis in Tabernis iterum deſideraretur, utque Bibliopola Franequeranus tandem anno 1687. in officinam remittere eam decerneret, & mecum ſedulo ageret, ut ſi quid haberem, quod ad eam quacunque acceſſione locupletandam pertineret, ſuæ, quam parabat, editioni adderem. Non abhorrebam ab hac cura, ſiquidem in mundo mihi eſſe arbitrabar, quæ ad illuſtrandam, vel etiam caſtigandam alicubi facere videbantur. Etenim Eruditiſſimorum Virorum, quos adoleſcens audivi, auctoritate excitatus, magna olim diligentia libellum evolveram, & pro modulo judicii, quod illa ferebat ætas, maximo probaveram opere; quo lubentius iſtas ſuſcipiebam partes; & ita *Minervam* hanc Sanctii copioſis animadverſionibus ac diſputationibus a me inſtructam tum primum edidi eo cum ſucceſſu, ut idem Bibliopola mox an. 1693. me ignaro, & ex Friſiaca in Batavam jam Acade-

miam

miam profecto, ſecundam illius fecerit editionem; ejuſque exemplaribus iterum divenditis jam ante biennium obnixe me rogaverit, ut tertium nunc edendam recognoſcerem. Quod tamen negotium aliis tunc diſtrictus occupationibus aliquantiſper differre debui, tanto magis, quoniam multa habebam, quæ adderem prioribus Notis. Neque vero abs re aut à Profeſſione noſtra alienum cenſui, ſi hujuſmodi provinciam ſuſciperem adminiſtrandam, qualem ante me Complures Viri, ſanequam Egregii, & omnis Eruditionis laude cumulatiſſimi præclare geſſerant; quos inter familiam ſuo jure ducunt ut ex Veteribus ipſe C. Julius Cæſar; qui prima Romanæ Monarchiæ jecit fundamenta, & M. Terentius Varro, reip. gerendæ itidem admotus, qui pariter *de Analogia* Linguæ Latinæ ſcripſerunt, ita ex Recentioribus Laurentius Valla, Jul. Cæſar Scaliger, hic ipſe Sanctius, tum Gaſp. Scioppius, & præclarum illud conſummatæ in hoc genere eruditionis, & ſtupendæ induſtriæ exemplar, Gerh. Joh. Voſſius; neque ut tempore, ſic ordine aut loco poſtremus haberi debet Anonymus Gallicano ſermone Scriptor *Novæ Methodi* Græcæ Latinæque Linguæ facilius feliciusque addiſcendæ. Horum veſtigia legere, & exemplum ſequi, quid aliud, quam decorum eſſe queat homini, qui ceteroqui tantis Viris, veteraniſque adeo ſcriptoribus, adſcribi aut conferri ipſe nolit? Sed nec e re noſtra exiſtimabam invaleſcere illam opinationem, qua, qui Singularium rerum locorumque Obſervationes, Animadverſiones, ſæpe & Emendationes,

ut

Digitized by Google

ut vocant, Criticas, ſibi inter legendum antiquos Auctores natas, edere & publicare malunt, quam repetita toties jam omnibus in diſciplinis Syſtemata, nunquam aliis eandem licet ſtudiorum ſectam amplexis, placita, aut placitura, qua illi, inquam, traducuntur ideo per ora hominum & proſcribuntur tanquam ab omni ſyſtematica doctrina alieni, vel quod eam faſtidiant, vel potius, quia vix credibile eſt, quenquam in docendis artibus & diſciplinis eam ex animi ſui ſententia averſari & repudiare, quod anguſto eam pectore capere nequeant, atque ita ſua ſibi jubeant habere, vulpeculæ in modum, quæ quod ſuis percipere non valebat viribus, verbis elevabat. Neque tamen nos nunc quidem Syſtema aliquod heic damus, ne pro eo obtrudere me cenſeas hanc opellam; ſed damus tamen perpetuas pene obſervationes ad Librum, quo ipſe ejus Auctor ſuam Grammatices Latinæ Epitomen uberius explicuit, cauſſas Linguæ inveſtigavit, & omnia multis rationibus confirmare ſtuduit. Atque adeo Syſtematica, maximam certe partem, ſint oportet, quæ hic ab ipſo illo Auctore, quæque ad eum in Notis diſputantur, Grammaticam rerum locutionumque naturam & cauſas indagantia. Rectius forte feciſſem, &, ut vere dicam, factum pæne mallem, ut ex meis ipſe Annotationibus, qualeſcunque illæ ſint, unum aliquod conſtruxiſſem corpus, à quo ſupervacua omnia & aliena abeſſent. Sed aliter res rationesque meæ tulerunt. Nam cum primum ad dandam hanc Minervæ Sanctianæ operam invitarer, non licuit profecto per

varias

Digitized by Google

varias occupationes integram & per omnes ſuas partes ſimul eam explorare, priuſquam manus commentando admoverem: neque arbitrabar, toties me ab ejus Auctore, ſingulis ſub examen maturioris jam judicii revocatis, in alia omnia abiturum. Præterea ſic ſemper exiſtimavi, conſultius eſſe literis & ſtudiis omnibus, quæ jam copia potius, & multitudine librorum, quam inopia laborant, ſi bene à prioribus edolata iterum incudi reddantur, & adſperſis hinc inde animadverſionibus expoliantur, quam ſi nova ejusdem argumenti opera identidem in publicum protrudantur, quæ plerumque, quicquid in iis adfabre factum, alienæ ſeu priorum debent dolabræ, ſed quorum hac ratione memoriam prorſus, contra quam oportebat, intercipiunt. Verum, ut fit, quum in rem præſentem veniſſem, & ſingula per partes ſuas conſiderarem, uſu ipſo deprehendi, nimium quantum in pleriſque mea ſententia ab antiquioribus Grammaticis receſſiſſe Sanctium, rejiciendo, quæ jam inveterata uſu, & ſatis commode olim inventa mihi quidem videbantur: immo ſæpe inſolenter nimis eos exagitare, quippe quos ſine exceptione *Carnifices* ait *Linguæ Latinæ* pag. 896. *caligare in omnibus* p. 922. adeo ſtupidos, ut Ablativi Abſoluti *altioris ſint conſiderationis, quam quo Grammaticorum ingenium poſſit aſcendere* p. 212. idque facere etiam, ubi ipſe errat ſatis manifeſte, illi autem erroris ſunt immunes, in quo inclementer adeo increpantur, veluti de Superlativis & Voce *Proximus* pag. 266. de Paſſivorum constructione p. 428. & 437. De Gerundiis

in

in DI & DO, p. 468. nominatim etiam & acriter invehi in Aug. Saturnium de Imperſonalibus, quæ ipſe temere prorſus explodit pag. 306, 307. Sed maxime in Laur. Vallam p. 238, 271, & alibi paſſim, etiam in præfatione, etiam ubi ipſe, non conſideratis diligenter ſatis Vallæ verbis, quæ carpit, turpiter ſe dedit. Vide ſis pag. 243. & confer Vallæ de Reciproc. caput VII, & VIII. Ex hoc enim Capite Sanctius illum, qui dixerat alibi (Elegantiarum I, 13.) Comparativum ad Duo ſemper referri, quod verum eſſe oſtendimus p. 242. refutare annititur ſuis ipſius verbis, eo quod dicto Capite ſcribat Valla, *Poſterior, quæ eadem quarta eſt cauſa*, quaſi *poſterior* iſtic de re quarti loci ſeu ordinis adhibuerit, & ita Comparativum ipſe retulerit ad plura quam *Duo*, quum Valla quatuor iſtas erroris in Reciprocorum uſu cauſas dividat in duas unius, & duas alterius generis, harumque *Priorem*, quam & *Tertiam* vocat, exponat Capite VII, at *Poſteriorem* ſcil. harum duarum, *quæ eadem Quarta eſt*, ſcilicet omnium Cauſarum, cap. VIII. Adde his etiam, quæ notavi ad pag. 797. & maxime, quæ ad pag. 887. Vellem ſane prudentius in his & modeſtius egiſſet Sanctius, nec ita ſtudioſe ac temere multa abjeciſſet, quæ ad diſcernendas explicandaſque conſtructiones Verborum *Neutrorum*, *Imperſonalium*, &c. bene in Artem Grammaticam ab ipſis jam Veteribus erant inducta. Quod tamen non ita accipi velim, ac ſi vitio id illi vel cuiquam verterim, quod non mordicus tenuerit ſuperiorum præcepta, ſeu quod ea ad Genium & U-

 ſum

ſum Linguæ Latinæ cum cura exegerit; aliaſque, quam illi dederant, rationes cauſaſque locutionum exquiſiverit, & invenerit. Qui hoc ingenio ſunt, præclare illi plerumque ſtudiis & diſciplinis, quas pertractant, meo quoque judicio, conſulunt. Neque vero conveniret, me inſimulare alium ejus culpæ, cujus ipſe me adfinem, ſi qua ea eſſet, fateri deberem, aut ſi id gravarer, præſentibus documentis argui poſſem. Nam multa ſine dubio nove, uti nunc ſunt, & forſan etiam paradoxe, diſputata hic à me & tradita reperies, ſed quæ pleraque putem probata, ut vix hæſitationi locus ſupereſſe ullus queat. De *Participiis*, ut veris Nominibus, atque ideo *Accuſativum* Caſum per ſe neutiquam regentibus in Lingua Latina, ſi quis refragetur, minime id mihi mirum, aut præter omnem exſpectationem accidet, quum in vernaculis Linguis aliter ſane ſe res habere videatur, h. e. Active illa, æque ac ipſa Verba, adhibeantur, & facile crediderim ipſos Græcæ Latinæque antiquos Scriptores, non animadverſa conſtructionis Participiorum cum Accuſativo prorſus frequentiſſimæ natura, ſicuti id eos ſæpe & alias non feciſſe variis exemplis clariſſime, ni fallor, paſſim docui, non aliter ergo ipſos exiſtimaſſe, quam ab iſtis vocabulis proxime hunc caſum flagitari; atque idcirco eam σύνταξιν magis magisque illo animi ſenſu frequentaſſe. At nos hic primigeniam ſingularum conſtructionum naturam, & ſic frequentati deinceps Uſus, licet ſæpe in Abuſum, ut compluries rebus ipſis declaravimus, degenerantis, originem ex Linguæ genio primisque

Digitized by Google

miſque initiis eruere pro virili, & protrahere ſtuduimus; ſicuti id vere noſtri eſſe muneris, ſuſceptis hiſce partibus, judicabamus. Ea vero gratia non tam Priſcianum aut æquales ſemper excuſſimus, ſed rationem ipſam uſu vetuſtiſſimorum, Plauti, aliorumque, ſubnixam maxime adhibuimus, noſtraque Adverſaria ſeu ſcrinia noſtro modo & jure compilavimus. Ceterum effugere in his ſtudui, quantum poteſt, omnem ταυτολογίαν, & ſuperfluam verborum copiam, idque adeo, ut etiam, quando à Sanctio diſſentire, aut ejus quacunque de re ſententiam refutare viſum fuit faciendum, vix unquam omnia æque Auctorum loca ab eo ſecundum iſtam ſententiam male explicita, vel ſimul ad partes unâ diſſertatione vocaverim, vel per ſingulas paginas aliter exponenda monuerim, ſed reliquerim potius pleraque Lectorum arbitrio, qui mea iſtic cum Sanctianis comparare ſuſtinuerint. Verum ita, quamvis ſæpe ſic ſatis prolixe evaſerint Animadverſiones noſtræ, vereor tamen, ne nimis aliquando in verbis brevitati ſtuduerim, & ſic dum brevis eſſe laboro, obſcurior alicubi ſim factus. Quod tamen ſi quando evenit, evenit certe præter meam voluntatem & opinionem, ut qui ipſe aliis in ſcribendo nihil antiquius aut ſtudioſius commendare ſoleam, quam ut primum dent operam perſpicuitati. Atque adeo neque in his ſperem aut rear, quenquam attentum ſatis Lectorem facile uſquam prorſus adhæſurum. Vale Benevole Lector, & tertiam hanc Minervæ Sanctianæ meis cum Notis

Digitized by Google

editionem ſuperioribus longe locupletiorem, ac alicubi emendatiorem, benigne accipe. Reliquimus autem in ea ad marginem numeros paginarum, quæ fuerunt priorum editionum, ut ita illæ ab alio deſignatæ in citando hic quoque reperiri poſſent. Vale iterum.

AD

Digitized by Google

AD

V. C.

JACOBUM PERIZONIUM,

Humaniorum literarum Profeſſorem,

Cum Sanctii Minervam, notis & Animadverſionibus auctam, primum ederet.

IUno, Minerva, Venus, quarum regit altera terras,
Altera mortales non ſinit eſſe rudes,
Tertia divinis humana caleſcere flammis
Pectora, naturâ corda movente, jubet.
Arbitrium peterent quando æmula Numina formæ,
Debuerat judex juſtior eſſe Paris.
Magne Perizoni, quo Franica noſtra ſuperbit,
Franica Doctorem non habitura parem,
Æquior hanc litem ſententia veſtra diremit,
Et victrix meritæ eſt palma tributa Deæ.
Arbitrii juriſque tui Natura reliquit,
Quam Tibi Divarum demeruiſſe velis.
At bene poſthabitis, quarum Venus arbitra, formis,
Et quas innumeras altera jactat opes,
Judice Te, noſtræ ceſſit victoria Divæ,
Et ſuperat binas una Minerva Deas.
Hanc colis, Hanc ornas, Hæc Te cultore renaſcens,
Altius Auguſtum tollit in aſtra caput.
Redditus eſt Latiæ tandem, Te vindice, linguæ,
Quem prope delerant barbara ſecla, nitor.
Reddita majeſtas, modò deplorata, Minervæ eſt,
Quam vix monſtrarat Sanctius eſſe Deam.
Sermonis Veneres Tibi ſe debere fatentur,
Et puræ antiqui divitiæ eloquii.
Nec tantum victrix plaudit Tibi Diva, ſed ipſa
Judicio accedunt Numina victa tuo.

Digitized by Google

Sublatiſque odiis, olim altâ mente repoſtis;
Jungunt, Te, faciles, conciliante, manus.
Promittuntque Tibi vel dant tot munera Divæ;
Quot data Priamidæ pactave, fama negat.
Inferior tantum poterat tua cauſſa videri,
Numina quod judex viderit ipſa Paris:
Hoc oculis etiam, vel plus, tua numina veſtris;
Si quid habet veri noſtra Camæna, dabunt.
Tres ergo ut ſpectes humano in corpore Divas,
Et referas meritis præmia digna tuis,
Dii faciant, jungenda Tibi ſit femina, dote,
Ingenio, formâ, Juno, Minerva, Venus.

CORNELIUS van ECK
J.U.D. & Profeſſor, tunc Franequeranus, nunc Ultrajectinus.

I N-

Digitized by Google

ERRATA GRAVIORA,

Quæ turbando obſcurandoque ſenſui ſunt idonea. Nam reliqua ſciens prudenſque præterii, ſine mea admonitione facile obſervatum iri ratus.

In CONTEXTU AUCTORIS.

PAg. 12. *in Margine lege* l. 1. de reg. jur. pag. 33. v. 9. *dele ſignum Notæ*, *& pone illud ante* alterutrius. pag. 50. v. 8. *lege* alia. pag. 74. v. 1. l. Heteroclita. pag. 165. v. 11. *lege* muro *pro* numero. pag. 167. *in marg. lege* Andr. 2. 1. 3. pag. 209. v. 12. *lege* imperitiſſime. pag. 210. v. *ult. lege* Dee. pag. 219. v. 18. *lege* Sicijoni. pag. 225. v. 16. *ſcribe aliis literis* agnoſcit. pag. 230. v. 9. *lege* multum. pag. 233. v. 7. profecto. pag. 265. v. *ult.* profeſtis. pag. 275. v. 6. totam *pro* tectam. pag. 288. v. 6. Genitivis. pag. 307. v. 17. communi caret. pag. 334. v. 22, 23, 24. *ſcribe aliis literis*, unde fiunt, quod in illo ignis excreſcat. *nam hucuſque omnia ſunt verba Feſti.* pag. 336. v. 6. *ſcribe majuſculis literis* SE. pag. 353. v. 5. l. cadit. v. 12. fit calor. pag. 359. v. 19. ſtrictim. pag. 364. v. *penult.* hominum. pag. 385. v. 19. ἔρκοι ὃν ἄμυσσε. pag. 413. v. 9. Trinum. pag. 414. v. 12. at mihi. pag. 415. v. 2. queſtus. v. 4. exſpiro. pag. 419. v. 1. Ne. pag. 426. v. 9. Hebræorum. pag. 449. v. 4. *lege* ſc. 2. *& dein* perdeam *pro* perdam. pag. 454. v. 6. *lege* φύσις. Et pag. 464. *in argum. Cap.* v. 4. l. abire, pag. 467. v. 1. incidere poſſet, poſſet etiam. v. 4. invidere. pag. 475. 9. felix, quum ſit ſatis. pag. 492. v. 10. cantu. pag. 496. v. 25. *lege* non autem, dicendorum eorum, quæ. pag. 509. *in margine lege* Lib. 1. cap. 72. pag. 518. v. 25. Παίζεις, pag. 525. *in marg.* Lib. 3. pag. 540. v. 25. Quandoque *pro* Quandoquidem. pag. 553. v. 22. ut ajunt. pag. 566. v. 26. debeat. pag. 567. v. 12. quoquo. pag. 592. v. 5. βῶδ'. pag. 594. v. 7. &c. *lege*, Dominus. Ita dicimus: Hic non eſt honor, ſed

 onus,

bonus, id eſt, hic honor non eſt honor. *ibid.* v. 14. Dialectici. pag. 600. v. 11. *lege* res vertat. pag. 601. v. 2. *lege conjunctim* quinqueremibus. v. 7. calores. v. 13. canthum. pag. 605. v. 4. vocari. pag. 612. v. *ult.* unguen. pag. 615. v. 9. quæ. pag. 623. v. *ult.* queritur. pag. 669. v. 4. librales. pag. 686. v. 7. pro re. pag. 688. v. 1. ferme mille paſſuum. pag. 691. v. 7. *lege* poſtea *pro* poſita. pag. 695. v. 17. Videre. pag. 703. v. *antepenult.* colliricum. pag. 706. v. 1. Corollario. pag. 713. v. 7. Cauſæ. pag. 723. v. 4. juvenci. pag. 734. v. 25. juſſa. pag. 765. v. 7, 8. meretriciam. pag. 785. v. 10. Qui hoc noctis *Et* v. 16. id temporis. pag. 787. v. 25. deceſſe. pag. 788. v. 26. ad inſignes. pag. 804. v. 2,. *pone comma poſt* non. pag. 881. v. 2. ornatus. pag. 884. v. 15. in alia omnia. pag. 889. v. 11. temperato. pag. 899. v. 8. aliis. pag. 903. v. 2. neutraliter *pro* naturaliter. *Et* v. 8. ad Auſtri. pag. 925. v. 7. *dele commata ante* ſemper, & *poſt* piger. pag. 948. v. 5. l. Sevilla. pag. 975. v. 12. Principes.

IN NOTIS.

PAg. 11. a. v. 10. *lege* multo certius eam. pag. 16. b. v. 6. *dele* ſed. pag. 29. a. v. 1. *lege* ſit vocal. pag. 41. b. v. 16. *lege* ſimiles jungi iſtic Genitivo. pag. 80. a. v. 8. *lege* Neque tamen ſeq. pag. 85. a. v. 16. *pro* L. *lege* C. pag. 91. a. v. *antepenult.* l. Finitimus, &c. Rectius. pag. 95. b. v. 17. l. ſit. pag. 103. a. v. 14. *dele omnino* Sed tamen, & *conjunge reliqua.* pag. 104. a. v. 11. abjiciendo. pag. 106. b. v. *ult.* nominatos. pag. 109. b. v. *penult.* cepiſti. pag. 117. a. v. 19. nullius. pag. 141. b. v. 27. *dele omnino* ac. pag. 147. a. v. 21. *dele* ait tantum. pag. 149. b. v. 12. & 13. *lege* prodidiſti, indicaviſti. pag. 155. a. v. 2. l. rariſſ. hac forma. pag. 159. b. v. 5. æſtus. pag. 165. a. v. 12. *ſcribe aliis literis* Tantum. pag. 194. a. v. 7. *lege* pertineret. pag. 196. a. v. 7. referri. pag. 203. a. v. 5. *dele parentheſeos ſigna.* pag. 204. a. v. 3. *lege* 80. pag. 234. a. v. 36. Cirtham. pag. 237. a. v. 8. & 9. ira,

Digitized by Google

ira, illi.pag.239.a.v.14.*ſcribe aliis literis* dicit. *ibid.* v. *ult. lege* ſit vel Adverb. pag.242.a.v.10. recte tamen etiam. pag.243.a.v.1.lege *Quo* pro *Quum*.pag.270.a.v.6.poſtumus. pag.280.a.v.11. *lege* ἓ.v.13. *lege* ἓς.v.15.l. Demoſthenis, b.v.6. *lege* Ἰὼς.pag.300.a.v.13. *pone comma poſt* perſonæ. pag.311.b.v.5. *pone comma poſt* producat. pag.316.a.v.2. *lege* Adverſari. pag.317.a.v.7. diſtinxerint. pag.319.b.v.25.*ſcribe aliis literis* Vocis.pag.322.a.v.7. *lege* hodie multa ex iſtis, quæ. pag.323.a.v.9. *lege* ratio *pro* rectio. pag.333.a.v.1. Averſor.pag.337.b.v.5.&6. *pone ſigna parentheſeos ante* Vide *&* *poſt* 799. pag.340.a.v.6.l. Lynceus. v. *penult.* repræſentat.b.v. *penult.* Genitivum. pag.347.b.v.18. Adverſari.pag.353.b.v. *antepenult. lege* Caput 2. pag.311. &c. Pag.372.b.v.4. *pone comma poſt* eſt.pag.422.b.v.2. *lege* ut *minuſcula litera*.pag.435.a. v.5. *lege* locutionibus, ſeu quum inn.pag.458.b. *in extremis lege* ad quanti mom. neg. uſque refert id ſe ad &c. pag. 466.b.v. *penult.* 11, 2, 30.pag.477.b.v.4. *lege* appellationum in a. Gr. uſit. *Et v. antepenult.* uſitatam, Ellipticam. pag.498.b.v.11. Amatur. pag.501.a.v.1. Accuſativis. v.9.jam monui.pag.512.a.v.3.animadverſo.pag.514.a. v.4. *lege* te is. pag.531. a.v.24. *lege* ſic Quamde. b.v.5. *ſcribe aliis literis*, ut Numa in Saliari carmine. pag.532.b. v.12. lege κῇ, κᾷ.v.19.*ſcribe aliis literis prius* Quis. pag. 542.a.v.3.*ſcribe aliis literis* Quique. pag.547.b.v.26. *lege* querebatur. pag.549.b.v.26. *lege* 560.pag.555.b.v.1. Quid dol.pag.565.a.v.24. *lege* pag.575. *pro* paucis pagellis poſt. pag.590.b.in extr. ἐπιθυμίᾳ, νικᾷν, νίκῃ pag.596. b.v.1. ἔλεοσ. v.3. σχυφῶνζας. pag. 629. a.v.9. dedere. pag. 634.b.v.7. Qui a jug. *Et* v.13. Semianimis. pag.637.b. v.2. Ad hoc ævi.pag.664.a.v.7.de te Deos mittis. Deos &c. pag.690. a.v.15. qui ne hili. pag.746.b.v.10. adeo directe.pag.762.b.v.7. Epit.47.pag.766.a.v.5. arceſſère. pag.781. a.v.8. negat. pag.782.a.v.1. conſiſtit ipſa, *ſine diſtinctione.* pag. 795. a. v. 10. Videam. pag.804.a.

 v.3.

ERRATA GRAVIORA:

v. 3. *dele comma poſt* legatur. pag. 811. b. v. penult. equitatum. pag. 828. a. v. 8. Adelph. III, I, 5. pag. 829. a. v. 8. videntur. Et b. v. 28. ut nobiſcum pag. 831. a. v. 9. citius. pag. 838. a. v. 9. inſoliti. pag. 870. b. v. 1. פלנה. Et v. 4. *πλαγιὸ*. pag. 876. b. v. 16. *αἴξω*. pag. 878. b. v. 14. Volebat. pag. 882. b. v. 1. uſibus. pag. 887. b. v. 2. ullo. pag. 890. a. v. 1. tunc, derivem, vel a *τίμοιω*, pag. 892. b. v. *ult*. deliberando. pag. 903. a. v. 8. *pone comma poſt* capite. pag. 904. b. v. 21. *dele omnino* ut. pag. 912. b. v. *penult. pone comma ante* eſto.

Sæpe etiam vitii quid hæret in accentibus & ſpiritibus Græcarum vocum, ſæpiſſime omiſſum eſt jota ſubſcriptum. Porro commata ſæpe ſunt addita vel omiſſa, ſecus quam oportebat. Idem agnoſcendum de majuſculis literis in initio Vocis. Sed hæc & ſimilia quilibet facile per ſe emendabit.

F I N I S.

Digitized by Google

INCLYTÆ SALMANTICENSI

ACADEMIÆ

Matri Piisſimæ

FRANCISCUS SANCTIUS BROCENSIS
Primarius Rhetorices Græcæque
Linguæ Doctor

Gaudere & bene rem gerere.

INgrati animi nota qui poſſem liberari, Mater Academia, omnium quot ſunt quotque fuerunt, Præſtantiſſima, ſi ego hic altus & educatus, ac per annos quadraginta tuis artibus & diſciplinis exorna-

Digitized by Google

ornatus, tibi nutricationis premium non perſolviſſem? Sed quænam premia tantæ altrici ſolviſſe queam? Exigua ſane, ſi digna tanta majeſtate munera velim offerre. At vero, quod poſſumus, libenter offerimus. Ea porro, nec me animus fallit, offerimus, quibus nullus alius aut majora aut neceſſaria magis obtulit. Dolui etenim ſemper, & non ſine lacrymis ſæpe ſum teſtatus, quum tu ſemper in cæteris diſciplinis magiſtros habueris præſtantiſſimos, Grammaticam, quæ omnium aliarum fundamentum eſt, ita depoſitam jacuiſſe, ut nulla medicina ſublevari potuiſſe videretur. Et quum peſtis Barbarici pene totum orbem occupaverit, tu ſola hac nota inureris, & innocens apud exteros accuſaris. Quaſi ullam poſſimus Academiam reperire, ubi vera, puræque Latinitatis indagatrix, Grammatica doceatur. Quotus enim quiſque eſt Grammatices Præceptor, qui non Laurentium Vallam, & eum ſequutos non laudet, veneretur, exoſculetur? Hinc licebit conjectari, quales fuiſſe oporteat rivulos, qui ex tam cænoſo turbidoque fonte defluxerunt. Non tu, Mater, huic tanto malo facile mederi poteris, ſi e cathedris tuis primarius

rius

riis Laurentio deturbato Minervam, quæ tibi offertur, patiaris pro illo pueris explicari. Hæc veræ Latinitatis normam tradit. Hac duce puer poterit Poëtarum & Oratorum virentia prata ſecure perambulare: Hinc Dialecticæ, quæ itidem perturbata eſt, vera principia expiſcari. Nunc igitur hoc præcipue, o Mater, eſt inter tua, quoniam inter omnes Princeps appellaris, ut literarum omnium fundamenta firma & veriſſima, te prima inſtituente, jaciantur. Nihil omnino hic novi afferimus: ſtulti vulgi ride ſermonem: ſed antiquitatem, quæ Barbarorum (Mammotretos dico, Catholicones & Paſtranas) ſævitia jacuerat, ſublevamus, & in gradum reponimus. Hi enim quum contra Ciceronem & reliquos Latinos acerrimum bellaviſſent bellum, bonas literas longe lateque peſſum dederunt. Jacebant itaque bonæ literæ, quum abhinc annis centum, Antonius Nebriſſenſis hos rebelles conatus eſt caſtigare. Sed adeo malum hoc radices egerat altas, ut innumeris monſtris debellatis multo plura debellanda remanſerint. Quod ſi ille iterum aut ſæpius rediret, non dubito (quæ erat illius ſolertia) quia omnia facillime compoſuiſſet. Ars enim, (ut præcla-

clare diſſerit D. Thomas) mutari debet, quoties intellectui melius aliquid occurrit. Itaque quod ille non potuit tunc perficere, mihi forſitan perficiendum delegavit. Qui pote, inquis? Quia dum ille in patria mea Brocis, ubi Dictionarium & Artem adornabat, febricitans decumberet domi Marcelli Nebriſſenſis filii cruce Alcantarenſis ordinis inſigniti, ſubinde ſuſpirans, (ut Patrem meum ſæpe dicere audivi) conquerebatur, Artem ſibi & Dictionarium imperfecta relinqui. Quid ſi illud interim Virgilianum occinebat.

Exoriare aliquis noſtris ex oſſibus ultor,
Qui face Barbatos, ferroque ſequare Perotos.

Ego certe, quaſi ille hoc mihi munus injunxiſſet, ſimul ut tibi matri venerandæ aliquo modo gratificarer, totis viribus in hanc operam incubui, ut Grammaticam addiſcentibus via brevior, planior, & fideliſſima ſterneretur. Hanc methodum ante annos aliquot non ſine præclaris experimentis divulgatam huic operi ſubjunxi. Quia Minerva tota in hoc eſt, ut regulas illas tum veras, tum facillimas eſſe perdoceat. Invidiam vero, quam ſem-

Digitized by Google

ſemper contemnere potius, quam deprecari ſtuduerim, neque placare contendo, neque cupio. Imo vero illi nunc bellum indico facioque. Qua invita & renuente Lector attentus & diligens hîc tum veterum tum recentiorum ſupra tria millia errorum expiſcabitur. Sunt hic innumera ſublata, quæ fruſtra erant, prava multa correcta: plurima adducta neceſſaria: ac demum quæ collapſa, & propriis ſedibus erant expulſa, reſtituuntur. Vale.

Re-

Regii Senatus ſupremi juſſu Minervam Franciſci Sanctii Brocenſis, quæ Latini Sermonis cauſas veriſſime & eruditiſſime perſequitur, diligenter perlegi, & digniſſimam judico, quæ in lucem quamprimum prodeat. Eſt enim opus, unde hujus ætatis Grammatici, (ſi tandem aliquando ſerio ſapere velint) vera, brevia, claraque præcepta diſcere poſſunt. Madriti in Gymnaſio, ubi Latina Lingua publice docetur. Pridie Calend. Junii. 1585.

El Licendiado Luys de la Cruz Vaſco.

Digitized by Google

FRANCISCI SANCTII MINERVA,

Sive de proprietate ſermonis Latini.

CAPUT PRIMUM.

MInervam narrat Homerus poëtarum princeps, inter bellantium turmas Diomedi apparuiſſe, oculorumque caliginem, ut bellantes Deos ab hominibus poſſet diſcernere, diſcuſſiſſe. Quod figmentum Plato in Alcibiade ſecundo, nihil aliud interpretatur, quàm rationem ipſam, quæ diſcuſsâ caligine, quâ quiſque tenetur, animum fæcibus purgat, ut mala, bonave poſſit propius contemplari. Quin & ipſe Plato in Cratylo, quum *Pal-* *lados*

Minervæ munera.

Pag. 406. 407.

Digitized by Google

lados etymon ſcrutatur, ἀπὸ τοῦ πάλλειν, καὶ πάλλεσθαι, id eſt, ab agitatione, & ſaltatione, quòd ſeſe, vel aliud quippiam à terra in altum tollat, dictam exiſtimavit: Idem eodem loco Ἀθηνᾶν, quam nos *Minervam* dicimus, mentem agitationemque eſſe declarat. Hæc tam præclara Minervæ munera, ut ad Homerum revertamur, non cuivis
2 revelantur, ſed Diomedi tantùm, qui Διὸς μῆδος, id eſt, *Jovis cura* ſive *conſilium*, aut *deliberatio* dici poteſt. Bonarum enim artium ſcientia humani ingenii inventum non eſt, ſed ex Jovis cerebro, unde nata Minerva dicitur, in humanum uſum delapſa divinitus. Itaque niſi te totum inquiſitioni tradideris, niſi artis tuæ, quam tractas, cauſas, rationesque probè fueris perſcrutatus, crede te alienis oculis videre, alienisque auribus audire. At invaſit multos perverſa quædam opinio, ſeu barbaries potius, in Grammatica, & ſermone Latino nullas eſſe cauſas, nullamque penitus inquirendam eſſe rationem: quô figmentô nihil quicquam vidi ineptius, nihilque poteſt excogitari putidius. An homo rationis particeps quicquam aget, dicet, machinabitur ſine conſilio & ratione? Audi Philoſophos, qui nihil fieri ſine cauſa obnixè teſtantur; audi Platonem ipſum, qui nomina & verba naturâ conſtare aſſirmat, qui ſer-

Cauſæ Latini ſermonis inveſtigandæ.

Digitized by Google

ſermonem eſſe à natura, non ab arte contendit. Scio Ariſtoteleos aliter ſentire; ſed nemo diffitebitur, nomina eſſe velut inſtrumenta rerum & notam; inſtrumentum autem cujuslibet artis ita illi arti accommodatur, ut ad alia omnia ineptum eſſe videatur; ſic terebrô terebramus, & ſerrâ ſcindimus lignum, at lapides cuneis diſcindimus, & cunei graviſſimis malleis adiguntur. Qui igitur primi nomina rebus impoſuére, credibile eſt illos adhibitô conſiliô id feciſſe; & id crediderim Ariſtotelem intellexiſſe, quum dixit, ad placitum nomina ſignificare. * Nam qui nomina caſu facta contendunt, audaciſſimi ſunt, nimirum illi, qui univerſi mundi ſeriem, & fabrìcam fortuitò, ac temere ortam perſuadere conabantur. Nomina certè & verba, rerum naturam ſignificare cum Platone aſſererem libentiſſimè, ſi hoc ille tantùm de primæva omnium linguarum aſſeveraſſet: ut in Geneſi legimus: *Formatis igitur Dominus Deus de*

Nomina rebus impoſita conſiliô.

Non caſu.

3 **Prima lingua verba ſignificabant naturam rerum.**

Geneſ. 2.

A 2 *humo*

* *Nam qui Nomina caſu &c.*] Sine dubio verum eſt, quod Auctor mox ait, *cujuslibet nomenclaturæ in omni idiomate reddi poſſe rationem* aliquam, licet nobis nunc plerumque ignotam. Sed tamen illa ipſa ratio ſæpe ſita eſt in caſu & fortuito arbitrio hominum vulgarium, neque igitur naturam rerum, quæ vocabulis ſignificantur, nec aliquod prudentium conſilium in imponendo rebus ſuo nomine, declarat aut præfert. Plura vide infra *lib.* IV. ad initium Capitis *de Homonymis.*

Digitized by Google

humo cunctis animantibus terræ, & univerſis volatilibus cœli, adduxit ea ad Adam, ut videret, quid vocaret ea: omne enim quod vocavit Adam animæ viventis, ipſum eſt nomen ejus; appellavitque Adam nominibus ſuis cuncta animantia, & univerſa volatilia cœli, & omnes beſtias terræ. Vides in illo primo ſermone, quicunque ille fuit, nomina & etymologias rerum ab ipſa natura fuiſſe depromtas. Sed ut hoc in cæteris idiomatis aſſeverare non poſſum, ita mihi facile perſuaſerim, in omni idiomate cujuslibet nomenclaturæ reddi poſſe rationem: quæ ſi in multis eſt obſcura, non tamen propterea non inveſtiganda. Multa latuerunt Philoſophos, quæ Plato eruit in lucem; multa poſt eum invenit Ariſtoteles; multa ignoravit ille, quæ nunc ſunt paſſim obvia: latet enim veritas: ſed nihil pretioſius veritate. Sed dices, quî poteſt fieri, ut vera ſit nominis etymologia, ſi una eademque res variis nominibus per Orbem terrarum appellatur? Dico ejuſdem rei diverſas eſſe cauſas, quarum illi hanc, nos aliam contemplamur: ſic Græci ἄνεμοι, Latini *ventum* appellavére; illi ab ſpirando, * hi à *Ve-*

Aliarum linguarum verba habent aliquam rationem.

* *Hi à veniendo*] Mallem à *Vehendo*, ut ita notet proprie flatum vehementiorem, *vehentem* & propellentem res, quas aſſequitur. Certe Germanos facile quis cre-

Veniendo. Feneſtram ἀπὸ τοῦ φαίνειν deduxit

A 3 La-

crediderit formaſſe ex eo ſuum *wehen*, pro quo Belgæ *weyen*, vel, ut nunc ſcribimus, *waeijen*. Unde *wind* vel *wend*, quaſi *Wehende*. Sed forſan horum æque ac *Venti* origo non ex Latino ſermone, ſed Græco petenda eſt, ut fecit Angelus Caninius, & primitus quidem ab eodem vocabulo, unde ἄνεμος deducitur, h. e. ab ἄω, *ſpiro*. Hinc enim Particip. ἀὴς, ἀέντος, & dein ἀήτης & ἀήτη, *ſpiritus*, *ventus*. Heſiod. Εργ. V. 643.

εἰκ' ἄνεμοι κακὰς ἀπέχωσιν ἀήτας.

Si venti abſtinuerunt noxios flatus. & V. 673. νότοιο δεινὰς ἀήτας. *Noti graves flatus*. Atque ita *Maleventum*, pro quo poſtea dixerunt εὐφημίας gratiâ *Beneventum*, formarunt Latini ex Græco Μαλόεις, μαλόεντος. Vide Salmaſium ad Solinum, p. 64 b. Forſan ab eadem origine repetendus etiam *Venter*, ut in quo laxius ſumpto fit, vel certe ſentitur maxime, reſpiratio. Nam ab ἐν & ἔντερον, unde ceteroqui ſpecioſe prorſus Viri Docti derivant *ventrem*, quæ acceperunt Latini, ea τὸ E mutarunt in I. Ἐν, *In*, ἐντὸς, *intus*, ἔντερα, *inteſtina*: niſi ſi quæ vel integra, vel ſerius in Linguam Latinam ſunt recepta, veluti *dyſenteria*, *exenterare*. in quibus ipſis nullum tamen reperitur veſtigium *Ventris* ab ἔντερον formati. Nam ſi hoc *Ventris* nomen eſſet proprie idem, quod ἔντερον, & ex eo formatum, dixiſſent Latini etiam *eventrare* pro *exenterare*. Ceterum in hoc etymo *venti*, & forſan *ventris*, præciditur per Apocopen litera A. ut ſæpe fit in derivationibus. Vide Voſſium de *permutatione Literarum*. Et ita prius fuiſſet *Aventus*, literâ V, ut ſolet, inter duas vocales interpoſitâ, unde forſan *Aventinus* mons, quaſi vento expoſitus, niſi ab *Avente* fluvio, ut vult Varro apud Servium, vel ab *Avibus*, aut *Avere* quis malit eum derivare, quia iſtic auſpiciis operam dabant. Nam quod ab Aventino Rege deducitur hoc Nomen, id mihi fabuloſum videtur.

Latinus, *ventana* à noſtris dicitur: Luſitanis *janella*, quaſi parva janua. Præterea multa traxit Latinus à Græcis, quorum Græci reddent rationem: ridendi enim ſunt, qui in ſuo idiomate alieni nominis rationem ſcrutantur; * ut qui *petram*, quod pedibus teratur, aut pedem terat; & *lapidem* à labando, ſive à pede lædendo deducunt; quum

* *Ut qui petram &c.*] Apprime his conveniunt, quæ ex Varrone A. Gellius adfert *Noct. Att.* I. 18. *In quo*, ait Varro, *L. Aelius noſter literis ornatiſſimus memoriâ noſtrâ erravit aliquoties. Nam aliquot verborum antiquorum Græcorum, proinde atque eſſent propria noſtra, reddidit cauſas falſas. Non enim leporem dicimus, ut ait, quod eſt levipes, ſed quod eſt vocabulum antiquum Græcum. Multa enim vetera illorum ignorantur, quod pro iis, aliis nunc vocabulis utantur: & illorum eſſe plerique ignorent Græcum, quod nunc nominant Ἕλληνα: puteum, quod vocant φρέαρ: leporem quod λαγωὸν dicunt.* Ridiculus hic eſt Phil. ille Carolus, qui *hoc loco exiſtimatum eſſe* queritur, *leporem* ἀπὸ τοῦ λαγωοῦ *potius, quam à levitate pedum nomen inveniſſe*: eâque occaſione invehitur in *hæreſin literatorum quorumdam, qui opinantur Latina pleraque vocabula Græcis accepta referenda.* Atqui hoc ipſum voluit utique Varro, & veriſſimum eſt, ſicuti contra ineptiſſimum eſt, quod tuetur Carolus, *leporem* à *levitate pedum* dictum: & inſcitum prorſus, quod hoc loco vel Varronem vel quemcunque alium *leporem* ἀπὸ τοῦ λαγωοῦ derivare ait, quum is nihil aliud dicat, quam hanc cauſam eſſe, quare leporis etymon non quæſiverit Aelius in Græca lingua, quod Græci non amplius uterentur antiquo illo vocabulo, unde ſuum ſumſerunt Latini, ſed pro eo tunc jam λαγωὸν dicerent. Antiquum autem illud, quo priores Græci, & maxime Aeoles, ſunt uſi, λέποριν fuiſſe tradit lib. III. *de re ruſt.*

quum utrumque ſit à Græcis πέτρος ϗ λᾶς.
Non igitur dubium eſt, quin rerum omni-
um, etiam vocum, reddenda ſit ratio:
quam ſi ignoraverimus rogati, fateamur po-
tiùs nos neſcire, quàm nullam eſſe conſtan- 5
ter affirmemus. Scio Cæſarem Scaligerum
aliter ſentire; ſed hæc vera ratio eſt. Hæc
tam multa invitus congeſſi, contra moroſos
quoſdam, qui quum in Grammatica ratio-
nem explodant, teſtimonia tantum Doctorum
efflagitant. An non legerunt Quinctilianum,
qui *ſermonem conſtare ratione, vetuſtate,
autoritate, conſuetudine* ſcripſit? Ille igi-
tur non rationem excludit, ſed in præci-
puis enumerat; quaſi verò Laurentius, &
alii Grammatici, ſuarum etiam ineptiarum
non ſtatim conentur adhibere rationes, quales
quales ipſæ ſint. * Uſus porro ſine ratione

De Cauſis linguæ Latinæ. cap. 67.

Cap 6. lib. 8.

Ratio à linguis minimè excludenda.

 non

* *Uſus porro &c.*] Sæpe tamen uſus ab analogia & omni ratione recedere deprehenditur, quoniam antiquiſſimis temporibus Romani Grammaticam & rationem ſuæ linguæ ignorabant, uſus autem ſæpe forte fortunâ, & ex inconſiderata vulgi libidine oriebatur, atque ita rationi prævalebat. Quando Comici dicunt *Nemo homo*, à ratione illud certe eſt alienum, ſiquidem in τοῦ *Nemo* jam expreſſum eſt τὸ *Homo.* Sic quum *deorſum* dici credatur brevius pro *devorſum*, parum accurate Cl. Quadrigarius apud Gellium IX. 1. *Deorſum verſum mitti* ait. Denique cum quis *gratulari* amico dicitur de re, quæ ei proſpere evenerit, non alia eſt ejus locutionis & syntaxeos ratio ac ſignificatio, quam, pro amico & propter amicum gratias agere Diis.

Non

Non ergo huic rationi attendunt, ſed uſui, qui ipſos *Deos gratulantes* inducunt. Veluti Phædr. *fab.* 69. dum *Herculem cælo receptum perſalutaſſe* memorat *gratulantes Deos.* Auctores *Biblioth. Univerſ.* qui Anno 1687. quô primum meis cum Notis hac *Sanctii Minerva* prodiit, eam quoque recenſuerunt, tria hæc exempla uſus ab analogia deflectentis commemorant, ſed poſtremum in controverſiam vocant hac ratione, quod *gratulari amico* nihil aliud notet, quam *dicere amico, gratum ſeu jucundum ſibi eſſe, quod ipſi evenerit*; eam autem ſignificationem non probant, ſed ajunt tantum, *nihil eam habere, quod non ſit plane conſonum analogiæ & rationi.* At vero quum Analogia ſignificationis nihil ſit aliud, quam ſimilitudo quædam inter ſignificationem ſecundariam & primitivam, ex quâ illa, rectâ & commodâ quadam translatione, ſit orta, ſequitur Analogiam hanc conſtitui non poſſe, niſi prius eruta & probata ſit primitiva vocis ſignificatio. Atque ideo debuiſſent illi probaſſe, *Gratulari* primitus & proprie notare, *dicere aliquid ſibi gratum eſſe*, & porro oſtendiſſe, ex hac ſignificatione deduci poſſe juſtâ analogiâ omnes dein alias ejus Verbi. Quod quum non fecerint, concidat neceſſe eſt omnis illorum oppoſitio. Adde jam, falſum etiam eſſe, quod ita ſimpliciter affirmant. Siquidem *Gratari* & *Gratulari* proprie notat *grates agere*, ut jam oſtendit dudum Vir Summus in arte critica, Joh. Fred. Gronovius *Obſervat.* II. 19. qui etiam inde repetit omnes alias hujus Verbi ſignificationes. Atque ita, præter loca antiquiſſimorum Scriptorum ex Nonio & aliunde ab illo iſtic allata, etiam Scipio Afric. prior apud Gellium *Noct. Att.* IV. 18. *Eamus Jovi O. M. gratulatum.* Hinc *Gratulationes.* Cicero *Verr.* V. *Quod in precibus ac gratulationibus non ſolum id* (ſimulacrum Herculis) *venerari, ſed & oſculari ſolent*, h. e. quando aliquid rogabant Herculem, vel ei gratias agebant. Sed & κατ' ἐξοχὴν notant Sacra, quibus gratiæ publicæ Diis agebantur ob rem bene geſtam. Cicero *Famil.* XI. 18. *Gratulationem tuo nomine ad omnia Deorum templa fecimus.* *Catil.* IV. 10.

Cete-

non movetur; alioqui abuſus, non uſus dicendus erit: auctoritas verò ab uſu ſumpſit incrementum; nam ſi ab uſu recedat, auctoritas nulla eſt: unde Cicero Cœlium, & M. Antonium reprehendit, qui ſuô arbitratu, non ex uſu, loquerentur: *Nihil autem poteſt eſſe diuturnum*, ut inquit Curtius, *cui non ſubeſt ratio.* Reliquum eſt igitur, ut Lib. 4.

Ceteris beneg eſtæ, mihi uni conſervatæ Reip. gratulationem decreviſtis, ſcil. Diis faciendam. Hæc ergo primitiva eſt Verbi ſignificatio. Et hinc jam reliquæ deduci debent, ac poſſunt commodiſſime; ſic enim abſolute *Gratulari* Sueton. *Tiber.* 60. *Gratulanti inter pœnam, quod non & locuſtam obtuliſſet*, h. e. Diis gratias agenti. Et ſic paſſim. Hinc jam *gratulari ſibi* Cic. *Famil.* III. 11. & IV. 11. eſt, non *dicere ſibi, gratum hoc ſibi eſſe*, ſed *gratias agere Diis ſuô nomine.* Et *gratulari Amico*, gratias agere diis *Amici nomine.* Dicet quis forſan, quando *gratulamur alteri*, tunc tamen revera dicimus ei, nobis gratam & jucundam accidere ipſius bonam fortunam: at vero recidit quidem eo ſenſus locutionis, quæ & cauſa iſtius abuſus apud Phædrum, ſed non proprie & directe illud notat, quæ tamen in indagandâ ſignificationis analogiâ, probe ſunt diſtinguenda: ſic ex. gr. nemo eſt, quin intelligat ex Uſu Linguæ ſenſum τῶν, *Refert, id mea minime refert, magni refert*; at pauciſſimi, qui eorum rationem & veram ac proximam ſignificationem norint. Nec enim proxime id ſignificant, quo breviter ea interpretari ſolemus, licet is tamen ſit ſenſus. Vide me infra ad III. 5. *de Verbis ſubſtantivis.* Ceterum de Uſu in Abuſum degenerante per cauſam non animadverſæ Analogiæ, ſæpius & pluribus egi infra. Vide *Indicem* in V. *Uſus.* Recte tamen Sanctius quod omnium rationem etiam in lingua, præſertim Latina, cenſuit indagandam, id quod & præclare præſtitit.

Digitized by Google

omnium rerum ratio primùm adhibeatur; tum deinde, ſi fieri poterit, acceſſedant teſtimonia, ut res ex optima fiat illuſtrior.

6 Quæ cauſa fuit, ut has noſtras vigilias *Minerva*, ſeu *de cauſis linguæ Latinæ* inſcriberemus; quia cujuslibet quæſtionis cauſas & vera principia eruere conamur; improbantes cum Cicerone Pythagoricum illud, *Ipſe dixit.* At *de linguæ Latinæ cauſis* jam ſcripſerat Cæſar Scaliger; quem quia in multis ſequor, nonnunquam tamen ab eo diſſentiens, titulum non abjiciendum putavi. Et Auguſtinus Saturnius ſuas acutiſſimas diſſertationes in Grammatica *Mercurium* vocavit; quem quia minus aliquando probamus, Minervam illi fidum monitorem adhibemus.

II. de nat. Deorum.

Cap. II.

Grammaticam non dividi in Hiſtoricen, & Methodicen: nec in Orthographiam, Proſodiam, Etymologiam, Syntaxin. Enumerantur partes orationis. Pronomen, & Interjectio excluduntur.

Grammaticorum ſine ratione nulla eſt auctoritas.

QUoniam res, de qua agimus, ratione primùm, deinde teſtimoniis & uſu eſt comprobanda, nemo mirari debet, ſi magnos interdum viros non ſequamur; nam quantacunque auctoritate mihi Grammaticus pol-

polleat, niſi ratione, propoſitisque exemplis, quod dixerit, confirmaverit, nullam in re præſertim grammaticâ, fidem faciet. *Grammatici* enim, ut inquit Seneca, *ſermonis Latini cuſtodes ſunt*, non auctores. * Neque ſexcen- Lib. 15. Epiſt. 96.

* *Neque ſexcentorum &c.*] Prorſus aſſentior Doctiſſ. Sanctio, non auctoritate Grammaticorum, ſed ratione & uſu, ſeu propoſitis exemplis, probandam eſſe Latinam dictionem. Sciendum tamen eſt & illud, multo facilius eam probari, & certius affirmari, quam negari & rejici. Vel hæ ipſæ locutiones, quas Sanctius ſibi nunquam neque à ſexcentis Grammaticis perſuaſum iri affirmat, ſi non earum ipſarum, certe ſimilium tamen uſu, & deinde ratione, adſeri ſatis ſuperque queant. Etenim ſi quis dicat, *Vapulo à Præceptore*, *Exſulo à Prætore*, in utraque locutione rationem, quæ eadem utrobique: in priore (Vide infra III. 3.) etiam uſum habebit ſibi adſtipulantem, in poſteriore vero ratio tantum non potuit, ut eam uſus admitteret, quia duriſſima eſt, cujusmodi locutiones uſus averſatur. Ceteroquin enim *ab aliquo vapulare*, ſeu *exſulare* idem eſt, ac ſi dicas, *operâ alicujus vapulare & exſulare*, ſeu *à parte alicujus*, ſicuti Auctor ipſe lib. III. c. 4. τὸ *A* exponit, proficiſci id, quod τοῖς *vapulare* & *exſulare* ſignificatur. Et quid quæſo diſcriminis, quod ad rationem, inter iſta, & hoc Livii. I. 1. *Aeneam ab ſimili clade domô profugum.* Cicer. *Famil.* IX. 16. *Levior eſt plaga ab amico, quam à debitore.* quidni eodem modo, *levius eſt vapulare ab amico &c.* *Somn. Scip.* c. 8. *Nec unquam ab alio renaſcetur.* Sall. *Jug.* 17. *Niſi qui ferrô, aut à beſtiis interiére.* Quibus paria, quæ Auctor & Scioppius d. l. congeſſerunt: *Quis nolit ab iſto enſe mori*; *Infeſto ne vir ab hoſte cadat*; *Caput à Sole dolet*, *&c.* Nihil ergo cauſæ, quare τὸ *Vapulare ab aliquo*, cum & ratio & uſus ferat, ita plane repudiet Sanctius. Sed nec magnam video ratio-

ſexcentorum Grammaticorum auctoritas mihi
7 perſuadebit, ut *vapulo à præceptore*, *exſulo à Prætore*, et *ego amo Deum*, & alia hujuſmodi, Latinè dicantur. Unde illud veriſſimum eſt, quod Paulus tradit: *Regula eſt, quæ rem, quæ eſt, breviter enarrat; non ut ex regula jus ſumatur, ſed ex jure, quod eſt, regula fiat.* Quare extirpanda eſt

Vide infra lib. 3. cap. 3.

Lib. 1. de reg. jur.

8 conſuetudo, quæ legem habeat reclamantem, quæ potius corruptela vocanda eſt, ut paſſim tradunt Juris conſulti: neque enim quæ

tionem, quamobrem rejiciat prorſus, tanquam minime Latinum, *Ego amo Deum*, quum & ſignificatio & ſyntaxis verborum, quod ad rationem & uſum, phraſin illam approbare utique videatur. Sicuti enim Dii vel Deus paſſim à Latinis ſcriptoribus amare dicitur homines, ut vel ex juris jurandi formula, *ita me Deus amet*, perſpicuum eſt: quidni eodem modô homo viciſſim rectè dicatur amare Deum, æque ac parentes ſuos, & ipſas virtutes, quæ in hominibus ſunt quaſi quædam imagines Dei? Cicero certe *Famil.* IX. 22. *Amo verecundiam* ait, & I. 7. *Quam magnitudinem animi tui ſemper ſum admiratus, ſemper amavi.* IX. 16. *Amavi amorem tuum.* Sed rationem Sanctii collegiſſe videor ex iis, quæ tradit *lib.* IV. *de Ellipſi*, in *Regulis Generalibus.* Nempe *in Primis & Secundis Perſonis ruſtice, niſi diſcretionis, aut aliâ impellente cauſâ, apponi ſuppoſitum*, & proinde *rectius ſubticeri.* Non itaque rejicit τὸ *Amare Deum*, ut ſuſpicabar, ſed τὸ *Ego amo Deum.* Verumtamen neque hæc locutio rejicula ipſi ſimpliciter eſt, ſed tum demum, ſi nulla adſit cauſa; quod proinde & hic exprimere debuiſſet, ut poſſet intelligi. Nam quamplurimæ dantur cauſæ, quibus recte τὸ *Ego* adhibeas cum ſuis Verbis.

Digitized by Google

quæ barbaries admiſit, fovenda ſunt, ſed quæ pervertit, vindicanda. Quare jam nemo mihi turbam Grammaticorum aliter præcipientium opponat: nam tantum cuique credendum eſt, quantum ratione comprobaverit. Cicero etiam aliquando circa Grammaticam ab Attico reprehenſus, primùm ratione, deinde antiquorum teſtimoniis ſe defendit. Non igitur mirandum eſt ſi Quinctiliano non aſſentiar, qui Grammaticam in *Hiſtoricen*, & *Methodicen* diviſit, quam diviſionem deinceps Grammatici mordicus tenuerunt: Verum intereſt philoſophi, placitis humanis anteponere rationem. Eam opinor vocavit *hiſtoricen*, quæ omne ſcriptorum genus excutit; quæ nec citra muſicen poteſt eſſe perfecta, nec ſi rationem ſyderum ignoret; quæ neque ſit ignara philoſophiæ, cui eloquentia quoque non deſit. Omnes igitur diſciplinas huic Grammaticæ ſubjicit. Ubinam gentium ea Grammatica eſt? Quis eam conſcripſit? Unde hanc reginam artium petemus? Vulgi errorem ſequutus eſt Quinctilianus; dicebantur enim quondam Grammatici vulgo, qui primis rudimentis pueros inſtituebant, & eis poëtas enarrabant: quo in munere ſubeundo adhibebant, præter Grammaticam, variarum artium cognitionem: neque tamen vulgus intelligebat doctorem illum

Ad Attic. lib. 7. epiſt. 3.

Lib. 1. cap. 4. & 9.

Hiſtorica non eſt pars Grammaticæ.

Muſi-

Digitized by Google

Muſicæ, Aſtrologiæ, Philoſophiæ eſſe peritum. Mihi perfectus abſolutusque Grammaticus eſt ille, qui in Ciceronis, vel Virgilii libris intelligit, quæ dictio ſit nomen, quæ verbum, & cætera, quæ ad ſolam Grammaticam ſpectant, * etiamſi ſenſum verborum non intelligat: eſt enim oratorum & poëtarum lectio variis artibus referta, quas ſi magiſter iſte callet, jam non grammaticus dicendus eſt; ſed dum explanat Aſtrologiam, aſtrologus; dum Hiſtoriam, hiſtoricus; dum præcepta eloquentiæ, rhetor. Verbi cauſa, *Omnis triangulus habet tres angulos æquales duobus rectis.* Hic Grammaticus explicabit grammaticam, doctrinam verò nonniſi Mathematicus. Quem deinde Grammaticum dabis, qui ſe expediat ab illo Davidico: *Rex virtutum dilecti dilecti, & ſpeciei domus dividere ſpolia. Si dormiatis inter medios cleros, pennæ columbæ deargentatæ, & poſteriora dorſi ejus in pallore auri.* † Sed quid

Quis ſit perfectus Grammaticus.

9

Pſ. 68.

* *Etiamſi ſenſum &c.*] Debuiſſet, ni fallor, dixiſſe, *Etiamſi ſenſus Grammatici veritatem aut rationem non perſpiciat.* Nam ſenſus ſimplex ſeu Grammaticus cognoſcitur ex ratione & conſtructione Grammatica, at ejus veritas ex aliis ſcientiis.

† *Sed quid in refellendo &c.*] Fruſtra ſane opera ponitur in refellendo Quinctiliano, cui neutiquam peculiaris fuit hæc ſententia, quæ *Grammaticen* extendit ad facultatem ſcriptores omne genus excutiendi & interpretandi. Securus enim eſt inveteratum jam apud Græcos

Digitized by Google

eos Latinosque uſum, cum in vocabuli ſignificatione, tum in munere Grammaticis aſſignando. Ipſe Cicero lib. I. *de Oratore*, ſingularum artium munia percenſens, *In Grammaticis*, ait, *Poëtarum pertractatio, Hiſtoriarum cognitio, verborum interpretatio, pronunciandi quidam ſonus.* Idem lib. 1. *de Divin. Grammaticos Poëtarum interpretes* appellat. Et hinc Imp. Tiberius, qui maxime curabat notitiam Hiſtoriæ fabularis, *Grammaticos*, dicitur à Sueton. c. 70. *ejusmodi fere quæſtionibus, quæ mater Hecubæ, quid Sirenes cantaverint, experiri*, ſatis ſane inepte, *ſolitus*. Immo adeo hæc vera, ut quæ ſola *Grammaticum* ex ſententia Sanctii abſolvunt, olim fere à Grammaticis fuerint ſejuncta, nec tam ad eos pertinuerint, quam ad illos quos Græci Γραμματιστὰς, Latini *Literatores* vocabant. V. Sueton. *de ill. Gramm. cap.* 4. Atque hinc in Hiſtoria Auguſta paſſim dicitur quis in pueritia uſus primum hoc vel illô *literatore*, aliis vero deinceps *Grammaticis*; Immo in jure Civili *Grammaticis* æque ac aliis Profeſſoribus indulta fuit immunitas, non item illis, qui primis literis pueros imbuunt, qua de re Wowerius *Polymath. cap.* 4. Verum quidem, vocabulum *Grammatices* à primis illis literis formatum, & antiquiſſimis temporibus illas quoque ad Grammaticorum curam vel maxime pertinuiſſe, immo inde Grammatices ſtudia cœpiſſe; & forte etiam iſtic quondam deſiiſſe. Sed neque id ignoravit Quinctilianus, ut qui diſerte tradit II. 1. Grammaticen *ab illa appellationis ſuæ paupertate, intra quam primi conſtiterunt, tantum* ſuô tempore *provectam*, ut ea omnia complectatur, quæ lib. I. c. 4. expoſuit, quæque hoc locô, ubi *ſuum cuique profeſſioni modum* vult *dare*, tamen illis relinquit, conqueſtus tantum, quod ea quoque invadant, quæ proprie & ſolorum debebant eſſe Rhetorum, ſcil. proſopopæias, & ſuaſorias declamationes. Hoc eſt, quod dicit illos *alienas ſedes occupaſſe*, & intra *ſuum profeſſionis modum* continere ſe jubet. Neutiquam vero iſtis verbis à priore ſententia recedit, aut *ſuô ſe gladiô confodit*, quod ait Sanctius.

quid in refellendo Quinctiliano fruſtra operam conſumimus, quum ipſe ſe ſuo gladio confodiat? Queritur enim in principio libri

10 ſecundi, *Grammaticos alienas ſedes occupaſſe*: deinde ſubdit; *Nos ſuum cuique profeſſioni modum demus. Et grammatica* (*quam in Latinum transferentes literaturam vocaverunt*) *fines ſuos norit: præſertim tantum ab hac appellationis ſuæ paupertate, intra quam primi illi conſtitére, provecta.* Hanc Quinctiliani ſententiam valde probo: & cum doctiſſimis viris hoc teneo, *Artium uſum conjunctum eſſe oportere; artes vero ipſas ſeparatim tradendas.*

Cap. 1.

Ibidem.

Vitioſa Grammaticæ diviſio.

Alii vero dividunt Grammaticam in literam, ſyllabam, dictionem, & orationem; ſive

ctius. Sed & ex hoc uſu, quô Grammaticis tempore Quinctiliani tribuebatur utrumque, & *rationem loquendi docere*, & *enarrare Auctores*, orta eſt diſtinctio Grammatices in *Methodicen*, quæ prius reſpicit munus, & *Hiſtoricen*, quæ poſterius, ut ipſe Quinctil. tradit I. 9. Si tamen vera volumus, iſta ſignificatio vocis *Grammatici*, & hoc munus *enarrandi* quoslibet *auctores*, non eſt proprium Grammatico, ſed poſtea ad eum acceſſit: atque adeo illa Μεθοδικὴ, etiam ſola, conſtituit & abſolvit Grammaticum proprie dictum, altera vero, Ἱστορικὴ, ornat eum, & diſtinguit ab jejuno Grammatiſta, ſed quæ diſtinctio ſemel recepta ita invaluit, ut tempore Quinctiliani, publicô loquendi uſu, *Grammaticus* non diceretur, niſi qui iſtam Ἱστορικὴν quoque profiteretur, æque ac τὰ γράμματα, & *literæ* notabant tunc etiam eruditionem variam. Vide & Voſſium *de Arte Grammat. lib.* I. Capp. 1, 5. & 6.

Digitized by Google

ſive quod idem eſt, in orthographiam, proſodiam, etymologiam, & ſyntaxim. Sed oratio ſive ſyntaxis eſt finis grammaticæ; ergo igitur non pars illius; nam ut inquit Cicero, *Aliud eſt ars, aliud artis finis: quia nulla ars in ſe verſatur.* Sic enim aliud eſt grammatica, aliud grammaticæ finis, & ſcopus, ſeu quod Græcè dicitur ὑποκείμενον. Tum deinde litera pars eſt Syllabæ, ſyllaba dictionis, & dictiones ipſæ partes orationis; non igitur partes grammaticæ: & cujuſcunque rei pars alius rei eſſe non poteſt. Nos autem omiſsâ grammaticæ diviſione (quoniam nulla ſatis commodi occurrebat) ſic ſumus exorſi: *Grammatica eſt ars rectè loquendi.* Cùm artem dico, diſciplinam intelligo; eſt enim diſciplina ſcientia acquiſita in diſcente. Addidi deinde: *Cujus finis eſt congruens oratio.* Hæc oratio conſtat ex vocibus, vel dictionibus; voces rurſus ex ſyllabis; ſyllabæ ex literis; & quia ultra non progredimur dividendô, vocamus literam *individui ſoni comprehenſionem.* Dividimus igitur orationem in voces, ſeu dictiones, & has vocamus partes orationis: in quibus tanta eſt inconſtantia Grammaticorum, ut nihil certi nobis adhuc potuerint conſtituere. Varro duas ponit, deinde ex ſententia Dionis tres: unam, quæ adſignificat caſus; alteram, quæ tempora; tertiam, quæ neutrum. *De*

Syntaxis eſt finis Grammaticæ.

Lib. 5. de Finibus.

11.

Grammaticæ definitio.

Vocabulorum diviſiones.

7. linguæ Lat. p. 86. *his*, inquit, *Ariſtoteles duas partes orationis eſſe dicit, vocabula, & verba, ut homo, & equus, & legit, & currit.* Et eodem libro: Pag. 93. *Quod ad partes ſingulas orationis, deinceps dicam, quarum vis, quoniam ſunt diviſiones plures, nunc ponam, potiſſimum in qua dividitur. Oratio ſecanda, ut natura, in quatuor partes: unam, quæ habet caſus: alteram, quæ habet tempora: tertiam, quæ habet neutrum: & quartam, in qua eſt utrumque.* Sed is poſtea dividit primam in provocabula, ut *quis*: in vocabula, ut *ſcutum*: in nomina, ut *Romulus*: in pronomina, ut *hic*: & ſtatim ſubdit; *Duo media dicuntur nomina; prima, & extrema, articuli*: hactenus Varro.

Lib. 1. c. 4. Quinctilianus oſtendit ab Ariſtarcho (quem frequenter ſequitur Varro) octo partes eſſe factas; ſed idem Quintilianus ad undecim uſque progreſſum fuiſſe oſtendit, & has recenſet: *Nomen, Appellationem, Articulum, Pronomen, Verbum, Participium, Adverbium, Conjunctionem, Præpoſitionem,* * *Aſſeverationem, Attrectationem.* Servius item undecim agnoſcit. Nebriſſenſis cùm octo primùm conſtituiſſet, addidit in conſtructio-

* *Aſſeverationem &c.*] Aſſeverationis exemplum adfert Quintilianus *Heu*, ſicuti Attrectationis *Faſciatim*, ſed adjicit, *ſibi ea non approbari.* Non video etiam, quare *Heu* adſcribatur Aſſeverationi. An voluit *Eu*, vel *Euge*, vulgo, atque ideo & Comicis, in approbando, ac applaudendo vel ſibi, vel aliis, uſitatum.

Digitized by Google

ſtructione *gerundia*, ut ipſe vocat, & *ſupina*; quod & ab aliis accepiſſe teſtatur. Hic ego veſtram fidem compello defenſores errorum, qui omnia conturbari à me dicitis? quid ſtatuendum inter tot veterum & recentiorum tenebras judicatis? Audite igitur Minervam. Creavit Deus hominem rationis participem, cui, quia ſociabilem eſſe voluit, magno pro munere dedit ſermonem. Sermoni autem perficiendo tres opifices adhibuit. Prima eſt *Grammatica*, quæ ab oratione Solœciſmos, & Barbariſmos expellit. Secunda *Dialectica*, quæ in ſermonis veritate verſatur. Tertia *Rhetorica*, quæ ornatum ſermonis tantùm exquirit. Cùm igitur oratio ſit finis grammatici, excutiamus, ex quibus hæc oratio poſſit conſtitui, ita ut nihil ſit, quod per orationem non poſſimus enunciare. Sunt autem hæc tria, *nomen*, *verbum*, *particulæ*: nam apud Hebræos tres ſunt partes orationis, nomen, verbum, & dictio conſignificans. Arabes quoque has tantùm tres orationis partes habent: *Pheal*, verbum; *Iſmî*, nomen; *Herph*, dictionem: quas tres partes orationis omnes linguæ Orientales habent. Rabbinus, ille, qui contra Coſdram regem Perſarum diſputat, omnes linguas ab Hebraica originem duxiſſe contendit, & Græcam, & Latinam olim tantùm tres orati-

12

Artes ſermonem perficientes.

onis partes habuiſſe. Idem ſentit Plutarchus in quæſtion. Platonis: & D. Auguſtinus in Categoriis ex Ariſtotelis ſententia tres partes orationis conſtituit. Quorum ſententiam ut veriſſimam approbantes, perſpicuitatis tamen gratiâ ex Platone ſic diſputamus. Inquit enim ille:

Lib. de Ente. *Quidquid enuntiatur, aut eſt permanens, ut arbor, durum; aut fluens, ut currit,*
13 *dormit. Res permanentes ſive conſtantes vocamus, quarum natura diu perſtat: harum*
Nomen. *notam* Nomen *dixére. Fluentes dicimus, quarum natura eſt eſſe tamdiu, quamdiu fiunt.*
Verbum. *Harum nota* Verbum *eſt. Rurſus verbis & nominibus deerat modus, per quem cauſarum ratio explicaretur. Hic in nominibus*
Præpoſitio. *dicitur* Præpoſitio: *ut,* verſatur in tenebris propter ignorantiam. *In verbis eſt* Ad-
Adverbium. verbium: *Nam ſi qualitatem innuas, dices;* bene currit: *ſi tempus;* hodie legam. *Poſtremo orationes ipſæ inter ſe indigebant*
Conjunctio. *ligaturis; quare* Conjunctio *fuit excogita-*
Participium. *ta.* Hæc Plato. *Participium* autem nomen
Vide infra c. 15. eſt, ſed habet à verbo temporis adſignificationem, & conſtructionem. Diogenes Laërtius in vita Zenonis has quinque enumerat partes: *Nomen, Appellationem, Verbum, Conjunctionem, Articulum.* Nomen, ut Socrates; Appellationem, ut Conſul. Præterea quum res omnes conſtent ex materia

&

& forma, oratio itidem conſtabit; nam *in*
verbis, ut inquit Fabius, *vis eſt ſermonis*, Lib. 1. c. 4.
ut in nominibus, *materiæ*, *quia alterum*
eſt, *quod loquimur: alterum de quo loqui-*
mur.

Interjectionem non eſſe partem orationis, Interjectio.
ſic oſtendo: Quod naturale eſt, idem eſt
apud omnes: ſed gemitus & ſigna lætitiæ
idem ſunt apud omnes: ſunt igitur naturales.
Si verò naturales, non ſunt partes orationis.
Nam eæ partes ſecundum Ariſtotelem, *ex*
inſtituto, *non naturâ* debent conſtare. Inter-
jectionem Græci adverbiis adnumerant,
*ſed falſo. Nam neque voces Latinæ aut
Græcæ ſunt, etiam ſi Latinis aut Græcis 14
literis ſcribantur; ſed ſigna triſtitiæ, aut
lætitiæ, qualia in avibus, aut quadrupedi-
bus, quibus tamen nec vocem, nec orati-
onem concedimus. Vide Adagium, *Ne my*
quidem; & *Ne gry quidem*. Valla lib. 2.
cap. 11. interjectionem à partibus orationis
rejicit. Itaque interjectionem à partibus ora-
tionis excludimus, tantum abeſt, ut eam
primam & præcipuam cum Cæſare Scaligero
conſtituamus.

Pro-

* *Sed falſo*] Non ita abſurde, aut falſo. Nam pleraque, quæ interjectionibus adſcribuntur, non tam ſuâ naturâ, quam ex *inſtituto* ad deſignandos varios rerum modos & animorum motus, veluti admirationem, comminationem, exhortationem &c. adhibentur, & idcirco in variis linguis diverſæ ſunt, ut aliæ item particulæ.

Digitized by Google

Pronomen. *Pronomina* itidem non dubiis rationibus à partibus orationis rejiciemus. Primum omnium, ſi pronomen differret à nomine, ejus natura per definitionem poſſet oſtendi: At verò nulla eſt definitio pronominis; neque poteſt vera & propria inveſtigari: nullum igitur pronomen eſt. Quid quod definitio nominis non excludit pronomina? Nam quum dicis, Nomen declinari per caſus, nec ſignificare cum tempore, cur non apponas pro exemplo, Ut *Ego*, *Tu*? Adde quod Ariſtoteles acturus de oratione, nominis & verbi tantum meminit. Igitur ex illius ſententia, *Ego diſputo*, * non eſſet oratio. At (ut inquit D. Auguſtinus) *Nomen pro pronomine uſurpare ſolemus.* Et ita Ariſtotelei intelligunt, quum in voce *Nominis* pronomina etiam includi fatentur.

Lib. de Magiſt.

Sed & quum puero traduntur præcepta de

* *Non eſſet oratio*] Si ſcil. *Ego* eſſet aliud quid, quam Nomen. Sed & reliqua Pronomina, veluti *Hic*, *Ille*, *Meus* &c. nihil differre cenſet Sanctius ab Adjectivis, quia eadem eſt utrorumque concordia cum Subſtantivis. Denique etiam perperam dici *Pronomina* quaſi *pro Nomine* poſita, quum multis Nominibus fuerint antiquiora. Verum in hoc poſtremo haud magna ineſt ratio. *Pronomina* enim à Priſcis dicta ſunt poſt inventam jam Orationem, quia in uſu loquendi, brevitatis gratiâ, pro ipſis Nominibus Subſtantivis poni ſolent, & quia pleraque nihil Rei per ſe notant, ſed Rem Subſtantivis deſignatam tantum commonſtrant. Nolim tamen Sanctio refragari in eo, quod Pronomina & Nomina cenſet eaſdem eſſe partes Orationis.

de concordia nominum inter ſe, non indigemus novâ doctrinâ ad hanc concordiam explicandam: nam quemadmodum dicimus, *Liber bonus, & doctus*; ſic *liber meus, tuus, ſuus.* Præterea, quomodo poſſunt poni *pro nomine*, ſi illis ſignificamus res non habentes nomina, aut ea quorum nomen ignoramus? Imo res omnes, antequam nomen haberent, vocabantur, *hoc* vel *illud.* Unde & cælum ipſum, teſte Platone, vocatum In Timæo.
eſt ab antiquis, *Hoc:* quia eſſetne Deus, 15
an res creata, illis in incerto erat. Itaque vetuſtiora ſunt pronomina hæc, * quam ipſa nomina, quomodo igitur *Pronomina* appellabuntur? Quid quod individua ſubſtantia (ut phyſicè dicamus) melius, & peculiarius explicatur per tria hæc pronomina, † quàm per nomina propria: cùm

* *Quam ipſa nomina*] Ne erres, non omnia nomina, ſed quædam, quæ quia nondum erant inventa, vel quia ignorabantur, deſignabantur res ipſæ per τὸ *Hoc* δεικτικῶς, quod proinde antiquius erat multis nominibus, quorum locô adhibebatur. Ceteroqui nomina naturâ ſuâ ſunt vetuſtiora pronominibus, nec dici poteſt *Hoc*, niſi intelligatur, & ordine naturalis ſyntaxeos præcedat *negotium.*

† *Quam per nomina propria*] Verum quidem, quando illa deſierunt eſſe vere propria ſingulorum, ſeu amiſere naturam proprietatis. At vero, quando vere unius ſunt, & necdum cum ullo alio communicata, æque, immo melius & peculiarius per illa, quam per tria pronomina, ſignificatur individua ſubſtantia.

Digitized by Google

enim dico; *Ego*, neminem alium poteris intelligere. At cùm dico *Franciſcus*, etiam in alium poteſt transmitti intellectus: unde *Franciſcus* potiùs pro *ego* ponitur, quàm contrà. Multo plus errarunt, qui locô nominis proprii pronomen poſſe poni docuerunt: nam hoc modô; *Magiſter*, *Rex*, *Dux*, *Gubernator* eſſent pronomina: quia pro Pompeio, aut Cicerone ponuntur: Sic *Poëta* pro Virgilio, *Orator* pro Cicerone,
16 & hujuſmodi ſexcenta. Tum etiam adjectiva à proprio nomine ducta, ut Cæſariani, aut Pompeiani milites, eſſent pronomina, quia Cæſaris vel Pompeii milites intelliguntur;
Æn. 10. ut (apud Virg.) *Evandrius enſis*, pro Evandri. Errarunt item & illi qui Pronomen vocem eſſe Nominis vicariam definierunt: nam in iis ſermonibus, *Annibal peto pacem*, *hoſpita Phyllis queror*, deeſt *ego*, non ut vicarium, ſed ut primarium. Item
Lib. 1. illo Livii: *Audi tu populus Albanus*, *tu* ſpecialius & prius eſt, quàm *populus Albanus*.

Etenim quum audis hæc verba, *Ego feci*, non ſtatim intelligis, quis fecerit, priusquam ſcias, quis id dicat. At ſi audias, *Numa fecit*, & nullus ſit alius, qui eô nomine appelletur, tu autem non ignores, quis eô deſignetur, ut nec in altera locutione ignorare debes, quid per τὸ *Ego* notetur, confeſtim intelligis quam optime, quæ ſit illa individua ſubſtantia, quæ fecerit. Hoc vero ubi per nomina propria intelligere nequis, illa non amplius ſunt quod appellantur. Quapropter nulla eſt vis in hoc quidem argumento Sanctiſ

nus. Alii ut eludant argumentum, dicunt: pronomina perſonam certam ſignificare, quô apparet non eſſe nomina. Imo propterea magis eſſent nomina, quia melius, & proprius res ipſas ſignificarent. Sed quid ſit perſona illi omnino ignorarunt, nos inferiùs aperiemus. *Nomen*, ait Donatus, *eſt pars orationis cum caſu, corpus, aut rem proprie communiterve ſignificans.* Hæc definitio comprehendit omnia pronomina. Rurſus idem: *Pronomen eſt pars orationis, quæ pro nomine poſita tantundem pene ſignificat, perſonamque interdum recipit.* Sed hæc definitio ridicula eſt, & in multis peccat. Probus grammaticus enumerat pronomina unum & viginti; Priſcianus & alii, quindecim: Donatus quærit, quid inter pronomina, & articulos interſit: Varro de lingua Latina bis mentionem fecit de pronomine, quum de nomine *hic, hæc, hoc*, loqueretur, quod & *articulum* vocat. Quinctilianus pronomina vocat, *quantus*, *qualis*. Quare deſinant iſti mirari, cur huic doctrinæ non aſſentiamur, quum & ipſa ſecum non conſentiat. Et ut ſemel quod ſentio dicam: *Ego, tu, ſui, Protonomina*, vel *prima nomina* rectiùs vocarentur, quum ſint aliorum duces, & ſui juris; non enim aliorum normâ declinantur, quod Regum proprium eſt, nisi velis grammaticorum

Cap. 11. de verbo.

Lib. 1. cap. 5.

17

commentis accedere, qui etiam, ſi Muſis placet, * pronominum declinationes obtrudunt: nam cætera omnia nomina ab his gubernantur, & eis ſublatis reliqua omnia muta & manca reperientur.

* *Pronominum declin. &c.*] Vult dicere, *Me* ex. gr. non eſſe declinatum ab *Ego*, quod volunt Grammatici. Ipſe enim Pronomina irregularia eſſe ait, nec ad Declinationum regulas revocanda. Vide eum infra *cap.* 8.

CAP. III.

De Accentu, Figura, Specie.

ANtequam ad ſingulas partes orationis explicandas accedamus, præmittenda ſunt breviter, quæ accidunt omni voci: hæc ſunt Accentus, Figura, & Species.

Accentus. Accentus, ſive tenores, quos Græci τόνους καὶ προσῳδίας vocarunt, tres fuerunt apud antiquos, ut teſtatur his verbis Cicero: *Mira eſt quædam natura vocis: cujus quidem è tribus omnino ſonis, inflexô, acutô, gravi tanta ſit, & tam ſuavis varietas perfecta in cantibus.* Quinctilianus hanc * obſervationem

In Oratore cap. 17.

* *Obſervationem accentuum difficilem &c.*] Accentuum ratio breviter ſic ſe habuit. Syllaba duarum vel plurium ultima nunquam apud Romanos acuebatur, ut diſerte Quintilianus I. 5. & Mart. Capella lib. III. At penultima, quæ in pronunciando erat tractim producenda, quaſi duas haberet vocales, dicebatur pronunciari

Digitized by Google

nem accentuum difficilem eſſe dicit. Et Servius antiquus grammaticus in Donatum, *Gravem accentum in uſu non eſſe* contendit. Ego quoque credo circumflexum periiſſe, & ſolum acutum, vel quaſi acutum remanſiſſe. Quare vero magis acutus, quàm cæteri, permanſerit, ex eodem Ciceronis libro cauſa poterit elici. *Natura,* inquit, *quaſi modularetur hominum orationem, in omni verbo poſuit acutam vocem, neque unâ plus, neque à poſtrema ſyllaba citra tertiam: quo magis naturam ducem ad aurium voluptatem ſequatur induſtria.* Vide Quinctilian. lib. 1. cap. 5. & Eraſmum in lib. de pronuntiatione; qui tamen mihi in omnibus placere non poſſunt. 18

Cap. 18.

Figu-

ciari ſonô inflexô vel circumflexô, cujus nota fuit litera V. inverſa. Ceteroqui quæcunque ſyllaba penultima, ſive antepenultima, ſimpliciter in pronunciando paulum intendebatur, illa dicebatur acui, & acutum habere accentum, cujus nota fuit lineola ab ſiniſtra parte, unde ſcribimus, ſeſe erigens. Reliquæ ſyllabæ, quæ remiſſius pronuntiabantur, credebantur habere gravem accentum, quaſi in guttur ſubſidentem, & proinde ejus nota fuit lineola ab ſiniſtra parte ſeſe demittens. Notis quidem iſtis veteres non multum reperiuntur uſi, ſed tamen ſonos ipſos, prout vel intendebantur, vel remittebantur, iſtis appellationibus diſtinxerunt jam antiquis temporibus: ut ex Ciceronis loco patet, poſtea vero eos Grammatici etiam notis illis ſeu lineolis, quas memoravi, inſigniverunt. Vide Mart. Capellam *lib.* III. *Capite de Faſtigio* h. e. Accentu. Sciendum autem, Pronunciationem factam olim

lim ſecundum hoſce *Accentus*, & ſimul ſecundum *Vocalium* vel *productionem*, apice itidem ſeu notâ quadam declaratam à multis, teſte Quintiliano I. 7. vel *correptionem*, quæ reddebant ſonum vel duplicis vocalis, vel ſimplicis, nec quantitati metricæ ſyllabarum ſemper congruebant. Unde ſyllabæ ejuſdem quantitatis, aliæ producebantur in pronunciando, aliæ corripiebantur. Veluti, *Ungo primâ literâ breviter dicitur*, at *Unctito primâ literâ longâ promimus*, ut ait Gellius IX. 6. addens ibidem, *Dictito correpte dici*, licet *dico* producatur. Similiter ab ipſo Cicerone traditum ait II. 17. *Præpoſitiones IN & CON verbis aut vocabulis præpoſitas produci atque protendi, quum literæ ſequuntur S vel F, in aliis autem omnibus correpte pronunciari*. Dicit autem Cicero iſtic, *ſi conſulas Veritatem, reprehenſum id iri, at ſi ad aures referas, probatum; orationem autem voluptati aurium debere morigerari*. Orta ergo fuit hæc Pronunciatio non à *Veritate*, h. e. non ab ratione, aut analogia, ſed unice à *voluptate aurium*, quæ nihil certæ rationis habet, & alia eſt aliis temporibus, aliiſque hominibus. Quæ & cauſa eſt, quare alii aliter eaſdem ſæpe pronunciarint ſyllabas, ut ex eodem Gellio IV. 7. & 17 VI. 15. VII. 7. IX. 6. &c. diſcimus. Sed & ideo neque mirum eſt, Pronunciationem illam, quæ haud dubie mutata eſt ſæpe, interiiſſe nunc penitus, præſertim quum notæ accentuum non ita invaluerint in Latini, ut in Græci, ſermonis ſcripturâ, ſed in ſcholis tantum Grammaticorum obhæſerint, æque ac Apices Vocalium. Voſſius de *Arte Grammat.* II. 10. putat Veteres in pronunciando *& accentus & quantitatus habuiſſe rationem*, atque adeo in *Exadverſum & Aliquando ſimul & tertiam à fine acuiſſe, & ſequentem produxiſſe*. Quod qui factum ſit, haud ſane capio, quum utique nulla vox in duas ſimul ſyllabas recipiat tonum, ut & ratio pronunciandi, atque ipſa auctoritas Veterum nos docet: Quo pertinet, quod & Cicero in *Oratore* c. 18. & Quintil. I. 5. *in omni voce utique acutam eſſe* ajunt, *ſed nunquam plus unâ*. Porro autem productio & correptio

Digitized by Google

Figura dicta eſt à fingendo, & † *fingere* eſt exprimere imitatione rem veram. Ita vocamus figuras in tabulis & ſignis: hinc ducta eſt ſimilitudo in re literaria, quando ex duabus vel pluribus vocibus effingimus unam. **Figura.** 19

reptio *in pronunciando* fit vocalium, non autem ſyllabarum aut quantitatis metricæ, ut ex Gellio II. 17, & IV. 17. liquet. Denique quando acuitur antepenultima, tunc ſemper penultima habeat correptam vocalem. Quintil. d. l. *Trium media longa, aut acuta aut flexa erit; eodem locô brevis utique gravem habebit ſonum, ideoque poſitam ante ſe, id eſt, ab ultima tertiam, acuet.* Gellius VII. 7. *Syllaba naturâ longior non ferme patitur acui priorem in vocabulis ſyllabarum plurium quam duarum.* Sequitur ergo in *Aliquando, Exadverſum*, &c. quando acuitur antepenultima, iſtic eſſe tonum, & ſequentem ſyllabam ac vocalem breviter quomodocunque pronunciandam. Non nego tamen ſæpe vocalis naturam & accentum, & quantitatem metricam ſimul concurrere in unam ſyllabam, vel potius accentum, & illam quantitatem ſæpe accommodare ſeſe naturæ vocalium. Sed aliter ſe res habet, quando in triſyllabis media vocalis eſt naturâ brevis, at ſyllaba poſitione facta eſt longa, cujus longitudinis in vulgari pronunciatione ſæpe nulla videtur tunc habita ratio, non magis, quam in vernaculis fit linguis, ubi iidem ſyllabæ tales in pronunciando ſæpiſſime corripiuntur. Sed & id ipſum videtur tempore Priſciani, & æqualium Grammaticorum denuo mutatum, ſiquidem illi omnem rationem accentus ſeu toni in pronunciando referunt ad quantitatem metricam ſyllabæ penultimæ; niſi quis malit antiquam hanc accentuum & ſecundum eos pronunciandi fuiſſe regulam, ſed quæ in quibuſdam olim paſſa ſit exceptionem.

† *Fingere eſt exprimere &c.*] Ipſa hæc ſunt verba, quibus Jul. C. Scaliger in *libb. de Cauſ. L. L.* τὸ *fingere* expoſuit,

poſuit, exiſtimans videlicet idem eſſe, & ejuſdem originis *fingere* & *pingere*. Sequitur eum Sanctius, & inde ortum, quod *Figuræ* vocem in ſimplici vocabulo non agnoſcat, nec admittat. Sed pace utriuſque dixerim, aliud eſt *fingere*, & æque Simplici ac Compoſito convenire poteſt *figuræ* vox. Etenim *fingi* dicitur proprie omnis res, quæ figendô, ſeu affigendô alterum alteri, cogitur & conſtringitur in certam formam, non ſolum alterius imitatione expreſſam, ſed etiam plane novam. Et hinc aves quando nidos ſuos ſtruunt, apes quum favos, homines cum ex argilla vel luto vaſa fictilia, & ſtatuas conficiunt, proprie *fingere* ea dicuntur, quia omnia hæc opera primis temporibus infacta ſunt affigendô & addendô materiam materiæ; eaque in ſuam formam redigendô. Hinc porro *vaſa fictilia* cujuſcunque formæ, & *figuli*, qui ea conficiunt; denique Prometheus, qui homines, eorumque ſingula membra ex luto finxiſſe traditur, *Auctor vulgi fictilis* vocatur apud Phædr. *fab.* 72. Immo *fingere* & *pingere* diverſæ prorſus fuerunt artes. Unde Alexander M. *ab Apelle pingi*, ſed *à Lyſippo fingi* volebat teſte Cicer. *Famil.* V. 12. & Nero ſimul *pingendi fingendique non mediocre habuiſſe ſtudium* dicitur Sueton. c. 53. Sed & crediderim ferme, τὸ *fingere* ἀπὸ τȣ̃ *figere* eſſe formatum, vel potius utrumque vocabulum fuiſſe olim unum idemque, & tunc τὸ *Figere* ad illa, quæ utroque nunc verbô ſignificantur, adhibitum, unde etiam à *Figere* dixerunt nonnulli *Fictus*, æque ac à *Fingere*. Vide Gronovium Patrem *Obſerv.* I. 19. *extr.* Poſtea vero ad ſignificationem operum fictilium ab aliis rebus, quæ item figendô fiunt, diſtinguendam, prolatum eſſe quaſi novum vocabulum τὸ *fingere*, interpoſitâ literâ N. id quod inde etiam confirmatur, quod pleraque vocabula ex eo & hac ejus ſignificatione olim derivata non agnoſcunt hanc literam, Veluti *figura*, *figulus*, *figmentum*, *effigies*. Neque mirum hoc cuiquam accidere debet, quum & in aliis ſimiliter evenerit, veluti in *quæſo*, & *quæro*, *anſa* & *ara*, de quibus, & aliis pluribus,

unam. Ego figuram in voce ſimplici propriè non invenio: propterea in hac parte hoc mihi nomen non ſatis arridet: nam antequam compoſitio inventa eſſet, ſimplicia nullius fuiſſe figuræ certum eſt; ſed fortaſſe per relationem, ut vocant Dialectici, rectè dicemus, quicquid non ſit compoſitæ figuræ, ſimplicis debere appellari. *Simplices voces*, inquit Fabius, *primâ poſitione, id eſt, naturâ ſuâ conſtant; compoſitæ aut præpoſitionibus ſubjunguntur, ut* innocens; *interdum repugnantibus inter ſe duabus.* Lib.1.cap.5.

qua-

ribus, infra *lib.* IV. Cap. *de Analogia ſignificationum* ad vocem *Vertex*: Obſtare tamen id unum hic nobis videtur, quod prior in *Figo* pro Fingo fuerit brevis, ut liquet ex derivatis, *Figulus*, *Figura*, *Effigies*. Atque ideo dubitem, an potius à σφίγγω ſit derivatum, ut *Fallo* à σφάλλω, *Funda* à σφενδόνη. Eſt autem σφίγγω proprie *cogo in denſum & ſpiſſum*, *contineo*. Hinc Philo *de Mundo*, deſignans Deum, Creatorem Mundi, συνάγων πάντα τὰ μέρη, καὶ σφίγγων, *omnes partes contrahens, & in ſolidum ac firmum cogens, colligans*. Ita vero etiam illi, qui quid *fingunt*, tenuem ac liquidam fere materiam in ſpiſſum & ſolidum cogunt & compingunt. Ceterum ex paulo ante diſputatis ſatis liquere poteſt, *figuram* proprie ſignificare quamcunque formam, & proinde non minus Simplicem vocabuli formam poſſe denotare, quam Compoſitam, aut aliunde effictam. Et quidni in ipſis vocabulis duæ vel tres ſtatuantur Figuræ, cum & in oratione tot à Rhetoribus ponantur. Audi Auct. ad Herenn. IV. 8. *Sunt tria genera, quæ nos figuras appellamus, in quibus omnis oratio non vitioſa conſumitur. Unam gravem, alteram mediocrem, tertiam extenuatam vocamus.*

quale eſt, imperterritus: alioqui poſſunt 20 aliquando continuari duæ, ut incompoſitus, reconditus, & quô Cicero utitur, ſubabſurdum: aut è duobus quaſi corporibus coaleſcunt, ut maleficus: nam ex tribus noſtræ utique linguæ non conceſſerim: quamvis Capſis, Cicero dicat compoſitum eſſe ex cape ſi vis; & inveniantur qui Lupercalia æquè tres partes orationis eſſe contendant, quaſi luere per caprum: nam ſolitaurilia, jam perſuaſum eſt, eſſe ex ſue, ove & tauro: & ſanè ita ſe habet ſacrum; quale apud Homerum quoque eſt: ſed hæc non tam ex tribus, quam ex particulis trium coëunt. Cæterum etiam ex præpoſitione & duobus vocabulis durè videtur ſtruxiſſe Pacuvius: Nerei repandiroſtrum, incurvicervicum pecus. Junguntur autem ex duobus Latinis integris, ut ſuperfui, ſubterfugi: (quanquam ex integris an compoſita ſint quæritur) aut ex integro & corrupto, ut malevolus: aut ex corrupto, & integro, ut noctivagus: aut ex duobus corruptis, ut pediſequus: aut ex noſtro & peregrino, ut biclinium: aut contra, ut epitogium, & Anticato: aut ex duobus peregrinis, ut epirhedium. Nam cùm ſit præpoſitio ἐπὶ Græca, rheda Gallicum: neque Græcus tamen, neque Gallus utitur compoſitô. Romani ſuum ex alieno utroque fecerunt. Frequenter autem

tem præpoſitiones quoque copulatio iſta corrumpit : Inde, abſtulit, aufugit, amiſit: *cùm præpoſitio ſit* ab *ſola; &,* coit, *cùm ſit præpoſitio* con. *Sic,* ignavi & erecti. Hactenus Fabius. Illud addendum fuit, ubicunque rectus ſit, flectetur; obliquus non flectetur, ut *omnipotens.* Neque excipies cum Priſciano hoc nomen * *alteruter ;* nam *alter* factum eſt ex *alterus,* 21
& *alterutrius* ex *alteri utrius*, more antiquô.

Species. Species dicitur ab *ſpecio* antiquô; dicitur & *forma*, atque etiam *figura ;* unde hæc nomina confusè aliquando à Grammaticis ſunt impoſita. Sed dicamus *ſpeciem* more Logicô dici; illi enim vocant *ſpecies* partes generi ſubjectas: ſic in re literaria flexiones

C

* *Alterutrius.*] dicitur tamen & *alterius utrius*, & ſic porro. Feſtus in *Rapi ſolet : quô utroque mors propinqua alterius utrius captari putatur.* ubi male ſubſtitutum volunt in margine *alterutrius.* Nam & Cic. *Famil.* VI. 1. *ſi mihi alterum utrum de exitu rerum promittendum eſſet.* & Cœlius VIII. 8. *Alteram utram ad conditionem deſcendere.* Unde Priſcianus *Lib.* VI. *init.* utroque modô declinat *alteruter*, addens, *utramque declinationem in uſu fuiſſe Veterum.* Neque opus fuit, ut *lib.* VIII. p. 831. quem locum reſpicit Sanctius, ad *Vetuſtiſſimos* relegaret hanc declinationem, quum, ut liquet, Ciceronis etiam tempore fuerit adhuc in uſu. Et forte contractior illa ex hacce, ut videtur voluiſſe Sanctius, per eliſionem eſt orta, ceteroqui recte excepta à Priſciano, quia ſervat τὸ *alter* ſine flexione per omnes caſus, & utrumque numerum.

Digitized by Google

nes illæ quæ ducuntur ab uno capite dicentur *ſpecies*; ut à *lego legens, lectio, lector.* Hanc flexionem ſeu derivationem Varro non uno in loco *declinationem* vocat; ſed latius extendit nomenclaturam, quam cæteri grammatici opinantur. Varronis verba ſunt: *Declinantium genera ſunt quatuor: unum nominandi, ut ab* equo equile: *alterum caſuale, ut ab* equo equum: *tertium augendi, ut ab* albo albius: *quartum minuendi, ut à* ciſta ciſtula. Hæc ille. Poſſemus hìc verborum ſpecies numerare, ut *curſito, ſorbillo, caleſco,* ſed quas ego ad Grammaticam nihil pertinere arbitror, cùm illorum diſcrimen à ſola ſignificatione pendeat.

Lib. 5. linguæ Latinæ.

Cap. IV.

De Numero.

Poſtquam ea quæ dictioni accidunt enumeravimus, quomodo ipſæ voces inter ſe dividantur, explicemus. Omnes ferè grammatici hanc diviſionem per declinationes diſtinxére, ut partim dicerent declinari, partim non item. Sed declinatio poſterius quid eſt, & ex numero, caſu, tempore, & genere conſtat: nam de quolibet nomine prius rogamus ſpeciem, figu-

gu-

Digitized by Google

guram, numerum, & genus, quàm declinationem. Quid quòd in rectis, ſi propriè loqui velis, nulla eſt declinatio, ſed in obliquis. Adde quod etiam adverbia flecti, ſeu declinari poſſunt, teſte Varrone, Ut *cras, craſtinus.* Contra verò numerus prior eſt omnibus iis; quia cæteras partes per numeros explicamus; ut prima perſona, primus caſus, prima declinatio, prima conjugatio, &c. Itaque numerus accidit tribus partibus, nomini, verbo, & participio. 22

Partes Orationis numeri participes.

Numerus alius ſingularis, alius pluralis; neque plures numeri fuerunt neceſſarii: nihil enim tertium eſt inter unum & plura; quoniam unum & plura ex uno frequentato facta ſunt. Neque rationi conſonum eſt, aliquos Græcorum (ut Jones) recepiſſe numerum dualem, quem Æoles non receperunt, quos Latini in multis fuére imitati; & Latinos qui contendebant eſſe numerum dualem ſatis exagitat Quinctilianus. * Non tamen ibo inficias, duo

Dualis numerus inutilis.

Lib. 1. cap. 5.

* *Non tamen ibo inficias &c.*] Præivit Sanctio Donatus in *Artis ed. ſec. Numeri ſunt duo, ſingularis, ut hic ſapiens, pluralis, ut ſapientes. Eſt & dualis numerus, qui ſingulariter enunciari non poteſt, ut hi ambo, hi duo.* Verum quidem hoc, quod ad ſignificationem, at minime quod ad rationem Grammaticam, de qua hic agitur, & ad quam, ut infra initio cap.

duo nomina eſſe apud Latinos in duali numero *ambo*, & *duo*. Sed à Græcis hæc
23 acceperunt, & tamen cum verbo plurali conjungunt, ut *ambo currunt*. Sed jam ad ſingulas vocis partes accedamus.

cap. 7. traditur, *ſignificatio non pertinet*. Latini prorſus non agnoſcunt in ſua lingua Dualem numerum, ſicuti neque Aeoles, à quibus potiſſimum ſuam illi acceperunt linguam, atque idcirco illa ipſa vocabula *ambo* & *duo* à Græcis quidem habent, cum terminatione dualis apud Eos Numeri, ſed tamen conſtruunt cum plurali non ſuæ modo linguæ, ſed & Græcæ, quæ Dualem ceteroquin habet. Manifeſtum id ex Gellio Noct. Att. I. 16. *ſicuti una* χιλιάς, *&* *duæ* χιλιάδες. Quod ſi *duo* in arte Grammatica Latinorum Dualis haberetur numeri, debuiſſet utique neceſſario additum ſibi habere etiam Dualem illius Græci vocabuli, qui eſt χιλιάδε, non autem Pluralem, ſeu *plurativum*, ut ibidem Gellius, & alibi ſæpius hunc Numerum appellat.

CAP. V.

De Nomine.

NOmen dici à Græco ὄνομα omnes ſentire videntur; mihi autem à *noſco novi, notum, novimen, nomen:* ut à *moveo, movi, motum, movimen, momen:* eſt enim imago quædam *Nomen*, quâ quid noſcitur. Hæc Scaliger. Porro Nominis finitio eſt per vocem numeri caſualis cum genere; quæ definitio propria eſt & perfecta: *vox* enim, ſeu dictio, ſeu pars orati-

Nomen eſt vox numeri caſualis cum genere.

ratio-

rationis, genus proximum eſt, & *caſus* eſt ſpecialis differentia.

Auctor ille περὶ ἑρμηνείας qui circumfertur, indignus profecto Ariſtotelis nomine, Nomen definit, *vocem ſignificantem ad placitum ſine tempore, cujus nulla pars ſignificet ſeparata.* An nomina ſignificent naturâ, an fortuitò, magna quæſtio eſt, & tota phyſica, nihil ad grammaticos: aliqua tamen attigimus cap. 1. Cæterùm hæc pſeudo Ariſtotelea definitio, aut potius deſcriptio, etiam conjunctiones, & adverbia comprehendit: ut mittam interim peſſimam eſſe definitionem, ubi negatio reperitur. Neque neceſſe fuit addere, *ſine tempore,* ut differat à participio. Participium enim omnino nomen eſt, ſed habet præterea aliquid à Verbo, ut Rex Philippus * eſt etiam Dux, & Comes. Sed hæc latius, quum de participiis agemus. Alii dixerunt: *Nomen eſt, quod corpus aut rem proprie, communiterve, ſignificat.* Quaſi corpus non eſſet res; aut quaſi hæc definitio ipſorum pronominibus non conveniret. Sed de iis nugis hactenus: nunquam enim finis eſſet, ſi ſingula vellemus perſequi.

* ſcil. Hiſpaniæ.

Donatus malè nomen definit.

24

Cap. VI.

De Caſibus. Græci ſextô non carent.

Cap. 80.

Rectus caſus.

PRima & ſpecialis nominis differentia, teſte Scaligerô, *Caſus* eſt. De cujus natura, ordine, atque nomine deinceps eſt dicendum. Ac primum ſolet quæri, cur *rectus* dicatur *caſus*, ſi caſus dicuntur à cadendo, quia cadant à recto; Hoc latè diſputat Scaliger, tandemque huc tendit, obliquos dici caſus, quia cadant à recto; Rectum autem ipſum, voce largius communicatâ, caſum etiam appellari. Diſputat inſuper Scaliger, non rectè caſibus nomina indita ab officio, ut *nominativus, genitivus*, &c. Sed hæc nomina probat, primus, ſecundus, tertius, uſque ad ſextum. Ego ut Scaligero non poſſum non aſſentiri, ita etiam antiquiſſimorum vocabula non audeo convellere. Video M. Varronem (qui ad Ciceronem ſcripſit) iis uti nominibus, quibus nunc utimur: „[ſimiliterque Aſconium in 3. Verrin. *Nominativum caſum*; & in 2. Verrin. „ * *Ablativum* dicere:] quin etiam Varro lib. 1. de

Caſuum nomina antiquiſſima.

* *Ablativum dicere*] Adde Sueton. *Aug. c.* 87. *Domos Genitivô caſu ſingulari, pro domus*, & Gell. IV. 16. ubi promiſcue *Genitivum* & *patrium caſum*, *Dativum*, & *dandi caſum* ſecundum & tertium vocitat. Quintil. I. 4. *cum dico*, Haſtâ percuſſi, *non utor Ablativi naturâ, nec ſi idem Græce dicam, Dativi.*

Digitized by Google

ꝟ. de Analogia, rationem caſuum iis verbis conatur oſtendere: *Sunt declinati caſus, ut is, qui de altero diceret, diſtinguere poſſet, quum vocaret, quum daret,* 25 *quum accuſaret. Sic alia quædam diſcrimina, quæ nos & Græcos ad declinandum duxerunt.* Idem Varro eodem lib. & ſecundô, *vocativum non eſſe rectum, quamvis recto ſimilis ſit.* Donatus nominativum, & vocativum *rectos* appellat, non recte. Priſcianus latè ordinem caſuum oſtendit, & ſingulorum reddit rationem, quare ita vocentur; ſimulque confutat eos, * qui ſeptimum caſum ſunt commenti, in quibus eſt Quinctilianus. In omni porrò nomine natura ſex partes conſtituit. Primum ipſam nomenclaturam, cui meritò datus eſt rectus, qui verè nomen eſt; reliqui enim, ut cenſet Ariſtoteles, non ſunt nomina, ſed caſus nominis. Deinde quid generet, aut poſſideat. Tertiò cui fini, vel operi deſtinetur. Quartò in quem fi-

Lib. 5. extr.

Lib. 1. c. 4.

Cauſa & origo ſex caſuum.

* *Qui ſeptimum caſum*] Sic appellabant Ablativum, quando ad inſtrumentum vel modum, quô res geſta, denotandum adhibebatur, nec ita manifeſte regebatur à præpoſitione: Servius ad Virgil. Ecl. II. *Mollia luteolâ pingit vaccinia calthâ: niſi luteolâ*, inquit, *ſeptimus ſit caſus, non ſtat verſus.* Et ad Aen. I. ꝟ. 79. *pulchrâ faciat te prole parentem: quod nos per Genitivum ſingularem dicimus, antiqui per ſeptimum dicebant, ut hoc locô, parentem pulchrâ prole, id eſt, pulchræ prolis.*

nem tendat actio. Quintò vocandi officium. Poſtremò modum, in quo cauſas, & inſtrumentum collocamus. Hic eſt ſextus caſus, * qui peſſimè vocatur *ablativus*: quum ſit in illo comparatio; ut *doctior Cicerone:* & modus; ut *lentò gradu:* & cauſa efficiens; ut *amore patris:* & materia; ut *lapide quadratô:* & inſtrumentum; ut *lapide ictus*. Et verò ſi Quinctilianus adverteret, ſextum caſum omnino à præpoſitione pendere (quod in conſtructione oſtendemus) & pro natura præpoſitionis ſignificationem mutare, nunquam in dubium verteret, an ſeptimi caſus vis apud Latinos reperiretur. † Sed quoniam hæc caſuum

Ablativus non rectè dicitur.

26

Vide infra lib. 2. cap. 8.

* *Qui peſſime vocatur Ablativus*] Nihilo pejus, quam alii caſus receptis appellationibus ſunt inſigniti, quum & in illis varii uſus poſſint notari, & ſæpe contrarii iſtis appellationibus, Veluti in *Dativo*, & *Accuſativo*, qui æque eripienti ac danti, æque defendenti atque accuſanti junguntur. Denominationes hæ caſuum factæ à potiſſimo uſu, qui in *Ablativo* eſt, quod regitur à præpoſitionibus, quæ, unde quid ſumitur & proficiſcitur, maximam partem ſignificant. Priſcianus *lib.* 5. p. 671. *Multas alias quoque & diverſas unusquiſque caſus habet ſignificationes, ſed à notioribus & frequentioribus acceperunt nominationem.*

† *Sed quoniam hæc caſuum &c.*] Falſa & inanis eſt omnis hæc diſputatio, quæ ſequitur, de ſexto Græcorum caſu. Nam primo, quæ de *partitione naturali caſuum*, & *ſexti in omni idiomate neceſſitate* traduntur, inepta adeo ſunt, ut ipſâ experientiâ refutentur. Neque Latini ſextum adhibuere ad *modum*, *inſtru-*

Digitized by Google

ſtrumentum, cauſam, pretium, materiam, locum per ſe denotandum, ſed in omni ſignificatione præpoſitionibus, quæ non requirunt quartum, junxerunt ſive expreſſis, ſive intellectis. Græci vero præpoſitionum & ſexti caſus uſum penes Latinos, diviſum habent in ſecundum & tertium, aliquando & quartum. Immo quoniam Sanctius heic tertium Græcorum, præcipuum, vel potius ſolum, diſpertiri vult in Latinorum tertium & imprimis ſextum, quaſi cui ille ex Græcis caſibus maxime reſpondeat, ſicuti reverâ facit, affirmare tamen vix vereor, huic Sexto, ſi ſpectemus uſum, & Syntaxin, Genitivum ſeu ſecundum Græcorum æque convenire, quippe qui longe pluribus apud iſtos nectitur præpoſitionibus, quam Dativus, & maximam partem illis, unde formatæ ſunt Latinæ, Ablativum requirentes. Nec quicquam magis proprium Ablativo, quam Abſoluti, ut dicitur, conſtructio. Eam vero ipſam etiam Genitivo dederunt Græci. Incaſſum porro quæritur, *ſi Græci ſextum non haberent, unde Latini eum formaſſent in Græcis vocabulis*, quum utique ſi Græca hæc vocabula in ſuæ linguæ formam & conſtructionem transferebant, debuerint iis dare iſtos caſus, qui in ſua lingua erant uſitati, & proinde etiam illum, qui in ea deſtinatus erat præpoſitionibus ſeu expreſſis, ſeu ſuppreſſis. Neque vero *ineptius cogitatu* eſt, *præpoſitiones ἐν, σὺν* &c. *in lingua Græca jungi* non Ablativo, ſed *Dativo*, quam ſimiles Genitivo, neque generationem, neque poſſeſſionem ſignificantes, veluti *ἀντὶ, διὰ, μετὰ, περὶ, ὑπὸ*, &c. Sed maxime ſuam ſententiam confirmari credit Sanctius eô, quod *Græcorum tertius caſus ſæpenumero cum Latinorum Adjectivis in ſexto caſu, vel eorum præpoſitionibus ſextum requirentibus* conſtruitur, tanquam ſi iſtis proinde in locis ſine controverſia ſit idem, qui Latinorum ſextus, ſeu revera jam ſextus Græcorum. Heic vero ſciendum, Latinos ſextum poſtremô locô formaſſe (Unde Priſcianus lib. V. p. 672. *Ablativus proprius eſt Romanorum*, & dein, *quia Novus videtur à Latinis inventum*

tus, *vetuſtati reliquorum caſuum conceſſit.* h. e. etiam poſt Vocativum eſt rejectus) ex tertio tum ſuo, tum Græcorum, & antiquiſſimis temporibus, quando propius multo accedebant ad linguam Græcorum, ſextum non habuiſſe, ſed ad ejus uſum adhibuiſſe, item ut Græcos, tertium: poſtea vero tractu temporis, & conſuetudine diverſi uſus, prout tertius ille à præpoſitione regebatur, vel non regebatur, ex uno caſu factos duos; itidem ut ex tertia Latinorum litera C duæ ſimiliter factæ ſunt, C & G, & in his ipſis caſibus ex uno ſexto deinceps Veteres Grammatici duos fingere voluerunt ſextum & ſeptimum, prout vel recipere præpoſitiones vel recuſare ipſis videbatur. Atque hac de cauſſa etiam nunc in plurali numero omnium declinationum apud Latinos conveniunt plane tertius & ſextus. Id quod in ſingularibus quondam eodem ſe modô habuit. Nam in prima declinatione dictum olim MENSAI, & hinc dein formatum in Dativo MENSÆ, in Ablativo MENSA, A longâ, utpote orta ex diphthongo AI, cum ceteroquin in Nominibus terminalis A ſemper ſit brevis. In ſecunda prorſus etiam nunc conveniunt uterque caſus. In tertia quoque olim nulla fuit inter eos diſtinctio, licet terminatio eſſet incertior per promiſcuum uſum literarum E & I. Sic olim dictum *Sibei*, *ſibe*, *ſibi*, *Tibe*, *Tibi*, ut ex inſcriptionibus inter eruditos conſtat. V. & Quinctil. I. 7. de τῷ *ſibe*. Similiter Feſtus *Me pro mihi dixiſſe antiquos* refert, quamvis exempla, quæ affert, aliter exponi queant, fruſtra obnitente Lucâ Fruteriô *Veriſim.* I. 16. Rectius probatur, quod voluit Feſtus, ex Plauto *Bacchid.* III. 6. 36. *& me ires conſultum male*, manifeſte pro *mihi*. Similiter Afranius apud Nonium, *qui me eſt animi exercitus*, ubi τὸ *Me* alii volunt eſſe Ablativum, alii Accuſativum, tanquam ſi *exercitus* verbum ſit, & activô ſenſu poſitum: alii denique legunt, *qui mei eſt animi exerc.* At nihil opus nec emendatione, nec tam duris interpretationibus, ſiquidem meminerimus *Me* pro *mihi* dixiſſe Vetuſtiſſimos, ſeu olim Ablativi & Dati-

Digitized by Google

Dativi, ut unius ejuſdem que caſus, fuiſſe unam eandemque formam & pronunciationem. Et proinde terminatio hodierni Ablativi in Tertia Declinatione manifeſte etiam Dativo tribuitur in antiquiſſimo Plauti Epitaphio, quod eſt apud Gell. *Noct.* Att. I. 24. *Poſtquam eſt morte datus Plautus, comœdia luget. Morte* pro *morti.* Contra Ablativis ſæpe apud Plautum datur forma Dativi, *Capt.* IV. 2. 27. *qui alunt furfuri ſues. Pſeud.* I. 2. 64. *Carnaria tria grandia tergoribus oneri uberi* pro *onere. Men.* III. 2. 14. *Loquitur ſatur de me & de parti mea*, ubi vide Taubm. Poſtea vero uſu diſtingui cœpit forma tertii caſus, in priſtinam tertii & novam ſexti, atque illi tunc aſſignata eſt veluti propria, ut & erat antiquior, Græcisque convenientior, terminatio I. huic vero in nonnullis I. in aliis E. Jam vero in quarta declinatione non modo *fructui*, ſed & *fructu* dixiſſe priſcos multis exemplis probat Gellius IV. 16. Immo C. Cæſarem in Analogicis libris omnia iſtiuſmodi ſine I. litera dicenda cenſuiſſe tradit. Si militer in quinta olim promiſcue modo *Diei* per diphthongum ex Græca forma, modo *Die* per E longum dixére. Plautus *Mercat.* I. 1. 4. *amatores, qui aut Nocti, aut Die, aut Soli aut Lunæ miſerias narrant ſuas.* Ex his omnibus patet jam, ni fallor, manifeſte, ſextum Latinorum fuiſſe primitus eundem cum tertio, qui tunc, ut apud Græcos, præpoſitiones recepit. Poſtea vero hunc uſum, ſeu hanc conſtructionem cum præpoſitionibus, à reliquo iſtius caſus uſu diſtingui cœptum, & in quarundam declinationum ſingulari numero paulatim etiam diſcretum terminatione, atque ita tandem peculiarem caſum ex eo ortum: ut adeo nihil mirum ſit, Latinos ſi quando Græca vocabula ſuis tum Ablativis Adjectivorum, tum Præpoſitionibus Ablativum requirentibus jungere debebant, ea poſuiſſe in Dativo, ut ex quo ipſorum Ablativus originem ſuam reverà ducebat, & cui apud Græcos, tum etiam olim apud ſe, uſus Ablativi erat incluſus, & qui ideo recte conjungi poterat Latinorum non tertio modo, ſed & ſexto caſui, quod ipſum exemplis à San-

Sanctio allatis probatur, & probari ſolum debebat. Quæ hic notata & diſputata vides contra ſextum Græcorum caſum, typis jam deſcripta erant, cum incidi demum in Gallicacanam illam *Novam Methodum Linguæ Græcæ*; in qua *Lib.* VIII. c. 2. deprehendi magnô item conatu id agi, ut ſextus ille caſus Græcis quoque adſeratur, itidem ut Latinis. Rationes itaque ejus præcipuas noſtræ ſententiæ adverſas paulo preſſius & intentius examinabimus. Et primo quod ait de admirabili conſenſu inter linguam Græcam & Latinam hac quoque in re futurô, ſi utrique ſex caſus tribuantur; fateor equidem, magnam & eſſe, & ſtatui debere, inter illas linguas pleriſque in rebus convenientiam, cum Latina vere ex Græcâ ſit orta. Sed iſta convenientia non eſt quærenda in iſtis Latinæ linguæ temporibus, quibus jam longius receſſit à ſua origine, verum in iis, quibus propius ad eam acceſſit. Non itaque ex hujus linguæ poſteriore uſu, addendus eſt Græcæ ſextus caſus, non magis quam ſeptimus, quem tandem quoque Grammatici Latinorum ſunt commenti. Sed potius oſtendendum; primis temporibus Latinam itidem non habuiſſe niſi quinque caſus, ut Græcam, id quod, ni fallor, clariſſime oſtendi; Plane ſicuti tertia litera Alphabeti apud Hebræos, Græcos, & Latinos olim revera eadem fuit; ſed poſtea apud Latinos una illa litera cœpit primum diverſis pronunciari modis, dein vero etiam notâ quadam in duplicem illam pronunciationem diſtingui, & ſic tandem in duas diverſas evadere literas Alphabeti Latini, tertiam & ſeptimam, & ita quidem, ut recentior pronunciatio priſtinum in Alphabeto locum & priſtinam figuram C. retineret, vetuſtior novum locum & figuram G. acciperet. Heic ergo ut convenientia oſtendatur inter utramque linguam, recurrendum eſt ad illa tempora, quibus nondum in uſu fuit litera ſeptima, ſeu quibus litera tertia ſeptimæ vim & ſonum adhuc habuit, ſicuti patet ex Inſcr. Duiliana, ubi *MACISTRATOS*, *Exfociont*, *Pucnando*, *Cartaciníenſes &c.* occurrunt. Similiter itaque

itaque quod ad Caſus, lingua Latina tunc maxime convenit cum Græca, quando ſextum caſum nondum habuit, & quando uterque & tertii & ſexti caſus uſus hæſit in uno tertio, itidem ut apud Græcos. Sed ſicuti receſſit in tertia litera à Græcis, formandô ex una illa duas, ſic item in tertio caſu, eum diſtinguendô tandem, pro duplici ejus apud Græcos & primitus etiam apud ſe uſu, in duos diverſos caſus, peculiari terminatione, ſed exiguæ differentiæ, in quorundam tantummodo ſingularibus diſcretos. Abſque eo enim ſi eſſet, ſeu niſi eveniſſet qualiſcunque differentia terminationis pro diverſo tertii caſus uſu, manſiſſet in utroque illo uſu apud Latinos æque ac Græcos unus idemque caſus: ſicuti forte etiam nunc manſiſſe cenſendus eſt, dicendumque tantummodo, unum illum caſum pro duplici ſuo uſu, quem utrumque primitus habuit, levi tantum diſcrepantia fuiſſe, non ſemper, nec plerumque, ſed aliquando diſtinctum. De quo utcunque ſit, hoc certum, ex levi illa terminationis differentia, quæ in quibuſdam vocabulis invaluit, factum eſſe, ut apud Latinos pro diverſis habeatur caſibus, qui olim unus idemque fuerat, ſicuti eſt, ſemperque fuit apud Græcos. Sed dicit Auctor *Methodi*, diverſitatem terminationum non facere differentiam caſuum, quia ſic Neutra non haberent niſi tres caſus in ſingulari & plurali, & Græcorum Dualis tantum duos. Verum eadem ratione negaverit Generis Grammatici Numerum eſſe conſtitutum ex triplici terminatione Adjectivorum, quia illa triplex terminatio rariſſime occurrit, nec niſi in Nominativis & Accuſativis quorundam Adjectivorum, & longe ſæpius duplex tantummodo, immo & ſimplex terminatio. Aliter & rectius eâ certe de re ſentiunt omnes Grammatici, quin & ipſe Sanctius, quem in his ſequitur, *cap. ſeq. Si non eſſent*, inquit, *nomina Adjectiva, nemo quæreret genus Grammaticum, neque ſi nomina Adjectiva unam tantum haberent Terminationem.* Sicuti ergo in confeſſo eſt,

ex triplici Terminatione, quæ reperitur in quibuſdam caſibus nominum Adjectivorum, quæque ſingulæ peculiarem uſum habent, & peculiari tantum generi Subſtantivorum jungi poſſunt, ortum eſſe triplex Genus in arte Grammatica: & ſicuti ſufficit reperiri in quibuſdam tantum caſibus illam triplicem terminationem, ad conſtituendum illud triplex Genus: & ſicuti denique non recte inferretur, quia Genitivus τῦ *Doctus*, *Docta*, *Doctum* habet tantummodo duplicem terminationem, *Docti* & *Doctæ*, eum proinde non habere triplex genus, ſeu uſum & conſtructionem triplicis generis; cum potius inde colligendum eſſet, Maſculinum & Neutrum in eo caſu convenire in unam Terminationem; ſic prorſus ex eo, quod reperitur Nomen apud Græcos flexum in quinque diverſas Terminationes, quæ ſingulæ peculiarem etiam uſum & conſtructionem habent, recte ſtatuitur & affirmatur numerus Caſuum totidem, quot repeʀiuntur iſtiuſmodi Terminationes: & ſufficit in quibuſdam eas reperiri. Neque ex eo quod non reperiuntur in omni Nomine, aut omni Nominis Genere vel Numero, inferendum, vel non habere illa tot caſus, vel Caſuum doctrinam & numerum non eſſe conſtituendum ex numero diverſarum Terminationum, in quas nomen plerumque flectitur, quod vult Auctor *Methodi*, ut ita probet, plures etiam dari Caſus, quam reperiantur in ullo Nomine terminationes, ſeu unam Dativi terminationem duas tamen apud eoſdem conſtituere caſus. Certe apud Græcos quinque tantum reperiuntur terminationes diverſæ, quæ ſingulæ peculiarem habent uſum, & proinde, noſtrâ quidem ſententiâ, etiam quinque tantum ſunt caſus; quorum primus quaſi ducit orationem, & præmittitur verbo. Secundus pendet ab altero Nomine Subſtantivo. Tertius accedit omni Orationi & conſtructioni. Quartus regitur à verbo Activo. Quintus adhibetur ad vocandum. Præpoſitionibus Græci nullum peculiarem tribuerunt caſum.

caſum, qui inde *Præpoſitionis Caſus* appellandus eſſet, ut rectius appellatum iri cenſent Latinorum Ablativum Sanctius & Auctor *Methodi*: Sed Præpoſitiones diſtribuerunt potius in tres præcipuos obliquos caſus, Genitivum, Dativum, Accuſativum. Jam vero, quæ quæſo eſt illa rei *natura*, quæ me ſubigat neceſſario, ut volunt, in omni lingua *ſex Caſus* ſtatuere, vel potius Dativum adimere Præpoſitionibus, & eandem terminationem Dativi, prout vel adjungitur aliis Orationis partibus, vel ſolis Præpoſitionibus, pro diverſis habere Caſibus, magis quam illas Accuſativi vel Genitivi? Atqui *Dativi unicus uſus eſt*, inquiunt, *ut notetur, cui fini & operi quid deſtinetur.* Ego vero ſimiliter Accuſativum aſſevero proprie notare id, in quod tendit actio. Et tamen recipit ille omnium conſenſu Præpoſitiones, quidni ergo & Dativus? Nulla itaque ratione juſtâ moti ſunt viri Doctiſſimi, cum tantô ſtudiô Græcis aſſerere voluerunt Ablativum, ſed ſolô præjudiciô ex Lingua Latina petitô. Verum eſt ea quidem, ut dixi, ex Græcia orta, nonnulla tamen etiam immutavit, vel ex ſuo addidit; & proinde etiamſi Latini tandem formaverint caſum ſextum, quem à Græcis non acceperant, non tamen idcirco addendus is eſt Græcorum quoque Nominibus, non magis, quam ſeptima Latinorum litera, quem itidem Græci non habent, Græcorum Alphabeto. Sed & Latini Genitivis non præmittunt Præpoſitiones: An ergo & iis Græcorum Genitivos ſpoliabimus? Immo vero ipſe Sanctius, licet perperam, etiam antiquis Latinorum Genitivis eas ideo tribuit? Vide infra II. 3. Quid ergo cauſæ ipſi, quare non & Dativis ex ejus ſententia præmitti queant, tum à Græcis, tum olim etiam à Latinis, quando nondum fuit ex uno eo caſu duplex factus, ſeu uni Dativo pro diverſo ejus uſu duplex terminatio data? Certe olim fuiſſe hunc etiam Latinis unum Caſum unius terminationis, licet duplicis uſus, æque ac Accuſativum & apud Græcos etiam Genitivum, abunde jam in Notis

Digitized by Google

Notis noſtris probavimus, quibus adde, quæ ipſe Sanctius infra *lib.* II. c. 7. de promiſcua Ablativi tertiæ declinationis terminatione in E & I. diſputat, unde patet, etiam hanc Ablativi terminationem exiſſe olim in I. æque ac illam Dativi Latinorum & Græcorum. Sed & ea terminatio quaſi propria manſit quibuſdam locutionibus nominum propriorum, *ſum Carthagini* &c. & ſimiliter *ſum ruri*; quarum nulla alia eſt conſtructio, quam Elliptica præpoſitionis, pro *Sum in Carthagini*, *ſum in ruri*. De Dativo & Ablativo quartæ & quintæ declinationis, quæ notavi, iis addi velim, vel animadverti potius; licet priſci etiam in Dativo dixerint *Fructu*, *Die*, tamen antiquiorem & origini Græcæ propiorem eſſe formam *fructui*, *diei*, ut quæ ex Græcorum jota adſcripto orta, plane ut *menſaï* in prima declinatione: ſed ſicuti in Ablativis Latini deinceps omiſerunt I. ſic & priſci aliquando fecerunt etiam in Dativo, qui & ipſi viciſſim Ablativum quoque iſtâ Dativi formâ aliquando enunciarunt. Varro lib. I *de re ruſt. A quo, quod indigent potui, poma dicta eſſe poſſunt.* Vide Nonium *cap.* IX. n. 20. ubi hic locus, & alius ex Siſenna, adfertur. Atque adeo inter Dativum & Ablativum in hac quoque parte maximam fuiſſe convenientiam; diverſamque unius Dativi pronunciationem, dum modo apponebatur I. modo demebatur, in diverſum tandem caſum apud Latinos abiiſſe, ex his quoque liquet. Adeo vero hæc manifeſta & clara arbitror, ut auctoritatibus veterum Grammaticorum nec adſtrui deſiderent, nec refutari queant. Poſſemus cæteroquin illis Grammaticis, quos ex H. Stephani, & P. Rami, vel potius Priſciani, auctoritate memorat Auctor *Methodi*, alios opponere, quos laudatos videſis apud Voſſium de *Analog.* l. 45. noſtræ ſententiæ faventem. Sed & neutiquam nobis adverſatur Priſcianus, neque id dicit, quod voluit vir Doctiſſimus, ſed plane contrarium. Nempe *Ablativum eſſe Romanorum proprium, novum, & à Latinis inventum.* Addit tantum, *Latinos videri eum*

à

Digitized by Google

à vetuſtiſſimis Græcorum Grammaticis accepiſſe, qui Sextum Caſum (non *Ablativum*, ut perperam ait *Auct. Meth.* conficiens ex eo, *Græcis* ergo *Grammaticis etiam Nomen Ablativi fuiſſe uſitatum*) *dixerint* οὐρανόθεν, & ſimilia, *quæ Ablativi vim poſſideant, quia etiam Præpoſitionem aſſumant, ut* ἐξ οὐρανόθεν. Sed eadem eſt ineptia horum Grammaticorum fingentium inter Græcos ſextum caſum, quæ aliorum in Latio nobis obtrudentium ſeptimum & octavum. Illa οὐρανόθεν &c. ſunt Adverbia locum, unde quid venit aut proficiſcitur, denotantia, quibus aliquando per pleonaſmum Præpoſitio ἐξ, quæ idem ferme notat, a Poëtis præmittitur. Quinctiliani quoque auctoritas non magis poteſt valere pro Sanctio & Auctore *Methodi* ad dandum Græcis ſextum caſum, quam contra eos ad ſeptimum Latinis addendum, quem ipſi tamen rejiciunt contra illius auctoritatem; & ſummò quidem jure, ſed non majore, quam quò nos explodimus ſextum Græcorum; nam certe neutiquam magis ei credendum in alienæ linguæ rationibus, quam in ſuæ. Sed neque ille tamen quidquam decernit: jubet tantum, *quærere* Grammaticum, *ſitne apud Græcos*, non Sextus caſus, ſed *vis quædam Sexti caſus.* Exempla quæ Auctor *Methodi* ex Græcis adfert aliter conſtrui & exponi poſſunt ac debent. Poſterius, ex Thucydide IV. 93. τῷ δὲ Ἱπποκράτει ὄντι περὶ τὸ Δήλιον, ὡς αὐτῷ ἠγγέλθη, maniteſte Pleonaſmum præfert Græcis frequentem. Actor. XIII. 17. πάντα τὰ ἔθνη, ἐφ' οὓς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτούς. & XXIII. 27. τὸν ἄνδρα τοῦτον &c. ἐξειλόμην αὐτόν. Aelianus *Var. Hiſt.* IV. 7. de impiis; etiamſi jam ſepulti ſunt, eos tamen ἐκ τῆς τελευταίας τιμῆς καὶ ἐκεῖθεν ἐκπίπτειν ait. In priore ex Thucyd. I. 73. τὰ, ἀεὶ προβαλλομένοις jungi cum τῷ, Ἀνάγκη, & conſtrui poſſunt, ἀνάγκη ἡμῖν ἀεὶ προβαλλομένοις λέγειν. h. e. *neceſſe eſt, nos, qui ſemper ea proferimus, apud Vos quoque illa dicere, licet minus grata vobis futura.* Etenim quamplurimis ſane modis Dativus adjungitur Verbis

28 ſuum partitio naturalis eſt, in omni item idiomate tot caſus reperiri, fuerit neceſſe. Quare contra univerſum Grammaticorum coetum, Græcos ſextô caſu non carere contendo. Primo enim in omni idiomate dativus acquiſitioni tantum deſervit: per illum igitur, pretium, materiam, locum,
1. & multa alias non ſignificabimus. Deinde ſi Græcis non eſſet ſextus caſus, unde
2. Latini, *Penelope, Paraſceve, Grammatice,* in ſexto caſu dicerent, ut Juvenalis
3. *Penelope melius, melius torquetis Arachne.* An quicquam ineptius excogitatum fuit,
29 quam præpoſitiones Græcas invenire, quæ dativo jungerentur? Sed quod maxime fidem poteſt facere, Ciceronis multa ſunt, in quibus, Græcis nominibus adjectiva La-

Græci habent ſex caſus.

& Nominibus, inprimis apud Græcos. Sed ſi maxime eadem eſſet in illo loco Dativi conſtructio, & ſenſus, qui eſt Ablativi abſoluti apud Latinos, quid tum? An idcirco ex illo rariore Dativi in hunc modum uſu, conficiemus ſtatim, etiam Græcis eſſe Ablativum, quum utique ceteroquin apud eos Ablativis abſolutis Latinorum perpetuo reſpondeat Genitivus, quem nemo tamen propterea pro Ablativo habet? immo an non potius inde colligemus, Ablativi peculiarem caſum Romanis] eſſe proprium, Græcis ignotum, ſed uſum & conſtructionem ejus reperiri tamen apud Græcos partim in eorum Genitivo, partim in Dativo. Sed ſatis de hiſce non ita magni momenti rebus, excutiendis tamen hic, & explicandis paulo uberius, quoniam tantô ſtudiô in contrarium nituntur hodie plerique Grammaticorum.

Digitized by Google

Latina in ſexto caſu, vel etiam Latinæ præpoſitiones, quæ ſextum caſum regant, junctæ reperiuntur. Ad Atticum: *quâ* ὑποθεσίᾳ, *quasve hiſtorias de* Ἀμαλθείᾳ *habes.* Ibidem lib. 4. *In* πολιτείᾳ. Lib. 10. epiſt. 8. ζηλοτυπίᾳ *meâ.* Lib. 16. epiſt. 8. *Nunquam in majore* ἀπορίᾳ *fui.* Ibidem, *prudentia cum* εὐμενείᾳ. Ibidem epiſt. 14: ἐν πολιτικῷ *genere.* Lib. 3. ad Q. Fratrem epiſt. 1. ἀποδυτηρίῳ *nihil alſius.* Lib. 16. Famil. *Non enim ſejunctus eſt à philologia, & quotidiana* συζητήσει. Itaque ἐν χερσὶν, *in manibus:* σὺν θεῷ, *cum Deo*, * cave credas eſſe ſeptimum caſum. 4.

Lib. 2. Epiſt. 13.

* *Cave credas eſſe ſeptimum caſum*] Voluit haud dubie Auctor, certe debuit ex ſua ſententia *tertium* dixiſſe. Exhibet tamen illud etiam Salmanticenſis editio, ab ipſo Auctore profecta.

Cap. VII.

De Genere nominum: nullaque communia duobus. Propria genus non habent.

NIhil eſſe in re Grammatica incertius *Genere*, rectè aſſeruit Vergara in ſua Græca Grammatica; unde non eſt mirandum, ſi *genus maſculinum* eſſe diximus, *cujus nota eſt hic; Fœmininum, hæc; Neutrum, hoc:* in quo M. Varronem ſumus ſequuti; qui ſecundô de Analogia ſic ait:

Digitized by Google

ait: *Sic itaque ea virilia dicimus, non quæ virum ſignificant, ſed quibus præponimus, hic & hi: & ſic muliebria, in quibus dicere poſſumus, hæc & hæ.* Eadem eſt etiam Diomedis doctrina. Et vero ex ſententia Varronis, qui dicunt nomina virorum eſſe maſculina, ad ſignificationem confugiunt: ſed ſignificatio ex illius ſententia non pertinet ad Grammaticam; *quoniam*, inquit, *Grammaticæ propoſitum non eſt ſingularum vocum ſignificationes explicare, ſed uſum.* Alii dicunt *Maſculinum nomen eſſe, cui addi poteſt adjectivum maſculinum.* Rectè quidem: ſed ego quæro, quæ ſint hæc nomina; nam prius me cogis ſcrutari omnia nomina, eorumque ſignificationes, quam quæ ſint nomina maſculina, quæ fœminina, perdiſcere. Deinde circa Græca nomina in *os*, quibus paſſim utuntur Latini, tanta eſt apud Græcos confuſio, ut neſcias maſculina, an fœminina, an potius ambigua omnia ſint dicenda. Sed quis Græcos ad normam rediget, cum Ariſtoteles dicat * de *leæna*, ὁ λέων,

&,

* *De leæna, ὁ λέων*] Et de *mula*, ὁ θῆλυς ὀρεὺς *Lib.* VI. *Hiſt. Anim. Cap.* 24. *init.* ſic Aelianus *Hiſt. Anim.* I. 2. de piſce Femina ὁ ἰχθὺς & bis ὁ θῆλυς. ſimiliter τὸν ἔλαφον dicit *Var. Hiſt.* XIII. 35. intelligens *Cervam*: ubi Me vide & Kuhnium; ſed & promiſcue *Equas* τοὺς & τοὺς ἵππους non Aelianus

modo

&, οἱ ὄρνιθες τίκτουσι, id eſt, *hi aves pariunt?* quod aptius verteretur Hiſpanè, *los leones paren.* Homerus dixit τὴν αἶγα, id eſt, *hunc capram*, τοὺς ὄϊας, id eſt, *eos oves.* ὄνος, *aſinus*, ἄρκτος, *urſus*, ἔλαφος, *cervus*, tum maſculina, tum fœminina reperiuntur. Apud Græcos multa etiam nomina arborum reperies maſculina; quos imitatus Ennius dixit, *Rectoſque cupreſſos.* Et Martialis, *Palladius lotus.* Plin. l. 16. *Arbores, quos Tubulos vocant.* Idem l. 24. c. 8. cum de Platanis loquitur; *folia eorum tenerrima.* „[Vitruvius lib. 2. cap. „9. *Larix non eſt notus niſi his, qui ſunt „circa ripam Padi.*] Hinc in ſacris Bibliis legimus; *Præpara tibi buxos multos.* Item: *Quaſi Libanus non inciſus vaporavi habitationem meam.* Itaque Pinaſter, Oleaſter, Pyraſter maſculina ſunt, juxta terminationem. „[Lucret. 6. *Oleaſter ne„ctare tinctus.*] Sed ſi dicas, *magna Oleaſter*, deeſt *arbor*, ut in ellipſi dicetur. Ut tandem aliquid certum de genere ſtatuamus, † Genera duo eſſe dicimus, quæ ſola

Vide infrà in Ellipſi V. *Arbor*, & Voſſ. de Anal. l. 13.

31 Genera tantum duo.

D 3

modo IX. 32. Verum etiam Herodotus, VI. 103. Et Latini olim æque varii & incerti in Genere Vocabulis aſſignando, ut docet nos Feſtus in *Maſculino, Hic* & *Hæc Lupus* dixerunt. Sed hæc ad Epicœna pertinent, de quibus mox Noſter & Voſſius de Analogia I. 16.

† *Genera duo eſſe dicimus*] Ge-

nus in arte Grammatica, uſu certe, ſignificat non tam ſexum, quem duplicem modo natura novit, quam diverſas variarum terminationum claſſes, quarum quæque vocabula in convenientia Adjectivi & Subſtantivi, non item diverſarum claſſium, jungi inter ſe queant. Quæ claſſes proinde in diverſis linguis diverſæ numerô & ſunt, & eſſe poſſunt. Nullum tamen dubium, quin hæc Generis Grammatici, iſtarumve claſſium differentiæ doctrina originem primam duxerit ab illis vocabulis, quibus animantia ſignificantur. Hæc enim quia in duplicem naturam ac ſexum diſcreta ſunt omnia, idcirco etiam illa vocabula, vel certe nonnulla eorum, prout modo ad maſculos, modo ad feminas iſtorum maxime animantium, quæ vulgo erant nota, deſignandos adhibebantur, duplicem accepere terminationem, ut diceretur *Iiſch Vir*, *Iiſcha Vira*, unde *Virago*, *Melech*, *Rex*, *βασιλεὺς*, *Malcha*, *Regina*, *βασίλισσα*. Porro jam quia Adjectiva omnibus omnino Subſtantivis etiam utriuſque ſexus jungi poſſunt, & junguntur, ut eſſet convenientia quædam terminationum inter ea, quæ ſic jungerentur, viſum fuit, etiam illam terminationum varietatem Adjectivis dare, ut diceretur *Thob*, *Thoba*, *Bonus*, *Bona*, & proinde *Iiſcha Thoba*, *femina bona*. Ea vero cum jam data eſſet, quia Adjectiva junguntur non modo vocabulis, quibus animantia notantur, ſed & aliis quibuſcunque, viſum deinceps fuit pene neceſſario, omnia ſubſtantiva dividere in duas quaſi claſſes, in quot Natura diſpertita eſt genus Animantium, eaſque denominationibus à ſexu petitis inſignire, remque ita ordinare, ut earum prior reciperet tantum Adjectiva prioris quoque terminationis ſeu maſculinæ, altera poſterioris & femininæ. Hanc arbitror fuiſſe rationem & originem Generis Grammatici in linguis primis ſeu Orientalibus. Græci poſtea auxerunt hunc numerum iſtarum claſſium, qui in prioribus linguis reſpondebat numero ſexuum: ita tamen ut ſimul ſignificarent per appellationes iſtarum claſſium, olim in ſua quoque lingua, vel certe in

ſola novit ratio naturæ; nam quia per ma- 32
res, & fœminas propagarentur genera, *genus* dictum fuit: & lingua Chaldæa, Hebræa, S ra, Punica, Hiſpana, Gallica, Italica & aliæ plures, duo tantum agnoſcunt genera. *Neutrum* verò *genus*, genus verè non eſt, ſed per utriuſque negationem, ut Græci expreſſius declarant, οὐδέτερον: nec enim ex duobus compoſitum eſt, ut dicebant imperiti, ſed utrumque excludit: Hoc genus Græci acceperunt, unde Latini ſunt mutuati.

Neutrum non eſt genus.

Commune genus vocabant grammatici, quòd ita ex æquo conveniret mari, & fœminæ,

Commune genus nullum eſt.

in iis, unde ſua eſt derivata, fuiſſe duas tantum, eaſque diverſitatem ſexuum præcipue reſpexiſſe, vel originem ſuam ei debere; dum nempe & ipſi iſtas claſſes appellarunt γένη, earumque duas priores à ſexuum diſcrimine γένος ἀρσενικὸν καὶ θηλυκὸν, *maſculinum & fæmininum*: tertiam vero οὐδέτερον, *Neutrum*, ipsâ illâ appellatione quodammodo declarantes, hanc ſerius acceſſiſſe illis prioribus, primitus ſolis exiſtentibus, & ſic uſum ſuæ linguæ in eo receſſiſſe à prima rei origine. Græcos imitati ſunt per omnia Latini. Germanorum quoque lingua triplex genus recipere videtur. Dicunt enim **der man / die fraw / das kind** / & ſic in Adjectivis, **ein reicher man / ein reiche fraw / ein reiches kind.** Belgica dialectus, properatâ loquendi ratione, recidit terminationes adjectivorum, quia duriuſculæ ſunt, utpote in conſonantem exeuntes.

minæ, ut ſi ſolum poneretur, de utro fiat ſermo, non poſſis diſtinguere; qualia ſunt, *homo, ſacerdos, agricola, vates, ſus, bos.* Quæ ratio futilis eſt, & manca; ſic enim neceſſe ſemper foret, ut adjectiva illis nominibus copularentur, ut diſtinctio fieret. Deinde etiam contra Philoſophicam rationem aliqua nomina ex æquo, duo vel plura ſignificarent, quod eſt contra Platonem in Cratylo, & contra Ariſtotelem, qui *Homonyma*, quæ imperiti vocant *æquivoca*, duo quidem ſignificare contendit, ſed unum propriè, cætera per ſimilitudi-
33. nem quandam: quam malè autem hoc intellexerint, qui ſe Ariſtoteleos profitentur, * alibi docuimus. Aſſerimus igitur nulla eſſe nomina communia duobus, nullaque eſſe

* *Alibi docuimus*] Vide infra *Lib.* IV. *Cap.* 14. *init.* Ceterum hæc diſputatio non valde appoſita videtur huic loco, ſiquidem nihil impedit, quominus unum vocabulum, ex. gr. *Homo*, ſignificet ex æquo utrumque, marem & feminam, non quidem una in locutione, ſed in diverſis modo marem, modo feminam. Atque hinc revera, *ſi ſolum ponitur* hoc vocabulum, ſciri nequit, *de maſculo an de femina fiat ſermo*, quod male negat Sanctius. Ex. gr. invenitur in tenebris Homo infans, idque alteri ſignificatur. Hic vero id unum audiens, diſtinguere nequit, utrum puer, an puella ſit inventa. Significat ergo hoc certe vocabulum, *Homo*, Genus Logicum, cujus ſpecies ſunt *Mas* & *Femina*, quæ proinde ex æquo ſignificari poſſunt eâ voce, ſicuti Genus ex æquo complectitur ſuas ſpecies. In ratione tamen Grammatica Maſculini eſt Generis *Homo*.

Digitized by Google

eſſe ambigua ex his, quibus aliqua animalia ſignificamus: error enim fuit Grammaticorum inter ambigua genera *Talpa, dama, panthera, bubo* inſerere. Fatemur quidem multa eſſe nomina *Epicœna*, quæ mares, & fœminas ſignificent; ſed non ex æquo: nam *homo, latro, miles, comes, ſacerdos, vates, milvus, corvus, elephantus*, maſcula prius intelligimus, „[* quaſi „ adjectum eſſet nomen Mas: ut Plautus „ Pœn. *Tune contrectare audes, quod mares homines amant?*] Deinde ſi de fœminis velis facere ſermonem, *ſacerdotem fœminam*, vel *elephantem fœminam* dices. Rurſus, *Balæna, Dama, Aquila*, fœmininô genere intelliguntur; ſignificabis tamen mares, *ſi Aquilam marem*, vel *Balænam marem* dices, ut in Ellipſi latius in *Fœmina*. Mitto hîc ridiculos illos, qui Epicœna ad aves tantum, & quadrupedes retulére; ſatis enim conſtat illos non intellexiſſe, quid vox *Epicœnum* apud Græcos ſignificaret; unde peſſimè, *promiſcuum* Latinè vertè- Epicœnum genus.

 runt.

* *Quaſi adjectum eſſet Mas.*] Non id voluit Sanctius nec velle debuit. Sed iſtæc vocabula vere eſſe maſculina per ſe, ſeu per cauſam ſuæ terminationis; ſi vero adhibeantur in genere femino, tunc per Ellipſin intelligendum eſſe, quaſi iis appoſitum, *femina.* Sicuti *Aquila* &c. è contrario ſine ulla Ellipſi ſit femininum, ſed ſi de Mare in genere Maſculino adhibeas, tunc etiam intelligi per Ellipſin τὸ *Mas*, cui reſpondeat terminatio Maſculina Adjectivi.

runt. Verbum hoc Græcum unicô Latinô verti non poteſt, ſignificat enim ſexum communem, in quo alterum excellat, quaſi dicas, *ſupercommune.* Hoc Cæſ. Scaliger minimè intellexit: unde ut Græcos ſugillet, melius Latinos dixiſſe de hac re contendit. Sed ejus verba ſubſcribam; ut totum negotium melius intelligatur: *At illud,* inquit, *ferendum non fuit; quum animalia quædam ſuis generibus non notarent. Hanc negligentiam Græci vocarunt genus* ἐπίκοινον *peſſime: nam* κοινὸν *id, quod duo comprehenderet genera, nominabant: hoc autem alterutrum tantum quum recipiat,*

De cauſis ling. Lat. cap. 79.

34 *non potuit habere præpoſitionem* ἐπὶ*: addit enim quantitatem Mathematicis, ut* ἐπίτριτον*, Noſtri melius, Promiſcuum.* Hæc ille. * Rectius aliquanto Quinctilianus. *Epicœna,*

* *Rectius aliquanto Quinctilianus* &c.] Hic tamen iſtô locô etiam *Promiſcua* Latine appellat τὰ ἐπίκοινα, dum ait, *Nec ſtatim diligentem putabo, qui Promiſcua, quæ & Epicœna dicuntur, oſtenderit, in quibus ſexus uterque per alterum apparet. Epicœna* autem dicta, quoniam utrumq: ſexum unâ non modo terminatione, ſed & unô genere Grammaticô exprimere valent, ut dicatur *hic paſſer* etiam de femina, *hæc aquila* etiam de maſculo. V. Voſſ. de *Anal.* I. 16. in *Addendis.* Naturam Epicœnorum non perſpexit Sanctius noſter, dum diſtinguere non valuit inter aliarum rerum *Communia* & Animantium *Epicœna*, Hæc enim cauſſa, quod *ridiculos* pronunciet, (Vide & infra *lib* IV. in *Ellipſi*, voce *Femina*) temere nimis, *illos, qui Epicœna ad aves tan-*

Digitized by Google

tantum & quadrupedes, haud dubie etiam piſces, & inſecta, *retulerint*, & quod ipſe perperam iis attribuat humanæ actionis, & officii nomina, quæ revera *Communia* ſunt pleraque, & in utroque Genere ad utrumque ſeparatim ſexum declarandum uſurpantur. Nec enim dicitur ſolò maſculinò etiam de femina, *hic ſacerdos*, ut *hic paſſer*. Voſſius tamen etiam *Mancipium, ſcortum*, & Græcum *τέκνον*, Epicœnis adſcribit, quia eodem Genere de utroque dicantur ſexu. Sed in quo Me certe neutiquam ſibi habet aſſentientem. Non enim proprie hæc notant ipſos homines diverſi ſexus, ſed quandam eorum qualitatem, quæ in utrumque ſexum poteſt cadere. Ut multa verba & facta utrique ſexui poſſint eſſe communia, ita quidni etiam vocabula factum aliquod, fortunam, aut qualemcunque deſcriptionem declarantia, utrumque ſexum unò Genere deſignent? in ſervitutem incidiſſe poteſt & Vir & Femina, uterque ergo & eſt tunc, & dici poteſt *mancipium*. Huc refero etiam Pluralia Maſculini Generis, ſub quibus etiam Feminæ comprehenduntur, Veluti *Liberi*. Immo ſic etiam *Filios*, & *Fratres* dixiſſe Veteres oſtendi infra *lib*. IV. *cap*. 10. de *Syllepſi Generis*, quum intelligerent, Filium & Filiam, Fratrem & ſororem. Sed in his pluralibus Maſculinis uterque ſexus communiter deſignatur potiori Genere, ut ſæpe fit etiam in Adjectivis. Vide ipſum Sanctium infra d. l. Vera autem *Epicœna* illorum maxime ſunt Animalium, quorum ſexus diſcretio vulgo non eſt nota. Idcirco enim illa Animalia utriusque ſexus promiſcue, dum ignorabatur, cujus ſexus eſſent ſingula, unò Grammaticò Genere apud Græcos & Latinos deſignabantur: Reliquorum vero Animantium vocabula ſunt *Communia* utriusque Generis Grammatici ſub una terminatione, Veluti, *hic Bos* & *hæc Bos*, *hic Canis* & *hæc Canis*. Atque ita etiam olim dixerunt *hic Puer*, & *hæc Puer* à Græco *ὁ καὶ ἡ παῖς*, unde Aeoles formarunt *πόϊς*, & Latini ſuum *Puer*. Utrorumque diſcrimen manifeſtum habemus apud Ariſtotelem, *Hiſt. Animal.* VI. 24. ubi in una *ſectione* 352. dicit *ἵππον θήλειαν*, &

Lib. 1. cap. 4. *cœna*, inquit, *eſſe, in quibus ſexus uterque per alterum apparet.* Advertendum tamen, *genus Epicœnum* ad grammaticum nihil ſpectare, ſed ad Rhetorem, ſive linguæ peritum; nam rogatus puer, cujus generis ſit *Aquila*, ſi dicat eſſe *Epicœnum*, nihil certi attulit, niſi dicat eſſe *Epicœnum fœmininum.*

† Communia igitur nomina, quæ intelligun-

& ὁ θῆλυς ὀρεὺς. ex quo patet, Vocem ἵππος eſſe Nomen commune utriusque Generis, at ὁ Ὀρεὺς, *Mulus*, eſſe Epicœnum, unô Maſculinô Genere etiam Feminam notans. Veteres tamen etiam Communia Nomina Animantium *Epicœna* dixerunt, ut oſtendam paulo poſt. Recte autem illud forſan Sanctius, quod *Genus Epicœnum* ex Grammatica exturbat. *Nomina* ſunt *Epicœna.* h. e. unicô ſuô Genere utrique ſexui κοινά, atque ita ἐπίκοινα h. e. *magis communia* aliis *Communibus*, quæ ſuum, quod ex terminatione habere debent genus, & maxime habent, non communicant cum utroque ſexu, ut *Epicœna*, ſed diverſum ſeu duplex genus ab utroque illo ſexu accipiunt. *Aquila* ergo, ſi quis roget, non dici poteſt, niſi κατασυλληπτικῶς, eſſe *generis Epicœni*, ſed, eſſe *nomen Epicœnum*, *generis* autem *feminini*, quod tamen communicetur cum utroque Aquilarum ſexu. Epicœnorum exempla Vide ſupra ad init. capitis.

† *Communia igitur nomina &c. nulla ſunt*] Immo ſunt, & ad eundem lapidem impingit Sanctius, dum non diſtinguit inter *Nomen Commune*, ſeu *duplicis generis*, & *Genus Commune*, quod proprie loquendô eſt in Epicœnis, in quibus unum Genus Grammaticum utrique Sexui eſt Commune. Ceterum ſicuti Lingua Latina recepit Epicœna hæc vocabula, quæ unô Genere, & unâ

Digitized by Google

unâ conſtructione, utrumque ſexum declarare queunt, quidni ſimiliter ejuſmodi habeat vocabula, quæ in conſtructione utrique Generi ſe accommodent, prout vel ad maſculum, vel ad feminam ſignificandam adhibentur, ut dicatur, *Hic ſacerdos*, *hæc ſacerdos*, *hic Dux*, *hæc Dux*. Veluti Florus IV. 11. *Prima Dux fugæ Regina.* Ubi τὸ *Prima* ſine ἐλλείψει referri ad τὸ *Dux*, certum eſſe nobis poteſt ex his Ciceronis locis: *de Seneſt.* c. 2. *Quod naturam optimam ducem ſequimur.* & de Amic. c. 15. *Qui aſſequuntur naturam optimam recte vivendi ducem.* In quibus manifeſta eſt, ac proximæ & directæ conſtructionis, convenientia Adjectivi & Subſtantivi, per quam ſolam utique Generis doctrina cognoſcitur, & propter quam ſolam in arte Grammatica, illud requiritur. Nulla ergo cauſa, quamobrem refugiamus & hoc vocabulum, & alia nonnulla, dicere, non quidem cum Grammaticis, *Communis* eſſe *generis*, ſed potius *Duplicis*, vel *Communia utriuſque*, *maſculini & feminini*, *generis*, ut quæ conſtruuntur per ſe & directe, modo tanquam maſculina, modo tanquam feminina. Nec tamen propterea *utrumque ſexum ex æquo* ſimul ſingulis locis *ſignificant*, ſed modo hunc, modo illum, prout diverſimode conſtruuntur, & potiorem h.e. Maſculinum, ſi ſimpliciter dicatur *Vidi Sacerdotem*, *Habeo Ducem*. Neque video, quid diſcriminis ſit in re ipſa, ſive directe *Hic dux*, *hæc dux*, ſive per Ellipſin perpetuam *Hic maſculus dux*, *hæc femina dux* dici & intelligi tradas, niſi quod hoc operoſius ac difficilius, magiſque idoneum ſit turbandis mentibus diſcentium, illud clarius & expeditius. Uſu certe res ipſa eodem recidit, & per iſtam Ellipſin vocabula æque cum Adjectivis alterius Generis conſtrui utique ex Auctoris noſtri ſententiâ queunt, ac ſi eſſent & ipſa ejus plane Generis. Denique nulla prorſus cauſa eſt, quare Subſtantiva ſub una terminatione recipere non queant duplex Genus, æque ac in Adjectivis una item terminatio omni generi accommodatur. Ceterum Communibus adſcribunt nonnulli

35 liguntur à grammaticis, nulla ſunt: nam,
ut diximus, ineptus eſſet ſermo, *vidi va-
tem; vidi ſacerdotem*, ſine adjectivis, ſi
nomina ex æquo ſignificarent utrumque
ſexum. Si igitur animal nullum eſt in re-
rum natura, quod ſexus ambos æque po-
tentes habeat, fruſtra erit nomen, quod
nominet rem, quæ non ſit. Nec mihi
quiſquam objiciat Hermaphroditos, ſeu
Androgynos: nam in iis Hermaphrodi-
36 tis alter ſemper ſexus excellit. Imò ratio
eſt à me, qui Epicœna nomina conſtituo;
In quibus, ut dixit rectè Quinctilianus,
ſexus uterque per alterum apparet. Sed in
Epicœnis diſtinguendis antiqui ſolebant ad-
dere, pro rei natura, *mas*, aut *fœmina*;
ut *Aquilæ mares*, *piſcis fœmina*. Aliquan-
dò tamen hoc ſignô ſuperſedebant, ita ut
nomen maſculinum viderentur efferre fœ-
mininè, aut contra: ut ſi dicas, *vidi mu-
rem fœtam*, cum mus perſpicuè ſit maſcu-
linum. Quod ut facilius, & explicatius
Lib. 9. cap. 3. probemus, Quinctilianum ipſum audia-
mus. *Fiunt*, inquit, *& circa genus figuræ
in nominibus; nam &* oculis capti Talpæ,
&

nulli Vocem *juvenis*. Negant tamen id Voſſius *de Anal.* I. 15. & Auctor *Methodi L. L. ſect.* 1. *cap.* 1. *Notarum*; affirmantes *ſemper id eſſe Maſculinum*. ſed tamen erraſſe eos liquet ex Munkeri Notis ad Hyginum *Fab.* 182. Suetonius etiam in *Auguſto cap* 31. *juvenes utriusque Sexus* dixit.

Digitized by Google

& timidi Damæ *dicuntur à Virgilio: ſed ſubeſt ratio, quia ſexus uterque alterò ſignificatur; tam enim mares eſſe Talpas, Damaſque, quam fœminas certum eſt.* Hæc Fabius. Virgilius in illo loco figurâ Ellipſi uſus eſt, quum dixit, *Cum canibus timidi venient ad pocula Damæ*: &, *Atque oculis capti fodere cubilia talpæ*; * reſpexit enim Eclog. 8. Georg. 1.

* *Reſpexit enim non ad Vocem* &c.] Aliter Ego cenſeam. Nam, quicquid tandem obſtrepant Sanctius, Voſſius, immo ipſe Quintilianus, Virgilius has voces Animalium, *Damæ* & *Talpæ*, conſideravit ut *Communes* utriusque Generis atque ideo, ex ſententia Servii, probante Voſſiô, tantum ad vitandum ὁμοιοπτώτων dixit potius *timidi*, quam *timidæ Damæ*: quod utique tali de cauſa minime feciſſet niſi putaſſet utroque Genere recte eas voces adhiberi. Sanctius tradit intelligi *Mares*, quod hic alieniſſimum. Nam ita ſequeretur ex ſententia Virgilii tantum *Mares Damas* venturos ad pocula cum Canibus, non item Feminas, & tantum *mares Talpas* eſſe oculis captos, quum manifeſtum ſit loqui Virgilium de toto Genere iſtorum animantium ſine diſcrimine ſexus. Quintilianus pro Epicœnis habuit & accepit: Sed ille omnia Animantium vocabula, quibus uterque ſexus ſub una tantum Terminatione deſignatur, Epicœna putat, ſive unô Genere nobis occurrant apud Scriptores, ut *hic Paſſer*, ſive Utroque ut *hic & hæc Bos*: prævalere autem id Genus, quod præfert aut indicat Terminatio. Atque ita intelligendum, quod ait *Epicœna* eſſe, *in quibus ſexus uterque per alterum apparet*, vel *ſignificatur*. Nempe *Talpa*, ſub una illa terminatione, quæ Genus Femininum atque adeo & ſexum hunc proprie & primum præfert, utrumque tamen

enim non ad vocem, ſed ad ſignificationem maris; quia Talpa, & Dama Epicœna ſunt: & quoties à terminationis genere deflectimus, figura eſt, vel Sylleplis, ſi aliud concipimus, quàm proferimus, vel Ellipſis, ſi deeſt aliquod nomen generale, cum quo adjectivum debeat concordare. Syllepſios exempla aliqua ſubjiciam, reliqua require in Syllepſi. Terentius: *Mea Glycerium, quid agis?* Glycerium juxta terminationem neutrum eſt, ut ſunt omnia nomina diminuta in *On*, apud Græcos; ut τὸ γλυκέριον, *ſuavium*; τὸ ἀνθρώπιον, *homunculus*; τὸ ἀνθρωπάριον, *homuncio*; τὸ γραΐδιον, *vetu-*

tamen ſexum ſignificat, ſivè ſemper dicatur *hæc Talpa*, ſive modo *hic Talpa*, modo *hæc Talpa*. Quia vero uſitatius dicitur *hæc Talpa*, idque poſtulare videtur terminatio, *ideo per figuram* dictum ait à Virgilio *oculis capti Talpæ*. *Figura* enim ipſi nihil aliud eſt quam *novata quædam forma dicendi*, & à conſuetudine vulgata deflectens. Vide *lib.* IX. *cap.* 1. & 3. ſed hanc figuram loquendi præter & contra receptam conſuetudinem *ratione* defendi poſſe addit, quia *Talpa* &c. ſit vocabulum *Epicœnum*, quæ vocabula ſub una terminatione alterutrius ſexus utrumque ſexum ſignificent, & ideo etiam utroque ſexuum genere adhibita ſæpe occurrant. Videntur autem communiter veteres in hac fuiſſe ſententia, atque ideo *Epicœna* etiam appellaſſe *Promiſcua*, non per modum *Verſionis*, ut Sanctius loquitur, ſed reſpicientes uſum vocabulorum, quæ ſub una terminatione, ſæpe etiam unô Genere, utrumvis ſexum promiſcue deſignant. Ea tamen ipſa diſtinguebant, ut facit diſerte & Quintil. I. 4. à *Communibus* proprie dictis, quæ non Animantium erant, ſed aliarum rerum vocabula.

vetula. Id quod etiam Quinctilianus ſignificavit, quum inquit lib. 1. cap. 4. *Aut quæ fœminina poſitione mares; aut neutrali, fœminas ſignificant: qualia ſunt Muræna, & Glycerium.* Idem paulo pòſt, 37
quaſi ſe exponens inquit; *In eadem ſpecie ſunt nomina fœminina, quibus mares utuntur; & neutralia, quibus fœminæ.* Sed hoc antea Varro docuerat lib. 2. Analog. *Ut calcei,* inquit, *muliebres ſint, an viriles, dicimus ad ſimilitudinem figuræ, quum tamen ſciamus, nonnunquam & mulierem habere calceos viriles, & virum muliebres: ſic dici virum Perpennam, & Marcum Leccam muliebri formâ.* quaſi dicat: Perpenna, Lecca, Antonius Muſa, & Joannes Maria cognomina ſunt fœminina; tamen ideo habentur maſculina, quia maribus adhærent, & de maribus dicuntur. Priſciani etiam hæc ſunt verba. *In E quoque productum inveniuntur fœminina, ſed Græca duntaxat, ut Taygete, Euterpe; & in* um *figurate, ut Glycerium mea, Dorcyon, & Philotium.* Figuratè, inquit Priſcianus, quod & ſentit Linacer. Itaque Latinè dicitur: *Hæc mulier eſt novus miles, bonus comes, ignavus agricola*: ut dicimus; *hic homo eſt fera bellua, & taurus maxima victima; & aurum eſt dux bonus; & vinum optimus index; & hoc animal eſt teſtis bonus.*

Lib. 5. de genere.

 Sed

Lib. 2. cap. 5. & 6.

* Sed quum dixit Cicero, *naturam bonam ducem*; & Valer. Maximus, *Antiquorum ſimplicitas certiſſima index:* Et de Maſſilia loquens; *Severitatis cuſtos acerima,* figura eſt Syllepſis: quemadmodum & in illo Plauti, quum de fœmina dicitur; *Qui hic commercaris cives homines liberos:* & Terentius de Ancilla; *Quum ejus tam negliguntur internuntii.* Et in ſacris, in hiſtoria Abrahæ ſæpè iteratur; *Mortuum meum,* quum de Sara fiat ſermo. De Ellipſi quære exempla in voce *fœmina, fabula, urbs, navis, herba.* Deſinant igitur jam obſtrepere Grammatiſtæ cum nomine *homo* (quos vel Calepinus inſcitiæ arguit)
38 ex illo Ciceronis; *Quoniam homo nata erat:* nam *homo* ibi nullum habet adjectivum; ut *tua filia nata erat homo,* ſic potuiſſet dicere, *nata erat animal;* ut Terentius in Phormione dixit, *Virum me natam vellem.* „[Livius lib. 28. † *Porcus na-*
„ *tus erat fœmina.* Et Ovid. 2. Amor. 5.
„ *O mihi perpetuum nata puella malum.*
„ qui etiam de Cæneo loquens: *Fœmina*
„ *natus erat.* An ergo ſtolidum Gammati-
„ corum pecus contendet, *Fœminam* eſſe
„ maſcu-

* *Sed quum dixit Cicero*] Vide quæ diſputavi paulo ante de Communibus.

† *Porcus natus erat femina*] Verba Livii aliter ſe habent *Porcus biceps, & agnus mas, idemque femina natus erat* lib. XXVIII. c. 11.

„ maſculini generis, quod ſimiliter de *mu-*
„ *liere* facere eos oportet; cum Plautus di-
„ cat, *Amphitruo factus eſt mulier.* Pari mo-
„ do *Puer* erit eis fœmina, cùm ſit apud Ju-
„ ſtinum lib. 1. *Semiramis puer credita eſt.*]

Adjectiva nomina non habent genus.

Adjectiva nomina non habent genus, ſed terminationes, & (ut Grammaticè dicam) perſonas ad genus; ita ut terminatio in *us* adaptetur maſculinis; in *a*, fœmininis; in *um*, neutris. Itaque genus eſt in ſubſtantivis tantum, & inventô genere, quærimus terminationem in adjectivis: & ita, ſi non eſſent nomina adjectiva, nemo quæreret genus grammaticum; neque ſi nomina adjectiva unam tantum haberent terminationem. Ut *parens, conjux, infans, adoleſcens, juvenis, ſenex, pauper, dives,* & hujuſmodi alia. Sed mirandum non eſt, adjectiva nomina in ſingulari, aut plurali, propter rariorem uſum aliquâ terminatione deficere, præcipuè neutrali; ut in nomine *alma,* quod quum ſit adjectivum, tamen raro in maſculino, nunquam in neutro reperitur. Sic *nova nupta,* quum *nuptus* ſit participium. Unde Plautus Caſinâ; *Novum nuptum, cum novo marito:* ſic apud Græcos *πότνια,* id eſt, 39
veneranda. Sic *victrix,* & *ultrix;* quæ merito vocantur ab Scaligero adjectiva, etiam in ſingulari: nam in plurali dubium non eſt; ut *arma victricia; ultricia tela.*

Et apud Lucanum; *victrici dextrâ.* Priſcianus ideo dixit, *hæc nomina facere ablativum in* e, *vel* i, *quia ſint adjectiva.* Denique nominum vis, & natura eſt intuenda, etiam ſi uſus non totam nominis naturam aſſumat; nec enim quia ſola fœmina poſſit eſſe prægnans, dicendum eſt cum imperitis, prægnans eſſe generis fœminini tantum: nam *prægnans Jovis cerebrum* legimus; & *fœtum ejuſdem femur* dicimus; Et, *ſcandit fatalis machina muros, fœta armis;* & *gravidum equum Trojanum.*

Sed jam, ut ſentio, exſpectas à me, ut hæc nomina, quæ exempli causâ adduxi, probem eſſe adjectiva. Primum omnium, adjectivum neceſſe eſt ſit omne nomen, unde duci poteſt comparatio; ut *ſenior, junior, adoleſcentior;* quia qualitas nominibus ſignificatur adjectivis, non ſubſtantivis. *Parens à pario* fit, inquit Feſtus, *& verum participium* eſt; nam *parere*, apud antiquos de homine etiam dicebatur; ſicut τίκτω apud Græcos. Homerus, ὅν ἀθάνατος τίκτε Ζεύς, id eſt; *quem immortalis peperit Jupiter.* „ [Cicero 2. Tuſc. Deianiram „ ait *Oenei partu editam*, quod pater Oe„ neus eam pepererit, id eſt, genuerit.] In Pandectis *parere* de hominibus etiam dicitur; quomodo Nonius Marcellus citat Cæcilium poëtam. *Conjux* eſt, quicquid

eſt

eſt ſub eodem jugo': reliqua ad hunc locum pete ab Ellipſi*, in voce *Vir*, vel *Fœmina*; & *Puer*, & *Homo*. Reſtat illud, quod à nemine animadverſum eſſe video, * Nomina

* *Nomina propria &c.*] Non abſurde quidem diſputantur ſequentia, ſed tamen exemplis demonſtrari poteſt contrarium, ſcil. nomina propria Adjectivis directe & per ſe ſine ἐλλείψεἰ jungi, & proinde genus Grammaticum revera habere, quod utrumque negat Sanctius. Ne longe abeamus, nec repetamus exempla Arborum, in initio hujus Capitis ab ipſo Sanctio allata: nomina propria Urbium, quæ maſculino in genere ponuntur & conſtruuntur, nullam utique patiuntur ἔλλειψιν, veluti quum dicitur *Narbo Marcius*, *Sulmo aquoſus*: Livius XXIV. 2. *Ut receptus Croto Brutiorum eſſet.* Hæc autem ut Adjectiva & Subſtantiva directe conjungi manifeſtius adhuc ex eo, quod nulla prorſus nomina urbium maſculinô genere conſtructa occurrant, niſi quorum terminatio eſt maſculina. Ex quo proinde apparet, iſta etiam nomina recipere genus ſuæ terminationi conveniens, & in conſtructione cum Adjectivis haberi rationem non alicujus ἐλλείψεως, ſed terminationis, & quod ex ea oritur, Generis. Nam ſi Ellipſis quædam ſtatui poſſet in illis maſculinæ termininationis & conſtructionis urbibus, occurreret eadem illa aliquando etiam in femininæ vel neutrius terminationis urbibus, & dici poſſet per eandem Ellipſin æque, *Roma vel Brundiſium receptus*, ac *Croto*. Sed & quidni propria Nomina reciperent Adjectivum deſcriptionis, immo & diſtinctionis? Nam non omnia Adjectiva præferunt diſtinctionem. Quum dicitur *Narbo Marcius*, non ſignificatur eô, eſſe & aliam iſtius nominis urbem, à qua iſthoc Epithetô hæc diſtinguatur: ſed ſimpliciter eam, cum potuiſſet fuiſſe ab alio etiam condita, eſſe à Marcio conditam. Sed tamen & diſtinctionis Epithe-

40 mina propria hominum, urbium, fluviorum, montium, cætera hujuſmodi, genus Grammaticum habere non poſſe; nam ut ſæpè monuimus, ſi non eſſent adjectiva nomina, genus apud Grammaticos locum non haberet: ſi enim dicas; *Revereor patrem: Ne lædas hominem: Exclude canem;* non refert, cujus generis ſit, interrogare, niſi addendum ſit adjectivum. Hinc jam patebit, genus in illis nominibus non eſſe quærendum, quæ adjectivis conjungi non poſſunt: qualia ſunt, *Ego, Tu, Sui*; & hominum, & Deorum nomina propria; ut *Ego ſum Hiſpanus* ſcilicet, *homo:* vide in Ellipſi *Homo. Magna Tarentum,* ſcilicet, *urbs:* vide Ellipſin; *urbs, arbor, fluvius, menſis,* &c.

Nomina quæ carent genere.

Adjectiva non conjunguntur cum nominibus propriis.

Cauſa nunc eſt aperienda, quare nomina propria nolint adjectivis conjungi. Quod proprium, & ſingulare eſt, ſic à rebus cæte-

theta quidni conveniant nominibus propriis, quando plures ſunt, quibus unum illud nomen proprium convenit? Sic utique *Alba Longa* Aſcanii fuit dicta, non reſpectu omnium aliarum urbium, ſed tantum aliarum *Albarum*, ſeu aliarum urbium, quæ item appellabantur *Alba*. Immo & in uſitatis nominibus civium Romanorum prænomen & nomen Gentilicium ſunt vere Subſtantiva & Adjectiva. Veluti: *M. Tullius* ſignificat illum *Marcum*, qui eſt ex gente *Tullia*, cum plures eſſent alii in aliis gentibus. Eſt autem *Tullius* vere Adjectivum, & proinde dicitur *Tullius, Tullia, Tullium.*

Digitized by Google

cæteris ſeparatur, ut nulli alii videatur
poſſe conferri, & comparari. Porro ſi com-
parari non poteſt, non admittit qualitatem,
aut quantitatem: non enim dicitur, urbs
parva, niſi comparatione aliûs urbis. Si 41
igitur velis conjungere cum Roma, hoc
nomen *magna*, ſignificas eſſe aliam Ro-
mam parvam, quod intelligi non poteſt.
Dices igitur, *Roma eſt magna*, ſubaudi, *urbs*.
Sic *Petrus eſt albus*, ſubaudi, *homo*, nam
albus eſt, non quatenus Petrus, ſed qua-
tenus homo eſt. Scio Pſeudoſophiſtas no-
ſtri temporis aliter hæc diſputare: ſed ex
ipſo Ariſtotele diſcant ſe delirare, nos re-
cte ſentire: nam in prima Philoſophia lib.
5. cap. 9. *Singularia*, inquit, *non ſuſcipiunt
determinationem, quia de pluribus non affir-
mantur*: & lib. 7. cap. 4. & ibidem cap. 15.
ſic ait: *Singularium non eſt demonſtratio,
neque definitio, ac proinde neque ſcientia.*
ἀεὶ γὰρ ἐστὶ πᾶς ὅρος καθόλου, id eſt, *ſemper e-
nim eſt omnis definitio univerſalis*. Hebræi
præterea notant, nomina propria ideo non
recipere articulos, quia ſatis per ſe nota
ſunt. Nec te moveat, quod *Athenas doctas*
dicimus; *veſtros Metellos*; *noſtros Cicero-
nes*; nam nulla pluralia verè dici poſſunt
propria: * nam Athenæ olim fuere multæ

 athe-

* *Nam Athenæ &c.*] Ni-|hili hæc ſunt; *Athenæ* di-
ctæ

athenaïdes, hoc eſt, olivæ, vel oliveta; quæ poſtea in unam urbem coaluerunt. Sic *Pariſii*, multi pæſi. Sic *Burgi*, multi Pyrgi, id eſt, turres. Sic patria meæ *Brocæ*, quô nomine antiquitus dicebantur mapalia. Nec nomina Deorum propria dici debent, quum pro re cui præſunt inveniuntur: ut *dubiô Marte*; *dura Tellus*; *ardens Veſta.*

ctæ olim haud dubiè ab Ἀκτὴ, *littus*, unde terra Ἀττικὴ pro Ἀκτικὴ, & hinc tandem, quum plures ejus terræ pagi aut oppidula in unam coaluiſſent urbem, vocata eſt ea Ἀθῆναι pro Ἀκτῆναι. Sed quæcunque fuerit ipſius Nominis origo, eſt utique proprium Urbis & Civitatis Nomen, cujus Grammaticum Genus ex Adjectivis cognoſcimus clariſſime, quippe quæ ſuam terminationem æque illi accommodant ac Nominibus Appellativis. Propria autem quidni etiam pluralia eſſe poſſint? cum non tantum ſinguli homines proprium habeant nomen, ſed & plures ſimul unius tamen familiæ, ut *Metelli*, immo totius Civitatis ut *Athenæ*, unde *Athenienſes*, *Thebæ*, unde *Thebani*, *Veij*, unde *Vejentes.*

Cap. VIII.

De declinatione.

QUid ſit declinatio apud Grammaticos, melius jam uſu intelligitur, quàm definitione explicatur. *Declinatio*, inquiunt,
42 *eſt caſuum variatio.* Nos nullam poſuimus definitionem, contenti dixiſſe, ex differentiis nominis oriri declinationem. Varro

Digitized by Google

ro innumeras formas declinandi proponit; 1. Analogia.
ut à Terentio, Terentii: ab equo, equito: ab homine, homunculus: à capite, capitulum: ab homine, homines: à prudentia, prudens: ab ingenio, ingenioſus: à pugnando, & currendo, pugiles, & curſores. Hæc carptim ex Varrone: ſed rurſus Varro; *Vocabulorum*, inquit, *ut homo, & equus, declinationum genera ſunt quatuor: unum nominandi, ut ab* equo, equile: *alterum caſuale, ut ab* equo, equum: *tertium augendi, ut ab* albo, albius: *quartum minuendi, ut à* ciſta, ciſtula. Et declinationum ordinem alium ponit Varro, alium alii; & fortaſſe commodiorem, quàm quô utimur. Sed in re levi noluimus eſſe moroſi; Priſciani rationem omnes ferè ſequimur, qui à vocali Vide ſuprà c. 2.
genitivi ordinem declinationum exequitur. Pronominum verò declinationes conſtituere ineptum Grammaticorum eſt commentum: ſunt enim irregularia, quæ iſti vocant Pronomina; neque ad declinationum regulas fuerunt revocanda; neque quicquam ad analogiam faciunt, quemadmodum reliqua paradigmata.

Cap. IX.

Nulla eſſe nomina Heteroclyta, aut Heterogenia.

IN anomalis reliquis ridiculi ſunt Grammatici, qui Centauros, & Hermaphroditos effingunt; nullum enim nomen eſt, quod in plurali degeneret à ſingulari, aut in genere, aut in declinatione. *Cœlum*
43 plurali caret apud Latinè loquentes, qui unicum cœlum ſtatuebant. Planetarum circulos aut orbes vocat Cicero: ſed ſi neceſſe ſit *cœlos* in plurali dicere, non propterea genus mutatur, quia *hic cœlus* dicebant antiqui. *Cœlum hoc*, inquit Chariſius, *quum ſit neutrum, etiam maſculinè Veteres dixerunt: ut Ennius; Quem cælus genuit.* Idem quoque *cœlos profundos*. Cicero lib. 9. Familiar. *quæſiturum putabat, an eſſet unum cælum, an innumerabilia.* Idem ſentiendum de *locus*, &, *jocus:* nam quô aliô argumentô credam aliquando fuiſſe in *um*, niſi quod in plurali etiam deſinant in *a*. Jam quis eſt tam hebes, qui non intelligat aliud eſſe *epulum* in ſingulari, aliud *epulæ* in plurali? Nos non diffitemur eſſe nomina, quæ alterô numerô, aut certis caſibus careant? ſed permiſtionem, aut generum, aut numerorum, non concedimus.

Digitized by Google

mus. Præclarè mihi videtur ſentire Joannes Paſtrana, quum præcipit, omnia nomina in *us*, non ſignificantia verè marem, aut fœminam, poſſe etiam terminari in *um*; ut *baculus*, *baculum*; *puteus*, *puteum*. Ego animi gratiâ aliqua collegi ex Varrone, Chariſio, Feſto, Nonio, quæ in utraque terminatione inveniantur; tu ſi erit otium, alia diligentius exquires. Abſinthius, acinus, angiportus, anfractus, Avernus, baculus, bacillus, baltheus, buxus, callus, calcaneus, candelabrus, capillus, carbaſus, carrus, caſeus, cibus, cryſtallus, clivus, cœlus, collus, corius, clypeus, crocus, cubitus, culeus, dorſus, eventus, us. faſcinus, fenus, fimus, forus, fretus, gelus. l. gelu, genus, l. genu, intubus, jocus, locus, lectus, lucrus, lupinus, lutus, medimnus, modius, naſus, palatus, us, &, i, patibulus, hoc pelagus, peccatus, us, peditus, pileus, pileolus, porrus, punctus, puteus, prætextus, us. raſtrus, reticulus, rictus, us. ſagus, ſenſus, us. ſexus, us. ſcutus, ſparus, ſtylus, ſtimulus, ſupparus, ſibilus, Tartarus, tergus, tignus, vallus, vultus, uterus, hoc vulgus: & plurima Græca, quæ in *Os*, ſimul & *On* deſinunt, ut Cryſtallos, Gargaros, Dyndimos, Tympanos, Barbitos, Tartaros, Pergamos.

Nomina quæ promiſcue in US. & UM. deſinunt.

44

gamos. „[* Ita cingulus Ciceroni, cin-„gulum Virgilio placuit.]

Sunt & aliter redundantia, ut hic, vel hæc *penus*, i, & *penus*, us, hoc *penum*, i, *penus*, *oris*, *penu*, u. *Jugerum jugeri*; *juger*, is. *Plebs*, is, *plebes*, ei, *adipes*, *adeps*, *ſepes*, *ſeps*, *trabes*, *trabs*. *Delicium*, ii, *delicia*, æ. *Margaritum*, *hæc margarita*. *Cavillum*, *hæc cavilla*. *Mendum*, *hæc menda*. *Balnèum*, *balineum*: *hæc balnea*. *Cingulum*, *hæc cingula*. *Labruſcum*, *hæc labruſca*. *Tapetum*, *tapes*, *etis*: *tapete*, *etis*. *Gauſapum*, *hoc gauſape* indecl. *Præneſtis*, *hoc Præneſte* indecl. *Soractes*, *hoc Soracte* indecl. *Tonitrus*, *tonitrum*, *hoc tonitru*. *Gelus*, *hoc gelu*. *Genus*, *hoc genu*. *hoc rete*, *hic*
45 *retis*.* *Emblema*, *emblematum*. Sic *toreuma* & ſimilia.

* *Ita Cingulus &c.*] Multa alia à Voſſio collecta Vide in *Lib. de Analogia*, I. 36. ſed & ſequentium Variationum plura exempla, *cap* 35. & *lib.* II. *cap.* 20.

* *Emblema*, *emblematum*] Illud Græcæ, hoc Latinæ eſt formæ, cujus caſus plurales frequentiori in uſu fuere apud antiquiſſimos, ut dicerent etiam, *emblematorum*, *emblematis*. Nonius Marc. peculiare caput ſcripſit *de mutata declinatione*, (debuiſſet potius appellaſſe *de variâ declinatione*) in quo reperias *Poëmatorum non bonorum* ex Afranio, & *Neque ſcriptum in Poëmatis* ex Plauto. Diſſertius & uberius hanc formam aſſeruit Cariſius *lib.* I. Cujus verba tum Manutius ad Cicer. *Famil.* XVI. 21. ubi & is eodem modô ait, *in exſcribendis hy-*

Digitized by Google

hypomnematis: tum Voſſius *de Anal.* II. 14. retulere; idcirco hic ea repetere nihil attinet. Heic vero addendum, illam Græcæ linguæ formam à Latinis non modo in iſtam ſecundæ, ut dicitur, declinationis terminationem aliquando tranſlatam, ſed & in aliam primæ. Sic enim à τὸ σχῆμα dixerunt etiam *ſchema, mæ.* Sueton. *Tiber.* c. 43. *Ne cui in opera edenda exemplar imperatæ ſchemæ deeſſet.* Ubi Vide Torrent. qui plura adfert ejus generis. Præterea frequens hoc fuit Latinis, ut in vocabulis ex Græca lingua ſumptis formam ſeu declinationem inprimis variarent. Sic promiſcue *hebdomas* & *hebdomada* paſſim, ſic *Croton* & *Crotona* Frontin. III. 6. 4. *Salamis*, & *Salamina* Juſtin. II. 7. *Ptolemais* & *Ptolemaida* Sulpic. Sev. lib. II. aliaque innumera uſurpaverunt veteres. V. Th. Munkerum in *Diſſer.* Hygino præmiſſa, alia & quam plurima exempla adferentem. Immo vero mutaverunt aliquando ſimul declinationem, numerum, & genus. Veluti urbs Lydiæ ἡ Θυάτειρα Græcis, unde Apocal. c. 1. ἄγγελος τῆς ἐν Θυατείροις ἐκκλησίας. At apud Liv. XXXVII. 44. *Legati ab Thyatyra venerunt.* Sic & Τιγρανόκερτα πόλις Ἀρμενίας οὐδετέρως, ait Stephanus, h. e. *Tigranocerta urbs Armeniæ neutrô* genere, plurali ſcilicet. At Frontin. II. 1. 14. & II. 2. 4. *in Armenia majore apud Tigranocertam.* Sed & ipſi Græci hoc modô in ſuis nominibus variaſſe reperiuntur. Ita enim in ſacra quoque Scriptura iiſdem in locis ſimul ἡ Λύστρα & τὰ Λύστρα occurrunt. Actor. XIV. 6. κατέφυγον εἰς τὰς πόλεις Λυκαονίας Λύστραν καὶ Δέρβην, Mox v. 8. καί τις ἀνὴρ ἐν Λύστροις. Sic XVI. v. 1. κατήντησε εἰς Δέρβην καὶ Λύστραν at v. 2. ὃς ἐμαρτυρεῖτο ὑπὸ τῶν ἐν Λύστροις. Nihil ergo mirum, ſi in eorum vocabulis ſimilia ſibi permiſerunt Latini, qui tamen etiam in ſuis eadem ſunt auſi. Etenim oppidum illud, quod portus vicem Romanis præbuit, dictum fuit *Oſtia, æ* & *Oſtia, orum*, de quo vide Gronovium Patrem ad Livium, IX. 19.

ſimilia. *Quies*, *etis*, *quies*, *ei*, ſic *requies.* Alia ſub uno fine ſecundæ, vel quartæ: *Acus*, *Arcus*, *Cornus*, *Laurus*, *Pinus*, *Specus*, *Quercus*, *Ficus*, *Lacus*, *Colus*, *Domus*, *Faſtus*, *juſſus*, *prætextus*, *eventus.* Alia ſunt primæ vel quintæ; ut *Avaritia*, *Avarities:* ſic *barbaries*, *blandities*, *durities*, *materies*, *macéries*, *malities*, *mundities*, *nigrities*, *notities*, *nequities*, *pigrities*, *ſegnities*, *ſcabrities*, *ſpurcities.* Sunt & adjectiva redundantia; ut *Inermis*, *inermus:* ſic *enervus*, *hilarus*, *imbecillus*, *effrenis*, *exanimis*, *acclivis*, *inſomnis*, *gracilus*, *bijugus*, *quadrijugus*: *violens*, *violentus*: *opulens*, *opulentus:* & multa in *er*, ut *hic October*, *hic & hæc Octobris*, & *hoc Octobre.* Sic *acer*, *alacer*, *celer*, *celeber*, *campeſter*, *equeſter*, *pedeſter*, *paluſter*, *ſaluber*, *ſilveſter*, *volucer*, *September*, &c.

46

CAP. X.

De nominibus diminutis.

OMnia nominis accidentia erant jam explicata, niſi alia *declinationum* genera reſtarent, quæ aliô nomine *derivata* vocantur; quarum plura ſunt genera: Sed nos ea tantum perſequimur, quæ à grammaticis ignorantur; ea ſunt *diminuta*, *poſſeſſiva*, *comparata*, *ſuperlata.* Nunc de *diminutis*,

&

Digitized by Google

& comparatorum derivatione; reliqua in conſtructione proſequemur. *Diminutio*, inquit Fabius, *genus tantum detegit*: quaſi dicat; Quoties dubitaveris de genere, (nam declinationem non oſtendunt diminuta) recurras licet ad diminuta: nam *funis* maſculinum eſſe, *funiculus* oſtendit. Cum hæc regula veriſſima ſit, nugis tamen armatus Laurentius Valla, illam evertere conatur: adducit enim multa diminuta, quæ ab origine videantur in genere diſcordare. Illum ego ſuis exemplis jugulabo, & omnia inſuper diminuta ſui primigenii ſignificationem conſervare oſtendam. *Pes*, *dis*, pro veſtigio, & pro capitis vermiculo capitur; ab utroque ſignificatu fit *pediculus*; nam *pedunculus*, & *petiolus* barbara ſunt. *Pedis* in recto declinat Nonius. A *Cuccus* fit *cucculus*, à *Cicera*, *cicercula*, non à *Cicer*, 47
ut ille ſomniat. Ab *auris*, pro ipſa cartilagine, teſte Cicerone, & Cæſare, *auricula*. * *Acicula* in uſu non eſt, quam ille ab *acu* deducit.

Lib. 1. cap. 6.

Lib. 1. cap. 5.

* *Acicula in uſu &c.*] Memorat tamen illud, tanquam ſi in uſu eſſet, Priſcianus. Et ſane ἀναλόγως deducitur ab *acu*, non repugnante nec formâ, nec genere, nec ſignificatione. At de *Aculeo* quid dicemus? quod æque Grammaticorum Veterum, Priſciani & Probi auctoritas derivari jubet per diminutionem, ab *Acus*. Colligendum ergo hinc, etiam τὸ *acus* inter exempla variatæ declinationis, de quibus *ſup. cap.* referendum, & dixiſſe veteres *hic acus*, i.

&

deducit. A *terebro, terebellum*; ut à *terebra, terebella.* Sæpe tamen auctores formare ſolent diminuta per quandam ſimilitudinem, ut *avunculus,* quaſi parvus avus, auctore Feſtô, & Paulô Juriſconſultô; ita *murenula* pro monili picturato, & *muſculus* pro parte corporis, quæ etiam *piſcis* dicitur. Hiſpanè *Murezillo*, quaſi
48 parvus mus; inde *Morcillo. Geniculum* pro nodo in herbis. *Iugulum* pro oſſe in pectore in modum *jugi. Cuniculus* quaſi parvus *cuneus*, quia terram perforat. † *Ranun-*

& *hæc acus, us.* At Voſſius *de Analogia* II. 29. aliter hunc nodum ſecat, non ſolvit; nam rationem nullam addit, dum ſimpliciter *Aculeus* ait *Denominativum eſt, non Diminutivum.* Neque vero *ſeq. cap.* inter *Denominativa* hanc formam memorat. An voluit *Aculeum* eſſe aliquid Acui ſimile? ſed revera eſt Dimunitivum. Nam ita & *Equuleus* proprie parvus eſt equus, ſeu pullus Equi. Obſequens *cap.* 83. *Equuleus cum quinque pedibus natus.* Et Cicero ſæpius. Sic ergo & *Aculeus* parva eſt acus, quam apes & ſimilia habent inſecta.

† *Ranunculus non eſt parva rana*] Immo vero eſt. Cic. *Famil.* VII. 18. *Ulubris honoris mei cauſa vim maximam ranunculorum ſe commoſſe conſtabat.* Feſtus in *Cyprio: Paludem demonſtrat, in qua naſcuntur piſces, ſimiles ranunculis.* Confitendum itaque forſan cum Voſſio de Analog. II. 29. recedere & hoc & nonnulla alia diminutiva à genere ſui primitivi. Sicuti etiam facere videtur *tabernaculum*, ſi à *taberna* deſcendit, & parvam tabernam, ut erant caſtrenſes reſpectu urbanarum, ſignificat. Sic *conventiculum* à conventu, *ſenacu-*

nunculus non eſt parva *rana*, ſed quod Hiſpanè dicimus *ranaquajo*; nam à rana, ranula fit: neque *anguilla*, ab anguis, ſed *anguiculus*. Nec etiam accedo Soſipatro Charisio,

naculum à ſenatu quaſi *ſenaticulum*, ſed tamen quia hujus formæ vocabula pleraque omnia a Verbis, non à Nominibus formantur Veluti, *piaculum*, *gubernaculum*, *ſpectaculum*, *curriculum*, *vehiculum*, *jaculum*, *ſpeculum*, *ferculum* &c. nihil argumenti ex iis contra generalem hanc regulam diminutivorum ab aliis Nominibus deſcendentium elici poteſt. Propter quam regulam & quia in *ranunculus* repugnat huic diminutioni etiam forma, dicendum forſan, *ranas* appellatas à veteribus etiam *ranones*, quam certe formam primitivi requirere videtur *ranunculus*. At τὸ *anguilla*, quo minus ab *anguis* formetur, nihil obſtat, nec ſignificatio, non magis, quam in *Catulus*, quod ab uno animali per diminutionem formatum, pluribus tamen tribuitur: nec Genus, ſiquidem etiam feminine uſurpatur *Anguis*: nec ἀναλογία formationis: nam ut *lapillus* à lapis, ſic *anguilla* ab anguis. Sed Priſcianus *Lib.* 3. *extr.* denominativis illud, non diminutivis adſcripſit; quod & Varro feciſſe videtur, dum appellatam tradit, *quod angui ſimilis ſit*. Caninius à Græco ἔγχελυς deducit, referente, ſed nihil affirmante, Voſſio. Ego vero nullus dubito τὸ *anguilla* eſſe originis Latinæ ab *anguis*, ut modo oſtendi. Sed &, ut ab *ovibus* & *ſuibus* dicitur *ovilla* & *ſuilla* per diminutionem pro *ovina* & *ſuina* caro: ſic ab *anguis* eſt *anguineus*, & *anguinus*, *a*, *um*, & hinc jam eadem ratione eſſe poteſt *anguilla* in genere feminino, ſcil. beſtiola. Plane ſicuti ſtatim *piſtrilla* recte deducitur à *piſtrina*. Hoc enim prorſus voluit Sanctius, non ut *piſtrina fieret à piſtrilla*, quemadmodum perperam editur. Eſt autem & hoc Adjectivæ naturæ, & intelligitur *taberna*, ut ex Donati verbis patet.

riſio', * qui à glande deducit *glandulam*;
& à pane *paſtillum*, & piſtrillam à *piſtrino*;
nam *piſtrina* fit à piſtrilla. „[Terent. Adel.
„A. 4. Scen. 2. *Apud ipſum lacum eſt pi-*
„*ſtrilla.* Ubi Donat. *Veteres abſolute di-*
„*cebant* Piſtrinam, *ut* Sutrinam, Medi-
49 „cinam, *ad* Tabernam *referentes*; *nam*
„Piſtrino Piſtrilla *non convenit. Et ſimu-*
„*lata diminutiva diverſa ſunt à genere no-*
„*minum primæ poſitionis*, ut Rana ranunculus,

* *Qui à glande &c.*] Quare à *glande* formari nolit *glandulam*, nulla profecto cauſa eſt, niſi forte quod receſſit aliquantum à *glandis* prima ſignificatione. Atqui & *glandem* recepiſſe illam *glandulæ*, non modo ex diminuto hoc patet, ſed & ex denominativo *glandium*. Et quidni olim ſignificaverit res in carne ſuilla ſimiles aliqua ex parte glandibus, cum & in re militari globulos iiſdem ſimiles denotet. Sall. Jug. 57. *Pars eminus glande, aut lapidibus pugnare*. Liv. XXXVIII. 29. *ne flexâ habenâ volutetur in jactu glans.* Paulo ante hanc glandem vocaverat *ſaxa globoſa. Paſtillus* vero etiam Feſtus, ut *diminutivum, à pane* deducit, & interpretatur eſſe *formam panis parvi.* Et aſſentiri videtur Voſſius. Sed profecto & hoc eſt adjectivi generis formatum à *paſtinus*, h. e. paſcendo aptus, unde dicitur & *paſtillus* & *paſtillum*. In priore intelligitur panis vel globus, in poſteriore libum. De piſtrilla jam egimus in ſuperiori animadverſione. *Scutella* autem, non derivatur à *ſcutum*, ut vult Donatus & Alii, ſed vel à *ſcuta*, quod Veteres etiam dixiſſe ex Lucilio probat Priſcianus, *lib.* 3. *extr.* vel potius propter quantitatem primæ ſyllabæ, quæ brevis eſt, à *ſcutra*, quod notat diſcum, lancem ex Græco Χύτρα. Vide omnino Salmaſium ad Vopiſcum *Carino cap.* 20. Hinc *ſcutella*, ut *mitella* à mitra, *capella* à capra &c.

Digitized by Google

„ culus, Scutum ſcutella, Canis canicula. „ Hæc Donatus; qui ſimulata, non vera „ Diminutiva vocat, quæ à primitivorum „ genere differunt.] Vulgo habentur diminuta *paxillus*, *taxillus*, *axilla*; ſed magno cum errore, teſte Cicerone; nam *paxillus*, integrum eſt, *palus* conſciſſum.* Sic *talus* à taxillo, & *ala*, ab axilla, *velum* à ve- 50

Perfect. orat.

* *Sic talus à taxillo*] Sicuti *palus* contracte dicitur pro *paxillus*, & hoc eſt à *pago*, ut dicebant antiquiſſimi pro *pango*, non à Græco πάσσαλος, ut vult Voſſius in *Mala*: ſic *talus* ex *taxillus* contractum eſt, & hoc à *tago*, pro quo poſteriores *tango* dixerunt. Similiter *ala* ab *axilla*, hoc autem ab *ago*, unde *axit*, quod *pro egerit antiquos dixiſſe* tradit Feſtus in *Axitioſi*. Ex quo patet etiam *axillæ* vocabulum perperam à Voſſio deduci vel ex Græco, vel ex Hebræo ſermone. Nam alis agunt corpus ſuum volucres: & eadem analogia habemus à *veho vexi*, *vexillum*, & denique *velum*, immo &, ut ego quidem arbitror, à *figo*, *fixi*, *fixillum*, contracte *filum*, quippe quo conſeritur & configitur veſtimentum: unde *exfilatum* Feſto eſt idem quod *exſertum*. Et ſimiliter à *figo*, *fixi*, habemus etiam *fibula* & *fixula*, quod olim pro *fibula* fuit uſurpatum teſte Feſto. Quidni ergo & *fixulum*, unde proxime *fixillum*, & ita dein *filum*? Indubiam hanc puto *fili* originem, ſed quam non animadverterunt Veteres recentioresque, quorum illi ab *hilum* vel *pilus*, hi à Gr. πιλέω h. e. *denſo* derivarunt. Et ſimiliter erraverunt iidem, mea quidem ſententia, dum *paulus* vel à παῦρον, vel à φαῦλον, vel à *parum*, vel à *parvus* deduxerunt, & inde porro *pauxillus*: cum hoc fuerit antiquius, & proinde Plauto frequentatum, originemque dederit τῷ *paulus*, eadem

Digitized by Google

à vexillo; Nomina quæ à verbis ducuntur, diminuta dici non debent, ut *ſpectaculum*, *umbraculum*. Sic *novacula*, à novando: * *macula* à maculando: † *bacu-*

eadem cum ſuperioribus ratione, ſicuti eam acceperat à *paucus*. Denique eodem modo putem etiam prænomen *Aulus* dictum brevius pro *Auxillus*, bene ominata ſignificatione ab *augeo*, *auxi*; certe *aula*, pro quo poſteriores maluere *olla*, venit ab *auxilla*. Hoc enim antiquis in uſu fuiſſe ex Feſto, & Gloſſis Pythoei patet, ſed male tanquam diminutum τȣ̃ *olla* explicatur, quum haud dubie ſit ab *augendo*, quod cibo, & ita ſatietate augeat homines. Adde his omnibus tandem *mala*, quod ex *maxilla* recte formavit Jul. C. Scaliger, & *tela*, quod pro *texilla*, & hoc à *texo*, dictum nullus dubitem. Imo & à *quaſillus*, *quaſillum*, *qualus*, *qualum*, & ita pene cenſeam etiam à *puſillus* deſcendere *pullus*, vel ut olim, quando formata ſunt vocabula, & quando non geminarunt literas, dixere, *pulus*, quod præcipue uſurpatur de puſillis equuleis, aviculis, & ſtolonibus arborum. Nolim tamen prorſus repugnare ei, qui τὸ *pullus* derivare malit à Græco, πῶλος. Sunt &, qui à *puellus* deducunt, ſcil. eadem contractione, quâ etiam pro *pueri* reperiuntur Veteres aliquando dixiſſe *puri*. Neque ſane abſurde & illud. Ut adeo incertus hæream de hujus vocabuli vera origine, quæ varia eſſe poteſt. Ceterum ea ratione, quâ *pullus* à *puſillus* deducebam, *pilum* quoque & *pila* à *piſillum* & *piſilla* formata ſunt, & hæc ab antiquo *Piſere*, pro quo poſtea dixerunt *Pinſere*. Hæc porro omnia Diminutorum habent formam, ſed quæ vel à Verbis ſunt formata, vel à primitivis nominibus, quæ dudum interierunt.

* *Macula à maculando*] Immo vero *maculare* dictum à *macula*, quod videri poſſit Hebraicæ originis. Nam ea in lingua מעל

Digitized by Google

† *baculus* & *baculum* à batuendo, à quibus *bacillus*, & *bacillum*. Sic *curriculum*, *amiculum*, *conventiculum*, *vehicu-* 51

מעל ſignificat *peccavit*. Solet autem ע in C tranſire: ſic a עורב *Corvus*, à עור *Corium*. Eſt autem *macula* labes & vitium quacunque in re, etiam in animo. Hinc Terent. *Adelph.* avaritiam primo *vitium* commune ſenum, dein *maculam* vocat. Id autem malim, quam cum Voſſio de *Analogia* II. 29. derivare *maculam* à מהל, quod ait eſſe *maculavit*, ſed quod potius eſt *miſcuit*, præterquam quod litera ה in L mutari non ſoleat. Sed tamen, ut dicam, quod ſentio, putem deſcendere hanc vocem potius à Gr. μιαίνω, pro quo vetuſtiſſimi dixere μιάω, ſicuti βάω pro βαίνω, φάω pro φαίνω, χάω pro χαίνω &c. Significat autem illud *maculo*, idque omni modo, veluti quando quid colore inficitur, ſordibus conſpurcatur, vitiis & flagitiis contaminatur. Inde vero, eliſa litera I, habemus *macula*, eadem prorſus ratione, qua mox à βαίνω ſeu βάω *baculus*, à φαίνω ſeu φάω *facula* deducemus.

† *Baculus & baculum à batuendo*] Si illa eſſet hujus vocabuli origo, ejus, credo equidem, major fuiſſet habita ratio in proſodia, & proinde primam haberet productam. Quapropter quum ſecus ſe res habeat, putem potius peregrinæ eſſe originis, derivatumque à βάω, *gradior*, *incedo*, unde & βάκτρον, quod *ſcipionem* ſignificat, quo in incedendo utimur & adjuvamur, h. e. *baculum*; & eadem ratione hinc porro eſt *vacillo*, dictum ita, quaſi incedo cum baculo, baculo utor, nitor, & juvor, ut ſolent, qui per ſe minus firmo greſſu incedunt. Similiter vero à φάω *facula* non quidem proximam, ſed tamen primam originem ducit. Sic *poculum* ab antiquo πόω *bibo*: *Diluculum* à *diluo*. Nam ſimplex *luo* certam originem dat, ut *lumini*, ſic & *luci*, unde deinceps *luculentus* o-.

biculum, *ridiculus*. Chariſius, * *curriculus*, à parvo curru deducit, *curriculum* autem à verbo pro ſpatio ad currendum, aut ipſo currendi officio. Nomina in *aſter* male vocat Valla diminuta per quandam ſimilitudinem; mihi ſignificant † incrementum, cum quadam irriſione-

ritur. Immo vero hinc jam patet quoque vera etymologia vocis *ſuculæ*, pro ſtellis hyadibus, quæ adeo quæſita, & adeo non reperta eſt à priſcis & recentioribus. Neque enim, ut erravere ipſi, tum Cicero lib. 2. *de Nat. D.* tum ejus libertus Tiro Tullius apud Gell XIII. 9. imperitiæ arguentes in eo Latinos ſuos, à *ſuibus*, neque etiam ab *hyadibus* primo quaſi *ſyades*, & dein *ſuculæ*, ut Gellius, nec denique à *ſucco*, ut Servius & alii, (V. Martin. in *Hyades*) formatum olim hocce vocabulum, ſed ab illo ipſo ὕω, quod eſt *pluo*, unde & ὑάδες Græcis, quia pluviam portendebant, aſpiratione, quod ſæpiſſime fit (Vide Gell. d. l.) mutata in S.

* *Curriculus à parvo curru*] ſic & Feſtus, qui ait *Curriculus deminutivum eſt à curru*. Hinc *curriculo bijugi* apud Suetonium in *Calig.* 19.

† *Incrementum cum quadam irriſione*] Immo potius *imitamentum cum irriſione aut diminutione quadam, vel etiam ſine iis*. Nam quem *paraſitaſtrum* dicis, eum ſignificas imitari quidem velle paraſitos, ſed tamen artis paraſiticæ numeros non abſolvere, nec haberi poſſe pro perfecto paraſito. Sic *ſurdaſter* ſignificat hominem non prorſus aut cum incremento ſurdum, ſed ſurdo quaſi affinem & proximum. Accedit quod hæc forma ejusdem videtur indolis, originis & ſignificationis, cujus Græca ſunt verba, Λεσβιάζειν, & ſimilia, quæ certe imitationem potiſſimum notant. Atque ita quo ſenſu Græci dixerunt Λεσβιάζειν, Latini dicerent *Lesbiaſter*. Vide & Voſſium de *Anal.* II 29. & Cæſ. Scaligerum de *Cauſis* L. L. *cap.* 95.

one; nam quod Hiſpani dicimus, Sordazo, Truhanazo, Pinzo, Calvazo, Latinè dicitur, *Surdaſter, paraſitaſter, pinaſter, recalvaſter.* Neque obſtat, quod Terentius dixit; *Paraſitaſter parvulus:* nam alterum ætatis eſt, alterum officii. Fallitur item Valla, cum credit diminutis non poſſe addi diminutionem; Cicero enim dixit, *minutis interrogatiunculis.* Terent. * *piſciculos minutos.* Plinius, *oſſicula parva.* 52
Cæſ. *naviculam parvam.* Valer. Max. *Cum* 3. Civil.
parvulis filiolis ludens. Cicero de Natura Deorum: *Itaque cum piſciculi parvi in concham innataverint.* Martial. *Nec munuſcu-* Lib. 5.
la parva, nec minora.

* *Piſciculos minutos*] Adde Plaut. *Capt.* V. 3. *Quadrimulum parvulum. Curcul.* IV. 2. *Puella parvola. Pſeud.* II. 4. *libellus pauxillulus.*

Cap. XI.

De formatione comparativorum, & ſuperlativorum.

Nomina ſubſtantiva non habent gradus comparationis.

S*Ubſtantia,* inquit Ariſtoteles, *non recipit magis, & minus.* Idem agens de Qualitate, *Suſcipiunt* (inquit) *Qualia magis, & minus.* Ex his verbis colligimus comparativa non poſſe trahi à nominibus ſubſtantivis: unde falluntur, qui hæc nomina, *ſenex, juvenis, adoleſcens, in-*

Digitized by Google

ſans, ſubſtantiva credunt, cùm ſint omnino adjectiva. Nec obſtat, quod Plautus à *Pœnus*, fecit *Pœnior*: * non enim ibi ſubſtantiam, ſed calliditatem voluit ſignificare; quaſi dicat, *callidior*: Pœni enim habiti ſunt callidiſſimi. Sic qui dixit, *Neronior*, à *Nerone*, crudelitatem ſignificavit. Nec à verbis poſ-

53 ſunt creari comparativa; quia verbum eſt veluti forma orationis, nec recipit comparationem, niſi addito adverbio: ut, *currit*, *magis currit*. Neſcio igitur quid moverit aliquos, ut à *potior*, & *detero*, verbis, formaverint *potior*, *potiſſimus*, & *deterior*, *deterrimus*, cum ad manum eſſent

Verba non comparantur.

* *Non enim ibi ſubſtantiam &c.*] Verum quidem habitos Pœnos pro callidiſſimis & fallacibus, unde *Punica fides* proverbio notata: ſed tamen *Pœnior* apud Plaut. *Poen.* V. 2. 31. proxime & directe ſubſtantiam Pœni, calliditatem vero non niſi tacite & per ambages, forſan ſignificat, ſiquidem rogatus ſimpliciter, an ſciret Punice, reſpondet, *nullus me eſt hodie Pœnus Pœnior*, h. e. qui magis habeat omnia requiſita ad conſtituendum Pœnum, qui rectius appellari poſſit Pœnus, non tam propter calliditatem ingenii, quam peritiam linguæ. Præterea ex aliis etiam ſubſtantivis, aut ſubſtantive ſumptis, formati aliquando, ſed plerumque per jocum & mutata aliquantulum, vel flexa in Comparationem, ſignificatione, Comparativi & Superlativi. Vide exempla apud Vechnerum *Hellenolex.* I. 5. & Voſſium *de Anal.* II. 22. Immo etiam ex ipſis ſuperlativis, veluti *proximior*, *poſtremiſſimus*. Vide Voſſ. *ibid. cap.* 26. Quidni ergo & à *Pœnus*, Punicum hominem denotante?

ſent *potis*, & *deter* nomina. Nec à particulis poſſunt creari; ut ab *extra*, *exterior*; * ab *ultra*, *ulterior*. An obſcura ſunt nomina, unde hæc melius formentur? An ob- Particulæ non comparantur. 54

F 5

* *Ab ultra ulterior*] Obſervanda ſunt etiam ſuperlativa horum vocabulorum, quorum nonnulla duplicem habent terminationem, REMUS & UMUS, ſeu, ut poſtea dixere, IMUS, omnia vero habent hanc poſtremam. Nam ab *exterus*, *exterior* eſt, *extremus* & *extimus*. Feſtus. *Extimum extremum ſignificat, ita ut intimo ſit contrarium.* Plautus *Trucul.* in fragmentis, *Extimus ſum factus à vobis.* Gell. III. 10. *Poli axem extimum tangunt.* Cic. *Somn. Scip.* c. 4. *Extimus circulus.* Sic porro dicitur *intimus*, *ultimus*, *citimus*, *infimus*, *ſupremus* & *ſummus* contracte pro *ſupumus.* Sic denique *poſtremus* & *poſtumus.* Ultimum hocce non intellexere multi tum veterum, tum recentiorum. Scilicet imponebatur hoc nomen ſæpe infantibus, ut Proprium; hi autem dicebanbantur *Primi*, *Quincti*, *Sexti*, *Decimi*, *Poſtumi*, reſpectu non matrum, ſed patrum, à quibus iſto ordine erant geniti. Jam vero quia nemo vivus, & vitam longius producere ſperans, filium recens natum appellare poterat *Poſtumum*, h. e. poſtremum, quum ſicuti hoc anno iſtum, ita ſequenti alium poſſet ſuſcipere; atque adeo quia illud nomen iſta de cauſa vix unquam ulli imponebatur, & vix imponi poterat, niſi ei, qui poſt mortem patris ſui editus eſſet, quippe jam Poſtremo ſine controverſia iſtius hominis filio; hinc ortum, ut Grammatici etiam veteres putarint, hoc vocabulum proprie ſignificare eum, qui poſt mortem patris, ſeu *poſt humatum* patrem eſſet natus: quin immo ex his vocabulis formatum tradiderint, & ita tandem etiam cum aſpiratione ſcripſerint. At vero refelluntur hi, quod ad orthographiam, uno jam conſenſu omnium eruditorum, tum ſcriptura antiquiſſimorum codicum, mar-

marmorum, & nummorum, in quibus omnibus ſine H ſcribitur, non hæc tantum Vox, ſed & Gentis *Poſtumiæ* nomen inde formatum. Quod vero ad etymon & ſignificationem, refutantur ipſa forma, quæ manifeſto eſt ſuperlativi, ut ex aliis omnibus modo memoratis patet. Nam profecto quum hujus generis vocabula omnia habeant eam ſuperlativi formam, & ceteroqui ſolum *poſt*, ſeu *poſterus*, ſi *poſtumus* non ſit ejus ſuperlativum, eam non haberet, quid cauſſæ, quare hanc, illis plane convenientem, illis tamen accenſere nolis; tanto magis, quum & apud Tertullianum, Sidonium, aliosque *poſtumus* pro ultimo clariſſime ponatur, & in Gloſſis Iſidori ſic exponatur. Nec morari quem debet, quod hoc vocabulum maxime per V ſcribitur *Poſtumus*, cum reliqua ejus formæ tandem I receperint. Nam, ut taceam, etiam reliquorum nonnulla in vetuſtiſſimis codd. per V ſcripta occurrere, ut *Citumus*, &c. nec niſi ſero, ſeu tempore demum Imperatorum, cœptum dici & ſcribi *Citimus*, *intimus*; ſciendum eſt, hoc vocabulum, quia ex promiſcuo in Proprii Nominis uſum pene prorſus fuit tranſlatum, tanto magis, quod promiſcuo uſui aliud ejuſdem ſignificationis & gradus, ſcil. *Poſtremus*, reliquiſſet: & porro, quia propria nomina non tam facile ſubeunt illas pronunciandi & ſcribendi mutationes, quibus obnoxia ſunt appellativa, illud ergo, inquam, iſta de cauſſa conſtantius retinuiſſe antiquam ſcripturam, quam reliqua ejuſdem formæ, quæ in promiſcuo appellativorum erant & manebant uſu. Ne temere hoc affirmare videar, ſimiliter plane ſe res habet in voce *Quintus*, quæ in appellativo uſu ſine C litera ſcribitur, at cum proprium eſt nomen, cum ea, cum qua & antiquitus ſcripta fuit, utpote derivata à *quinque*, poſteriore Q mutata in C. In proprii vero nominis uſu vere retentam eſſe hanc literam, ſcriptumque *Quinctus*, probant gentium *Quinctiæ* & *Quinctiliæ* nomina, quæ in antiquiſſimis lapidibus & nummis ſic ſcripta occurrunt, tum etiam nomen proprium menſis *Quinctilis*. Ergo ſicuti

obſcura ſunt *ſuperus*, & *inferus*; ut] *mare ſuperum*, *mare inferum*? *Citer ager* dixit Cato; *exter honos* Statius; *extera regna* Virgilius; *exteras nationes* paſſim legas; *ſuper*, *inferque vicinus* Cato. * *Sæpus* aliquando fuit in uſu; unde Cato dixit, teſte Priſciano, *ſæpiſſimam diſcordiam*. „[Itaque„ 55.

cuti hæc vox, quando proprii nominis uſum obtinet, diutius & rectius ſervavit, tum ipſa, tum quæ ab ea deſcendunt, priſcam ſcripturam, eademque, cum apłativa eſt, eam mutavit, ſic profecto nihil mirandum eſt τὸ *Poſtumus* quoque eam præferre integram, adulteratis licet aliquantum appellativis, quæ ejuſdem formæ ſunt. Ad eandem hanc formam pertinent etiam *dextimus* & *ſiniſtimus*, quomodo *antiquos dixiſſe* teſtatur Feſtus. Voſſius *de Anal.* II. 25. contra ſententiam Priſciani poſi..is hæc adſcribi *omnino* vult; ſed nulla profecto ratione, præſertim quum nulli alii in uſu ſint Superlativi à *Dexter* & *Siniſter*. Licet negari nequeat eſſe etiam ejus formæ poſitivos, ut, *Legitimus, Finitimus*; & Rectius ibidem de voce *poſtumus* diſputat Voſſius, quod & facit Maximus Ictorum Jac. Cujacius, non aliena hæc exiſtimans, quæ in *Obſerv.* ſuis, III. 4. doceret juris civilis ſtudioſos.

* *Sæpus aliquando fuit*] Quidni potius *Sæpis*, unde Neutra *ſæpe* & *ſæpius*? Certe Ego ita malim; Et ſic forſan *Propis*, unde *Prope*, & *Propter* pro *Propiter*, ſicut *Fortiter* & ſimilia. Hoc tamen poſterius non ita conſtanter affirmaverim, quia *Propinquus* & *Longinquus* eodem modo videntur formata, non à *Prope* & *Longe*, ut vulgo volunt, ſed à *Propum* & *Longum*. Niſi quis cenſeat, N interpoſitum in his eſſe, ut ferme ſolet, atque adeo dici ita pro *Propiquus* & *Longiquus*. Ad quod exemplum certe ab *Ante* ortum eſt *Antiquus*, à *Poſt Poſticus*, plane ut à Verbis ab *Amo Amicus*, à *Pudeo Pudicus*.

„ que *Sæpius* non eſt Adverbium à *Sæpè*; „ ſed Nomen neutrum, & Græco more di- „ citur per Ellipſin præpoſitionis κατὰ, ſi- „ cut cetera, quæ vulgo Adverbia compa- „ rativa dicuntur, *Melius*, *Pejus*; *Dete- „ rius*, *Citius*, *Celerius*, &c. quorum „ uſus eſt Poſitivorum ſimilis; *Dulce ridet*, „ *Turbidum lætatur*, *Inſanum iraſcitur*.] *Propus* antiquum fuit, unde *propior*. Var- ro 7. de lingua Lat. ſic ait: *alias ut duo prima abſint; ut, optum, optius, opti- mum: alias ut primum, & tertium; ut, me- lum, melius, meliſſimum.* Nec verum eſt, quod ajunt; non poſſe duci comparativa à nominibus habentibus vocalem ante *is*, vel *us*; nam à *tenuis*, *tenuior*, & *tenuiſſi- mus* trita ſunt. Cicero in Bruto; *Aſſi- duiſſime autem mecum fuit Dionyſius.* Suetonius in Galba; *aſſiduiſſimi uſus.* Var- ro 2. Ruſtic. *Ita ſunt aſſiduiores.* Et pau- lò poſt; *eoſque aſſiduiores faciant.* Plin. lib. 18. *Milites ſtrenuiſſimi ex agricolis gi- gnuntur.* Tacitus lib. 20. *Bellum ſtrenuiſſi- mi cujusque periculo geri.* Plin. lib. 7. Epiſt. *Exiguiſſima legata.* „ [Ovid. epiſt. Hyper. „ *De fratrum populo pars exiguiſſima re- ſtat.*] Lucretius lib. 4. *Nam nihil egre- gius quàm res eſt cernere apertas.* *Piiſſimus*, reprehendit Cicero Philip. 3. Sed ſatis eſt Antonium eo fuiſſe uſum: utitur & hoc nomi-

nomine Curtius lib. 9. „[*Noxiiſſimum*
„*animal*, dicit Seneca de Clement. lib.
„1. in fine.] Citat præterea Priſcianus ex
Catone *arduius iter*, & *arduiſſimo aditu*:
ex Pacuvio, *egregiiſſima forma*: ex Juve-
nali Satyr. 4. *egregius cœnat*: ex Catone,
* *induſtriorem exercitum*; ex eodem Ca- 56
tone, *vitam noxiorem*, & *perpetuius*, &
perpetuiſſimo curriculo: ex Lucilio, *villicus
paulo ſtrenuior*. „[Plaut. Epid. *Si deterior*
„*ſtrenuiori ſuas pugnas prædicat.*] Notan-
da etiam ſunt, † *Maturrimus* apud Taci-
tum, & *maturiſſimus* apud Ciceronem, &
Columellam: *ipſiſſimus*, & *oculiſſimus*, &
patruiſſimus apud Plautum. Superlativa in
limus plura ponunt alii; ego tria tantum
reperio, *ſimillimus*, *facillimus*, *humil-
limus*: Seneca utitur, § *imbecillimus*,
& *imbecilliſſimus*, epiſt. 86. Neutrum
probo.

* *Induſtriorem exercitum*] ſic Plaut. Moſtell. I. 2. 71. *Quo neque induſtrior de juventute erat.* Sed plura hujus generis vide apud Voſſ. de *Anal.* II. 27.

† *Maturrimus*] ſic à *creber* non modo *creberrimus*, ſed & *crebriſſimus*. Gell. II. 30. *Fluctus, qui flante Aquilone maximi & crebriſſimi excitantur*: à *celer* tum *celerrimus*, tum etiam *celeriſſimus*. Ennius in *Ann. Celeriſſimus rumor.*

§ *Imbecilliſſimus*] Sic *amabiliſſimus* Cic. *de Amic.* cap. 14.

C A P.

Cap. XII.

Quid ſit perſona in verbis: exploduntur impersonalia Grammaticorum. Infiniti natura oſtenditur.

Quid ſit Verbum.

* V*Erbum eſt vox particeps numeri perſonalis cum tempore.* Hæc definitio vera eſt, & perfecta, reliquæ omnes Grammaticorum ineptæ. Neque etiam Ariſtoteles, ſeu quisquis ille fuit, qui περὶ ἑρμηνείας ſcripſit, aptè diſtinxit quid eſſet verbum, quum ait; *Verbum eſt vox ſignificativa ad placitum,* &c. Neque enim hæc deſcriptio attingit cauſas, ſed effecta, &

Inepta Ariſtotelis definitio.

57 adjuncta; atque adeo inſerit negationem, quod in definitione ferri non poteſt. Sed his omiſſis, de iis quæ accidunt verbo, diſputemus: ea verò ſunt, Accentus, figura, ſpecies, numerus, perſona, tempus, conjugatio. At de quatuor primis jam dictum eſt, de reliquis nunc erit dicendum. *Perſonam* vocarunt Grammatici, quod Græcis eſt πρόσωπον: † aptius verterent, *Faciem*, aut *vultum:* nam propriè ter-

Verbi Accidentia.

Perſona.

* *Verbum eſt vox*] Mallem: *Verbum eſt vox, ſignificans actionem, vel paſſionem, vel exiſtentiam, per numeros, perſonas, & tempora.*

† *Aptius verterent faciem*] Nullus tamen dubitem, quin

quin eodem ſenſu & ſignificatu Grammatici Græci πρόσωπον dixerint, quo Latini *perſonam*, quum etiam in vulgari uſu utraque vox ejuſdem ſit ſignificationis, h. e. ſignificet primitus larvam, quæ hiſtrionum ori & vultui applicabatur, eumque referebat hominem, cujus illi perſonam ſuſtinerent ſuis in fabulis. Verum quidem, quod terminationum verbalium differentiæ recte poſſint *facies*, ſeu *ſpecies*, ſeu *figuræ*, ſeu etiam *genera* appellari, ſed non modo hæ, quæ conſtant diverſitate *perſonarum*, ſed & quæ *temporum* ac *modorum*, immo & in Nominibus, quæ *Generum* & *Caſuum*. Verum ſicuti Veteres in Nominibus varias terminationum differentias, prout variis ex cauſſis oriebantur, appellarunt *Genera*, vel *Caſus*, ſic in Verbis ſimiles eodem jure vocarunt *Perſonas*, vel *Tempora*, ac *Modos*. *Perſonæ* autem reſpondent quodammodo *Generibus*, at *Tempora*, & *Modi* maximè, *Caſibus*. Et quemadmodum in *Generibus* duo ſunt præcipua *maſculinum* & *femininum*, pro diverſitate ſexuum duplici, unde *Generis* doctrina originem traxit: ſic in *Perſonis* duæ item ſunt præcipuæ, pro natura ſermonis, qui ab uno proficiſcitur, & dirigitur ad alterum, ejus nempe, qui loquitur, & ejus, ad quem oratio tendit. Accedit *Generibus* tertium, quia quam plurima ſunt vocabula, quæ nihil ad ſexum animantium pertinent: ſimiliter & duabus *Perſonis* tertia eſt addita, quoniam in fabulis ſeu colloquiis ſermo plerumque ſit de aliis, quam inter quos inſtituitur. Immo ſicuti tertium *Genus* à Grammaticis appellatur *Neutrum*. Sic & tertiæ *perſonæ* verba dicta etiam ſunt *Nullius* (Vide Voſſ. *de Anal.* I. 4.) quia *intellectus Nominativi iſtic eſt infinitus*, ut ait Priſcianus, ſed & ſæpe indefinitus. Porro *Genera* in Nominibus requirunt convenientiam Subſtantivi & Adjectivi, quæ declaratur per *Hic*, *Hæc*, *Hoc*, ſic *Perſonæ* convenientiam Verborum & Nominum, quæ declaratur per *Ego*, *Tu*, *Ille*. Nam uti nequis dicere *Vir docta*, ſic neque *Ego amas*. Denique diverſa Nominum *Genera* recipiunt diverſas ab ſe invicem terminationes

58 terminationes illæ verbales dicuntur facies: * Nomina enim perſonam non habent, ſed ſunt alicujus perſonæ verbalis. Et verò rectè enuntiant Grammatici: *Omnis nominati-*

nes per *Caſus* in Singulari & Plurali: ſimiliter diverſæ Verborum *Perſonæ* eandem terminationum diverſitatem recipiunt per *Tempora* & *Modos* in utroque item Numero. Quapropter ſicuti tres terminationum differentiæ in Nominibus, maxime Adjectivis, conſpicuæ, *Genera* appellantur, non vulgari illa ſignificatione, ut diverſæ terminationum ſpecies, ſed ſpeciali à ſexuum diſcrimine petita, ſic eodem jure & ratione tres illæ in Verbis differentiæ terminationum appellatæ ſunt πρόσωπα & *Perſonæ*, à duabus colloquentium perſonis, quarum altera eſt loquens, altera audiens, & ſermonem accipiens. Hinc etiam *ex perſona* ſua vel alterius loqui dicitur Scriptor, prout ſuo nomine vel alterius, quid tradit. Sic Suetonius in *Cæſare cap.* 55. quum Oratio Caſæris in diverſis exemplaribus diverſum haberet Titulum, *Pro Metello*, & *Quam ſcripſit Metello*, poſteriorem refutat hoc argumento, quod in ea Oratione *ex perſona Cæſaris ſermo ſit Metellum ſeque adverſus communium obtrectatorum criminationes purgantis.* Itaque *Ego* in illa Oratione eſt *Perſona Cæſaris*, *Nos* eſt *Perſona Cæſaris & Metelli.* Quapropter ſicuti *Generum* differentia revera ineſt in Subſtantivis, ſed maxime conſpicitur per varietatem terminationum in Adjectivis, ſic & *Perſonarum* differentia revera eſſe videtur potius penes Nomina & Pronomina, licet terminationes earum ratione diſcrepantes appareant maxime in Verbis.

* *Nomina enim perſonam &c.*] Sic loqui debet Auctor, quia *Perſonarum* appellationem in re Grammatica non aliter accipit, quam variam Terminationum verbalium ſpeciem ſeu

nativus eſt tertia perſona, præterquam ego, 59
quod eſt prima: & tu, *quod eſt ſecundæ:* ſed longè falluntur in eo, quod credunt, Petrum, Joannem eſſe perſonas, & quod pejus eſt, vocant *agentes*, & *patientes perſonas*, ſuppoſitum & appoſitum perſonæ verbali; * quaſi Latine diceretur, *hic ſunt qua-*

Nullæ ſunt agentes aut patientes perſonæ.

ſeu Faciem. At vero ſi rem recte conſideres, ipſis Nominibus & Pronominibus vel maxime, immo unice, ineſt ipſa *Perſona*, & verba ſe habent in *Perſonarum* ratione ad Nomina plane, ſicuti Adjectiva in ratione *Generum* ad Subſtantiva, quibus ſolis Auctor *cap.* 7. & recte, *Genus* adſcribit, excluſis Adjectivis. Et proinde, quum dicimus, *Petrus videt parietem*, meâ quidem ſententiâ, *Petrus* eſt *Perſona tertia*, ſeu deſignat perſonam ejus, qui argumentum eſt loquelæ, atque adeo tertius inter Loquentem & Audientem. *Videt* vero proprie non eſt *Perſona*, ſed terminatio verbalis ad *Perſonam tertiam* accommodata, ſicuti *Forte* eſt terminatio Adjectivi ad *Genus Neutrum* ſeu *tertium* conformata. Hinc jam *imperſonalia* dicebantur ab ipſis Veteribus, quæ formam quidem tertiæ in Verbis perſonæ habent, ſed plerumque nullam ante ſe perſonam Nominis expreſſam. Ceterum ſicuti *Generis* mentio & differentia in arte Grammatica propter terminationum in Adjectivis diverſitatem jam eſt neceſſaria, & abſque eâ eſſet, non requireretur; & porro ſicut illæ Adjectivorum terminationes recte dicuntur iſtius *Generis*, cujus formam præ ſe ferunt, & cui jungi queunt; ſic plane *Perſonarum* diſcriminis ratio & appellatio in eadem arte propter ſolam terminationum in Verbis diverſitatem requiritur, ſed & illæ ipſæ Verbales Terminationes recte illius *Perſonæ*, cui conveniunt, dicuntur.

* *Quaſi Latine diceretur &c.*] Sic tamen Suet. *Ner.* 1. *Modo continuantes unumquod-*

quatuor perſonæ, ubi ſunt quatuor homines: quum enim dicimus, *Petrus videt parietem*, Petrus, aut paries non ſunt perſonæ, ſed *videt*, eſt perſona, id eſt, facies, cujus ſuppoſitum eſt *Petrus*, appoſitum *paries*. Et cur voces agentem perſonam, quæ ſæpè in recto patiatur etiam in activa voce, ut *Petrus accipit plagas*, *dolet*, *patitur vulnera*. Quid? quod verba ab hac Facie, ſeu Perſona dicuntur Perſonalia, aut Imperſonalia: hæc enim Facies ſolis verbis convenit. Qua in re ſupine falluntur Gram-

quodque prænomen per ternas perſonas, modo alternantes per ſingulas. Ubi manifeſtiſſime *ternæ* & *ſingulæ perſonæ* pro tot hominibus gentis Domitiæ ponuntur. Sic forte & Cic. *Famil.* V. 12. *ſi uno in argumento, unaque in perſona mens tua tota verſabitur.* Scioppius de *ſtylo Hiſtor. pag.* 119. poſterioris tantum ævi ſcriptoribus hanc *Perſonæ* ſignificationem tribuit, probatque ex his Senecæ verbis in *Apocoloc. In perſonam, non in rem dicere.* Sed profecto, ſi heic ſimpliciter *hominem* ſignificat, ut vult, ſignificat etiam in Cicer. *Famil.* VI. 6. *Nunquam niſi honorificentiſſime Pompejum appellat* Cæſar; *at in ejus perſonam multa fecit aſperius* h. e. in ipſum hominem, quum viveret. Sic XII. 16. *Turpitudo perſonæ ejus, in quem liberius invehimur, nos vindicabit.* Nolim tamen ita abſolute & directe pro ipſo Homine ſeparatim, ſeu abſque ulla relatione ad perſonam, quam in Rep. aut Communi vita ſuſtinet, Vocabulum hoc adhibere ex uſu vernaculi ſermonis, in quo revera longe alius eſt ejus uſus, quam in Latino, ut notarunt non Scioppius tantum, ſed & Iulius Scaliger de *Cauſis* L. L. *cap.* 73. tum Nizolius, Rob. Stephanus, Voſſius, Borrichius, Cellarius, Val. Acidalius,

matici, qui quum verba *perſonalia* eſſe dicant, quæ *perſonas*, *tempora*, *& numeros habeant*; imperſonale neſcierunt definire, quum illud omnino deberet eſſe, *quod numeris*, *perſonis*, *& temporibus careret*: quale eſt, *amare*, & *amari*; quod propterea verè dicitur *Infinitum*, quod neque numeros, neque perſonas, neque tempora 60 finiat, nec determinet; quæ omnia in verbis finitis, ut *amabo*, *docebis*, præſcripta inveniuntur. Nam quæ inſania exagitat Grammaticos, quum dicunt, *imperſonalia eſſe, quæ haberent tantum tertias perſonas; ut, accidit, curritur*? Sed hoc multis modis falſum eſt; *nam ſi in tertiis perſonis*, inquit Cæſar Scaliger, *verbum tantum inveniatur, id ſatis eſt ad verborum naturam conſtituendam: neque enim deeſt hoc verbis iis, ſed res, quæ ipſis ſunt applicandæ. Fac terram de ſe loqui, invenies illico primam paſſivi perſonam*, aror ab ingratis. *Sic nihil impedimento eſt, quominus verbum* Pluit, *primam perſonam habere dicamus, ſi modo loquatur Deus.* Hæc ille. Sic *decet*, aut *decent* ſemper in tertiis perſonis inveniuntur; quia res, quæ decet, & ornat aliam, in tertiam verbi perſonam fertur: neque enim ego poſſum decere alium, ſed coma, vel veſtis decet illum: quod Hiſpani dicimus, *Eſta le bien*. Si tamen ego

Quid verbum Perſonale.

Quid Imperſonale. At vide infra cap. 14.

Falſa imperſonalium definitio. Lib. 5. cap. 100.

Digitized by Google

aliquo modo orno regem, & condecoro; cur non dicam, *ego regem deceo?* quemadmodum de ſacerdote quodam Apollinis appoſitiſſimè dixit Statius: *Si non dedecui tua juſſa, tulique prementem.* Plato in dialogo de Ente apertè docet, *ſine nomine & verbo nullam conſtare orationem.* Si igitur ex nomine & verbo debet conſtare oratio, ut poſtea docebimus, perperam docent Grammatici, verba imperſonalia ſine ſuppoſito inveniri, ut *miſeret*, *licet*, *curritur*, *egetur*. Sed longè falluntur, qui ſuppoſitum, aut in verbo latere, aut ibidem in oratione eſſe, non viderunt. Nos *imperſonalia* non rejicimus, ſed ea eſſe, quæ vulgus Grammaticorum obtrudit, pernegamus: nam ſi perſonale verbum eſt, quod perſonas, & numeros, ac tempora finit &
61 determinat; ut *amabam*, *legiſſem*; imperſonale erit, quod omnibus iis caret; ut *amare*, *legiſſe:* juxta illud Ariſtotelis; *Contrariorum eadem eſt diſciplina:* in iis enim neque perſonas, nec numeros, neque tempora poteris aſſignare. At objicit Grammaticus, in *convenit*, *licet*, *curritur*, non eſſe tertias perſonas, ſed aliquid ſimile tertiis perſonis. Sed quid mirum, ſi Grammaticus cæcutit, quum Quinctilianum habeat ignorantiæ ſuæ auctorem: inquit enim; *Jam*, *Itur in antiquam ſilvam*, *nonne*

10. Thebaid.

Lib. 1. cap. 4.

ne propriæ cujuſdam rationis eſt? Nam quod initium ejus invenias? * *cui ſimile*, Fletur, *accipimus: aliter; ut* Panditur interea domus omnipotentis Olympi: *aliter; ut* Totis uſque adeo turbatur agris. Hæc ille, qui ſi legiſſet Ariſtotelem, & Platonem ſæpe teſtantes, ſine nomine & verbo non poſſe conſtare affirmationem, vel negationem, in hac ſalebra non hæſiſſet: nam *itur iter*; & *fletur fletus*; & *turbatur turbatio*; id eſt fit turba, quid differunt à *panditur domus*? Sed de hoc latius in principio *Ellipſeos*. & lib. 3, cap. 1. Sed rurſus inſurgunt Grammatici, aſſerentes, *decet, convenit*, & ſimilia, dici poſſe Infinita; quia nec numeros, nec tempora finiant, & terminent: nam abſolute dicitur, *Decet nos, decet te, me, illos.* Imperitè ſanè illi, qui ex accuſativo tranſitionis judicent verbi naturam, quaſi non eadem ſit ratio in omnibus

* *Cui ſimile &c.*] Verba hæc Quinctiliani, ut recte intelligi queant, putem aliter diſtinguenda, quam fit & hic, & in ejus edd. Nempe, *cui ſimile*, Fletur. *Accipimus aliter, ut*, Panditur &c. Voluit Auctor, oppoſitis inter ſe Perſonali locutione & Imperſonali, clarius probare & comfirmare, quod modo dixerat, eſſe hanc *propriæ cujuſdam rationis*: & Imperſonalem non habere *initium*, h. e. Vel Primam Verbi perſonam, *Eor, Fleor*: Vel potius, Nominativum, unde naturaliter initium ducitur omnis locutionis. Veluti, *Itur, Fletur, Usque adeo turbatur totis agris*, at Perſonalem habere, Veluti. *Panditur domus*.

bus verbis; ut, *ſomnus capit me, te, illos. Virtus oblectat vos, me, te, illos.* Sic,
62 *cantare decet nos, me, te, illos*, id eſt, cantus. At quid dicent de temporibus? negabuntne, *decet, decebat, decebit; curritur, currebatur, curretur*; eſſe diverſa tempora? Illos igitur omittamus, & vera imperſonalia, cum Conſentio Romano, credamus eſſe, *amare, amaviſſe, amari*: nam quemadmodum, *amo, amavi*, certæ perſonæ, numeri, & temporis eſſe cernuntur, unde verè vocantur Perſonalia, & Finita; ſic in *amari* & *amare*, neque perſonas, neque numeros, nec tempora poſſis definire; unde merito imperſonalia & infinita nuncupantur. Poſtremò illa differre dicuntur, quæ natura differunt: ſed *amat, decet, amatur, curritur*, natura non differunt; quia perſonas, tempora, ac numeros, & nominativum pro ſuppoſito habent: ſunt igitur Perſonalia. *Amare* verò, & *amari*, & *amaviſſe*, neque perſonas, neque tempora, neque numeros invenias; & accuſativum pro ſuppoſito habent, qui caſus nominativo maxime adverſatur. Hæc igitur procul dubio * mera dici debent imperſonalia.

Verba Infinitiva ſunt vera Imperſonalia.

C A P.

* *Mera dici debent imperſonalia*] Putem tamen ego rectius dici *Infinita*, quam *Imperſonalia*, quia ipſorum perſona, ut dicitur, & numerus nulla qui-

quidem terminationum differentia definitur, ipſa verò perſonæ non ſunt plane nullius, ſed revera omnis ſub una illa terminatione. Nam dicimus, *ſcio me, te, illum amare* in omnibus perſonis. Accuſativus enim ante Infinita præbet per omnia vicem Nominativi ante Finita. Quapropter *Imperſonalium* appellationem reliquerim ego ſane. Sed tamen pleriſque Verbis, quæ ipſi Veteres ita appellaverunt, (vide Voſſ. *de Anal.* III. 1) quoniam uſus diſtinxit quodammodo à ceteris verbis horum conſtructionem, quaſi *propriæ cujuſdam rationis*, ut ait Quinctilianus; & præterea quia duæ priores perſonæ vix reperiuntur, & maxime quod à Nominativo, in quo ineſt perſona, non videntur regi. Tantum monerem tyrones, *imperſonalia* dici, non quod nullius ſint perſonæ Verbalis, ſed quod videantur ſine ſuppoſito ſeu Nominativo conſiſtere, tum quod in multis duas priores perſonas ſeu perſonales terminationes vix recipiat uſus, quia vix admittit ſignificatio. Denique non omnia eſſe vere Imperſonalia, quæ vulgo feruntur. Veluti *Decet, Libet, Licet.* &c. quippe quæ Nominativum habent ſæpe expreſſum, ſæpe in infinito latentem. Vide me & infra *pag.* 205. 206. *prioris edit.* & imprimis 226. tum 319. & patebit clarius ſatis recte appellata *Imperſonalia* à Grammaticis, ſiquidem uſus vulgi, penes quem eſt arbitrium & norma loquendi, & qui non ſequitur in his Platonem aut Ariſtotelem; ita hæc ſæpe adhibuit, ut vix ullus Nominativus, niſi forte ſolennis ille *Negotium*, poſſit intelligi: & proinde ſine ulla relatione ad aliquam Nominis perſonam dicantur, illa præſertim, quæ paſſivam habent formam; ſed ſimpliciter actionem, quæ fit, ſignificent. Vide *pag.* 319 *pr. ed.*

53

Cap. XIII.

Modus excluditur à verbis: enumerantur verbi finiti tempora. Imperandi tempus ſemper eſt futurum.

Modus male ponitur inter accidentia Verbi.

MOdus in verbis, quæ *Species* vocatur à Varrone, * non attingit verbi naturam; ideo verborum attributum non eſt; ſed

* *Non attingit verbi naturam*] Multa ſane præclara docuit, & primus obſervavit Sanctius in hacce *Minerva*, in primis in Conſtructionis ratione. Sed tamen in ipſo artis Syſtemate, dum nimio novandi & mutandi omnia ſtudio fuit ductus, modum aliquando exceſſit, adjiciendo temere, quæ dudum jam fuere recepta, & ſuum in arte Grammatica habent uſum. Indicio ſint vel hi ipſi *Modi*, quos *non attingere verbi naturam* nec *verborum eſſe attributum* ait, & proinde *à verbis excludit*. Atqui eodem plane modo ſe habent *Modi* in Verbis, quo *Caſus* in Nominibus. Utrique conſiſtunt in diverſis terminationibus pro diverſitate conſtructionis. Utrique ab illa Terminationum diverſa forma nomen ſuum accepere, ut illi dicantur terminationum varii *Caſus*, hi *Modi*. Denique utrorumque terminationes ſingulares appellantur à potiſſimo earum uſu, non unico, veluti *Nominativus*, *Genitivus* &c. tum *Indicativus* &c. Neque vero *Modorum* in Verbis appellatio ad ſignificationem refertur, ut per quos ſignificetur, quomodo quidque, quod ſingulis verbis denotatur, factum ſit, quod ſane, ut vult, & incaſſum monet Sanctius, per adverbia, vel etiam per ſextum caſum explicari debet; Sed ad rationem variarum terminationum diverſo modo diverſis elocutionibus & conſtructionibus aptandarum,

rum. Ceterum exceſſere ſane & Grammatici priores modum, dum immodice, certe ultra quam debebat. h. e. ultra terminationum diverſitatem, auxere *Modorum* numerum. Recte tamen conſtituti ſunt hi tres in verbis Finitis, *Indicativus*, *imperativus*, & *ſubjunctivus*, terminationibus quippe variis diſtincti. *Imperativum*, per ſe patet, ita dictum, quia potiſſimum quidem imperantis orationi convenit. Uſurpatur tamen & in rogando & flagitando. *Indicativus* adhibetur ad indicandam ſimpliciter rem ipſam, & proinde in abſoluta oratione, ſeu in priore commate cujuſque periodi, ſecundum naturalem conſtructionis ordinem: vel etiam in ſimplici unius commatis periodo, itidem ut Imperativus. At *Subjunctivus* ita dictus eſt, quia ejus terminationes ſolum in commate, quod priori ſubjungitur, locum habent, licet prius illud comma ſæpe abſit, per Ellipſin ſuppreſſum, ſicuti abeſt in illis exemplis, quæ Auctor mox adfert, & quæ *cujuſmodi ſint*, rogat. Nam in Livii verbis, *Tum vero ego nequicquam Capitolium ſervaverim*, non eſt abſoluta oratio, ſed ſubjunctiva, & Elliptica, hoc modo explenda: *Tum vero res erit, ut ego neq. Cap. ſerv.* Sic ſupple Virgiliana: *Nec res ita eſt, ut vos arguerim Teucri.* Et *Res ita erat*, vel *licebat, ut tu dictis maneres*, vel potius, *fuit, quod maneres dictis*, plane ut Liv. I. 28. *Si unquam antea fuit, quod diis gratias ageretis, heſternum id fuit prælium.* Similiter *fuerat, quod me vocaſſes*, vel etiam, *eſt ita, ut velim, ut me vocaſſes*, ut ſit Optativæ locutionis. Eam vero hoc modo expleri poſſe patet vel ex uno Terentii loco, *Adelph.* IV. 1. 2. *Utinam quidem ita ſe defatigarit, velim* h. e. *eſt, quod*, vel *ut velim, utinam*, ſeu *uti, ita ſe defatigarit.* Ex his vero liquet ad Optativas etiam locutiones adhiberi Terminationes illius Modi, qui à præcipuo ejus Uſu *Subjunctivus* dicitur: atque adeo, quum iſtæ Locutiones nullam apud Latinos habeant æque ac apud Græcos, propriam ſibi Terminationem, ſed ſemper

64 ſed explicatur frequentius per caſum ſextum, ut *mea ſponte, tuo juſſu feci:* non rarò per adverbia; ut, *male currit, bene loquitur.* Et cùm Ariſtoteles de Modis, ſeu Modalibus diſputat, *Contingenter, neceſſariò, per accidens currit,* ſæpè dicit. Viderat hoc Cæſar Scaliger, quum dixit; *Modus in verbis non fuit neceſſarius.* Sed quod bene ſenſit, malè tenuit, ſecutus Grammaticorum turbam, qui adeo varii ſunt in iis modis conſtituendis, ut nihil prorſus certi nobis conſtituerint. Alii vocant *modos*, alii *diviſiones*, alii *qualitates*, alii *ſtatus.* Deinde alii ſex modos, alii octo, alii quinque; quidam etiam quatuor tantum, infinitivo rejecto, tenuerunt. Sunt qui addant *deprecativum*; ut, *Muſa mihi cauſas memora.* Sunt qui *potentialem*; ut, *non eam?* Alii *permiſſivum*; ut *profundat, pereat, perdat.* Alii *promiſſivum*; ut *dabo, faciam.* Varronis verba ſunt ex lib. 9. *Tertia rogandi; ut*, ſcribone? legone? ſcribiſne? legiſne? *Quarta reſponden-*

Lib. 5. cap. 121.

65 Diſſidiæ Grammaticorum de Modis.

\+ adhibeant per ambages quasdam circumlocutionis, ſed Ellipticas, ſubjunctivi Terminationem, recte ergo ex Latinæ Linguæ Grammatica ejicitur *Optativus Modus*, quippe cui nullus eſt iſtic proprius Terminationum modus, ejuſque omnis uſus adſcribitur Subjunctivo; plane ut Græcis eadem ratione negatur Ablativus Caſus, apud Latinos demum exortus, ejuſque uſus reperitur iſtic diviſus in Genitivum & Dativum, ab alio tamen & præcipuo uſu, æque ac Accuſativus, ita nominatus.

Digitized by Google

dendi; *ut* fingo, pingo, fingis, pingis. *Quinta optandi*; *ut*, dicerem, facerem. Vides confuſionem Grammaticorum, qui in modis explicandis nullum modum tenuerunt. Ego certè ſi Modos ſtatuiſſem, quædam tempora aliter ordinaſſem. Nam *amabam*, & *amaveram*, quis non videt ita imperfecta eſſe tempora, * ut Subjunctivi voces eſſe omnino fateare? Nam ſi dicas; *Cicero ſcribebat carmina*; & *Cicero ſcripſerat*; ſuſpenſum habes auditoris animum, donec verbum aliud adjungas, quo ſenſus abſolvatur. Has igitur tenebras abjiciamus, quæ tenera puerorum ingenia mire offuſcant: & ut pauca pro exemplo adducam: cujuſmodi erit Livii? *Tunc vero ego nequicquam Capitolium, arcemque ſervaverim, ſi civem in* Lib. 6. c. 14.

* *Ut Subjunctivi voces &c.*] Ineptum ſane hoc eſt. Nam Subjunctivi eſſe nequit, quod in Conſtructione nihil ante ſe agnoſcit, unde pendeat, ſed primitivi revera eſt Ordinis ſeu Modi, licet aliquid deſideret amplius ad abſolvendum ſenſum, Sed plerumque tantum deſignationem temporis. Quod vero ita adjungitur, id demum foret & eſt ſæpe, Subjunctivi. Veluti, *Cicero ſcribebat epiſtolam, quum ille interveniret.* Mallem dixiſſet Sanctius, Futurum Indicativi ſecundæ perſonæ habere aliquando uſum & vim Optativi, aut Imperativi. Cic. *Famil.* VII. 20. *Sed valebis, meaque negotia videbis, meque exſpectabis.* IX. 22. *Tu me diliges & valebis.* Terent. *Heaut.* 3. 1. 54 *Sic me Dii amabunt, ut tuarum miſeritum eſt fortunarum.* Et 4. 5. 1. *Ita me Dii amabunt, ut nunc Menedemi vicem Miſeret me.* Sed in his intelligitur, *Sicut ſpero, & opto.* Certe ſenſus eſt plane idem, ac ſi diceretur, *Ita me Dii ament.*

Digitized by Google

in ſervitutem duci videam. Virgil. *Nec vos arguerim Teucri.* Terent. *Denique hercle aufugerim potius, quam.* Virgil. *At*
66 *tu dictis Albane maneres.* Idem, *Eadem me ad fata vocaſſes.* Et ſi ego admonerem aliquem, dicens, *cave cadas,* & reſponderet ille, * *cadam,* cujusmodi diceres eſſe tempus illud?

Tempora verbi finiti ſeu perſonalis. Tempora finiti verbi natura tria ſunt; ſed differentias undecim facimus: duas præſentis; ut *amo*, *amem:* duas infecti; ut *amabam, amarem*: duas perfecti; ut *amavi, amaverim:* duas plusquam perfecti; ut *amaveram, amaviſſem:* tres futuri; ut *amabo, amavero, Ama* vel *amato.* Illud tamen
68 acriter advertendum, † omnia tempora ſecunda pro ſuturo poſſe poni: quod ſigillatim

* *Cadam, cujuſmodi &c.*] Dicerem eſſe vel Futurum Modi Abſoluti ſeu Indicativi, vel Præſens Subjunctivi, quod ſupplementum hocce requirat, *Res ita erit, ut cadam.* De cujuſmodi ſupplementorum Ellipſi vide Mariangelum in *Auctario Epiſt.* 5.

† *Omnia tempora ſecunda*] Intelligit tempora Subjunctivi Modi, quorum uſus, quoniam eſt Subjunctivus priori commati, & optando, tum finem ac conditionem exponendo, maxime inſervit, ad rem quidem Futuram, cujuſmodi pleræque ſunt illius generis locutiones, aliquando adhibetur, ipſa tamen etiam in illa re futura Præſentis & Præteriti temporis diſtinctionem ſervant, ut patet ex eo, quod ſimpliciter & ſola per ſe Futurum tempus nunquam denotant. Nec enim pro *Ego donabo tibi hunc librum*, ſimpliciter poteris dicere, *Ego donem &c.* Quapropter etiamſi ſæpe inſer-

Digitized by Google

ſerviant enunciandæ rei futuræ, non tamen propterea magis ipſa Futuri ſunt Temporis in ratione Grammatica, qu am τὸ *ſum* in *ſum facturus*: Ubi futurum rei latet in τῷ *facturus*, non in τῷ *ſum*, quod etiam in illa locutione manet Præſentis Temporis, æque ac, *dicitur*, in his Planci apud Cicer. *Famil.* X. 23. *Et adhuc vivit, & dicitur victurus.* Ergo in his Virgilii, *Quum faciam vitula pro frugibus, ipſe venito*, ſi modo τὸ *faciam* revera eſt Subjunctivum, & non potius Futurum Indicativi, quod putem: ſed tamen, ſi maxime ita ſit, futurum rei non latet in τῷ *faciam*, ſed in verbo *erit*, per Ellipſin ſuppreſſo, quaſi dictum eſſet, *Quum erit, ut faciam*: vel etiam ſimpliciter in τῷ *Quum*. Nam hoc ipſum æque in Indicativo, & quidem Præſenti Grammaticis tempore, poſſis efferre, *Quum facio vitula pro frugibus, ipſe venito.* Atque ita *facio* non tamen eſſet futuri temporis, ſed tempus, quo præſens jam erit illud *facere*, deſignaretur tantum per particulam *Quum*. Quid? quod per Præſens Abſoluti ſeu Indicativi Modi ſimpliciter aliquando deſignatur Futurum? Plaut. *Caſin.* II. 6. 53. *Compreſſan' palma, an porrecta ferio?* reſpondente altero, *age, ut vis.* Sic. II. 8. 69. *jamne abeo?* reſp. *volo. Bacchid.* IV. 6. 6. *Quam mox navigo Epheſum? Ciſtell.* II. 3. 86. *Ibo domum, atque ad parentes ſuos reduco Silonium.* Ratio autem harum locutionum eſt, quod Præſentis temporis momentum habetur pro extremo præteriti, & primo initio Futuri, ut adeo tempus, quo actioni futuræ jam quaſi præparamur, etiam ipſi actioni adſcribatur. Veluti quum ait Obſequens *cap.* 76. *Proficiſcens, quum immolaret*, h. e. profecturus, & jam profectioni ſe accingens. Et Johannes *Euang.* XIII. 11. ᾔδει γὰρ τὸν παραδιδόντα αὐτὸν, h. e. *qui proditurus erat ipſum*, jamque id agebat, ut eum proderet, & dederet inimicis. Certe ita v. 21. εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. Sic ibid. v. 27. ὃ ποιεῖς, ποίησον τάχιον, *quod facis, fac cito*, h. e. quod facturus es, vel potius, quod jam incipis facere, dum ejus faciendi conſilium jam cæpiſti. Et ſic in præterito etiam tempore

pore ſe res habet, quod, & cujus perſeveratio, aliquando etiam Præſenti Grammaticorum denotari videtur. Plaut. *Sticho* IV. 1. 23. *Quam dudum in portum venis?* *Caſ.* II. 3. 9. *poſtquam amo Caſinam.* *Epid.* III. 4. 61. *plus jam ſum libera quinquennium.* *Men.* V. 9. 76. *Hanc cenſebat te eſſe, quum vocat te ad prandium.* Cic. *Famil.* IV. 13. *Quærenti mihi jamdiu, quid ad te ſcriberem.* Simile eſt, quod Auctor *cap. ſeq.* ex Cicerone ad Atticum adfert, *Cupio, & jampridem cupio, Ægyptum viſere.* Sic & quum Terent. in *Adel.* III. 3. 26. ait, *Et clamo ſæpe,* præſens illud *clamo* refertur ad diverſos præteriti temporis actus. Vide & infra *cap.* XV. Nihil itaque mirum, ſi præſens tempus etiam in Subjunctivo ad Futurum, ſed & in Infinito ad futurum & præteritum denotandum videatur adhiberi. De Infinito agemus *cap. ſeq.* De Subjunctivo clariſſima ſunt exempla hæc. Liv. XLV. 24. *Vos judicate, ſit Rhodus in terris, an funditus deleatur.* h. e. utrum velitis, ut ſit, &c. Sall. *Catil. cap.* 52. *Ubi ſocordiæ te tradideris, nequicquam Deos implores,* idem eſt, ac ſi dixiſſet, implorabis vel nequicquam erit, ſi tunc implores. Sic cap. 58. *Quem neque gloria, neque pericula excitant, nequicquam hortere.* Nep. *Eum. cap.* 8. *Quod ſi quis illorum veteranorum legat facta, paria horum cognoſcat, neque rem ullam niſi tempus intereſſe judicet.* Liv. *præfat. Si in tanta Scriptorum turba meum nomen in obſcuro ſit, nobilitate eorum, qui nomini meo officient, me conſoler.* Plaut. *Bacchid.* IV. 1. 4. *percunctarier, utrum aurum reddat, anne eat ſecum ſimul.* Cic. *Famil.* XVI. 5. *Nunc quidem non dubito, quin te neque navigationi, neque viæ committas.* Intellige in his omnibus, ut & in allatis à Sanctio, *res ita eſt*, vel *erit, ut*, atque adeo ipſum Futurum proprie non ineſſe Subjunctivo, ſed in Ellipſi latere ſuppreſſum, puta. Fateor tamen in quibuſdam locutionibus Subjunctivum magis propendere in Futuri temporis ſignificationem, quam in iiſdem Indicativum. Aliud enim eſt, *Credet: ſiquidem tu illud dicis*, aliud, *ſiquidem tu illud dicas.* Iſto modo conditio & ratio rei jam præteritæ, ſeu

Digitized by Google

latim conabor oſtendere. *Amem, doceam,* & ſimilia, juncta particula *quum*, præſentis habent ſignificationem. Horat. *Quum tot ſuſtineas, & tanta negotia ſolus:* In reliquis fere ſemper futuri. Terent. *Purgem me? laterem lavem:* atque adeò cum particula *quum*, aliquando futurum eſt. Virgil. *Quum faciam vitula pro frugibus, ipſe venito.* Optando duplex futurum ſignificatur: propinquius; ut Martial. *Tabeſcas utinam Sabelle belle.* Idem, *Pereat, qui craſtina curat:* remotius; ut Cicero, *Utinam aliquando dolor populi Romani pariat, quod jamdiu parturit.* Idem Attico, *De qua utinam aliquando tecum loquar.* Particula, *ſi*, futurum denotat. Terent. *Si ſumas in illis exercendis, plus agas.* Idem; *Quod ſi omnes omnia ſua conſilia conferant, atque huic malo ſalutem ferant, auxilii nihil afferant.*

Amem præſens.

Amem futurum.

Optantia ſemper ſignificant futurum.

Si particula futurum ſignificans.

69

Amarem, docerem * paſſim in futuro reperiuntur: quare uno Terentii loco conten-

Amarem futurum.

quæ hoc ipſo momento fit, & fieri perſeverat: Hoc rei adhuc futuræ vel adhuc faciendæ, ſignificatur. Sed tamen & illud accidit, non per naturam Subjunctivi, ſed per cauſam Ellipſeos, quæ in Indicativo nulla, in Subjunctivo ſolennis & ordinaria.

* *Paſſim in futuro.*] Sed tamen & in Præterito. Sueton. *Tib.* 62. *Scriptaque abolita, quamvis probarentur aliquot ante annos.* Sall. *Jug.* 59. *Neque diutius Numidæ reſiſtere*

Digitized by Google

tentus ero, quod multorem vicem ſupplet; in Adelph. *Seni animam primum extinguerem ipſe, qui illud produxit ſcelus: tum autem Syrum impulſorem, vah, quibus illum lacerarem modis; ſublimem medium arriperem, & capite primùm in terram ſtatuerem, ut cerebro diſpergat viam; adoleſcenti ipſi eriperem oculos, poſt hæc præcipitem darem: cæteros ruerem, agerem, raperem, tunderem, & proſternerem.* Si denique optamus, ſemper futurum innuimus; ut, *Utinam hoc contingeret.*

Amaverim, futurum.

* *Amaverim, docuerim* ſæpè in futuro leges.

ſtere quiviſſent, ni pedites magnam cladem in congreſſu facerent. Plaut. *Rud.* II. 7. 32. *Si invitare nos paulisper pergeret, ibidem obdormiſſemus.* Cic. *Famil.* VI. 10. *Antea miſiſſem literas, ſi genus ſcribendi invenirem.* Intellige, *ſi res ita fuiſſet, ut invenirem.* In ſignificatione Futuri clarior multo eſt locus Ciceronis *Famil.* XV. 4. *Quumque magnum bellum in Cappadocia concitaretur, ſi ſacerdos armis ſe, quod facturus putabatur, defenderet.* Sed expone, *quum res ita erat, ut certo concitaretur.* Notat hoc Tempus etiam officium, ſeu id quod fieri deberet. Cicero *Famil.* II. 16. *Quid enim fuit in iſtis, præter querelam temporum, quæ non animum meum magis ſolicitum haberent, quam tuum.* h. e. habere deberent.

* *Amaverim, docuerim ſæpe in Futuro.*] Convenit ſane ea forma in omnibus præter Primam Singularem Perſonis cum illa *Futuri exacti*, quomodo appellantur exeuntia in RO, ut *amavero, docuero*, diverſa ab Indicativi Futuris, quæ rem ſimpliciter futuram notant, quum iſta rem factam in futuro ſignent, & ideo à Forma Præt. Perfecti

leges. Terent. And. *ea lege, atque omine, ut ſi te inde exemerim, ego pro te molam.* Idem Adelph. *Ne mora ſit, ſi innuerim, quin pugnus continuo in mala hæreat.* Idem: 70
Ubi ſi quid paululum te fugerit, ego perierim. Livius; *Juſſu tuo imperator extra* Lib. 7.
ordinem nunquam pugnaverim, non ſi certam victoriam videam. Tacitus in Agricola; *Ego facilius crediderim naturam margaritis deeſſe.* Columella; *Non affirmaverim.* Salluſt. *De iis haud facile compertum narraverim.* Apud poëtas ſæpius: Virgil. *Nec* Lib. 3.
vos arguerim Teucri. Tibull. lib. 3. *Nec tibi crediderim votis contraria vota.* Propert. lib. 3. *Sic ego non ullos jam norim in amore tu-*

fecti deriventur. Aliud enim eſt, *quum cœnabo,* aliud, *quum cœnavero.* Vide Voſſium *de Anal.* III. 15. Atque hac de cauſſa ſæpiſſime illa confunduntur cum præteritis Perfectis Subjunctivi, ut quæ & ipſa ſimul rem futuram pro uſu ſubjunctivæ conſtructionis, & factam, utpote Præterita, ſignificent; plane ut Priſcianus lib. 8. de Græcorum Præt. Perfecto Imperativi obſervat, ſimul præteritum & Futurum notare. *Apud Græcos,* inquit, *etiam præteriti temporis ſunt Imperativa, quamvis ipſa quoque ad Futuri temporis ſenſum pertineant, ut, ἀνεῳχθήτω πύλη, aperta ſit porta. Videtur enim imperare, ut in Futuro tempore ſit Præteritum.* Similiter ſe res habet in hiſce locutionibus, *ſi te inde exemerim* &c. quod idem eſt, ac ſi dixiſſet, *ſi per me inde eris exemptus.* In qua certe locutione utrumque tempus oſtendi, tam Præteritum, quam Futurum, cenſuere Icti Doctiſſimi, Q. Scævola, Brutus, & Manilius, ad verba legis Atiniæ, *quod ſubreptum erit, ejus rei æterna auctoritas eſto.* Vide Gellium XVII. 7.

Digitized by Google

multus, Nec veniat ſine te nox vigilanda mihi. Cicero; *Citius dixerim jactaſſe ſe aliquos.* Idem; *Videor ſperare debere, ſi te viderim.* Idem in Lucullo, *Illud vero non cenſuerim, ut ejus auctoritate moveare.* Terent. Hecyra; *Denique Hercule aufugerim potius, quàm videam.* Gellius lib. 18. cap. 2. *Poſtrema*, inquit, *quæſtionum omnium hæc fuit*, Scripſerim, venerim, legerim, *cujus temporis verba ſint, præteriti, futuri, an utriuſque.*

Phil. 2.
lib. 9. epiſt.

Amaviſſem futurum.

* *Amaviſſem, docuiſſem* etiam ipſa in futuro uſurpantur. Cæſar 1. Gallico: *Nonnulli etiam Cæſari nuntiabant, quum caſtra moveri, aut ſigna ferri juſſiſſet, non fore dicto audientes milites.* Cicero de Mario: *Si ſe conſulem feciſſent, brevi tempore aut vivum aut mortuum Iugurtham ſe in poteſtatem*

2. Offic.

* *Amaviſſem &c.*] Hæc forma longe præcipuam præteriti vim & ſignificationem habet præ futuro, & indicat aliquid fore, poſtquam præterierit jam tempus factæ ejus rei, quæ verbis ipſis notatur: atque adeo res futura, quæ aliis verbis ineſt, & ſignificatur, in eadem periodo retro reſpicit ad ſignificationem præteriti perfecti, quæ huic formæ ineſt. Sic ergo, *ſi ſe Conſulem feciſſent*, idem eſt, ac ſi diceretur, poſtquam ſe Conſulem feciſſent, tum demum illud fore. *Si* enim hic idem pene notat quod *poſtquam*, niſi quod inſuper deſignet incertam adhuc rei, quam factam volumus, conditionem, ut adeo quicquid futuri in tota hac ineſt locutione, oriatur ex vocula *ſi*, & ex altero commate, quod aperte rem futuram promittit, modo alia res prius ſit facta.

Digitized by Google

tem populi R. redacturum : & ſub finem lib. *At ille ubi ingreſſus eſt, confeſtim gladium diſtrinxit, juravit ſe illum ſtatim interfecturum, niſi jusjurandum ſibi dediſſet, ſe patrem miſſum eſſe facturum.*
Horat. *Diſpeream, ni ſubmoſſes omnes.* Ci- 71
cero ad Trebatium: *Reſcripſi quam gratum mihi eſſet futurum, ſi quam plurimum in te ſtudii, officii, liberalitatis contuliſſet.* Virgil. *Verum anceps fuerat belli fortuna, fuiſſet.*

Futurum Imperativi.

In futuro tertio Imperativum vocant, * hæ voces, *ama*, & *amato*, non differunt: nam vulgo putant, *ama*, præſentis eſſe, & *amato*, futuri remotiſſimi; quaſi verò poſſimus, niſi de futuro, imperare. Lucanus de longiſſimo tempore dixit; *Totum ſub Latias leges cum miſeris orbem, In te verte manus:* & Propertius utramque vocem in eodem ſenſu conjunxit; *Aut ſi es dura, nega; ſin es non dura, venito.* Virgil. *Et potum paſtas age Tityre, & inter agendum Occurſare capro (cornu ferit ille) caveto.* Idem Georg. *Nudus ara, ſere nudus:* & ſubdit; *Primus humum fodito. Laudato ingentia rura, exiguum colito.* Ridiculum igitur fuerit dicere, Ama, *ama tu luego:* Amato, *ama tu deſpues.*

H 2 CAP.

* *Hæ voces &c.*] Plures ſunt imperativi voces, per duas perſonas, Secundam & Tertiam, Utriuſque Numeri, de quibus, ut & His ipſis, Vide Voſſium *de Anal.* III. 14.

Digitized by Google

Cap. XIV.

Infinitum verum imperſonale. Tempora perſonalia explicantur. Eſſe, & Fore omnium temporum, ut Amare, & Amaviſſe: venturum fore.

INfinitum verbum eſt, * quod perſonas, modos, & tempora non finit, ,,[ſive quod perſonis, numeris, & tem- ,,poribus non definitur; aut quod certam, &

* *Quod perſonas, modos & tempora non finit*] Graviſſima occurrunt paſſim in hoc opere Errata, ſeu μνημονικὰ ipſius Auctoris, ſeu typographica. Certe & hoc loco nullus dubitem, licet omnia eadem præferat Salmanticenſis editio, voluiſſe tamen Sanctium, *perſonas, Numeros, & tempora*, ſicuti ſupra *cap.* 12. de Infinito locutus eſt. Accedit, quod mox *de perſonis & Numeris jam dixiſſe ſe* ait, & tantum ſupereſſe *quæſtionem de temporibus*, nulla *Modorum*, qui & alieni ab hoc loco, facta mentione. Ceterum ego Infinita *Omnis Perſonæ & Numeri* dicenda potius putem, quia cum omnis perſonæ & numeri nominibus conſtruuntur, nullamque Terminationum iſtis de cauſis habent differentiam: æque ac Adjectiva quædam, veluti *Felix*, &c. nullam itidem habent reſpectu Generum, nec tamen idcirco Genera illis magis negantur, quam aliis. Id tamen verum, dicta hæc ideo *Infinita*, & *Indefinita*, & *Perpetua*, quia nulla Terminationum diverſitate definiuntur in Numerum aut Perſonam certam, ſed ſub una ac perpetua terminatione Variis ſeu omnibus Nominum ac

Digitized by Google

ac Pronominum Perſonis & Numeris junguntur. At verò cum *temporum* reſpectu in varias diſcreta ſint terminationes, nulla eſt ſatis juſta cauſa, Infinitis negandi *Temporum* diſcrimen. Confunduntur aliquando? At idem accidere etiam Subjunctivis & Indicativis *ſup. cap.* oſtendimus, rationemque dedimus ejus rei, maxime de Præſenti Indicativi, quod inprimis, & æque ac Infinitum Præſens, in uſum præteritæ vel futuræ rei ſæpe confertur, nec tamen propterea nullus eſt certi *Temporis* in ratione Grammatica. Fateor equidem, aliquanto magis promiſcuum videri & confuſum apud Auctores in Infinito earum terminationum, quibus *Tempora* diſtingui creduntur, uſum. Sed ratio eſt, quia ſæpe Infinitum, non tanquam Verbum, ſed tanquam Nomen verbale (Vide infra III. 6.) uſurpatur à Scriptoribus ſine ullo reſpectu temporis cujuſcunque, maxime in locutionibus, ubi nulla poteſt eſſe ambiguitas, nec ulla temporis ratio habetur aut requiritur. At vero ubi diverſa tempora per Infinitum in una periodo exprimi neceſſe eſt, illa quoque per varias Infiniti terminationes æque ac Finiti, diligenter diſtinxere veteres, ſicuti hoc ipſo capite ipſe Sanctius agnoſcere cogitur. Præterea nihil foret mirum, ſi quæ Auctorum loca in his quoque parum Grammatica proferri queant, quum ſæpe Uſus receſſerit ab Analogia, ut ſupra ad *cap.* 1. oſtendimus, & vel maxime ex Infiniti Futuri (*Amaturum eſſe* &c.) circumlocutionibus patet. Has enim omni Generi & Numero in Nominibus applicuiſſe aliquando Uſus ille deprehenditur, tanquam æque invariabiles & indeclinabiles, ac *amare* & *amaviſſe.* Veluti, *Credo inimicos meos hoc dicturum.* Et, *Non putant hoc eam facturum.* Vide Gell. I. 7. Voſſium de Anal. III. 16. & infra Noſtrum ac Me III. 11. Gellius quidem haſce locutiones ſolœciſmi excuſare tentat auctoritate plurimorum exemplorum; at Scioppius infra d. l. figurata interpretatione, tanquam ſi diceretur, *Credo inimicos meos eſſe negotium hoc dicturum.* Sed profecto non putem in priſca illa omnium

um rerum ſimplicitate, & necdum conſtitutâ arte Grammatica, tam contortam & abſonam auribus fuiſſe rationem conſtructionis, maxime quum ita in promptu, & obvia, eſſet alia expedita prorſus, & facilis, ac naturalis: ſcil. *dicturos*. Sed videntur potius priſci illi repertas haſce locutiones in paradigmate ſibi in pueritia propoſito ſimpliciter habuiſſe pro Futuro Infiniti, & proinde ſicut Præſens & Perfectum Infiniti omni conſtructioni convenit, ſimiliter & eas ſine ulla variatione diverſæ conſtructioni applicuiſſe, quod ſecus faciendum animadverterunt, atque etiam fecerunt poſteriores, quum jam ars Grammatica, & Syntaxeos ratio magis eſſet illuſtrata. Habuit autem Infinitum olim tres proprias, ſed inter ſe diverſas terminationes pro ratione temporis triplicis, Præſentis, Præteriti, & Futuri, *amare*, *amaviſſe*, & *amaſſere*. Poſtremam hanc in uſu fuiſſe Veteribus ſatis probavit Voſſius *Analog.* III. 17. Ei vero deinceps ſuffecta circumlocutio, & ipſa quidem primo tanquam nulli prorſus variationi obnoxia, ut diximus, poſtea tamen rectius ei accommodata, quam Genus & numerus requirebat. Diverſæ illæ triplicis temporis terminationes formatæ ſunt omnes à Subjunctivi diverſis temporibus, *amare* ab *amarem*, *amaviſſe* ab *amaviſſem*, *amaſſere* antiquum ab *amaſſo* item antiquo. Rem ita ſe habere manifeſtum eſt ex eo, quod eadem prorſus eſt formatio ſecundi Subjunctivi, & primi illius Infiniti, etiam quum ab analogia recedunt, veluti à *Volo*, *Vellem*, *velle*, à *Fero*, *Ferrem*, *ferre*, à *Fuo*, *forem*, *fore*, à *Sum*, *eſſem*, *eſſe*, à *Noſco*, *noſcerem*, *noſcere*, & *noſſem*, *noſſe*. Patet hinc duplex error Voſſii, prior, quod *Anal.* III. 16. *Fore* proprie *Præſentis*, *non Futuri eſſe temporis*, Auguſtino Saturnio alia tamen, & inepta ſatis ratione id ſuſpicanti, negat, cum eodem utique modo formetur ac reliqua ab Imperfecto Subjunctivi, ablato tantum M: ac proinde in ratione Grammatica, quum ejuſdem ſit originis & formationis, eandem, quam reliqua illa, habere naturam & tempus debeat. Quod autem maxime ad futuram rem ſignificandam

Digitized by

eandam vulgo adhibetur, illud non ex Grammatico hujus vocis Tempore, ſed ex ipſius Verbi ſignificatione, quæ eſt, *naſci, fieri*, oritur. Quæ & in illo *Forem* apparet plerumque, licet hoc ipſum in Præſentis ac Præteriti Temporis ſenſu revera & diſerte ſatis aliquando adhibeatur. Veluti Phædrus *præfat. libri* III. *ut dixit Sinon Ad Regem quum Dardaniæ perductus foret.* Et fab. 49. *Qui quum de puero multa mentitus foret*, *Adjecit &c.* ubi manifeſte pro eſſet, vel fuiſſet, ponitur. Alter error eſt, quod ibidem aſſerit, primam Infiniti formam neutiquam continere ſignificationem præteriti Imperfecti, ſed id facere ſecundam modo, quum tamen Prima, ut oſtendimus, ſit orta ab ipſo Imperfecto verbi Finiti, ſed ſubjunctivi, & præterea plerumque, certe in omnibus pene exemplis à Sanctio hic allatis de Prima illa in ſignificatione præteriti, ſi traducatur in locutionem finitam, per Imperfectum efferri poſſit & debeat. Veluti, *de cælo tactas memini prædicere quercus*, h. e. memini, quum id prædicerent, vel, ejus temporis, quo id prædicebant. Et ſic in ceteris, ubi aliquid Præteriti hæc forma Infiniti videtur ſignificare. Iſthoc autem pacto evaditur etiam illud, quod ex hoc uſu primæ formæ in ſenſu Præteriti concludi ad rejiciendam in ea ſignificationem & diſtinctionem Temporum voluit Sanctius. Quæ ſententia tanto magis eſt ridicula, quod ſola hæc Infiniti forma per ſe vix unquam ad præteritum denotandum adhibetur: Nec enim ex. gr. *Scio te illud habere*, & ſimilia, ſimpliciter in ſignificatione præteriti uſurpata temere occurrent. Accedit vel maxime, quod & hæc & reliquæ Infiniti formæ, ut modo oſtendi, deriventur proxime ab iiſdem finiti Temporibus, quorum iſtæ quoque eſſe vulgo creduntur, & quorum uſui potiſſimum inſerviunt. Æque ac in lingua Græca, ubi eadem ſunt tempora, eædemque characteriſticæ ſingulorum Temporum, in Infinito, quæ in Finito. Veluti, Præſentis Temporis tertia Perſona, à qua, ut omnium frequentiſſima, Infinita iſtic pleraque videntur for-

74 „& definitam perſonam, certum nume„rum, & certum tempus non habet;] ut „*amare*, *amari*, *amaviſſe*. Ac de perſonis, & numeris jam diximus: de temporibus major eſt quæſtio; de quibus antequam diſputem, apponam Conſentii Romani præclara verba, cui hanc pulchram doctrinam de veris Imperſonalibus me fateor debere. *Qualitas*, inquit, *verborum, aut finita eſt, aut infinita: finita eſt, quæ notat certam perſonam, certum numerum, certum tempus*; ut, lego, ſcribo. *Infinita eſt, in qua hæc univerſa confuſa*; ut, legere: *legere enim & ego, & tu, & ille poteſt; item legere & unus, & plures dicuntur; item legere, etiam poſſum hodie, & heri potui, & cras potero. Quoniam ergo hæc neque perſonam, neque numerum, neque certum tempus definiunt, & ubique natura ſimplici eodem modo reſpondent, infinita dicuntur.* Hæc ille; qui præterquàm quod egregie naturam infiniti, ſeu imperſonalis verbi demonſtrat, refellit eorum errorem, * qui Modum infinitivum

formata, τύπτει, τύπτειν, Perfecti, τέτυφε, τετυφέναι, Futuri, τύψει, τύψειν. &c.

* *Qui Modum Infinitivum vocarunt*] Sic tamen & ipſe Gellius in ſeqq. verbis, ſed quæ plane aliter ſe habent, quam heic citantur. Nempe, illa, occiſurum, facturum eſſe, *indefinito modo dixerunt, qui modus neque in numeros, neque in per-*

vum vocarunt, quum ſit merum verbum. 75.
Eadem ferè Aulus Gellius libro primo, cap. 7. *Qui modus dicendi*, inquit, *neque in modos, neque in perſonas, neque in genera, neque in tempora diſtrahitur, ſed omnia iſthæc una eademque declinatione complectitur.* Vidit etiam hæc Accurſius in l. *Stipulationum.* §. *ſtipulatio.* verbo, *daturum.* D. de *verbor. oblig.* *Quia verba*, inquit, *infiniti modi etiam ad futurum reſpiciunt, & ideo dicuntur infinita, quia omne tempus reſpiciunt: recte enim dicitur, volui legere, volo legere, volam legere.* Hæc ille rectè, niſi *modum* vocaſſet *infinitum.* * Nunc accipe teſtimonia de præterito in tuo ille

Nullus eſt modus Infinitivus.

Amare præteritum.

H 5 Præ-

perſonas, neque in genera, neque in tempora diſtrahitur. Vides hic *Modum* appellari diſerte, & in citando Gellio eundem hic errorem commiſſum, qui ſupra, *Modos* pro *numeros* exhibendo. Tum ſcito, Phil. Rubenium in *Electis*, II. 17. delere hæc verba, *neque in tempora*, in quibus ſolis conſiſtit, quod ex Gellio probatum volebat Sanctius, de non ſtatuenda Infiniti in Tempora diſtinctione. *Modum* tamen neque Ego tribuerim Infinitis.

* *Nunc accipe &c.*] In compluribus ſequentium exemplorum, ipſo Infinito nihil Præteriti, certe non perfecti, ſignificatur. *Viſi ſumus Senatum commovere*; Hic illud *commovere* præſentem rem ſignificat, ſed quæ præſens fuit tempore præterito, quod exprimitur non τῷ *commovere*, ſed τῷ *viſi ſumus.* Sic *vidimus aliquoties te pulcherrime ferre fortunam: vidimus* denotat præteritum, *ferre* præſens. Et ſic alia nonnulla, in quibus proinde non unum tempus, ſed duplex, præ-

Præſenti infinitivi: Cicero; *Eo die nos quoque multa verba fecimus, maximeque viſi ſumus ſenatum commovere.* Catull. ad Manlium; *Quale ferunt Graji Peneum propter amœnum, Siccari emulſa pingue palude ſolum.* Mart. lib. 6. *Luſus erat* 76 *ſacræ connubia fallere tædæ; Luſus & immeritos exſecuiſſe mares.* Ibidem; *Vix tangente vagos ferro reſecare capillos, Doctus* Epiſt. 2. *& hirſutas excoluiſſe genas.* Ovid. *Sæpe fui mendax pro te, mihi ſæpè putavi Alba procelloſos vela referre notos.* Cicero lib. 4. epiſt. *Vidimus aliquoties ſecundam pulcherrimè te ferre fortunam, magnamque ex ea re te laudem adipiſci: fac aliquando intelligam, adverſa quoque te æquè ferre poſſe.* Exemplum hoc de præterito eſt, & futuro. Virgil. *De cœlo tactas memini prædicere quercus.* Horat. *Memini quæ plagoſum mihi parvo Orbilium dictare.* Plaut. Epidico; *Non meminiſti me inaurem ad te adferre natali die?* Terent. *Forma bona memini me videre.* At dicent aliqui, verbum *memini* non poſſe jungi præterito: ſed non ſunt audiendi; quos ſatis arguit Perſius, dum ait; *Nec in bicipite ſomniaſſe Parnaſſo*

Memini, cum præterito.

præſens & præteritum, conjunctim ſignificatur, ſicuti in illis, *ſubreptum erit*, *ſubrepturus fuit* præteritum & futurum, Vide notata ad caput ſuperius. In reliquis vero Sanctii exemplis Infinitum poteſt optime transferri in Imperfectum finiti: ſicuti oſtendimus paulo ante in *memini prædicere*.

naſſe memini: „ [& Cicero; *Meminiſti me* „ *ita diſtribuiſſe cauſam; ego memini ſummos* „ *in civitate noſtra fuiſſe viros:*] Sed ad inſtitutum: Horat. *Dictus & Amphion Thebanæ conditor arcis, Saxa movere ſono teſtudinis, & prece blanda, Ducere quo vellet.* Idem; *Ploravere ſuis non reſpondere favorem Speratum meritis.* Cæſar; *Cognita Cæſar cauſa, reperit à Suevis auxilia miſſa eſſe.* Cicero pro Archia; *Ex hoc eſſe hunc numero, quem Patres noſtri viderunt divinum hominem Africanum.* Horat. *Fertur Prometheus addere principi limo particulam, & inſani leonis vim ſtomacho appoſuiſſe noſtro,* Idem: *Arbiter pugnæ poſuiſſe nudo ſub pede palmam, Fertur, & leni recreare vento ſparſum odoratis humerum capillis.* L. unica. D. ſi tabul. teſt. nullæ extab. *Licet,* inquit, *poſtea interierint, competet bonorum poſſeſſio; quia verum fuit* 77 *tabulas extare,* pro extitiſſe. * Exempla de futuro. Cicero Attic. *Cætera ſpero prolixa eſſe.* Ibidem; *Spero etiam in præſentia*

6. Gallici.

3. Carm.

Amare, Futurum.

Lib. 1.

Lib. 7.

* *Exempla de futuro.*] Adde his, Plaut. *Aſin.* II. 4. 36. *Ajebat reddere, quam extemplo ſibi redditum eſſet.* Aulul. I. 2. 30. *Nam noſtræ qui eſt magiſter curiæ, Dividere argenti dixit nummos in viros.* Curcul. I. 3. 25. *Tu Veneri pervigilare te voviſti?* V. 1. 7. *Nego me dicere.* Ciſtell. II. 3. 41. *Inſtare usque adeo, donec ſe adjurat anus jam mihi monſtrare. ſed ſe ajebat quandam mulierem ſuam*

d by Google

ſuam benevolentem conveni-re etiam prius. Moſtell. V. 2. 11. TR. *promitte, ego ibo pro te, ſi tibi non libet.* TH. *Verbero, etiam irrides?* TR. *quian' me pro te ire ad cœnam autumo?* TH. *Non enim ibis.* Terent. And. II. 3. 5. *Sed ſi tu negaris ducere, ibi culpam in te transferet.* II. 4. 8. *ſi dices ducere.* Eun. III. 3. 14. *Credo ei placere hoc: ſperat ſe à me avellere.* Scil. hoc prædium. Ovid. *Metam.* XIV. 250. *Ire negabamus, vel tecta ignota ſubire.* VII. 740. *Dum cenſus dare me promitto.* Cic. *Famil.* III. 6. *Qui brevi tempore ſibi ſuccedi putarent.* X. 24. *Ex quo tempore ipſe mihi profeſſus eſt, ſe venire.* Liv. II. 9. *Niſi, quanta vi civitates libertatem expetant, tanta regna Reges defendant, æquari ſumma infimis.* Sic enim ibi diſtinguendum. XLIV. 27. *Nunciaret quinque millium opera tantum uti Regem.* Florus IV. 2. *Niſi dictis ſtaretur, non ſe remittere exercitum.* Locutionum autem harum, ſeu Præſentis in ſignificatione Futuri, uſum etiam in verbis Finitis eſſe frequentem, & nihil præjudicare Grammaticæ Temporum diſtinctioni, ſuperiori capite, reddita ratione, oſtendimus. Quod vero Noſter mox Perfecti Temporis formas etiam pro Futuro accipit, id alieniſſimum eſt. Nam primo, non magis eſt Futuræ ſignificationis, *ne quis hoc feciſſe velit*, quam *ne quis hoc facere velit.* Infinitivus enim junctus verbo *Volo* notat ſimpliciter ipſam cujuscunque rei actionem, quæ Futuri Temporis forma non exprimitur. Nam quis unquam dixit aut ſcripſit, *Volo hoc facturum eſſe*, ſive *me*, ſive *te*, ſive *illum*? ſi quid futuri in hac ineſt locutione, id hæret in ipſo Verbo, quod ſuam certæ actionis voluntatem extendit à præſenti Temporis momento usque in illud, quo ea actio tandem fit, aut deſiderata res ſibi obvenit: atque adeo infiniti in his eadem ratio eſt, ac Nominis ſubſtantivi in hac locutione, qua Tibi roganti, *quid vis?* reſpondeo, *Volo tuam amicitiam.* Deinde ſola hac Perfecti Temporis forma videtur aliqua tamen Temporis Diſtinctio notari. Nam *Volo te emiſſe* notat non, Volo te velle & incipere emptionem, aut eam facere re ipſa, ſed eam mihi jam factam & abſolutam præſtare.

tia, pacem nos habere. Idem Fam. *Nec* Fam. 10. Lib. 2.
ille intermiſit affirmare, ſine mora venire.
Idem; *Mihi ſcito in dies majori cura eſſe*
dignitatem tuam. Idem; *Hi quum ſe à*
tanto ſqualore unius morte liberari intelli-
gerent; omnia ei peragere promiſerunt. Idem
1. Tuſcul. *Magna me,* inquit Socrates,
ſpes tenet Judices bene mihi evenire, quod
mittar ad mortem. Virgil. *Neque credere* Virgil.
quivi, Hunc tantum tibi me diſceſſu ferre Æneid. Lib. 1.
dolorem. Livius; *Sciantque, & ita poſte-*
ris tradant, nullas opes humanas armis
Romanis reſiſtere poſſe. Plin. *Adjicit mi-*
racula, quæ indicaſſe conveniat. Cæſar; 6. Gal.
Si amplius obſidum velit, dare pollicentur.
Valer. Maximus; *Iuraverunt in ſqualore ſe* Lib. 6. cap. 5.
eſſe, quoad Imperator ipſorum reus eſſet futu- 78
rus. Cato de re ruſt. c. 5. *Ne quid emiſſe ve-* Amaviſſe, futurum.
lit inſciente domino, neu quid dominum cela-
viſſe velit. Et infra; *Chaldæorum ne quem con-*
ſuluiſſe velit. Horat. *Ne quis humaſſe velit*
Ajacem Atrida vetas cur? Perſius; *Verum,* 2. Serm.
nec nocte paratum plorabit, qui me volet
incurvaſſe querela. Cicero; *Omnes vere-* Pro Muræn.
bamur nimis iracundam futuram fuiſſe
victoriam. Valer. Maxim. *Sed abunde* Lib. 4. cap. 3.
erit ex iis duo exempla retuliſſe. Lucan. Lib. 2.
Liceat ſcripſiſſe, Catonis Marcia. Virgil. 6. Æn.
Magno ſi pectore poſſet Excuſſiſſe Deum.
Mart. *Condere victuras tentem per ſecula* Lib. 1. epigr. 108.
char-

chartas, Et nomen flammis eripuiſſe meum. Terent. *Ante ædeis non feciſſe erit melius hic convicium:* id eſt, præſtabit non facere ante ædes turbam, aut vociferationem. Idem Phormio. *Cras mane argentum mihi miles ſe dare dixit.* ,,[Et Hecyr. *Interdico, ne extuliſſe extra ædes puerum velis.* Propert. *Tu minitare oculos ſubjecta exurere flamma.*]

Adelph. Act. 3. ſc. 2.

Non leviter advertendum præcipiunt Grammatici, * nullum verbum in infinitivo habere proprium futurum, nam *lecturum eſſe,* vel *fuiſſe,* non proprium futurum dicunt, ſed per circumloquutionem: ſolum enim
79 dicunt verbum ſubſtantivum habere futurum

* *Nullum verbum in Infinitivo &c.*] Habuere olim in SSERE exeuntia futura, ut *amaſſere.* Sed & poſtea τὸ *amaturum eſſe* &c. licet per circumlocutionem dicta, tamen etiam ut propria Infiniti futura ſunt uſurpata, ut patet ex eo, quod primitus contra Analogiam conſtructionis, etiam pluralis Numeri, uti & fœminini Generis, Accuſativis fuere juncta, uti ſupra oſtendimus, ſine ulla variatione, tanquam vere indeclinabilia more veris Infinitis proprio. *Fore* autem rectiſſime obſervat Sanctius non eſſe à *ſum,* ſed à *fuo.* Eſt autem Præſentis temporis in ratione Grammatica, ut item jam probavimus contra Voſſium, licet ejus ſignificatio, quæ nihil ad Grammaticam, per ſe inclinet in Futurum. Eſt enim idem quod *fieri*; jam vero, quod jam fit, id brevi poſt, ut ſperatur, erit factum, & exſiſtet, atque ita, quod *fore* dicimus, id ſignificamus brevi poſt in rerum natura exſtiturum & futurum.

Digitized by Google

rum, *fore*. Sed hoc ſalſum eſt. Primum enim, *fore* non eſt à *ſum*, ſed à *fuo*: deinde *fore* ſignificat omnia tempora; ut, *amare*, *eſſe*, *legere*. Ac de verbo *eſſe* jam aliqua de præterito, & futuro retulimus exempla; reſtat ut de *fore* in Præterito, & præſenti proferamus, quoniam de futuro lis non eſt. Cæſar; *Commiſſum cum equitatu prælium fore videbat.* Cicero; *Ex qua conficitur, ut certas animo res teneat auditor, quibus dictis peroratum fore intelligat.* Cicero, ut citatur, in Valerium; *Marius quum à Senatu ex urbe repulſus eſſet, ea, quæ in eum falſo conflata fuerant, diluere voluit. Quid ita? quia ſe ſine ſcelere fore intelligebat.* Et rurſus; *Quanto robore animi is ſemper extiterit, qui vitam ſibi integram fore intelligit, difficile dictu eſt.* Laurentius Valla contendit duo futura jungi non poſſe; ut ſi dicas, *Fore venturum*, & *faciendum fore*. In quo dupliciter fallitur; nam neque *fore*, futurūm eſt; nec *venturum*, aut *faciendum*, certum aliquod tempus præfiniunt, ut mox dicetur capite proximo; imo verò duo futura multo melius cohærebunt, quam futurum cum præterito, aut præſenti: quinimo, * ſi *amaturus* eſſet veri futuri,

Fore ſignificat omnia tempora.

1. Gal.

1. de Invent.

Vallæ error.

ubi & Notas Vide.

* *Si amaturus eſſet veri &c.*] [Et eſt veri Futuri, & recte

turi, nunquam dicere poſſemus, *Amaturus fui*; ſed ſemper, *amaturus ero*; peſſimeque locutus eſſet Cicero: *Non dubito, quin te legente has literas, confecta jam res futura ſit.* Sed agamus teſtimoniis contra Laurentium: Plautus Caſina: *Lepide diſſimulant fore hoc futurum.* Cicero Attico; *Deinde addis, ſi quid ſecus, te ad me fore venturum.* Idem pro Milone; *Nihil horum vos viſuros fore.* Liv. *Aut ſub pellibus habendos milites fore.* Idem; *Eo quoque mittendos fore legatos.* Idem; *Nam id Corneliæ magis familiæ, quàm urbi Romanæ fore erubeſcendum.* Sed ut ad rem; non negaverim de infiniti temporibus cogi nos aliquando propter inopiam temporum, & diſtinctionis cauſa, ſic diſtingere tempora; ut *Amare*, *eſſe*, *legere*, ſint omnino præſentis; & *Amaviſſe*, *fuiſſe*, *legiſſe*, præteriti; & *fore* futuri. Id contingit ferè in verbis famæ, aut linguæ: ut, *ajunt*, *ferunt*, *fertur*, *dicunt*, *dicitur*, *affirmo*, *ſcribo*, & ſimilia: ut, *affirmat non ſolum venire regem, ſed veniſſe jam: dico eſſe pe-*

Vide & Alexandrum ab Alex. l.8. 80

Lib. 47.

Lib. 6.

Lib. 8.

Quando infiniti verb. tempora diſtinguantur.

ćte dicitur *amaturus fui*, *eram*. Cic. *famil.* V. 10. *Supplicium, quo uſurus eram in eum, tibi remitto.* Et aliud eſt *amaturus fui*, aliud *amaturus ſum aut ero*, aliud *amans fui*. Sed & ſupra oſtendimus, ſæpe in una locutione duplex exprimi tempus, quod & fit in *amaturus fui*. Vide & ad *Caput ſequens*, ubi hanc ipſam locutionem *Dicturus fui*, expoſitam dedi.

Digitized by Google

periculum, atque etiam fore: dixit ſe dediſſe pecunias, & dare, & daturum. Cicero lib. 7. epiſtolarum; *Scripſit ad me Cæſari perhumaniter, nondum te ſibi ſatis eſſe familiarem propter occupationes ſuas, ſed certè fore.* Idem lib. 3. *Sequitur illud, ut te exiſtimare velim mihi magnæ curæ fore, atque eſſe jam,* &c. Idem libro 3. de Oratore, in ultima pagina; *Quem quidem ego confido omnibus iſtis laudibus excellentem fore:* & Craſſus; *Fore dicis? Eſſe jam dico, & tunc judicavi,* &c. Idem libro 13. epiſtolarum. *Sperare tamen videor, Cæſari collegæ noſtro fore curæ, & eſſe, ut habeamus aliquam Rempub.* Ibidem; *Tua ſponte amicum Lacedæmoniis, & eſſe, & fore.* Idem pro Balbo, in calce; *Tum etiam il-* Epiſt. 12.]
lud cogitatote, ſic vivere, ac vixiſſe Cornelium, ut &c. Idem lib. 10. Epiſtol. *Quam & eſſe jam, & futuram ampliſſimam intelligo.* Cæſar 3. Civil. *Pompeji ſummam eſſe, ac fuiſſe ſemper voluntatem, ut componerentur.* Catull. *Tibi hæc fuiſſe, & eſſe cognitiſſima, ſcilicet, ait.* * In iis omnibus 81
mihi videntur diſtincta eſſe verba: ut ſi dicas;

* *In iis omnibus mihi videntur &c.*] Non tamen ſunt diſtincta & diverſa verba, ſed unius verbi diſtincta & diverſa tempora; hæc *venire* & *veniſſe*, *dediſſe*, *dare*, & *daturum eſſe*, *vivere* & *vixiſſe*, quæ etiam

caſ; *laudare, & extollere; currere, & ridere*; ſic *eſſe, & fore:* nam *fore* non eſt à *ſum*, nec *fuiſſe*, ſed à verbo *fuo*, quod ſemper magis inclinat ad futurum tempus ſua natura: & hoc magis meam opinionem confirmat, tempora infinita indiſcreta eſſe, niſi aliquid accedat, quo diſcernantur; nam *me amare*, intelligis eſſe ſingularem; *nos amare*, pluralem. Sic Cicero ad Atticum diſtinxit duo præſentia perſonalia; quaſi unum eſſet præteritum, alterum præſens, dum inquit; *Cupio, & jam pridem cupio, Alexandriam, reliquamque Ægyptum viſere.* Sed quid ſi reſpondeam, eſſe aliquas orationes, quæ quum eiſdem verbis enuntientur, ſenſu tamen diſtinguantur? Ut ſi dicas: *Vir bonus nulla laceſſitus injuria ab amicitia recedit. Vir malus nulla laceſſitus injuria ab amicitia recedit.* Hic ſignificat *diſcedere*, illic *non diſcedere.* Sic

a *Fore*, natura ſua plus futurum ſignificat.

Verbi infiniti tempora non diſtinguuntur niſi per accidens.

Præſens perſonale cum ſignificatione præterita.

in memoratis exemplis apparent. Neque ergo unius Infiniti diverſæ terminationes ſunt indiſcretæ ratione Temporum in arte Grammatica, licet aliquando, ubi nullum ambiguitatis & obſcuritatis periculum, promiſcue uſurpari videantur, plane ſicuti mox in allatis ex Cicerone verbis *Cupio* promiſcue in præſentis & præteriti temporis ſignificatione uſurpatur. Quapropter quum tamen id ipſum in ratione Grammatica perſeveret eſſe & haberi præſentis proprie Temporis, nulla etiam cauſa eſt, quin idem ſtatuatur de ejus infinito *Cupere*, licet & hoc aliquando promiſcue adhibeatur.

Digitized by Google

Sic in exemplis citatis * ſunt aliqua, quæ diſtinguant ea duo tempora, quæ abſque illis promiſcue poterant apponi: ut illud; *Magnæ curæ fore, atque eſſe jam*: in reliquum infiniti verbi tempora confuſa ſunt, & à verbo perſonali temporis ſignificationem mutuantur; ut, *cupio legere*, ſeu *legiſſe*, præſentis eſt; *cupivi legere*, ſeu *legiſſe*, præteriti; *cupiam legere*, ſeu *legiſſe*, futuri. In Paſſiva vero, *Amari*, *legi*, *audiri*, ſine diſcrimine omnibus deſerviunt; ut, *voluit diligi*; *vult diligi*; *cupiet diligi*. De *Amatum iri*, vel *ire*, poſtea dicemus. 82

Amari, omnium temporum ſignificationem habet.

Lib. 3. cap. 11.

 CAP.

* *Sunt aliqua, quæ diſtinguant &c.*] At cum liquida temporum diſtinctione opus eſt, & cum Scriptores etiam revera diſtincta ea voluerunt, quæ cauſa, cur in ea diſtinctione, Præſentis, tum præteriti Perfecti, ac Futuri, magis propria ſit terminatio una quam altera, eaque in diſtinctionis neceſſitate nunquam illæ occurrant confuſæ? niſi quod in arte Grammatica ipſæ per ſe & in ſe habeant diſtinctionem temporum, cui ſemper attendant ſcriptores, quum opus eſt tempora diſtingui. Ut taceam niſi Infinitum etiam haberet ſua tempora, non tam conſtantem fore in omnibus verbis triplicem ejus formam, cujus nulla poteſt eſſe ratio & uſus, quam neceſſitas triplicis temporis, Præſentis, Præteriti, & Futuri, per eas denotandi. Adde quod clariſſima utique eſt temporum diſtinctio in Infinitis in Græca lingua, cui Latina ſuam originem debet, ut & quod Latini in maxime emphatica temporis deſignatione, eodem modo utebantur Infinito ac Finito, veluti, quum dicebant *vixit*, *fuit*, pro mortuus eſt. Plaut. *Bacchid.* I. 2. 43. *Vixiſſe nimio ſatius eſt jam, quam vivere.*

Digitized by Google

Cap. XV.

Singula participia omnia tempora adſignificare.

Participia ſunt nomina verbalia. 89

*PArticipia non dicuntur, quod partem capiant à verbo, partem à nomine; ſed quod à verbo partem capiant, quum ſint omnino adjectiva nomina, & verbalia.

† *Amans*

† *Participia non dicuntur, quod &c.*] *Participium* dicitur à *Particeps*, ut *Principium* à *Princeps*: eſt autem revera Nomen Adjectivum, quod genera, caſus, & gradus, ſeu omnia, quæ Nominibus accidunt, habet; Verbo autem eſt particeps alicujus rei, ſeu partem quandam capit à Verbo. At quam partem? Nullam profecto aliam, quam adſignificationem Temporis, quam male, ut ſeqq. notis docebimus, illis videtur negare Sanctius, dum *omnium eſſe* ait, h. e. proprie nullius certi. Ipſe, quia *partem à verbo capere* dicit, & pro ratione addit, quod *ſint omnino Adjectiva Nomina & Verbalia*, videtur velle, partem iſtam conſiſtere in ſignificatione actionis paſſionisve, & ſecundum hanc conſtructione. At vero utrumque æquali modo etiam aliis accidit, immo omnibus pene Nominibus Verbalibus, Subſtantivis & Adjectivis. Etenim *vitabundus* & ſimilia actionem ſignificant, & conſtruuntur plane, ut Activa Participia; *Amabilis* &c. paſſionem maxime notant. Sic in Subſtantivis *Lector*, & *Lectio*, & *Lectus* activa ſunt, & reperiuntur, poſteriora certe, etiam cum Accuſativis juncta. Ergo & hæc omnia deberent eſſe *Participia*, quod utique non ſunt. Ceterum ut dicam, quod ſentio, omnes hi Accuſa-

Digitized by Google

cuſativi, qui utique à Nominibus regi nequeunt, ut recte in pleriſque obſervavit Sanctius & Scioppius, proinde neque ab hiſce veris Nominibus, ſeu Participiis, ſeu Verbalibus aliis, regi queunt, ſed reguntur omnino à præpoſitione per Ellipſin ſuppreſſa, eâque, quæ Græcis in hoc ſenſu. & in hac conſtructione, eſt frequentiſſima, & olim etiam;, certe tunc magis, quam deinceps, fuit Latinis: ut patet ex innumeris locutionibus olim frequentatis, (Vide infra lib. IV. de *Helleniſmo*, & *Ellipſi Præp.* κατὰ.) ex quibus reſiduas habemus tum eam, quæ duos Accuſativos jungit uni verbo, quorum alter hoc modo omnino eſt interpretandus, ut docuit Sanctius II. 6. tum eam, quæ Accuſativum addit Paſſivis, immo omnibus etiam illis Verbis, quæ *Deponentia* appellantur, & quæ vere Paſſiva ſunt, licet nobis nunc propria eorum & paſſiva ſignificatio non ita plane ſemper perſpiciatur; denique & eam, quæ Accuſativos junxit variis Nominibus, veluti, *Gnarus hanc rem*, *cetera indoctus* &c. Sed frequentiſſimam & pene ſolennem fuiſſe olim etiam Latinis hanc conſtructionem, patere vel maxime arbitror ex eo, quod de hiſce tum Participiis, tum omnibus Verbalibus Nominibus, monui, non alia ratione iſtis quoque jungi Accuſativum. Hoc utpote paradoxum, tanto accuratius erit demonſtrandum. Et primum quidem memoria repetendum, Accuſativm non regi proxime à Nominibus: tum iſta omnia, etiam quæ *Participia*, *Gerunda*, ac *Supina* dicuntur, vera eſſe Nomina, ut quæ omnia Nominibus accidentia habent, nihil à Verbis, niſi quod Participia quidem id, quod Sanctius iis hoc capite negat, h. e adſignificationem Temporis, ab illis aſſumunt. Debuerunt ergo etiam ut Nomina conſtrui, & revera ita conſtruuntur. Nam dicis æque, *Amans uxoris*, & *Amans uxorem*, & utriuſque locutionis eadem eſt ratio, ut eadem eſt in *Gnarus hujus rei*, & *Gnarus hanc rem.* Nam *Amans uxoris*, *gnarus rei*, *ſtudioſus patriæ*, &c. quum dicis, in omnibus hiſce intelligendum eſt *in negotio*, *in cauſa uxoris*

&c. Jam quæ hujus locationis eſt ratio, eadem eſt & alterius, *amans uxorem*, *gnarus hanc rem*, *alias res impenſe improbus*: hæc enim requirunt ſupplementum *quod ad*, *κατὰ*, vel plenius, *in cauſſa*, *in negotio*, *quod ad uxorem*, *hanc rem*, *alias res*, *attinet*. Sed dices, longe tamen frequentius hiſce Participiis, ut & Gerundis ac Supinis, jungi Accuſativum, quam aliis Nominibus. At ego facile crediderim, Veteres ipſos non attendiſſe pleroſque ad hujus Conſtructionis rationem, utpote Grammatica arte ſero conſtituta: & proinde, quia antiquiſſimis temporibus, quando lingua Latina propius acceſſit ad Græcam, frequentiſſimus fuit ejus Conſtructionis uſus, eam in hiſce participiis præcipue eſſe retentam à poſterioribus, quia revera exiſtimaverint forſan regi hunc Accuſativum proxime ab ipſis Participiis, utpote actionem ſignificantibus, non vero à præpoſitione ſuppreſſa. Id quod non eſſet magnopere mirandum, quum & nos in vernaculis linguis hodie magis uſum quam rationem cognoſcamus & ſequamur: & Veteres illi, immo ipſe Cicero, à Scioppio & aliis ſæpe ac merito rationis Grammaticæ ignari arguantur. Atque hinc etiam eſt, quod uſus quodammodo diſtinxit Participii Præſentis ſignificationem ratione Conſtructionis, ſeu, prout vel Genitivo vel Accuſativo jungitur. Nam *patiens inediæ*, quum dicunt Veteres, videntur ſignificare voluiſſe eum, qui æquo animo patitur, & facile poteſt pati: at *patiens inediam*, qui uno actu patitur. Præterea dominatur in his etiam Caſus, qui facere potuit, ut in Participiis magis retentus ſit ille cum Ellipſi Accuſativus, quam in aliis Nominibus: Certe fecit, ut Accuſativus iſte, qui à Grammaticis perperam peculiari vocabulo appellatur *Supinum*, retinuerit conſtantiſſime eandem Accuſativi alterius conſtructionem, de qua hic agimus, & quam reliqui Caſus ejuſdem Nominis, etiam alterum Supinum in V. deſinens, quorum tamen per ſe eadem eſt natura, non retinuerunt. Dices denuo, actionem tamen æque ſignificari Participiis ac ipſis Verbis, & proinde reſpectu ſigni-

ſignificationis *Amans*, æque ac *Amo*, requirere Accuſativum, in quo ſignificatio actionis terminetur. Sed ſic etiam Nomina Subſtantiva à verbis deſcendentia, quæ pleraque actionem æque notant, requirerent eundem ſemper Accuſativum; veluti *Lectio*, *Lector*, *obſidium* &c. At vero in quibus horum priſca illa locutio fuit, in iis in deſuetudinem abiit, atque ita poſteriores, dum pro Accuſativo maluerunt Genitivum uſurpare, indicaſſe videntur, neglectum iſtum caſum non eſſe Nominum inter ſe conſtructioni proprium, ne quidem, ſi maxime eorum, Prius, quod alterum regere videtur, actionem ſignificet. Æqualis enim eſt ſignificatio actionis in *Lectio*, *Lector*, & *Legens*. Et tamen ſicuti priora non requirunt omnino Accuſativum, nec amplius recipiunt, ſic & poſterius eo carere ſane poteſt, & revera etiam caret: licet in omnibus tamen intelligatur per ſe id, in quo terminatur actio, h. e. id quod legitur: & aliquando etiam exprimatur, ſed modo in Genitivo, modo per Ellipſin longioris circumlocutionis. Sed tamen exiſtimant Viri Docti, Sanctius, Scioppius, Voſſius, non modo Participia, ſed etiam ipſa verbalia nomina omnia recipere & regere per ſe & proxime caſum ſui verbi, ſeu Accuſativum, (nam de Dativo non opus, ut dicamus, quum ille æque Nominibus quibuſcunque ac Verbis jungi queat) veluti quum dicitur *vitabundus caſtra*; *quid tibi hanc rem curatio eſt*; *eo ſpectatum ludos*. Ego vero in his quæ ſit Conſtructionis ratio, putem clariſſime patere ex iis, quæ dicuntur *Gerundia*, ſed quæ revera ſunt nomina diverſorum caſuum, neutrius generis, Participii paſſivi. Ea per omnes caſus æque eandem recipere conſtructionem docent ſingulatim quam plurimis exemplis Sanctius infra III. 8. & Voſſ. *Anal.* III. 10. & proinde non eſſe peculiaria vocabula, ſive *Gerunda*, ſive *Gerundia*, ſed veros caſus Participii paſſivi in omni conſtructione recte cenſuit Scioppius *Parad. Liter. Ep.* 2. Et idem ſenſiſſe debuiſſent, nec pro diverſitate conſtructionis eoſdem caſus pro diverſis habuiſſe vocabulis, tum

Sanctius d. l. tum Voſſius III. 9. licet ex antiquitate magis peculiarem, ſed olim frequentiorem, & communem cum aliis, conſtructionem ſibi retinuerint, & quaſi uſuceperint. At vero ſi ita, nihil prorſus actionis ſignificare poſſunt iſti caſus, quum revera ſint paſſivæ formæ, & ſignificationem paſſivam habeant; & proinde porro regere per ſe neutiquam poſſunt accuſativum, qui tamen illis æque jungitur ac omnibus Participiis, & Verbalibus Nominibus, quæ actionem denotant: probabili ſane indicio, eum ergo non pendere à ſignificatione vel Actionis, vel Paſſionis, quæ in utriſque illis, Participiis ſcil. & Gerundis, contraria eſt, ſed ab Ellipſi, quæ ſimilis utrobique eſſe poteſt, & eſt. Sanctius infra d. l. exiſtimat tantummodo eſſe Gerunda in *Di* & *Do*, ſi expreſſum habeant accuſativum, ceteroquin & hæc & omnes voces in *Dus*, *di*, *do*, *dum* exeuntes paſſionem ſignificare aſſeverat. Inepte prorſus, nulla quippe diverſitatis illius ratione. Longius tamen excedit Voſſius III. 9. qui Gerunda, nomina eſſe Verbalia ſtatuit, deſcendentia proxime ab ipſo verbo, æque ac Participia; neutiquam vero eſſe Participia, neque à Participio activo vel paſſivo formata, idque tribus maxime argumentis, ſed quæ mihi parum valida videntur. Primum eſt, quod Græci dicunt, non Participio, ſed peculiari vocabulo λεκτέον, *cui reſpondeat Latinorum gerundium*, *Dicendum*. At vero aliter apud Græcos, aliter apud Latinos ſe res habere poteſt; Ceterum apud hos aliter ſe res habere nequit, quam ut τὸ *Dicendum* ſit Neutrum τοῦ *dicendus*, quomodocunque illud à Græcis enuncietur. Secundum, *quod Participia in ablativo producantur*, *Gerundia* vero in O terminata eam *ſyllabam habeant communem æque ac Verba*. At verò eadem ratione probet, quædam Adverbia in O exeuntia, quorum reliqua omnia, quia ſunt revera Ablativi caſus Nominum, ultimam habent productam, non eſſe ejuſdem naturæ & originis, cujus cetera, quia ultimam habent item communem, vel etiam correptam, veluti *ſero*, *poſtremo*, *profecto*, *cito* &

& ipſum *quomodo*, quod utique eſt manifeſtæ convenientiæ Adjectivi & Subſtantivi in ablativo. Præterea Gerunda in *do* non tam à Virgilio, aut optimis Poëtis corripiuntur, quam ab aliis, quum jam *Gerundiorum* appellatio in Grammaticam eſſet inducta, & peculiaria haberentur vocabula, vel etiam *Modi* verborum. Tertium eſt, & quidem *validum ſane*, ut arbitratur, quod *Participia ſint unius ſignificationis vel activæ, vel paſſivæ, gerundia vero utramque gerant*. Ego vero, ut taceam, etiam participia præſentis activi & præteriti paſſivi habere aliquando ſignificationem utramque, Vide Diomedem *lib.* I. de Participio, & ipſum Voſſium de *Anal.* IV. 10. & Me infra de Præterito Paſſivo ad *Amatus*. Præſentibus Activis à Voſſio allatis adde *Gignentia* pro iis, quæ gignuntur & naſcuntur è terra. Sall. *Jug.* 79. *per loca æqualia & nuda gignentium*. & cap. 93. *ilex aucta in altitudinem, quo cuncta gignentium natura fert*. Niſi tamen malis *Gignentia* dici herbas & arbores, quia ab natura ſua ſemper gignunt aliquid, veluti fructus, vel ſaltem ſemina, unde alia iterum naſcuntur. Verum hæc ut taceam, nego & pernego, Gerundia iſta aliam habere ſignificationem quam paſſivam, quamque habent eorum maſculina & feminina, unde illa deſcendere poſtulat ipſa ratio. Nam unde, ceteroquin eſſe poſſent neutrius formæ vocabula, per omnes caſus declinata? Inde vero ſi ſunt, neceſſario eandem, quam iſta, paſſionis habere ſignificationem debent. Neque vero credendum eſt, mutari naturam vocabuli, etſi addatur ei accuſativus, ut qui etiam aliis paſſivis jungitur ſæpiſſime. Quapropter idem eſt natura ſua vocabulum, ſive dicam, tempus eſt *legendi*, ſive *legendi libri*, ſive *legendi librorum*, ſive *legendi librum*. Et miror, Voſſium ita d. l. diſputaſſe, quum in *lib. de Conſtructione cap.* 53. Gerunda fateatur eſſe nomina adjectiva, in quibus Subſtantivum aliquod intelligatur, &, quod ad rationem conſtructionis, accedat Scioppio, qui *Parad. Ep.* 2. cenſet ſemper intelligi in iis ipſum Infinitum Verbi, atque adeo accuſativum non regi à Gerundis, ut dicun-

dicuntur, ſed ab illo Infinito. Veluti, quum dicitur, *ardet deſiderio diſcendi literas*, *τὸ literas* regitur ex ejus & Voſſii ſententia, ab intellecto infinito *diſcere*, quod ſimul exhibet vicem Subſtantivi, reſpectu *τοῦ diſcendi*. Ego vero putem, in his intelligi idem Subſtantivum, quod in aliis adjectivis neutrius generis, h. e. *negotium* (Vide in *Ellipſi*) & Accuſativum regi hic eodem modo, quo regitur, quando aliis paſſivis reperitur adjunctus, h. e. per præpoſitionem ſuppreſſam, *κατὰ*, *ſecundum*, *quod ad*. Ita Sall. Hiſt. III. *Inulti terga cædebantur*. Plaut. *Trin.* II. 4. 26. *Quas ſponſiones pronuper tu exactus es*. In his enim & ſimilibus, qualia multa collegit ipſe Voſſius de *Conſtruct. cap.* 41. accuſativos neutiquam regi à verbo, ſed à ſuppreſſa præpoſitione, quæ Græco *κατὰ* reſpondeat; agnoſcit. Similiter ergo ſe res habet in Gerundis. Sed alia adhuc afferam, quæ gemina germana illis ſunt, quæque item parum intellecta viris Eruditis. Plaut. in *prol. Amphitr. ver.* 33. *Juſtam rem & facilem eſſe oratum à vobis volo*. Et Pompejus apud Cicer. *ad Attic.* VIII. 18. *Cohortes ad me miſſum facias*. Ubi *oratum*, & *miſſum*, non ſunt omnis Generis, nec ponuntur pro feminino, ut quidem in Plauto volunt Interprétes, & Voſſius *Anal.* III. 16. & voluere nonnulli Editores ac librarii: Sed dicuntur imperſonaliter, & eodem modo, quo Vetus illud, *Hanc pugnam pugnatum eſt à mane uſque ad veſperam*: quod Sciop. *Parad. Ep.* 2. jam attulit, & expoſuit *pugnare hanc pugnam pugnatum eſt*. Ego malim, *negotium, quod ad hanc pugnam attinet*, h. e. negotium hujuſce pugnæ, *pugnatum eſt*. Et ſic in ſuperioribus illis idem eſt, ac ſi legeretur, *volo à vobis oratum eſſe negotium juſtæ & facilis rei*, *facias ad me miſſum negotium cohortium*. Frequentiſſimam eſſe hanc, licet longiorem, Ellipſin, *Negotium quod ad*, patet ex frequenti uſu vocularum *quod ad*, quarum non alia eſſe poteſt ratio in conſtructione. Conſidera ſis Plaut. Aulul. IV. 10. 40. *Ego te de alia re reſciviſſe cenſui, quod ad me attinet*. Illud *quod* quo referri poteſt, niſi ad ſuppreſſum *negotii*? Sic pene Cic. Famil. XVI. 4.

Sum-

Sumtu ne parcas ulla in re, quod ad valetudinem tuam opus ſit. Poſſent ſimpliciter etiam dixiſſe, *quod ad me, quod ad valetudinem tuam.* Terentius *Phorm.* III. 1. 17. *De ejus conſilio ſeſe velle facere, quod ad hanc rem attinet:* ſcil. omnia iſtius negotii, quod &c. Immo vero, ubicunque τὸ *Quod* initium eſt orationis, ſemper intelligitur, *in negotio*, vel *de negotio*, *ad* ſeu *ſecundum quod negotium.* Cicero *Famil.* VI. 18. *De negotio tuo, quod ſponſor es pro Pompejo, non deſinam cum Balbo communicare.* Jam vero *negotium ad me*, vel *ad illam rem*, pro *meum*, & *illius rei*, merus eſt Græciſmus. Paſſim iſtic τὸ κατ' ἐμὲ ſcil. πρᾶγμα, h. e. *quod ad me, in negotio, quod ad me attinet.* Sic Theoph. Inſtit. de *Diviſione rerum*, & alibi, *res ſingulorum*, vocat τὰ καθ' ἕκαστον πράγματα. Ael. *Var. Hiſt.* II. 42. ἡ κατὰ Πλάτωνα ἀρετὴ, *Virtus Platonis*, III. 36. ὁ κατ' Ἀριστοτέλη κίνδυνος, *periculum Ariſtotelis*: I. 34. τοῖς λοιποῖς τοῖς κατὰ γένος, *reliquis gentilibus.* Sic igitur videmus, quæ ſit in hiſce paſſivis, quando accuſativos ſibi habent junctos, ratio conſtructionis, quæ eadem eſſe debet in Gerundis, ut quæ item paſſiva ſunt. Veluti in illo Virgiliano: *pacem Trojano ab Rege petendum*, quod Sanctius III. 8. male mutat in *petendam*, eodem modo, quo apud Plautum nonnulli *oratum* in *oratam* deformaverant. Explicandum potius erat, ut illud Lucretii: *Multa novis rebus præſertim quum ſit agendum*; in quo ille ipſe optime deeſſe poſſe cenſet κατὰ, quod proinde & in illo Virgilii, & in omnibus Gerundis, deeſt. Gerunda autem quæ dicuntur, etiam ſi Accuſativum penes ſe habent, vera eſſe paſſiva, ut ſæpe dixi, patet ex eo, quod caſum agentis habent eundem, quem cetera paſſiva, h. e. Dativum vel Ablativum. Cic. *de Senect.* c. 2. *Tanquam viam longam confeceris, quam nobis quoque ingrediendum ſit.* Cæſar. B. Gall. I. 32. *Sequanis vero omnes cruciatus eſſet perferendum.* Plaut. *Trin.* IV. 2. 27. *Opinor advenienti mihi hac noctu agitandum eſt vigilias.* Mihi, Sequanis, nobis indicio ſunt, æque has eſſe paſſivas locutiones, ac verbo

bo finito ſi dicerem, *mihi agitantur vigiliæ, Sequanis perferuntur cruciatus*, quorum *cruciatuum negotium* nunc *illis eſſe perferendum* dicitur elliptica iſta locutione. Quapropter quum hiſce pro natura & origine ſua paſſionem vere ſignificantibus vocabulis adeo tamen frequenter additus ſit Accuſativus, ut putarint plerique omnes, actionem aliquam iis ſignificari, & ex activorum Verborum conſtructione Accuſativum iſtum proxime ab iis regi, qui tamen regitur uſitatiſſima Ellipſi à ſuppreſſa præpoſitione, non abſurdum igitur eſt habendum, licet forte paradoxum, quod cenſui eodem modo ſe rem habere in Nominibus Verbalibus, etiam ipſis Participiis, quæ item Accuſativum per ſe & proxime regere nequeant, quia vera ſunt nomina, nec naturam Nominum exuere queunt in Conſtructione, ſicuti exuerent, ſi per ſe regerent Accuſativum. Prætera patet inde, in iſtiuſmodi conſtructionis ratione indaganda non eſſe habendam rationem ſignificationis activæ, quæ ſit in iſtis Nominibus, quum æque illa Conſtructio reperiatur in paſſivæ ſignificationis vocabulis, immo vero, quod omnino hic obſervandum, conſtructio non pendeat à ſignificatione vocabulorum, ſed à natura eorum Grammatica, ad quam ſignificatio nihil pertinet; licet ipſi Scriptores, quum jam maximam partem in deſuetudinem abiiſſet Elliptica illa conſtructio Accuſativi cum Nominibus, eam retinuerint potiſſimum, quando inerat Nominibus ſignificatio quædam actionis, quod forte naturam ejus Conſtructionis ignorantes ipſi, exiſtimarint quidam certe, ſignificationis iſtic rationem eſſe habitam & habendam. Plane ſicuti, ut ex *ſeq. cap.* patet, nonnulla Adverbia, quæ ſignificatione conveniebant cum quibuſdam præpoſitionibus, ita frequenter Accuſativo, tanquam ſi eſſent & ipſa veræ Præpoſitiones, & eum caſum regerent, juncta reperiuntur, ut pene putem ipſorum Veterum nonnullos intercedentem Ellipſin non perſpexiſſe. Nos vero hic quærimus, non quid exiſtimatum, aut factum ſit à quibuſdam, ſed quid exiſtimari aut fieri debuerit

pro

* *Amans* omnium temporum eſſe poteſt, teſte Juſtino Martyre in admonitione ad Gentes. *Quandoquidem*, inquit, *hæc ſyllaba ὢν*, id eſt, *ens*, vel *exiſtens*, *non unum duntaxat*, *ſed tria innuit tempora*, *præ-* **Amans omnium temporum.** 90

pro natura artis Grammaticæ.

* *Amans omnium Temporum &c.*] At revera Participia apud Latinos, æque ac apud Græcos, ſingula proprium habere Tempus, quod adſignificent, ubi temporis diſtinctio requiritur, docet clariſſime Voſſius in *Addendis* ad *Anal.* IV. 10. Accedit & Varro, qui *lib.* IX de L. L. quatuor conſtituit genera vocabulorum, inque iis *tertium genus*, *quod caſus & Tempora habet*, *ut docens*, *faciens*; inque eo ſuffragantes ſibi habet omnes veteres Grammaticos. Vide Priſcian. *lib.* XI. p. 911. 912. Sed & liquet illud ex appellatione *Paticipiorum*, quæ ita dicta, quod vera ſint nomina, ſed verbi quaſi partem aliquam capiant, quæ non alia eſſe poteſt, quam adſignificatio Temporis. Adde quæ *ſup. capite*, Verbis Infinitis quoque Temporum diſtinctionem aſſerens contra Sanctium, monui. Horum autem Participiorum magis promiſcuus aliquando eſt uſus, tum quia Nomina ſunt, & ſæpe adhibentur ſine ullo temporis reſpectu aut deſignatione, quum ejus diſtinctio nulla requiritur: tum etiam, quia non ita ſunt aut manſerunt in uſu propria ſingulorum Temporum Participia in utraque activa & paſſiva declinatione: & proinde quæ ſunt, aliquando alterius, quod deficere cœpit, vicem explere debent: nam trium Temporum Participia olim certe in activa Forma vere fuiſſe putem, *Amans*, *Amatus*, *Amaturus*. Verum, quum hæc forma, *Amatus*, licet olim æque Activa, ac Paſſiva, tamen paulatim in Verbis plane Activis ac Paſſivæ ſignificationi ferme in perpetuum & unice ſit data, tunc Præſens illud *Amans* cæpit etiam

præteritum, *præſens*, *atque futurum: ſic enim Plato* ὢν, *ad futurum retulit tempus*, &c. Cicero, 10. epiſt. *Et abſui proficiſcens in Græciam.* Cæſar 1. Civil. *Quos ab urbe diſcedens Pompejus erat adhortatus*, id eſt, quum diſcederet. Terent. *Sed poſtquam amans acceſſit*, *pretium pollicens*, id eſt, acceſſit, & pollicitus fuit. Idem; *Ultro ad eam venies indicans te amare*, id eſt, venies, & indicabis. Cicero Cœlio; *De provincia decedens quæſtorem Cælium præpoſui provinciæ*, id eſt, quum decedere vellem. Plautus; *Amphitruo cum uxore modo ex hoſtibus adveniens voluptatem capit*,

am adhiberi in uſu & ſenſu Præteriti, qualis eſt in Aoriſtis Græcis. Tale illud Plinii, VIII. 52. *Apri inter ſe dimicant*, *indurantes attritu arborum coſtas*, h. e. poſtquam induravere. Vide omnino Voſſium *Anal.* IV. 14. Sed & animadvertendum eſt, uno in commate ſæpe diverſa notari tempora, atque adeo Præſens vere Participium poſſe accedere omnibus omnino Periodis, in quibus etiam de præterita & futura re agitur, quia in præterita illa re, quum geſta eſt, præſens fuit id, quod Participio enunciatur, & in futura item præſens erit, ita ut plerumque etiam per Præſens vel Imperfectum Indicativi aut Subjunctivi poſſit efferri. Recurrendum denique ad illud etiam, quod jam ſupra dixi, præſens haberi pro extremo Præteriti Temporis puncto, & primo Futuri: Veluti, *ea res deficientes à Romanis cohibuit Siculos*, h. e. qui jam incipiebant, ſaltem ineundis conſiliis, deficere, & in eo jam erant, ut re ipſa deficerent.

Digitized by Google

pit, id eſt, poſtquam advenit: nam in itinere voluptatem cum uxore non capiebat. „[Idem Pœn. *Patruo advenienti* „*cœna curetur volo*, id eſt, ei qui jam ad„venit.] Terent. *Offendi adveniens qui cum volebam collocatam filiam*, id eſt poſtquam adveni, non in itinere. Plaut. Moſt. *Pater hic me offendet miſerum adveniens, ebrium*, id eſt quum advenerit: Ibidem; 91
Satin, habes, ſi advenientem patrem faciam tuum, non modo ne introeat, verum ut fugiat. „[Et Men. A. 2. Sce. 3. *He*„*rus emit me dicto audientem, non impe*„*rantem ſibi*, id eſt, qui futurus eſſet di„cto audiens.] Horat. *Veniens in ævum*, id eſt, in futurum. Plin. *Inde eductum è cuſtodia bibere juſſit, illico ſpirantem*, id eſt, qui ſtatim ſpiravit. Idem; *Tum apri inter ſe dimicant indurantes attritu arborum coſtas*, id eſt, poſtquam induravére: nam dimicantes non indurant. Plaut. Bacchid. *Credo hercle adveniens nomen commutabit mihi*, id eſt, quum advenerit. Cicero Balbo; *Non dubito quin te legente has literas confecta jam res futura ſit.* Virgil. *Turnum fugientem hæc terra videbit?* „[id eſt, „cùm fugiat. Livius; *Annibal exercitum* „*in tectis Capuæ habuit adverſus omnia hu*„*mana mala ſæpe ac diu durantem, bonis* „*inexpertum, atque inſuetum*, id eſt, du„rare,

„ rare ſolitum. Idem; *Ea res deficientes à* „ *Romanis cohibuit Siculos*, id eſt, qui „ defecturi erant. Virgil. *Romanos vol-* „ *ventibus annis, Hinc fore ductores polli-* „ *citus*. pro, annis venturis.]

Eſt ubi hoc participium conatum quendam ſignificat: Æneid. 6. *Agnovit pavitantem, & dira tegentem ſupplicia:* id eſt, qui conabatur tegere, nec tegere poterat, truncis manibus. Idem 9. *Nec nos via fallet euntes*, id eſt, ſi ire conemur, aut quum ibimus. Æneid. 2. *Et terruit Auſter euntes*, id eſt, ire conantes. „ [Ci- „ cero; *Nec hoc ſcribunt vituperantes, ſed po-* „ *tius ad laudem*, id eſt, animo, conſilio „ aut conatu vituperandi non ſcribunt, ſed „ potius laudandi. Idem 3. de Finib. *Quod* „ *ſi facerem te erudiens, jure reprehende-* „ *rer*, id eſt, erudire volens.]

* *Amaturus*, ſi omnia tempora non adſigniſi-

* *Amaturus ſi omnia &c.*] Ineptiſſima hæc eſt ratio. Nam & ſic adhibere queam triplici modo verba etiam perſonalia, ut *Laudavit proficiſcentem filium*, & *profectum jam filium*, & *profecturum filium*. Et *Trepidavit venturo Cæſare*, *veniente Cæſare*, *& quum jam veniſſet Cæſar*. Manifeſta utique in his diverſitas quædam temporis, neque illa ineſt in Verbo perſonali, ſed Participiis. An ergo recte concludam, unum illud perſonale verbum, non unum proprie tempus, ſed omnia adſignificare, quia omnibus Temporibus Participio declaratis adjungitur? Scilicet, ut jam ſæpe dixi, eodem commate ſæpe duplex tempus ſigniſi-

niſicaret, omnibus temporibus non adjungeretur: quare à verbo perſonali omnia participia deducunt ſuam ſignificationem; ut, *profecturo tibi dedi litteras, profecturo tibi dabo litteras.* Item; *venturo Cæſare Roma trepidat; venturo Cæſare trepidavit; Venturo Cæſari trepidabit.* Et ſic per omnia tempora. Itaque hoc participium junctum præſenti, aut futuro, ferè ſervat futuri ſignificationem; ut, *facturus ſum, facturus ero*: cum aliis temporibus variat. Curtius lib. 4. cap. 9. *Mazeus, qui, ſi transeuntibus flumen ſupervenisſet, haud dubie oppreſſurus fuit incompoſitos in ripa.* Cicero pro Milon. *Vos viſuros fuiſſe.* Idem 4. epiſtol. *Eum magis communem cenſemus in victoria futurum fuiſſe, quam incertis in rebus fuiſſet.* Idem 1. de divin. *An tu cenſes ullam anum tam deliram futuram fuiſſe, ut ſomniis crederet.* Idem in Anton. *aliam ſententiam ſe dicturum fuiſſe.* Serie-

92 *Amaturus*, omnium temporum.

K ci

niſicatur, alterum verbo finito, alterum infinito, vel participio. Immo vero aliquando etiam triplex, veluti, *ſe dicturum fuiſſe ait.* Aliud enim eſt, *Sum dicturus*, aliud, *Fui dicturus*: in qua locutione utraque Futurum denotatur unice Participio, at priore locutione dicitur Futurum illud adhuc durare, vel nunc demum incipere, at poſteriore, Futurum illud ex conſilio hominis, jam præteriiſſe, nec amplius eſſe Futurum. Vide & Voſſ. in *Add. Anal.* IV. 10.

ca epiſtol. 19. *Ingenioſus ille vir fuit, magnum eloquentiæ Romanæ daturus exemplum, niſi enervaſſet felicitas*, id eſt, qui dediſſet. Plinius lib. 3. epiſtol. *Librum, quo nuper optimo Principi gratias egi, miſi exigenti tibi, miſſurus etiam ſi non exegiſſes*, id eſt, quem miſiſſem. Cicero, 4. Philip. *Non ſine exitio noſtro futurum Antonii reditum fuiſſe.* Idem 5. de Finibus; *Ne manum quidem verſuras fuiſſe.* Nugatur igitur Valla, quum dicit, duo futura jungi non poſſe. Martial. *Mergite me fluctus, quum rediturus ero.* Cicer. in Rhetor. *Demonſtraturi erimus.* 1. de Oratore; *Erit acturus.* Ovid. *Tu procul abſenti cura futurus eris.* Idem Metam. *Si quis forte Deum doliturus eris.* Prop. *Et ſi quid doliturus eris, ſim teſtibus illis.*

Lib. 1. cap. 26.

93 Lib. 1. cap. 26.

* *Amatus* non ſolius præteriti eſt, ſed omnium:

* *Amatus non ſolius præteriti &c.*] Immo vero quando tempus aliquod adſignificat, eſt præteriti, & manet, etiamſi jungatur τῷ *ſum*, vel *eram*, vel *fui*, vel *ero*: cui poſtremo recte & proprio ſenſu jungi poteſt. Etenim ſi mandanti, quod Priſcianum adiiſſe diximus, *ſupra cap.* 13. ἀνοιχθήσεται ἡ πύλη, reſpondeat quis, *aperta erit porta, quum redieris*, non ſignificat is, fore, ut aperiatur porta eo ipſo demum tempore, quo redierit, ſed in & ante id tempus fore jam apertam. Ceterum hæc forma æque fuit olim activi ac paſſivi, licet in ſingulis verbis jam non ſit utrobique in uſu. In quibuſdam nunc eſt ſolum

ſummodo activæ, ſeu neutrius ſignificationis, in quibuſdam paſſivæ, in quibuſdam utriuſque. Certe in *Deponentibus*, quæ dicuntur, hanc formam eſſe ſignificationis activæ, nemo ignorat, ſed & in pleriſque eſſe etiam paſſivæ ſingillatim oſtendit Voſſius *Anal.* IV. 11. Porro pleraque Neutra hanc formam recipiunt, & quidem ejuſdem ſignificationis, cujus ipſa ſunt. Plaut. *Pſeud.* prol. *Malos fugitaſtis, Quirites, ſucceſſis Bonis*; h. e. non, ut vult Taubmannus, per bona, quæ bene ſucceſſerint Quiritibus, ſed Bonos ait tantum ſucceſſiſſe deinceps Malis hominibus, qui fugati erant. Sic *juratus*, *rebellatus* &c. cujuſmodi quamplurima collegit pro ſolita ſibi induſtria Voſſius *Anal.* IV. 13. Quin & quædam Neutrorum, aliam Præteriti etiam Finiti formam nullam habent, ut *audeo*, *gaudeo*, *mæreo* &c. Denique ipſa illa extra controverſiam Activa verba hanc formam Participii in eadem ſignificatione iiſdem admiſerunt. Veluti *punitus*. Cicer. de *Inv.* II. 27. *Communicatus* Liv. IV. 24. *Mulctatus* Suet. *Aug.* 21. *Concepta*] *alvus* Feſto in V. *Egeria*. *Deploratus* Sall. *Jug.* 104. ubi vide Rivium. Porro ſunt & alia unius formæ, duplicem tamen, tum activam, tum paſſivam, habentia ſignificationem, veluti Adjectiva in BILIS exeuntia. De quorum paſſiva ſignificatione nullum eſt dubium. De activa hæc exempli loco habe. *Immemorabilis*, quæ nihil memorat, Plaut. *Ciſt.* II. 2. 2. *Orator impetrabilis*. V. 2. 40. *Vincibilis cauſa*. Ter. *Phorm.* I. 4. 49. *Placabilius eſt, noſmet id indicare.* Ibid. V. 7. 68. *Venerabilis in Deos*, Valer. Max. I. 1. 15. *Penetrabile telum*, & ſimilia paſſim apud Poetas. Eodem ergo modo & in hac Participii forma ſe rem habere putem, atque adeo eam, quia verum eſt Nomen, promiſcue uſurpaſſe Veteres, modo in actione, modo in paſſione notanda. Quin immo exiſtimem primitus fuiſſe vel maxime activam, tum quia deſcendere videtur à præterito activo, veluti *amatus* ab *amavi*, quaſi *amavitus*, & ſic in ceteris; tum quia & ipſa manifeſtam dat originem, nulli paſſivo, ſed activo vere participio, *amaturus*, ut & Verbali-

94 omnium: at verò quia omnia verba in *or*, carent præteritis, Grammatici inculcarunt pueris hoc participium pro præterito perfecto; unde creditum eſt eſſe præteritum paſſivum: ſed revera, *ſum amatus*, præſentis eſt; *eram amatus*, imperfecti; *fui amatus*, præteriti; *ero amatus*, futuri: nam ſi ſemper præteriti eſſet, Latinè non diceretur, *amatus ero*. At Cicero dixit: *Ego ſi cum Antonio loquutus fuero*. Idem; *quos ſpero brevi tempore ſocietate victoriæ te-*

Amatus omnium temporum.

Lib. 11. Fam.

Lib. 13.

95

bus Nominibus, tum rei, tum perſonæ, actionem tantummodo ſignificantibus, ut *Lectio*, *Lector*. Denique quia conveniens videtur, ut ſicut in verbo Infinito forma activa habuit tria olim tempora ſuis terminationibus diſtincta, *amare*, *amaviſſe*, *amaſſere*, ſic & in Participiis eadem habeat, *amans*, *amatus*, *amaturus*; Poſtremo quia multa ſunt hujus generis Participia, quorum verba Paſſiva nulla ſunt, nec dari poſſunt. Unde Voſſius *Anal.* IV. 13. ea ab Imperſonalibus paſſivis Præſentis Temporis deducere conatus eſt; licet ipſe fateri cogatur, etiam horum nonnulla prorſus non eſſe in uſu. Talia ſunt *occaſus*, *obſoletus*, *redundatus*, *gaviſus* &c. quorum nulla paſſiva, nec perſonalia nec Imperſonalia invenias, quoniam ipſa ſignificatio reſpuit paſſivam formam. Quæ ratio ergo ab imperſonalibus, cum quibus inſuper, utpote Præſentibus, nihil commune eſt Participiis Præteritis, deducendi ea, & non potius ab activis Præteritis? Quod ſi ita ſit, ut eſſe puto, neutiquam opus, ut novam Participiorum iſtorum appellationem comminiſcamur, ſicuti fecit Georg. Henr. Urſinus in *Obſerv. Philol. cap.* 12. *diligenter obſervandum* cenſens, *inobſervatum adhuc ipſi Voſſio*, *hæc participia vero nomine dici debere Deponentia, ut quæ vere paſſivam ſignificationem depoſuerint.*

Digitized by Google

tecum copulatos fore. Idem; *quibus officiis* Lib. 2. *Atticum adſtrinxeris, iiſdem me tibi obligatum fore,* Livius; *Paratos fore.* Curtius lib. 4. *Hoc quoque acceptum fore Jovi vates reſpondit.* Virgil. Æneid. 3. *Deſertas quærere terras Auguriis agimur divum,* id eſt, deſerendas. Idem Æneid. 1. de Cycnis; *Aut capere, aut captas jam deſpectare videntur,* id eſt, capiendas. Ibidem; * *Submerſaſque obrue puppes,* id eſt, ſub-

* *Submerſasque obrue &c*] Proxime ſuperiora, *deſertas* & *captas*, proprie, & ut vere Præterita, eſſe explicanda, ex inſpectis locis abunde patet. Idem certum eſt de hoc ipſo, licet peculiaris ſit locutionis. Nam *Submerſas obrue puppes*, idem eſt, ac ſi diceretur, perfice cæptam jam ſubmerſionem, & porro obrue prorſus puppes jam cœptas ſubſidere & ſubmergi, ne denuo emergant. Sic Cic. *Famil.* XIV. 1. *Ne puerum perditum perdamus*, h. e. ne ulterius perdamus eum, qui jam ſic ſatis noſtra calamitate periit. Male Schottus in *Nodis Cicer.* III. 1. hunc locum tanquam male habitum emendare nititur. Sic *pro Cluent.* c. 26. *Præcipitantem igitur impellamus, & perditum proſternamus.* ad Heren. IV. 51. *Noli extinguere extinctos.* Petron. *Genua perſeverantis amplector, ne morientes vellet occidere, & merito, inquam, excandeſceres, ſi poſſes proditum oſtendere*, h. e. ſi poſſes, poſtquam eum prodideris, & indicaveris quærentibus, etiam oſtendere, ubi jam eſſet, quoniam, qui hic modo erat, inter turbam aufugit. Plaut. *Capt.* II. 3. 51. *atque hunc inventum inveni*, h. e. ejus filium, quem jam ſcimus generatim, ubi locorum ſit, atque adeo, qui ex parte jam inventus, porro operam da, ut co-

coram invenias, & inde patri ſuo reducas. Nulla itaque in iſtis locutionibus ſignificatio Futuri, quam ſaltem aliqua ex parte rectius forſan ſtatueres in his, in quibus eo, quod dicitur nunquam vel non temere factum, ſignificatur ſimul non ſolere, vel non debere fieri. Veluti quum Gell. II. 6. *Illaudatus* exponit *eſſe quaſi illaudabilis, qui neque mentione aut memoria ulla dignus, neque unquam nominandus eſt*. Atque ita Sall. *orat.* 1. ad Cæſarem, *ſacro & inſpoliato fano*. Et in *Jug.* cap. 2. ubi corporis & animi bona opponit, illa ait *omnia orta occidere, & aucta ſeneſcere, animum incorruptum, æternum, agere atque habere cuncta, neque ipſum haberi*. Et maxime cap. 91. *Genus hominum mobile, infidum, neque beneficio, neque metu coercitum*, q. d. *haud temere unquam coercitum*, & proinde neque facile deinceps coercendum. Non intellexere hoc Librarii & Editores nonnulli, qui idcirco de ſuo addiderunt *ante*, ſed quam vocem abeſſe deprehendi ipſe à duobus MStis, altero Daventrienſi, quem Pater meus quondam iſtius urbis Bibliothecæ comparavit, altero Viri Ampliſſimi, & vere Optimi, quum viveret, Theoph. Hogerſii. Idem de præcipuis ſuis teſtatur Gruterus, ſed qui male item reponi voluit *coercendum*. Retinenda lectio præſtantiſſimorum codicum, & exponenda, ſicut à me factum. Nam & Gracis eadem locutio eodem ſenſu eſt uſitatiſſima. Ael. *Var. Hiſt.* XIII. 2. ἔποτε ὖν ὁ Μακαρεὺς ὁ μεμπτὴν τὴν δίκην, h. e. *nunquam à quoquam* deinceps *reprehenſam*. Ant. Liber. *fab.* 30. ἄφατος ἔρως, *nunquam dictus* vel auditus, & idcirco *infandus amor*. Epict. *Enchir.* cap. 2. τὰ μὲν ἐφ' ἡμῖν ἐστι φύσει ἐλεύθερα, ἀκώλυτα, ἀπαραπόδιστα, τὰ δ' οὐκ ἐφ' ἡμῖν ἀσθενῆ, δοῦλα, κωλυτά. Ἀκώλυτα & κωλυτὰ ſunt vel *nunquam*, vel *ſæpe* ab aliis *inhibita*, atque adeo quæ vel *non facile*, vel etiam *facile inhiberi queant*. Innuunt hæc aliquo modo futurum, ſed tamen proprie & primitus

ſubmergendas: „ [& Georg. 1. *Quam* 96
„ *quibus in patriam ventoſa per æquora ve-*
„ *ctis Pontus, & oſtriferi fauces tentan-*
„ *tur Abydi.* Ubi Servius: *Vectis, his*
„ *qui vehuntur, quia Latina locutio non ha-*
„ *bet præſens participium paſſivæ ſignificatio-*
„ *nis.* Prop. *Quandocunque igitur noſtros*
„ *mors claudet ocellos, Accipe quæ ſerves*
„ *funeris acta mei*, pro agenda.] Lucanus lib. 1. *Cæſoſque duces, & funera Regum*, id eſt, cædendos. Terent. Andria; *Utinam aut hic ſurdus, aut hæc muta facta ſit*, id eſt, fiat. „ [Idem; *Cave quicquam ad-*
„ *miratus ſis, qua cauſa id fiat*, pro, ad-
„ mireris.] Lucanus 2. *Victis bona ſpes partibus eſto*; id eſt, vincendis. „ [Catull. 97
„ *Brixia Verona mater amata meæ*; id eſt, quæ
„ amaris à Verona.] Cauſam vero quare hoc participium magis videatur perfecti, & præteriti eſſe temporis, videtur aſſignare Priſcianus, inquiens: *Itaque præteriti quo-* Lib. 8.
que perfecti vim habet verbum, Eſt, quod oſtenditur, quando participiis præteriti junctum officio fungitur præteriti perfecti, per paſſivorum declinationem, vel ſimilium paſſivis.

tus præteritum notant, ſeu eo, quod vel factum ſæpius, vel nunquam factum, tacite quaſi ſignificant, etiam deinceps vel faciendum vel non faciendum.

Sed quia hæc conſequentia aliquanto validior eſt in negativis, idcirco & in iis longe frequentior eſt hæc locutio.

Digitized by Google

In narrando præſentia uſurpantur pro præterito.

vis. Hæc ille. Mihi tamen alia videtur potior ratio; ſolet enim contingere ſæpiſſime, ut narrando præſentibus utamur pro præterito. Terent. Andria; *ubi te non invenio, ibi aſcendo in quendam excelſum locum, circumſpicio, nuſquam.* Ibidem; *Funus interim procedit, ſequimur, ad ſepulchrum venimus, in ignem poſita eſt, fletur.* Idem Phormio; *Perſuaſit homini, factum eſt, ventum eſt, vincimur.* Idem; *Ignotum eſt, tacitum eſt, creditum eſt.* † Hæc omnia præſentis temporis eſſe oſtendunt alia præſentia. Sic illud Valerii Max. *Poſtquàm in patriam revertitur.* Cicero ad Lucejum; *Qui tunc denique ſibi avelli ſpiculum jubet, poſteaquàm illi percunctanti dictum eſt, clypeum eſſe ſalvum*; & illud tritum, *Hic ſitus eſt Phaëton.* Sed jam omnes abutuntur hoc participio de præterito cum verbo *Eſt*; ſed cum aliis verbis * nullius eſſe temporis oſtenditur; ut, *juſſus feci, juſ-*

Lib.4. Arch.

† *Hæc omnia præſentis temporis eſſe &c.*] Præſentis eſt ſolum *Eſt*, at Præteriti, *Factum*, *Ventum*. At quare in ſuperioribus non item dicitur, *Fletum eſt*, *Victi ſumus &c.*? Nempe in narranda re præterita diverſis hiſce locutionibus Præſens adhiberi videtur à Terentio in re longioris moræ, at Præteritum in re, quæ uno actu perpetrata, ſeu breviter confecta eſt. Veluti, *in ignem poſita eſt*, *Ventum eſt.*

* *Nullius eſſe temporis &c.*] At vero annon diverſi eſt ſenſus, *juſſus feci*, & *jubendus feci*? vel *obſecutus tibi*

juſſus facio, juſſus non faciam. Cicero ad Treb. *Quum ille tardior tibi erit viſus, perferto.* Ibidem; *Gratiſſimum igitur mihi feceris, ſi ad eum ultro venies, eique pollicitus fueris.* Juvenal. *Converſo pollice quemlibet occidunt*, id eſt, quum convertunt. Cæſar 1. Gall. *Nam etſi ſine ullo periculo legionis delectæ commiſſum cum equitatu prælium fore videbat*, id eſt, committendum, vel quod poſſit committi. Plinius lib. 2. *Lacus ad margines plenus, neque exhauſtis aquis minuitur, nec infuſis augetur.* Idem; *Aniſum ſtrangulationes vulvæ, ſi manducetur, ſedat*: Et mox; 98
Portulaca alias manducata refrigerat inteſtina, potuiſſet in utraque parte uti participio, vel verbo.

* *Amandus* non ſemper eſſe futuri ſub- *Amandus*, omnium temporum.

in-

bi venio, & *obſecuturus tibi venio?* In quo autem diverſitas illa eſt ſita, niſi in ſolo Tempore adſignificando? Certum itaque *juſſus* in iſtis locutionibus Præteriti eſſe temporis, ſicuti & præteritum notat. Sed & ſic reliqua hic allata.

* *Amandus non ſemper eſſe futuri*] Magna eſt de hac forma, & eſſe poteſt controverſia. Aug. Saturnius & Em. Alvarus negant eſſe Participium, hoc eſt, negant adſignificare ullum tempus. Reliqui affirmant Futuri eſſe Temporis, niſi quod Sanctius more ſuo nullius certi Temporis, ſed omnium eſſe tradat. Ego vero nullus dubito, utcunque id paradoxum forſan alicui videbitur, proprie & primitus fuiſſe præſentis Temporis. Ut ita ſtatuam, facit primo Analogia

bo finito ſi dicerem, *mihi agitantur vigiliæ, Sequanis perferuntur cruciatus,* quorum *cruciatuum negotium* nunc *illis eſſe perferendum* dicitur elliptica iſta locutione. Quapropter quum hiſce pro natura & origine ſua paſſionem vere ſignificantibus vocabulis adeo tamen frequenter additus ſit Accuſativus, ut putarint plerique omnes, actionem aliquam iis ſignificari, & ex activorum Verborum conſtructione Accuſativum iſtum proxime ab iis regi, qui tamen regitur uſitatiſſima Ellipſi à ſuppreſſa præpoſitione, non abſurdum igitur eſt habendum, licet forte paradoxum, quod cenſui eodem modo ſe rem habere in Nominibus Verbalibus, etiam ipſis Participiis, quæ item Accuſativum per ſe & proxime regere nequeant, quia vera ſunt nomina, nec naturam Nominum exuere queunt in Conſtructione, ſicuti exuerent, ſi per ſe regerent Accuſativum. Præterea patet inde, in iſtiuſmodi conſtructionis ratione indaganda non eſſe habendam rationem ſignificationis activæ, quæ ſit in iſtis Nominibus, quum æque illa Conſtructio reperiatur in paſſivæ ſignificationis vocabulis, immo vero, quod omnino hic obſervandum, conſtructio non pendeat à ſignificatione vocabulorum, ſed à natura eorum Grammatica, ad quam ſignificatio nihil pertinet; licet ipſi Scriptores, quum jam maximam partem in deſuetudinem abiiſſet Elliptica illa conſtructio Accuſativi cum Nominibus, eam retinuerint poriſſimum, quando inerat Nominibus ſignificatio quædam actionis, quod forte naturam ejus Conſtructionis ignorantes ipſi, exiſtimarint quidam certe, ſignificationis iſtic rationem eſſe habitam & habendam. Plane ſicuti, ut ex *ſeq. cap.* patet, nonnulla Adverbia, quæ ſignificatione conveniebant cum quibuſdam præpoſitionibus, ita frequenter Accuſativo, tanquam ſi eſſent & ipſa veræ Præpoſitiones, & eum caſum regerent, juncta reperiuntur, ut pene putem ipſorum Veterum nonnullos intercedentem Ellipſin non perſpexiſſe. Nos vero hic quærimus, non quid exiſtimatum, aut factum ſit à quibuſdam, ſed quid exiſtimari aut fieri debuerit pro

Amans omnium temporum.

* *Amans* omnium temporum eſſe poteſt, teſte Juſtino Martyre in admonitione ad
Gentes. *Quandoquidem*, inquit, *hæc ſyllaba* ὢν, id eſt, *ens*, vel *exiſtens*, *non unum duntaxat*, *ſed tria innuit tempora*, *præ-* 90

pro natura artis Grammaticæ.

* *Amans omnium Temporum &c.*] At revera Participia apud Latinos, æque ac apud Græcos, ſingula proprium habere Tempus, quod adſignificent, ubi temporis diſtinctio requiritur, docet clariſſime Voſſius in *Addendis* ad *Anal.* IV. 10. Accedit & Varro, qui *lib.* IX de L. L. quatuor conſtituit genera vocabulorum, inque iis *tertium genus*, *quod caſus & Tempora habet*, *ut docens*, *faciens*; inque eo ſuffragantes ſibi habet omnes veteres Grammaticos. Vide Priſcian. *lib.* XI. p. 911. 912. Sed & liquet illud ex appellatione *Paticipiorum*, quæ ita dicta, quod vera ſint nomina, ſed verbi quaſi partem aliquam capiant, quæ non alia eſſe poteſt, quam adſignificatio Temporis. Adde quæ *ſup. capite*, Verbis Infinitis quoque Temporum diſtinctionem aſſerens contra Sanctium, monui. Horum autem Participiorum magis promiſcuus aliquando eſt uſus, tum quia Nomina ſunt, & ſæpe adhibentur ſine ullo temporis reſpectu aut deſignatione, quum ejus diſtinctio nulla requiritur: tum etiam, quia non ita ſunt aut manſerunt in uſu propria ſingulorum Temporum Participia in utraque activa & paſſiva declinatione: & proinde quæ ſunt, aliquando alterius, quod deficere cœpit, vicem explere debent: nam trium Temporum Participia olim certe in activa Forma vere fuiſſe putem, *Amans*, *Amatus*, *Amaturus*. Verum, quum hæc forma, *Amatus*, licet olim æque Activa, ac Paſſiva, tamen paulatim in Verbis plane Activis ac Paſſivæ ſignificationi ferme in perpetuum & unice ſit data, tunc Præſens illud *Amans* cæpit etiam

præteritum, præſens, atque futurum: ſic enim Plato ὢν, *ad futurum retulit tempus,* &c. Cicero, 10. epiſt. *Et abſui proficiſcens in Græciam.* Cæſar 1. Civil. *Quos ab urbe diſcedens Pompejus erat adhortatus,* id eſt, quum diſcederet. Terent. *Sed poſtquam amans acceſſit, pretium pollicens,* id eſt, acceſſit, & pollicitus fuit. Idem; *Ultro ad eam venies indicans te amare,* id eſt, venies, & indicabis. Cicero Cœlio; *De provincia decedens quæſtorem Cælium præpoſui provinciæ,* id eſt, quum decedere vellem. Plautus; *Amphitruo cum uxore modo ex hoſtibus adveniens voluptatem capit,*

am adhiberi in uſu & ſenſu Præteriti, qualis eſt in Aoriſtis Græcis. Tale illud Plinii, VIII. 52. *Apri inter ſe dimicant, indurantes attritu arborum coſtas,* h. e. poſtquam induravere. Vide omnino Voſſium *Anal.* IV. 14. Sed & animadvertendum eſt, uno in commate ſæpe diverſa notari tempora, atque adeo Præſens vere Participium poſſe accedere omnibus omnino Periodis, in quibus etiam de præterita & futura re agitur, quia in præterita illa re, quum geſta eſt, præſens fuit id, quod Participio enunciatur, & in futura item præſens erit, ita ut plerumque etiam per Præſens vel Imperfectum Indicativi aut Subjunctivi poſſit efferri. Recurrendum denique ad illud etiam, quod jam ſupra dixi, præſens haberi pro extremo Præteriti Temporis puncto, & primo Futuri: Veluti, *ea res deficientes à Romanis cohibuit Siculos,* h. e. qui jam incipiebant, ſaltem ineundis conſiliis, deficere, & in eo jam erant, ut re ipſa deficerent.

Digitized by Google

pit, id eſt, poſtquam advenit: nam in
itinere voluptatem cum uxore non ca-
piebat. „[Idem Pœn. *Patruo advenienti*
„*cœna curetur volo*, id eſt, ei qui jam ad-
„venit.] Terent. *Offendi adveniens qui cum*
volebam collocatam filiam, id eſt poſtquam
adveni, non in itinere. Plaut. Moſt. *Pa-*
ter hic me offendet miſerum adveniens, e-
brium, id eſt quum advenerit: Ibidem; 91
Satin, habes, ſi advenientem patrem fa-
ciam tuum, non modo ne introeat, verum
ut fugiat. „[Et Men. A. 2. Sce. 3. *He-*
„*rus emit me dicto audientem, non impe-*
„*rantem ſibi*, id eſt, qui futurus eſſet di-
„cto audiens.] Horat. *Veniens in ævum*, id
eſt, in futurum. Plin. *Inde eductum è cu-*
ſtodia bibere juſſit, illico ſpirantem, id eſt,
qui ſtatim ſpiravit. Idem; *Tum apri inter*
ſe dimicant indurantes attritu arborum co-
ſtas, id eſt, poſtquam induravére: nam
dimicantes non indurant. Plaut. Bacchid.
Credo hercle adveniens nomen commutabit
mihi, id eſt, quum advenerit. Cicero Bal-
bo; *Non dubito quin te legente has literas*
confecta jam res futura ſit. Virgil. *Tur-*
num fugientem hæc terra videbit? „[id eſt,
„cùm fugiat. Livius; *Annibal exercitum*
„*in tectis Capuæ habuit adverſus omnia hu-*
„*mana mala ſæpe ac diu durantem, bonis*
„*inexpertum, atque inſuetum*, id eſt, du-

„rare,

„ rare ſolitum. Idem; *Ea res deficientes à* „ *Romanis cohibuit Siculos*, id eſt, qui „ defecturi erant. Virgil. *Romanos vol-* „ *ventibus annis, Hinc fore ductores polli-* „ *citus*. pro, annis venturis.]

Eſt ubi hoc participium conatum quendam ſignificat: Æneid. 6. *Agnovit pavitantem, & dira tegentem ſupplicia:* id eſt, qui conabatur tegere, nec tegere poterat, truncis manibus. Idem 9. *Nec nos via fallet euntes*, id eſt, ſi ire conemur, aut quum ibimus. Æneid. 2. *Et terruit Auſter euntes*, id eſt, ire conantes. „ [Ci- „ cero; *Nec hoc ſcribunt vituperantes, ſed po-* „ *tius ad laudem*, id eſt, animo, conſilio „ aut conatu vituperandi non ſcribunt, ſed „ potius laudandi. Idem 3. de Finib. *Quod* „ *ſi facerem te erudiens, jure reprehende-* „ *rer*, id eſt, erudire volens.]

* *Amaturus*, ſi omnia tempora non adſignifi-

* *Amaturus ſi omnia &c.*] Ineptiſſima hæc eſt ratio. Nam & ſic adhibere queam triplici modo verba etiam perſonalia, ut *Laudavit proficiſcentem filium*, & *profectum jam filium*, & *profecturum filium.* Et *Trepidavit venturo Cæſare, veniente Cæſare, & quum jam veniſſet Cæſar.* Manifeſta utique in his diverſitas quædam temporis, neque illa ineſt in Verbo perſonali, ſed Participiis. An ergo recte concludam, unum illud perſonale verbum, non unum proprie tempus, ſed omnia adſignificare, quia omnibus Temporibus Participio declaratis adjungitur? Scilicet, ut jam ſæpe dixi, eodem commate ſæpe duplex tempus ſignifi-

Digitized by Google

niſicaret, omnibus temporibus non adjungeretur: quare à verbo perſonali omnia participia deducunt ſuam ſignificationem; ut, *profecturo tibi dedi litteras, profecturo tibi dabo litteras*. Item; *venturo Cæſare Roma trepidat; venturo Cæſare trepidavit; Venturo Cæſari trepidabit*. Et ſic per omnia tempora. Itaque hoc participium junctum præſenti, aut futuro, ferè ſervat futuri ſignificationem; ut, *facturus ſum, facturus ero*: cum aliis temporibus variat. Curtius lib. 4. cap. 9. *Mazeus, qui, ſi tranſeuntibus flumen ſuperveniſſet, haud dubie oppreſſurus fuit incompoſitos in ripa*. Cicero pro Milon. *Vos viſuros fuiſſe*. Idem 4. epiſtol. *Eum magis communem cenſemus in victoria futurum fuiſſe, quam incertis in rebus fuiſſet*. Idem 1. de divin. *An tu cenſes ullam anum tam deliram futuram fuiſſe, ut ſomniis crederet*. Idem in Anton. *aliam ſententiam ſe dicturum fuiſſe*. Seneca

92 *Amaturus*, omnium temporum.

K

niſicatur, alterum verbo finito, alterum infinito, vel participio. Immo vero aliquando etiam triplex, veluti, *ſe dicturum fuiſſe ait*. Aliud enim eſt, *Sum dicturus*, aliud, *Fui dicturus*: in qua locutione utraque Futurum denotatur unice Participio, at priore locutione dicitur Futurum illud adhuc durare, vel nunc demum incipere, at poſteriore, Futurum illud ex conſilio hominis, jam præteriiſſe, nec amplius eſſe Futurum. Vide & Voſſ. in *Add. Anal*, IV. 10.

ca epiſtol. 19. *Ingenioſus ille vir fuit, magnum eloquentiæ Romanæ daturus exemplum, niſi enervaſſet felicitas*, id eſt, qui dediſſet. Plinius lib. 3. epiſtol. *Librum, quo nuper optimo Principi gratias egi, miſi exigenti tibi, miſſurus etiam ſi non exegiſſes*, id eſt, quem miſiſſem. Cicero, 4. Philip. *Non ſine exitio noſtro futurum Antonii reditum fuiſſe.* Idem 5. de Finibus; *Ne manum quidem verſuras fuiſſe.* Nugatur igitur Valla, quum dicit, duo futura jungi non poſſe. Martial. *Mergite me fluctus, quum rediturus ero.* Cicer. in Rhetor. *Demonſtraturi erimus.* 1. de Oratore; *Erit acturus.* Ovid. *Tu procul abſenti cura futurus eris.* Idem Metam. *Si quis forte Deum doliturus eris.* Prop. *Et ſi quid doliturus eris, ſim teſtibus illis.*

Lib. 1. cap. 26.

93 Lib. 1. cap. 26.

* *Amatus* non ſolius præteriti eſt, ſed omnium:

* *Amatus non ſolius præteriti &c.*] Immo vero quando tempus aliquod adſignificat, eſt præteriti, & manet, etiamſi jungatur τῷ *ſum*, vel *eram*, vel *fui*, vel *ero*: cui poſtremo recte & proprio ſenſu jungi poteſt. Etenim ſi mandanti, quod Priſcianum adtuliſſe diximus, *ſupra cap.* 13. ἀνεῳχθήτω ἡ πύλη, reſpondeat quis, *aperta erit porta, quum redieris*, non ſignificat is, fore, ut aperiatur porta eo ipſo demum tempore, quo redierit, ſed in & ante id tempus fore jam apertam. *Ceterum hæc forma æque fuit olim activi ac paſſivi, licet in ſingulis verbis jam non ſit utrobique in uſu. In quibuſdam nunc eſt ſolum

lummodo activæ, ſeu neutrius ſignificationis, in quibuſdam paſſivæ, in quibuſdam utriuſque. Certe, in *Deponentibus*, quæ dicuntur, hanc formam eſſe ſignificationis activæ, nemo ignorat, ſed & in pleriſque eſſe etiam paſſivæ ſingillatim oſtendit Voſſius *Anal.* IV. 11. Porro pleraque Neutra hanc formam recipiunt, & quidem ejuſdem ſignificationis, cujus ipſa ſunt. Plaut. *Pſeud.* prol. *Malos fugitaſtis, Quirites, ſucceſſis Bonis*; h. e. non, ut vult Taubmannus, per bona, quæ bene ſucceſſerint Quiritibus, ſed Bonos ait tantum ſucceſſiſſe deinceps Malis hominibus, qui fugati erant. Sic *juratus*, *rebellatus* &c. cujuſmodi quamplurima collegit pro ſolita ſibi induſtria Voſſius *Anal.* IV. 13. Quin & quædam Neutrorum, aliam Præteriti etiam Finiti formam nullam habent, ut *audeo*, *gaudeo*, *mæreo* &c. Denique ipſa illa extra controverſiam Activa verba hanc formam Participii in eadem ſignificatione itidem admiſerunt. Veluti *punitus*. Cicer. de *Inv.* II. 27. *Communicatus* Liv. IV. 24. *Multatus* Suet. *Aug.* 21. *Concepta*] *alvus* Feſto in V. *Egeria*. *Deploratus* Sall. *Jug.* 104. ubi vide Rivium. Porro ſunt & alia unius formæ, duplicem tamen, tum activam, tum paſſivam, habentia ſignificationem, veluti Adjectiva in BILIS exeuntia. De quorum paſſiva ſignificatione nullum eſt dubium. De activa hæc exempli loco habe. *Immemorabilis*, quæ nihil memorat, Plaut. *Ciſt.* II. 2. 2. *Orator impetrabilis.* V. 2. 40. *Vincibilis cauſa.* Ter. *Phorm.* I. 4. 49. *Placabilius eſt, noſmet id indicare.* Ibid. V. 7. 68. *Venerabilis in Deos*, Valer. Max. I. 1. 15. *Penetrabile telum*, & ſimilia paſſim apud Poetas. Eodem ergo modo & in hac Participii forma ſe rem habere putem, atque adeo eam, quia verum eſt Nomen, promiſcue uſurpaſſe Veteres, modo in actione, modo in paſſione notanda. Quin immo exiſtimem primitus fuiſſe vel maxime activam, tum quia deſcendere videtur à pæterito activo, veluti *amatus* ab *amavi*, quaſi *amavitus*, & ſic in ceteris; tum quia & ipſa manifeſtam dat originem, nulli paſſivo, ſed activo vere participio, *amaturus*, ut & Verbali-

94 omnium: at verò quia omnia verba in *or*, *Amatus* omnium temporum. carent præteritis, Grammatici inculcarunt pueris hoc participium pro præterito perfecto; unde creditum eſt eſſe præteritum paſſivum: ſed revera, *ſum amatus*, præſentis eſt; *eram amatus*, imperfecti; *fui amatus*, præteriti; *ero amatus*, futuri: nam ſi ſemper præteriti eſſet, Latinè non diceretur, *amatus ero*. At Cicero dixit: Lib. 11. Fam. *Ego ſi cum Antonio loquutus fuero*. Idem; Lib. 13.
95 *quos ſpero brevi tempore ſocietate victoriæ te-*

bus Nominibus, tum rei, tum perſonæ, actionem tantummodo ſignificantibus, ut *Lectio*, *Lector*. Denique quia conveniens videtur, ut ſicut in verbo Infinito forma activa habuit tria olim tempora ſuis terminationibus diſtincta, *amare*, *amaviſſe*, *amaſſere*, ſic & in Participiis eadem habeat, *amans*, *amatus*, *amaturus*; Poſtremo quia multa ſunt hujus generis Participia, quorum verba Paſſiva nulla ſunt, nec dari poſſunt. Unde Voſſius *Anal.* IV. 13. ea ab Imperſonalibus paſſivis Præſentis Temporis deducere conatus eſt; licet ipſe fateri cogatur, etiam horum nonnulla prorſus non eſſe in uſu. Talia ſunt *occaſus*, *obſoletus*, *redundatus*, *gaviſus* &c. quorum nulla paſſiva, nec perſonalia nec Imperſonalia invenias, quoniam ipſa ſignificatio reſpuit paſſivam formam. Quæ ratio ergo ab imperſonalibus, cum quibus inſuper, utpote Præſentibus, nihil commune eſt Participiis Præteritis, deducendi ea, & non potius ab activis Præteritis? Quod ſi ita ſit, ut eſſe puto, neutiquam opus, ut novam Participiorum iſtorum appellationem comminiſcamur, ſicuti fecit Georg. Henr. Urſinus in *Obſerv. Philol. cap.* 12. *diligenter obſervandum* cenſens, *inobſervatum adhuc ipſi Voſſio*, *hæc participia vero nomine dici debere Deponentia, ut quæ vere paſſivam ſignificationem depoſuerint.*

Digitized by Google

tecum copulatos fore. Idem; *quibus officiis* Lib. 2. *Atticum adſtrinxeris, iiſdem me tibi obligatum fore.* Livius; *Paratos fore.* Curtius lib. 4. *Hoc quoque acceptum fore Jovi vates reſpondit.* Virgil. Æneid. 3. *Deſertas quærere terras Auguriis agimur divum,* id eſt, deſerendas. Idem Æneid. 1. de Cycnis; *Aut capere, aut captas jam deſpectare videntur*, id eſt, capiendas. Ibidem; * *Submerſaſque obrue puppes*, id eſt, ſub-

* *Submerſasque obrue &c*] Proxime ſuperiora, *deſertas* & *captas*, proprie, & ut vere Præterita, eſſe explicanda, ex inſpectis locis abunde patet. Idem certum eſt de hoc ipſo, licet peculiaris ſit locutionis. Nam *Submerſas obrue puppes*, idem eſt, ac ſi diceretur, perfice cæptam jam ſubmerſionem, & porro obrue prorſus puppes jam cœptas ſubſidere & ſubmergi, ne denuo emergant. Sic Cic. *Famil.* XIV. 1. *Ne puerum perditum perdamus*, h. e. ne ulterius perdamus eum, qui jam ſic ſatis noſtra calamitate periit. Male Schottus in *Nodis Cicer.* III. 1. hunc locum tanquam male habitum emendare nititur. Sic *pro Cluent.* c. 26. *Præcipitantem igitur impellamus, & perditum proſternamus.* ad Heren. IV. 51. *Noli extinguere extinctos.* Petron. *Genua perſeverantis amplector, ne morientes vellet occidere, & merito, inquam, excandeſceres, ſi poſſes proditum oſtendere*, h. e. ſi poſſes, poſtquam eum prodideris, & indicaveris quærentibus, etiam oſtendere, ubi jam eſſet, quoniam, qui hic modo erat, inter turbam aufugit. Plaut. *Capt.* II. 3. 51. *atque hunc inventum inveni*, h. e. ejus filium, quem jam ſcimus generatim, ubi locorum ſit, atque adeo, qui ex parte jam inventus, porro operam da, ut co-

coram invenias, & inde patri ſuo reducas. Nulla itaque in iſtis locutionibus ſignificatio Futuri, quam ſaltem aliqua ex parte rectius forſan ſtatueres in his, in quibus eo, quod dicitur nunquam vel non temere factum, ſignificatur ſimul non ſolere, vel non debere fieri. Veluti quum Gell. II. 6. *Illaudatus* exponit *eſſe quaſi illaudabilis, qui neque mentione aut memoria ulla dignus, neque unquam nominandus eſt.* Atque ita Sall. *orat.* 1. ad Cæſarem, *ſacro & inſpoliato fano.* Et in *Jug.* cap. 2. ubi corporis & animi bona opponit, illa ait *omnia orta occidere, & aucta ſeneſcere, animum incorruptum, æternum, agere atque habere cuncta, neque ipſum haberi.* Et maxime cap. 91. *Genus hominum mobile, infidum, neque beneficio, neque metu coercitum,* q. d. *haud temere unquam coercitum,* & proinde neque facile deinceps coercendum. Non intellexere hoc Librarii & Editores nonnulli, qui idcirco de ſuo addiderunt *ante*, ſed quam vocem abeſſe deprehendi ipſe à duobus MStis, altero Daventrienſi, quem Pater meus quondam iſtius urbis Bibliothecæ comparavit, altero Viri Ampliſſimi, & vere Optimi, quum viveret, Theoph. Hogerſii. Idem de præcipuis ſuis teſtatur Gruterus, ſed qui male item reponi voluit *coërcendum.* Retinenda lectio præſtantiſſimorum codicum, & exponenda, ſicut à me factum. Nam & Gracis eadem locutio eodem ſenſu eſt uſitatiſſima. Ael. *Var. Hiſt.* XIII. 2. *ἔτισεν οὖν ὁ Μακαρεὺς οὐ μεμπτὴν τὴν δίκην*, h. e. *nunquam à quoquam* deinceps *reprehenſam.* Ant. Liber. *fab.* 30. *ἄφατος ἔρως*, *nunquam dictus* vel auditus, & idcirco *infandus amor.* Epict. *Enchir.* cap. 2. *τὰ μὲν ἐφ' ἡμῖν ἐστι φύσει ἐλεύθερα, ἀκώλυτα, ἀπαραπόδιστα, τὰ δ' οὐκ ἐφ' ἡμῖν ἀσθενῆ, δοῦλα, κωλυτά.* *Ακώλυτα* & *κωλυτὰ* ſunt vel *nunquam*, vel *ſæpe* ab aliis *inhibita*, atque adeo quæ vel *non facile*, vel etiam *facile inhiberi queant.* Innuunt hæc aliquo modo futurum, ſed tamen proprie & primitus

Digitized by Google

ſubmergendas: „ [& Georg. 1. *Quam* 96
„ *quibus in patriam ventoſa per æquora vectis Pontus, & oſtriferi fauces tentantur Abydi.* Ubi Servius: *Vectis, his qui vehuntur, quia Latina locutio non habet præſens participium paſſivæ ſignificationis.* Prop. *Quandocunque igitur noſtros mors claudet ocellos, Accipe quæ ſerves funeris acta mei*, pro agenda.] Lucanus lib. 1. *Cæſoſque duces, & funera Regum*, id eſt, cædendos. Terent. Andria; *Utinam aut hic ſurdus, aut hæc muta facta ſit*, id eſt, fiat. „ [Idem; *Cave quicquam admiratus ſis, qua cauſa id fiat*, pro, admireris.] Lucanus 2. *Victis bona ſpes partibus eſto*; id eſt, vincendis. „ [Catull. 97
„ *Brixia Veronæ mater amata meæ*; id eſt, quæ amaris à Verona.] Cauſam vero quare hoc participium magis videatur perfecti, & præteriti eſſe temporis, videtur aſſignare Priſcianus, inquiens: *Itaque præteriti quoque perfecti vim habet verbum, Eſt, quod oſtenditur, quando participiis præteriti junctum officio fungitur præteriti perfecti, per paſſivorum declinationem, vel ſimilium paſſivis.* Lib. 8.

tus præteritum notant, ſeu eo, quod vel factum ſæpius, vel nunquam factum, tacite quaſi ſignificant, etiam deinceps vel faciendum vel non faciendum.

Sed quia hæc conſequentia aliquanto validior eſt in negativis, idcirco & in iis longe frequentior eſt hæc locutio.

In narrando præſentia uſurpantur pro præteritis.

vis. Hæc ille. Mihi tamen alia videtur potior ratio; ſolet enim contingere ſæpiſſime, ut narrando præſentibus utamur pro præterito. Terent. Andria; *ubi te non invenio, ibi aſcendo in quendam excelſum locum, circumſpicio, nuſquam*. Ibidem; *Funus interim procedit, ſequimur, ad ſepulchrum venimus, in ignem poſita eſt, fletur*. Idem Phormio; *Perſuaſit homini, factum eſt, ventum eſt, vincimur*. Idem; *Ignotum eſt, tacitum eſt, creditum eſt*. † Hæc omnia præſentis temporis eſſe oſtendunt alia præſentia. Sic illud Valerii Max. *Poſtquàm in patriam revertitur*. Cicero ad Lucejum; *Qui tunc denique ſibi avelli ſpiculum jubet, poſteaquàm illi percunctanti dictum eſt, clypeum eſſe ſalvum*; & illud tritum, *Hic ſitus eſt Phaëton*. Sed jam omnes abutuntur hoc participio de præterito cum verbo *Eſt*: ſed cum aliis verbis * nullius eſſe temporis oſtenditur; ut, *juſſus feci, juſ-*

Lib. 4. Arch.

† *Hæc omnia præſentis temporis eſſe &c.*] Præſentis eſt ſolum *Eſt*, at Præteriti, *Factum*, *Ventum*. At quare in ſuperioribus non item dicitur, *Fletum eſt*, *Victi ſumus &c.*? Nempe in narranda re præterita diverſis hiſce locutionibus Præſens adhiberi videtur à Terentio in re longioris moræ, at Præteritum in re, quæ uno actu perpetrata, ſeu breviter confecta eſt. Veluti, *in ignem poſita eſt*, *Ventum eſt*.

* *Nullius eſſe temporis &c.*] At vero annon diverſi eſt ſenſus, *juſſus feci*, & *jubendus feci*? vel *obſecutus tibi*

juſſus facio, juſſus non faciam. Cicero ad Treb. *Quum ille tardior tibi erit viſus, perferto.* Ibidem; *Gratiſſimum igitur mihi feceris, ſi ad eum ultro venies, eique pollicitus fueris.* Juvenal. *Converſo pollice quemlibet occidunt*, id eſt, quum convertunt. Cæſar 1. Gall. *Nam etſi ſine ullo periculo legionis delectæ commiſſum cum equitatu prælium fore videbat*, id eſt, committendum, vel quod poſſit committi. Plinius lib. 2. *Lacus ad margines plenus, neque exhauſtis aquis minuitur, nec infuſis augetur.* Idem; *Aniſum ſtrangulationes vulvæ, ſi manducetur, ſedat*: Et mox; 98 *Portulaca alias manducata refrigerat inteſtina*, potuiſſet in utraque parte uti participio, vel verbo.

* *Amandus* non ſemper eſſe futuri ſub- *Amandus*, omnium temporum.

 in-

bi venio, & *obſecuturus tibi venio?* In quo autem diverſitas illa eſt ſita, niſi in ſolo Tempore adſignificando? Certum itaque *juſſus* in iſtis locutionibus Præteriti eſſe temporis, ſicuti & præteritum notat. Sed & ſic reliqua hic allata.

* *Amandus non ſemper eſſe futuri*] Magna eſt de hac forma, & eſſe poteſt controverſia. Aug. Saturnius & Em. Alvarus negant eſſe Participium, hoc eſt, negant adſignificare ullum tempus. Reliqui affirmant Futuri eſſe Temporis, niſi quod Sanctius more ſuo nullius certi Temporis, ſed omnium eſſe tradat. Ego vero nullus dubito, utcunque id paradoxum forſan alicui videbitur, proprie & primitus fuiſſe præſentis Temporis. Ut ita ſtatuam, facit primo Analogia

logia derivationis. Manifeſte enim deducitur à Partic. activo Præſenti, *amandus* ab *amans*. Si hæſitas, conſidera ſis participia in IENS exeuntia, veluti *capiens*, *audiens*. Habes hinc eodem plane modo *capiendus*, *audiendus*. Immo ab ipſo *Iens*, ſicuti in obliquis caſibus eſt *euntis* &c. ſic & *eundus*. Porro plerumque adſignificat ſimpliciter Præſens Tempus, at rariſſime ita ſimpliciter Futurum, ſed ſæpius id, quod fieri debet. Plaut. Epid. III. 3. 32. *Pugnis memorandis meis eradicabam aures hominum*, h. e. dum memorabam. *Perſa* I. 1. *Ita fui miſer, quærendo argento mutuo*. Cic. *Famil.* II. 10. *Non eram minor ex contemnenda provincia, quam ex conſervata*. XIII. 10. *Videor mihi in ipſa cauſa exponenda ſatis de probitate ejus dixiſſe*. *Offic.* III. 5. *Si nihil exiſtimat contra naturam fieri hominibus violandis*. Nep. *Pelop.* c. 4. *Hæc liberandarum Thebarum laus propria eſt Pelopidæ*. Liv. I. 18. *Sicuti Romulus augurato Urbe condenda regnum adeptus eſt*. c. 44. *Locus, quem in condendis Urbibus quondam Etruſci conſecrabant*. c. 55. *Inter initia condendi hujus operis moviſſe numen traditur Deos*. Ex his etiam patet ſenſus verborum Livii in præfat. *Quæ ante conditam condendamve urbem traduntur*, &c. Manifeſta hic eſt diſtinctio Temporum, & quidem Præteriti, ac Præſentis, ut recte expoſuit Nannius *Miſcell.* V. 2. & Sanctius in extr. hujus capitis. Nihil proinde opus emendatione, quam idem Sanctius tentat, nec cauſæ quicquam, ut contra Nannium aſſentiamur Urſino, qui *Obſerv. Philol. cap.* 12. tradit, *melius ex propria & communi illa Participiorum in DUS ſignificatione exponi*, Ante condendam urbem *antequam condi deberet, ut adeo remotius tempus ſignificet, quam alterum illud*, Ante conditam urbem. At vero propriam, & vulgarem maxime horum Participiorum ſignificationem eſſe Præſentis Temporis, ex allatis jam locis & innumeris aliis, (Vide hic in Sanctio, & in Voſſ. *Anal.* IV. 14. & Th. Linac. de *Emend. ſtruct. Lat. Serm.* lib. 1.) tum ex omni Gerundorum, quæ ſemper præſens Tempus notant, uſu, ſatis ſuperque conſtare nobis

bis

Digitized by Google

his debet. Futurum vero, ut dixi, rariſſime forma ſimpliciter ſignificatur. Quæ Voſſius *Anal.* IV. 11. duo ſola loca, & ex Gellio quidem adfert, non ſatis clare id probant. Certe non prius. Nam quod ait Gell. III. 10. *ad homines naſcendos vim numeri ſeptenarii pertinere*, pene idem eſt, acſi diceretur, ad homines in naſcendi negotio conſideratos, Seu in naſcendo, per omnes illos uteri gerendi menſes, conſtitutos. Neque alter locus, XVIII. 6. Matronam dictam eſſe à Matris nomine *non adepto jam, ſed cum ſpe & omine mox Apiſcendi*, ubi *Apiſcendi* notat ſimpliciter actionem, quæ ſperabatur atque adeo erat futura quidem forſan re ipſa, at præſens in ſpe, cujus ſignificatio plerumque involvit futurum, Sed cogitatione ſua & deſiderio rem habet præſentem: & ita hujus ſive Participii ſive Gerundi eadem eſt ratio reſpectu Temporis, quæ Infiniti præſentis, quando jungitur Verbis *Volo*, *Promitto*, *Nego* &c. Vide *Caput ſuperius*: Vel quæ eſt Nominum Verbalium Certe quod ad ſignificationem etiam Temporis nullum eſt Diſcrimen inter *ſpem adipiſcendi*, & *ſpem adeptionis*. Sed tamen, ſi quis in hiſce Futuri Temporis adſignificationem omnino agnoſcat, non valde ei refragabor, præſertim quum eo ſenſu ſæpius tandem poſteriores hanc formam adhibuerint. Sulpic. Sev. *Cum polliceretur, nec hydriam farre, nec vas oleo eſſe minuendum*, h. e. minutum iri. Et, *ſi id feciſſent, Dei præſidio tuendos.* Adde Priſcianum *lib.* XI. qui *amandus* vertit ὁ φιληθησόμενος, *docendus*, ὁ διδαχθησόμενος &c. Sed nos uſum inveſtigamus temporis, non, quo jam corrupta erat & collapſa Latinitas, ſed, quo conſtituta eſt, & floruit. In quo ſi maxime aliquot loca occurrant cum manifeſta futuri ſignificatione in hac forma, non alia id fit ratione, quam qua Præſens in Verbo tum Finito, tum Infinito ſæpius, ut probavimus ſupra *cap.* 13. & 14 ad Futurum itidem denotandum adhibetur. Quapropter utut hæc forma utrumque, & Præſens, quod certe frequentiſſime facit, & Futurum aliquando etiam ſignificet, tamen quia, quod tertio loco vel inprimis hic ob-

indicat Valla: *Neſcio* inquit, *an dicendum ſit Gerundium eſſe participium præſentis tem-*

obſervandum arbitror, etiam in ipſo verbo Finito & Infinito Præſens proprie Tempus ſæpe notat futurum, futurum vero nunquam præſens, nullum nobis debebat eſſe dubium, quin & hæc forma revera ſit ex duobus controverſis temporibus maxime & proprie Præſentis Temporis, æque ac *amo*, *amare*, & *amari*, quæ item aliquando futurum notant. Adde quod ſicut in Activo tres ſunt formæ Infiniti, & totidem Participii, ut oſtendimus ſupra, ſic & hac ratione in Paſſivo erit conveniens, ut, quia ſolum eſt Præſens Infiniti proprium *amari*, Participium quoque habeat ſaltem ſuum proprium & verum Præſens, *Amandus*. Ceterum quemadmodum in ſuperiori obſervatione docui, per præteritum ipſum, ſeu per id, quod jam factum eſt, aliquando deſignari, quid deinceps fieri debeat, vel futurum ſit; ſic & per hoc ipſum Præſens, quia, quod revera jam fit, creditur etiam debere fieri, ſeu quia, quod debet omnino fieri, pene pro eo, quaſi jam fiat, & coeptum ſit, habetur, quodque coepit fieri, etiam porro futurum creditur, hinc per illud ipſum, inquam, Præſens ſæpe deſignatur officium & neceſſitas rei faciendæ, adeo ut nonnulli non eſſe Participium, ſed Nomen tantummodo, officium & neceſſitatem deſignans ſtatuerint. Sic Cic. Famil. VII. 3. *Diſceſſi ab eo bello, in quo aut in acie cadendum fuit, aut in inſidias incidendum, aut in victoris manus deveniendum, aut ad Jubam confugiendum.* Offic. I. 21. *Iis qui habent à natura adjumenta rerum gerendarum, adipiſcendi ſunt Magiſtratus, & gerenda reſp.* Vide & Voſſ. *Anal.* IV. 11. Sed & ita Nomina Verbalia ut apud Terentium *Andr.* II. 3. 26. *Puerum ne reſciſcat mihi eſſe ex illa cautio eſt.* Adelph. III. 3. 67. *Hi* (piſces) *mihi ne corrumpantur cautio eſt.* Hec. IV. 4. 28. *Nulla tibi hic conſultatio eſt.* h. e. cavendum mihi, non deliberandum tibi, quin ſtatim arripias, quod offertur.

Digitized by Google

temporis, more Græcorum. Et infra; *Unde indicatur Gerundium eſſe participium præſentis.* Idem ſentit Thomas Linacer. Clarius Donatus in illud Terentii; *Vix ſum apud me, ita animus commotus eſt metu, ſpe, gaudio, mirando hoc tanto, tam repentino bono: mirando*, inquit, *id eſt, quum miror; & eſt participium.* Ego autem aſſero omnium temporum eſſe poſſe; ut, *legendis carminibus fuit poëta, legendis carminibus erit poëta.* Virgil. *Volvenda dies en attulit ultrò*, id eſt, quæ volvitur. Lucret. *Plumbea vero glans etiam longo curſu volvenda liqueſcit.* Terent. *Quod in opere faciendo opera conſumis tua.* Cicero de Senectute; *His enim ipſis legendis in memoriam redeo mortuorum.* Idem 2. de divinatione; *Neque verò ſuperſtitione tollenda religio tollitur.* Idem 4. Epiſtolarum; *Gratiam nos quoque inire ab eo defendenda pace arbitrabamur.* Juvenal. *Provida Pompejo dederat Campania febres optandas*, id eſt, quas optare debuerat. ,, [Lucillius; *Lippus* ,, *edenda acri aſſidue ceparius cepa*;] ubi, *edenda* ſignificat * præteritum; ceparius eſt lippus, comeſa aſſidue acri cepa: quam ipſam ſententiam ſic Nævius extulit; *Cui cepe edendo oculus alter profluit.* Cic. *Sed*

* *Præteritum*] Immo præſens: Notat enim *edenda cepa*, dum edit aſſidue Cepam.

Sed res multis querelis de Repub. interponendis tanſacta eſt. Plin. in Epiſt. *Abſtinui à cauſis agendis.* Livius in prologo obſcurè dixit; *Ante conditam, condendamve*
101 *urbem.* Quidam explicant; *ante condendam*, id eſt, paulo antequam conderetur. Mihi videtur, in ipſa ædificatione: aut fortaſsè legendum; *Ante conditam, condendove urbem.* Quæ verò hic ſolent addere grammatici de gerundio adjectivo, & de gerundivis, mera deliramenta ſunt. Vide reliqua lib. 3. cap. 8.

Cap. XVI.

De natura, & numero præpoſitionum.

PRæpoſitio, etiam ſi poſtponatur, non deſinit vocari præpoſitio; ut Cæſar Scaliger videtur innuere: Nam ſi grammaticum ordinem ſpectes, ſemper præponi debet; ut *tranſtra per*, expone *per tranſtra:* etiam in illis, *mecum*, *tecum*, *ſecum.*

Porro ex receptis à grammaticis præpoſitionibus rejeci: *Circiter*, *prope*, *propius*, *proxime*, *pridie*, *poſtridie*, *procul*, *ſecus*,
102 *uſque*, * *verſus*, *verſum.* Circiter Kalendas,

* *Verſus, Verſum*] Addi hic forſan & aliæ poſſent, certe deberent, *propter*, *juxta*, *ſecundum*, *adverſus.* Ete-

Etenim *propter* habet ipſam adverbii formam, & dicitur contracte pro *propiter* à *propus* vel *propis*, unde & *prope*. Sic à *firmus*, *firme*, & *firmiter*. à *durus*, *dure*, & *duriter*. à *fortis*, *forte*, *&* *fortiter*, à *ſuavis*, *ſuave* *&* *ſuaviter* &c. Conſtruitur quidem plerumque, tanquam ſi eſſet præpoſitio, ſed id fit per E lipſin veræ præpoſitionis *ad*, vel, *ob*. Salluſt. *Catil.* 59. *Ipſe propter Aquilam adſiſtit*, h. e. propter ad Aquilam. Et ſic plane pleraque, quæ hoc capite memorantur, & inprimis τὸ *prope*, unde illud deſcendit, & quod item, ut præpoſitionem, ſæpe Accuſativo junxerunt Veteres. Sed manifeſte Adverbium eſt τὸ *propter* apud Terent. in Adelph. IV. 2. 37. *Ibi angiportum propter eſt*, h. e. ibi in propinquo eſt angip. Nec enim potes hic ſtatuere Ellipſin Accuſativi, quæ retineat voculam in natura præpoſitionis, uti quidem poſſis in hiſce Taciti *Annal.* IV. 54. *Cum propter diſcumberet.* Et Phædri *fab.* 37. Et *propter volans.* Similiter *juxta*, & *juxtim*, non præpoſitiones ſunt, ſed adverbia, derivata à *jugo*, *juxi*, pro quo poſteriores *jungo*, *junxi*, dixerunt, quæ proinde ſignificant *prope*, tum *poſt*, & *æquali modo*, Mela. I. 19. *Æſtas hiememque juxta ferent.* Sall. *Jug.* 85. *Me voſque in omnibus juxta geram*, cap. 95. *Literis Græcis & Latinis juxta eruditus.* Tac. *An.* I. 6. *Juxta periculoſum, ficta ſeu vera promeret.* Hinc ſæpe etiam ſequitur *ac*, vel *atque*. Liv. I. 54. *Abſentium bona juxta atque damnatorum diviſa ſunt.* Sall. *Jug.* 45. *juxta ac ſi hoſtes adeſſent, vallo foſſaque munire caſtra.* Immo & præpoſitio *cum*. Plaut. *Pſeud.* IV. 7. 62. *juxta cum ignariſſimis ſcio.* Perſa. V. 3. 75. *juxta tecum æque ſcio.* Sall. *Catil.* 58. *juxta mecum omnes intelligitis.* *Secundum* ejuſdem eſt generis, & naturæ cujus *primum*, *multum*, *plurimum*, &c. h. e. non modo non eſt præpoſitio, ſed neque adverbium. Quid ergo? Eſt Nomen adjectivum, neutrius generis, cujuſmodi quamplurima uſurpantur ἐλλειπτικῶς, ut ſi eſſent adverbia: hoc vero etiam duplici plerumque Ellipſi, ut ſi eſſet etiam Præpoſitio. Plerumque dico, quia occurrit etiam ut Adverbium cum ſignifi-

ca-

catione *ſequendi*, unde ortum eſt. Plaut. Amphit. II. 1. 1. Am. *Age, i tu ſecundum.* SO. *Sequor, ſubſequor te.* Mil. Glor. IV. 8. 39. *Nos ſecundum ferre per urbem hæc omnia*: h. e. ut patiamur illos præcedere, & ſic nos ſubſequamur. Denique *adverſus, adverſum*, & *exadverſus* revera ſunt adverbia, cum præpoſitionibus compoſita, ſi Simplex *verſus* vere eſt, ut eſt, adverbium, quod & ſunt illa, quæ cum aliis Præpoſitionibus & τῷ *Verſus* occurrunt compoſita, *Prorſus* & *Prorſum*, *Rurſus* & *Rurſum*, denique & *Surſum*. Si vero accuſandi caſum penes ſe habent, eo ſignificatur iſtic, æque ac in Simplice *Verſus*, eſſe Ellipſin, & quidem repetendæ præpoſitionis *ad*, quæ in compoſitione apparet, plane ſicuti præpoſitio, quæ in Verbis comparet, cum ſequitur illius caſus, vel repetita eſt, vel per Ellipſin ſuppreſſa. Nam cum dicimus *adire aliquem*, per ellipſin dicimus, pro *adire ad aliquem*. Hæ autem voculæ reperiuntur conjunctæ non modo cum Accuſativo, ſed & cum Dativo, certo pene indicio, neutrum horum caſuum proxime ab iis regi. Nam ſicuti Nep. Hann. c. 4. *Scipio apud Trebiam adverſus eum venit.* Sic. Plaut. *Caſin.* II. 8.29. *Cum ei adverſum veneram*, & *Trin.* III. 2. 98. *Qu ei adverſus venerit.* Sed & ſine caſu ullo. Salluſt. *orat.* 1. ad Cæſ. *Quoniam neque adverſus, neque à tergo, aut lateribus tuta ſis.* Priſcianus multa etiam alia ex Præpoſitionum in Adverbiorum ordinem refert. Veluti *extra, infra, contra*, &c. Naturam autem utrorumque hanc eſſe ait ex auctoritate Græcorum, quod *Adverbia quidem derivativa poſſint eſſe*, at *Præpoſitiones poſitivæ, id eſt, primitivæ fint omnes.* Deinde quod Adverbia, ſint, quæ *certam aliquam habent ſignificationem etiam per ſe poſita, quod Præpoſitiones habere nolunt per ſe prolatæ, Adverbia vero habent*: & quæ *componi non poſſunt, cum omnes præpoſitiones apud Græcos & componi & apponi ſoleant.* Sed & ſimilia quoque adverbia Græci habent vel Nomina, quæ caſibus certis præmiſſa, videntur conſtrui tanquam Præpoſitiones, licet id mini-

ni-

das, circiter meridiem, octavam circiter 102
horam, non probant *circiter* eſſe * præpoſitionem; nam deeſt, *ad*, vel *in*. Cicero Attico lib. 10. *Verum hæc in Arpinati ad ſextum circiter Idus Majas non defleamus. Prope*, adverbium eſt, quaſi *pro pedibus*: accipitur pro *fere*, aut *proxime*; & fuit aliquando nomen *Propus, a, um.* At dices, ſæpe legimus; *Prope montes conſiſtere*; *Prope ripam Anienis*; &, *Prope metum res fuerat, Prope ſeditionem ventum eſt.* Sed in his omnibus † deeſt, *ad*, ut jam dicemus. Quid? quod jungitur § ablativis cum *Ab*; ut Cicero; *Prope à Sicilia.* Plin. *tam prope à muris habemus hoſtem.* Idem: *Prope ab origine.* Cicero; *Prope ab domo detineri. Propius*, non ſolum non eſt præpoſitio, ſed nec adverbium quidem: nam *Melius, Pejus, Propius*, no-

Prope, adverbium eſt, non præpoſitio.

Propius nomen eſt, non præpoſitio.

L

nime ſint. Sic εὐθὺ τοῦ ᾅδου Ael. *Var. Hiſt.* IX. 18. *rectâ ad inferos.* Et ἀπαυχενίσας πάντων ἐναντίον, *coram omnibus* Iſæus *orat.* 1. ubi peſſime vertitur.

* *Præpoſitionem*] Conſtruitur etiam cum ablativo. Sulpicius ad Cicer. *Famil.* IV. 13. *Circiter hora decima noctis.* Inepte autem Voſſius *Anal.* IV. 22. *circiter* dictum putat, quaſi *circa*, vel *circum iter*, quum uſitatiſſima hæc ſit forma & terminatio Adverbiorum aliunde derivatorum, ſicuti modo oſtendimus in *propter*.

† *Deeſt ad.*] Nep. *Phoc.* c. 2. *Cum prope ad annum octogeſimum ſecunda perveniſſet fortuna.*

§ *Ablativis cum Ab.*] Et cum *In*: Liv. I. 14. *In ipſis prope portis bellum ortum.*

Digitized by Google

nomina ſunt adjectiva, ut diximus, cum
de accuſativo egimus, & in [illegible]. Quare
quum legis; *propius urbem*; *propius mor-
tem abeſt*; deeſt, *ad.* Cicero Finib. *Sed
ut ad ea propius Cato accedam.* Idem 1.
Natur. deorum; *Ad ſimilitudinem enim
Deo propius accedebat humana virtus.* Idem
in Partitionibus; *Accedere propius ad
ſenſum alicujus.* Dicimus etiam; *propius
ab aliquo loco ſtare. Stellæ aliæ propius à
terris, aliæ remotius ab eiſdem principiis.*
Hæc Cicero de Natur. deorum: ubi ne-
ſcio cur Grammatici non annumerent præ-
104 poſitionibus illud, *remotius*, ut *propius*;
quum nulla diſcriminis ratio inter hæc duo
inveniri queat. Cur non etiam dicas, *pro-
pius* eſſe præpoſitionem dativi: ut in illo
Virgilii; *propiuſque periclo it metus.* Et 2.
Georg. *Propius ſtabulis.* Et 3. Georg. *Et
faciem tauro propior.* „[Et Livii lib. 4.
„*Hoc propius vero eſt.*] *Proxime*, adver-
bium ſemper eſt: neque obſtat illud Ci-
cer. *Habere exercitum quàm proxime ho-
ſtem*; nec Varronis, *Proximè januam*; nec
Livii, *Proximè morem*: nam idem Cice-
ro dixit; *Proximè accedere ad verum.* Et
idem (cum ablativo) *Proximè à Lacyde
ſolo retenta eſt.* Livius lib. 1. *Is ducit ex-
ercitum quam proximè ad hoſtem poteſt.*
Ubi legitur in Salluſtio, *Proximè Cartha-
ginem*

Proximè, adverbium.

ginem Numidia appellatur; Fronto legit, *Proxima Carthagini Numidia:* Et infra, *Proximè Hiſpaniam*, Fronto legit, *Proximi Hiſpaniæ.* Cicero pro Milone; *Proxime ad deos acceſſit Clodius*: Lambinus legit; *proxime deos.* Vide in Theſauro, *Quam proxime*, & *Prope ab.* Sed quid in his moramur, ſi * nomen ipſum *Proximus* invenitur cum accuſativo? An dices eſſe præpoſitionem, *Proximus, a, um?* Plaut. Pœn. *Proximus te ſum.* Cicero Attic. lib. 1. *Proximus Pompejum ſedebam.* Alii legunt; *Proximus Pompejo:* ſed illa lectio verior. Itaque dicimus Latine; *Proximus Pompejo*, *Pompejum*, *ad Pompejum*, *à Pompejo*, *poſt Pompejum.* Ovid. *Proximus ad dominam, nullo prohibente, ſedeto.* ,, [Poteſt etiam in *Proximus*, ſubau- ,, diri *Secundum*, *Propter.* Plautus Rud. ,, prolog. *In agro atque villa proxima pro-* ,, *pter mare.* Idem Capt. act. 2. ſc. 1. *Se-* ,, *cundum patrem tu es pater proximus.*]

105 Pridie Nonas, Pridie Kalendas, non indicant, Pridie eſſe accuſativi præpoſitionem *Pridie*, non eſt præpoſitio.

* *Nomen ipſum proximus &c.*] Sic Sall. *Jug.* 49. *Dextro latere, quod proximum hoſtes erat.* Gell. III. 2. *Dies qui proximus eam noctem illuceſcit.* Sed & *propior.* Sall. eod. cap. *propior montem.* Livius VIII. 32. *qui proximi forte tribunal ſteterant.* Ubi Vide Gronovium Patrem.

nem quum legamus apud Ciceronem; *uſque ad pridie Kalendas*; & apud Plin. *ad pridie Idus Septembres.* Sed in Kalendas, & Idus, & Nonas, deeſt *ante.* ut ſit; *pridie ante Nonas*: ubi * pridie ablativus eſt à die; quaſi dicas, *primo die*, vel *priori die ante Nonas.* ,,[Juſtinus lib. 2. *Pri-* ,, *die conſtitutam diem*; ubi palam eſt ,, ſubaudiri *Ante.*] *Poſtridie ludos Apollinares*, dixit Cicero. Et Sueton. *Poſtridie nundinas*, deeſt, *poſt.* Cicero Terentiæ: *Quid cauſæ autem fuerit poſtridie intellexi, quàm à vobis diſceſſi*; id eſt, poſtquam, poſteaquam. † *Procul urbem*, dixit Curtius.

Poſtridie non eſt præpoſitio.

Procul, non eſt præpoſitio.

* *Pridie ablativus eſt &c.*] Immo *pridie* & *poſtridie* dicuntur conjunctim, eadem utrumque ratione, qua *die craſtini*, *die perendini.* Neque aliter ſe res habet in *Quotidie.* Non ergo illud *pridie* ex duobus conſtat Nominibus ablativi Caſus, quorum alterum ſit *pri* h. e. primo, à *pris*, alterum *die*, ut etiam ſenſit Georg. H. Urſinus cap. 8. Sed ex Genitivo & Ablativo. *Pris* autem antiquum eſt, unde *prior*, *primus*, & *priſtinus*, Derivatur à Gr. πρὶ ſeu πρίν.

† *Procul urbem*] *Procul* manifeſte eſt Adverbium, & dicitur, ut *ſimul* à *ſimilis*, *facul* à *facilis*, ſic illud à *procilis*, quod à *procello*, h. e. porro moveo, pello, ut vult Voſſius in *Etymol.* Ego vero derivem illud potius ab antiquo *Procio*, h. e. promoveo, provoco. Unde *Procitum* in Supino, & *Procitare*, apud Feſtum: immo & *Procus*, & *Procax* h. e. qui petit & elicit quid ab alio. Certe Analogia Derivationis id poſtulat. Nam ita à *facio Facilis*, à *do-*

ceo

tius. & Livius; *Locus procul muros ſatis æquus agendis vineis fuit.* Neſcio an alibi reperiatur, *procul*, cum accuſativo, ſæpiſſime cum ablativo; ut, *procul mari Oceano*, *procul patria*, & *procul dubio.* ,, [apud Lucret. *procul ambitione*, *procul* ,, *diſcordibus armis.*] Exempla non adſcribam cum præpoſitione, quia ſunt innumera, & cuilibet in promptu; ,, * [ut ,, veriſimile ſit Curtium ſcripſiſſe, *Procul* 106
,, *urbe*; Livium, *Procul numero.*] *Secus decurſus aquarum*, Latinis inauditum eſt:

 * ſem-

ceo Docilis, ab *ago Agilis*, &c. Ceterum hiſce derivationibus adverſari videtur quod Viri Docti etiam in Lexicis, *procul* tradunt poni quoque pro *prope*, ſecuti in eo Servium, qui ad Virg. *Eclog.* VI. 16. *ſerta procul tantum capiti delapſa jacebant* notat, *Procul*, *Modo Prope*, *i. e. juxta. Nam ideo intulit*, *Tantum* capiti delapſa, *ut oſtenderet non longius provolutam coronam.* At verum eſt quidem, *Procul* dici etiam de ſpatio non ita longo; ſed tamen ſemper notat ſeparationem ac remotionem ex ſuo loco in alium, quæ ſeparatio ſeu propulſio ſive in breve ſpatium, ſive in longum, ſemper fit procul, immo ipſa illa brevitas pro rei, de qua agitur, natura, conſiderari & dici poteſt longa. Sic quando Terentius *Eun.* II, 3, 43 ait; *continuo accurrit ad me, quam longe quidem.* Et III, 5, 61. *ubi paratum eſt convivium? apud libertum Diſcum. Perlonge eſt*, utrobique breve intelligitur ſpatium, ſed quod iſtis in rebus erat longum.

* [*Ut veriſimile ſit.*] Hæc videntur ſuperioribus exemplis de ablativo, cujusmodi plura refert Rivius ad Sall. *Jug.* c. 89. ſtatim ſubjungenda. In eadem porro ſententia de hiſce locis Curtii & Livii, uſuque vocis *procul*, eſt Voſſius *Anal.* IV. 22.

* ſemper autem adverbium eſſe cenſeo: ut, *Rectè, an ſecus facias, nihil ad nos.* Plaut. *Quid diximus tibi ſecus, quàm velles?* Citat Eraſmus ex Plinio; *ſecus fluvios*, lib. 24. Sed in correctis legitur, *ſecundum fluvios.* „[Chariſius lib. 1. *Se-„cus adverbium ſignificat*, Aliter: *unde „naſcitur Secius*, ἀλλοιοτέρως. *Cæterum id quod vulgus uſurpat, Secus illum ſedi, „hoc eſt, ſecundum illum; & fatuum, & „ſordidum eſt.* Plebem quidem Romanam „ſic loqui ſolitam, ex illo apparet, quod „affert *Quinctilianus*; *Cæcus conductus eſt „ſecus viam ſtare.*] *Uſque* nihil aliud ſignificat, quam continue, aut perſeveranter; ut, *uſque laborat, uſquene valuiſti?* Ut Te-

Nec *Uſque.*

* *Semper autem adverb. &c.*] Recte, ſicut & alia ejudem terminationis, veluti, *Intus*, *Subtus*. Adhibetur tamen aliquando, ut præpoſitio, ut oſtendit Voſſ. *Anal.* IV. 22. Nec tamen ideo, ut Idem ſentit, eſt ipſa præpoſitio, ſed ponitur cum Ellipſi veræ præpoſitionis *ad*, p'ane ut *ſecundum*. Ergo *ſecus viam* eſt conciſe dictum pro, *ſecus ad viam.* Similiter *ſecus decurſus aquarum*, quod eſt ex Pſalmo. 1. Vulgatæ Verſionis. ſed & hinc *extrinſecus*, *intrinſecus*, &c. manifeſta ſunt Adverbia. Derivatur vulgo à Gr. ἑκὰς, *procul*, idque auctoritate quorundam Veterum, & Caſauboni ad Sueton. *Tib.* 2. ſed refutat id Feſtus, & ſine dubio verius deducitur à Verbo *ſequor*, unde & *Secundus*, h. e. Proximus, ſed & Alius, à Primo. *Uſque*, quod ſequitur, formatum eſt à Græco ἄσχι, vel ἴωσχι, *uſquedum*, *donec.* Atque adeo neque illud Præpoſitionibus accenſeri poteſt.

Digitized by Google

Terent. *Animus uſque antehac attentus*; *Andr. 1,2,3.* qua in parte Donatus valde laborat, & nihil explicat. Quum legis; *uſque Romam*; & *uſque Roma*, deeſt ſemper præpoſitio. Catull. *hunc ad uſque locum*: quod ita frequens eſt, ut probatione non indigeat. *Romam verſus*, & ſimilia, præpoſitiones *Nec verſus.* non ſunt; neque *verſum*; * quod probant *adverſus*, & *adverſum*. Cicer. lib. 4. epiſt. 12. *In Italiam verſus navigaturus erat.* „[Plaut. Epid. *Capi verſum ad illas* „*accedere*. Livius lib. 7. *Romano corvus* 107
„*in galea conſedit in hoſtem verſus.*]

* *Quod probant adverſus &c.*] Sentio & ipſe *verſus* & *verſum*, non eſſe præpoſitiones, ſed tamen non probari illud ex compoſitione voculæ *adverſus*. Nam & præpoſitiones cum præpoſitionibus poſſunt eſſe compoſitæ. Veluti *Inante*, & alia. Vide Voſſium, IV. 23.

Cap. XVII.

De Adverbiorum natura, & differentia.

ADverbium eſt dictum, quaſi ad verbum, quod ſit quaſi verborum adjectivum, & modus; ut, *benè currit*. Adjungitur tamen & aliis partibus; ut, *benè doctus*, *valde mane*, *ſemper Deus*, *ſemper lenitas*. Formas ejus adnumerare ad Grammaticum non pertinet: pertineret tamen, *Adverbium præcipue verbis adjungitur.*

 ſi ſi-

Grammatica. Adverbiorum diviſio per terminationes.

ſi fines adverbiorum recenſerentur ; ut quum alia finiuntur in IM , ut *punctim* , *caſim* , *membratim* ; alia in US , *ſubtus* , *intus* ; alia in O, *cito*, *profecto* ; in AS, ut *alias*, *cras*, *in* I, *ubi*, *ibi* : in E, *bene*, *pulchrè* , *ſane* ; in ER , *duriter* , *fortiter* ; & ſic deinceps. Significationes verò adverbiorum enumerare * magis Philoſophi eſt, quàm Grammatici; quia Grammatici munus non eſt, teſte Varrone, vocum ſignificationes indagare, ſed earum uſum. Propterea nos in arte hæc prætermiſimus: ſed ne hîc aliquis fortè ea deſideret, utcumque dicentur.

Eorum diviſio per ſignificationes pertinet ad Philoſophum.

Affirmandi ſunt , *Certè* , *ne*, *quidni* , *quidem*.

Negandi , ſeu prohibendi , *Non* , [*Ne*,] *haud*, *minime*, *nequaquam* , [*neutiquam*.]

Loci , *Hic* , *intus* , *foris*, de quibus copioſè in arte.

Temporis , *Diu* , *cras* , *nuper* , *dudum*.

Quàntitatis , *Valde* , *nimis* , *ſatis*, *perquam*, *impenſe*.

108 Qualitatis , *Bene* , *pulchrè* , *eleganter* , *nimis*.

Comparandi , *Magis*; nam cætera, ut *melius* , *doctius* , Accuſativi ſunt, in quibus

* *Magis Philoſophi*] Immo *Philologi*, Sed ſic haud dubie voluit Sanctius , quamvis & in Salmanticenſi Ed. legatur *philoſophi*.

Digitized by Google

bus deeſt περὶ ut ſæpe monuimus, & in Ellipſi latè.

Congregandi, *Unà, pariter, ſimul, conjunctim.*

Demonſtrandi, *En, ecce*; quamvis hæc potius ſint ſoni inarticulati.

Vocandi, O, *Heus:* ſed ſoni potius, quam partes orationis.

Dubitandi, ſeu Eventus, *forte, fortaſſe, forſitan*; quamvis hic ſint tres dictiones, *Fors ſit an.*

Remittendi, *Vix, ſenſim:* Hortandi, *Eia, age, agite, agedum,* [*quin.*]

Interrogandi, *Cur, quare,* etſi hoc ſit, *Qua de re.* „[*Ubi, unde, qua, quorſum,* „*quo, quando, quoties.*]

Jurantis, *Hercle, Medius fidius, Ædepol, Æcaſtor*; niſi malis nomina appellare.

Ordinis, *Deinde, deinceps.* At vero *Primum, primo, Secundum, ſecundo,* * nomina ſunt ubique.

* *Nomina ſunt ubique.*] Hujus generis etiam alia ſunt hic notata. Veluti *alias*, de quo Groſip. *Parad. Ep.* I. qui tamen male facit in *Jud. de ſtilo Hiſt.* quod tam acerbe invehitur in Viros Doctos, qui *alias* pro *alioquin* uſurpent, ut, quod eo ſenſu vix de plebe literatoribus ſit dignum, & tantummodo ſignificet, vel alio tempore, vel alio loco. Fateor equidem imprimis de tempore uſurpari voculam, & tunc

109 Numerandi, *Semel, bis, deinde, deinceps, centies,* &c.

Interjectiones. Græci, quas nos vocamus interjectiones, inter adverbia connumerant. Mihi ſunt ſoni inarticulati, & naturales; ideo inter partes orationis non adnumeravi. Hæc ſunt hujuſmodi, *Apage! phy! væ! papæ! vah! o! oh! ei, hei. eu, heu. At at, au, ſt, pro, proh, hahahe, euge.*

Vide capite proximo ſuperiore. Adverbiis etiam adnumerantur illa, quæ modo expunxi ex Præpoſitionum numero, juxta Grammaticorum enumerationem.

tunc intelligi *horas.* Sed & intelligi ſimpliciter *res* quaſcunque, patet ex Plauti *Epid.* IV. 1. 39. *Ille eam rem ſobrie accuravit, ut alias res eſt impenſe improbus.* potuiſſet ſimpl. *alias* vel *alioqui.* Atque adeo ſic vides duo hæc etiam promiſcue uſurpari, idque ulterius exemplis probatum vide apud Virum longe Eruditiſſimum Joh. G. Grævium ad Sueton. *Tib.* c. 71. Similiter Nominibus accenſenda ſunt, *Una*, quod eſt Ablativi caſus, generis feminini, tum *forte, quare, qua, quæ.* Etiam Verbis, *age, agite, agedum*, & mox inter interjectiones, ſeu, ut Sanctius ait, Sonos inarticulatos, *Apage*, quod eſt imperativæ formæ ab Ἀπάγω.

CAP.

Cap. XVIII.
De Conjunctione.

Conjunctio non jungit ſimiles caſus, ut ineptè traditur, * ſed tantum jungit ſententias: nam quum dicis; *Emi equum cen-*

* *Sed tantum jungit ſimiles ſententias*] Res manifeſta ex multis Auctorum locis. Salluſtius *Jug.* 7. *Ubi videt neque per vim, neque inſidiis, opprimi poſſe hominem*, cap. 23. *aut per vim, aut dolis.* lib. 1. *Hiſtor.* in Orat. Philippi, *quos per fidem aut perjurio violaſti*, ut recte ex MStis reſtituit Ciacconius. Tacitus *Hiſtor.* I, 55. *Non tamen quiſquam in modum concionis, aut ſuggeſtu, locutus.* Florus III, 23, *ſed quantum, lateque fax illius motus ab ipſo Sullæ rogo exarſit.* Salluſt. *Jug.* 5. *cujus in Africa magnum, atque late imperium valuit.* ſic integræ ſententiæ diverſarum conſtructionum Livius I, 46. *Criminandi Servii occaſionem ſibi datam ratus eſt & ipſe juvenis ardentis animi, & domi uxore Tullia inquietum animum ſtimulante.* Sall. *Jug.* 25. *Hi quod in invidia res erat ſimul, & à Numidis obſecrati, triduo navim aſcendere.* Actor. Apoſt. XXII. 17. ἐγένετο δέ μοι ὑποστρέψαντι, καὶ προσευχομένου μου, γενέσθαι με ἐν ἐκστάσει, *accidit mihi ut eſſem in ecſtaſi, quum reverſus eſſem, & quum precarer Deum.* Et diverſi plane Nominativi, etiam per Ellipſin omiſſi, Livius XLV. 20. *Omnibus honoribus & præſens eſt cultus, & proficiſcentem proſecuti ſunt*, ſcil. Romani. cap. 28. *Ubi & alia quidem ſpectanda viſa*, ſcil. ſunt Paulo, & *Jovem veluti præſentem intuens, motus animo eſt* ſcil. Paulus ipſe. Sal. *Jug.* 101. *Cum peditibus, quos Volux adduxerat, neque in priore pugna adfuerant*, pro *& qui non &c.* cap. 79. *Carthagi-nien-*

centum aureis, & pluris; * ſyntaxis eſt, ego emi equum centum aureis, & ego emi equum pretio pluris æris. *Petrus, & Paulus diſputant*, id eſt, Petrus diſputat, & Paulus diſputat. Conjunctionum officia diſtinguere, veluti diximus de Adverbio, Grammatici munus non eſt: nam ſi ad Grammaticam ſpectes, omnes ſunt conjunctiones, etiam ſi videantur disjungere; nam quî minus conjungit, *dormit, aut vigilat*; quàm *dormit, & vigilat?* In ſenſu multum differt, in grammatica nihil. Eas tamen explicationis majoris cauſa in claſſes diſtribuamus.

Etiam disjunctivæ conjunctiones conjungunt.

Copulantes abſolute, *Et, que, nec, neque, ac, atque, quoque, etiam, item itemque.*

Copulantes ex conditione, *Quum, tum, ſi, ſin, niſi.*

110 Disjungentes, *Aut, vel, ve, ſive, ſeu, an, nec ne, utrum:* ſed hoc Nomen eſt.

Utrum, non eſt conjunctio.

Adverſantes, *At, ſed, porrò, tamen, tametſi, etſi, licet, quanquam, quamvis, autem.*

Rationes illativæ, ſive colligentes, quas ratio

nienſes eo in loco Philænis Fratribus aras conſecravere, alique illis domi honores inſtituti. quod male muravit Popma. Alia vide in Notis meis ad. Aeliani *Var. Hiſt.* XIII. 40.

ratio præcedit, *Ergo*, *igitur*, *ideo*, *itaque*, *quocirca*, *proinde*, *quare*, *quapropter*, ſed * hæc duo Nomina potius, *qua de re*, *propter qua*.

Quare & *quapropter* non ſunt Conjunctiones.

Cauſales, quando cauſa ſequitur, *Nam*, *namque*, *enim*, *enimvero*, *etenim*, *quia*, *quoniam*, *ſiquidem*, *quippe*, *utpote*, *propterea quod*. *Quod* non, ut putant grammatici, Conjunctio eſt, ſed ſemper eſt Nomen relativum, ubi intelligitur præpoſitio.

Quod non eſt conjunctio.

Declarantes, *ut*, *uti*, *velut*, *veluti*, *ſicut*, *ſicuti*, *ceu*, *tanquam*.

Sed Grammatico ſatis eſt, ut dixi, ſi tres has partes poſteriores vocet particulas indeclinabiles, & functus erit officio perfecti Grammatici. Atque hæc de natura ſex partium orationis; nunc ad illarum conſtructiones accedamus.

Adverbium, Præpoſitio, & Conjunctio particulæ indeclinabiles.

* *Hæc duo Nomina potius &c.*] Nomina etiam ſunt *Ergo*, quod eſt Græcum ἔργῳ, ſicut alibi Sanctius & Scioppius oſtenderunt, & Nos pluribus infra IV. 14. p. 568. vet. ed. *Ideo*, quod conſtat duobus Nominibus, ſicuti *Quocirca* Nomine & Adverbio, *Quamvis* Nomine, & Verbo, *Quanquam* geminato Nomine, ſeu Pronomine. ſed & *Licet* inter Adverſantes collocatum, liquido eſt Verbum.

LIBER

LIBER SECUNDUS.

Cap. I.

111

De conſtructione Nominum.

Conſtructio duplex.

Concordia triplex.

COnſtructionem diximus dividi in Concordiam, & Rectionem: item, Concordiam triplicem eſſe, Adjectivi, & Subſtantivi; Nominis & Verbi; Relativi, & Antecedentis. Subſtantivum, & Adjectivum numero, & caſu tantum conſentiunt, non genere; nam Adjectiva genus non habent, ſed certas terminationes ad genera, propter quas Subſtantivorum genus indagamus. Itaque poſtquam ſcieris, cujus generis ſit *paries*, tunc neceſſario dices, *paries albus*; quia *albus* eſt terminatio ad genera maſculina: reſtat deinde ut accedat concordia numeri, & caſus. Quòd ſi objicias: *Paries alba* in numero & caſu concordant, nec tamen eſt perfecta Concordia. Reſpondeo: Concordiam perfectam eſſe, ſed à te peccatum eſſe in regula, quæ ante concordiam eſt, quæ jubet terminationem in *us* deberi neceſſario maſculinis. Eadem ratio eſt in Concordia No-

Concord. ſubſtant. & adj. Lib. 1. c. 7. p. 38.

Concordia Nominis, & Verbi.

Digitized by Google

minis, & Verbi; diximus enim hanc Concordiam ex ſolo numero conſtare. Tu objicis; *ego docet*, eſt numeri Concordia; non tamen congruit omnino oratio. Peccatum item à te eſt in regula, quæ docet, omnem nominativum eſſe tertiæ perſonæ, præter, *ego*, & *tu*, &c. Quia igitur ignoraſti, *ego*, eſſe primæ perſonæ verbalis, non adaptaſti concordiam, quæ poſt regu- 112
lam ſequebatur.

CAP. II.

Nominativus à nulla parte regitur. Duo recti ſimul.

EX Nomine, & Verbo tanquam ex materia, & forma, quæ breviſſima ſit, conſtituitur oratio: id docet Plato in *Sophiſta*, & Ariſtoteles lib. 2. περὶ ἑρμηνείας. Porro Nomen cum Verbo in ſolo numero convenit, ut diximus, non in perſona, ut docent Grammatici: nam ea, quæ conveniunt, debent in aliquo tertio, quod ſit ambobus commune, convenire: * Sed Nomina non habent perſonas, id eſt facies illas, quas ſola Verba retinent. Non ergo in perſona, caſu, genere, Nomina cum Verbis

Concordia Nominis, & Verbi.

* *Sed Nomina non habent perſonam.*] At vide, quæ contra hanc ſententiam notavi Supra ad Lib. 1. cap. 12.

bis conveniunt; ſed quum ſint omnia, exceptis duobus, tertiæ perſonæ verbalis, ſemper in illam tertiam perſonam ferentur: opus tamen eſt Concordia, quia duplex illa perſona eſt, ſingularis, & pluralis: itaque qui dixit; *ego diſputat*, erravit in Regula: qui dixit; *ego diſputamus*, erravit in Concordia; illud enim neceſſitatis fuit, hoc concordiæ. Rectus præterea nunquam regitur: nam in hac oratione, *Cato ſcribit*, *Cato* non regitur à verbo; * *nec*

Rectus caſus nunquam regitur à Verbo.

113 *ſcribit*, à *Cato:* ſed Concordia eſt Nominis, & Verbi, & *Cato* ſuppoſitum eſt, non perſona agens, aut patiens, ut ſomniant Grammatici. Nec ullo alio modo reperitur Nominativus in Latino ſermone: nam in illis; *O vir fortis*, *atque amicus*; *En primus*; *ecce homo*, vel *ecce hominem*, quæ-

† *Nec ſcribit*, *à Cato*] Quum dico, *Cato ſcribit*, eſt hæc quidem concordia Nominis & Verbi, & ea quidem tum in Numero, tum in Perſona, ac perſonali terminatione, uti patet ex iis, quæ docui *Supra d. l.* Sed & *Rectio* recte poteſt appellari. Nam illud in conſtructione *regere* dicitur, quod in naturali vocabulorum ordine præcedit, & flagitat ſibi jungi aliud vocabulum certa terminatione. Quum ergo dico, *Cato ſcribit librum*, ſicuti τὸ *ſcribit*, quia flagitat ex omnibus terminationibus vocabuli *liber* proprie illam, quæ eſt *librum*, eam idcirco *regere* dicitur, ſic & *Cato* flagitat, & proinde *regit* reverà ex omnibus ſex terminationibus vocabuli *ſcribo* eam, quæ eſt tertiæ perſonæ ſingularis Numeri.

quærendum Verbum eſt, ut docemus in *Ellipſi Verborum*. Duplex Nominativus non uno modo videtur reperiri in eadem oratione; ut *Ego Annibal peto pacem*: ſed deeſt, *Ens*, vel *qui ſum Annibal*, Vide *Ens*, in *Ellipſi*. Omne præterea Verbum utrinque nominativum videtur habere; ut *legis invitus, doceo libens*; ſed hic quoque deeſt *Ens*. In Verbis quibuſdam paſſivis fit reciprocatio; ut *vocor Sanctius*; *Diceris poëta*. Sed hoc eſt ab activo, *Dicunt te poëtam*. Duplex nominativus.

Cap. III.

Genitivus neque Græcè, nec Latinè à verbo regi poteſt. Urbs Toleti Latinè dicitur. Duo genitivi ab uno eodemque nomine.

Genitivus perpetuo ſignificat poſſeſſorem, ſive activè, ſive paſſivè capiatur; ut *amor patriæ*, * *vulnus Achillis*; unde fit ut à verbo regi non poſſit: nam poſ- Genitivi ſignificatio.

* *Vulnus Achillis*] h. e. ab Achille profectum. Eſt enim exemplum Genitivi Active ſumpti. ſic Cicero *Famil.* V. 8. *Quædam peſtes hominum, aliena laude dolentium.* VIII. 8. *Illa Cn. Pompeji ſunt animadverſa.* Lucianus de *Morte Peregr.* ταῦτα μὲν ῥᾴδια, καὶ παντὸς ἂν εἴη, h. e. *hæc quidem facilia ſunt, & ab omni homine fieri poſſent.* ſed prorſus ſimile huic noſtro eſt

114 ſeſſor, & res poſſeſſa nomina *relata* ſunt, ut vocant Dialectici, quum alterum ſine altero nequeat intelligi; *poſſidere* verba ſignificabunt, at *poſſeſſionem* nunquam. Hæc quum ignorarent Grammatici, varias ſpecies ſtatuerunt verborum, quæ genitivum regerent: quæ peccata ſigillatim diſcutienda ſunt.

Genitivus nunquam à Verbo regitur.

In verbis pretii, & æſtimationis, ſi ſit genitivus, à nomine, non à verbo regitur; ut *magni emi*, deeſt *pretio:* integrum enim erat, *emi hoc magni æris pretio.* Et quum dico *Nihili*, vel *Pluris te facio*, * deeſt *æſtimationis*, vel *pretii.* Vide *Pretium* in Ellipſi; & *æris.* „[*Magni ſit à mul-*

eſt illud Virgilii, *& Vulnere tardus Ulyxi*, de quo Vide Gellium IX. 12. ubi & de Genitivo Paſſive ſumpto agit. Cujus generis eſt apud Tacitum *An.* XI. 8. *Defectores patris ſui*, pro, à patre ſuo. Sueton. Claud. 29. *In concubitu dilecti adoleſcentuli confoſſus.* Aelian. V. Hiſt. V. 21. ὑπὲρ τοῦ τολμήματος τῶν παίδων, *propter facinus in pueros.* Vide & Me in Add. ad Ael. II, 25. 5. & hic in extr. hujus Capitis.

* *Deeſt æſtimationis*] Immo vero deeſt, *rem æſtimationis*, vel *pretii*, vel etiam *momenti.* Nep. Alcib. 8. *Videt ſe nullius momenti futurum.* Plaut. Cap. III. 1. 17. *Neque ridiculos jam terruncii faciunt*: intellige *rem.* Pſeud. III. 2. 20. *Me nemo poteſt minoris nummo, ut ſurgam, ſubigere*, h. e. pecunia, vel re pretii minoris nummo. Terent. *Heautont.* IV. 5. 40. *equidem iſtuc æqui bonique facio*, h. e. facio illud rem, æqui & boni negotii. Adelph. II. 1. 9. *Tu quod te poſterius purges, &c. hujus non faciam*, h. e. non faciam illud rem hujus negotii aut pretii. Sic paſſim *Flocci facere, Flocci pendere, Magni refert.*

Digitized by Google

„ *à multis*, ſubaud. *Homo:* Id eſt, fit ho-„mo magni pretii, faciunt eum hominem „magni pretii.]

In verbis accuſandi, & abſolvendi manifeſtè patet genitivi natura; nam deeſt Ablativus *Crimine*; & ut † Barbarè dicitur, *Accuſo te criminis*, ita Latinè dicitur, *Accuſo te furti*. Vide *Crimen*, in Ellipſi.

Miſeret, *Miſereor*, *tædet*, *pertædet*, *pudet*, *piget*, *pœnitet*, genitivum regere videntur; ſed non ita eſt. Audiamus Priſcianum: *Hoc*, inquit, *ſciendum, Imperſonalia quæ accuſativo ſimul caſui, & genitivo copulantur*, ut, Pudet me tui, 115
ſimiliter Pœnitet, Tædet, Miſeret, *Accuſativo quidem ſignificant perſonam, in qua fit paſſio; Genitivo vero illam, ex qua fit actus. Neque eſt mira hujuſcemodi ordinatio, quum in eoſdem caſus reſolvitur:*

† *Barbarè dicitur &c.*] Non ita babare. Sic enim Tac. Ann. VI. 29. *quia male adminiſtratæ provinciæ, aliorumque criminum urgebatur*, h. e. accuſabatur. Et ſicuti *accuſare* & *arguere facinoris* recte dicimus, ſic quidni & *criminis?* Plaut. Pſeud. II. 4. 56. *Malorum facinorum ſæpiſſime*, ſcil. *argutus eſt*. Cic. Fam. VI. 6. *Nefariorum ſcelerum condemnati*. XIV. 14. *Piſo ſceleris condemnat generum ſuum.* Poteſt autem in his omnibus intelligi *cauſa* vel *nomine*, ut *Damnatus nomine conjurationis*, apud Ciceronem: vel *judicio*, ut *judicio capitis arceſſere aliquem* Cic. de Offic. II, 14. Vide & infra in Ellipſi ad Vocem *Crimine*.

eſt enim, Pudet me tui, *Pudor habet me tui:* Tædet me tui, *Tædium habet me tui:* Pœnitet me tui, *Pœnitentia habet me tui.* Hæc Priſcianus præclarè, ni vocaſſet hæc verba *Imperſonalia*, quæ verè activa ſunt, & *genitivum agentis*, qui regitur à nomine, quod in verbis latet; ut, *pudor peccati pudet me*; & * *miſeratio pauperis miſeret me*, id eſt, me tenet. Vide in Ellipſi, *Nominativus cognatus:* & lib. 3. cap. 1. „[Lucretius tamen Nominativum alienum verbo, *Miſeret*, ſupponit „lib. 3. † *Ipſe ſui miſeret*, pro Miſeretur, „quod eſt, miſer fit ex animo, ſeu cruciatur miſeria ſui.]

Sed vide ad lib. 1. cap. 12. extr.

Ubi

* *Miſeratio pauperis miſeret me*] Regitur hic Genitivus potius à vocabulo *vicem*. Terentius Heaut. IV. 5. 1. *Menedemi vicem miſeret me, tantum deveniſſe ad eum mali.* Ubi poſterius comma habendum pro Nominativo, Vide & infra ad IV, 3. init. *Vicem* autem ponitur pro *propter vicem*; ſic Plautus Epid. IV, 1, 1. *ſi quid eſt homini miſeriarum, quod miſereſcat miſer ex animo, id ego experior.* Cicero *de Invent.* II, 13. *Utrum id facinus ſit, quod pœnitere fuerit neceſſe.* Vide & Voſſium de Conſtruct. cap. 13. extr. Intelligi etiam poteſt *cauſa*, ἕνεκα. Livius II, 5. *Miſerebat homines non pœnæ magis, quam ſceleris.* Terent. Phorm. V, 7. 78. *neque hujus ſis veritus feminæ primariæ.* Vide Voſſium de Conſtruct. cap. 27.

† *Ipſe ſui miſeret*] ſic *Ita nunc pudeo* Plautus Caſin. V. 2. 3. *Nullus eſt, qui peccavit, quin pudeat.* Aulul. IV, 10. 6. *Non te hæc pudent.* Terent. Adelph IV. 7. 36. *Perhorreſcat neceſſe eſt, & pudeat tacitus, & pœniteat.* Gellius V, 1. ſed Vide ipſum Sanctium infra *lib.* III. *cap.* 1.

Digitized by Google

Ubi partitio ſignificatur, genitivus ab alio nomine ſubintellecto pendet; ut, *Quis veſtrum? Omnium primus, Romanorum fortior, Græcorum doctiſſimus.* Vide Ellipſin. *Ex numero* lib. 4. cap. 3. ut & lib. 2. cap. 10. 11.

Deſine querelarum, Abſtine irarum, Integer vitæ, Laſſus viarum; * Græca ſunt, in quibus deeſt præpoſitio ἐκ, quæ genitivum apud illos regit. Et quum dicis, *impleo granarium frumenti*, ſi Latinè loqueris, ſignificas te implere granarium, quod ſit frumento dicatum; ut ſi dicas, *impleo pateram Regis.* „[Ita Plaut. Stich. „act. 3. ſc. 1. *Cadum vini veteris tibi* „*propino.* Et Truc. act. 5. ſc. 1. *Utrem* „*ut habeat veteris vini*, pro cadum, vel „utrem

Græciſmi in uſu genitivi.

116

* *Græca ſunt, in quibus &c.*] Græciſſant ſane, ſed non ita, ut Genitivus Græco more à præpoſitione ſuppreſſa regatur, ſed potius per aliam & Latinis uſitatam Ellipſin ab Ablativo *cauſa*, vel *negotio*. Ergo *deſine querelarum*, intellige *negotium*, vel *in negotio*. *Laſſus viarum*, ſupple *de cauſa*. Vide omnino Voſſium de Conſtruct. cap. 30. 33. ſed & ita paſſim Veteres. *Pecuniæ liberales erant* Sall. Catil. 7. *Pecuniæ ſuæ parcus, publicæ avarus* Tac. Hiſt. I, 49. *Severitatis & munificentiæ ſummus* Ann. I, 46. *Modicus voluptatum* II, 73. *Expertus induſtriæ* Sueton. Veſp. 4. Et cum ſubſtantivis, vel abſolute. Cicero de Offic. III, 22. *Ipſe mirari ſoleo cum ceterarum rerum tuam excellentem ſapientiam.* Adde quæ notavi infra Hoc Cap. ad pag. 186.

„ utrem * vino deſtinatum.] Sed poëtæ aliquando Græcos imitantur: unde Virg. *Implentur veteris Bacchi*; Græci dicunt, πληρῶ τὸ ἄγγος οἴνου, id eſt, *impleo pateram de vino*; vel ſi verbum verbo reddas, *de vini*. Nec tibi mira videatur hujuſmodi conſtructio; nam antiqui Latini verbum ex verbo reddentes, † genitivo addebant præ-

* *Vino deſtinatum.*] Immo, & *Vino plenum.* Sic Sueton. Ner. 47. *Pyxis veneni.* Cic. Parad. III. 1. *Auri navim evertat, an paleæ, nihil intereſt.* h. e. onuſtam auro, vel palea. Matth. XXVI. 7. ἀλάβαστρον μύρου βαρυτίμου, *vas unguenti pretioſi.* Et Lucian. dial. Meretr. p. 751. ἀλάβαστρον μύρου ἐκ Φοινίκης. ſimile his ferme eſt illud Terentii Heaut. IV, 7, 10. *Hæc talenta dotis apposcunt duo.* h. e. duo talenta in dotem.

† *Genitivo addebant præpoſitionem*] Indignum profecto Sanctio, qui adeo perſpexit indolem linguæ, & frequentiſſimum in ea Ellipſeos uſum, exiſtimaſſe hoſce Genitivos regi proxime à præpoſitionibus ſine intercedente Ellipſi alterius caſus. Etenim non ſimpliciter Græcam conſtructionis formam, verbum ex verbo reddentes, tenuiſſe Latinos, patet utique manifeſte ex eo, quod & præpoſitio IN cum Genitivo in his Vitruvii exemplis occurrit. Atqui neque apud Græcos ἐν Genitivum admittit, ſed ſolum Dativum. Et proinde, ſi quando Genitivum penes ſe habet, ſine ulla hæſitatione etiam apud illos per Ellipſin explicari debet. Veluti apud Ael. Var. Hiſt. III. 45. Philippo dicitur oraculum datum ἐν Βοιωτίας ἐν Τροφωνίου; h. e. *in Bœotia in Trophonii* æde. Et IV. 15, de Alcibiade, ἐν Φαρναβάζου γενόμενος; h. e. apud Pharnabazum, ſeu proprie, *in Pharnabazi* aula agens. Similiter ergo apud

apud Latinos ſe res habet. Neque ſolum hujuſmodi Ellipſis occurrit apud Vitruvium, licet is præcipue, ut ſæpe alii Auctores alias phraſes præ ceteris frequentant, ea videatur delectatus, (ſi modo loca hæc, ut à Sanctio hic exhibentur, legenda ſint, nam in noſtris & ultimis edd. pleraque aliter eduntur) ſed & apud alios, ut videre eſt in Voſſio de Conſtruct. cap. 7. extr. Adde illis Gellium I. 25. *Induciis in menſium aliquot factis* ſcil. ſpatium, vel tempus, niſi tamen & iſtic delenda ſit vocula *in*, quod pene putem. Sed tamen eandem Ellipſin deprehendes in Græca Inſcriptione apud Jac. Sponium Itiner. To. 2. p. 233. Ed. Amſtel. γεννήθην. εἰς. ὀλίγων. ἐτῶν. ἐνακείθημαι. ſcil. χρόνον. Hinc porro etiam petenda ratio locutionis illius antiquæ. *In præſentiarum*, non, tanquam ſi Genitivus regeretur ab IN, ut perperam vult Sanctius, ſed à ſuppreſſo *tempore*, uſitata in ſimilibus Ellipſi. Quod cum ita ſit, non debuiſſet Scioppius in Jud. de ſtylo Hiſt. p. 59. tanta confidentia illam locutionem tanquam lutulentam rejicere, & Viris Doctis hujus ſeculi vitio vertere, Catoni, Fannio, Nepoti, Tacito, Apulejo, Minucio, & aliis olim uſurpatam. Neque ſatis etiam cauſæ, quare alius, Vir Doctus, in proleg. ad Curas poſter. de Barbar. ei *analogiam reclamare* tradat, ac propterea *de bonitate ejus dubitet*. Porro ſimilia hiſce locutionibus ſunt etiam illa, quæ Genitivum item jungunt variis præpoſitionibus, intellecta voce, *æde*, vel *ædibus*, ut dicatur, *ad Opis*, *ad Caſtoris*, εἰς ᾅδου, εἰς πανδοχέως, *in Veneris*, *à Veſtæ*, quæ paſſim apud Græcos & Latinos eadem Ellipſi occurrunt. Quapropter ſemper ſtatuenda Ellipſis alterius Nominis Subſtantivi, quoties Genitivus jungitur vel Verbis, vel Nominibus Adjectivis, vel etiam particulis quibuſcunque. Veluti Adverbiis, Plaut. Rud. IV. 4. 144. *Credo ego illic ineſſe auri & argenti largiter*, intellige *negotium*. Neque aliter Græci. Vide me ad Aelianum X. 18. 5. in Addendis. Sic & in exclamatione. Moſtell. III. 3. 9. *Dii Immortales, mercimoni-*

117 præpoſitionem, Vitruv. l. 1. c. 2. *Quantitas autem eſt modulorum ex ipſius operis ſumptio:* ibid. cap. 4. *Aquatiles autem piſcium naturæ, quod temperatæ ſunt à calido, plurimumque ex aëris, & terreni ſunt compoſitæ:* ibidem cap. 5. *Quum ergo iis rationibus erit ſalubritatis in mœnium collocandorum explicatio:* & lib. 3. cap. 2. *Præterea ſi ex imbrium aquæ vis occupaverit:* & lib. 9. cap. ult. *Deſcriptioque ex duodecim cæleſtium ſignorum ſit figurata.* Hæc teſtimonia Vitruvii aliqui conati ſunt emendare, neſcientes ad Græcam formam eſſe dicta; ſed in antiquis manuſcriptis ita, ut citavi, leguntur: hinc illud antiquum, *in præſentiarum.* Nec hæc, ut

Ex cum genitivo.

In cum genitivo.

In præſentiarum.

118 imitere, afferuntur, ſed ut intelligas quoties genitivus videtur adhærere verbis, vel etiam adjectivis nominibus, eſſe Græcam phraſim, eamque figuratam. Hinc illud Horatii; *Deſine mollium tandem querelarum:* idem, *Abſtineto*, dixit, *irarum, calidæque rixæ:* quod Homericum eſt; Ἀλλ' ἄγε λῆγε ἔριδος; id eſt, *deſine contentionis.* Virg. *Nec veterum memini, lætorve ma-*

cimonii lepidi! ſcil. *eſt res.* Catull. car. 9. O *mihi nuncii beati!* h. e. res hæc eſt mihi res beati nuncii. Quibus conveniunt plane locutiones uſitatiſſimæ, quas Auctor ipſe in *verbis memoriæ* mox profert, *Venit in mentem illius diei, cum in animo haberem navigandi.*

malorum: idem; *Juſtitiane prius mirer, belline laborum*? Plautus Rudent. *Ut me jam omnium laborum levas:* idem Sticho; *Hæ res vitæ meæ, ſoror, ſaturant:* idem Ciſtellaria; *Paternum ſervum ſui participat conſilii.* Ovid. *Succeſſorumque Minervæ indoluit.* Horat. *Et morbi miror purgatum te illius.* Tacit. *Veteres oratores Grammaticæ, Muſicæ, & Geometriæ imbuebantur.* Vide ἐν in Helleniſmo, & in Ellipſi *Cauſâ.*

Deeſt etiam in genitivis Græcorum ſæpiſſimè adverbium ἕνεκα, id eſt, cauſâ, vel gratiâ. Vide *Cauſâ* in Ellipſi.

In verbis memoriæ, ſi genitivis utimur, aut eſt eadem phraſis Græca, aut nomen verbi ſupplendum eſt; ut *memini tuorum conſiliorum*, ſupple, *mentionem; venit in mentem illius diei*, ſup. *mentio* vel *recordatio.* Ubi errant, qui dicunt eſſe antiptoſin, ut *illius diei* dicant eſſe, pro, *ille dies:* quos merito ridet Valla lib. 1. cap. 5. Cic. *Quum in animo haberem navigandi*, ſupple, propoſitum, teſte eodem Valla; & Linacro lib. 6. Vide in Ellipſi, *Mentio.*

Potiri rerum. Vide in Ellipſi *Imperium:* contra Valla lib. 3. cap. 34.

* *Natus Romæ, Ægypti educatus*, & ſimilia,

M 5

* *Natus Romæ*] Sic & in [Appellativis. Plaut. Bacchid. II. 2.

119 milia, deeſt *Vrbs*, vel *locus*, vel *provincia*. Vide *Vrbs*.

* *Non eſt tui muneris; non eſt moris; Regis eſt gubernare.* Vide *Officium*, vel *Negotium*.

† *Satagit rerum ſuarum*, dixit Terent. Heaut. unde Grammatici putant *ſatago* regere

II. 2. 27. *Proximæ viciniæ habitat.* Mil. Glor. II. 3. 2. *Me vidiſſe hic proximæ viciniæ*, Scil. in loco.

* *Non eſt tui muneris*] Cic. Famil. V. 20. *Non eſt id rationum*, h. e. non eſt negotium, quod in rationes inferri debeat. Sic ibid. *Reliquum eſt de HS. centum millibus, non mei errati, ſed tui.*

† *Satagit rerum ſuarum*] Genitivus hic regitur nec à verbo *Satagit*, nec à vocula *Sat*, ut velle videtur Sanctius, ſed ab Ellipſi *in negotio*, vel *nomine*. Nam *Satagere* per ſe & ſimpliciter ſignificat affligi, laborare. Plaut. Merc. II. 1. 4. *Ego hac nocte in ſomnis egi ſatis, & fui homo exercitus.* Gell. III. 8. *Cum Pyrrhus unam atque alteram pugnam proſpere pugnaſſet, ſatiſque agerent Romani.* Additur & præpoſitio DE. Gell. IX. 11. *Conſulibus de vi ac multitudine hoſtium ſatis agentibus.* Plerumque tamen Genitivus. Gell. I. 17. de Socrate, *Irarum & moleſtiarum muliebrium per diem perque noctem ſatagebat.* Intellige vel *de cauſa*, vel *in negotio*. Sic & cum aliis Verbis ac Nominibus. Plaut. Aſin. II. 4. 53. *Cui omnium rerum ipſus ſemper credit.* V. 2. 5. *Si me mendacem hujus rei inveneris.* Terent. Adelph. IV, 5, 61. *Nolim te ceterarum rerum ſocordem eodem modo:* Gell. VI. 15. *qua eſt omnium rerum verecunda mediocritate.* h. e. in negotio omnium rerum. Cœl. Famil. VIII. 14. *Neque mearum rerum quid conſilii capiam, reperio.* Cic. de Off. I. 8. *Nulla ſancta ſocietas nec fides regni eſt.* Tac. Ann. VI. 4. *Præcipuus olim circumveniendi Sabini, &* tunc

Digitized by Google

gere genitivum, quum ſit *agere ſatis rerum ſuarum.* Plaut. Bacch. IV. 3. *Nunc agitas tute ſat tuarum rerum.*

Pendeo animi; *Diſcrucior animi*; *Deſipio mentis*; *Felix animi*; *Impotens lætitiæ*; *Integer vitæ*; *Sceleris purus*; *Laſſus maris, & viarum, militiæque,* * Græca omnino ſunt, & figurata. Vide *Mens* in Ellipſi, & Helleniſmum.

Eo ad Minervæ, ſubaudi *Ædem*; *Tullius* 120
Ciceronis ſupple, filius; *Catonis Martia,* ſubaudi uxor; *Caſtra aberant bidui*, ſubaudi, itinere vel via; *Hujus vidi Byrrhiam*, ſubaudi, ſervum; *Secundarum, tertiarumque Pamphilus*, ſupple actor. Vide Ellipſin.

Sunt qui dicant non poſſe dici, *Urbs Toleti, Arbor mori, Flumen Tagi*; quia nomen generale cum ſpeciali in eodem caſu debeat collocari; ut *Urbem Romam, Flumen Tagus, Arbor Morus:* quod ut non negaverim, ita & illud affirmandum eſt. Nam ſi dicimus, *Urbs Spartana*, inquit Scaliger, cur non dicimus, *urbs Spartæ?* Sed quod attinet ad Nomina Urbium,

tunc luendæ pœnæ primus. Cujus generis frequentia ſunt illi, *Vetus militiæ, Modicus voluptatum, ſeveritatis & munificentiæ ſummus*, &c. Vide & alia ſupra ad pag. 115.

* *Græca omnino ſunt &c.*] Latina tamen ellipſis & ſimilis ei, quæ modo explicita, quæque etiam in Accuſativo Adjectivis & Paſſivis juncto reperitur.

bium, vide *Urbs*, in Ellipſi. De cæte-
ris * accipe teſtimonia: Virgil. *Demeſ-
ſum florem violæ, & hyacinthi*, dixit. Ho-
rat. in Epodo; *Aut herba lapathi prata
amantis.* Plin. *Herba pulegii.* Cicero pro
Flacco; *Qui arborem fici nunquam vidiſſet.*
Virgil. *Flumen Hymelæ.* Sueton. Caligu-
la; *Sed quum ad viſendum nemus, flu-
menque Clitumni, Mevaniam proceſſiſſet.*
Horat. *Denique quatenus exſcindi vitium
iræ, cætera item nequeunt.* Plin. *Arbor
palmæ:* idem; *Arbor mori.* Columella lib.
6. *In ſcrobem fici arbuſculam deponito:*
ibidem; *Tunc arborem fici detrunca.* Cice-
121 ro 5. epiſt. *Ne vitium arrogantiæ ſubſe-
quatur:* idem pro Murena; *Aliis ego te
virtutibus, continentiæ, gravitatis, juſti-
tiæ, fidei, cæteris omnibus, conſulatu, &
omni,*

* *Accipe teſtimonia*] Adde his Sall. Jug. 92. *Flumen Muluchæ.* cap. 90. *Oppidum Laris.* Sulp. Sev. *Opp. Saraptæ.* Idem. *ſeptuaginta arboribus palmarum repertis.* Sueton. Aug. 94. *Arborem palmæ repertam.* Sic *malum ſervitutis* apud Sulpic. Sev. *Mala diſcordiæ, & bona concordiæ.* Sall. or. 1. ad Cæſ. Quamobrem quum in Sen. Herc. Oet. V. 447. omnes codd. habeant, ut teſtatur Doctiſſ. ejus interpres Obſerv. I. 6. *Leve eſſe credis pellicis nuptæ n alum?* nulla ſatis juſta fuit cauſa, cur contra eos reponeret *pel'icem.* Senſus eſt, an credis nuptæ leve eſſe malum, malum pellicis? Neque obſtat, quod conjunguntur, *pellicis nuptæ*, quæ tamen diverſæ prorſus ſunt conſtructionis. Nam talia ſæpe ita jungi, multis docuit idem Obſerv. IV. 9. ad illud Ciceronis, *Bonis, ſemiſſibus magna eſt copia.*

Digitized by Google

omni honore ſemper digniſſimum judicavi. Quem locum, hujus regulæ ignoratione, conatur emendare Lambinus. Falsò item citatur à Grammaticis; *In menſem Januarii.* Hoc enim Latinè non dicitur, cum Januarius adjectivum ſit. Vide *Menſis* in Ellipſi.

Duos genitivos ab uno eodemque nomine pendére * aliquando animadverti. Cicero in Piſonem; *Jamne ſentis bellua, quæ* — Duo genitivi.

* *Aliquando animadverti.*] Sic paſſim apud optimos Auctores duo Genitivi, quorum alter quaſi Activus, alter Paſſivus. Cic. Famil. II. 13. *Illius* (Appii) *adminiſtratio provinciæ.* IX. 8. *Superiorum temporum fortuna Reip.* de Offic. I. 14. *Cæſaris tranſlatio pecuniarum.* Cap. 16. *Quæ naturæ ſint principia communitatis.* Nep. Epam. 5. *Quod ſibi Agamemnonis belli gloriam videretur conſecutus.* Pelop. 2. *Quorum imperii majeſtas.* Plaut. Pſeud. I. 1. 3. *Duorum ego labori hominum parſiſſem lubens, Mei, te rogandi, Tui, reſpondendi mihi.* Florus III. 5. 6. *inexplebilis honorum Marii fames.* Liv. XXXIV. 26. *Omnium Principum Græciæ eadem ſententia erat inde potiſſimum ordiendi belli.* Ubi vide Virum ſummum, Gronovium Patrem, ſimilia adferentem. Sæpe etiam plures Genitivi concurrunt, ſed alter ex altero pendentes. Liv. præfat. *Meipſum conſuluiſſe memoriæ rerum geſtarum principis terrarum populi.* I. 38. *Fratris hic filius erat Regis.* Sall. Jug. 30. *Odio potentiæ nobilitatis.* Cic. Famil. VI. 20. *De curatione munerum regiorum cum Oppio ſum locutus.* Juſtinus. V. 9. *Milites in auxilium Patriæ communis Eloquentiæ miſit.* Cap. 10. *Mittunt legatos, qui portionem prædæ communis belli periculique peterent.* Et IX. 2. *Impenſæ obſidionis portionem petens.*

quæ ſit hominum querela frontis tuæ? Idem
ad Plancum; *Conſules deſignatus maxima
orbitate Reip. virorum talium.* Idem pro
Cornelio Balbo; *Habetis ſummorum ho-
minum interpretationem juris ac fœderum.*
Cæſar. 1. Civili; *Omnium temporum in-
jurias inimicorum in ſe commemorat*, ibid.
*cujus rei magnam partem laudis, ac æſti-
mationis ad Libonem perventuram.* Valer.
Max. de Cyro; *Cujus ortus ad imperium
totius Aſiæ ſpectantis, maternus avus A-
ſtyages duos prænuntios ſomni fruſtra diſcu-
122 *tere tentavit.* Cicer. 1. Catil. *Exhaurie-
tur ex urbe tuorum comitum magna, &
pernicioſa ſentina Reip.* Auctor ad Herennium: *Memoria eſt firma animi rerum, &
verborum, diſpoſitionis perceptio.* Sed frequentius alter genitivorum * in poſſeſſivum convertitur; ut, *Mea doctrina
præceptoris*; &, *Fructibus Siculis Agrippæ.*

* *In poſſeſſivum.*] ſic Cato apud Gellium VII, 3. *Ne in ſervitute noſtra eſſent.*

C A P.

CAP. IV.

Dativus nunquam regitur, nec in activa, nec in paſſiva; & ubique adquiſitionem ſignificat. Nunquam eſt rei agentis.

D*Ormio tibi; Tibi ſervio; do tibi pecunias; tibi emitur liber*; nihil differunt, ſi dativi naturam ſpectes: ubique enim ſignificatur acquiſitio; ut, *ſurripuit mihi nummos*; & *lac ſubducitur agnis*: nam dativus ultimum finem ſignificat; quare jam compoſitæ, & ſtructæ orationi poteſt accedere. Domus conſtat ex materia, ut lapidibus, & lignis, producitur ab artifice, quæ cauſa efficiens eſt, habet formam, qua diſtinguitur à rebus aliis: quum igitur conſtructa, & perfecta eſt, tunc quærimus, cui negotio, vel domino ſit accommodanda: ſic dativus conſtructæ, atque perfectæ orationi per modum acquiſitionis ſupervenit. Nulla igitur erit oratio, cui per modum acquiſitionis dativus adjungi non poſſit: ut, * *tibi doceo*; Vide infra Lib. 3. cap. 4.

* *Tibi doceo*] Non tamen feret, non uſus tantum, ſed neque analogia iſtam locutionem, pro *Te doceo*: ſicut neque recte dixeris iſto ſenſu, *Ego cædo*, *verbero*, *tibi*, *Ego video tibi*, & ſimilia, At alio ſenſu recte ita loquaris. Veluti, *Ego doceo vobis iſtos pueros*, *Ego verbero hunc hominem tibi*, h. e. tuum in uſum, aut commodum. Et ita mox Auctor aliud eſſe fatetur, *Doceo vos*, & *Doceo vobis*.

ceo; tibi ſoli amas; ,, [*tibi deſerit Heſperus* ,, *Oetam; Omnis jam pueris pater, &* ,, *matercula pallent; Sed ne forte tuo ca-* ,, *reat mihi funus amore.*] Cur enim in his orationibus; *Filius mihi peccat, non omnibus dormio*; fateris eſſe acquiſitionem: & in illis; *Do tibi pecunias, non fratri*; à verbo dicis regi dativum? Intelligendum
123 igitur, nullam eſſe orationem, aut verbum ullum, cui dativus non poſſit accommodari; dum tamen hoc intelligatur, aliud eſſe, *Amo me*; aliud, *Amo mihi*: aliud, *doceo vos*, aliud, *doceo vobis*. Unde jam mirari deſinamus hujuſmodi phraſes cum dativo. Terent. Adelph. *Ut vobis decet.* Cornelius Fronto de exemplis eloquutionum, citat Salluſtium in 1. hiſtor. *Locum editiorem, quàm victoribus decebat, capit.* Plaut. Amphitryon. *Noſtro generi non decet.* (Hiſpanè, *Para quiem noſotros ſomos.*) ,, [Ibidem; *Capiam ornatum, qui potis de-* ,, *cet*, id eſt, capiam coronam, tamquam ,, homo potus, ſive ebrius.] Idem Aſinaria; *Ut me, teque maxime, atque ingenio noſtro decuit*, vides hic dativum, & accuſativum, ſed diverſa ſignificatione. Cic. de Oratore; *Quandoquidem id deceat prudentiæ tuæ.* Terent. Adelph. *Imo Hercle ita nobis decet*; ibid. *Ut vobis decet*, Græcè, ὑμῖν πρέπει. Gellius lib. 8. *Adoleſcens præfatur*

Decet tibi

Digitized by Google

fatur elatius, quam ætati ejus decebat: idem lib. 7. *Fœminis ſolis veſtem longè latèque diffiſam indecere exiſtimaverunt.* Tacit. *decere nobis terram.* Terent. *Si hoc fratri celetur.* Plaut. Amphitryon. *Homini ſervo ſuos domitos habere oportet oculos; & manus.* „[Cicero poſt reditum; *Ubi nobis* „ *hæc auctoritas tanta tamdiu latuit?* Var- „ ro 8. de ling. Lat. *Similia non ſolum à* „ *facie dici, ſed etiam ab aliqua conjuncta* „ *vi, quæ & oculis, & auribus latere ſo-* „ *leat.* Plaut Trin. *Quid ille mihi latitabat.*] Cicero 1. Catilinar. *Nihil agis, nihil moliris, quod mihi latere valeat in tempore.* Quod non intelligens Lambinus conatur emendare. Lucanus lib. 1. *Tu mihi cauſa lates.* Cicero 1. Catilinar. *Ut tibi ad forum Aurelium præſtolarentur armati.* Virgilius; *Hæc eadem matrique tuæ, generique manebunt*; idem; *& tibi pœna manet.* Cicero 11. Philipp. *Cujus quidem tibi fatum, ſicut Cajo Curioni, manet.* „[Ita „ eſt in veteribus libris. Virgil. *O mihi tam* „ *longæ maneat pars ultima vitæ.*] Catullus; *Sceleſta tene, quæ tibi manet vita?* Cæſar 2. Gall. *Quum tela noſtris deficerent.* Gellius lib. 11. cap. 29. *Ut meſſem hanc nobis adjuvent.* Plaut. Truc. Act. 2. Sc. 4. *Cui rei, te aſſimulare, retulit.* Plautus Bacchid. *Quum nihilo pluris ea res re-*

Celo: Oportet. Lateo. Præſtolor. Maneo. 124 Deficio. Adjuvo. Refert.

referat ſibi. Idem Pſeudolo: *Nam quanti refert,* † *ei nec rectè dicere, qui nihil rectè facit.* Horatius Satyra 1. *vel dic, quid referat intra Naturæ fineis viventi, jugera centum An mille aret.* Plinius lib. 18. *Acino plurimum refert, ſi contingat creſ-*
Intereſt. *cente luna vindemiare.* Tertull. *intereſt homini Deo cedere.* Sed mihi videtur hic deeſſe literula, & legendum, *hominis:* ut in illo Plinii cap. 1. *nec intereſt hominis.* Te-
Præſtat. rent. Eunucho; *Homini homo quid præ-*
Precor. *ſtat!* Plaut. Aſinaria. *Pergin precari peſſimo?* Seneca de vita beata; *Huic ſuccurro,*
Miſereor. *huic miſereor:* idem Controverſ. *Miſereri debent omnes mei:* &, *ego miſereor tibi, puella.* Unde in ſacris; *Miſerere mihi Domine;* &, *miſerere nobis.* Plautus Aulular.
Aufero. *Nihil equidem tibi abſtuli:* reſp. *At quod tibi abſtuleras, cedo.* Ambiguitas eſt in dativo; nam primo loco, *tibi*, id eſt, *à te;*
125 in ſecundo * manifeſta eſt acquiſitio. Ca-
Eripio. tul. *Eripite hanc peſtem, perniciemque mihi.* Do-

† *Ei nec recte dicere &c.*] Exemplum hoc eſt alienum ab hoc loco. Nam primum in optimis edd. legitur, *te nec recte dicere.* Dein ſi maxime *ei* legendum foret, nihil id pertinet, ad *refert,* ſed ad *dicere ei, qui* &c. Nam de lenone ſermo eſt. Locus eſt in Pſeud. IV, 6, 23.

* *Manifeſta eſt acquiſitio.*] Hinc ſæpe Emphaſis magna in illo Dativo. Plaut. Capt. IV. 2. 86. *Eſurire mihi videre.* reſp. *Mihi quidem eſurio, non tibi.* Aulul. III. 2. 19. *Utinam mea*

Digitized by Google

Doctiores quidam negant poſſe dici, *jubeo tibi*; qui ſi hæc intelligerent, Cornelio Tacito aſſentirentur, * quum dixit lib. 13. cap. 15. *Uni Britannico juſſit*, Jubeo.
exur-

mea mihi modo auferam. IV. 2. 16. *Verum ego Mihi bibam.* IV. 10. 38. *Tametſi fur mihi es.* Bacch. I. 1. 31. *Mihi ceſſo, cum ſto.* Terent. Heaut. III. 1. 10. *Hic mihi quanto nunc plus ſapit, quam egomet mihi?* IV. 6. 16. *Scin' ubi nunc ſit tibi tua Bacchis.* & IV. 7. 1. *Ubi Clitipho nunc eſt? Eccum hic Tibi.* Eun. V. 8. 23. *Mihi illam laudas?* h. e. apud me. Cic. Famil. VI. 15. *Tibi gratulor, mihi gaudeo.* II. 11. *Quicquid erit, tibi erit.* ep. 18. *ſi quid offendet, ſibi totum, nihil tibi offenderit.* de Amic. cap. 3. *Factus eſt iterum Conſul, ſibi ſuo tempore, Reip. pene ſero.* cap. 27. *Mihi quidem Scipio vivit, vivetque ſemper.* Suet. Tib. 1. *Agrum accepit clientibus, locum ad ſepulturam Sibi à populo.* Obſeq. cap. 104. *Matri Ideæ ſe præcidit.* Tac. Hiſtor. II. 26. *tanquam Fratri apud Othonem militanti proditionem ageret.* Plin. Paneg. *Nemo jam parens filio, niſi fragilitatis humanæ vices, horret.* Vide & ad Aelian. V. H. II., 20, 5. Sed & ſæpe eleganter prorſus abundat. Plaut. Aul. III. 3. 22. *Quæ mihi poteſt interbibere fontem Corinthienſem.* Terent. Eun. V, 4, 37. *qua audacia tantum facinus audet? Py. quid ita tantum? PA. annon tibi hoc maximum eſt?* Cic. Fam. VII. 1. *Tu mihi iſtam imbecillitatem valetudinis tuæ ſuſtenta.* Parad. III. 2. *An ille mihi liber, cui mulier imperat?* Catil. II. 2. *Tongillum mihi eduxit.* Sall. Catil. 52. *Hic mihi quiſquam miſericordiam nominat?* Liv. præfat. *Ad illa mihi quiſque acriter intendat animum.* Sic Græci. Aelian. V. H. IX. 4. μήτις ἡμῖν διαβαλλέτω τὸν ποιητήν. Vide & Notas meas ad XII. 25.

* *Quum dixit &c.*] Sic & IV. 72. *Tributum eis Druſus juſſerat modicum.* Sall. Jug. 48. *Poſtquam ei provinciam Numidiam populus juſſit.*

exurgeret. „[Livius lib. 42. *cap.* 28. *Cui „primo tempore magiſtratus creare juſſum „erat.* Cicero lib. 9. ad Attic. epiſt. 15. „*Hæ literæ Dolabellæ mihi jubent ad pri- „ſtinas cogitationes reverti.* Aſcon. in 3. „Verr.

juſſit. Liv. XLII. 43. *queis Legati, nullo in præſentia reſponſo dato, Chalcidem ſe ſequi juſſerunt.* Corrigit quidem & hunc locum, quamvis in eo Dativus etiam referre poſſit ad τὸ *date*, & alterum diſertiorem, à Scioppio hic allatum, Capitis 28. Magnus Gronovius, tanquam ſi ſolœca ſit ea locutio. Sed tamen quum tot exemplis à Sanctio, Scioppio, me denique allatis probata jam ſit, immo & ab illo ipſo ad Liv. XXVII. 24. non putem eam temere proſcribendam, omniaque iſtæc loca conjecturis ſollicitanda. Sic neque in Silio Ital. XII. 600. *Cælicolis raptim excitis defendere tecta Dardana, & in ſeptem diſcurrere juſſerat arces*, legendum cum Eodem Obſerv. I. 17. cenſeam, *Cælicolas excitos*; quum, ſi maxime ſolœca eſſet locutio, *jubeo tibi hoc facere*, vel ſic tamen nulla eum locum foret mutandi cauſa, quippe quum *Cælicolis excitis*, poſſent eſſe Ablativi. Conſtruitur hoc verbum etiam cum Accuſativo. Plaut. Sticho II. 3. 71. *Jube famulos, rem divinam mihi apparent.* Suet. Veſp. 23. *Nunciantes legatos, decretam ſibi ſtatuam, juſſit, continuo ponerent.* Feſtus: *Admiſſivæ aves, quæ conſulentem juberent*, ubi ſine cauſa malunt nonnulli *juvarent*. Ita enim etiam apud Livium I, 12. Romulus ad Jovem, *juſſus tuis avibus, prima fundamenta jeci.* Liquet vero ex his, male ergo etiam Voſſium de Conſtruct. cap. 36. poſteriorem hanc phraſin, ut minime Latinam, rejicere; niſi in his exemplis, in Feſto quidem malimus intelligere infinitum, ſcil. facere id, de quo conſulebat: in Prioribus vero Accuſativum exponere, ut in illo Plauti, *Velim illum corvum, ut ad me veniat*, de quo infra ad cap. ſeq. circa finem.

Digitized by Google

„ Verr. *Defenſionem de Sylla excluſit, ne* „ *liceret illi dicere, Sylla mihi juſſit.* Cur-„ tius lib. 7. *Armigero lanceam ei dare* „ *juſſit.*]

Væ victis, Hei mihi, etiam ſunt dativi acquiſitionis, & particula *væ* eſt ſuppoſi- 126
tum verbi ſubintellecti: Syntaxis eſt, *Væ victis eſt, Hei mihi erit.* Vide Ellipſin verborum.

Sum ruri, Natus Carthagini, dativos eſſe ſomniant grammatici, quum ſint ſexti caſus, ut dicimus in ſexto caſu.

Vehementer errant grammatici, quum dativum in paſſiva voce, eſſe rei agentis inculcant: ut, *Deus amatur mihi*, id eſt, à me. quem errorem ſuo loco, quum de paſſivis agemus, exagitabimus lib. 3. cap. 4.

Duo dativi ſæpe ſimul reperiuntur; ſed neuter à verbo regitur, imo uterque ſuo modo ſignificat acquiſitionem; ut, *Hoc erit tibi curæ; Datur tibi hoc vitio.* Plaut. *Nucleum amiſi, reliquit mihi pignori putamina.* „ [Lucret. 6. *multa volant quæ ſint* „ *vitalia nobis, Et contra quæ ſint morbo,* „ *mortique.*]

Duo dativi.

Cap. V.

Accuſativus multis modis à præpoſitione pendet: Eo in Romam, in rus. Exclamatio poſtulat verbum. Exploditur grammaticorum Synecdoche. Duo accuſativi ab eodem verbo non reguntur.

Accuſativus (niſi ſit Infiniti verbi ſuppoſitum; ut, *me amari*: aut Activorum appoſitum; ut, *amo litteras*) ſemper à præpoſitione pendet: ut, *vixit annos centum*; *latus pedes viginti*; *eo Romam*; *niger oculos*.

Tempus continuum, & menſuram præcipiunt debere collocari in accuſativo ſine præpoſitione: ut, *ſtudui decem annos*; *pendet libras triginta*. Hoc falſum eſt; virtu-
127 te enim præpoſitionis ſubintellectæ ponitur
ille accuſativus, & non ex vi temporis: dicimus enim, *commoda mihi librum in decem menſes*, aut *intra quinque dies*. Dicimus item, *Vixit annos centum*, & *per annos centum*; &, *ante annos centum*, & *centum annis*. Denique ratione præpoſitionis ſubintellectæ, aut appoſitæ, utéris accuſativo, vel ablativo. Cicero ſæpiſſime dicit; *aliquot per annos*; *per eos dies*; *per decem menſes*. Liv. *Obſidio vix in paucos dies tolerabilis*. Horat. *Quod & in hunc*

annum

Digitized by Google

annum vivat, & plures. Plinius lib. 15. *Atqui tertium ante diem ſcitote decerptum Carthagine.* Sueton. *Sed in reliquum anni tempus curia abſtinuit.* In illis, *pridie Compitalia, pridie ludos,* Eraſmus & alii docti fatentur deeſſe præpoſitionem, *Ante.*

Quinctilianus ſolœciſmum * putat eſſe, ſi quis dicat; *Venio de Suſis in Alexandriam:* ſed decipitur, decepitque gregem Grammaticorum. Nam auſim ſanctè dejerare, neſcire me, plurane teſtimonia invenerim cum præpoſitione, an ſecus: inclinat tamen animus, ut plura cum præpoſitione legerim; è quibus aliqua proponam, nam omnia eſſet infinitum. Ac primò hanc meam opinionem ſatis confirmant Græci oratores, qui ferè ſemper nominibus locorum addunt præpoſitiones: Poëtæ vero ſuo jure utuntur, qui nunc apponunt, nunc detrahunt. Auguſtus Cæſar, teſte Suetonio, ſemper dictionibus præpoſitiones addebat; quia genus dicendi apertum amabat, & ambiguitatem fugiebat: ſed noſtri Grammatici adverbialiter dici putàrunt, *eo Romam, venio Roma.* O craſſam ignorantiam! anne quum Græci dicunt,

Lib. 1. cap. 5.

Cap. 86.

* *Putat eſſe.*] Immo vero quoſdam ait, qui plurimos ſtatuant ſolœciſmos, hanc quoque locutionem eo referre, at alios eam à ſolœciſmo ſeparare, & *pleonaſmum* vocare. ipſe rem quaſi in medio relinquit.

cunt, γλαῦκας εἰς Ἀθήνας; Latini; *Noctuas*
Athenas; Græcis accuſativus erit, Latinis
adverbium? Similiter πλεύσειν εἰς Ἀντικύρας,
128 id eſt, *naviget Anticyras:* & ſexcenta hu-
juſmodi. Sed ſi eſſent adverbia, quomodo
reciperent „[cum præpoſitiones, tum] ad-
jectiva fœminina? Ovid. *Atque aliquis*
doctas jam nunc eat, inquit, Athenas.
„[Propert. *Magnum iter ad doctas pro-*
„*ficiſci cogor Athenas.*] Sed quia iſti ra-
tionibus parvam habent fidem, teſtimoniis
agamus. „[Plaut. Moſt. *Ego ire in Piræ-*
„*eum volo.*] Cicero Attico libro ſexto; *In*
Pyræea cum veniſſem; idem libro ſeptimo:
E navi egreſſum in Pyræeum: idem ibidem
multa diſputat de *Pyræeo*, & præpoſitione
In, quæ ipſe non obſervat, ut idem ſatis
indicat ad Atticum libro tertio; *Quod à*
Vibone ſubito diſceſſimus: idem; *niſi eum*
ab Epheſo ante aliquando profectum: idem;
Nec me in Arpinum hoc tempore abdam:
idem; *Is ad Meſſanam venturum eſſe di-*
cebatur: idem; *de illius ab Alexandria*
diſceſſu; & lib. 8. *à Brunduſio abſum pro-*
pius; ibid. *ne citius ad Brunduſium, quam*
opus ſit, acceſſerit: ibid. *Dum certum*
nobis ab Eſſernia de eo quod audieram re-
ferretur: idem Familiar. *Tertio die abs te*
ad Ariciam acceſſeramus: ibid. *ab Epi-*
dauro navi advectus; & ab Athenis pro-
ficiſci:

Digitized by Google

ficiſci: ibid. *ipſe iter ad Mutinam dirigerem:* ibid. *Fugiſſe à Mutina videretur:* ibid. *excluſis enim ab Antiochia:* ibid. *Nunciatum eſſe quatridui iter à Laodicea abſuiſſe:* idem; *Antonii reditus à Brunduſio:* „[Idem 13. „Attic. *Epiſtolas miſſas à Corintho:* & 15. „Attic. 23. *Veniſſe eum ad Bajas audie-* „*bam:*] Idem 3. Verrina; *Hoc illi navigio ad omnes populi Romani hoſtes uſque ab Dianio, quod in Hiſpania eſt, ad Sinopem, quæ in Ponto eſt, navigaverunt:* Idem de Senectute; *Miles profectus ſum ad Capuam, quintoque anno poſt ad Tarentum quæſtor.* Ubi notat Eraſmus, propriis nominibus additam præpoſitionem. Sed notant grammatiſtæ contra noſtram hanc doctrinam, aliud eſſe *eo Romam*, aliud, 129
eo ad Romam: nam *eo Romam*, ſignificari ajunt ipſam urbem; *eo ad Romam*, * loca propinqua Romæ. Delirat igitur Livius, qui lib. 5. ſæpè dicit, *Vejos*, & *ad Vejos* eodem ſenſu: & in hoc loco de Senectute, *profectus ſum ad Tarentum quæſtor*, non deſignat loca circa Tarentum. Cæſar 3. Civili; *Prius Caſſius ad Meſſa-*

* *Loca propinqua Romæ*] Non quæritur, quid præpoſitio ſignificet, ſed an jungi queat nominibus propriis Urbium. Id quod ſatis ſuperque ex his exemplis patet, & longe pluribus demonſtrari poſſet, ſi eſſet opus, ut &, à nominibus Regionum abeſſe aliquando præpoſitiones.

nam navibus evocavit, quam Pomponius de adventu ejus cognoſceret: „[Ibid. *Cum* „*claſſe ad Brunduſium venit*: & 1. Gall. „*Cæſar in Galliam contendit, & ad Genuam* „*pervenit*.] Si ex Tito Livio teſtimonia vellem congerere, nunquam finis eſſet. Curtius lib. 4. *Iam pervenerat ad Arbelam, vicum nobilem ſua clade facturus.* „[Plaut. „Pœn. *Is ex Anactorio huc commigravit* „*in Calydonem*:] idem Epidico; *quando hinc iturus eſt ipſe in Seluciam*: idem Menæchmis; *Geminus qui Syracuſis habet, hodie in Epidamnum migravit*: idem Bacch. *Nam ut in Epheſum hinc abii, ex Epheſo hac ad ſodalem litteras miſi*: ibid. *Ibo in Piraum, viſam ecqua advenerit in portum ex Epheſo navis*: Idem Pſeudolo; *Illam in Sicyonem ex urbe abduxit modo*: Ibid. *ex Sicyone huc perveniſti*: „[Idem „Trinum. *A patre ex Seleucia venit, ubi* „*ipſe erat? In Seleucia.*] Terent. Eunuch. *Heri aliquot adoleſcentuli coiimus in Piraum.* Propertius lib. 3. *magnum iter ad doctas proficiſci cogor Athenas.* Martial. *Tybur in Herculeum migravit nigra Lycoris.* His adde multa proverbia; ut, *Naviges in Maſſiliam*; & *è Maſſilia veniſti.*

Addunt ineptiæ ſuæ, nomina provin-
130 ciarum non poſſe poni ſine præpoſitione: Poë-

Poëticum enim eſſe, *Italiam veni.* Hæc refelluntur in Ellipſi Præpoſitionum. *Rus*, & *domus*, admittunt præpoſitionem in utroque numero. Vide Ellipſin Præpoſitionum. „[Servius in illud Virgilii, *Ita-* „*liam, Lavinaque venit Litora, Ars qui-* „*dem*, inquit, *hoc exigit, ut Provincia-* „*rum nominibus Præpoſitionem addamus,* „*Civitatum nunquam; hoc tamen plerum-* „*que perverſo ordine legitur: ſciendum enim* „*uſurpatum ab auctoribus, ut vel addant,* „*vel detrahant præpoſitionem.* Hæc ille; „quibus apertè fert, inertem iſtam Gram- „maticorum artem ab uſu bonorum aucto- „rum diſſidere.]

O curas hominum! En quatuor aras; Ecce hominem; deeſt Verbum aliquod. Vide Ellipſin Verborum in, *Audio*, vel *Narro*, vel *Aſpicio.* „[Catull. epigr. 9. „*O mihi nuncii beati*; Græcorum imita- „tione, quaſi dicam, * O quam beati nun- „cii rem mihi narras?]

† *Fractus membra; cætera Grajus; albus dentes,*

* O *quam beati nuncii.*] Vel potius, ô, beati nuncii mihi res hæc eſt. Vide ſupra ad cap. 3. pag. (184.)

† *Fractus membra*] Huc refer iſtas etiam locutiones, quæ Accuſativum verbis habent junctum, ſed pro quo uſitatius in ſequenti commate Nominativus ejuſdem vocabuli exprimitur. Cæſar B. Gall. I. *Rem frumentariam, ut ſatis*

tes, ad ineptiſſimam quandam ſynecdochen referunt Grammatici, quum Græca ſint, & ad

ſatis commode ſupportari poſſet, timebant. Terent. Eun. I. 2. 86. *Iſtam nunc times, Ne illum talem præripiat tibi*, pro, nunc times, ne iſta illum &c. Cicero Famil. IV. 1. *rem vides, quomodo ſe habeat.* VIII, 10. *Noſti Marcellum, quam tardus ſit.* Plane, ut Lucas Actis Apoſt XVI, 3. ᾔδεισαν γὰρ ἅπαντες τὸν πατέρα αὐτοῦ, ὅτι Ἕλλην ὑπῆρχεν. Aelianus Var. Hiſt. VIII. 13. Λέγουσιν Ἡράκλειτον, ὅτι παῖδας ἔκλαεν. Iterum Terent. Eun. V, 8, 5. *ſcin' me, in quibus ſim gaudiis.* Adelph. V, 4, 20. *Illum, ut, vivat, optant.* Hec prol. 2. v. 4. *Novas qui exactas feci, ut inveteraſcerent.* Et frequentiſſime Plautus. Amph. *Neſcio me, qui ſim.* Bacch. *Reſciſces illum, quanto in periculo ſit.* Aſin. *Faciam te, ut ſcias.* Aulul. *Velim illum corvum, ut ad me veniat.* &c. Supple in his omnibus, *quod ad*, vel plenius, *in negotio, quod ad rem frumentariam attinet*, &c. ſimilia vide infra ad Cap. 9. & ipſum Sanctium IV, 12. ſed vel maxime confirmatur hæc Ellipſis ex Accuſativo Abſoluto in initio Periodi, cujus non alia eſt ratio, Cicero Famil. I, 8. *Cetera quæ ad Te pertinebunt, quum etiam plus contenderimus, quam poſſumus, minus tamen faciemus, quam debemus* h. e. quod ad cætera quæ &c. in iis quum &c. Florus III, 21, extr. *Nam Sulmonem vetus oppidum atque amicum, &c. ut obſides jure belli &c. duci jubentur, ſic damnatam civitatem juſſit Sylla deleri.* Quæ male tentat Salmaſius, & urunt ac ſecant Alii, quum etiam abſque hac Conſtructione exponi per Appoſitionem poſſit Vulgata iſtic lectio. Hinc explicandus eſt etiam Lucas Euang. 21, 6. ταῦτα ἃ θεωρεῖτε, ἐλεύσονται ἡμέραι, ἐν αἷς οὐκ ἀφεθήσεται λίθος ἐπὶ λίθῳ. h. e. *quod ad illa, quæ videtis, venient dies &c.* Confer Aelianum Var. Hiſt. III. 5. & XII. 39. atque adde, quæ notavi infra ad *Minervam* hanc IV, 11. extr.

Digitized by Google

& ad Ellipſin referantur : deeſt enim κατὰ, ut in Ellipſi præpoſitionum.

Duos accuſativos diverſæ rei verbum regere non poteſt ; quia efficiens unum duas ſimul res efficere æquè non poteſt : nec enim dices, *Amo patrem litteras*, ſed *amo patrem* & *amo litteras :* neque Philoſophi concedent, duo prædicata de uno ſubjecto dici. At rancidi Grammatici dicunt, hanc eſſe conſtructionem vehementiſſimam : habent enim illi tres conſtructiones, *vehementes*, *vehementiores*, *& vehementiſſimas.* Sed eos vehementiſſimè inſanire dicamus, & noſtrum propoſitum urgeamus. Illi * pauca verba conſtituerunt, quæ duos accuſativos regerent ; ut, *doceo*, *moneo*, *poſco :* ſed inter hæc aliqua, quæ nunquam duos accuſativos agnoverunt ; qualia ſunt, *Dedoceo*, Duo accuſativi.

* *Pauca verba*] Sæpe duo Accuſativi, alter perſonæ, alter rei, reperiuntur uni verbo juncti. Terent. Phorm. V, 7, 21. *ferme eadem omnia, Quæ tute dudum coram me incuſaveras.* Plaut. Men. IV. 3. *Conſulam hanc rem amicos.* Trin. I. 2. *Si id me non accuſas.* Aſin. II. 2. *Argentum intervortam & adventerem & Sauream.* Curcul. V. 2. *quem* (annulum) *paraſitus te eluſit.* Varro apud Nonium, *æs defraudaſſe coponem.* Immo & tertius temporis Plaut Merc. I. 1. 46. *Objurgare pater hæc me noctes & dies.* Ex his tamen unus tantum regitur à Verbo, ceteri per Ellipſin, quaſi dictum eſſet, pater objurgavit me propter hæc per noctes & dies, Vel, objurgans me hæc dixit & ingeſſit mihi. Vide infra III, 3, ad vocem *Aeſtue.*

doceo, *Poſtulo*, *Peto*, *Induo*, *Exuo*, *Cingo*, *Calceo*, *Excalceo*. At, inquiunt, ſatis eſt, ſi hæc verba in paſſiva cum accuſativo reperiantur; ut, *Accingitur enſem*; *Induitur loricam*; *Poſtulatur pecunias*: O debilem rationem! Cur igitur iſto pacto non addis tuæ quartæ ſpeciei innumera alia verba, quæ hos accuſativos accipere in paſſiva poſſunt? ut, *Dido vultum ſermone movetur*: &, *Dido expleri mentem nequit*: &, *Carpitur attonitos ſenſus*. Sed hæc latius in Ellipſi præpoſitionum Græcarum diſputabuntur.

Cap. VI.

132 *Vocativus nunquam regitur. Defenditur Plinius à calumnia Laurentii.*

VOcativus * non eſt ſecundæ perſonæ, ut ajunt Grammatici, ſed res aliqua, cum qua ſermonem communicamus: nam ut artifex perfecto opere, vocat homines ſpectatum; ſic qui compoſuit oratio-

* *Non eſt ſecundæ perſonæ*] Immo vero eſt. Hoc enim ſecundæ perſonæ in arte grammatica dici debet, quod deſignat eum, cum quo Loquens ſermonem communicat, ſeu quem alloquitur. Vide quæ diſputavi ad pag. 96. Vocativus autem ſemper dirigitur ad eum, quem alloquimur. Eſt itaque vocabulum ſecundæ perſonæ, ſeu ſecundam perſonam notans.

Digitized by Google

tionem, auditorem vocat auditum: unde non poteſt hic caſus regi, quia tota compoſita oratio ad Vocativum dirigitur. Si dicas, regi ab adverbio *ô*, quia hæc particula ſæpè conjungitur vocativo; concedam ſæpè conjungi, at non ſemper: imo verò alicubi nec apponitur, nec apponi poteſt; ut in Hiſpanico idiomate apertè oſtenditur: nam quum quis ſervos ſuos inclamat; *mocos*, *pajes*, *criados*, illi reſpondent *Senor*; ibi non poteſt ſuppleri *o*. Quid quod ſæpe invenias *o* ſine vocativo? Virgil. *O ubi campi, Sperchiuſque; O qui me gelidis in montibus Aemi Siſtat*. Sed particula *o*, nihil aliud eſt, quàm ſignum lætitiæ, vel doloris, vel exclamationis. Et verò vocativum à verbo non regi apertè indicat Vox Paſſiva, quum hujuſmodi orationem vertis; *Petre doce illum*; *ille, Petre, doceatur à te*. Indicat quoque Nomen Adjectivum, quum poſt verbum imperandi additur; ut, *diſcipule eſto bonus*. Mart. 133
Eſto Nævole ſolicitus: Idem apertius; *Eſto tu Cæſar amicus*. Ovid. 1. Triſtium; *Vade ſed incultus*. Denique Adverbia, niſi pro nomine ſumantur, caſum regere non poſſunt, ut docet Cæſar Scaliger. Lib. 9. de cauſ. ling. Lat.

Nunc exoritur quæſtio, ſitne dicendum, *veni puer dicende doctus*, an, *dicende*

cende docte. Utriuſque loquutionis accipe teſtimonia: per vocativum loquutus eſt Horatius; *Age dic latinum Barbite carmen, Lesbio primum modulate civi*: Idem; *Invicte mortalis Dea nate puer Thetide.* Ovid. 2. Triſt. *O princeps parcè viribus uſe tuis.* Propert. *Lectule deliciis facte beate meis.* Martial. lib. 4. *Libelle inverſa pueris arande charta.* Ovid. 3. Amorum; *Amnis arundinibus limoſas obſite ripas, Siſte parumper aquas.* Tibullus lib. 4. *Iam nimium Meſſala mei ſtudioſe quieſcas, Non tempeſtivæ ſæpè propinque viæ.* Virgil. Æneid. 10. *O dolor atque decus magnum rediture parenti.* Perſius; *Stemmate quod Tuſco ramum mileſime ducis, Cenſoremque tuum vel quod trabeate ſalutas.* quo in loco nugantur interpretes cum ſua antiptoſi: Idem, *Audaci quicumque es afflate Cratino.* Tibullus ad Bacchum; *Huc venias hodierne tibi dum thuris honorem.* Albinovanus in Mæcenatis obitum; *Impiger Alcide multo defuncte labore, te memorant curas ſic poſuiſſe tuas.* Auſonius: *Diſtentas interne vias mirere domorum.* Exempla de vocativo, & recto; Statius 7. Theb. *Haud vetito nudus jaciture ſepulcro.* Propertius lib. 2. *Tu criminis autor, Nutritus duro Romule lacte lupæ*: idem lib. 3. el. 3. *Nudus ab inferna ſtulte vehére rate.* Ovid. Epiſt.

Duo vocativi.

Nominativus cum Vocativo.

Epiſt. *Surge age Belide de tot modo fratribus unus.* Virgil. *Nate meæ vires, mea magna potentia ſolus.* Martial. lib. 6. *Nile juſſus cedere Brumæ Mitte tuas meſſes.* Idem lib. 7. *Secretuſque tua mule lavaris aqua.* 134 Virgil. 10. Æneid. *Dardania ſtratus dextra miſerande jaceres.* Plinius autem lib. 7. c. 30. ſalutans Ciceronem, utrumque caſum miſcuit, his verbis: *Salve primus omnium parens patriæ appellate; Primus in toga triumphum, linguæque lauream merite.* quod impetiſſimè carpit Laurentius Lib. 3. cap. 22. Valla: nam etſi * contra leges Grammaticorum videretur dictum, Græcè tamen de-

* *Contra Leges Grammaticorum*] Immo vel maxime ſecundum Leges Grammaticorum, ſecundum quas in Nominativo poni debebat illud Adjectivum, quod non eſt proximum Epitheton Subſtantivi, ſed quod in conſtructione jungitur Verbo vel Participio tantum ad denotandum aliquem rei modum. Malim dicere in proſa, *Lectule deliciis meis facte beatus*, quam uti Propertius, *facte beate.* Contra malim etiam dicere, *Romule nutrite lacte lupæ*, quam ut Idem, *nutritus.* Sic à Plinio recte dictum, *Salve Cicero appellate*, quia hoc dependet proxime à Subſtantivo. At quod deinde in naturali conſtructionis ordine ſequitur, id quia accedit ad modum ſignificandum, quo appellatus eſt, rectius in hujuſmodi directa oratione ponitur in Nominativo. Sed & alii Caſus poſt Verbum Subſtantivum ſæpe iidem ſunt illis, qui præcellerunt, ſæpe diverſi, maxime apud Græcos. Ael. Var. Hiſt. IX. 9. ἔμελλεν αὐτῷ εἶναι καλῷ. Cap. 10. νεωτέρῳ χωρὶς λεγομένῳ εἶναι

fendi poterat. Sic enim illi loquuntur, teſte Budæo in commentariis: Syneſius ad Aurelianum, ὦ μεγαλοπρεπέστατε, μόνος, ἢ μετ᾽ ὀλίγων σὺ μόνος δίκαιος καλούμενε, id eſt, *O eximie, ſolus, vel inter paucos tu ſolus juſtus vocande.* Sed Valla in illo loco non putat Latine dici; *Tace tu imperitus homo*, ſed *imperite,* quod non dixiſſet, ſi in hæc, quæ retulimus, teſtimonia incidiſſet. Dicimus itaque rectè; *Defende me amice mi*; & *defende me amicus meus*; ſed diverſo ſenſu, & Syntaxi: nam in hoc poſteriore ſunt veluti duæ Orationes, & deeſt *ens*, vel *Qui es.* Vide *Ens* in Ellipſi. Unde falluntur, qui in ſacris litteris putant nomen *Deus*, facere vocativum *Deus*, quum legunt,
135 gunt, *Deus, Deus meus reſpice in me*; quum rectus ſit, & legamus apud Prudentium, *De* in vocativo.

τῆς Ἀκαδημίας. Ibid. ὑπὲρ τοῦ μακροβιώτατος γενέσθαι. Florus III, 12, 6. *Ac neſcio an ſatius fuerit Populo Romano, Sicilia & Africa contento fuiſſe, aut his etiam ipſis carere dominanti in Italia ſua.*

CAP. VII.

Sextus caſus in univerſum à præpoſitione pendet. Ablativus abſolutus rejicitur. Se Conſule orabat Cicero, Latinum. Sextus caſus tertiæ in e, *vel* i.

SExtus caſus * proprium nomen non habet; neque enim ſemper ſignificat *ablationem*, ut inde *ablativus* dicatur. Priſcianus *comparativum* caſum nominat; quia in ſola comparatione, ut ipſe putat, à præpoſitione non regitur, ſed ex comparativi natura. Nos *ſextum caſum* appellemus, aut *caſum præpoſitionis*; quia ſemper à præpoſitione regitur; ut ſigillatim exponemus.

Ablativus caſus male ſic dicitur.

Rectius vocatur caſus præpoſitionis.

In comparatione, ut *doctior omnibus*, deeſt *Præ.* vide Ellipſim.

In illis formis: *Ditior opinione*; *Calceus major pede:* † potius videtur deeſſe *Pro*, quam

* *Proprium nomen non habet*] At vide, quæ notavi ad Lib. I. cap. 6. pag. 40.

† *Potius videtur deeſſe Pro, quam Præ*]. Ego vero putem rectius intelligi in his quoque locutionibus *præ*. Nam *ditior præ opinione hominum* ſignificat ſupra opinionem, æque, ac ſi dicerem *ditior eſt Mævius præ Sempronio.* Vide & infra ad IV, 7. At ſi dicas, *ditior pro opinione hominum*; niſi addas *quam*, longe aliud dixeris, ſcilicet, eum, de quo loqueris, ditiorem eſſe aliis quibuſdam prout fert opinio hominum. Confirmatur hoc, aliquo modo, ex Suet. Oth. cap. 7. *Nec quicquam prius*

136 quam *Præ*; nam ſolet addi ſæpè *Pro*, aut, *Quam pro*; ut ſit Syntaxis, *Major eſt calceus pro pede*, vel *quàm pro pede*. Liv. lib. 25. *Major quam pro numero hominum editur pugna.* Ellipſis præpoſition.

De inſtrumenti, pretii, modi, & verborum copiæ & inopiæ, præpoſitionibus, vide Ellipſim.

Ablativus abſolutus.

In ablativo, quem falſo *abſolutum* vocant, valde ſunt allucinati Grammatici: ſed illis danda venia eſt; hoc enim altioris eſt conſiderationis, quam quo poſſit ingenium Grammaticorum aſcendere. Vide Ellipſin præpoſitionum.

Præcipiunt grammatici in hoc ablativo, quem

prius pro poteſtate ſubſcripſit. Ubi *pro* licet proxime ſequatur comparativum, neutiquam tamen eſt præpoſitio comparationis, ſed aliud quid notat. Immo vero, ſi etiam τὸ *quam* addatur, tamen vel ſic quoque in comparatione *præ* intelligi putem ex eo, quod Vetuſtiſſimi dixere frequenter conjunctim *præquam*, ut videre eſt apud Plautum Moſtel. V. 2. 25. *Minoris omnia facio præquam quibus modis me ludificatus eſt*, q. d. integre, *facio omnia rem minoris momenti, præ ea re, juxta quam rem ſunt modis, quibus* &c. Ita hæc explicanda & ſupplenda colligo ex alio loco, ubi occurrit *præquod.* Sticho II. 3. 38. *Omnes res relictas habeo, præquod tu velis*, pro, *præ eo quod* &c. Atque ita, *Calceus major eſt pro pede*, vix ullum recipit commodum ſatis ſenſum. At, *major quam pro pede* recte dixeris hoc ſenſu, major eſt præ ea ratione, ad quam eſſe debebat, prout magnitudo pedis poſtulabat.

Digitized by Google

quem vocant *abſolutum*, cavendum eſſe, ne duæ illæ orationes ſint ejuſdem ſuppoſiti: negant enim dici Latinè, *Se Conſule orabat Cicero.* Sed ratio ſtat contra: nam ſi ſubintelligitur ſemper præpoſitio, cur non dicam; *ſub me præceptore diſcam*, ut dicitur; *Paulo præceptore diſcam*? Ovidius de Narciſſo; * *Lacrymas quoque ſæpè notavi, Me lacrymante, tuas*; & lib. 2. Amorum; *Me duce ad hunc voti finem, me milite veni*: idem 2. Faſtor. *Hic caſtas duce ſe jubet eſſe maritas.* Lucan. lib. 5. *Et lætos fecit ſe Conſule faſtos*: idem lib. 6. *Seque arma tenente, ac nondum ſtrato Magnum viciſſe negavit.* Claudianus; *Illicitas Conſul pœnas ſe Conſule ſolvet.* Plaut. Bacchidib. *Nec equidem illam me vivo corrumpi ſinam*: [idem Truc. *Oſtendit ſe mihi infidelem nunquam, ſe viva, fore*:] idem 137
Aulularia: *In meis ædibus me abſente neminem volo intromitti*: idem Milite; *Si ego*

O 3 *me*

* *Lacrymas quoque ſæpe &c.*] Locus hic Ovidii Metam. III. 459. non probat, ad quod probandum adfertur. Idem enim eſt ac ſi diceretur, *vidi me lacrymante, te quoque lacrymari*, ubi utique duæ orationes diverſi ſunt ſuppoſiti, altera Narciſſi ipſius altera ejus Imaginis. Ejus generis ſunt nonnulla etiam in ſeqq. Veluti illud Lucani ex lib. 6. Plauti ex Bacchid. atque ex Aulul. &c. At cetera pleraque ſatis ſunt appoſita, veluti quæ proxime ſequuntur &c. Ut adeo revera probatum ſatis ſit a Sanctio, quod probatum volebat.

me ſciente paterer vicino meo eam fieri injuriam: ibidem; *Te vidente vides:* idem Moſtell. *Priuſquam te me vivo unquam ſinam aut egere aut mendicare.* Terent. Heaut. *Qui ſe vidente amicam patiatur ſuam.* Sedigitus in Cenſura comicorum; *Eum me judice errorem diſſolvam tibi.* Quinctil. lib. 8. *Hibericas herbas ſe ſolo nequidquam intelligente dicebat*: idem declamatione 4. *Te volente miſiſti.* Curtius lib. 4. *Quibus occultatis, Sidona devecti ſunt.* Suetonius Tiberio 31. *Iterum cenſente ut Trebianis legatam pecuniam transferre concederetur, obtinere non potuit.* Plinius lib. 10. cap. 9. *Abſumique etiam ſe inſpectante patitur*: idem lib. 8. *Prodente ſe auctor eſt M. Varro:* idem lib. 7. cap. 2. *Horum ſupra centum viginti millia fuiſſe ſe prodente Cteſias ſcribit.* Cicero in Bruto; *Se audiente locuples auctor ſcribit Thucydides.* Idem 3. Philipp. *Nobis vigilantibus, & multum in poſterum providentibus, populo Rom. conſentiente, erimus profecto liberi brevi tempore:* idem lib. 15. Famil. *Non potes effugere hujus culpæ pœnam, te Patrono:* ibidem lib. 1. *Tenebam memoria nobis conſulibus*, &c. Ibidem; *Denique memineram nobis privatis*, &c. Ibidem in Piſonem; *quæ ornamenta etiam in ſexto Clodio te Conſule eſſe voluiſti.* Seneca de vita beata; *Populo ſpectante fieri*

cre-

credam quidquid me conſcio faciam: Idem 3. epiſtolarum; *Acerbum uri, quanto acerbius ſi id te faciente patiaris.* Laurentius Valla lib. 3. cap. 64. illud Horatii in Arte tanquam novè dictum admiratur; *Laudator temporis acti ſe puero.* Tu ſic diſpunge, & ſepara; *Acti ſe puero*, non *laudator ſe puero.*

Ablativus tertiæ declinationis in E, vel in I, * antiquitus deſinebat, de quo ſic Conſentius Romanus; *Sed conſuetudo & authoritas variat, & intra hoc pugnat, ut plerique in hac parte dubium dixerint ablativum.* Hæc ille. Nos id probemus primum exemplis ſubſtantivorum adductis, deinde adjectivorum. Varro lib. 1. cap. 3. Ruſtic. *Feneſtras habere oportet ex ea parti, unde commodiſſime perflari poſſit:* & lib. 3. cap. 3. *In ſecunda parti:* & infra; *in tertia parti*, Plaut. Menæch. *Satur nunc loquitur de me, & de parti mea.* Lucret. lib. 6. *Ille ex æſtifera parti venit amnis ab Auſtro:* & lib. 4. *Et libella aliqua ſi ex parti claudicat hilum.* Cato cap. 37. *Ex ſegeti vellito ebulum.* „[Catull. *Suſcitat à cano vulturium* „*capi-*

138 Terminatio duplex Ablativi tertiæ.

* *Antiquitus deſinebat*] Immo antiquitus erat idem cum Dativo. Vide quæ diſputavi ea de re ſupra pag. 43. & 48. De utraque vero terminatione Ablativi in Adjectivis & Subſtantivis vide Voſſ. Anal. lib. II. cap. 11. & 12.

„ *capiti*] Perſius; *Nonne pudet capiti non poſſe pericula cano Pellere:* idem; *Vos, ò patricius ſanguis, quos vivere fas eſt Occipiti cæco:* idem Satyr. 2. *& acri bile tumet.* Virgilius in Sileno; *Serta procul tantum capiti delapſa jacebant:* idem 9. Æneid. *Diſcuſſaque jubæ capiti:* & lib. 7. *Cum dentibus albis Indutus capiti:* idem Eclog. 1. *& ingratæ premeretur caſeus, urbi non unquam* &c. * ſic enim diſpungendus locus. Cic. 4. de Rep. citante Nonio: *Orbi terrarum comprehenſos.* Varro; *Clauditur Oceano, Libyco mare, flumine Nilo.* Elegans jocus eſt Plauti in Milite, IV. 7. de *mare* & *amare: Nam ſi abſtinuiſſem a mare, tanquam hoc uterer.* Auſonius de Occaſione; *Heus tu occipiti calvo es.* Et lib. ff. 28. l. ult. de hæred. inſtituendis; *licet modus inſtitutioni contine-*

re-

* *Sic enim diſpungendus locus*] Nihil hic videbam, nec intelligebam, quid ſibi vellet Sanctius iſta diſpunctione, aut toto hoc loco. Sed ex Salmanticenſi editione didici, diſtinxiſſe eum ante *Urbi*, poſito iſtic commate, quod prima Batavica editio omiſerat, licet ex eo unice penderet intelligentia Sanctianæ Criſeos, & allegati loci ratio. Nam in vulgata diſtinctione poſt *Urbi*, vox ea certiſſimè eſt caſus Dativi, at in hac Sanctiana erit Ablativi. Verba enim ſunt, *Urbi Non unquam gravis ære domum mihi dextra redibat.* Repoſui itaque comma, ubi oportebat ex mente Sanctii. Sed tamen vulgatam diſtinctionem longe præfero.

Digitized by Google

retur; & in l. ſi. ff. de hæred. inſt. *Contenta eſſe doti:* & l. 1. §. prævaricatorem ff. ad Turpil. *Muneri defungi*. Sæpe in Digeſtis legimus hos ablativos, *petitioni*, *ferruminationi*, *affinitati*, *promiſſioni*, *conditioni:* & l. 27. D. de Evictıon. *Noxale*, pro *noxali*. „ [Plaut. Aſin. *Tanquam ſi claudus ſim, cum fuſti eſt ambulandum.*] Tacit. *Fuſti caput ejus afflixit*. Apulej. lib. 4. *Paratus non fuſti tantum, ſed machæra percuſſus occumbere*. Lucret. lib. 2. *Nam ſæpe in colli tondentes pabula læta:* idem lib. 5. *Terrarum qui in orbi*, &c. Gell. lib. 1. c. 3. *Hac fini ames:* ibid. *qua fini:* & lib. 7. cap. 3. *ea fini*. Cato cap. 113. *anſarum infirmarum fini*. Jam de nominibus neutris, in E, AL, AR, hæc ſunt Priſciani verba: *Vetuſtiſſimi ſolebant hujuſcemodi nominum ablativum etiam in E. proferre*. Hæc ille, & citat antiquos. Ego addo Ovid. in Ibin; *Et ſummum Lybico de mare carpat aquam*: & 5. Triſt. eleg. 2. *Exiguum pleno de mare demat aquæ*. Lucret. lib. 1. *E mare primum homines*. Catull. *Cum veniret à mare noviſſimo*. Quid dicam de nominibus adjectivis? Ovid. in epiſt. *Hument incultæ fonte perenne genæ:* & Faſtor. 3. *Amne perenne latens Anna perenna vocor*; & 6. Faſt. *Extaque de porca cruda bimeſtre tenet*: idem in epiſt. Paridis;

139

ridis; *Fore ut à cæleſte ſagitta figar:* idem
15. Metam. *Specie cæleſte reſumpta:* „ [I-
„ dem 4. Triſt. *Eſſe Chimæram, A truce*
„ *quæ flammis ſeparat angue leam.* Catull.
„ *Sed Troja abſente, Troja infelice ſepul-*
„ *tum.*] Lucanus lib. 7. *Erepto natale fe-*
ret. Horatius; *Carite, cera digni:* idem
1. Carm. *Cum Tyburte via.* Varro 2. Ruſt.
c. 3. *Collo breve, gurgulione longiore.* Suet.
Veſp. *Convivabat aſſidue, ac ſæpius recta,*
ac dapſile, ut macellarios adjuvaret. Præ-
terea *vigil*, & *pugil*, confeſſione omnium,
faciunt in E, vel I. at ſunt adjectiva. Et
ſi *imber* facit E, vel I, cur compoſita non
facient ſimiliter, quæ omnia ſunt adjecti-
140 va; ut *September*, *October*, &c. Nomina
quoque in *as* gentilia olim (teſte Chariſio,
& Priſciano) erant in *atis*, & *ate*; ut *Ar-*
pinatis, & *Arpinate*: ſed in E, & I, mit-
tunt ablativum; quamvis ſint, qui negent
per E. quos refellit Cicero pro Cluent.
Fratres gemini fuerunt ex municipio Aletri-
nate: idem 5. Tuſcul. *Niſi ab homine Ar-*
pinate didiciſſet. Livius lib. 5. *In Capena-*
te agro: idem lib. 10. *Ex agro Sentinate.*
Valer. Maxim. lib. 6. *Ex illo Mario tam*
humili Arpinate, Mart. *Metamque lactis*
Sarſinate de ſilva. Sunt & alia apud Pli-
nium, & cæteros. Soſipater Chariſius ex
Cæſare, Plinio, & Varrone: *Si de perſo-*
na

Digitized by Google

na loquamur, in E. fiet ablativus: ſi verò
de re alia, in I: ut, ab homine breve,
& ab itinere brevi: *quare* ab ædile *ſemper*
dicendum, quia ſemper de homine dicitur.
Hæc ille. Priſcianus etiam ex eodem Cha-
riſio aſſerit; *Si nomen ſit proprium ex ad-*
jectivo, nunquam per I efferri; ut, à Ju-
venale, à Martiale, à Prudente, à Cle-
mente: *ſi de negotio loquaris, per I tan-*
tum; ut, in re clementi. Ego vera illos
præcepiſſe puto, ſed melius eſt, ut jam di-
camus uſu eſſe factum, ut promiſcuè ad-
jectiva omnia mittant in E, vel I, abla-
tivum. Ex tam multis colligitur erraſſe
Grammaticos, dum præcipiunt, nomina
oppidorum, ubi aliquid fit, ſi ſint tertiæ
declinationis, poni in dativo; ut, *natus*
Carthagini, S cioni habitat, & *ruri vitam*
agit. Ego aſſero, melius dici, *rure vivit,*
Carthagine natus; ſed ſi illa reperiantur,
dativos non eſſe, ſed ablativos. „[Horat.
„ *Quinque dies tibi pollicitus me rure fu-*
„ *turum.* Plaut. Caſin. *Uxorem ubi rus*
„ *abduxero, rure incubabo uſque in præ-*
„ *fectura mea:* idem; *Ego ajo hoc fieri in*
„ *Græcia, & Cathagini:*] Idem Moſtell.
Veniunt ruri ruſtici. Terent. Phor. *Opus* 141
ruri faciundum. Juſtinus lib. I. *Ruri iter*
ingreſſus: A pluri nunc dicimus, Chari-
ſius magis probat *à plure,* his verbis; *Ab*
hoc

hoc vetere, majore, plure, non *veteri, majori, pluri.* Quid? quod ipſe Valla hoc etiam aliqua ex parte vidit lib. 4. cap. 10. *Reperiuntur*, inquit, *luci pro luce, & veſperi pro veſpere, & ruri pro rure.* Hæc ille. Plaut. Ciſtell. *Poſtea autem cum primo luci.* Sic dicimus, *tempori venito*; & Cato dixit, *Satiſne tempori opera fient confecta*; &, *ſi tempori facias.* Chariſius *à rure* vel *ruri* probat. „[*Carthagini* porro eſſe „ *Carthagine*, patet ex hoc Virgilii; *Tyria* „ *Carthagine qui nunc expectat.* Et Corn. „ Nepos; *Ut Romæ Conſules, ſic Carthagine quotannis bini reges creabantur.* Cic. „ 16. Attic. epiſt. 4. *Sextum fuiſſe Carthagine*: & 8. Attic. 4. * *Sulmone C.* „ *Atticum aperuiſſe Antonio portas.*]

* *Sulmone*] ſic & Plautus Ciſtell. I. 2. *Pater ei vivit Sicyone.*

CAP. VIII.

Plura adjectiva uni ſubſtantivo eleganter jungi.

DIcimus, inquit Valla, *Hic robuſtus meſſor, iſta robuſta mulier: neque dicimus, antiquus robuſtus meſſor, antiqua robuſta mulier.* Hæc ille. At vero ratio ipſa præſcribit, uni ſubſtantiæ ſimul multa cohærere poſſe accidentia: nam ut liben-

ter

Digitized by Google

ter fateor, Catonem non poſſe ſimul eſſe frigidum, & calidum, ita libenter concedam, ſimul frigidum, craſſum, ac album eſſe. Cicero pro lege Manilia; *Mithridates magnis adventitiis multarum nationum copiis adjuvabatur:* ibidem; *Quum ita clauſa erant nobis omnia maria, ut neque privatam rem maritimam, neque publicam ge-* 142
rere jam poſſemus: idem 2. de Oratore; *Hæc perpetua contra Scævolam Curiana defenſio tota redundabit hilaritate:* idem 5. paradoxo; *Quem nutum locupletis orbi ſenis non obſervat?* Idem 2. Tuſcul. *Sic ad malam domeſticam diſciplinam, vitamque umbratilem & delicatam quum acceſſerunt etiam Poëtæ*, &c. idem 1. Philip. *Non igitur provocatio iſta lege datur, ſed duæ maxime ſalutares leges quæſtionesque tolluntur:* ibid. *Cariſſimus tuus parvus filius in Capitolium à te miſſus pacis obſes fuit:* ibid. *Ut omittam res avi tui proſperas, acerbiſſimum ejus diem ſupremum malim, quàm L. Cinnæ dominationem.* idem Phil. 5. *Periculoſiſſimum civile bellum:* ibid. *bellum acerbiſſimum civile ſit reſtitutum:* idem 8. epiſtol. * *Etiam externos multos claros viros*

* *Etiam externos multos &c.*] Occurrunt hæc verba lib. VI. ep. 6. Atque ita. III. 4. *Mea omnia ſumma in te officia.* VII. 23. *Priuſquam tuas legi has proximas literas.* De Amic. cap. 7. *Agrigentinum doctum*

ros nominarem: ibid. *Quaſi devincti magnis meis veteribus officiis:* Idem de Oratore; *Aſſidua diligens ſcriptura:* Idem Verrina 2. *Creperejus ex acerrima illa equeſtri familia & diſciplina:* idem 2. de divin. *Unde ſuperſtitioſa primum evaſit vox fera:* idem Attic. lib. 7. *Belle nobis flavit ab Epiro leniſſimus Auſter mitis:* idem 7. Famil. *Niſi nos pauci retineamus gloriam antiquam Atticam.* Terent. *Tum ut malevoli veteris poëtæ maledictis reſpondeat.* Lucan. *Fulgura fallaci micuerunt crebra ſereno.* Martial. lib. 12. *Ne mendica ferat barbati prandia nudi Pera rogat.* Suet. Neron. *In vetere gentili ſtemmate.* Valer. Maxim. lib. 1. cap. 6. *Puerum infantem ſemeſtrem:* idem lib. 4. *Aurea Delphica menſa:* idem
143 lib. 9. cap. 3. *Nonne multo alieno ſanguine profuſo, ad ultimum & ſuum erogavit.* Sueton. Cæſare; *In ſummo publico luctu.* Curtius lib. 3. *Quum captivis mulieribus nobilibus:* ibid. *Captiva nobilis mulier.* Cæſar. 1. Gall. *quem locum duplici altiſſimo muro munierant.* Livius lib. 1. *Inſignique*

ctum quendam virum. Ter Heaut. II. 3. 48. *Nulla mala re expolitam muliebri.* Livius I. 14. *Denſo obſito virgulto*, Cap. 54. *Inviſam ſuperbiam regiam*, Cap. 55. *Quadringenta ea ſola talenta fuiſſe.* Et ſic paſſim. Nam exemplorum abunde, tum hic, tum in proximo ſuperiore & inferiore Capite collegit Auctor.

que eum veſte, & Curuli regia ſella adornavit: idem lib. 38. *Hic ſpecioſus ultimus dies Scipioni illuxit.* Terentius Phorm. *Introiit ater alienus canis:* Idem Eunucho; *Labore alieno magno partam gloriam ſæpe in ſe transmovet.* Sic enim legendus eſt locus, non *magnam*: idem Adelph. *Ego hanc clementem vitam urbanam, atque otium ſequutus ſum.* Varro lib. 2. de re ruſt. *Quid rationes dominicas pecuarias conferre nequicquam recte poteſt*: idem lib. 3. *Quam ſeveri boni viri laudabant.* Plin. lib. 1. cap. 2. *eſt lamina cerea tenui aurata.* Seneca in Medea; *Candida thyrſigeri proles generoſa Lyæi.* Sed poëtarum longum eſſet perſequi teſtimonia. Paſſim etiam occurrit, ubi ſuppreſſo ſubſtantivo, plura leguntur adjectiva: ut, *inclyti Romani*, ſupple, *homines: integrum Aprilem te expectavi*, ſub. *menſem: Superos omnes, & inferos teſtatur*, ſub. *Deos*; *Miſeri mortales*, ſub. *homines*; *ſplendidus Oriens*, ſubaudi, *Sol: immenſi molares*, ſubaudi, *lapides.* Virgil. *Centum lanigeras mactabat rite bidentes*, ſupple, *oves.* Tibull. lib. 2. Eleg. 2. *Fictilia antiquus primum ſibi fecit agreſtis*, * ſupple, *vaſa.*

Cap.

* *Supple vaſa*] Hæc abſunt a Salmanticenſi editione. Et recte. Aliena enim ſunt a mente Sanctii,

ctii, qui locum hunc adtulit, ut oſtenderet, ſæpe plura exprimi adjectiva, ſuppreſſo ſubſtantivo. Ergo addi potius debuerat; *Supple homo.* quod refertur ad *antiquus agreſtis.*

Cap. IX.

De relativorum conſtructione; & de relatione, quam habent inter ſe Hic, Ille.

144 A præceptis Artium excludenda ſunt Heterogena.

Rogabit aliquis, cur in arte Grammatica non propoſuerimus pueris aliud eſſe Relativum ſubſtantiæ, aliud accidentis; rogabo ego illos, cur velint artes confundere, & facere ut nè intelligendo nihil intelligant. Hæc & alia multa ſuſtuli, quæ ad Grammaticum, etiam perfectiſſimum, nihil attinent: ſatis eſt enim grammatico ſcire, *Tantus*, *quantus*, *Talis*, *qualis*, *Tot*, *quot*, eſſe nomina adjectiva, nullamque habere relationem, niſi dialecticam; ut *pater*, *filius*, *diſcipulus*, *magiſter*. Diximus itaque, Relativum collocari inter duos caſus nominis unius; ut *vidi hominem, qui homo diſputat.* Hunc loquendi modum taxat D. Hieronymus in Ruffinum: ſed multa ſunt teſtimonia, quæ noſtram regulam confirment. Cicero Verr. 3. *Ego tibi illam Aciliam legem reſtituo, qua lege multi ſimul accuſati:* ibid. *Ex ea die, ad hanc diem qua feciſti, in judicium voco*; ibid. *Fa-*

Relativi uſus in Grammatica.

Digitized by Google

Favonius qui legem noſſet, qua in lege numerus tantum columnarum traditur; & 4. Verr. *Edictum enim hominis cognoſcite, quo edicto omnia judicia redegerit in ſuam poteſtatem:* ibid. *Cephalidi menſis eſt certus, quo menſe ſacerdotem maximum creari oporteat:* idem pro Milone; *Ante fundum Clodii, quo in fundo:* idem pro Roſcio Amer. *Qui de ea re poſſet dicere aliquid, in qua re nulla ſubeſſet ſuſpicio:* idem 1. Verrina; *Emptum eſt ex S. C. frumentum à Siculis, Prætore Verre, pro quo frumento pecunia omnis ſoluta non eſt:* ibidem; *Quum illius diei mihi venit in mentem, quo die citato reo mihi dicendum ſit.* Nunc legitur, *illius temporis;* ſed Pædianus, *illius diei* agnoſcit. 145
Idem 2. Agraria; *ſequitur enim caput, quo capite non permitit:* idem ad Attic. lib. 3. *Is cauſam habet, quam cauſam ad te defert:* ibidem lib. 8. *Litteras abs te M. Calenus ad me attulit, in quibus litteris ſcribis:* idem ad Volumnium: *Eutrapelia litterarum fecit, ut intelligerem tuas eſſe, quibus in litteris,* &c. Ad Herenn. lib. 1. *Oratoris officium eſt, de iis rebus poſſe dicere, quæ res ad uſum civilem,* &c. ibidem; *firma ſimilitudine ejus rei, qua de re agitur: ad eam rem, qua de re judicatum eſt:* ibid. *Expoſitio eſt, quum res, quibus de rebus dicturi ſumus, exponimus breviter:* ibidem libro 2. *Deinde ea res ſimilis ſit rei*

ei, de qua re agitur, aut diſſimilis: ibid. *Oporteatne de ea re judicium fieri, quæ res in judicio non venit:* ibidem lib. 3. *Et quæ ſimiles ſententias habebunt, quibus ſententiis:* ibid. *Imagines igitur nos in eo genere conſtituere oportebit, quod genus in memoria manere diutiſſime poteſt.* Cæſar 1. Gall. *Erat omnino duo itinera, quibus itineribus domo exire poſſent:* ibid. *Omnibus rebus ad profectionem comparatis, diem dicunt, qua die ad ripas Rhôdani omnes conveniant; is dies erat ad 5. Kalend. Aprilis:* idem; *Ultra eum locum, quo in loco Germani conſederant:* idem 6. Gallic. *Poſt diem ſeptimum ſeſe reverſurum confirmat, quem ad diem ei legioni,* &c. Et paulo poſt; *Dieſque appetebat ſeptimus, quem ad diem exirent,* &c. Suetonius Julio; *Deſedit apud Nicomedem, non ſine rumore proſtratæ regi pudicitiæ, quem rumorem auxit:* idem Auguſto; *Dubium eventû meliore, an voluntate, quam voluntatem quum identidem præ ſe ferret.* Terent. prol. Hecyr. *Eodem ut jure uti ſenem liceat, quo jure ſum uſus adoleſcentior:* ibid. *Ita eam oppreſſit calamitas; eam ca-*
146 *lamitatem veſtra intelligentia ſedabit.* Plaut. Sticho; *Eſt cauſa, qua cauſa mecum ire veritus eſt:* idem Aulul. *Id quod in rem tuam optumum eſſe arbitror, te id admonitum advento.* Plin. *Mareotim lacum, qui*

Digitized by Google

qui lacus antea Arapotes nominabatur. Autor de viris illuſtribus; *Ubi poſt multos annos arcula cum libris à Terentio quodam exarata, qui libri, quia leves quaſdam ſacrorum cauſas continebant.* Livius lib. 39. *Neque harum rerum ullam rem in ſe, aut alios admiſerant.* Salluſt. Catil. *Tunc lex Porcia, aliæque leges paratæ ſunt, quibus legibus exilium damnatis permiſſum eſt.* [Vitruvius lib. 8. cap. 3. *In Theſſalia,, fons eſt profluens, ex quo fonte pecus nul-,, lum gustat, ad quem fontem proxime eſt,, arbor florens purpureo colore.*]

Solet in relativo deeſſe primus caſus, aliquando ſecundus, nonnunquam ambo ſimul. Exempla primi modi: Terent. Hecyra; *Quia enim qui eos gubernat animus, infirmum gerunt:* idem Heaut. *Unde habes?* reſp. *quam Bacchis ſecum adduxit adoleſcentulam:* id eſt, ab ea adoleſcentula, quam adoleſcentulam. * Plautus Aulul. *Nemini credo* — Ellipſis caſuum in Relativo.

* *Plautus Aulul.*] Expreſſiora ſunt Amph. IV. 1. 1. *Naucratem quem convenire volui, in navi non erat.* Aulul. IV. 4. 28. *Quis illic eſt, qui alter hic intus tecum erat.* Curcul. III. 49. *Sed iſtum quem quæris, ego ſum.* Moſtell. V. 1. 5. *Oſtium quod in angiportu eſt horti, patefeci fores.* h. e. *pat. fores oſtii, quod oſtium* &c. Ter. Eun. III. 3. 18. *Niſi ſi illa forte, quæ olim periit parvula ſoror, hanc ſe intendit eſſe.* IV. 3. 11. *Eunuchum quem dediſti nobis, quantas dedit turbas.* Ovid. Metam. XIV. v. 350. *Cecidere*

do, qui dives large blandus eſt pauperi; id eſt, nemini diviti credo, qui dives.
147 Horat. *Qui fit Mæcenas, ut nemo quam ſibi ſortem, Seu ratio dederit, Seu fors objecerit, illa Contentus vivat?* Ordo eſt, ut nemo contentus vivat illa ſorte, quam ſortem. Cicer. *Quam quisque norit artem, in hac ſe exerceat.* Quinctil. *Vereor, ne quos porrexerim cibos, venena fiant.* Terent. Andria; *Populo ut placerent, quas feciſſet fabulas*; ibid. *Quas credis eſſe has, non ſunt veræ nuptiæ.* In quibus locis meras nugas, & antiptoſes machinantur iſti; quum dicendum ſit; hæ nuptiæ non ſunt veræ, quas has nuptias credis eſſe veras. Virgil. 2. Æneid. *Quod te per Superos, & conſcia numina veri; per, ſi qua eſt intemerata fides, oro*; id eſt, per fidem, Si qua eſt: idem 6. Æneid. *Per ſidera juro, per ſuperos, & ſi qua fides tellure ſub ima eſt*:

re manu, quas legerat herbas. Cic. de Offic. III. 13. *Hæc eſt illa, quæ videtur utilium fieri cum honeſto ſæpe diſſenſio.* Gell. V. 14. *Nam quas venabatur feras, membra opimiora mihi ſuggerebat.* In his nonnulla, quæ Accuſativum habent præmiſſum, poſſint explicari etiam, ſicuti iſtæ locutiones, de quibus egimus Cap. 5. pag. 130. Atque ita in illo Plauti ex Amph. ſenſus foret, *quod ad Naucratem, quem &c. is Naucrates in navi non erat.* Sæpe etiam integra Conſtructio omittitur iſtius primi caſus, ad quem refertur hoc pronomen. Vide in proximis Notis, & ad pag. 150.

Digitized by Google

eſt: idem Æneid. 12. *Turne, per has ego te lacrymas, per, ſi quis Amatæ tangit honos:* & 10. Æneid. *Unum hoc per (ſi qua eſt victis venia hoſtibus) oro.* Hinc intelliges, falli illos, qui præcipiunt, ſi relativum præcedat, trahere ad ſe antecedens: quaſi relativum poſſit præcedere, non appoſito, ad quod referendum eſt.

Exempla ſecundi modi paſſim ſunt obvia: ut, *vidi hominem qui dormiebat.*

Uterque caſus ſic deſideratur: Terentius Adelph. *Minime miror, qui inſanire incipiunt ex injuria:* id eſt, minime miror
* eos homines, qui homines. Horat. *Sunt* 148
quos curriculo pulverem Olympicum collegiſſe juvat, id eſt, ſunt aliqui homines, quas homines juvat, &c. Obſcurius hæc

* *Eos homines, qui homines.*] Sall. Jug. 4. *Atque ego credo fore, qui tam utili labori meo nomen inertiæ imponant, certe, quibus maxima induſtria videtur, ſalutare plebem* h. e. fore homines, qui homines &c. imponant, certe eos fore illos homines, quibus hominibus videtur &c. cap. 108. *Magis Punica fide, quam ob quæ prædicabat* h. e ob ea negotia, quæ præd. Ubi vide Rivium. Florus III. 10. *Et quamvis toto orbe diviſa, tamen qui vinceret, habuit Britannia.* Gell. Noct. V. 13. *Unuſquiſque commentus paratuſque ibat, quod quæreret* h. e. paratus ad id, quod quær. Sic & Aelianus Var. Hiſt. IX. 4. μετήγαγε δὲ τὸ ἔγκλημα ἐπὶ τὸ μειράκιον, ἐν οἷς ἐνεκάλει πλημμελεῖν αὐτῷ καὶ ἀμαθίαν. Ubi, quum Doctiſſimi interpretes adhæſiſſent, plura ejus generis notavi. Omiſſum autem iſtic eſt per Ellipſin, ἐν τούτοις ἔπεσι, vel λόγοις.

Livius lib. 34. *Cautum erat, quo ne plus auri & argenti facti, quo ne plus ſignati argenti, & æris domi haberemus*; id eſt, Cautum erat de modo, vel numero, quo numero ne plus auri haberemus: [aut „*Quo*, ſicut *Qui*, pro *Quomodo* poſitum „eſt; vel Ut; Cautum eſt, ut ne plus „auri haberemus.] Cicero Mario lib. 7. „*Sed eo vidiſti inultum, quod præfiniſti, quo ne pluris emerem.* Hæc Tranquillus planius protulit in Julio; *Cautum eſt de numero gladiatorum, quo ne majorem cuiquam habere Romæ liceret*: Ibid. *Ex omni provinciarum copia Gallias potiſſimum elegit, cujus emolumento, & opportunitate idonea ſit materia triumphorum*; id eſt, * Gallias elegit, provinciam, cujus provin-

* *Gallias elegit provinciam, cujus provinciæ.*] Hoc modo pleraque etiam ſequentis paragraphi exponenda. Veluti: *Inter alia prodigia etiam imbrem pluit carne, quem imbrem &c.* Sic *Philenorum aræ, locus, quem locum &c. Remigravit Romam die, quem diem &c.* Idem certe Nomen, quod in poſterioribus exprimitur, in prioribus omiſſum patet ex Livio I. 1. *Et in quem primum egreſſi ſunt locum, Troja vocatur.* Ubi manifeſtum deeſſe *locus.* Porro iſtis ſimilia ſunt Plaut. Epid. I. 1. 80. *Neque, ego nunc quomodo me expeditum ex impedito faciam, Conſilium placet.* Ubi vide Gronov. & ad Liv. II. 20. Sall. Jug. cap. 16. *Decretum fit, uti decem Legati deviderent regnum, cujus legationis princeps fuit L. Opimius.* cap. 17. *Africa habet ab ortu ſolis declivem latitudinem, quem locum Catabathmon incolæ appellant.* cap. 36. *Ante comi-*

Digitized by Google

comitia, quod tempus haud longe aberat. cap. 75. *Ex flumine, quam proximam eſſe aquam oppido diximus.* Nepos Datam. c. 4. *Aſpis Cataoniam tenebat, quæ gens jacet ſupra Ciliciam.* Cim. c. 3. *Teſtarum ſuffragiis, quod illi ὀστρακισμὸν vocant, ejectus eſt.* Hygin. fab. 275. *Thebas heptapylas, quæ ſeptem portas habuiſſe dicitur.* ubi ſine ratione Cl: Munkerus voluit *dicuntur*. Lucas Act. Apoſt. XV. 17. πάντα τὰ ἔθνη, ἐφ' οὓς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου. Et XXVI. 17. ἐξαιρούμενός σε ἐκ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἐθνῶν, εἰς οὓς νῦν σε ἀποστέλλω. Duriora etiam his ſunt, in quibus mutatur genus & numerus. Cic. Famil. XVI. 27. *Incredibile eſt, quæ ego illos ſcio feciſſe.* de Senect. cap. 3. *Sæpe interfui querelis meorum æqualium, quæ C. Salinator, quæ Sp. Albinus deplorare ſolebant.* Sall. Jug. 13. *Ut ex maxima invidia in gratiam & favorem nobilitatis Jugurtha veniret, quorum pars ſpe, alii præmio inducti.* cap. 41. *Otio atque abundantia earum rerum, quæ prima mortales ducunt.* cap. 100. *Vigilias ipſe circumire, non tam diffidentia futuri, quæ imperaviſſet.* Qui locus perperam tribus diverſis doctiſſimorum hominum notis & conjecturis ſollicitatur. Ellipſeos ratio eadem eſt, quæ in illis locutionibus, *tempus eſt legendi librorum.* Supple ergo *futuri negotii eorum, quæ imperaviſſet.* Et ſimilis pene Ellipſis in illo Plauti, quod ipſe Gronovius obſerv. III. 2. attulit & recte explicuit, ac defendit contra Salmaſium. Bacchid. IV. 1. *Quæ imperaviſti, imperatum bene bonis, factum illico eſt.* h. e. negotium omnium iſtorum, quæ imperaviſti, imperatum eſt bene bonis, & factum illico, q. d. dictum factum, ſicuti imperatum, ſic & factum. Similia quædam ſuperioribus à me allatis iſtic congeſſiſſe deprehendo Magnum illum Virum. Salluſtiano ſimillimum etiam eſt, quod occurrit in Inſcr. apud Sponium Itiner. To. I. p. 417. *Benefici. ergo. quæ. ſibi. benigne. fecit.* h. e. beneficii iſtorum negotiorum, quæ &c. Adde his tandem Gellium Noct. III. 7. ubi quaſi digito demonſtrat memoratam à me Ellip-

149 vinciæ. Ovid. 2. Metamorph. *Præſide tuta Deo nemorum ſecreta ſubibis; Nec de plebe Deo, ſed qui cæleſtia magna Sceptra manu teneo,* i. me Deo, qui Deus ego teneo. Salluſt. Catil. *Sed antea item conjuravére pauci contra Remp. in quibus Catilina fuit, de qua quam veriſſimè potero dicam;* id eſt conjuravere conjurationem, de qua conjuratione dicam. Cicero 1. Philip. *Ut natum te eſſe cives tui gaudeant, ſine quo nec beatus nec clarus eſſe quiſquam poteſt;* id eſt, gaudeant gaudium, ſine quo gaudio.

Aliquando tota oratio præcedens per aliud nomen explicatur, & eſt Syllepſis, quia concipimus totam orationem eſſe pro
150 priore caſu, aut deeſſe potius caſum priorem: Livius l. 3. *Inter alia prodigia etiam carne pluit, quem imbrem ingens numerus avium intervolitando rapuiſſe fertur.* Salluſt. Jugurth. *Deinde Philenorum aræ, quem locum Ægyptum verſus, finem Imperii habuerunt Carthaginenſes.* „[Corn. „Nepos in vita Attic. *Tranquillatis rebus „Romanis remigravit Romam L. Cotta, & „L. Torquato conſulibus, quem diem ſic „univerſa civitas Athenienſium proſecuta eſt,*

ſin: *Mittit adverſum illos peditatum equitatumque, quos in exercitu viros habuit ſtrenuiſſimos.* Pone abeſſe *viros*, ſicuti abeſſe poterat, & cognoſce nunc ex eo, quod adeſt, etiamſi abeſſet, in priori commate intelligendum fuiſſe *virorum.*

Digitized by Google

eſt, ut lacrymis deſiderii futuri dolorem ,, *indicaret.* Quem locum fruſtra viri docti ,, mutare conantur; Similiter enim locutus eſt Cicero:] *Plancus me retinet, ſperat poſſe fieri, ut mecum in Italiam decedat; quem ego diem ſi videro*, &c. Idem Attico; *Quin etiam feci (quod perfecto ante me nemo) ut ipſe per litteras me conſolarer; quem librum ad te mittam.* Virgil. *Arcumque manu, celereſque ſagittas corripuit, fidus quæ tela gerebat Achates:* Idem; *Interea ſocias inhumataque corpora terræ mandemus, qui ſolus honos Acheronte ſub imo eſt.* Hujus generis ſunt Parentheſes illæ (* *quæ tua eſt pietas*) 115
(*quæ veſtra libido eſt*) Quinctil. *Pædagogi*

* *Quæ tua eſt pietas.*] Frequentiſſima eſt hæc locutio Ciceroni & aliis, hoc modo expedienda. Quum dicit Cicero ad Marium VII. 2. *Si mihi permiſiſſes, qui meus amor in te eſt, confeciſſem cum coheredibus*, idem eſt, ac ſi dixiſſet, confeciſſem pro eo amore, qui, h. e. qualis, amor eſt meus in te amor. Vide iſtic & ad IV. 5. Manutium. Tacitus Hiſtor. II. 37. *Neque Paulinum, qua prudentia fuit, ſperaſſe.* Simile eſt, quod apud Salluſt. legimus, & turbavit Gruterum ac Ciacconium, Jug. cap. 31. *Nam illis, quantum importunitatis habent, parum eſt impune male feciſſe*, h. e. parum illis eſt pro tanto importunitatis negotio, quantum &c. Sed ſæpe etiam aliis in locutionibus omittitur omne illud, ad quod relativum referri debet. Auguſtus apud Sueton. Claud. 4. *In præſentia, quibus de rebus me conſulis, curare eum ludis Martialibus triclinium Sacerdotum, non diſplicet nobis.* h. e. ut reſpondeam tibi de iis rebus, de quibus &c. Apud Liv. I. 32. in illa for-

formula conſulendi Senatus de bello. *Quarum rerum condixit pater patratus populi Romani patri patrato Latinorum, &c. dic, quid cenſes?* Intellige de iis rebus, quarum rerum nomine. Tacit. Hiſt. I. 14. *Ea pars morum ejus, quo ſuſpectior ſollicitis, adoptanti placebat*, intellige, eo magis. Sed nonnulla potius paulo intricatiora expediamus. Tac. An. II. 52. *Legionem, & quod ſub ſignis ſociorum, in unum conductos ad hoſtem duxit.* Integrum foret, legionem, & id negotium ſociorum, quod neg. ſoc. ſub ſignis erat, eos omnes homines, (per appoſitionem) conductos &c. Plaut. Curcul. II. 3. 48. *Sed quo te miſi. nihilo ſum certior* h. e. nihilo ſum certior in eo negotio, quod curari à te volebam in eo loco, quo loco te miſi, vel brevius, in eo negotio, de quo negotio te miſi. Prius tamen ſupplementum confirmari videtur ex Sall. Jug. 104. *Marius poſtquam infecto negotio, quo intenderat, Cirtham redit*, h. e. inf. neg. eo loci, quo &c. Quin immo illud ipſum *poſtquam* hoc modo expediendum, ut ſuppleas, poſt iſtam temporis horam, ad quam Marius rēdiit. Vera me dicere, parebit ex duobus Cornelii Nep. locis inter ſe collatis. Ariſt. III. 3. ait, *deceſſit fere poſt annum quartum, quam Themiſtocles Athenis erat expulſus*, h. e. poſt annum quartum ejus horæ, vel ab ea hora, ad (κατὰ) quam &c. Vel etiam, ad annum quartum poſt eam horam, ad quam. Nam ita locutus videtur Cic. de Senect. cap. 14. *Qui ſex annos ante quam ego natus ſum, fabulam docuit.* Et Sueton. Tiber. 60. *in paucis diebus, quam Capreas attigit.* Alter Nepotis locus eſt in Cim. cap. 3. *Poſt annum quintum, quo expulſus erat* h. e. poſt an. qu. ab illo tempore, quo &c. Vel poſt annum quintum illius temporis, quo &c. Nam ita Sueton. Galba. 17. *intra ſextum adoptionis diem.* Ubi pro tempore adoptionis habetur omne illud tempus, quod ab adoptione cœpit. Aliud vero eſt, licet eodem recidat, quando ait Terent. Andr. I. 1. 77. *In diebus paucis, quibus hæc acta ſunt, Chryſis moritur.* Ci-

cero

aut ſint eruditi plane, (quam primam eſſe curam velim) aut ſe non eſſe eruditos ſciant. Hoc nomen *negotium* ſubintellectum in relativo neutrali explicat etiam præcedentem orationem. Terent. Eun. *Qui habet ſalem, quod in te eſt*; id eſt, quod negotium. Cicer. *Perdifficilis Brute quæſtio eſt (quod tu minime ignoras) de Natura Deorum.* Plautus Aulul. *De alia re te reſciviſſe arbitrabar, quod ad me attinet.* Terent. Adelph. *Et quod fortunatum iſti putant, uxorem nunquam habui.* Salluſt. Catil. *Interea ſervitia repudiabat, cujus initio ad eum* 152
magnæ copiæ concurrebant : id eſt, cujus negotii. Et in plurali; Cicero 2. epiſt. *Cum Pompejo complures dies, nullis aliis niſi de Rep. ſermonibus, verſatus ſum; quæ nec poſſunt ſcribi, nec ſcribenda ſunt*: idem; *Eadem mente comprehendimus colorem, ſaporem, odorem, ſonum, quæ nunquàm animus cognoſcet.* Et in ſacris; *Lunam, & ſtel-*

cero Famil. V. 20. *triginta diebus, quibus rationes retuliſſem, deferri beneficia neceſſe eſt.* Cæſar B. Civ. II. 6. *diebus XL. quibus venit in conſpectum.* Suet. Cæſ. 35. *Pharnacem intra quintum, quam adfuerat, diem, quatuor, quibus in conſpectum venit, horis, una profligavit acie.* Senſus eſt idem qui in ſuperioribus, intra tot dies & horas ab illo tempore, quo primum venit in conſp. Sed diverſa conſtructionis ratio. Nempe in tot diebus, in quibus ipſis diebus, h. e. in quarum dierum initio, ita ut illa dies, qua res geſta, prima ſit iſtarum dierum.

ſtellas, quæ tu fundaſti. Quo etiam in genere falluntur, qui pueris inculcant, genus neutrum * concipere fœmininum; ut; *triſte lupus ſtabulis*: nam deeſt πρᾶγμα, id eſt, *negotium.* Atque hæc juxta Latinorum veram præceptionem ſunt diſputata. Græci vero circa hæc licentius evagantur, qui poſtquam unum caſum regunt, alium huic ſine rectione annectunt, dummodo aliquid cum illo habeat ſocietatis: ut, *utor libris, quibus habeo.* Vide Helleniſmum.

De relatione Hic & Ille. *Hic*, & *Ille* ſic differunt, ut ait Laurentius; *duobus poſitis*, Hic, *refert propinquius*, Ille *remotius*; ut, Corydon, & Thyrſis ducebant greges, hic oves, ille capellas. Sed (quod ignoravit Valla) regula hæc non eſt latinitatis, ſed ad vitandam ambiguitatem; quum vero nulla poteſt contingere ambiguitas, parum refert utro modo loquaris: ut, *Vidi Hectorem, & Achillem, hunc Trojanum, illum Græcum.* † Cice-
153 ro pro Roſc. *Quid eſt, quod negligenter ſcriba-*

* *Concipere fœmininum.*] Videtur voluiſſe, *concipere etiam maſculinum & fœmininum.* Nam maſculinum etiam ſub neutro intelligi ſecundum illos, liquet ex ſequenti exemplo. Sed & res ſatis eſt nota.

† *Cicero pro Roſc.*] Sic Idem Famil. VII. 2. *Poſtremo oderam multo pejus hunc, quam illum ipſum Clodium. Illum enim* (Clodium) *oppugnaram, hunc* (Burſam) *defenderam. Et ille* (Clodius) *quum omnis Reſp. a meo*

Digitized by Google

ſcribamus adverſaria? quid eſt, quod diligenter conficiamus tabulas? qua de cauſa? quia hæc ſunt menſtrua, illæ ſunt æternæ: Idem; 4. de Finib. in princip. *Quum duæ ſint artes, quibus perfecta ratio, & oratio compleatur, una inveniendi, altera diſſerendi; hanc poſteriorem & Stoici, & Peripatetici, priorem illi egregiè tradiderunt, hi omnino ne attingerunt quidem.* Virgil. *Urbem, quam dicunt Romam, Melibœe, putavi, Stultus ego huic noſtræ ſimilem, quo ſæpe ſolemus Paſtores ovium teneros depellere fœtus. Verum hæc*, &c. Valerius Maxim. libro 2. cap. 7. *Scipio Africanus gravius in Romanos, quam Latinos transfugas animadvertit; hos enim tanquam patriæ*

meo capite diſcrimen eſſet aditura, magnum quiddam ſpectavit, hic (Burſa) *Simtolus animi cauſa me delegerat &c.* Tacitus Hiſt. II. 77. *Acriore diſciplina victi, quam victores agunt. Hos* (victos) *ita & ultionis cupiditas accendit, illos* (victores) *per faſtidium hebeſcunt.* Plura vide apud Cl. Gronovium Patrem, Obſerv. III. 16. Notabilis etiam inprimis eſt locus Salluſt. Jug. 18. *Medi autem & Armenii acceſſere Libyas. Nam hi propius mare Africum agitabant; Gætuli ſub ſole magis haud procul ab ardoribus; hique mature oppida habuere.* Loco inſpecto & paulo altius repetito patebit, prius *hi* referendum ad *Libyas*; poſterius non ad proximos *Gætulos*, nec ad *Libyas*, ſed ad *Medos & Armenios*, de quibus etiam præcipue hoc loco agitur, ſicuti paulo ante de *Perſis* actum erat, ut qui una cum iſtis in Africam venerant, ſed qui juxta Gætulos habitabant & more Nomadum in tuguriis.

tria fugitivos crucibus affixit, illos tanquam perfidos ſocios ſecuri percuſſit: Ibidem; *Quorum neſcio utrum majus dedecus fuerit, quod patria ſpei, an quod hoſtis metus nihil in iis repoſuerit: hæc pro ſe, ille ne adverſus ſe dimicarent parvi pendendo:* Idem lib. 5. cap. 4. de Scipione, & Coriolano: *Ille enim metu patriam pulſavit, hic verecundia.* Atque ita ſæpè apud Valer. Maxim.

Cap. X.

De Comparativorum conſtructione.

Comparatum nomen quid ſit.

154 CIrca Comparativorum conſtructionem, nugis armati pugnant Grammatici. Multa confinxit Priſcianus, Scaliger multa fruſtra philoſophatur; egregie tamen ineptus eſt Valla, cujus ſtudium fuit Latinam linguam compedibus conſtringere. Hic reliquos Grammaticorum dedit præcipites: ex Priſciani tamen lib. 3. in princ. ſic de Comparativis præcipimus.

* Comparatum nomen eſt, quod unum, vel

* *Comparatum nomen eſt &c.*] Voſſius de Anal. I. 23. explodit hanc definitionem, & cum Jul. C. Scaligero hoc modo formare malit: *Comparativus eſt ſpecies dictionis exceſſum ſignificans, ad alterum relatum.* Vix video, quid interſit, aut præſtet. Nam quod ait, *Titius eſt nemine popularium inhumanior*, per *magis* non poſſe exponi, falſum eſt. Decepit haud dubie

Digitized by Google

dubie Virum, quod non animadvertit, in illa expoſitione, negationem, quæ latet in τῷ *Nemine*, eſſe ſeorſim accipiendam hoc modo: *Titius non eſt magis inhumanus homine ullo popularium.* Sic Auctor ad Herenn. IV, 10. *Negat ſe accedere poſſe, nec ædificare etiam nunc audere.* ubi in poſterioribus repetenda ex τῷ *Negat* vis verbi dicit, quaſi ſcriptum eſſet Dicit ſe accedere non poſſe, & dicit ſe etiam nunc non audere ædificare. Porro quæ de vocula *magis* diſputat, tanquam ſi & illa ipſa ſit Comparativa, & proinde debeat & ipſa ſignificare iterum *magis* ſupra ſuum Poſitivum, quo nihil inſulſius dici aut cogitari queat, ea vero ego inſulſa quam maxime arbitror. Nam Grammatici non volunt in expoſitione Comparativi adhibendam ſemper & neceſſario illam proprie voculam *magis*, ſed quamcunque, ejus quæ ſit ſignificationis. Sed &, quod *non negaturos* ait Grammaticos, id vero ego pernego, τὸ *Magis* eſſe comparativi gradus in arte Grammatica, quum ſit vel ſit Adverbium comparativæ ſolum ſignificationis, ſicuti ſunt & præpoſitiones, *præ*, *ante*, & *ſupra*, vel potius origine ſua Adjectivum poſitivi gradus. Dicitur enim *magis* & *mage*, plane ut *potis* & *pote*, unde Comp. *major* & ſuperl. *maximus*, per contractionem pro *magior* & *magiſſimus*. Nec obſtat valde huic origini vel naturæ, quod uſus has voculas adhibuerit tandem plane tanquam Adverbia extra rationem Generis, quum idem acciderit, τοῖς *potis* & *pote*. Plautus Amph. II, 2, 61. *Qui iſtuc potis eſt fieri.* Et in plurali, Pœn. I, 2, 7. *Duæ potis ſunt plus ſatis negotii dare.* Terent. Adel. IV, 1, 5. *Ita fiat & iſtoc ſi quid potis eſt rectius.* Vide & Voſſium de Anal. II. 21. Quapropter quum dicunt Grammatici, Comparativum *Diſſolvi in poſitivum & magis*, idem eſt, ac ſi dixiſſent, explicari per magis, ſeu ejus ſignificationem, poſitivo ſuo additam, & hoc utique eſt, *ſignificare exceſſum* ſui poſitivi, quod mavult Voſſius. Ceterum τὸ *plura*, quod in Sanctiana occurrit definitione, pro *uno* tamen in explicanda com-

vel plura, ſui, vel alieni generis ſuperans; diſſolvitur in poſitivum, & adverbium *magis*; ut, *Cicero fuit eloquentior fratre; uberior Demoſthene; Romanis facundior, cæte-*
155 *ris oratoribus prudentior; Græcis, & Romanis, omnibus ſuavior; quo nemo vel Græcorum, vel Latinorum doctior.* Duo tamen hic ſunt conſideranda; quæ non ſolum Grammaticos, ſed peritos etiam latuerunt. Primum eſt; Comparativa nullum caſum regere; unde ſunt illa, quæ Grammaticos conturbant: *Similior ſum patri, quam matri: Litteris, quam moribus inſtructior: nulli amnium claritate inferior: Major quam pro numero ſonus: celerius opinione hominum.* Curt. lib. 5. *majorem quàm pro ſtatu ſonum edebat.* Alterum eſt; In comparativorum ablativis deeſſe *Præ.* vide Ellipſim. Nunc verò contra Vallam & eum ſequutos, comparativa inter plura ſui generis habere locum luce clarius oſtendam: Plinius de tribus Pyramidibus *Tertia*, inquit, *major prædictis, ſed multo ſpectatior.* Salluſt. de tribus filiis; *Te Jugurtha, qui ætate, & ſapientia prior es.* Val. Max. de tribus Tyrannis; *Tertium te importuniorem ſuperioribus habere cœpimus.* Apul. l.9. *E tribus junior.* Apud Horat. ſe comparat Hypermne-

Comparativa nullum regunt Caſum.

In comparativorum ablativis deeſt *Præ.*

ne-

comparatione eſt accipiendum, ſicuti mox oſtendemus.

Digitized by Google

neſtra reliquis ſororibus l. 3. Oda 11. *Ego*, inquit, *mollior illis.* Plinius l. 36. c. 7. de generibus marmorum; *Viride cunctis hilarius*: idem l. 36. c. 9. de quadam navi; *omnibus, quæ unquam in mari viſa ſunt, mirabiliorem.* „[Varro 2. rei ruſt. c. 5. „*Boves Epirotici non ſolum meliores* * *toti-* „*us Græciæ, ſed etiam Italiæ.* pro quo alii „

Q dice-

* *Totius Græciæ.*] Neutiquam hic eſt caſus, in quem proxime tendit Comparatio, ut nec caſus Partitionis, ſed caſus, qui pendet ab Ablativo, una cum præpoſitione comparationis omiſſo per Ellipſin. Et proinde ſi dicas, Boves Epirotici ſunt meliores totius Græciæ, eſt quidem, quod ad ſenſum, idem, ac ſi diceres, *optimi totius Græciæ*, non item quod ad rationem Grammaticam, ſecundum quam exponendum eſt, *meliores præ aliis bubus totius Græciæ.* Atque ita & Sanctius ipſum hunc locum interpretatur infra IV. 3. Similiter ſe res habet in iis Lentuli verbis ex Cicer. Ep. Famil. XII. 15. quæ mox Auctor adfert: *quarum* (navium) *minor nulla erat duum millium amphorarum.* Intellige, *navibus* tot amphorarum. Plane ut & in Plin. VII. 30. *Omnium triumphorum lauream adepte majorem*, omiſſum *laureis*. Aliter vero accipienda verba Curtii IX. 4. *In oculis duo majora omnium navigia ſubmerſa ſunt.* Heic enim, ſi modo locus eſt integer, genitivus occurrit partitionis, qui non pendet proxime à τῷ *majora*, ſed à τοῖς *duo navigia*, quaſi dictum ſit, *duo navigia omnium* navigiorum, quæ duo erant generis majoris, prout claſſis illa habuit majoris & minoris generis navigia. Patet illud ex eo, quod per rationem Grammaticam abeſſe potuiſſet τὸ *majora*, immo vero, quod ſic etiam minus foret hæſitationis aut ambiguitatis. Quæ tamen

tamen quia iſtic occurrit, & alienior eſt à ſtylo Curtii, ego ſane accederem Freinshemio, & aliis, qui cenſent errore librariorum factam transpoſitionem vocis *omnium*, eamque adjungendam τῷ *oculis*. Ceterum genitivus partitionis recte etiam Comparativis additur, ſed & Poſitivis, æque ac Superlativis, neutiquam vero ab iis regitur. Manifeſtum id utique ex iis locis, in quibus præter Genitivum etiam uſitatus comparationis caſus occurrit. Veluti in iſtis Melæ, quæ Auctor protulit; *Eorum, qui in noſtrum mare decidunt, tantum Nilo minor*. Et *ſylvarum Hercynia, ut major aliis, ita & notior*. Potuiſſet ſane in poſteriori etiam omitti τὸ *aliis*. Id vero ſi factum fuiſſet, per Ellipſin tunc tamen fuiſſe intelligendum tale quid ex eo, quod adeſt, videmus. Et ſic abeſt ille caſus in Cic. de Offic. II. 9. *Harum duarum juſtitia plus pollet*, ſcil. *alterâ*. Genitivi non alia in his eſt ratio, quam in illo Suetonii Claud. cap. 28. *Libertorum præcipue ſuſpexit Poſiden*, h. e. ex libertis. Vide & cap. ſeq. num. 2. & Sanctium noſtrum infra IV. 3. ad Ellipſin *Ex numero*, ut & Voſſ. de Conſtruct. cap. 10. & 15. Porro autem habet comparativus revera quidem locum inter plura ſui generis, ſed tamen comparatio ipſa inter duo tantum inſtituitur, h. e. ſi quando quid comparatur *pluribus*, vel *omnibus aliis*, tunc hæc ſimul juncta pro *uno* ſunt accipienda. Itaque quum ait Ovidius, *Tanto formoſior omnibus illa eſt*, comparatio inſtituitur inter duas quaſi partes omnium, quantum eſt, formoſarum, quæ ſunt, una illa, & poſt eam reliquæ omnes ſimul ſumptæ. Ut adeo minime *ridicula* ſit illa ſive defenſio Vallæ, ſive expoſitio locutionis, quando ajunt Deſpauterius & Aſcenſius, in eo, *Cicero eſt doctior Italis*, deeſſe, *reliquis* vel *cæteris*, vel *omnibus*. Et ita diſerte utique Curtius, *Mare Caſpium dulcius cæteris*. Sed & multa hic memorantur exempla locutionum, quæ extra controverſiam hanc ſunt; veluti, *Neminem Lycurgo majorem genuit Lacedæmon. Quæ ſpecies huma-*

na

„dicerent, Optimi totius Græciæ.] Va-
ler. Max. l. 4. c. 3. *Fabricius Lucinus
honoribus, & auctoritate omni civi tem-
poribus ſuis major, cenſu par unicuique* 157
pauperrimo: Idem l. 5. cap. 3. *Neminem
Lycurgo aut majorem aut utiliorem Lacedæ-
mon genuit.* Columella lib. 6. *Nonnun-
quam etiam in olea unus ramus cæteris ali-
quanto latior eſt.* Plinius Junior; *Dies ali-
bi, hic nox nigrior, & denſior omnibus
noctibus.* Curtius lib. 6. *Mare Caſpium
dulcius cæteris.* Apulejus lib. 2. Florido-
rum, *Fuit Hippias è numero Sophiſtarum
prior omnibus.* Lactant. *Omnes Sibyllæ
unum Deum prædicant, maxime tamen
Erythræa, quæ celebrior inter cæteras habe-
tur.* Quem locum impudentiſſimè damnat
Valla; quum ipſe, qui alios audacter car-
pit, audeat dicere cap. 8. de reciprocatio-
ne; *Poſterior, quæ & quarta eſt cauſa.* Sed
ego te licet immerentem, defendam Valla.
Cic. 1. de Natura Deorum; *Mundum
rotundum eſſe velint, quod ea forma ullam
neget eſſe pulchriorem Plato*: ibid. *Elephan-
to belluarum nulla prudentior*: ibid. *Quæ
figura, quæ ſpecies humanâ poteſt eſſe pul-
chrior?* & paulo poſt; *Forma quoque eſſe*

Ipſe Valla legem ſuam migrat.

nâ poteſt eſſe pulchrior. Cum ego me majorem non vidiſſe cenſeo. Et ſimilia, quæ nemo in dubium potuit vocare.

pulcherrima debeat, nec eſſe humana ullam pulchriorem: & infra, *Num etiam eſt una omnium facies? nam ſi plures, aliam eſſe alia pulchriorem neceſſe eſt:* ibid. *Itaque in illis ſelectis, brevibuſque ſententiis hæc prior ſententia eſt:* idem de Oratore, *Cumque illo nemo nec integrior eſſet in civitate; neque ſanctior:* idem Officiorum 1. *Sed omnium ſocietatum nulla præſtantior, nulla firmior, quam,* &c. Idem lib. 1. de Natura Deorum; *Quis omnium doctior, quis acutior, quis in rebus vel inveniendis, vel judicandis acrior Ariſtotele?* Idem 2. officior. *Rerum autem omnium nec aptius eſt quicquam ad opes tuendas, ac tenendas, quam diligi:* idem, citante Nonio; *Omnium autem rerum ex quibus aliquid adquiritur:* idem epiſt. 5. libro 9. *Nemo eſt illorum omnium mihi te jucundior.* Lentul. in epiſtolis Ciceronis;
158 *Idcirco naves onerarias, quarum minor nulla erat duum millium amphorarum.* Curt. lib. 9. *In oculis duo majora omnium navigia ſubmerſa ſunt.* Sed hæc duo teſtimonia reprehendunt imperiti. Plin. *Animalium fortiora, quibus ſanguis craſſior.* Curtius libro 6. *Cleander priores eorum intromitti jubet.* Gell. lib. 14. cap. 7. *Qui eorum prior aliis eſſet.* Pompon. Mela de Danubio; *Eorum qui in noſtrum mare decidunt, tantum Nilo minor:* idem lib. 3. cap.

Digitized by Google

cap. 3. *Sylvarum Hercinia ut major aliis, ita & notior.* Cornel. Nepos in Thraſybulo; *Neque quiſquam eſt vulneratus, niſi qui prior impugnare voluit.* Sed quando ſemel cœpimus, addamus & poëtarum teſtimonia. Hom. Iliad. 3. Ζεῦ Πάτερ, οὔτις σεῖο θεῶν ὀλοώτερος ἄλλος, id eſt, *Iupiter pater non Deorum aliquis te pernicioſior*, Virg. 8. Æneid. *Sed cunctis altior ibat Anchiſes.* Ovid. 3. Metam. *Nam doctior illis Iſmenis Crocale*: idem 13. *Omnibus inferior, quas ſuſtinet arduus Æther*: Idem in Leandro; *Tanto formoſis formoſior omnibus illa eſt*: idem 1. Metamorph. *Sanctius his animal, mentiſque capacius altæ*: ibidem de Zonis; *Quinta eſt ardentior illis*: ibid. *Non illo melior quiſquam, vel amantior æqui Vir fuit, aut illa reverentior ulla Dearum*: idem 2. Metamorph. *Quanto ſplendidior quam cætera ſidera fulget Lucifer, Et quanto quam lucifer aurea Phœbe: Tanto virginibus præſtantior omnibus Herſe.* Horatius 4. Carm. *Cæteris major, tibi miles impar.* Plaut. Captivis; *Non ego nunc paraſitus ſum, ſed regum rex regalior*: idem Sticho; *Verum ex multis nequiorem nullum, quam hic eſt*: ibid. *Conſpicatus ſum interim cercurum, quo ego me majorem non vidiſſe cenſeo*: Idem Caſina; *Te ſene omnium ſenum neminem eſſe ignaviorem.* Pa-

pin. Statius libro 3. Theb. *Cunctiſque prior Cadmeïus Heros*; idem lib. 6. *Prior*
*159 *omnibus Idas proſilit.* Martial. lib. 11. *Hic totus volo rideat libellus, & ſit nequior omnibus libellis.* Ex his tam multis hæc velim colligas; Primum Comparativum inter plura ſui generis habere locum, atque adeo cum genitivo plurali inter plura ſui, vel alieni generis; deinde erraſſe Priſcianum, Diomedem, Donatum, Servium, & Laurentium, qui comparativum, *Prior*, de duobus dici tantum præceperunt: erraſſe etiam Laurentium, & eum ſequutos, quum inculcant, * comparativum inter duo tantum regere genitivum pluralem: nam hoc monſtri ſimile eſt, ſi dicas genitivum illum, qui ſit partitionis, regi à comparativo: quum enim dicis; *Oculorum dexter eſt acutior*, deeſt, *ſiniſtro*, vel, *quam ſiniſter.* Itaque comparatio non fertur in ge-

Prior, de pluribus etiam dicitur.

Comparativus non regit Genitivum.

* *Comparativum inter duo tantum regere Genitivum*] h. e. poſſe tantum adhiberi Comparativum cum Genitivo partitionis, ſi eo Genitivo duæ tantum res notentur, non vero, ſi plures. Et proinde recte dici, *formoſior virginum illarum hæc eſt*, de duabus, non vero de tribus, pluribusve. Et ſane frequentioris eſt illud uſus, ſed tamen nec alterius deeſſe exempla, tum rationem Grammaticam utriuſque eſſe eamdem, ex modo à me, ut & Sanctio, & Voſſio diſputatis conſtare poteſt. Nolim tamen temere ita loqui, prout nonnulla mox Sanctius ex Vulgata verſione Script. S. adfert.

Digitized by Google

genitivum ; imo vero deeſt, *ex numero*:
ut in Ellipſi. Iſtorum error convincitur,
quum inter duo comparativum habet præ-
poſitionem *De*, vel, *Ex*. Cæſar 1. Civil.
*Sed ex propoſitis conſiliis duobus, explici-
tius videbatur ad Ilerdam reverti*. Poſtremo
ridiculam eſſe defenſionem Deſpauterii, &
Aſcenſii, quum defendunt Vallam, dicentes,
in hujuſmodi ſermone, *Cicero eſt doctior Ita-
lis*, deeſſe, *reliquis*, vel *cæteris*. At Valla non
diceret, *medius digitus eſt cæteris major*; nam
reprehendit Lactantium de Sibyllis dicentem;
Quæ celebrior, & nobilior inter cæteras ha- 160
betur: Nec diceret Valla ad illud Ovidii,
Quinta eſt ardentior illis, deeſſe, *cæteris*.

Ex his igitur liquidò conſtat non eſſe re-
prehendendas phraſes illas in ſacris litteris;
Major diſcipulorum, minor fratrum: & illud
Pauli ad Corinth. 1. cap. 3. *Nunc ma-
nent, fides, ſpes, charitas, tria hæc; ma-
jor autem horum eſt Charitas*. Hìc ego non
video, præcipuè ſi Græca conſulas, quo-
modo melius hoc potuerit enuntiari; nam
Græci non ferè aliter loquuntur: Matthæi
cap. 13. de grano ſinapis, ὃ μικρότερον μέν ἐστι
πάντων σπερμάτων, ὅταν δ' αὐξηθῇ, μεῖζον τῶν λα-
χάνων ἐστί: id eſt, *Quod minus eſt omnibus ſe-
minibus, quando autem excreverit, majus
eſt omnibus oleribus*. Eadem verba repetuntur
Marci cap. 4. Sapient. 7. *Omnibus mobilibus*

mobilior eſt ſapientia: Item Sapient. cap. 10. *ut ſcirent omnium potentiorem eſſe ſapientiam.* Daniel cap. 9. *Quod eſſet honorabilior hominum.* Anacreon χαλεπώτερον ἦ πάντων, id eſt, *quod omnium difficilius:* & vulgatum illud, quod adducit Suidas; πάντων ἦ ἀνθρώπων σοφώτερος Σωκράτης, id eſt, *omnium hominum ſapientior Socrates.* Celebris ad noſtram doctrinam locus eſt apud Hor. l. 3, Oda 6. *Ætas parentum pejor avis tulit nos nequiores, mox daturos progeniem vitioſiorem.* Vides * tria ex ordine comparativa, non ut Grammatici docent, poſt comparativum addendum ſuperlativum. Martialis item lib. 5. Epig. 2. *Creta dedit magnum, majus dedit Africa nomen, Nobilius Germania.* Cicero 6. Paradox. *Filiam quis habet? pecunia opus eſt, duas? majore; plures? majore etiam.*

Comparativus. nunquam pro Poſitivo ponitur.

161 Illud inſuper non fuit omittendum, quod Scaliger, & alii docti contra Quinctilianum viderunt, † comparativum nunquam ſumi pro poſitivo, ſed debere intelligi

* *Tria ex ordine comparativa*] Sed in omnibus comparatio vera eſt inter duas partes, Veluti parentes pejores fuerunt avis: nos ſumus nequiores Parentibus: progenies noſtra erit vitioſior nobis.

† *Comparativum nunquam ſumi pro poſitivo*] Voſſius Anal. II. 23. *ocius*, *complures*, aliaque nonnulla ſimpliciter pro Poſitivis accipi poſſe aſſerit. Sed recte tamen Conſtruct. cap. 16. *ocius* exponit per Ellipſin τοῦ *dicto*. *Complures* vero eodem modo ſumitur, quemadmodum *majores* in familiis, *ſeniores*, *juniores* in

Digitized by Google

ligi caſum comparationis: ut, *ſum paulo infirmior*; ſupple, *ſolito*, vel *quam antea*:

in Civitatibus, vel collegiis, *majora* navigia in claſſe. Eadem enim horum omnium ratio, ut intelligatur, præ aliis ejuſdem generis. Poſſes etiam in τῷ *Complures* aliquando intelligere *præter conſuetudinem*. Nepos Hannib. 12. *Plures præter conſuetudinem armatos apparere*. Terent. Phorm. IV. 3. 6. in eodem commate jungit *multa compluria*: *Multa advenienti ut fit, nova hic compluria*, ſcil. narrata ſunt. Ubi manifeſte poſterius auget quaſi corrigendo id quod prius erat dictum. Male ergo Sinnius Capito apud Gellium V. 21. *Pluria ſive Plura abſolutum eſſe ſive Simplex* (h. e. poſitivum) *non Comparativum* tradidit. Et debile prorſus *adjumentum* eſt, *quod compluries quum dicimus, non comparative dicamus: ab eo autem, quod eſt Compluria, adverbium ſit factum Compluries*. Etenim *Compluries* idem notat, quod *ſæpius*, *ſæpiuſcule*, quorum ſignificatio nihil impedit, quo minus alterum ſit vere Comparativum, alterum Comparativæ originis. Quinctilianum, & Vallam, qui Comparativos etiam pro poſitivis poni ajunt, magis forte juvaret, quod occurrit aliquando *Magis* cum Comparativis, qui proinde tunc nihil amplius ſignificare poſſunt, quam Poſitivi. Nam quid eſt *magis locupletior* aliud, quam *magis locuples*? Sed hoc eodem modo accipiendum, quo omnia, quæ habent Pleonaſmum ſignificationis, ut *rurſus reverti*, *rurſus denuo*, *præmittere prius*, *prædicere prius*, *ſubrufus aliquantum*, *nimis demiror*, *Inſanum valde deamat*, *propere ocius*, *itera mihi iterum*. In his, quæ Plautina ſunt omnia, non mutatur ſignificatio vocabulorum, ſed augetur inſuper. Et ſic ſe res habet etiam in Comparativis incremento quodam auctis; veluti quum ait idem Plautus: *Nullæ res magis plus negotii habent*, *Magis modum in majorem*, *Amplius plus*, *Magis majores nugas egerit*. Vide omnino infra IV. 9.

*Ocyus huc venite omnes:*ſupple,*dicto*;ut; *& di-*
cto citius tumida æquora placat. Neque vero
aſſentior Varroni (ſi modo Varronis ſunt,
quæ citant Servius, & Laurentius lib. 1.cap.
12.) *Iuvenior*, inquit, & *ſenior comparativi*
ſunt * *per diminutionem; Senior, non ſatis ſe-*
262 *nex; Junior, non ſatis juvenis, vel intra ju-*
venem; ſicut Pauperior, intra pauperem.
Simile quiddam ex Varrone citat Cen-
ſorinus de die natali cap. 14. *Uſque*
ad ſexageſimum annum ſeniores vocitatos,
quod tunc primum ſeneſcere corpus incipiat;
inde

* *Per diminutionem*] Intelligendum hoc de effectu ſignificationis, quo adeo verum id eſt, ut etiam à Comparativis deducantur deminutiva, veluti *durinſculus*, *longiuſculus*, *putidiuſculus*. Atque ita, ſi dicam ex. gr. *Triſtior erat*, minus revera ſignifico, quam ſi dixiſſem abſolute, *Triſtis erat.* Ratio eſt in promptu, quoniam hæc locutio plena eſt, & ſimpliciter affirmat triſtitiam hominis, illa vero Ellipſin habet, quæ Ellipſis, non vero Comparativa vocabuli forma, minuit ſignificationem. Nam cum iſto modo loquor, idem eſt, ac ſi dicerem integre, *paulo triſtior eſt, quam ſolebat eſſe*, vel, *quam antea fuit*. Gell. IV. 1. *quiſpiam Grammaticæ rei doctior* h. e. non ita prorſus & abſolute doctus, ſed tamen aliquantùm doctior vulgò. Diſerte Terentius addidit *paulo*. Heaut. II. 1. 8. *Ubi adbibit plus paulo.* & Eunucho II. 3. 23. *Si qua eſt habitior paulo.* At Plautus Epidico I. 1. 7. *Videre corpulentior atque habitior* h. e. paulo habitior, quam ante fuiſti. Sic Plancus apud Cic. Famil. X. 8. *Si cui forte videor diutius tenuiſſe ſuſpenſam ſpem reip.* h. e. paulo diutius, quam exſpectabatur. Vide & Voſſ. de Conſtruct. cap. 19.

Digitized by Google

inde uſque ad finem vitæ unius cujuſque quintum gradum factum, in quo qui eſſet, ſenex appellaretur, quod ea ætate corpus ſenio laboret. Gellius lib. 10. cap. 38. eadem fere videtur ſentire, quibus oppono Quinctil. lib. 3. cap. 1. de Iſocrate ſcribentem; *Eo jam ſeniore (octavum enim & octogeſimum implevit annum)* Ovid. 2. Triſt. *Soſpite ſic te ſit natus quoque ſoſpes & olim Imperium regat hic cum ſeniore ſenex*, id eſt filius ſenex, cum patre ſeniore, Mart. lib. 6. in principio; *Cui pater æternas poſt ſæcula tradat habenas, Quique regat orbem cum ſeniore ſenex.* Virgil. lib. 5. *Aſſueti Sylvis comites ſeniores Aceſtæ:* idem, *Ævi maturus Aceſtes:* & 2. Æneid. de Priamo; *Senior;* idem de Charonte lib. 6. *Iam ſenior, ſed cruda Deo, viridiſque ſenectus*, id eſt, magis quam ſenex, hoc eſt, aliquantum ſene ſenior. Plinius de apibus lib. 11. cap. 10. *Seniores intus operantur.* Cicero de Senectute; *Tum etiam Cato loquutus, quo erat nemo fere ſenior temporibus illis, nemo prudentior. Facio te certiorem.* non eſt facio te certum, ſed Romanæ urbanitatis cauſâ, ne viderentur docere alios, dicebant, *Faciam te certiorem*, ſcilicet, quam tu es: Sic *majores noſtri;* ſic *plures horas*, ſcilicet, quam unam. *Plus eo*, dixit Terentius.

Par-

163 Particula *Quàm* non ſemper petit ſimilem caſum præcedenti, ut imperiti docent: nec enim dices; *Utor Cicerone doctiore quam Salluſtio; habeo veſtem Titii melioris quam Sempronii:* ſed * addes aliud verbum; ut; *dedi pecunias Titio fideliori, quam Sempronius eſt.* Cicero ad Quint. *Dixitque apertè ſe munitiorem ad cuſtodiendam vitam ſuam fore, quam Africanus fuiſſet.* „[Terent. „Adelph. act. 4. ſc. 5. *Quo vir multo melior es, quam ego ſum*] Liv. lib. 26. *Ut gloriari poſſis, multo fortiorem, quam ipſe es, virum abs te occiſum,* Valer. Max. lib. 3. cap. 2. *Ut gloriari poſſis aliquando, virum fortiorem, quàm ipſe es, tuo juſſu eſſe interemptum.* Cicero lib. 1. de Invent. *Si vicinus tuus meliorem equum habet, quam tuus eſt:* idem ad Pompejum; *Ubi tibi multo*

Quàm non regit caſum ſimilem præcedenti.

* *Addes aliud verbum*] Quod, ſi quando omittitur, intelligendum. Neque vero unum modo verbum, ſed ſæpe integrum comma. Tac. An. III. 54. *Corruptus animus haud levioribus remediis reſtinguendus eſt, quam libidinibus ardeſcit.* Supple, quam ſunt iſtæ libidines, quibus libidinibus ardeſcit, vel adhuc plenius, levioribus remediis præ ea re, ad quam ſunt iſtæ libidines, quibus libid. &c. Sic Sall. Jug. 63. *In poteſtatibus eo modo agitabat, ut ampliore, quam gerebat, dignus haberetur.* h. e. ampliore, quam erat poteſtas ea, quam ger. cap. 86. *Aliquanto majore numero, quam decretum erat, in Africam profectus* h. e. quam erat is numerus, quo eum proficiſci decretum erat.

Digitized by Google

multo majori, quàm Africanus fuit, me non multo minorem, quam Lælius, facile & in Rep. & in amicitia adjunctum eſſe patiare. Plaut. Curc. *Meliorem, quam ego ſum, ſuppono tibi:* ,,[idem Caſin. *Lepidiorem uxorem* ,, *nemo, quam ego habeo hanc, habet.*] Cicer. *Nihil tibi concedo, quo ſtudioſior ejus ſis, quam ego ſum.* Itaque rectus rectum petit, cum *quàm*, expreſſo vel ſubintellecto verbo; ut, *Cicero doctior eſt, quàm Salluſtius.* Aliquando particula *quàm*, præcedente accuſativo petit accuſativum. Terent. *Ego callidiorem hominem, quàm* 164
Parmenonem, vidi neminem; ubi aliud verbum, vidi, ſupplendum eſt; non enim ex vi & natura particulæ, *quàm*, accipimus ſimilem caſum præcedenti, ſi verbum ſubintellectum illum non regat. ,,[Similis ratio eſt particulæ, *Atque* poſt ,, comparativum; ut ex hoc Plauti loco ,, diſcimus Caſ. act. 5. ſc. 1. *nec fallaciam* ,, *aſtutiorem ullus fecit poëta, atque ut hæc* ,, *eſt fabrefacta à nobis.*]

CAP.

Cap. XI.

Superlata neque caſum regunt, neque magis comparant, quam poſſeſſiva.

Falſum eſt, tres eſſe comparationum gradus.

PErverſa Grammaticorum opinio, ita latè pervagata eſt, ut jam fere nullis machinis labefactari queat: jam enim perſuaſum eſt omnibus, * tres eſſe gradus in com-

* *Tres eſſe gradus &c.*] Cum de uſu rerum conſtat, inane eſt receptis dudum appellationibus litem movere, quæ in Syſtemate linguarum, quarum norma & uſus loquendi eſt in poteſtate inconſtantiſſimi vulgi, & proinde ſæpenumero varius & incertus, non ſolent, nec poſſunt ſemper ita accurate & per omnia rebus ipſis reſpondere. Appellaverunt Grammatici tres illos *gradus Comparationis*, quoniam inter ſe comparati, vel juxta ſe poſiti, alius alium exſuperat, ut ſi dicam, *Titius eſt doctus*, *Mævius doctior*, ſcil. Titio, at *Sempronius doctiſſimus* ſcil. eorum, quos modo nominavi, & cum quibus eum ſic quaſi comparo. Sic quod adfert Auctor, *Gratiſſimæ mihi fuerunt literæ tuæ*, intellige inter & ante omnes alias res, vel literas. Nam revera etiam *Comparationem* aliquando *fieri* tertio gradu cenſet certe Voſſius Anal. II. 23. Et ſane ſi, ut ipſe Sanctius fatetur num. III. per Superlativum fit comparatio, quando accedunt præpoſitiones non modo *Ante*, & *Præter*, ſed & *Inter*, quæ ratio eſt, quare non item fiat comparatio accedente Genitivo partitionis, in quo, ut ipſe paſſim inculcat, intelligitur *Ex numero*, cujus utique eadem eſt vis, quæ eſt τῦ *Inter*. Sed inferent hunc graduum ordinem, ſeu tertii gradus ſignificationem aliquam Comparationis, vel potius ſuperlationis ſupra omnes, deſtrui

Digitized by Google

ſtrui eo, quod interdum ſecundus plus ſignificet ipſo tertio. Vide infra num. XI. & Voſſ. d. l. Ego vero vix putem, unquam Comparativum per ſe plus ſignificare ſuperlativo. Nam in hujuſmodi locutionibus, in quibus id videtur, ſæpe eſt aliquid, quod accedit ad ὀξύμωρον, quo contraria duo ſimul præter exſpectationem affirmantur, ſicuti in illo Cœlii Ep. 1. *Ea palam ſecreto narrantur inter paucos.* Cui ſimile eſt, quando quem dico *doctiorem, quam qui ſit doctiſſimus.* Ceteroquin in reliquis pene omnibus vere eſt negatio ejus, quod modo dictum fuerat. Etenim ſi tu Titium *doctiſſimum* voces, ego vero Mævium *doctiorem* eſſe reponam, eo neutiquam ſignifico, *doctior* eſſe amplius quid, quam *doctiſſimus*, ſed nego, Titium eſſe *doctiſſimum.* Et ſic quum dicit Cicero, *Ego miſerior ſum, quam tu, quæ es miſerrima,* in eo ineſſe videtur negatio ejus, quod de Terentia affirmarat, vel certe immodica locutionis ὑπερβολή, ſicuti innumeræ ſunt tales in Oratoribus & Poetis. Minime tamen negaverim, ſuperlativum ſæpe etiam, immo vero ſæpius, abſolute ſine ulla prorſus comparatione poni, ſiquidem id uſu revera obtinuit, maxime in encomiorum epithetis, verba autem uſu valent. Quin immo, ut vere loquar, proprie non ſignificat (Vide & infra ad num. IX.) comparationem cum altero, quippe quæ fit inter duo tantum, ſeu inter *par* aliquod, unde etiam *comparare* deducitur, ſed excellentiam plerumque & exceſſum ſuper omnia alia, (Vide infra num. XII.) & aliquando ſimpliciter aliquam modo exaggerationem & intenſionem poſitivæ ſignificationis. Ut quum ait Nepos Ageſ. 8. *Ut eorum ornatus non modo in his Regem neminem ſignificaret, ſed hominis non beatiſſimi ſuſpicionem præberet.* Manifeſte hic per *beatiſſimum* non ſignificatur ultimus exceſſus beatitatis, qualis aliquo modo creditur eſſe in Regibus, ſed modicus plane, & aliquantulum vulgarem hominum fortunam excedens: atque adeo eodem prorſus modo ſumitur, ac in negationibus

ſumi

165 comparatione, *Doctus*, *doctior*, *Doctiſſimus*; quod in præſentia, ſi attentis animis excipiamus, facili negocio diſſolvemus. Sola nomina comparativa comparant: nam in illis, *Grata mihi fuerunt litteræ tuæ*, & *Gratiſſimæ mihi fuerunt litteræ tuæ*, nulla eſt comparatio, ſed quædam amplificatio qualitatis in ſuperlativo, ut vocant; nam hoc nullum aliud pejus nomen potuit inveniri. Sed nos hoc nomine utemur, ut tantum intelligamur; ſiquidem ita fert Barbarorum uſus. Hiſpanè dicimus, non per comparationem, ſed per incrementum, *Es hombre doctiſſimo*; *es muy hermoſo*; *es hermoſiſſima*. Nullam igitur in his nomi-

Superlativa non ſunt comparationis, ſed amplificationis.

ſumi ſolet τὸ *valde beatus*, cui locutioni proinde accurate aliquando reſpondere Superlativum hinc patet. Porro etiam hæc cauſa eſt, quare tertius gradus vocetur *Superlativus* h. e. qui intenſionem primi gradus ſignificationi ſuperinfert, modo ita, ut ſupperaddat, quantum poteſt, modo, ut eam modice, ſed tamen valide etiam intendat, ut fit in abſoluto ſuperlativi uſu. Secundus vero κατ' ἐξοχὴν *Comparativus*, quoniam propria illi eſt proprie dicta comparatio, qua ſemper comparatur cum una aliqua re, ſeu, ſi quidem cum pluribus, iis tamen tunc ſimul junctis, & pro una re habitis, & idcirco ei præter Genitivum partitionis adjungitur etiam caſus vel expreſſus vel intellectus, qui à præpoſitione comparationis regitur. Atque ita diverſo reſpectu poſſunt aliquo modo tres illi gradus appellari *comparationis*, ſed tamen ſecundus maxime, immo proprie *Comparativus*.

Digitized by Google

minibus eſſe comparationem argumentis convincam neceſſariis.

Grammatici ipſi fatentur, ſuperlativum idem ſignificare quod poſitivum, cum adverbio *valde*; ego dicerem, cum adverbio *maximè*; ut *doctiſſimus*, id eſt *valde doctus*, ſeu *maximè doctus*: ubi ego nullam comparationem video. At dices, in ſuperlato abſolute poſito hoc facile poteſt concedi; dubium eſt, ſi genitivus pluralis accedat: tunc enim non videtur ullo modo excludi poſſe comparatio. I.

Accedat igitur ſecunda ratio. Hæc comparatio, quam tu exiſtimas, fit etiam aptè per poſitiva, etiam cum genitivo plurali.; Ut *ſancte deorum*; *Sanctiſſime deorum.* Plinius lib. 13. *Inter omnes potentiſſimus odor.* quo ſenſu dixit Livius lib. 36. *Inter cæteras pugna fuit inſignis*, Virgil. 4. Æneid. *Sequimur te ſancte deorum, quiſquis es.* Et ſæpè apud Homer. Δῖα θεάων, id eſt, *diva dearum.* Unde Ennius; *Dia diarum*: idem; *Reſpondet Juno Saturnia ſancta dearum.* Sic dicimus; *Una ſororum*, *Unus Gallorum*, vel *ex Gallis*: *Primus ſapientum*; *Medius digitorum. Octavus ſapientum* dixit Horatius. Ovidius Metamorph. *Mite Deum numen Bacchus.* Liv. *Macedonum fere omnibus, & quibuſdam Hadrianorum, ut manerent permiſit.* Plin. *Lanarum nigræ nullum colorem* bi-

II. Poſitivus cum genitivo plurali jungitur non minus, quam Superlativus.

167

bibunt. In omnibus iis deeſt, *ex numero*; ut in ipſis ſuperlativis. Vide Ellipſim. Græci ſæpiſſimè utuntur genitivo plurali cum poſitivis, in quibus credo deeſſe περὶ. Apollonius lib. primo Argonaut. περὶ γὰρ βαθυλήιος ἄλλων Νήσων: id eſt, *præ aliis fertilis inſulis*. Heſiodus in Ergis; Ἰαπετιονίδη πάντων πέρι μήδεα εἰδώς, id eſt, *Japetide ex omnibus conſilia ſciens*. Aratus de Ariete; περὶ γὰρ πλέων διάστερος ἐστι; id eſt, *præ multis enim fulgidus eſt*. Apollonius rurſus ſuperlativo jungit περὶ, l. 2. de Phineo; ὃς περὶ δὴ πάντων ὀλοώτατα πήματα ἀνέτλη; id eſt, *qui præ omnibus miſeriam paſſus graviſſimam*. Frequentius addunt Græci ἐκ; Ariſtoph. Equitib. φίλτατε ἐκ τῶν ἄλλων θεῶν: id eſt, *Amice ex omnibus diis*. Lucianus de Sectis; ἀρίστους ἐξ ἁπάντων προειπὼν, id eſt, *Optimos omnium ſignificans*.

III. * Non poſſum tibi negare, per ſuperlativum fieri comparationem, ſi accedant præpoſitiones, * *Ante*, *Propter*, vel *Inter*;
168 ut in illo Virgil. *Petit ante alios pulcherrimus omnes Turnus*. „[Nepos in vita Attici;

* *Ante*, *Propter*] Sic quidem & in editt. Paravina, & Salmanticenſi. Sed tamen haud dubie voluit Sanctius *Præter*, quod ſignificat etiam *præ* vel *ſupra*, unde & comparationibus adhibetur. Sueton Galb. cap. 9. *Crucem multo præter ceteras altiorem*. Nepos Hann. 12. *Plures præter conſuetudinem armatos apparere*.

„tici; *Ei unus ante alios fuit cariſſimus*] Sueton. Vitell. *Famoſiſſima ſuper cæteras cœna fuit ei data.* Sed vis comparationis non eſt in nomine, ſed in præpoſitione. Vide plura in Ellipſi.

Deinde ſi ſuperlativum compararet, neceſſario haberet caſum comparationis, ad quem fieret comparatio: ſed hoc non fit; nam genitivus ille partitionis eſt, non comparationis; & ita abſolutè ponuntur ſemper ſuperlativa; ſiquidem nullus caſus adjunctus ad eorum naturam ſpectat. Vide Ellipſin *ex numero*. IV.

Quid quod eadem hæc vis partitionis fit per comparativa, & alia nomina. Superlata igitur, ſicut & alia, ponuntur ſemper abſolutè; Cicer. *Nemo eſt illorum omnium mihi te jucundior.* Plin. *Belluarum Elephanto nulla prudentior.* & cætera, quæ diximus in comparativis. V.

Si ſuperlativa compararent, id etiam negando facerent, aut interrogando; ſed id non fit: non enim dices; *Romanorum nemo Cicerone*, vel *quàm Cicero fuit doctiſſimus*, ſed *doctior*. Cicero pro Ligario; *Nulla de virtutibus tuis plurimis, neque gratior, nec admirabilior miſericordia eſt.* idem contingit interrogando; ut, * *Quis Ro-* VI.

* *Quis Romanorum &c.*] Recte tamen dicitur, *Quis Ro-*

Romanorum fuit Cicerone uberior, vel elegantior?

VII. Jam *fortiſſimus Græcorum*; *Fortiſſimus ex Græcis*, *Fortiſſimus ex numero Græcorum*; *Fortiſſimus inter Græcos*, idem ſignificare ſatentur omnes. Cur igitur tibi concedam, in primo eſſe comparationem, in cæteris partitionem?

VIII. Si in ſuperlatis eſſet comparatio, vitioſè & ambiguè ſcripſiſſet Cicero ad Trebat. *Sic habeto, non tibi majori curæ eſſe, ut*
169 *iſte tuus diſceſſus fructuoſiſſimus tibi ſit, quam mihi:* non enim ſcire poſſemus, quò referri deberet particula, *quàm*, ad *fructuoſiſſimus* ne, an ad, *majori*. At vero hic una eſt comparatio, non duæ, & ordo eſt; *ſic habeto, non tibi majori eſſe curæ, quam mihi, ut iſte tuus diſceſſus ſit tibi fructuoſiſſimus*; id eſt, maxime fructuoſus, ut ſuperlatum ſemper abſolutum maneat.

IX. Si ſuperlatum ſignificaret * ultimum exceſ-

Romanorum fuit doctiſſimus? h. e. quis inter & ſupra omnes Romanos fuit maxime doctus.

* *Ultimum exceſſum*] Facile conceſſerim Sanctio, Superlativo proprie non ſignificari *comparationem*, licet aliquando ad eam faciendam adhibeatur, ſed non magis ac Poſitivus, nec aliis conſtructionibus, quam quæ etiam cum Poſitivo ſunt uſitatæ. Sed non etiam *ultimum exceſſum* notari, id neutiquam agnoſco. Quando ipſe *Doctiſſimus* mavult exponere per *maxi-*

Digitized by Google

ceſſum, quod Grammatici aſſerunt, non haberet numerum pluralem, quia unus ſemper in eodem genere tantum deberet excellere: ſed Cicero dixit; *Duos Scipiones fortiſſimos, & optimos viros*; & *duas opulentiſſimas urbes, Carthaginem, & Numantiam*. Carthago igitur eſt opulentior Numantia, & Numantia eſt opulentior Carthagine, quod ridiculum eſt. At ſi dicas, hæc eadem ratio erit in comparatis no- 170
minibus, nihil ages; omnes enim mecum concedunt, in comparativis exceſſum eſſe, ſed non ultimum exceſſum, quod de ſuperlativis Grammatici aſſeruerunt. Eadem ratione ſuperlata non poſſent jungi nominibus diſtributivis; ut, *Doctiſſimus quiſque*, om-

R 3

maxime Doctus, quam cum Grammaticis per *valde Doctus*, nullam video diſcrepantiam, niſi quod hoc modo non tam aperte vis *ultimi exceſſus* exprimi videtur, quam illo. Cum Cicero ait Famil. XIII. 3. *Tam gratum id mihi erit, quam quod gratiſſimum*, nonne eo ſignificatur infinitus, ſeu quantus eſſe poteſt, exceſſus ſupra Poſitivum? Ratio autem, quam in contrarium hoc numero allegat, eſt ineptiſſima, quum ſæpe plures pariter ſint & eſſe queant in eodem plane extremo rei gradu, vel ſi maxime non ſint revera, aliis tamen videantur eſſe; homines vero loquantur, & uſus linguæ formarit phraſes, ſecundum hominum opinionem veritati accuratæ ſæpe contrariam. Debet autem diſtingui accurata rerum veritas, & verborum de rebus uſus, qui quoniam eſt penes vulgum, & homines affectibus, unde oriuntur immodicæ exaggerationes, obnoxios, ſæpe veritati parum reſpondet.

Digitized by

omnes doctiſſimi; quod & Valla negavit, dicens, nomen, *omnis*, non poſſe jungi ſuperlativis. At Cicero dixit; *Obſervor à familiariſſimis Cæſaris omnibus*; idem; *non omnia minutiſſima conſectabitur*.

X. * Si ſuperlativa ſignificarent ultimum exceſſum, inter duo locum non haberent: ſed locum inter duo habere contra Grammati-

* *Si ſuperlativa &c.*] Speciosior hæc ratio, ſed tamen habemus & hic, quod reſpondeamus. Nec enim ſequitur: Superlatum habet etiam inter duo locum, ergo non ſignificat aliquando etiam ultimum exceſſum. Nam in lingua certe vernacula adeo ultimum exceſſum notat, ut non poſſit uſurpari niſi cum articulo demonſtrativo, quaſi unum aliquem in ultimo exceſſus gradu reliquos omnes ſuperantem deſignante: & tamen etiam in ea de duobus uſurpatur, ſicuti & in Græca fit lingua, quemadmodum oſtendi publice in diſſertatione de Auguſtea deſcriptione apud Lucam memorata. Nihil ergo obſtat, quo minus & in Latina lingua, licet aliquando adhibeatur ad notandum exceſſum manifeſtum unius ſupra unum alterum, tamen aliquando etiam ultimum exceſſum unius ſupra reliquos omnes notet. Dico aliquando, quia mea certe ſententia, non ſemper ultimi quaſi puncti exceſſum ſignificat, ſicuti accipere hæc verba videtur Sanctius, ſed aliquando etiam modicum, modo manifeſtum & certum, id quod declaravi abunde ad initium hujus capitis. Confirmatur vero id etiam ex eo, quod à ſuperlativis hiſce aliquando alii etiam gradus porro formentur, veluti *proximior*, *poſtremiſſimus* ἐσχατώτατος &c. Id quod certo indicio eſt, non ſemper ultimum prorſus exceſſum, cui nihil ſuperaddi poſſit, eis notari. De ſequentis Numeri obſervatione egimus ad initium capitis.

Digitized by Google

maticorum turbam oſtendamus. Terent. Adelph. de duobus fratribus, inquit Demea; *Id mea minime refert, qui ſum natu maximus.* Pomponius Mela de duobus Euxini angulis, lib. 1. cap. 21. *Anguſtiſſimum Ponti facit angulum.* Cicero 2. de Invent. *Quanquam præſtat honeſtas incolumitati, tamen utri potiſſimum conſulendum ſit, deliberetur:* idem ad Marium; *Quum dubitaret in Italia ne maneret, an ad bellum tenderet,* ſic intulit, *quo tempore vidiſti me profecto ita conturbatum, ut non explicarem, quid eſſet optimum factu:* idem lib. 11. epiſt. 10. *Sed neque Cæſari imperari poteſt, neque Cæſar ſuo excercitui, quod utrumque peſſimum eſt.* Livius lib. 1. *Numitori, qui erat ſtirpis maximus, regnum legat.* 171

Præcipiunt Grammatici comparativum, ſi præcedat ſuperlatum, plus ſignificare; ut *Cato doctiſſimus eſt, ſed Cicero doctior.* Ego aſſero in univerſum, comparatum ſemper comparare, Superlatum minimè, quocunque loco ponatur; ut, *doctior eſt Cato, quàm qui doctiſſimus.* Plautus Trinummo; *Verum meliora ſunt, quàm quæ deterrima.* Cicero ad Terentiam; *Ego ſum miſerior, quàm tu quæ es miſerrima.* Denique ubicunque ſit comparatum, majorem vim habet, quam ſuperlatum; imo XI.

omnis comparatio ſemper fit in comparativo, aut per illas, quas diximus, præpoſitiones. „[Itaque cum à *pris* obſoleto, „formentur *Prior*, & *Primus*; apud Ci„ceronem tamen *Prior* plus eſt quam *Pri„mus*; ſic enim loquitur; *Etſi utrique pri„mas, priores tamen deferunt Lælio*. A„pud Livium quoque *Pejus* plus ſignifi„cat *peſſimo*, lib. 3. *Orare, ne peſſimum „facinus pejore exemplo admitterent*.

XII. Non tamen diſſimulabo, eſſe aliquas phraſes apud Latinos, quæ videantur agere partes Grammaticorum, qui præcipiunt, tres eſſe gradus; ut, *Doctus*, *Doctior*, *Doctiſſimus*. quod ego ſemper negavi: nam
172 ſi ſuperlativum ponatur in tertio gradu, * non propterea (ut dixi) ſignificat comparationem; ſed idem ſignificabit, ac ſi ſolum poneretur, „[aut ſi comparandi par„ticula *Præ* eſſet expreſſa.] Quod acriter eſt advertendum, ne parum perſpicaces Grammatici iis teſtimoniis ad ſuam comprobandam inſcitiam abutantur; quod planum

* *Non propterea ſignificat comparationem*] Sanè ſignificat exceſſum aliquem ſupra alios, atque ita etiam aliquam comparationem, ſi de aliis alii adhibeantur gradus. Quin in ſeqq. utique exemplis Superlativus ultimo ſemper loco occurrit: Quorſum illud? niſi quia in pleriſque ultimum exceſſum notat, ultra ſignificationem non modo Poſitivi, ſed & Comparativi.

Digitized by Google

num fiet, ſi in quatuor, vel quinque fiat comparatio: nam in ſeptem Nili oſtiis, ſi dicas, *primum magnum eſt, ſecundum majus, tertium maximum*, quonam rogo pacto reliqua numerabis? niſi dixeris; *Primum magnum eſt, ſecundum majus, tertium majus, quartum majus, quintum adhuc majus*, &c. Potuiſſes primo loco dicere; *Primum maximum eſt.* Sic igitur intelligendus eſt Cicero pro Ligario; *Alii errorem appellant, alii timorem; qui durius, ſpem, cupiditatem, odium, pertinaciam; qui graviſſime, temeritatem:* idem lib. 4. epiſt. 13. *Sed tu hoc melius, vel optimè omnium:* idem lib. 11. epiſt. 1. *Si melior caſus fuerit, revertemur Romam; ſi mediocris, in exilio vivemus: ſi peſſimus; ad noviſſima auxilia deſcendemus.* Hic incepit à comparativo, aſcendens ad poſitivum, & ſuperlativum. Plautus Captivis act. 3. *Miſer homo eſt, qui ipſe ſibi, quod edat, quærit, & id ægre invenit; ſed ille eſt miſerior, qui & ægre quærit, & nihil invenit; ille miſerrimus eſt, qui quum eſſe cupit, quod edat, non habet.* Miſerrimus; id eſt, omnino miſer, vel maximè miſer, ,,[vel *præ omnibus miſer.*] Ita & Plin. l. 18. c. 6. *Malum patremfamilias, quiſquis interdiu faceret, quod noctu poſſet, niſi in* 173 *tempeſtate cœli; pejorem, qui profectis die-*

bus ageret, quod feriatis deberet; peſſimum, qui ſereno die ſub tecto potius operetur, quàm in agro. Corn. Celſus lib. 2. cap. 18. *Gravior his ex lacu aqua; graviſſima ex palude.* Sed ſi locum integrum legas, videbis alium ſuperlativum, ante comparativum. Terent. act. 5. ſc. 8. Adelph. *Quid ſi majus aliquid te oret?* Mic. *Quaſi hoc non ſit maximum.* Helena Paridi apud Ovidium; *Lude, ſed occultè, major, non maxima, nobis eſt data libertas, quod Menelaus abeſt:* id eſt, non eſt nobis maxima libertas, ſed major, quàm antea. In omnibus his potuiſſes incipere à ſuperlativo.

XIII. Nomen *Proximus* ſuperlatum eſſe nemo, ut opinor, negabit; at Cicero & alii, quum aliquid enumerant, * in ſecundis locis ponunt, non in tertiis, aut quartis; unde tota tua doctrina de ſuperlatis, atque adeo nomen ipſum ſuperlativorum evaneſcit, & proſternitur. Cicero 1. Offic. *Prima ſocietas in conjugio eſt, proxima in liberis; deinde una domus,* &c. ibid. *Sed ſi con-*

* *In ſecundis ponunt*] Hoc vero eſt abſurdiſſimum, & tamen Sanctius Pæana hic canit, quaſi triumphata Grammaticorum doctrina de Superlatis. Quæſo quo alio ordine poneretur *proximus*? An tertius vel quartus eſt propior, aut magis proximus primo, quam ſecundus? Refutare hæc qui pluribus velit, nihilo magis agat, quam ſi lucernam Soli accendat.

Digitized by Google

ſi contentio quædam, & comparatio fiat, quibus plurimum tribuendum ſit Officii, principes ſint patriæ, & parentes, proximi liberi, totaque domus; idem 2. Invent. *Summa neceſſitudo honeſtatis, huic proxima incolumitatis, tertia, & leviſſima commoditatis*: idem 1. Offic. *Maximam vim natura habet, fortuna proximam.* Plin. l. 12. c. 13. *Aſarum optimum in Ponto, proximum in Phrygia, tertium in Illyrico.*

Elegantiſſimus eſt locus Pomponii Melæ lib. 1. cap. 8. *Fons media nocte fervet, mox & paulatim tepeſcens fit luce frigidus; tum ut ſol ſurgit, ita frigidior, ſubinde per meridiem maxime riget: ſumit deinde tepores iterum, & prima nocte calidus; atque ut illa procedit, ita calidior, rurſuſque quum eſt media, perfervet.* Vides in tertio loco verbum poſitum pro comparativo, ubi Grammatici ſuperlativum collocandum putant; quod & ego quoque ſic collocarem, ſed ſine comparatione ulla, & abſolute. Ut de eodem fonte Plinius libro 2. cap 103. *circa meridiem maxime frigidus, mox paulatim tepeſcens, ad noctis media fervore, & amaritudine infeſtatur.* XIV. 174

Nunc aliquas Vallæ rationes convellamus; nam omnes perſequi eſſet importunum. Non putat ille locum eſſe ſuperlativo, ubi ſit diverſum genus; ut, *Cicero fuit*

Græcorum , & Latinorum diſertiſſimus. Sed longè fallitur, nec in hac parte quid ſit genus intelligit, quum reprehendat illud Macrobii; *Age ſervi, non ſolum adoleſcentum, qui tibi æquævi ſunt, ſed ſenum quoque omnium doctiſſime*; quaſi vox, *doctiſſime*, non ſit genus juvenum, & ſenum. Sed quid attinet genus inculcare, quum hic ſit partitio, ut ſæpè diximus? Cur igitur eadem operâ non reprehendis Ciceronem pro domo ſua, dum inquit; *Hoc miniſtro omnium non bipedum ſolum, ſed etiam quadrupedum impuriſſimo, Remp. perdidiſti*: & in Bruto; *Phalereus ſucceſſit iis ſenibus, adoleſcens eruditiſſimus ille quidem horum omnium:* idem; *Dii iſti Segulio male faciant homini nequiſſimo omnium qui ſunt, qui fuerunt, qui futuri ſunt.* Plinius in epiſtola; *Regulus omnium bipedum nequiſſimus.* Plinius lib. 9. *Velociſſimus omnium animalium, non ſolum mari-
175 norum, eſt Delphinus:* id eſt, maximè velox. Cicero 1. de Oratore. *Juris peritorum eloquentiſſimus, & eloquentium juris peritiſſimus.* Catull. *Phaſelus navium celerrimus:* idem; *Diſertiſſime Romuli nepotum, quot ſunt, quotque fuere Marce Tulli, quotque poſt aliis erunt in annis.* Martialis lib. 12. *Non eſt, crede mihi, bonus, quid ergo? Ut verum loquar, Optimus malorum:*

lorum: ibidem; *ultimus bonorum.* Idem Valla præcipit, ne dicamus, *hæc eſt pulcherrima ſuarum ſororum*, ſed *pulcherrima ſororum*; quia ſororum ipſa una eſt, ſuarum ſororum non eſt: egregia vero ratio, & tali viro digna: eodem ergo argumento dicere non poſſemus; *horum digitorum*, aut *omnium digitorum medius eſt longiſſimus.* Erravit igitur Cicero 3. Tuſcul. *Zeno iſtorum acutiſſimus:* idem; *Demetrius horum ipſorum politiſſimus*, & multa quæ ſupra citavimus. Illud multo putidius; non poteſt (inquit) locus eſſe ſuperlativo, citra tertium gradum: nam ſi inter plura vaſcula æqualia unum ſit magis capax, non rectè dicas; *hoc eſt omnium maximum*; quaſi Latinè non optimè dicatur: *Peſſime tecum actum eſt; mecum vero malè; durius cum ſociis noſtris*: vel ſic; *Salus homini pretioſiſſima eſt, vita dulcior, pecunia optabilis.* Si intelligeret Laurentius, nullam hic eſſe comparationem, quum dicimus, *omnium maximum*, ſed partitionem, has argutias mitteret. Attende contra Vallam Livii verba libro 7. *Inde Barbari diſſipati vertunt impetus in ſuos, fuſique per campos (quod editiſſimum inter æquales tumulos occurrebat oculis) arcem Albanam petunt.* Non attenderat item Valla quod ſuperius adduximus, ſuperlata inter duas

res

res habere locum. Acutius diſputabat amicus quondam meus, ex loco Ciceronis ſic colligens; hoc nomen *ſummus* ſuperlatum
176 eſt, ſed *ſummum* vocat Cicero, quo nihil ſit ſuperius: ſignificat igitur ultimum exceſſum, ſimulque comparationem. Locus autem ſic ſe habet in ſecunda Tuſculana; *Summum dico, quo nihil eſt ſuperius; breve, quo nihil eſt brevius:* & infra; *Summum autem dico, etiam ſi decem atomis eſt major alius.* hæc Cicero. Sed hic locus nil oberit noſtræ doctrinæ; nam * ſi velim negare, ſummum eſſe ſuperlatum, commode id facere poſſem, ſed ſit ſanè ſuperlatum, nonne ſequitur ſtatim; *breve voco, quo nihil eſt brevius?* Potuiſſet etiam dicere, *Magnum voco, quo nihil eſt majus, & nigrum, quo nihil eſt nigrius.* Sed illo in loco ridet Cicero Epicurum, de ſummo, & brevi diſputantem. Summa ſit noſtræ diſputationis, comparata & ſuperlata nullum penitus caſum regere: nam ſi fuerit ablativus, ut, *Doctior Catone; Celerius opinione*, deeſt *Præ.* ſi fuerit Genitivus, ut *Pedum dexter eſt velocior, Omnium*

Comparativi, & ſuperlativi nullum regunt caſum

* *Si velim negare, ſummum eſſe ſuperlatum*] Non id video, nam revera eſt Superlatum, æque ac *citimus*, *ultimus*, *infimus*, *poſthumus*, &c. Dicitur autem *Summus* contracte pro *ſupimus*, P, quia ſequitur M, mutatâ in eandem literam, ut & fit, quando *Sub* cum verbis ab ea incipientibus componitur.

Digitized by Google

nium horum major eſt charitas; *ſororum formoſior*: vel *ſororum formoſiſſima*, deeſt, *Ex numero*, ut ſæpe jam oſtendimus; partitio enim eſt, non comparatio.

Cap. XII.

De Uſu reciprocorum, contra Vallam, Budæum, & Quinctilianum.

IN labyrintho reciprocationis diligentiorem Theſeum optarem, qui filum duceret, quam fuit Valla, qui magno conatu magnas, ut ſolet, nugas dicit, non parcens interim graviſſimis Scriptoribus. Quid hic ſit tenendum, aut fugiendum, accipe; Stultum eſt ea ſcribere aliquem, aut loqui, quæ ne peritiſſimi quidem intelligant: quare Amphibolia maximè vitanda eſt; in Reciprocis verò continget vel maxima, niſi regulis adhæreas, quibus poteris ſuperſedere, dum ambiguitas non poteſt contingere, aut ſenſus eſt apertus. Quare ubi eſt prima, vel ſecunda perſona, regula nulla erit; ut, *cepi columbam in nido ſuo*, vel *ejus*, vel *ipſius*: *ille tibi iraſcitur, quia ſibi nocuiſti*, vel *ei nocuiſti*. Hoc Valla neſcivit, quia damnat illud Ovidii; *Reſpice Laërten, ut jam ſua lumina condas*: & corrigit illud in Salluſtium; *Nolite hunc judicare ex operibus ſuis*. Budæus etiam hoc

177

Obſcuritas, vel Ambiguitas in ſermone ſignum eſt ſtultitiæ.

hoc non animadvertit, quum multa contra Vallam congerit in commentariis. Cicer. 2. Verr. *Ut non modo in auribus veſtris, ſed in oculis omnium ſua furta, atque flagitia deſixurus ſim:* & 3. Verr. *Suis eum certis, propriiſque criminibus accuſabo:* idem 4. Attic. *Debemus patrem familias domi ſuæ occidere nolle.* Ovidius; *Ecce rogant teneræ, ſibi dem præcepta, puellæ.* Plautus Milit. *Excruciabit me herus, domum ſi venerit: quum hæc ſcibit; quia ſibi non dixerim.* Sen. ad Albinam matrem; *Puer ad tuum formetur arbitrium;* * *multum ſibi dabis, etiam ſi nil dederis præ-*

* *Multum ſibi dabis*] Duriuſculum quidem hoc, ſed tamen ſic & Plautus Pœn. V. 2. 123. *Suamrem ſibi ſalvam ſiſtam, ſi illò advenerit.* Trin. I. 2. 119. *Nunc ſi ille huc ſalvus revenit, reddam ſuum ſibi.* Cic. Fam. IX. 15. *Gratias mihi agunt, quòd ſe mea ſententia Reges appellaverim.* De Invent. I. 23. *Hoc igitur vitandum, ne cujus genus poſueris, ejus ſecum aliquam, ſicut diverſam, partem ponas in eadem partitione.* Ovid. Faſt. III. *Conſus tibi cetera dicet Illo facta die, quum ſua ſacra canet.* Ubi nullam eſſe neceſſitatem emendandi *canet* ex aliis & ſimilibus utique locis patet. Sed & in tertia perſona non minus dura occurrunt; Plaut Mil. II. 2. *Ut vincat eum, qui vidit ſe, ne viderit.* Nepos Lyſandro cap. 3. *Itaque decemviralem ſuam poteſtatem ſui ab illo conſtitutam ſuſtulerunt.* Attico 10. *Ut non ſolum ei, ſed & omnibus ſuis* (h. e. ejus) *amicis eſſet inimicus.* Florus II. 6. 26. *Adverſus hoſtem tam callidum non virtute tantum, ſed ſuis etiam pugnare conſiliis oportebat.* Frequen-

Digitized by Google

quentiora ſunt & minus dura, aut ambigua, ſi quando in eodem commate vel nominatim vel demonſtrativo pronomine deſignatur is, ad quem reciprocum referri debet. Plaut. Amph. I. 1. 39 *Stabilivit regnum ſuum regi Creonti.* Verba antiquæ rogationis, qua arrogatio fieri ſolebat, apud Gell. V. 19. *Velitis jubeatis Quirites, uti L. Valerius L. Titio tam jure legeque filius ſibi ſiet.* Ovid. Pont. I. 4. 2. *Qui miſer eſt, ulli ſi ſuus eſſe poteſt.* Cic. de Inv. I. 14. *Si dicat Oreſtes ejuſmodi animum matris ſuæ fuiſſe, ut ab ea potiſſimum liberi ſui pœnas petere debuerint.* Liv. III. 8. *De captivis, ut quiſque liber aut ſervus eſſet, ſuæ fortunæ à quoque ſumptum ſupplicium*, h. e. conveniens ſingulorum fortunæ. XXV. 38. *Ne tamen ſubita res & nocturnus terror, & jam non ſuæ fortunæ conſilium perturbaret*, ſcil. milites. XXII. 39. *Ne ſuam occaſionem hoſti des.* Emenda ex his Liv. XXII. 12. *Increpans quidem victos tandem Martios animos Romanorum.* Optimi codd. *tandem quos Martios animos Romanis.* Valla ſuſtulit τὸ *quos.* Magnus Gronovius conjectat, *tandem quoque Martios animis Romanos.* Propius vero & priſcæ ſcripturæ eſt, ſi unica mutata litera ſimpliciter legas, *victos tandem ſuos Martios animos Romanis.* Similiter XLII. 50. *Sicubi Populus Romanus ſua fortuna labet.* Gronov. *Sicubi Populi R. Fortuna labet*, deleto *ſua.* At lege omnino, *Sicubi Populo R. ſua fortuna labet.* Sic & in Curt. III. 2. 17. *Erat Dario mite ac tractabile ingenium, niſi ſuam naturam plerumque fortuna corrumperet.* Scabri aliquid ineſſe huic loco declarant variæ eruditorum conjecturæ. Ego vero nullus dubitem ſcripſiſſe Curtium, *niſi ſuæ naturam plerumque fortuna corr.* Sæpe etiam in proxime præcedenti commate deſignatur is, ad quem reciprocum ſequenti commate referendum. Gell. I. 8. *Ad Laidem Demoſthenes clanculum adit, & ut ſibi ſui copiam faceret, petit.* *Sui* refertur ad illum, qui deſignatur Nominativo τῦ *faceret*, *Sibi* ad illum, qui deſignatur Nominativo τῦ *petit* in præcedenti

 com-

179 *præter exemplum.* Plin. *Vinea ſi macruerit, ſarmenta ſua comburito.* Nec vero ſolum in primis & ſecundis perſonis ſic loquuntur graviſſimi viri, ſed etiam in tertiis, quoties contigerit, ut dubius ſermo eſſe non poſſit. Virgil. Æneid. 4. *Tunc breviter Barcen nutricem affata Sichæi: Namque ſuam patria antiqua cinis ater habebat.* Hoc Valla quibuſdam argutiis emendare conatur, dicitque emendaturum Virgilium ſi vixiſſet. Cur non etiam carpit illud Æneid.

commate. Et ſic curabo Florum manifeſta emendatione I, 12, 5. *Faliſci quum obſiderentur, mira viſa eſt fides Imperatoris, quod ludimagiſtrum urbis proditorem, cum iis, quos adduxerat pueris, vinctum ſibi ultro remiſiſſet.* Hæſitant in his, & varie tentant eruditi interpretes. Putem ſine hæſitatione legendum *Faliſcis*, quo facto omnia erunt expedita. Sæpe etiam in uno orationis contextu reciprocum ad diverſos refertur. Liv. XLV. 13. in oratione Maſgabæ, qui Maſiniſſæ filius, ad Senatum Romanum nomine patris; *Sumere itaque eoſdem,* (Romanos) *non ſe rogare æquum eſſe, neque emere ea ex fructibus agri ab ſe dati, quæ ibi proveniunt.* Poſterius *ſe* refertur manifeſte ad Romanos, quos non oporteat emere aliquid ex rebus, quas ipſi dederint; prius ad Maſiniſſam, cujus nomine inſtituitur oratio: quo pene modo etiam apud Salluſt. Jug. 20. reciprocum reſpicit ſimul eum, ad quem inſtituitur oratio, & qui loquitur. *Monere* Bomilcar Nabdalſam, *ne præmia Metelli in peſtem ſuam converteret; Jugurthæ exitium adeſſe, ceterum ſuane an Metelli virtute periret, id modo agitari:* per *Suane* intellige vel ſolum Nabdalſam, vel utrumque ſimul.

Digitized by Google

neid. 6. *At pius Æneas ingenti mole ſe-*
pulchrum Conſtituit, ſuaque arma viro,
remumque, tubamque; Cur etiam ſolœ-
ciſmi non damnat Valerium Max. lib. 2.
cap. 7. de Metello? *neque ſingulas partes*
apprehendit, ſed tectam continuo in ſtatum
ſuum redegit. Ubi *ſuum*, non ad Metel-
lum, ſed ad diſciplinam militarem retulit:
idem 3. cap. 7. *Ad ſpeculanda acta ſua*
veniſſet: & lib. 4. cap. 1. de Africano;
Eodem robore mentis cauſam Annibalis in
ſenatu protexit, quum eum cives ſui miſſis
legatis accuſarent: & lib. 4. cap. 3. *Ale-*
xander Diogenem gradu ſuo divitiis pellere
tentat. *Suo*, id eſt, Diogenis. Quintus
Curtius lib. 3. *Alexander*, inquit, *ur-* 286
bem deſtitutam à ſuis intrat. Cæſar. 1. Gal-
lico. *Biduo poſt Arioviſtus legatos ad Cæſa-*
rem mittit, velle ſe agere cum eo, aut ſi id
minus vellet, è ſuis legatis aliquem ad ſe
mitteret: idem 1. Civili; *Pompejus enim*
reſcripſerat: ſeſe rem in ſummum pericu-
lum deducturum non eſſe, neque ſuo conſi-
lio, aut voluntate Domitium ſe in oppidum
Corſinium contuliſſe: ibidem; *Cæſar inter-*
pellat, ſe non maleficii cauſa ex provincia
egreſſum; ſed uti ſe à contumeliis inimico-
rum defenderet, ut tribunos plebis ea re è
civitate expulſos ad ſuam dignitatem reſti-
tueret, ut ſe & populum Romanum in li-

bertatem vindicaret: ſequitur ſtatim; *Lentulus ut in oppidum reverti liceat petit, quod de ſua ſalute impetraverit, fore etiam reliquis ad ſuam ſpem ſolatio.* Cicero libro 11. Attico; *Quumque ex eo de me percontaretur, eum ſibi ita dixiſſe narrabat, ſe mihi eſſe inimiciſſimum, volumenque ſibi oſtendiſſe orationis, quam apud Cæſarem contra me eſſet habiturus, multa à ſe dicta contra ejus amentiam.* Hic ſcribit Cicero Attico, Terentium ſcripſiſſe de amentia Q. Ciceronis. Voces *ſibi*, referunt Terentium, voces *ſe*, prima refert Quintum, ſecunda Terentium. Cæcina ad Ciceronem lib. 6. *Hoc ſi Cæſar non cogitat, omnibus rebus felix eſt; ſi ſcit; & perſuaſus eſt, quid iraſcitur ei, qui aliquid ſcripſit contra ſuam voluntatem, quum ignorit omnibus, qui multa deos venerati ſunt contra ejus ſalutem.* * *Suam*, ſubaudi ſcribentis, *ejus*, ſub. Cæſaris. Cicero 3. de Natura Deorum; *Minerva dicitur patrem interemiſſe, Virginitatem ſuam violare conantem:* idem pro Milone; *Vos ex M. Favonio audiſtis, Clodium ſibi dixiſſe, & audiſtis vivo Clodio, periturum Milonem triduo:* idem in Catil. *Deſinant inſidiari domi*

* *Suam Subaudi Scribentis*] Immo vero & hic ſubaudi *Cæſaris*, æque ac in *ejus*.

domi ſuæ conſuli. Salluſt. Catil. *Cornelius,*
& Varguntejus conſtituerant Ciceronem do- 181
mi ſuæ imparatum confodere. ,,[Plaut. Mil.
,, *Si quid faciendum eſt mulieri malitioſè,*
,, *ea ſibi immortalis memoria eſt meminiſſe;*
,, pro, ad ea recordanda immortalis illi eſt
,, memoria.] Plinius libro 2. de Luna; *De-*
fectus autem ſuos, & Solis, eorum mag-
nitudinum, umbraque indices exiſtere: i-
dem libro 27. cap. 8. de quadam herba;
Curatum ea ſcio, omnibus ferè oſſibus con-
fractis, putatorem, circumdatâ univerſo
corpori aquam ſuam inſpergentibus. Luca-
nus libro 5. circa finem; *Fida comes Mag-*
ni vadit duce ſola relicto, Pompejumque
fugit, quæ nox ſibi proxima venit, Inſom-
nis. Senſus eſt; Nox proxima fuit ſibi,
id eſt Corneliæ, ſine ſomno. quem lo-
cum malè penſitavit Budæus in commen-
tariis, ſicut & alios multos contra Vallam
ibidem ſcribens. Neque Quinctilianus re-
ctè contendit, Ciceronem incidiſſe in am-
phiboliam; Fabii verba ſunt libro 7. cap. 9.
In quod genus incidit Cicero, loquens de
C. Fannii ſoceri inſtituto, quem quia coop-
tatus in augurum collegium non erat, non
admodum diligebat; præſertim quum ille
Q. Scævolam ſibi minorem natu generum
prætuliſſet: nam id (ſibi) *& ad ſocerum*
referri, & ad Fannium poteſt. Hæc Fa-

At vide Budæum p. m. 28.

Quinctilianus perperam reprehendit Ciceronem.

bius oſcitanter nimis: nam qui rectè totum Ciceronis locum excutiat, videbit apertè ſermonem fieri præcipuè de Fannio, & Fannius eſt prius & præcipuum ſuppoſitum. Locus integer ſic habet in Bruto; *Alter autem Q. Fannius Marci F. Caji Lælii gener, & moribus, & ipſo genere dicendi durior. Is ſoceri inſtituto, quem quia cooptatus in Augurum collegium non erat, non admodum diligebat, præſertim quum ille Q. Scævolam ſibi minorem natu generum prætuliſſet; cui tamen Lælius ſe excuſans, non genero minori dixit ſe illud, ſed majori filiæ detuliſſe: hic tamen inſtituto*
182 *Lælii Panætium audiverat.* Hæc diſputavi verboſius, ut intelligas, magnos interdum

Regula de uſu Reciprocorum.

viros in rebus parvis cæcutire. Regula igitur ſit, quam ſequi omnino debemus; quoties ambiguus poterit eſſe ſermo, reciprocum ad primum & præcipuum ſuppoſitum recurrat; ut ſi dicas; *Dios ſe aparta de los hombres por ſus peccados; Los hombres ſe apartan de Dios por ſus peccados; Deus diſcedit ab hominibus propter eorum peccata; Homines diſcedunt à Deo propter peccata ſua.* Unde rurſus non probo illud Quinctiliani cap. citato; *Pluribus*, inquit, *verbis emendandum, ubi eſt id, quod quo referatur dubium eſt, & ipſum eſt ambiguum; Hæres meus dare illi damnas eſto omnia ſua.*

Hæc

Digitized by Google

Hæc ille. ſed ſatis emendabitur ambiguitas, ſi ſupradicta regula obſervetur. „ [Vellejus l. 1. *Alexander à Lyſippo impetravit, ut eorum equitum, qui apud Granicum ceciderunt, faceret ſtatuas, & ipſius quoque iis interponeret.* Ubi dixit *ipſius*, non *ſuam*, vitandæ cauſâ ambiguitatis, ſi enim dixiſſet *ſuam*, futurum erat ambiguum, de Alexandri, an de Lyſippi ſtatua loqueretur.]

Cap. XIII.

De poſſeſſivis, contra omnes fere. De genitivis Mei, Tui, Sui.

Longa eſt apud Grammaticos de poſſeſſivis nominibus controverſia; nemo tamen hactenus quid rectum in illis ſit demonſtravit. Nos igitur contra Laurentium, qui in principio ſecundi libri longam de iis texit diſputationem, diſſeramus.

Poſſeſſivum idem ſignificat quod genitivus unde creatur; ut, *Paterna domus*; & *paternæ poſſeſſiones*, id eſt, patris. Hujus regulæ nullam exceptionem eſſe patiar; nihil enim frigidius, quam illud, quod hic Laurentius adfert, *meus, tuus, ſuus,* non deduci à *mei, tui, ſui*, primitivis, ſed ab antiquis genitivis *mis, tis, ſis.* quod figmentum fictis valde Grammaticis placuit.

183 Poſſeſſiva nomina idem ſignificant, quod genitivus.

cuit. Ego non negaverim, apud Ennium & Antiquos reperiri *mis*, *tis*, *ſis*, ſed in ablativo, pro *meis*, *tuis*, *ſuis*: ut *ſos* pro ſuos, *ſas* pro ſuas: *ſum* pro ſuum: ut, *poſtquam lumina ſis oculis bonus Ancu' reliquit*. Vide Feſtum in voce *Sos*. „[Ennius 2. Annal. *Cura ingens mis cum concordibus æquiparare*. Ubi *mis*, perperam * Priſcianus pro genitivo accipit. „Plaut. Mil. act. 4. ſc. 2. *Ait illam cruciari miſeram, quia tis egeat, quia te careat*. ubi *tis*, valet *tuis*, ſubaudi, forma, & factis; ſicut ibidem; *Ego hic adſtabo cum hac forma & factis ſic fruſtra:* „& act. 1. ſc. 7. *Virtute, & forma, & factis invictiſſimis*.] Res igitur ſic ſe habet; † Omnis genitivus ſignificat activè, aut

Genitivi ſignificatio.

* *Priſcianus pro Genitivo*] Vide Eum Lib. XIII. cap. 2. Si Genitivi hi forent, crederem contractos ex *meis*, *tuis*, *ſuis*, ſicut à Fructus olim fuit *Fructuis*, & contracte dein *Fructus*. Ratio quam Priſcianus attulit, inepta eſt. Dixiſſe enim Græcos ait non tantum ἐμοῦ, σοῦ, οὗ, ſed & Dorice ἐμοῦς, τοῦς, οὗς. Ex οὗς autem Græco Latinos formare *is*, ut ex Δημοσθένους, *Demoſthenes*. Etenim magna eſt diſcrepantia inter ſimplicem vel ſine accentu, terminationem ους, & inter eam, quæ eſt circumflexa, Veluti Ἠχοῦς, Λητοῦς, τοῦς quæ a Latinis neutiquam in *is*, convertuntur, ſicut illa in Simplex ους exeuntia ſolent.

† *Omnis genitivus ſignificat active aut paſſive*] Exemplis id declaravimus ſupra ad pag. 189. in quibus uterque active & paſſive ſignifi-

Digitized by Google

aut paſſivè; idem ſignificabit ſemper poſ-
ſeſſivum; ut, *vulnus Achillis*, vel *Achil-
leum*, activè & paſſivè accipi poteſt. Eo-
dem etiam pacto *mei*, *tui*, *ſui*; & *meus*,
tuus, *ſuus*, active & paſſivè ſignificabunt,
ut mox apparebit: prius enim aperiam cau-
ſam, quare aliquando non ſit nobis con-
ceſſum primitivorum genitivis uti. Regu-
la eſt; *mei*, *tui*, *ſui*, primitiva, ſubſtan-
tivorum genitivis, etiam ſubintellectis,
non junguntur. Latine dices; *Hic liber eſt* 184
mei præceptoris; ſed illud *mei*, adjectivum
eſt: item *Præceptori meo conducit caſtigare*,
tui autem eſt docere; illud *tui*, non po-
teſt eſſe à *tu*; nam hæc primitiva fugimus
in omni poſſeſſione, ne cum adjectivis ſub-
ſit ambiguitas, quam Latinæ aures vehe-
menter reformidant. Latinè itaque dicitur;
Mei præceptoris intereſt docere; ſed ita ta-
men, ut illud *mei* omnino ſit à *meus*. Ri-
diculum autem eſt, quod ajunt iſti, prop-
terea non dici, *Mei eſt legere*, quia *mei*,
tui, *ſui*, ſolùm paſſivè ſignificent: * id
falſum eſſe ſubjecta exempla demonſtrabunt.

nificans Genitivus conjungebatur. Vide & Gell. IX. 12. ubi docet *metum hoſtium recte dici, & quum timent hoſtes & quum timentur. Injuriam itidem dici, tam illorum, qui patiuntur, quam qui faciunt.* &c.

* *Id falſum eſſe ſubjecta exempla demonſtrabunt.*] Immo vero pleraque omnia,

quæ ſequuntur, exempla probant contrarium, h. e. paſſive ſolum, non active, ſignificant, vel ipſam notant poſſeſſionem. Poſterius certe ſignificat apud Cic. Fam. VI. 12. *tui charitate* h. e. tua charitate, qua aliis charus es, & quæ in Te eſt. Sic *pro ſui dignitate*, *Nulla pars manet Noſtri*. *Et preſſa eſt gravitate ſui*. &c. Hæc nempe aliquo modo ſunt poſſeſſionis. At paſſive ſignificant manifeſto *genitorem ſui*, *deprecatorem ſui*, *vindictam ſui*, *conſpectum tui*, *æſtimatione ſui &c.* Seneca Herc. Oet. 557. *perbibat flammas mei*. Sueton. Veſp. 22. *quaſi amore ſui deperiret* ſcil. mulier quædam amore Veſpaſiani, ubi utique amabatur Veſpaſianus. Et ſic, ut id neget Sanctius, maxime tamen is genitivus in paſſiva ſignificatione uſurpatur, ſed tamen cum & poſſeſſorem ſignificet, nulla cauſa eſt, quominus & actorem, qui eſt actionis ſuæ quaſi poſſeſſor, deſignare queat. Tale eſt illud Ciceronis Fam. II. 6. *Eam tui unius ſtudio me aſſequi poſſe confido.* & Plaut. in Pſeud. I. 1. *Duorum hominum labori parſiſſem lubens*, *mei & Tui*. Sed hæc loca Vir Magnus ad Plautum ſuſpecta habet, haud ſcio utrum propter ſignificationem activam, an vero ſimpliciter, quod ex ejus ſententia dici nequeat *Labor mei*, *labor noſtri utriuſque*, pro quo malit *noſter*; *Studium tui unius*, pro quo reponit *tuum*, *majores veſtrum*. Sed tamen ſic paſſim, ut videre eſt apud Voſſium de Conſtruct. Cap. 57. Cicero in Plurali, in quo eadem eſt conſtructionis ratio. *Voluntati veſtrum omnium parui*, *communis patria omnium noſtrum*, *in me omnium veſtrum ora & oculos conjectos.* Immo *domus utriuſque noſtrum*; *contentio veſtrum*, plane utique ut *labor mei*, *labor noſtri utriuſque*. Salluſtianum illud *majores veſtrum*, genuinum eſſe, nec hodiernorum codicum ſcripturæ debuiſſe concedere, firmiſſimum & indubium Gellii XX. 6. teſtimonium probat, & proinde nos in Animadverſionibus hiſtoricis cap. X. Salluſtio aſſeruimus & reſtituimus. Sed & ne de ipſa phraſi dubites, en ſimilem plane apud Plautum Menæch. V. 9. 97. *Ve-*

Digitized by Google

Cicero ad Curionem; *Eam autem tui unius ſtudio me aſſequi poſſe confido:* idem libro ſexto ad Ampium; *Vincebatur enim fortuna ipſa debilitatæ gratiæ noſtræ, tui charitate, & meo perpetuo erga te amore;* id eſt, quia me amas, & te amo. Hoc teſtimonium quum Valla non intellexiſſet, fœdiſſimè deturpat. Cicero pro Marcello; *Quis non intelligat, tua ſalute contineri ſuam, & ex unius tui vita pendere omnium:* idem Attico lib. 9. *Nihil malo, quam me mei ſimilem eſſe, & illos ſui:* idem Catilina; *Uterque pro ſui dignitate, & pro rerum magnitudine;* idem libro 2. Finib. *Ut & ſui & Matrodori memoria colatur:* idem in Univerſitate; *Ita ſe ipſe conſumptione & ſenio alebat ſui:* ibid. *Imitantes effectorem, & genitorem ſui.* „ [Plaut. „ Ciſt. *Suarum opum nos volunt eſſe indi-* „ *gentes.* * *ſuique omnium rerum nos indi-* „ *gere*, pro omnium rerum ſuarum. Vale- „ rius 185

97. *Veſtrum patri filii quot eratis.* Sueton. Cæſ. 30. *neque populi expectationem, quam de adventu ſui fecerat, privatis opibus explere poſſet.*

* *Suique omnium rerum nos indigere*] Male hic locus explicatur, & incaſſum huc adfertur à Scioppio. Senſus eſt volunt indigere nos ſui, in omnibus rebus; *Omnium rerum* per Ellipſin dicitur pro *in negotio omnium rerum.* Cui ſimilia loca, eorumque explicitam rationem vide in iis, quæ notavi ad pag. 186.

„ rius Max. lib. 1. *Lento enim gradu ad vindictam ſui Divina procedit ira*: idem lib. 1. cap. 6. *Priuſquam exoptatum civium oculis conſpectum tui offerres:* idem lib. 3. cap. 7. *Quid aliud eſt, quam ſævientem fortunam in adjutorium ſui convertere*: & paulo poſt; *Fiducia eſt, quæ æſtimatione ſui certo pondere examinat.* Plin.
186 lib. 22. in proœmio: *Compleſſe poterant miraculum ſui, natura, atque tellus.* Seneca in Troade, act. 2. *Nullaque pars manet noſtri:* idem Hercule Oetæo act. 3. *Et partem mei flerat omne ſaxum.* Cicero Attic. lib. 11. epiſt. 8. *Quintus miſit filium, non ſolum ſui deprecatorem, ſed etiam accuſatorem mei.* Ovid. 1. Metam. *Et preſſa eſt gravitate ſui:* ibid. lib. ultimo; *Parte tamen meliore mei:* & in carmine obſcœno: *Quod partem madidam mei videtis.* Terentius Adelph. *Tetigine tui quidquam:* * ibid. *Qui ſe in ſui gremio poſiturum puerum dicebat:* idem Heauton. *Tot mea unius ſoliciti ſunt cauſa.* Ubi Muretus ex antiquis exemplaribus reſtituit, *Mei unius.* Varro 3. Ruſt. cap. de villa; *Et quum hæc ſit communis univerſi populi, illa*

* *Ibid. Qui ſe &c.*] Locus hic eſt alienus plane. Nam apud Terent. Adel. III, 2, 35. additur *patris.* Nempe *Qui ſe in ſui gremio poſiturum puerum dicebat patris.*

illa ſolius tui. Budæus in commentariis citat Ciceronem in Vatinium ſic; *Quid ergo præſtantius mihi potuit accidere, quam omnes hos cives meos judicare, civitatis ſalutem cum unius mei ſalute eſſe conjunctam*; Sic citat Budæus; nunc legitur, *cum mea unius ſalute*. Plautus Aulular. *Neque tui me quidquam inveniſti penes*: idem Pſeudolo;

Si ex te tacente fieri poſſem certior Here,
Quæ miſeriæ te tàm miſerè macerant,
Duorum labori ego hominum parſiſſem libens,
Mei, te rogandi, & tui, reſpondendi mihi.

Hæc Plauti verba expendit Gellius lib. 20. cap. 5. & inſuper ait; *Itaque ſi dicere velis*, Patrem mei, *pro Patrem meum, quo Græci modo* τὸν πατέρα μου *dicunt, inuſitate quidem, ſed rectè profectò, eaque ratione dices, qua Plautus dixit*, labori mei, *pro labori meo*. Hæc ille; qui tamen ſi legeret illud Ciceronis, *Genitorem ſui*, & *Effectorem ſui*, & illud Maronis; *Et nunc magna mei ſub terras ibit imago*: & illud 187
Macrobii lib. 2. cap. 1. in ſomnio; *Deinde tonus per naturam ſui in duo dividi ſibi æqua non poterit*, fortaſſe non diceret inuſitate dici, *patrem mei*. In iis omnibus, quæ citavi, teſtimoniis, ſi aliqua tibi videan-

deantur ſignificare paſſionem, non valdè repugnabò; dum illud teneam, loco illorum poni poſſe poſſeſſiva; ut, *Effectorem ſui*, *Effectorem ſuum.*

Rurſus nunc contendam, *meus*, *tuus*, *ſuus*, poſſe accipi paſſivè, & loco illorum poſſe ſuccedere, *mei*, *tui*, *ſui*. Cicero lib. 5. epiſt. *Ego quæ tua cauſa feci*; potuiſſet dicere, tui, „[exemplo Plauti „Moſtel. *Vrbem exſul linquat hinc actus* „*cauſa tui*:] idem Cic. Philippica 10. *An vero hoc pro nihilo putas, in quo quidem pro amicitia tua jure dolere ſoleo*, &c. * *Pro amicitia tua*, inquit Budæus in commentar. *pro eo dixit*, *quod eſt*, pro amore quo te proſequor, hoc eſt, *quo tu à me diligeris*?

* *Pro amicitia tua*] Sic quidem & Salluſt. Iug. 14. *Qui omnes familiæ noſtræ ob veſtram amicitiam infeſti ſunt.* Et Cic. Famil. III. 10. *Ut tuis inimicitiis ſuſcipiendis oblivisceretur patroni.* Parum tamen recte Sanctius illud Terentii *Nunquam odio tuo me vinces*, paſſive exponit. Namque iſtic *odium tuum*, ſignificat moleſtiam tuam, qua alterum obtundis. Expreſſiora ac certiora ſunt reliqua, quæ Auctor heic attulit, quibus adde illud Catonis apud Gellium VII. 3. *Ne in ſervitute noſtra eſſent.* Sall. Jug. 4. *Quæ ſane fuerint noſtræ injuriæ* h. e. nobis factæ. Cic. Famil. X. 24. *Omnes gratas amicitias tua obſervantia, indulgentia, aſſiduitate vincam*, quo in loco male *tui* edi jubet, idque poſtulare Latini ſermonis conſuetudinem affirmat, Stephanus in ſuo Pſeudocic. p. 207. Cœl. VIII. 1. *Tuæ memoriæ dare operam.* Nep. Lys. 4. *Ita ille imprudens ipſe ſuus fuit accuſator.*

Digitized by Google

geris? „[quomodo Horat. *Cæſar qui co-* „*gere poſſet, ſi peteret per amicitiam patris,* „*atque ſuam, non proficeret quicquam:*] idem 2. Catil. *Invidiæ meæ levandæ cauſa;* 188
id eſt, quam alii de me habent: idem 1. Catil. *Patria te nihil judicat, niſi de patricidio ſuo, cogitare.* Terent. Eunuch. *In ea utilitatem ego faciam ut cognoſcas meam.* Hic paſſive. Rurſus Cic. ad Tironem; * *Utilitatibus tuis poſſum carere.* Activè; vide Muret. 2. Catil. Terent. Phorm. *Nam neque negligentia tua, neque id odio fecit tuo.* Laurentius dixiſſet *tui:* idem Heaut. *Et lachrymis opplet os totum ſibi, ut facilè ſcires deſiderio id fieri tuo:* idem Phorm. *Nunquam odio tuo me vinces.* Itaque *noſtra querela eſt*, & quam habemus, & quæ de nobis habetur. Martial. lib. 5. *Jam precor oblitus noſtræ Vulcane querelæ parce.* Valerius Maxim. lib. 9. cap. 2. *Nam quum animadverteret,* † *quantum ſuo odio patria teneretur, timori remedium ſcelere petivit:* idem 6. cap. 2. *Vidi eodem habitu, & quiritatu tuo;* id eſt, in querela tui. „[Livius lib. 3. *Multi exſulum cæde*

* *Utilitatibus tuis*] Dicitur hoc eodem modo & ſenſu, quo ſuperius, in quo & ipſo *utilitatem meam* potius active accipiam, h. e. utilitatem, quæ a me proficiſcitur.

† *Quantum ſuo odio &c.*] Editur nunc apud Val. Max. *quantum ſui odio*, & in ſeq. exemplo abeſt a noſtris Edd. illud *tuo*.

„ *cæde ſua fœdavere templum.*] Sed hujuſmodi plura quilibet paſſim leget. Cauſa igitur qua vetamur dicere, *Hic liber eſt mei*, *& mei intereſt legere*, non paſſio eſt, ſed ut vitemus ambiguitatem, quam facile vitamus, ſi genitivus primitivorum alios genitivos ſubſtantivorum non addiderimus: neque enim eodem ſenſu dicam, *Miſerere mei*; & *Miſerere mei præceptoris*, nam illud *mei* eſt primitivi, hoc vero derivativi. Si vero ambiguitas in cauſa eſt, quominus hos genitivos non recipiamus, ubi ea non poſſit contingere, recte eis utemur. Quare quum illis addideris * genitivos adjectivorum, non errabis; ut, *liber eſt mei ſolius. Tui unius*; vel, *Tua unius intereſt legere.* Cicero Lentulo; *Quocumque tempore mihi poteſtas præſentis tui fuerit.* Terent Heaut. *Atque inopis nunc te miſereſcat mei.* Cicer. *Tui unius ſtudio*: idem; *Ex tui unius vita*; & quæ citavimus ex Varrone; *Hæc ſit communis univerſi populi, illa ſolius tui.* „ [Aberit etiam ambiguitas, „ ſi additus ſubſtantivi genitivus, alium „ porro genitivum regat; ut, *Miſerere mei, patris*

* *Genitivos adjectivorum*] Et maxime participiorum paſſivorum. Cic. Fam. III. 6. *Non dubiam ſpem mei conveniendi mihi afferebas.* ep. 10. *Purgandi mei neceſſarium videtur eſſe tempus.* V. 21. *Te ſumma cupiditate affectum videndi mei.* &c.

Digitized by Google

„ *patris tot liberorum:* id eſt, miſerere mei, „ qui tot liberorum pater ſum.] Sed ut dixi, Mei, Tui, Sui, Noſtri, Veſtri primitivorum, fugiuntur merito propter ſolam ambiguitatem, non propter paſſionem. At dices; oſtende nobis hanc amphiboliam, præcipuè in *noſtri*, & *veſtri*. Oſtendam paucis his orationibus; *Meus populus legibus gubernatur; ſolius tui ſemper fuit ſine lege vivere; Noſter præceptor eſt doctus; veſtri autem ſemper fuit malè docere.* Imò etiam ſi iſtis primitivis addas * ſubſtantiva, quæ genitivis non aptè jungantur, ambo rectè ponentur in genitivo; ut ſi dicas, *Miſerere mei peccatoris:* nam hic non contingit amphibolia, quæ contingit in hac forma; *Miſerere mei patris:* hic enim neſcias, an *mei* ſit à *meus*, an ab *ego*. Quare tutius conſilium fuerit, † iis genitivis primitivorum abſtinere, quod ſi feceris, latine rectè dicis: *Mei præceptoris;*

vel

* *Subſtantiva quæ genitivis &c.*] Vel etiam quæ feminini ſunt generis. Veluti Ennius apud Nonium in *Miſerete*: *Miſerete mei anuis.*

† *Iis Genitivis Primitivorum abſtinere*] Scilicet in tali ambiguitatis periculo. Ceteroquin enim Veteres iis uſi. ſic Adherbal de ſuæ familiæ hominibus apud Salluſt. Jug. 14. *An quisquam noſtri miſereri poteſt, qui aliquando vobis hoſtis fuit?* Et lib. I. Hiſt. in Orat. Philippi de Lepido, *Proditor noſtri, iſtis infidus. Noſtri;* h. e. Senatorum. Vide & Gellium Noct. Att. XX, 6. & ſuperiora hujus Capitis.

vel *mei regis*, vel *veſtri magiſtri intereſt imperare*; quia illud *mei* & *veſtri* ſemper
190 eſt ab adjectivo *meus*, & *veſter*. Et certe nulla alia de cauſa dicimus, *Cujus*, vel *Cuja intereſt*; *Cujus*, vel *Cujum eſt pecus*, niſi quia non contingit amphibologia.

Reſtat modo evertenda Vallæ opinio circa hanc eandem doctrinam; Verba illius
Lib. 2. cap. 1. ſunt; *Videmus licere dicere*, Meam unius operam, Tuum ſolius ſtudium; *non tamen dicemus*; Meum Laurentii ſtudium; tuum Priſciani prædium, ſed *Meum ſtudium, qui ſum Laurentius*; *Prædium tuum, qui es Priſcianus.* Hæc ille. Ego, ſi quid addendum eſſet in his formis, libentius dicerem; *Non mea Pompeji, ſed tua Cæſaris intereſt*, quam, *mea qui ſum Pompejus*; & *tua, qui Cæſar es*: noſtra enim regula eſt; * ſi poſſeſſivis addatur aliud nomen

* *Si poſſeſſivis addatur*] Pleraque, quæ ſequuntur, longe alieniſſima ſunt ad evertendam Vallæ ſententiam. Veluti *Literis tuis primorum menſium.* Non quæritur, an ita dici queat, ſed an, *Tuis Trebatii literis.* Similiter, *Quantum meum ſtudium extiterit dignitatis tuæ*, ſi huc pertineret, debuiſſet dici, *Quantum meum Ciceronis ſtudium.* Et ſic, ut dixi, pleraque. At manifeſte contra Vallam eſt, præter nonnulla Sanctii, quod ait Plautus Mench. V. 2. 8. *Tuum Apollinis imperium demutat.* Intelligitur autem in his non tam genitivus *tui*, quaſi diceretur *tuum imperium tui Apollinis*: Ut voluere Scaliger ad Catullum, & Voſſius de Conſtruct. cap. 57. ſed potius, ut Gronovius Pater ad Plaut. Pſeud. I. 1. 3. *Tuum imperium, quod eſt Apollinis.*

Digitized by Google

nomen etiam proprium, illud in genitivo
poteſt poni; ut, *Opes Siculas Verris;*
Villa Tuſculana Ciceronis; in paterna domo
Neronis. Cicero ad Trebatium libro 7.
Litteris tuis primorum menſium vehementer
commovebar. At dices, in cæteris poſſeſſi-
vis verum hoc eſſe, ſed *meus, tuus, ſuus,*
aliter ſe habere: imo vero ego in univer-
ſum de omnibus poſſeſſivis idem præcipio.
Cicero 1. Tuſcul. *Theodori quidem nihil*
intereſt, humine, an ſublime putreſcam. 191
Deeſt, *mea,* propter putreſcam; ut ſit,
Mea Theodori. Quod ſi non credis, audi
Valerium Maxim. libro 6. cap. 2. de eodem
Theodoro; *Mea quidem nihil intereſt,*
humine, an ſublime putreſcam. Cicero 2.
Philip. *Ille nunquam concionatus eſt nudus,*
tuum hominis ſimplicis pectus vidimus.
Valla diceret; *Tuum pectus, qui es homo*
ſimplex. Cicero 5. Verr. *Ne tua quidem*
recentia proximi Prætoris veſtigia perſequi
poterat, idem pro Sextio; *Quem non tam*
admiror, quod meam legem contemnat ho-
minis inimici: idem ad Craſſum; *Quan-*
tum meum ſtudium extiterit dignitatis tuæ:
idem ad Lentulum; *Nam noſtra propug-*
natio, ac defenſio dignitatis tuæ. Livius;
Quod meum factum, dictumvè Conſulis
gravius, quam Tribuni, audiſtis: idem
libro 7. de Valerio Corvino; *Quum de-*

ſiluiſſet ex equo ; *Noſtrum*, inquit, *pedi-*
tum illud, milites, eſt opus ; id eſt, no-
ſtrum opus, qui ſumus pedites : idem
libro 8. *Ut noſtro duorum jam hinc even-*
tu cernatur. Cato ad Ciceron. *Tuam vir-*
tutem domi togati, armati foris. Cic. L.
Paulo Conſ. *me conſulem tuum ſtudium a-*
doleſcentis perſpexiſſe. Plin. lib. 8. epiſtol.
Poſt judicium tuum viri eruditiſſimi, gra-
viſſimi, ac ſuper iſta veriſſimi. Seneca in
Hippolyto ; *Quis meas miſeræ Deus, aut*
quis juvare Dædalus flammas queat. Et
illud Boëtii, quod reprehendit Valla ; *So-*
lantur mœſti nunc mea fata ſenis. Cæcilia-
nus apud Marcellum ; *Mea hominis quid*
referat. Virgil. in Ciri. *Perque tuum me-*
memoris hauſtum mihi pectus alumnæ :
idem 6. Æneid. *Et pater ipſe ſuo Superum*
jam ſignat honore ; id eſt, ſuo Deorum
honore, & Æneid. 12. *Poſtquam arma*
Dei ad Vulcania ventum eſt. Apul. lib. 8.
Quæ res circumſtantium ab emptione mea,
ut pote ferociſſimi, deterruit animos. Ovid.
1. Amorum ; *Ut mea defunctæ molliter*
192 *oſſa cubent.* Terentius Hecyra ; *Ut ne cui*
mea longinquitas ætatis obſtet : idem ; *Nam*
herilem filium ejus duxiſſe audio uxorem :
idem ; *Paternum amicum me aſſimulabo*
virginis. Et in ſacris 3. Reg. 3. *Tulit fili-*
um meum de latere meo ancillæ tuæ dormien-
tis :

Digitized by Google

tis: & illud quod damnat Valla ad Corinth. *Salutatio mea manu Pauli.* Qua etiam forma dixit Auſonius ad Theonem epiſt. 4. *Anticipesque tuum Samii Lucumonis acumen*: id eſt, tuum acumen Lucumonis, ut recte annotat Joſephus Scalig. l. 2. c. 12. in Auſon. ubi hanc phraſin à Grammaticorum tenebris in lucem vindicat. Idem in Catullum 46. 18. *ita autem conſtruendum, quaſi dixiſſet; tuum pectus monſtri;* tum citat quædam ex ſuperioribus, deinde addit; *Quæ omnia dicta ſunt per Ellipſin Tui. In Græcis minus laboraremus τ̀ ἀνυδήν ςυ μιαρχιυ; ita hic pectus monſtri; id eſt, pectus tuum, qui monſtrum es.* Sed vide locum Scaligeri. Ex aliis poſſeſſivis junctis cum genitivo nominis proprii, & appellativi poſſem innumera exempla colligere; ut, *Imperatorius vultus Marii; Catuli Cumana villa; Calvi Licinii hipponacteum præconium; Fraternum nomen populi Romani; in æde Jovis Mariana; Fructibus Agrippæ Siculis; Litora fraterna Erycis; Nocturna Orgia Bacchi; Auguſti paternus animus,* & alia hujuſmodi innumera. Elegantius itaque credo dici; *Meum præceptoris officium,* quàm Meum officium, qui ſum præceptor: non tamen diſſimulabo dixiſſe Terent. *Mea, qui ſum natu maximus,* & Cice-

ronem pro Sylla; *Veſtra, qui dixiſtis, hoc maxime intereſt.* Sed Cicero hæc aliter dixiſſe non potuit, non enim hic partici-cipio erat locus.

LIBER TERTIUS.

CAP. I.

De Conſtructione verborum. Exploduntur Imperſonalia Grammaticorum. 193

IN verborum conſtructione duo conſideranda ſunt, Concordia, & Rectio. *Concordia* eſt mutua complexio nominis, & verbi, quando nomen in debitam verbi perſonam, ſeu domicilium recipitur, quæ conjunctio oſtendit verbum eſſe Perſonale. *Rectio* eſt quum verbum oſtendit vires & effectum in rem aliquam, unde verbum oſtenditur Activum, vel Paſſivum. Dicamus igitur de Perſonalium Concordia primum; deinde de activorum, & paſſivorum Rectione.

Conſtructionis ſpecies.

Concordia.

Rectio.

Veteres (inquit Fabius) *verba modo, & nomina, & conjunctiones tradiderunt; videlicet quod in verbis vim ſermonis, in nominibus materiam; quia alterum eſt, quod loquimur, alterum de quo loquimur; in conjunctionibus autem complexum eorum eſſe judicaverunt*. Hæc Fabius. Si igitur oratio, quemadmodum cæteræ res natura conſtantes, forma & materia conſtat, ſine

Lib. 1. cap. de Gramm.

Digitized by Google

ne nomine & verbo nullus unquam ſermo
efformabitur; quod elegantiſſimè oſtendit
Plato in dialogo de Ente, in hæc verba;
Hoſp. Duo ſunt genera declarationum earum, quæ in voce fiunt, ad rerum naturam ſignificandam. Th. Quo pacto? Hoſp. unum quidem ὀνόματα, *id eſt* Nomina; *alterum* ῥήματα, *id eſt*, Verba, *vocatur. Th. dic utrumque. Hoſp. Declarationem,*
194 *qua actiones ſignificantur*, Verbum *dicimus. Th. ſic eſt, Hoſp. ſignum autem vocis Agentibus ipſis impoſitum*, Nomen *Th. Prorſus. Hoſp. Ex ſolis Nominibus continuè prolatis oratio nunquam efficitur, neque rurſus ex Verbis abſque Nominibus pronuntiatis. Th. quomodo? Hoſ. Ut*, ambulat, currit, dormit, *& alia Verba, quæcumque Actiones ſignificant, quamvis omnia eo ordine verba continenter quis protulerit, nunquam efficiet orationem. Th. quomodo vero? Hoſp. Rurſuſque quum dicitur*, leo, cervus, equus; *cæteraque Nomina, quæ ipſos Agentes ſignificant, efferuntur, nondum hac continuatione efficitur oratio; nullum enim in hoc, vel illo modo, negotium, aut otium, neque natura verè, vel fictè ſignificant prolata, priuſquam ipſis Nominibus Verba miſceantur, quando autem adaptantur, ſtatim fit ſermo, & prima horum complexio, licet breviſſima,*

Digitized by Google

-ma, eſt Oratio. Th. Quomodo vero iſta dicis? Hoſp. Quum aliquis dicit, Homo diſcit, *nonne hanc orationem & primam & exiguam eſſe ais? Th. Rectè.* Hæc, & alia latius Plato: idem affirmat Ariſtoteles in principio ſecundi περὶ ἑρμηνείας. Ex his elicimus, etiam Verbum per ſe ſumptum nihil aliud eſſe, quam vocem quandam nihil prorſus ſignificantem, niſi ſuppoſitum accedat; eaque cauſa movit Platonem, & Ariſtotelem, ut quum de Verbo agerent, in tertiis perſonis tantum exempla proponerent; Ut, *ſanatur, ægrotat, currit, dormit.* Si enim *ægroto*, & *curro* dixiſſent, orationis, non verbi, exemplum adduxiſſent. Ubicunque igitur fuerit in oratione verbum aliquod, niſi ſuppoſitum intelligas, aut aliunde quæras, ſenſus nullus apparebit; unde ridicula ſunt Grammaticorum *Imperſonalia*, quæ totum Platonis, & Ariſtotelis dogma evertunt. Evertamus & nos ſigillatim eorum Imperſonalia exemplis adducendis.

Vide ad lib. I. cap. 12. extr. pag. 103.

Accidit, contingit, evenit, liquet, „ *(licet,)* & cæt. cur dicantur Imperſonalia non video; quandoquidem nunquam ſuppoſito carebunt. An obſcurum eſt, Infinitum, vel * totam orationem ſumi pro ſup-

T 5

* *Totam orationem*] Corn. Nepos. Pauſan. cap. 5. *Dicitur*

Digitized by Google

ſuppoſito? „ [*Res*, quoque, *Caſus*, vel „*Eventus* plerumque ſubaudiri poſſe?] Sed accipe clara ſuppoſita. Ovid 1. Metam. *Mox ubi creverunt, naturaque mitior illis contigit:* idem 2. Metam. *Nec contigit ullum Vox mea mortalem.* Ut igitur dicimus, *Accidit ægritudo, calamitas, morbus*, ita dicimus, *accidit ut ille veniret*. Cic. pro Milone; *Qui dies quàm crebro accidat, experti debemus ſcire.* Tacit. *En accido ad tua genua.* *Contingo*, idem fere eſt, quod *Tango*. Horat. *Nam neque divitibus contingunt gaudia ſolis.* Ovid. *Contigerat noſtras infamia temporis aures.* *Evenire*, idem quod *Venire*, „ [adeoque in *Evenit* ſubauditur, *Eventus*. „ Plaut. Rud. act. 2. ſc. 1. *Cibum captamus è mari; ſin eventus non venit, neque quicquam captum eſt piſcium, dormimus incœnati*] Sed hæc probationis non egent.

Accido. Contingo. Evenio.

Licet. „[*Licet* ſemper vel nominativum, vel „verbum infinitum, vel totam orationem „habet pro ſuppoſito. Cic. *Peccare nemini licet; Civi Romano licet eſſe Gaditanum*

citur eo tempore matrem Pauſaniæ vixiſſe. Gell. Noct. II. 4. *Videtur eum ſignificare velle.* IV. 11. *Videtur cauſam erroris fuiſſe.* Pomp. de Or. jur. 2. *Ipſum Romulum traditur populum R. diviſiſſe in xxx. curias.*

Digitized by Google

„ *num; Non mihi idem licet, quod iis,* „ *qui nobili genere nati ſunt; Hic pugnes* „ *licet, non repugnabo.* Terent. *Licet vivere* „ pro quo recte quoque dicitur, *Licet ut* „ *vivas, Licet te vivere, Licet tibi vive-* „ *re,* id eſt, vivere te, eſt licitum, & „ tibi eſt licitum: *id enim licere dicimus,* 196
„ *quod cuique conceditur,* ait Cicero.]

In verbis, quæ falsò dicuntur naturæ; ut, *pluit, fulminat, luceſcit,* placet Linacro, & doctis, intelligi ſuppoſitum cognatæ ſignificationis; quæ cauſa eſt, ut fere nunquam niſi in tertiis perſonis reperiantur: ſed nihil erit impedimento, quominus verbum *pluit,* primam perſonam habere dicatur, ſi modo loquatur Deus. Integra ergo eſt oratio, *pluit pluvia, fulget fulgur, luceſcit lux:* licebit tamen pro proprio recto ſuppreſſo, * aliud exprimere; Ut, *Deus pluit,* & *pluunt lapides.* Plaut. Mo-

* *Aliud exprimere*] ſcil. Nomen, ſeu Suppoſitum. Sed & licebit addere Accuſativum. Sic Plautus Moſtell. I, 3, 8. *Quam tempeſtatem mihi in pectus perpluit Amor.* Verum hæc & ſimilia in tali Conſtructione non ſunt Imperſonalia, ut neque, ſi dicam ex. gr. *Licetne hic ambulare?* Etenim perſonalis eſt hæc locutio, dum tertiæ perſonæ vicem explet infinitivus, ut ſæpe facit, atque idem eſt ſenſus, & ratio conſtructionis, ac ſi dixiſſem, *an conceditur mihi ambulatio in hoc loco?* Sed ſciendum, non tam Verba debere dici *Imperſonalia,* quam quaſdam Verborum

Moſtell. *Malum quum impluit cæteris, non impluat mihi.* Martial. lib. 4. *Qua vicina pluit Vipſanis porta columnis.* Tibull. lib. 2. *Multus ut in terras deplueritque lapis.* Statius; *Saxa pluunt.* Plinius lib. 2. cap. 56. *Effigies quæ pluerat ſpongiarum ferè ſimilis fuit.* Virgil. *non denſior aëre grando, Nec de concuſſa tantum pluit ilice glandis:* idem; *Magnus dum Cæſar ad altum Fulminat Euphratem:* idem;

borum Terminationes aut Conſtructiones. Etenim Verba vix ulla ſunt, quæ non admittant aliquando Nominativum, h. e. non ſint aliquando Perſonalia: at quædam ſunt locutiones certis Terminationibus, quibus ſimpliciter & unice generalis rei actio denotatur, ſine ulla cogitatione Agentis aut Perſonæ ſeu, ut ait Priſcianus lib. XVIII. p. m. 1133. *ad ipſas res verborum* unice *referuntur*. Veluti, *Pluit* & maxime Paſſiva, *Curritur*, *Statur*, &c. Horum enim ſignificatio non finitur in ullam Perſonam, aut ſuppoſitum, ſed tantum generatim rem ipſam verbi notat, id quod huic tertiæ & tantum Singulari, Terminationi eſt proprium. Nam ne in Plurali quidem talis ſignificationis locutionem habet Lingua Latina, ut recte monuit Diomedes lib. I. de Orat. pag. 391. & 393. Alia enim eſt ratio conſtructionis & ſignificationis, *Pluunt lapides*, Et *Pluit Lapidibus*, apud Livium I, 31. Vel *Nam rus ut ibat forte, ut multum pluverat*, apud Plautum Prol. Men. V. 63. De Paſſivis vide infra ad Caput ſequens, & ad III. 8. In vernaculis quoque Linguis talis actio propriis denotatur locutionibus, Veluti het regent/ het waeijt/ & reciproca locutione, quæ uſum habet Paſſivæ, het loopt ſich hier wel &c.

Digitized by Google

idem; *Porta tonat Cœli.* Plinius in prœ-
mio; *Quanto tu patris ore laudes tonas.*
Cicero; *Jove tonante, & fulgurante.* Te-
rentius; *Luceſcit hoc jam:* ſic enim diſ-
pungendus locus; Nam *Hoc*, antiqui cœ-
lum appellabant. Plautus Amphit. *Eamus*
Amphitruo, Luceſcit hoc jam; idem Cur-
cul. *Nam, hoc quidem haud multo poſt lu-*
ce lucebit. ,, [Nepos in Pelop. *Veſperaſcen-*
,, *te cœlo Thebas poſſunt pervenire.* Plaut.
,, Amph. *Nunc te nox mitto, ut cedas diei,* Immo *Diei.*
,, *ut mortalibus illuceſcat luce clara, &*
,, *candida*; Subaudi *Cœlum*: idem Capt.
,, *Atra pix te agitet, tuoque capiti illu-*
,, *ceat.*] Cicero pro Milone; *Ei eluceſcet ali-*
quando ille dies.

Miſeret, tædet, piget, pudet, pœnitet
nominativum habent cognatum, ut lib. 2.
cap. 8. in Genitivi conſtructione diximus;
ſed hunc non exprimunt, ut pote certiſſi- 197
mum, alios tamen admittunt. ,, [Plaut.
,, Stich. actu 1. ſc. 1. *Me quidem hæc con-*
,, *ditio nunc non pœnitet.* Juſtin. l. 11. *A-*
,, *thenienſes ſicut primi defecerant, ita pri-*
mi * *pœnitere cœperunt*; ſubaudi *ſe*, quaſi
,, eſſet, pœna affecerunt.] Terent. Adelph.
Quem

* Pœnitere] Cic. de Invent. II. 13. *Utrum id facinus ſit, quod pœnitere fuerit neceſſe.* Sueton. Claud. 43. *Signa quædam pœnitentiæ de matrimonio Agrippinæ dedit.*

Quem neque pudet quidquam, neque metuit quemquam. Ovid. ad Piſonem; *Nec pudeat Phœbea Chelys, ſi creditur illis Pulſari manibus, quibus & contenditur arcus:* ,, [& 3. Artis; *Præcipue noſtrum eſt, quod* ,, *pudet, inquit, opus*; id eſt, quod pu- ,, dore afficit.] Martialis; *Nulli, Thai, nega, ſed ſi te non pudet iſtud, hoc ſaltem pudeat, Thai negare nihil.* Plaut. Pſeud. *Quod pudet, facilius fertur, quam illud, quod piget:* idem Mercator. *Nihil Charine te quidem quidquam pudet.* Lucanus; *Semper metuit, quem ſæva pudebunt ſupplicia.* Terent. Phor. *Quod te obſecro, ne plus, minuſve faxit, quod nos poſtea pigeat:* idem Adelph. *Non te hæc pudent?* Seneca l. 1. Ira: *Ira ea tædet quæ invaſit,* id eſt, deteſtatur & odio habet. Gell. l. 1. *Verbis ejus defatigati pertæduiſſent.* Cic. *Plura me ad te ſcribere pudet*; ubi infinitum pro ſuppoſito eſt ,, [quaſi dixiſſet, ,, ſcriptio plurium pudet me.] Plaut. Sticho; *Idne pudet te?* idem Caſina: *Ita nunc pudeo, atque ita nunc paveo:* Valer Flacc. lib. 2. de Vulcano; *Adclinem ſcopulo inveniunt, miſerentque, foventque.* ,, [Lucr.

dedit. Vitell. 15. *Nec multo poſt pœnitens facti.* Sall. Hiſtor. I. *pœnitens conſilii.* Idem in fragm. *Non pœnititurus.* Vide & ſupra ad II. 3. p. 180. & infra ad Cap. 3. in Verbo *Pœnitet*; & *Pudet.*

Digitized by Google

„ [Lucr. l. 3. *Vivus enim ſibi cum propo-*
„ *nit quiſque futurum, Corpus uti vo-*
„ *lucres lacerent in morte, feræque, Ipſe*
„ *ſui miſeret*; ubi ſubaudimus *Se*, ut ſen-
„ ſus ſit, ipſe ſe miſerum facit miſeria ſui. 198
„ Cicero, *Tædet id ipſum, vehementerque*
„ *pœnitet*; id eſt, tædio eſt, tædio me
„ afficit.]

Delectat, Juvat, Decet; Oportet, Libet, Perſonalia, & verè Activa ſunt, ſive in tertiis, ſive in aliis perſonis. An quùm dicis, *multos caſtra juvant*, & *hoſtem ferire juvat*, illìc *juvant*, eſt perſoſonale, hîc imperſonale? Ridiculum. Cicero pro Balbo; *Eſt enim aliquid quod non oporteat, etiamſi liceat; quidquid vero non licet, certè non oportet.* Terent. *Adhuc Archillis, quæ adſolent, quæque oportent ſigna ad ſalutem eſſe, omnia huic eſſe video*: idem; *Hæc facta ab illo oportebant, Syre.* Lucanus Lib. 3. *Non robore picto Ornatas decuit fulgens tutela carinas.* Cic. 1. Officior. *Nec velle experiri, quam ſe aliena deceant; id enim maximè quemque decet, quod eſt cujuſque maxime ſuum.* Plaut. Sticho; *Secundas fortunas decent ſuperbiæ*: idem Pſeud. *Ubi lepos, jocus, riſus, vinum, ebrietas decent.* Martialis in Spectaculis, de leone occiſo; *Herculeas potuit qui decuiſſe manus.* Finge leonem loqui, aptè

aptè diceret; *Ego deceo manus Herculeas.* Statius lib. 10. Thebaid. elegantiſſimè uſus eſt prima perſona, quum ſacerdos quidem ſic Apollinem alloquitur; *Si non dedecui tua juſſa, tulique prementem.* Columella lib. 5. cap. 12. *Mulieres quidem ſi lactis copia premuntur, cytiſum aridum in aqua macerari oportet.* Plaut. Moſtell. *Nam quod tibi lubet, idem mihi libet.*

Curritur, Statur, Ambulatur, verè perſonalia ſunt, & verè paſſiva; ut, *Trepidabatur à Caſare,* deeſt *trepidatio:* nam ſine nomine, & verbo non fit oratio. *Nomen* voco rectum ipſum cum Ariſtotele. Vidit hoc Priſcianus lib 18. ſic diſputans;
Pag. 1133. 1134. *Sed ſi quis & hæc omnia imperſonalia velit*
199 *inſpicere penitus, ad ipſas res verborum referuntur, & ſunt tertiæ perſonæ, etiamſi primæ & ſecundæ deficiant; unde Participia inveniuntur,* curritur, curſus, *&* decurſo ſpatio. Idem paulo poſt; *Teſte ſapientiſſimo domino Apollonio, & Doctore meo Theoctiſto, quod in inſtitutione artis grammaticæ docet, poſſunt habere intellectum nominativum ipſius rei, quæ in verbo intelligitur: Nam quum dico* curritur, curſus *intelligitur; &* ſedetur, ſeſſio: *Et* ambulatur, ambulatio; evenit, eventus. *Sic & ſimilia. Quæ res in omnibus verbis etiam abſolutis neceſſe eſt ut intelligatur, Ut,*
Vivo

Digitized by Google

Vivo vitam; & Ambulo ambulationem; & ſedeo seſſionem; & Curro curſum. Hæc aurea Priſciani verba ſi Grammatici intellexiſſent, non tot tenebris hactenus eſſent offuſcati. Apollonii verba, ſi quis requirat, hæc ſunt ex 3. lib. de Syntaxi. μέλει Σωκράτει, ὅπερ ἐπινοῶ καὶ αὐτὸ ἀναδέχεσθαι νοουμένην εὐθεῖαν, τὴν κατὰ τοῦ περιυφισταμένου πράγματος ἐν τῷ Μέλει.

Contrà Priſcianum ſtulte admodum & proterve debacchatur Auguſtinus Saturnius lib. 3. cap. 11. in ſuo ſophiſtico Mercurio, quem noſtra Minerva ſupplantabit. Illius verba ſunt; *Nec ſatis habes, Priſciane, quod ipſe te levitatis infamas, niſi etiam Apollonium, & Theoctiſtum præceptorem tuum una tecum traducas? Dii te eradicent Priſciane, cum tua iſta doctrina; ſic enim primùm tollis omnia imperſonalia paſſivæ terminationis; nam quibus verbis nominativus ejuſmodi intelligitur, ea manifeſte ſunt perſonalia: deinde ſic omnibus paſſivam tribuis ſignificationem. Verum enim vero ratio tamen iſthæc tua, ſi vera, ea per totam verbi naturam ac declinationem ſubintelligatur oportet; neque enim major ratio Præſentis, quam cæterorum Temporum. Itaque qui nominativus verbo præſentis temporis per te intelligitur, idem* 200
vel per totam reliquam ejuſdem verbi na-

Auguſtini Saturnii invectiva in Priſcianum.

turam ac declinationem ſubintelligatur neceſſe eſt. Quare quum Tacitus ait, procurſum ab hoſte; *Et Cicero*; non eſt ab iſto perſeveratum; *& Plinius Cæcilius*; à quibuſdam reclamatum eſt; *Et Livius*, migrandum eſt à parentibus, *hic ego te, hic te appello, Priſciane, dic obſecro, tuus iſte nominativus an hujuſmodi verbis præteriti perfecti temporis recte intelligi poteſt? nullum enim excipis, nec tempus, nec impersonale. Age, periculum faciamus.* Procurſum eſt procurſus; *Divi boni, quid hoc portenti eſt?* Perſeveratum eſt perſeveratio; proclamatum eſt proclamatio; migratum eſt migratio; ſeſſum eſt ſeſſio; ambulatum eſt ambulatio; peroratum eſt peroratio. *O mentis inops, qui intellectus iſte tuus, quæ dicendi ratio, vel potius quæ inſania?* Hæc ille futilis Mercurius nunc Minervam audiamus.

Cauſæ dictio pro Priſciano.

Dii te eradicent Auguſtine, cum tuis iſtis cavillis. Sic enim tollit Priſcianus omnia imperſonalia paſſivæ terminationis. Fateor libentiſſimè; quis enim ſanus non tolleret? nam quibus verbis nominativus ejuſmodi intelligitur, ea manifeſte ſunt perſonalia, ut tu veriſſimè aſſeris. Deinde ſic omnibus paſſivam tribuit ſignificationem. Fateor id quoque; nam quæ dementia eſt dicere; *Curritur, todos corren*, „[*tutti corro-*

;, *corrono;*] *Pugnatur, todos pelean;* ,, [*tutti* ;, *combattono;*] *Vivitur, todos viven*, ,, [*tut-* ,, *ti vivono*?] quum potius dicendum ſit, *correſe, peleaſe, viveſe,* ,, (*ſi corre, ſi* ,, *combatte, ſi vive;* Germanicè, **Man** ;, **lauft / man ſtreitet / man lebet;**] ut, *Hac. melius itur in agrum, Por aqui ſe va mejor al campo,* ,, [*per di qua meglio ſi* ,, *và al campo.*] Præterea qui magis tibi venit in mentem, hæc verba ſignificare actionem, quam cætera paſſiva; ut, *amatur, legi-* 202 *tur?* Nam ſi, *curritur ab omnibus, ſignificat omnes currunt; veritas amatur ab omnibus,* ſignificat, *Omnes amant veritatem;* & *cædimur ab hoſtibus, hoſtes cadunt nos:* decepit te Grammaticorum turba, quæ planè ſenſu communicaret. Tertium, quod Priſciano objicis hoc eſt; ſi in *curritur* & *ambulatur*, intelligitur *curſus* & *ambulatio*; in, *curſum eſt* & *ambulatum eſt*, intelligeretur curſus & ambulatio. O mentis inops, quæ te vexat dementia? Hic tecum fuſtibus agendum erat, non ratione. An neſcis omnia verba in *or*, carere præteritis? Quæ te impulit dementia, ut *procurſum eſt, perſeveratum eſt*, eſſe præteritum verbi diceres? Participia ſunt, Auguſtine, & quum participium dico, * no-

V 2

* *Nomen Adjectivum dico*] Sed quod tamen tempus adſig-

nomen adjectivum dico: dicimus enim; *decurſus eſt campus, decurſa eſt ætas, decurſum eſt ſpatium.* Tum deinde, quotieſcunque participium, ſeu adjectivum ſine ſubſtantivo ponitur in neutrali terminatione, pro ſubſtantivo deſiderat, vel totam orationem; ut, *Nuntiatum eſt regem venire*; vel infinitum ſui verbi; ut, *pugnatum eſt*, ſubintellige *pugnare*; vel denique deeſt negotium; ut, *lectum eſt*, ſubaudi *negotium.* Et quum dicimus in activa *vivo, curro, dormio*, melius intelligitur infinitum, quod verè nomen verbale eſt, ut Priſcianus docet, quam aliud nomen, propiuſque adhæret verbo ſuum infinitum, quàm nomen ipſum verbale; ut, *vivo vivere*, quàm *vivo vitam*; & *curro currere*, quam *curro curſum*; atque ita in
202 paſſiva; *Curritur currere*, & *curſum eſt currere.* Et hæc Priſciani fuit doctrina, quam tu nullo modo es aſſequutus. A Priſciano ſtat Linacer lib. 6. quum agit de Ellipſi. *Appellativum*, inquit, *aliquod ejuſdem ſignificationis, cum abſolutorum, cæterorumque neutrorum paſſivis iis, quæ nos genus vocamus tertium paſſivorum, ſubaudiri, Apollonio, ac Priſciano placere video*;

adſignificat. Et proinde *procurſum eſt* revera ſignificat præteritum verbi *procurrere* in paſſivo. Vide quæ diſputavi ſupra ad Lib. I. cap. 15. pag. 132.

video; ut quum ſedetur, ſeſſio; *quum curritur*, curſus. *Quod ſi quem tantorum virorum auctoritas movet, non video, cur is verba hujuſmodi imperſonalia ſtatuat, potius quam perſonalia per defectum nominativi, qui videlicet certus eſt, & propterea non apponitur: nam qui ab hoc ejuſdem ſignificationis nominativo diverſus eſt, is, utpote incertus planè, proferendus eſt.* Ovidius; *Iam tertia vivitur ætas.* Martial. *Tota mihi dormitur hyems.* Horat. *Magna, minorve foro ſi res certabitur unquam.* Hactenus ille. nunc ad activorum diſputationem transeamus.

CAP. II.

Omnia verba „[non ſubſtantiam, ſed accidens ſignificantia] eſſe activa, aut paſſiva. Rejiciuntur Neutra, & Communia, & commentitiæ Grammaticorum ſpecies.

GRammatici neſcio quo errore inducti, verba omnia in quinque genera diviſerunt, Activum, Paſſivum, Neutrum, Commune, Deponens. *Nobis autem*, inquit Cæſar Scaliger, *ſatis ſit, univerſum verborum ambitum in duo dividere, quæ actionem, & paſſionem ſignificent; quemadmodum horum utrumque ad unum, quippe*

203 *ad ipſum* EST, *quod eſt utrinſque radix, & fundamentum.* Hanc Scaligeri rationem ſic confirmare poſſumus; Philoſophia, id eſt, recta & incorrupta judicandi ratio, nullum concedit medium inter agere, & pati: omnis namque motus aut actio eſt, aut paſſio; imo, ſi rem penitus inſpicias, actio, & paſſio nihil differunt, niſi ratione quadam, ſicut *Acclive*, & *declive*. id quod docet Ariſtotel. 3. Phyſi. cap. 3. Quare quod in rerum natura non eſt, ne nomen quidem habebit. *Nil enim agens*, inquit Cicero, *ne cogitari quidem poteſt quale ſit:* idem ſecundo De natura Deor. *Mihi*, inquit, *qui nihil agit, eſſe omnino non videtur.* * Quid igitur agent verba *Neutra*, ſi nec activa, nec paſſiva ſunt? nam

2. Acad.

* *Quid igitur agent verba Neutra &c.*] Idem ſaltem, quod Nomina Neutra, quæ utique nec Maſculini, nec Feminini ſunt Generis, quum tamen item in rerum natura aliud Genus non ſit. Diſtinctionis cauſa inventæ ſunt hæ vocabulorum appellationes in arte Grammatica, quia quoddam diſcrimen occurrebat in natura ſignificationis vocabulorum, & ita proprie & κατ' ἐξοχὴν verba *Activa* ſunt dicta, quibus ſignificatur actio unius tranſiens in aliud, quæque idcirco Accuſativum requirunt, quo, ut ait ipſe Voſſius de Conſtruct. cap. 21. *actionis objectum vel effectum notatur. Neutra* ergo ſunt ex ſententia Grammaticorum, quibus nec actio unius tranſiens in alterum, nec paſſio unius profecta ab alio deſignatur, quæque uſu vulgari accuſativum ſibi additum

Digitized by Google

ditum non habent, quia eorum actio proxime accedit ad habitum animi vel corporis, certe per ſe ipſa ſine ullo extra ſe objecto aut effecto abſolvitur: unde & *Abſoluta* vocantur. Et ego ſane, ut vere dicam, minime ineptam arbitror in indaganda ſignificatione & natura verborum, diſtinctionem illam *actionis permanentis & tranſeuntis*, quam hoc capite ita prorſus rejicit Auctor. Etenim aliud longe eſt *ſedere*, *jacere*, *dormire*, *calere*, *&c.* aliud *verberare*, *amare*, *docere*, *legere* &c. Illorum enim actio, quia non exſeritur in alium, nihil extra ſe producit, ſed ab & in uno eodemque homine fit & abſolvitur, nullum utique requirit patientem, & proinde *permanens* in agente concipi debet, & recte etiam ita dici poteſt: cum è contrario iſtorum actio ſemper tendat in objectum ſuum vel effectum, quæ ſunt extra ipſum agentem, atque idcirco *tranſiens* non incommode appelletur. Ut adeo alia ſit illorum actionis vel ſignificationis natura, alia horum: & illorum quidem vel non appellanda ſit actio, ſi actio concipi non debet, niſi quæ tranſeat ab ſe in aliud, aut aliquid extra agentem producat. Vel in arte ſaltem Grammatica ſtatui debeat actio ſine relato effectæ paſſionis, quicquid ex philoſophia in contrarium diſputet Sanctius. Certe uſus ipſe in Lingua Latina apertiſſime iſtiuſmodi diverſas actiones, verbis hanc in rem de induſtria formatis, diſtinxit. Nam poſtquam habuit jam verba *calendi*, *ſtupendi* &c. formavit tamen *calefacere ſtupefacere* &c. Quorſum? niſi ut ab actione illorum, quæ eſt in ſe permanens, alia & diverſa actio, quæ eſt tranſiens ab ſe in aliud, diſtinguatur his verbis proprie eam in rem formatis. Et hæc cauſa, quare idem uſus linguarum quibuſdam verbis ſemper addat Accuſativum, vel quod Accuſativi vicem obtinet, aliis nunquam: ſeu, ut Sanctius diceret, quibuſdam adjungat Accuſativum alienum & varium, quo patiens deſignatur, in aliis intelligi velit cognatum, qui nihil ſignificat. Ceterum quod aliquando reperitur Cognatus ille Accuſati-

ſativus verbis additus, id vero per ſe nihil me movet ad naturam talium Verborum habendam pro vere Activa, quæ proinde ſemper requirat Accuſativum, ut vult Sanctius. Nam iſte quidem caſus non magis directe & proxime regitur ſemper à Verbo, quam cognatus Ablativus; ſeu ille æque ac hic ſæpe pendet à præpoſitione, & ſignificat aliquando ſimpliciter modum rei, vel Emphaticam intenſionem. Modum ſignificari patet ex eo, quod plerumque reperitur cum epitheto, quo manifeſte modus rei deſignatur: is vero ut deſignari queat, requiritur utique cognatum verbi Nomen Subſtantivum, cui addi poſſit illud epitheton. Quum ſine Epitheto occurrit, plerumque majorem ſolummodo Emphaſin declarat, æque ac in Lingua Orientali, מות תמות *moriendo morieris*: in lingua Græca, *νίκην νικᾶν*. Æl. Var. Hiſt. VIII. 15. *ἰδὼν εἶδον*. Actor. VIII. 34. in Latina, *parce parcus* apud Plaut. Aulul. quod male mutat Meurſius in Mantiſſa cap. 4. Et ſic *memoriâ meminiſſe*, *vitâ vivere*, *mori morte*, quo eodem plane ſenſu & modo dicitur etiam *mori mortem*, ut ſcilicet Accuſativus regatur à ſuppreſſa ſua præpoſitione, quæ eſt *κατὰ*, æque ac Ablativus a ſua. Vide & Cap. ſeq. ad Verbum *Aeſtuo*, & lib. IV. cap. 3. p. 392. ed. Vet. Quapropter ſine ulla ferme hæſitatione admitterem ego in Linguam Latinam Verba *Neutra* ſeu *Abſoluta*, nullum Accuſativum vel expreſſum vel intellectum deſiderantia, ſiquidem Natura & uſus plerarumque ſaltem linguarum diſtinxiſſe videtur ſignificationes Verborum in ſignificationes actionis, vel *tranſeuntis* in alium, vel *permanentis* in ſe ipſa: cujus poſterioris ſignificationis verba ideo etiam in Lingua Latina ſine Accuſativis enunciantur, & ſemper enunciari poſſunt: quippe quum Accuſativus ille Cognatus ſi maxime addatur, nihil faciat ad augendam aut variandam ſignificationem rei, propter quam tamen inventa ſunt ſingula vocabula, & ipſæ Linguæ. Speciem tamen quandam habet, quod adfert Sanctius cap. ſeqq.

init

[?]nit. contra hanc ſententiam: reperiri ſcilicet Neutrorum quoque Paſſiva, maxime Imperſonalia; quæ ut ipſa non videntur ei conſtrui poſſe ſine Nominativo, ſic ergo & iſtam Accuſativi, licet non neceſſarii, confirmare videntur Ellipſin in Activa forma. Sed neque in eo magnam ineſſe argumenti vim, vel hinc liquet, quod & à *Sum*, quod utique verbum eſt Subſtantivum, & proinde vere *Neutrum* ac *Abſolutum*, formari poteſt *Eſtur*, ſicuti patet ex compoſito *Poteſtur*, *poteratur*, quorum exempla vide apud Voſſium de Anal. III. 36. Jam ſicuti hoc non evincit, τὸ *Sum* eſſe verbum Activum, ſic nec *caletur*, *ſtatur* &c. evincunt *Caleo*, *Sto* &c. vere eſſe Activa, quæ Accuſativum requirant, quum Veteres videantur ſæpe illa imperſonalia paſſiva formaviſſe, ut non ita attenderint conſtructioni ſeu rationi Grammaticæ, quæ Nominativum ante Verba Finita requirit, quam ſignificationi ipſius Actionis. Atque idcirco, inprimis ſi reſponderent ad interrogationem factam per Verbum paſſivum, concinnius ſibi viſi ſunt ejuſdem formæ verbum adhibere, etiamſi illud ceteroqui, nec ejus ſignificatio, haberet aut admitteret Paſſivum. Ut adeo Terentius ad *Quid agitur?* maluerit eodem modo reſpondere, *Statur*, pro, ego ſto. Plaut. Perſ. 1. 1. 17. ad eandem interrogationem, *Vivitur*, pro ego vivo, pro quo etiam dixiſſe potuiſſet, *Eſtur*. Et ſic porro alii, pro, homines calent, dixerunt *caletur*, licet ceteroquin horum & ſimilium paſſiva non magis ſint in uſu, nec concipi queant, quam τοῦ *Sum*. Sed de his accuratius & uberius egi Cap. ſeq. ad Verbum *Ambulare viam*. Sed & quæ Cap. ſup. de Imperſonalibus Locutionibus diximus, iis ſimpliciter & unice actionem denotari, quæ ineſt in ſignificatione verbi, ſine ulla cogitatione Perſonæ, aut Nominativi, id vel maxime locum habet in hiſce Paſſivis Neutrorum, *Statur*, *Caletur*, &c. Ea vero Imperſonalia ut integrum habent ſenſum abſque Nominativo, atque ideo neque requirunt eum, neque expreſ-

ſum habent, ſic eorum Activa, quia actionem in ſe permanentem notant, & ſenſum per ſe abſolvunt ac perficiunt, eadem ergo ratione neque deſiderant Accuſativum ſibi addi, neque requirunt non additum. Dicam amplius: Ipſa illa vere Activa, quæ actionem in aliud tranſeuntem notant, non ſemper habere additum ſibi Accuſativum, nec requirere ad ſenſum locutionis abſolvendum. Nam ſicuti & illorum Imperſonalia Paſſiva ſimpliciter & abſolute notant actionem rei, quæ Verbo notatur, nec finiuntur in ullam perſonam aut ſuppoſitum, in quod illa actio rei proprie ſe exſerat: Veluti apud Plautum Pœnulo IV, 2. 13. *Bibitur, eſtur, quaſi in popina:* Senſus enim in his eſt integer & abſolutus, licet nullus addatur nec intelligatur Nominativus, quia Auctor tantum ipſam rem, quæ illis notatur verbis, fieri, ſignificare voluit, non vero quid ejus rei fiat, h. e. quid bibatur aut edatur. Sic ergo & Activa ſimpliciter aliquando ipſam notant actionem rei, nec quidquam amplius, atque ita, ut non dirigatur iſta locutio in certum actionis objectum. Veluti quum roganti *quid agis?* reſpondeo, *Edo*: nihil aliud tunc ſignifico, quam me facere actionem edendi. Verum quidem eſt Philoſophice, non me poſſe *Edere*, niſi aliquid ſit quod edam: at nos hic non enarramus naturam rerum Philoſophice, ſed indagamus Grammatice ex uſu Linguæ ſenſum vim & rationem loquendi. Quin adeo hæc vera ſunt, ut multa Verba primitus notantia actionem tranſeuntem, quia tamen accepiſſe videntur paulatim uſu vulgi ſignificationem quoque actionis permanentis, acceperint ergo etiam conſtructionem neutralem. Sic enim *invideo tibi bona* active dicitur, at *invideo bonis tuis* neutraliter, q. d. præſto bonis tuis actionem invidendi ea. Ita *Supplicare alicui*, *Bene alicui Velle* & ſimilia plura. Vide & Priſcianum lib. 18. p. 1160, 1161. Neque vero negare ea, quæ hic affirmamus, poterit Sanctius, ſi attenderit ad ea, quæ ipſe in ſimili planè negotio ſtatuit. Etenim infra cap.

Digitized by Google

cap. 4. de Paſſivis hanc dedit Regulam: *Paſſivum Verbum nihil præter ſuppoſitum deſiderat*, & porro rejicit omnes locutiones, quibus creditur vulgo res agens in Paſſiva forma deſignari. At vero annon eadem eſt ratio relationis mutuæ in patiente, quæ in agente? Quod ſi ergo Paſſio Grammatice poteſt concipi abſque Agente h. e. ut Agens in paſſiva locutione neque exprimatur diſerte, neque intelligatur neceſſario, quaſi per Ellipſin omiſſus, quæ tum cauſa eſt, quare & Actio, etiam illa, quæ natura ſua & philoſophice tranſit ſemper in aliud, Grammatice tamen concipi nequeat, quin ſemper quæratur quaſi neceſſario addendus aut intelligendus Patiens, ad ſenſum locutionis abſolvendum? ſed & eadem ratio, ſi quid valeret, poſtularet quoque Nominibus Verbalibus, & actionem ſignificantibus, ut *Lectio*, *Viſus*, *Auditus* &c. addi ſemper Genitivum, quo Paſſivum Actionis objectum ſignificetur; quod nemo, opinor, dixerit. Vide etiam quæ notavi ad cap. 4. init. Relinquamus ergo Verbis actionem in ſe permanentem notantibus, & ſenſum ſine Accuſativo abſolventibus, ſuam conſtructionem, nec oneremus ea caſu, quem non requirunt. Ceterum ſi maxime omnia in O. exeuntia requirerent plane Accuſativum, non tamen vel ſic ſemper in iis intelligerem Cognatum, quem tantopere Sanctius noſter urget, ſed ſæpiſſime Reciprocum, cujus Ellipſis in lingua Latina frequentiſſima eſt, etiam in Verbis, quæ natura & uſu ſuo actionem tranſeuntem notant, ſed quæ etiam neutraliter ſæpe per iſtam Ellipſin videntur poni. Tale eſt vulgatum illud, *quod bene vertat*. Sueton. Calig. 50. *Amatorio medicamento, ſed quod in furorem verterit*. Sic Aug. cap. 98. *Exercentes Ephebi*. Sall. 1. Hiſtor. in oratione Philippi, *Ignoſcendo Populi R. magnitudinem auxiſſe*, Ita *tondere*, *lavare*, *geſtare*, & quamplurima ſimilia in conſtructione neutrali paſſim occurrunt. Vide Rivium, & Manut. ad Sall. Catil. 6. Putſchium ad Jug. 104. & maxime Voſſium Anal. III.

3. &

nam ſi agit, aliquid agit; ſi vivit, aliquid vivit: cur enim concedas rem agentem in verbis, quæ *neutra* vocas, ſi tollis quid agant? An neſcis omnem cauſam efficientem debere neceſſariò effectum producere? Deinde etiam effectum non poſſe conſiſtere ſine cauſa? Quanto rectiùs Ariſtoteles, qui libro primo de generatione & interitu aſſerit, *in omni actione alterum*
207 *eſſe quod agat, alterum quod patiatur.* A Philoſophis, inquis, iſta ſumis; metuebam ne à lenonibus diceres; quaſi ulla ſit ars, quæ poſſit eſſe à ratione aliena. Itaque verba Neutra neque ulla ſunt, neque natura eſſe poſſunt, quoniam illorum nulla poteſt demonſtrari definitio. Sed ſi Philoſophos ſpernis, audi etiam Grammaticos antiquos. Priſcianus; *Verbum eſt pars orationis cum temporibus, ſine caſu, agendi vel patiendi ſignificativum. Hac,* in-

Neutra verba nulla ſunt.

Lib. 8. cap. de verbo.

3. & me infra ad Cap. 3. Vocem *Adverſarii*, & ad Lib. IV. cap. 3. circa finem. Quid ergo? prorſus cenſeo poſſe ac debere retineri in arte Grammatica appellationem *Neutrorum*, ut, quoniam uſu conſtructionis, & natura ſignificationis diſtincta ſunt ab aliis, quæ actionem tranſeuntem notant, & quorum ſignificatio requirere ideo videtur Accuſativum, in quem tendat actio, ſecus quam ſe res habet in hiſce, ut, inquam, proinde etiam appellatione aliqua diſtinguantur ab illis *Activis*, quaſi κατ' ἐξοχὴν ita dictis. Plura in hanc rem vide ad Caput Sequens.

inquit, *definitione omnia tam finita, quàm infinita verba comprehenduntur*; & neutra *etiam, quæ dicuntur* abſoluta; *&* deponentia *omnino naturaliter* vel *in actu ſunt*, vel *in paſſione*. Eadem ferè Anton. Nebriſſ. lib. 3. *Verbum*, inquit, *eſt pars orationis declinabilis, cum modis, & temporibus, agendi vel patiendi ſignificativa.* Apertius Cæſar Scaliger; *Quibus*, inquit, *manifeſtum eſt, verba neutra non eſſe ab activis ſejuncta.* Fatentur itaque omnes, quum rationem admittunt ducem, verba tantum in Activa, & Paſſiva poſſe dividi. Sed ſtatim revertuntur ad ineptias grammaticas, multa genera verborum commiſcentes, & quod pejus eſt, per terminationes in *o*, & *or*, dividentes; * quaſi verborum natura per terminationes & accidentia

* *Quaſi verborum natura per terminationes* &c.] Quidni, Si duplex eſt natura verborum, activa & paſſiva, Linguæ eam ſuis etiam terminationibus diſtinxerunt, & cuique propriam dederint? Certe quum in Lingua Latina duplex modo ſit terminatio verborum, O & OR, prout etiam duplex modo eſt natura rerum, & quum altera ſit propria verbis actionem quamcunque, ſive tranſeuntem, ſive permanentem, ſignificantibus, altera vero iſti, ut paſſio actioni, reſpondeat, & revera paſſionem notet, nulla eſt cauſa, quare per terminationes illas Genera ſeu Naturam verborum dividere refugiamus. Sed ait Sanctius, multa in OR exeuntia, quæ *Deponentia* appel-

appellantur, Activa omnino ſunt. At ego vix dubitem, hæc quoque verba primitivo uſu & ſignificatione, ſed quæ nunc nobis maximam partem lateat, fuiſſe vere paſſiva. Nam duæ hæ terminationes videntur omnino duplici verborum naturæ ex primo inſtituto conſtanter & proprie reſpondiſſe. Quod autem poſteriorum temporum uſus immane quantum in nonnullis à primitiva eorum ſignificatione & conſtructione receſſiſſe nunc nobis videtur, id vero accidit etiam quamplurimis in aliis, adeo ut propria & prima ſignificatio ſæpe prorſus ſit per recentiorem obliterata, & conſtructioni etiam propriæ ſucceſſerit plane figurata, perpetuo ſui uſu ſpeciem propriæ & nativæ præferens. Immo vero dum poſteriores ſcriptores ſæpe tantum attenderunt uſui vocabulorum, qui ſuo tempore obtinebat, neque perſpexerunt aut indagaverunt ſemper nativam eorum ſignificationem & conſtructionem, ſæpe illi, prout phraſes parum Grammatice interpretabantur, etiam longius errando proceſſerunt, & eam verbis dedere conſtructionem, quæ neutiquam cum primitiva conveniret, & eorum ſignificationem etiam aliquantulum inverteret. Quum dicitur *adire Regem*, certum eſt ex omnium ſententia dici id per Ellipſin pro *adire ad Regem*, atque adeo Accuſativum non regi proxime à Verbo. Sed tamen ipſi veteres plerique aliter eum accepere, ut patet ex eo, quod in paſſivis locutionibus eum converterunt in Nominativum, ut dixerint, *Rex aditur*, & ſimilia innumera. Vide cap. ſeq. in voce *Adeo* & maxime Notas ad vocem *Ambulo*. Hoc vero, ſi rem recta ratione æſtimes, primitus revera ortum ex errore Grammatico, ſed tamen deinceps uſu continuo, penes quem eſt jus & norma loquendi, abunde comprobatum. Similiter mutata etiam ſignificatio, dum unius verbi occurrunt aliquando diverſiſſimæ ſignificationes, ab eadem tamen origine deſcendentes per varios ductus. *Luere* Latinis ſignificat proprie lavare, & ſic purgare, ut

patet

Digitized by Google

patet ex compoſitis. At vero ea ſignificatio in deſuetudinem abiit, & uſu invaluit, ut hoc verbum quaſi proprie deſignaret purgationem ſeu expiationem criminis, quæ fit ſacrificio piaculari, redemptione pecuniaria, aut quacunque pœna. Hinc *luere culpam ſpiritu* Phædr. fab. 68. *Ut cædes aliquo piaculo lueretur*. Liv. I. 26. Sic ergo recte & convenienter adhuc primitivæ ſignificaficationi dicitur *luere peccatum,* prorſus ut *lavare peccatum* apud Terentium Phorm. V, 7, 80. *Venias nunc precibus lautum peccatum tuum.* At vero non ita recte porro, ſed *καταχρηστικῶς* plane, *luere pœnam* dixerunt nonnulli, h. e. præſtare, & ſolvere pœnam, atque ea ratione expiare culpam. Et hoc tamen adeo invaluit, ut *luere* idcirco ſimpliciter in ſignificatu ſolvendæ pecuniæ aut æris alieni frequenter ſit poſitum. Adde his, quæ tradimus de Verbo *Paſcere* Cap. ſeq. ad Vocem *Adverſor*, & de Verbo *Deſiderare* ad vocem *Ambulare.* Jam vero ſic & Deponentia, licet primitus haud dubie fuerint paſſiva, pleraque nunc præferunt ſignificationem activam, frequenti olim uſu figuratæ locutionis, quæ Accuſativum addit paſſivis, ſed quam ut propriam, & tanquam Verbi vere activæ ſignificationis cum ſuo caſu constructi, acceperunt tandem nonnulli, & ita deinceps adhibuerunt, ac formaverunt ſua ex opinione tam frequenter, ut in pleriſque non amplius figurate nunc poſſit exponi, & multum etiam deſciverit à priſtina Verbi ſui ſignificatione. Sic putem *Vereor* proprie nihil fuiſſe aliud, quam pudorem & metum concipio, in metu & verecundia ſum, atque adeo eandem eſſe rationem Paſſivæ vere *Vocis*, ſive dicam *Vereor te*, ſive *Vereor abs Te.* Porro *ſequor* idem eſſe quod jungor alicui, adhæreo alicui pone tergum. Multa etiam ſunt, quæ rei mutuæ habent ſignificationem, & ideo in Paſſivo potiſſimum adhibentur, ſed figurate cum Accuſativo. Talia ſunt *amplecti*, *complecti*, *oſculari*, *ſuaviari*, *adipiſci*, *paciſci*, &c. quæ vere item Paſſiva ſunt, & quia rem mu-

[illegible] quæ eſt hac vel illa eſca [illegible] aut cibo ali, & ſuſtentari [illegible] & in vita. Gell. IX. 4. *eos* [illegible] *avium & ferarum venatione.* Et ibid. *nullo ci-* [illegible] *ſed ſpiritu* [illegible]. Clariſ- [illegible] Ulpianus l. 33. Dig. de rebus auct. jud. poſſ. [illegible] *creditores* [illegible] *debet, veſ-* [illegible] *cauſa. Veſcenti* [illegible] & ſuſtente- [illegible] Manifeſte hic videmus [illegible] verbi ge- [illegible] & paſſivam, quæ [illegible], quare maxi- [illegible] me cum Ablativo reperia- tur [illegible]. Et proinde [illegible] quando occur- [illegible] is figura- [illegible] cum aliis paſſivis. [illegible] tamen ſi magis in [illegible] frequenta- [illegible] tandem [illegible] opinione homi- num verum ejus ſignifica- [illegible] & conſtructionis [illegible], ſicuti revera [illegible], dum verbum [illegible] cœptum [illegible], h. e. acti- [illegible] & con- [illegible] Simile quid de- [illegible] in verbo Cen- [illegible] enim paſſive [illegible] revera *Cenſeri aliquis re-* [illegible] Liv. I. 43. *Hæc claſſis cen- ſeba-*

ſebatur undecim millibus. Scilicet ipſi quidem cives bona ſua in cenſum deferebant; ſed à Magiſtratibus etiam cenſebantur illa, h. e. æſtimabantur, ſi forte parum juſto pretio ipſi ea detuliſſent: ſed & ſi quid omitterent, cogi poterant à Cenſoribus, ut id quoque deferrent: & ſic tunc ipſi, & patrimonium ipſorum, *eo* quoque *cenſeri* dicebantur. Hinc jam ortum, ut homines etiam extra hunc proprie dictæ cenſionis caſum dicantur *cenſeri ea re*, cujus in ipſorum æſtimatione habetur ratio. Sed uſus obtinuit, ut pro Ablativo in iſtis locutionibus tum propriis, tum tranſlatis, etiam Accuſativus & crebro quidem adhiberetur, eodem tamen ſenſu, eademque conſtructionis ratione, ellipſi ſcilicet præpoſitionis. Quam tamen quia non obſervarunt Viri Doctiſſimi, verbum hoc paſſivum pro activo, & accuſativum, tanquam ſi proxime ab eo regeretur, acceperunt, interpretando *Cenſeri*, per *in Cenſum profiteri*, vel etiam per ipſum activum *cenſere*. Sic certe Lipſius ad Tacitum expoſuit illud Ovidii, *Hanc probat, & primis dilectam ſemper ab annis, Eſt inter comites Marcia cenſa ſuas.* Ait enim, *Eſt cenſa pro Cenſuit. Satis nove, immo antique, ut affectatis eſt regnum, pro affectavit &c.* Immo vero ſenſus eſt, Marcia adeo hanc dilexit, ut ſemper eam inter comites ſuas habuerit, & ita, quando fuit cenſa comitum ſuarum nomine, hujus quoque nomine inter illas fuerit cenſa, ſeu hujus quoque ratio fuerit habita in cenſu comitum Marciæ. Dicitur autem *cenſeri hanc rem*, eadem ratione, qua *expleri mentem*, *moveri vultum*, *purgari bilem*, *indui aures aſelli* &c. quæ Auctor infra adfert in Ellipſi præpoſ. κατὰ. Hæc vero documento ſint, etiam Viros doctiſſimos verba vere paſſiva accepiſſe pro deponentibus per cauſam figuratæ locutionis, quam non perſpiciebant, & ita nativam quoque ſignificationem iis mutaſſe. Quod ſi id accidit hodie Viris ſedulo indagantibus linguæ Latinæ vim & naturam, multo facilius id eveniſſe neceſſe eſt pleriſque Veterum, qui nondum con-

nomen adjectivum dico : dicimus enim *decurſus eſt campus*, *decurſa eſt ætas*, *decurſum eſt ſpatium.* Tum deinde, quotieſcunque participium, ſeu adjectivum ſine ſubſtantivo ponitur in neutrali terminatione, pro ſubſtantivo deſiderat, vel totam orationem; ut, *Nuntiatum eſt regem venire*; vel infinitum ſui verbi; ut, *pugnatum eſt*, ſubintellige *pugnare*; vel denique deeſt negotium; ut, *lectum eſt*, ſubaudi *negotium.* Et quum dicimus in activa *vivo*, *curro*, *dormio*, melius intelligitur infinitum, quod verè nomen verbale eſt, ut Priſcianus docet, quam aliud nomen, propiuſque adhæret verbo ſuum infinitum, quàm nomen ipſum verbale; ut, *vivo vivere*, quàm *vivo vitam*; & *curro currere*, quam *curro curſum*; atque ita in
202 paſſiva; *Curritur currere*, & *curſum eſt currere.* Et hæc Priſciani fuit doctrina, quam tu nullo modo es aſſequutus. A Priſciano ſtat Linacer lib. 6. quum agit de Ellipſi. *Appellativum*, inquit, *aliquod ejuſdem ſignificationis*, *cum abſolutorum*, *cæterorumque neutrorum paſſivis iis*, *quæ nos genus vocamus tertium paſſivorum*, *ſubaudiri*, *Apollonio*, *ac Priſciano placere video*;

adſignificat. Et proinde *procurſum eſt* revera ſignificat præteritum verbi *procurrere* in paſſivo. Vide quæ diſputavi ſupra ad Lib. I. cap. 15. pag. 132.

Digitized by Google

video; ut quum ſedetur, ſeſſio; *quum curritur*, curſus. *Quod ſi quem tantorum virorum auctoritas movet, non video, cur is verba hujuſmodi imperſonalia ſtatuat, potius quam perſonalia per defectum nominativi, qui videlicet certus eſt, & propterea non apponitur: nam qui ab hoc ejuſdem ſignificationis nominativo diverſus eſt, is, utpote incertus planè, proferendus eſt.* Ovidius; *Iam tertia vivitur ætas.* Martial. *Tota mihi dormitur hyems.* Horat. *Magna, minorve foro ſi res certabitur unquam.* Hactenus ille. nunc ad activorum diſputationem transeamus.

CAP. II.

Omnia verba „[non ſubſtantiam, ſed accidens ſignificantia] eſſe activa, aut paſſiva. Rejiciuntur Neutra, & Communia, & commentitia Grammaticorum ſpecies.

GRammatici neſcio quo errore inducti, verba omnia in quinque genera diviſerunt, Activum, Paſſivum, Neutrum, Commune, Deponens. *Nobis autem*, inquit Cæſar Scaliger, *ſatis ſit, univerſum verborum ambitum in duo dividere, quæ actionem, & paſſionem ſignificent; quemadmodum horum utrumque ad unum, quippe*

203 *ad ipſum* EST, *quod eſt utriuſque radix, & fundamentum.* Hanc Scaligeri rationem ſic confirmare poſſumus; Philoſophia, id eſt, recta & incorrupta judicandi ratio, nullum concedit medium inter agere, & pati: omnis namque motus aut actio eſt, aut paſſio; imo, ſi rem penitus inſpicias, actio, & paſſio nihil differunt, niſi ratione quadam, ſicut *Acclive*, & *declive*. id quod docet Ariſtotel. 3. Phyſi. cap. 3. Quare quod in rerum natura non eſt, ne nomen quidem habebit. *Nil enim agens*, 2. Acad. inquit Cicero, *ne cogitari quidem poteſt quale ſit:* idem ſecundo De natura Deor. *Mihi*, inquit, *qui nihil agit, eſſe omnino non videtur.* * Quid igitur agent verba *Neutra*, ſi nec activa, nec paſſiva ſunt? nam

* *Quid igitur agent verba Neutra &c.*] Idem ſaltem, quod Nomina Neutra, quæ utique nec Maſculini, nec Feminini ſunt Generis, quum tamen item in rerum natura aliud Genus non ſit. Diſtinctionis cauſa inventæ ſunt hæ vocabulorum appellationes in arte Grammatica, quia quoddam diſcrimen occurrebat in natura ſignificationis vocabulorum, & ita proprie & κατ' ἐξοχὴν verba *Activa* ſunt dicta, quibus ſignificatur actio unius tranſiens in aliud, quæque idcirco Accuſativum requirunt, quo, ut ait ipſe Voſſius de Conſtruct. cap. 21. *actionis objectum vel effectum notatur. Neutra* ergo ſunt ex ſententia Grammaticorum, quibus nec actio unius tranſiens in alterum, nec paſſio unius profecta ab alio deſignatur, quæque uſu vulgari accuſativum ſibi additum

Digitized by Google

ditum non habent, quia eorum actio proxime accedit ad habitum animi vel corporis, certe per ſe ipſa ſine ullo extra ſe objecto aut effecto abſolvitur: unde & *Abſoluta* vocantur. Et ego ſane, ut vere dicam, minime ineptam arbitror in indaganda ſignificatione & natura verborum, diſtinctionem illam *actionis permanentis & tranſeuntis*, quam hoc capite ita prorſus rejicit Auctor. Etenim aliud longe eſt *ſedere, jacere, dormire, calere, &c.* aliud *verberare, amare, docere, legere* &c. Illorum enim actio, quia non exſeritur in alium, nihil extra ſe producit, ſed ab & in uno eodemque homine fit & abſolvitur, nullum utique requirit patientem, & proinde *permanens* in agente concipi debet, & recte etiam ita dici poteſt: cum è contrario iſtorum actio ſemper tendat in objectum ſuum vel effectum, quæ ſunt extra ipſum agentem, atque idcirco *tranſiens* non incommode appelletur. Ut adeo alia ſit illorum actionis vel ſignificationis natura, alia horum: & illorum quidem vel non appellanda ſit actio, ſi actio concipi non debet, niſi quæ tranſeat ab ſe in aliud, aut aliquid extra agentem producat. Vel in arte ſaltem Grammatica ſtatui debeat actio ſine relato effectæ paſſionis, quicquid ex philoſophia in contrarium diſputet Sanctius. Certe uſus ipſe in Lingua Latina apertiſſime iſtiuſmodi diverſas actiones, verbis hanc in rem de induſtria formatis, diſtinxit. Nam poſtquam habuit jam verba *calendi*, *ſtupendi* &c. formavit tamen *calefacere ſtupefacere* &c. Quorſum? niſi ut ab actione illorum, quæ eſt in ſe permanens, alia & diverſa actio, quæ eſt tranſiens ab ſe in aliud, diſtinguatur his verbis proprie eam in rem formatis. Et hæc cauſa, quare idem uſus linguarum quibuſdam verbis ſemper addat Accuſativum, vel quod Accuſativi vicem obtinet, aliis nunquam: ſeu, ut Sanctius diceret, quibuſdam adjungat Accuſativum alienum & varium, quo patiens deſignatur, in aliis intelligi velit cognatum, qui nihil ſignificat. Ceterum quod aliquando reperitur Cognatus ille Accu-

ſativus verbis additus, id vero per ſe nihil me movet ad naturam talium Verborum habendam pro vere Activa, quæ proinde ſemper requirat Accuſativum, ut vult Sanctius. Nam iſte quidem caſus non magis directe & proxime regitur ſemper à Verbo, quam cognatus Ablativus; ſeu ille æque ac hic ſæpe pendet à præpoſitione, & ſignificat aliquando ſimpliciter modum rei, vel Emphaticam intenſionem. Modum ſignificari patet ex eo, quod plerumque reperitur cum epitheto, quo manifeſte modus rei deſignatur: is vero ut deſignari queat, requiritur utique cognatum verbi Nomen Subſtantivum, cui addi poſſit illud epitheton. Quum ſine Epitheto occurrit, plerumque majorem ſolummodo Emphaſin declarat, æque ac in Lingua Orientali, מות תמות *moriendo morieris*: in lingua Græca, *νίκην νικᾶν*. Æl. Vàr. Hiſt. VIII. 15. *ἰδὼν εἶδον*. Actor. VIII. 34. in Latina, *parce parcus* apud Plaut. Aulul. quod male mutat Meurſius in Mantiſſa cap. 4. Et ſic *memoriâ meminiſſe*, *vitâ vivere*, *mori morte*, quo eodem plane ſenſu & modo dicitur etiam *mori mortem*, ut ſcilicet Accuſativus regatur à ſuppreſſa ſua præpoſitione, quæ eſt *κατὰ*, æque ac Ablativus a ſua. Vide & Cap. ſeq. ad Verbum *Aeſtuo*, & lib. IV. cap. 3. p. 392. ed. Vet. Quapropter ſine ulla ferme hæſitatione admitterem ego in Linguam Latinam Verba *Neutra* ſeu *Abſoluta*, nullum Accuſativum vel expreſſum vel intellectum deſiderantia, ſiquidem Natura & uſus plerarumque ſaltem linguarum diſtinxiſſe videtur ſignificationes Verborum in ſignificationes actionis, vel *tranſeuntis* in alium, vel *permanentis* in ſe ipſa: cujus poſterioris ſignificationis verba ideo etiam in Lingua Latina ſine Accuſativis enunciantur, & ſemper enunciari poſſunt quippe quum Accuſativus ille Cognatus ſi maxime addatur, nihil faciat ad augendam aut variandam ſignificationem rei, propter quam tamen inventa ſunt ſingula vocabula, & ipſæ Linguæ. Speciem tamen quandam habet, quod adfert Sanctius cap. ſeqq. init

i iit. contra hanc ſententiam: reperiri ſcilicet Neutrorum quoque Paſſiva, maxime Imperſonalia; quæ ut ipſa non videntur ei conſtrui poſſe ſine Nominativo, ſic ergo & iſtam Accuſativi, licet non neceſſarii, confirmare videntur Ellipſin in Activa forma. Sed neque in eo magnam ineſſe argumenti vim, vel hinc liquet, quod & à *Sum*, quod utique verbum eſt Subſtantivum, & proinde vere *Neutrum* ac *Abſolutum*, formari poteſt *Eſtur*, ſicuti patet ex compoſito *Poteſtur*, *poteratur*, quorum exempla vide apud Voſſium de Anal. III. 36. Jam ſicuti hoc non evincit, τὸ *Sum* eſſe verbum Activum, ſic nec *caletur*, *ſtatur* &c. evincunt *Caleo*, *Sto* &c. vere eſſe Activa, quæ Accuſativum requirant, quum Veteres videantur ſæpe illa imperſonalia paſſiva formaviſſe, ut non ita attenderint conſtructioni ſeu rationi Grammaticæ, quæ Nominativum ante Verba Finita requirit, quam ſignificationi ipſius Actionis. Atque idcirco, inprimis ſi reſponderent ad interrogationem factam per Verbum paſſivum, concinnius ſibi viſi ſunt ejuſdem formæ verbum adhibere, etiamſi illud ceteroqui, nec ejus ſignificatio, haberet aut admitteret Paſſivum. Ut adeo Terentius ad *Quid agitur*? maluerit eodem modo reſpondere, *Statur*, pro, ego ſto. Plaut. Perſa. 1. 1. 17. ad eandem interrogationem, *Vivitur*, pro ego vivo, pro quo etiam dixiſſe potuiſſet, *Eſtur*. Et ſic porro alii, pro, homines calent, dixerunt *caletur*, licet ceteroquin horum & ſimilium paſſiva non magis ſint in uſu, nec concipi queant, quam τοῦ *Sum*. Sed de his accuratius & uberius egi Cap. ſeq. ad Verbum *Ambulare viam*. Sed & quæ Cap. ſup. de Imperſonalibus Locutionibus diximus, iis ſimpliciter & unice actionem denotari, quæ ineſt in ſignificatione verbi, ſine ulla cogitatione Perſonæ, aut Nominativi, id vel maxime locum habet in hiſce Paſſivis Neutrorum, *Statur*, *Caletur*, &c. Ea vero Imperſonalia ut integrum habent ſenſum abſque Nominativo, atque ideo neque requirunt eum, neque expreſ-

ſum habent, ſic eorum Activa, quia actionem in ſe permanentem notant, & ſenſum per ſe abſolvunt ac perficiunt, eadem ergo ratione neque deſiderant Accuſativum ſibi addi, neque requirunt non additum. Dicam amplius: Ipſa illa vere Activa, quæ actionem in aliud tranſeuntem notant, non ſemper habere additum ſibi Accuſativum, nec requirere ad ſenſum locutionis abſolvendum. Nam ſicuti & illorum Imperſonalia Paſſiva ſimpliciter & abſolute notant actionem rei, quæ Verbo notatur, nec finiuntur in ullam perſonam aut ſuppoſitum, in quod illa actio rei proprie ſe exſerat: Veluti apud Plautum Pœnulo IV, 2. 13. *Bibitur, eſtur, quaſi in popina:* Senſus enim in his eſt integer & abſolutus, licet nullus addatur nec intelligatur Nomitativus, quia Auctor tantum ipſam rem, quæ illis notatur verbis, fieri, ſignificare voluit, non vero quid ejus rei fiat, h. e. quid bibatur aut edatur. Sic ergo & Activa ſimpliciter aliquando ipſam notant actionem rei, nec quidquam amplius, atque ita, ut non dirigatur iſta locutio in certum actionis objectum. Veluti quum roganti *quid agis?* reſpondeo, *Edo*: nihil aliud tunc ſignifico, quam me facere actionem edendi. Verum quidem eſt Philoſophice, non me poſſe *Edere*, niſi aliquid ſit quod edam: at nos hic non enarramus naturam rerum Philoſophice, ſed indagamus Grammatice ex uſu Linguæ ſenſum vim & rationem loquendi. Quin adeo hæc vera ſunt, ut multa Verba primitus notantia actionem tranſeuntem, quia tamen accepiſſe videntur paulatim uſu vulgi ſignificationem quoque actionis permanentis, acceperint ergo etiam conſtructionem neutralem. Sic enim *invideo tibi bona* active dicitur, at *invideo bonis tuis* neutraliter, q. d. præſto bonis tuis actionem invidendi ea. Ita *Supplicare alicui*, *Bene alicui Velle* & ſimilia plura. Vide & Priſcianum lib. 18. p. 1160, 1161. Neque vero negare ea, quæ hic affirmamus, poterit Sanctius, ſi attenderit ad ea, quæ ipſe in ſimili planè negotio ſtatuit. Etenim infra

cap.

cap. 4. de Paſſivis hanc dedit Regulam: *Paſſivum Verbum nihil præter ſuppoſitum deſiderat*, & porro rejicit omnes locutiones, quibus creditur vulgò res agens in Paſſiva forma deſignari. At vero annon eadem eſt ratio relationis mutuæ in patiente, quæ in agente? Quod ſi ergo Paſſio Grammatice poteſt concipi abſque Agente h. e. ut Agens in paſſiva locutione neque exprimatur diſerte, neque intelligatur neceſſario, quaſi per Ellipſin omiſſus, quæ tum cauſa eſt, quare & Actio, etiam illa, quæ natura ſua & philoſophice tranſit ſemper in aliud, Grammatice tamen concipi nequeat, quin ſemper quæratur quaſi neceſſario addendus aut intelligendus Patiens, ad ſenſum locutionis abſolvendum? ſed & eadem ratio, ſi quid valeret, poſtularet quoque Nominibus Verbalibus, & actionem ſignificantibus, ut *Lectio*, *Viſus*, *Auditus* &c. addi ſemper Genitivum, quo Paſſivum Actionis objectum ſignificetur; quod nemo, opinor, dixerit. Vide etiam quæ notavi ad cap. 4. init. Relinquamus ergo Verbis actionem in ſe permanentem notantibus, & ſenſum ſine Accuſativo abſolventibus, ſuam conſtructionem, nec oneremus ea caſu, quem non requirunt. Ceterum ſi maxime omnia in O. exeuntia requirerent plane Accuſativum, non tamen vel ſic ſemper in iis intelligerem Cognatum, quem tantopere Sanctius noſter urget, ſed ſæpiſſime Reciprocum, cujus Ellipſis in lingua Latina frequentiſſima eſt, etiam in Verbis, quæ natura & uſu ſuo actionem tranſeuntem notant, ſed quæ etiam neutraliter ſæpe per iſtam Ellipſin videntur poni. Tale eſt vulgatum illud, *quod bene vertat*. Sueton. Calig. 50. *Amatorio medicamento, ſed quod in furorem verterit*. Sic Aug. cap. 98. *Exercentes Ephebi*. Sall. 1. Hiſtor. in oratione Philippi, *Ignoſcendo Populi R. magnitudinem auxiſſe*, Ita *tondere*, *lavare*, *geſtare*, & quamplurima ſimilia in conſtructione neutrali paſſim occurrunt. Vide Rivium, & Manut. ad Sall. Catil. 6. Putſchium ad Jug. 104. & maxime Voſſium Anal. III.

3. &

nam ſi agit, aliquid agit; ſi vivit, aliquid vivit: cur enim concedas rem agentem in verbis, quæ *neutra* vocas, ſi tollis quid agant? An neſcis omnem cauſam efficientem debere neceſſariò effectum producere? Deinde etiam effectum non poſſe conſiſtere ſine cauſa? Quanto rectiùs Ariſtoteles, qui libro primo de generatione & interitu aſſerit, *in omni actione alterum*
207 *eſſe quod agat, alterum quod patiatur.* A Philoſophis, inquis, iſta ſumis; metuebam ne à lenonibus diceres; quaſi ulla ſit ars, quæ poſſit eſſe à ratione aliena. Itaque verba Neutra neque ulla ſunt, neque natura eſſe poſſunt, quoniam illorum nulla poteſt demonſtrari definitio. Sed ſi Philoſophos ſpernis, audi etiam Grammaticos antiquos. Priſcianus; *Verbum eſt pars orationis cum temporibus, ſine caſu, agendi vel patiendi ſignificativum. Hac,* in-

Neutra verba nulla ſunt.

Lib. 8. cap. de verbo.

3. & me infra ad Cap. 3. Vocem *Adverſarii*, & ad Lib. IV. cap. 3. circa finem. Quid ergo? prorſus cenſeo poſſe ac debere retineri in arte Grammatica appellationem *Neutrorum*, ut, quoniam uſu constructionis, & natura ſignificationis diſtincta ſunt ab aliis, quæ actionem transeuntem notant, & quorum ſignificatio requirere ideo videtur Accuſativum, in quem tendat actio, ſecus quam ſe res habet in hiſce, ut, inquam, proinde etiam appellatione aliqua diſtinguantur ab illis *Activis*, quaſi κατ' ἐξοχὴν ita dictis. Plura in hanc rem vide ad Caput Sequens.

Digitized by Google

inquit, *definitione omnia tam finita, quàm infinita verba comprehenduntur*; & neutra *etiam, quæ dicuntur* abſoluta; *&* deponentia *omnino naturaliter* vel *in actu ſunt*, vel *in paſſione*. Eadem ferè Anton. Nebriſſ. lib. 3. *Verbum*, inquit, *eſt pars orationis declinabilis, cum modis, & temporibus, agendi vel patiendi ſignificativa.* Apertius Cæſar Scaliger; *Quibus*, inquit, *manifeſtum eſt, verba neutra non eſſe ab activis ſejuncta.* Fatentur itaque omnes, quum rationem admittunt ducem, verba tantum in Activa, & Paſſiva poſſe dividi. Sed ſtatim revertuntur ad ineptias grammaticas, multa genera verborum comminiſcentes, & quod pejus eſt, per terminationes in *o*, & *or*, dividentes; * quaſi verborum natura per terminationes & accidentia

* *Quaſi verborum natura per terminationes* &c.] Quidni, Si duplex eſt natura verborum, activa & paſſiva, Linguæ eam ſuis etiam terminationibus diſtinxerunt, & cuique propriam dederint? Certe quum in Lingua Latina duplex modo ſit terminatio verborum, O & OR, prout etiam duplex modo eſt natura rerum, & quum altera ſit propria verbis actionem quamcunque, ſive tranſeuntem, ſive permanentem, ſignificantibus, altera vero iſti, ut paſſio actioni, reſpondeat, & revera paſſionem notet, nulla eſt cauſa, quare per terminationes illas Genera ſeu Naturam verborum dividere refugiamus. Sed ait Sanctius, multa in OR exeuntia, quæ *Deponentia* appel-

appellantur, Activa omnino ſunt. At ego vix dubitem, hæc quoque verba primitivo uſu & ſignificatione, ſed quæ nunc nobis maximam partem lateat, fuiſſe vere paſſiva. Nam duæ hæ terminationes videntur omnino duplici verborum naturæ ex primo inſtituto conſtanter & proprie reſpondiſſe. Quod autem poſteriorum temporum uſus immane quantum in nonnullis à primitiva eorum ſignificatione & conſtructione receſſiſſe nunc nobis videtur, id vero accidit etiam quamplurimis in aliis, adeo ut propria & prima ſignificatio ſæpe prorſus ſit per recentiorem obliterata, & conſtructioni etiam propriæ ſucceſſerit plane figurata, perpetuo ſui uſu ſpeciem propriæ & nativæ præferens. Immo vero dum poſteriores ſcriptores ſæpe tantum attenderunt uſui vocabulorum, qui ſuo tempore obtinebat, neque perſpexerunt aut indagaverunt ſemper nativam eorum ſignificationem & conſtructionem, ſæpe illi, prout phraſes parum Grammatice interpretabantur, etiam longius errando proceſſerunt, & eam verbis dedere conſtructionem, quæ neutiquam cum primitiva conveniret, & eorum ſignificationem etiam aliquantulum inverteret. Quum dicitur *adire Regem*, certum eſt ex omnium ſententia dici id per Ellipſin pro *adire ad Regem*, atque adeo Accuſativum non regi proxime à Verbo. Sed tamen ipſi veteres plerique aliter eum accepere, ut patet ex eo, quod in paſſivis locutionibus eum converterunt in Nominativum, ut dixerint, *Rex aditur*, & ſimilia innumera. Vide cap. ſeq. in voce *Adeo* & maxime Notas ad vocem *Ambulo*. Hoc vero, ſi rem recta ratione æſtimes, primitus revera ortum ex errore Grammatico, ſed tamen deinceps uſu continuo, penes quem eſt jus & norma loquendi, abunde comprobatum. Similiter mutata etiam ſignificatio, dum unius verbi occurrunt aliquando diverſiſſimæ ſignificationes, ab eadem tamen origine deſcendentes per varios ductus. *Luere* Latinis ſignificat proprie lavare, & ſic purgare, ut

patet

Digitized by Google

patet ex compoſitis. At vero ea ſignificatio in deſuetudinem abiit, & uſu invaluit, ut hoc verbum quaſi proprie deſignaret purgationem ſeu expiationem criminis, quæ fit ſacrificio piaculari, redemptione pecuniaria, aut quacunque pœna. Hinc *luere culpam ſpiritu* Phædr. fab. 68. *Ut cædes aliquo piaculo lueretur.* Liv. I. 26. Sic ergo recte & convenienter adhuc primitivæ ſignificaficationi dicitur *luere peccatum*, prorſus ut *lavare peccatum* apud Terentium Phorm. V, 7, 80. *Venias nunc precibus lautum peccatum tuum.* At vero non ita recte porro, ſed καταχρηστικῶς plane, *luere pœnam* dixerunt nonnulli, h. e. præſtare, & ſolvere pœnam, atque ea ratione expiare culpam. Et hoc tamen adeo invaluit, ut *luere* idcirco ſimpliciter in ſignificatu ſolvendæ pecuniæ aut æris alieni frequenter ſit poſitum. Adde his, quæ tradimus de Verbo *Paſcere* Cap. ſeq. ad Vocem *Adverſor*, & de Verbo *Deſiderare* ad vocem *Ambulare.* Jam vero ſic & Deponentia, licet primitus haud dubie fuerint paſſiva, pleraque nunc præferunt ſignificationem activam, frequenti olim uſu figuratæ locutionis, quæ Accuſativum addit paſſivis, ſed quam ut propriam, & tanquam Verbi vere activæ ſignificationis cum ſuo caſu conſtructi, acceperunt tandem nonnulli, & ita deinceps adhibuerunt, ac formaverunt ſua ex opinione tam frequenter, ut in pleriſque non amplius figurate nunc poſſit exponi, & multum etiam deſciverit à priſtina Verbi ſui ſignificatione. Sic putem *Vereor* proprie nihil fuiſſe aliud, quam pudorem & metum concipio, in metu & verecundia ſum, atque adeo eandem eſſe rationem Paſſivæ vere *Vocis*, ſive dicam *Vereor te*, ſive *Vereor abs Te.* Porro *ſequor* idem eſſe quod jungor alicui, adhæreo alicui pone tergum. Multa etiam ſunt, quæ rei mutuæ habent ſignificationem, & ideo in Paſſivo potiſſimum adhibentur, ſed figurate cum Accuſativo. Talia ſunt *amplecti*, *complecti*, *oſculari*, *ſuaviari*, *adipiſci*, *paciſci*, &c. quæ vere item Paſſiva ſunt, & quia rem mu-

tuæ

tuæ actionis notant, magis adhibita reperiuntur quam eorum Activa. Sed & quamplurima ſunt ex iis, quæ dicuntur Deponentia, ſed quæ vere paſſivam primitus habuerunt ſignificationem moræ, qua detinentur homines in ea actione. Huc refero *Augurari*, *auſpicari*, *aucupari*, *contemplari*, *exſecrari*, *lachrymari*, *Meditari*, *Venerari*, *Venari*, h. e. in augurando, auſpicando, &c. occupari, detineri. Denique confirmatur id, quod dixi, vel maxime ex quibuſdam, quæ inter Deponentia numerantur, & tamen maxime cum Ablativo, qui creditur ſignificare ipſum Actionis objectum, conſtruuntur, veluti *Potior*, *fruor*, *utor*, *fungor*, *veſcor*. Hæc enim & ſimilia vere eſſe paſſiva per τὸ *Potior*, de quo Cap. ſeq. ago, & *Veſcor* demonſtrari abunde poteſt. Explicatur hoc quidem, tanquam ſi proprie ſignificet edere aliquid: & proinde etiam cum Accuſativo junctum reperitur. Vide cap. ſeq. in v. *Veſcor*. Sed tamen vel ſic vere eſt paſſivum, & paſſivam habet natura ſua ſignificationem, quæ eſt hac vel illa eſca aut cibo ali, & ſuſtentari in vita. Gell. IX. 4. *eos veſci avium & ferarum venatibus*. Et ibid. *nullo cibatu veſcentem, ſed ſpiritu florum victitantem*. Clariſſime Ulpianus l. 33. Dig. de rebus auct. jud. poſſ. *Si bona pupilli creditores poſſidere cœperint, deminutio ex his fieri debet, veſcendi pupilli cauſa*. *Veſcendi* h. e. ut alatur & ſuſtentetur. Manifeſte hic videmus ſignificationem verbi genuinam & paſſivam, quæ etiam ratio, quare maxime cum Ablativo reperiatur junctum. Et proinde Accuſativus quando occurrit, explicandus is figurate, ut cum aliis paſſivis. Is ipſe tamen ſi magis in hoc verbo fuiſſet frequentatus, mutaſſet tandem prorſus in opinione hominum veram ejus ſignificationem & conſtructionis rationem, ſicuti revera jam cœpit, dum verbum illud haberi jam cœptum pro Deponenti, h. e. activæ ſignificationis & conſtructionis. Simile quid deprehenditur in verbo *Cenſeri*. Dicitur enim paſſive revera *Cenſeri aliqua re*. Liv. I. 43. *Hæc claſſis cenſeba-*

Digitized by Google

ſebatur undecim millibus. Scilicet ipſi quidem cives bona ſua in cenſum deferebant; ſed à Magiſtratibus etiam cenſebantur illa, h. e. æſtimabantur, ſi forte parum juſto pretio ipſi ea detuliſſent: ſed & ſi quid omitterent, cogi poterant à Cenſoribus, ut id quoque deferrent: & ſic tunc ipſi, & patrimonium ipſorum, *eo* quoque *cenſeri* dicebantur. Hinc jam ortum, ut homines etiam extra hunc proprie dictæ cenſionis caſum dicantur *cenſeri ea re*, cujus in ipſorum æſtimatione habetur ratio. Sed uſus obtinuit, ut pro Ablativo in iſtis locutionibus tum propriis, tum tranſlatis, etiam Accuſativus & crebro quidem adhiberetur, eodem tamen ſenſu, eademque conſtructionis ratione, ellipſi ſcilicet præpoſitionis. Quam tamen quia non obſervarunt Viri Doctiſſimi, verbum hoc paſſivum pro activo, & accuſativum, tanquam ſi proxime ab eo regeretur, acceperunt, Interpretando *Cenſeri*, per *in Cenſum profiteri*, vel etiam per ipſum activum *cenſere.* Sic certe Lipſius ad Tacitum expoſuit illud Ovidii, *Hanc probat, & primis dilectam ſemper ab annis, Eſt inter comites Marcia cenſa ſuas.* Ait enim, *Eſt cenſa pro Cenſuit. Satis nove, immo antique, ut affectatis eſt regnum, pro affectavit &c.* Immo vero ſenſus eſt, Marcia adeo hanc dilexit, ut ſemper eam inter comites ſuas habuerit, & ita, quando fuit cenſa comitum ſuarum nomine, hujus quoque nomine inter illas fuerit cenſa, ſeu hujus quoque ratio fuerit habita in cenſu comitum Marciæ. Dicitur autem *cenſeri hanc rem*, eadem ratione, qua *expleri mentem*, *moveri vultum*, *purgari bilem*, *indui aures aſelli* &c. quæ Auctor infra adfert in Ellipſi præpoſ. κατὰ. Hæc vero documento ſint, etiam Viros doctiſſimos verba vere paſſiva accepiſſe pro deponentibus per cauſam figuratæ locutionis, quam non perſpiciebant, & ita nativam quoque ſignificationem iis mutaſſe. Quod ſi id accidit hodie Viris ſedulo indagantibus linguæ Latinæ vim & naturam, multo facilius id eveniſſe neceſſe eſt pleriſque Veterum, qui nondum

dentia, non per eſſentiam, eſſet indicanda. An

conſtituta Grammatica, eam ejuſque rationem in conſtructionibus ignorantes, nec inveſtigantes, ſimpliciter ex uſu vulgi loquebantur. Unde haud dubie factum, ut hodie iſta, quæ dicuntur *Deponentia*, prorſus etiam videantur paſſivam ſignificationem depoſuiſſe, ſeu nihil amplius paſſivi tum in vulgari ſignificatione, tum in conſtructione præ ſe ferre. Id quod tanto factum proclivius, quod, licet propria ipſorum verborum ſignificatio mutata videatur ex paſſiva in activam, eadem tamen maneat quod ad ſenſum. Nam eodem recidit, ſive *veſcor cibum* exponas per, alor & ſuſtentor cibo, ſive per, edo cibum. Similiter *gravari matrem*, *prætoria*, idem eſt, ſive interpreteris moleſtia affici & onerari ad conſpectum matris vel prætoriorum, ſive ſimpliciter, faſtidire matrem vel prætoria. Similiter vero multa etiam ſunt Verba, quorum itidem Activa plane interciderunt, & ideo illa non tam Paſſivam quam Neutralem videntur habere ſignificationem & Conſtructionem, licet Paſſiva tamen vere ſint. Veluti *Naſcor* paſſivum, eſt ab antiquo *Genare*, quod eſt a Gr. γεννάω. Et hinc Tacitus quum ait Hiſt. I. 16. *Generari & naſci a Principibus, fortuitum*, manifeſte τὸ *Naſci* paſſivo ſenſu adhibuit. Adde his omnino, quæ Cap. ſeq. ad Verbum *Adverſor* diſputamus. Neque tamen exiſtimo, omnia prorſus Deponentia habuiſſe olim ſua Activa in O exeuntia, & fuiſſe primitus Paſſivæ omnino ſignificationis & conſtructionis. Nec enim dubito, quin multa ejus generis ſerius ſint formata ad exemplum & inſtar aliorum, Deponentium ſpeciem & uſum jam habentium, atque ideo ſtatim acceperint conſtructionem & ſignificationem, qualem illa priora jam habebant, vel habere credebantur. Talia putem fuiſſe multa ex iis maxime, quæ ab Nominibus ſunt formata, & neutrali adhibentur ſignificatione Veluti, *Adminiculor*, *Argumentor*, *Calumnior*, *Hariolor*, &c.

Digitized by Google

An aliud eſt, *Afficio te injuria*, aliud, *proſequor te injuria*? & *oſculor te*, & *baſio te*? Activa hæc ſunt omnia natura; quocunque fine terminentur: nam quæ vocantur *Deponentia*, activa omnino ſunt; neque enim ideo ita dicuntur, quia ſint aliud genus ab activis, ſed quia fuerunt aliquando *Communia*, quæ ſimul actionem, & paſſionem ſignificarent; ſed quia depoſuerunt paſſivam ſignificationem, dicta ſunt *deponentia*, quaſi dicas, *Activa deponentia*. Quum igitur in uſu fuerunt verba Communia, nulla erant Deponentia, nunc quia ſunt deponentia, * nulla erunt Communia: quis enim nunc latinè dicat; *Tu amplecteris à me*, & *tu oſcularis à me*; &, *liber interpretatur à præceptore*. Quod ſi dicas, reperiri aliqua Participia in utraque ſignificatione, dicam, id totum eſſe à me, qui aſſero † aliquando fuiſſe verba communia, quorum veſtigia remanent in ali-

Deponentia ſunt Activa.

* *Nulla erunt communia*] At Vide Voſſ. Anal. III. 5. & 6. ubi & videbis exempla τῦ *amplecti* & *interpretari* in ſenſu paſſivo. & adde Gellium XV. 13.

† *Aliquando fuiſſe Verba Communia*] Non hæc eſt rectio perticipiorum, quæ in utraque, activa & paſſiva, ſignificatione reperiuntur; ſed quod ipſa illa Participia Præterita, Veluti *Amatus* &c. quæ Auctor hic intelligit, utriuſque revera fuerint, & potiſſimum Activæ ſignificationis. Vide me ſupra ad I, 15. pag. 147. & 148.

aliquibus participiis. Quid, quod ex tuis deponentibus adducam Participia paſſionem ſignificantia? Ante Ciceronem multa verba fuerunt communia; unde ipſe in Officiis citat ex veteri poeta; *O domus antiqua, quam diſpari domino dominaris.* Inſerit & Salluſtius in Jugurtha orationem C. Memmii, in qua legitur; *quidquid ſine ſanguine civium ulciſci nequit.* Cicero in Oratore perfecto dixit; *Pes enim, qui adhibetur ad numeros, partitur in tria. Partitur* ibi paſſivum eſſe à *Partio*, dicendum eſt, non commune; quanquam mihi locus ſuſpectus eſt, & fortaſſe legendum, *Numeros partitur*, id eſt, dividit. Itaque jam conſtat, omnia verba aut eſſe activa, aut paſſiva, ut ex Ariſtotele comprobavimus. Unde falſum eſt & illud, quod ex Categoriis Dialectici diſputant, *inter agere, & pati*
212 *medium eſſe jacere, ſtare, & ſitum eſſe*;
nam ſi jacet, aut ſedet, aut ſitus eſt, aliquid agit: ſedet enim ſeſſionem, & ſtat ſtationem. Ego enim illas Categorias, ſive prædicamenta Ariſtotelis non eſſe, multis argumentis poſſum comprobare. Multò minus illa ferenda ſunt apud Philoſophos, & Theologos tritiſſima, *de actionibus permanentibus, & tranſeuntibus*; nam ſi actio eſt, aliquid agit.

Liber de Prædicamentis non eſt Ariſtotelis.

Nulla eſt Actio permanens.

Turpiter lapſi multis modis Grammatici,

ci, qui verba ſeu activa, ſeu neutra, ſive deponentia, in Species partiti ſunt. Primo quia *ſpecies* in grammatica non id, quod tu fingis, ſignificant, ſed id quod lib. 1. cap. 3. ſignificavimus. Deinde nemo eſt, qui non videat, verba primæ ſpeciei, ſive *ordinem* vocare malis, eſſe etiam vel ſextæ vel quartæ, & aliarum etiam eſſe poſſe; nam *amo te*, dicimus; & *inſania eſt amare tanti*; & *id amo te*; & *ecquid nos amas de fidicina iſtac*; *& ubi ſunt qui amant a Lenone*, apud Plautum. Itaque ſi omnia verba ſunt diverſarum ſpecierum, quid opus eſt his ſpeciebus, id eſt tricis, & fallacis? Dicam clarius, ſi omnia verba ſunt omnium ordinum, aut ſi nullum verbum in his ordinibus habet propriam ſedem, ita ut in aliam tanſire non poſſit, manifeſta inſania eſt iis ſpeciebus puerorum ingenia diſtorquere. Poſtremo in hoc maximè peccatur, quod etiamſi verum ſit, verba primæ claſſis regere accuſativum, quiſnam ſit ille accuſativus ignoratur: quid enim eſt apud Latinos; *Fœmina reponit genus*, aut *mas reponit genus*, nullo monſtrante? Aut quis unquam dixit, *ego amo Deum*, & *Deus amatur à me*? * num etiam dices, *facio* 213
orationem; & *do tibi damnum*, & multa

* *Num etiam dices*] Nullam mihi conſtare cauſam,

hujuſmodi. Ex optimis ſcriptoribus hæc diſcenda ſunt, non ex arte grammatica: nec grammatica docet latinè loqui, ſed Latinum ſermonem ad Artem refert, ut tu poſtea ex latina imitatione latinè loqui diſcas. Quum igitur, ſecluſo verbo ſubſtantivo, omnia verba ſint aut activa aut paſſiva, intelligendum eſt, Activa omnia vel in varios tranſire accuſativos; ut, *facere verba*, *fidem*, *finem:* vel in unicum tantum, id eſt, in ſuum; ut, *vivere vitam*; *mori mortem*; *egere egeſtatem*; *furere furorem.* de quibus Ruffinianus Rhetor. lib. 2. ſic ait; *Figura per pleonaſmum*; *ut*, Mortem occumbere, *&* obire diem; *&* vivere vitam; *&* pugnare pugnam; *&* ire ſter. In quibus ſive addas, ſive tollas accuſativum, idem manet ſenſus, & totidem virtute vocabula enarrantur. idem enim eſt, *Vivo* & *Vivo vitam:* idem, *Careo pecuniarum*, & *Careo caritatem pecuniarum:*

Omnia verba præter Subſtantivum ſunt vel Activa, vel Paſſiva.

ſam, quare non recte dici queat, *ego amo Deum*, ſupra ad pag. 12. ſum teſtatus. Similiter *facio orationem*, quidni ferri æque poſſit, ac dicitur *facio apologum* h. e. comminiſcor. apud Plaut. Sticho. IV. 1. 64. Sic & Cic. de Sen. cap. 7. *Sophocles ad ſummam ſenectutem tragædias fecit.* Petron. *Poëma*, Et, *mortuo Epigramma facere.* Porro Phraſin *damni dandi* confirmat utique celebris illa locutio in Lege Aquilia, *Damni injuria dati.* Sed & ſic Terent. Andr. I. 1. 116. *Nam ſi illum objurges, vitæ qui auxilium tulit, quid facias illi, qui dederit damnum aut malum;*

Digitized by Google

rum: idem eſt, *Egeo medici*, & *Egeo egeſtatem medici*. unde enim eſſet in paſſiva, *Egetur*, *Sedetur*, *Statur*, niſi activè diceretur, *egeo egeſtatem*, *ſedeo ſeſſionem*, *ſto ſtatum*, ſive *ſtationem?* Sed jam nobis objicies, cur hos accuſativos non invenimus? * quia vitium eſſet apponere, vel ſaltem archaiſmus: nam olim frequens erat, *nocere noxam*; *ſervire ſervitutem;* nunc 214
niſi addendum ſit adjectivum, pleonaſmus erit: ut enim ſupervacuum eſt dicere, *Gaudemus gaudium*, ita neceſſario dicemus; *Tuum* vel *alienum gaudium gaudebimus*; *hunc furere furorem*; *conſimilem ludere ludum*. & Græcis quidem, ut inquit Budæus in commentariis, familiare eſt, omnibus verbis ſeu tranſitivis, ſeu abſolutis, ſeu paſſivis, ſeu deponentibus, nomina ſubſtantiva ab eiſdem deducta in accuſativo caſu ſubjicere.

Illud porrò non eſt leviter advertendum, verba quæ uni tantum accuſativo deſerviunt; ut, *Vivo*, *Dormio*, poſſe multos alios recipere, dummodo per tranſlationem idem

* *Quia Vitium eſſet apponere*] An ergo Vitium ex natura artis proficiſcitur? an ars poſtulat ſibi apponi, quod Vitium eſt? denique an ars linguæ & ratio ac vis loquendi flagitat adhiberi & apponi, quod adeo nihil addit ad ſenſum, ut vitium quoque ſit illud apponi. Sed ſatis hæc omnia refutavimus in principio hujus Capitis.

idem ſignificent, quod proprius accuſativus: Recte enim dicas de aliquo avaro; * *Vivit Pecunias*, id eſt, tota illius vita nihil aliud eſt, quam meræ pecuniæ. Virg. *Corydon* † *ardebat Alexin*, id eſt, ardor, quem ardebat Corydon, erat Alexis, „ [erat Ignis, quo „ conflagrabat Corydon.] In ſacris aptiſſime dictum eſt; *Terra germinet Salva-*
215 *torem*. Sic dicimus; *Somniat theſaurum*. Cic. lib. 13. epiſt. 28. *Tum ſtudia illa, quibus ante delectabamur, nunc etiam vivimus*. Adrianus Turnebus lib. 10. cap. 1. Adverſariorum, ſuper illud Perſii; *Iratum Eupolidem prægrandi cum ſene palles. Audacter*

* *Vivit pecunias*] Haud ſcio, an quiſquam ita ſit locutus. Certe quod ex Cic. Fam. XIII adfert mox Noſter, alieniſſimum eſt, ut patebit ex loco tantum inſpectio, qui ita ſe habet. *Eſt enim in eo cum virtus, tum ſtudia illa noſtra, quibus antea delectabamur, nunc etiam vivimus*. Manifeſtum eſt τὸ *vivimus* non referri ad *ſtudia*, ſed ad *quibus*.

† *Ardebat Alexin*] Sic Gell. VII. 8. *Delphini puerum forma liberali miris & humanis modis arſerunt*. Ceterum hic Accuſativus per Ellipſin præpoſ. κατὰ omnino explicandus. Vide ipſum Sanctium cap. ſeq. in Voce *Doleo*, & *Pereo*. Et ſimile prorſus eſt, quod apud Comicos paſſim occurrit *deperire aliquem*. Plaut. Amph. I. 3. 19. *Te efflictim deperit*. Terent. Heaut. III. 2. 15. *Minime miror, Clinia hanc ſi deperit*, h. e. ſi propter hanc, & ad hujus deſiderium, prorſus perit amore. Ita enim Suetonius Veſp. 22. *quaſi amore ſui deperiret*. Similiter expono *Pallere Eupolidem* h. e. pallere propter & ad lectionem Eupolidis, vel forte pallendo lectionem Eupolidis declarare, ut nonnulla mox explicabimus.

dacter, inquit, *dictum eſt*, Pallere Eupolidem; *ut ſi diceret*, pallere pallorem, *quod eſt*, *qui palles*, *quod tam impenſe illis poëtis operam impenderes*, *ut decolorem contraxeris inſano labore vultum.* Hæc ille. Similia ſunt; *Alios ſuſpirat amores*; * *Crepat ſulcos*, *& vineta*, de quibus ſuis locis. Advertendum inſuper, accuſativum cognatum, qui eſt in verbis ſimplicibus, poſſe etiam in compoſitis ſubintelligi; ut, *obiit*, *interiit*, *periit*, ſcilicet, *viam*, vel *iter*.

* *Crepat ſulcos & vineta*] Heic eſt Ellipſis, non tam in conſtructione, quam in ſenſu. Nam revera Accuſativi hi proxime reguntur à Verbo, ſed quod interpretandum cum Ellipſi τοῦ *dicere*, *memorare*: Atque adeo *crepat ſulcos* eſt cum crepitu memorare & jactare. Sic Plaut. Mil. III. 1. 57. *Neque publicas res clamo*, *neque leges crepo.* Salluſt. Or. I. ad Cæſarem, *quæ in Sullam increpabantur.* Terent. Eun. V, 1, 14 *Iſtuccine interminata ſum hinc abiens tibi?* Liv. I. 17. *Fremere plebs multiplicatam ſervitutem.* Sall. Jug. 104. *Poſtquam erraſſe Regem*, *& Jugurthæ ſcelere lapſum deprecati ſunt.* Sic *excuſare morbum* &c. h. e. in excuſando allegare, quamvis tamen hoc forſan etiam per Ellipſin exponi queat. Ita vero Tac. An. V. 2. *Magnitudinem negotiorum excuſavit.* Et hinc Plaut. Aſin. III. 1. 31. *Excuſatio inopiæ.* Sic ferme & Græci. Aelianus Var. Hiſt. X, 1. ἀπελογήσατο, πατέρα μὲν Ὀλυμπιονίκην ἔχειν, &c. *in defendendo dixit*, *patrem ſe habere* &c. Vide plura ad Cap. ſeq. & Verbum *Aeſtuo.*

CAP. III.

Enumerantur ordine Activa multa, quæ hactenus credita ſunt neutra imperſonalia, vel deponentia.

QUoniam ex Ariſtotele citavimus,
omnem motum, aut actionem, aut
paſſionem eſſe, nihilque medium, quod
Neutrum poſſit verè appellari, conſentane-
216 um erit, verba Neutra rejicere, quibus
videlicet, id quod non eſt in rerum natu-
ra, velint Grammatici nuncupari. Ratio il-
lorum, ſi ratio ea dicenda eſt, ſic habet;
Videmus verbum *Amo*, ſignificare actio-
nem, & verbum *Amor*, paſſionem: Sed
verbum, *Sedeo*, in medio amborum eſt;
quia nec actionem, nec paſſionem ſignifi-
cat. Sed falluntur, qui hæc comminiſcun-
tur; nam ſi verum ſcrutari velint, inveni-
ent profectò activa omnia in duplici con-
ſtituta differentia: quædam enim uni tan-
tum accuſativo junguntur: ut, *vivo*, *ſedeo*,
dormio: quædam variis accuſativis; ut,
amo, *amplector*, *judico*. In illis * non ap-
ponitur accuſativus, quia certiſſimus; in
his apponitur, quia incertus. Unde illa,
quæ

At vide Notas ſeqq. ut & ad ſup. caput.

Verba Activa duorum generum.

* *Non apponitur Acc.*] Nec apponi opus, quia nihil ſignificabit, etiamſi apponatur.

Digitized by Google

quæ tu vocas *Abſoluta*, vera & prima ſunt activa, & in primo loco activorum collocanda. Itaque *ſedeo*, * magis activum eſt, quam *amo*, aut *percutio*: Ariſtot. enim, & Cic. in Topicis hanc regulam nobis tradunt; *Quæ ſe ipſis contenta ſunt, meliora ſunt, quàm quæ egent aliis.* Et vero, quum dicis, *Petrus ſedet, dormit, jocatur*, in quolibet horum ſenſum abſolviſti, ita ut nihil deſiderari videatur; at quum dicis, *Petrus fregit, percuſſit, vidit*, imperfectum ſenſum reliquiſti; propterea quod manca illa verba ſunt ſine accuſativi appoſitione.

Nunc ad verba enumeranda me converto, quæ falsò neutra putantur; in quibus illud velim mihi concedi, quod ſuperius 217 Cap. 2. probatum eſt, ſatis mihi eſſe ad probandum, verbum aliquod eſſe activum, ſi in paſſiva teſtimonia citentur; etiam illorum, quæ dicuntur ab iſtis, Imperſonalia; ut, *caletur, egetur, curritur, peccatur*: nam ſi, ut jam diximus, imperſonalia illa ficta in paſſiva nulla ſunt, hæ voces, *egetur*,

At Vide ſupra ad Cap. 2. & mox ad verbum *Ambulare.*

* *Magis activum eſt*] Immo revera longe minus, quia non habet patientem in quem exſerat actionem ſuam; quum tamen ſecundum Ariſtotelem & ipſum Sanctium in omni actione vera & juſta, alterum eſſe debeat, quod agat, alterum, quod patiatur. Activa tamen etiam dicuntur, & dici poſſunt talia Verba, quia actionem in ſe abſolutam notant.

tur, *caletur*, activum verbum ſatis ſuperque demonſtrabunt; ut, *egetur*, ſubaudi *egeſtas*; *egeo egeſtatem*. Ubicunque item participium in *Dus*, *da*, *dum*, reperitur, ſive ſolum in *Dum*, ſive cum ſubſtantivo, ſemper denotat verbum activum; ut, * *ſerviendum eſt*, ſubaudi *ſervire*; *micandum eſt*, ſub. *micare*; *bibendum eſt*, ſubaudi *bibere*.

Abſtineo, Nebriſſenſis eſſe activum fatetur; ſed quum Horatius dixit, *Abſtineto irarum, calidæque rixæ*, neutrum eſſe arbitratur, ſed malè. vide lib. IV. cap. 12. de Helleniſmo. *Abſtine maledictis*, vel *a maledictis*, neutrum multi arbitrantur: ſed deeſt accuſativus *Se*, ,, [vel *Manum*, vel ,, quid aliud.] Brutus ad Atticum; *ut ſe maledictis non abſtineat*. ,, [Liv. 8. *Alex-* ,, *andrum Romano bello fortuna abſtinuit.* ,, Plaut. Perſa. *Quaſi lippo oculo me herus* ,, *manum abſtinere haut quit, quin mihi* ,, *imperet, quin me ſuis negotiis præfulciat*.]

Abeo, vide *Eo*.

,, [† *Abhorreo*. Cicero; *Omnes illum* ,, *abhor-*

* *Serviendum eſt*] Nomina hæc ſunt Adjectiva, quæ nihil ex Verbo habent, niſi adſignificationem aliquam Temporis, unde *Participia* dicuntur. Et proinde non multum hinc colligi poteſt de natura verborum, & Ellipſi in iis uſitata, cum in hiſce nominibus plerumque intelligatur *Negotium*. Vide infra ad cap. 8.

† *Abhorreo*] Hoc Verbum non magis regit vi ſua, Accu-

„ *abhorrent*, & *aſpernantur*. Dictys lib. „ 2. *Exemplum ejuſcemodi abhorrentes*; „ & lib. 4. *Parum abhorrens famam.*]

Abnuo, Saluſt. Jugurth. *Hic milites* 218
feſſos itineris magnitudine, & *jam abnuentes omnia.* „ [Sicut Catull. *Omnia omnibus annuit.*]

Abutor, Philip. Beroaldus ad Sueton. *Dicimus*, inquit, *abutor hanc rem*, & *hac re.* Terent. *Nam in prologis ſcribundis operam abutitur.* Cato ruſtic. *Donec omnem caſeum cum melle abuſus fuerit.* Plaut. Bacch. *Nos aurum abuſos:* idem; *Nam hoc argentum alibi abutar:* idem Trinummo, *Qui abuſus ſum tantam rem patriam.* Vide Utor. Quum dicimus *abutor hac re*, * deeſt τὸ *abuti*, vel *uſum*.

„ [*Accedo*, Subaudi, *accedere*, ſive *acceſſum*. Cicero 2. Tuſc. *Saucii opplent porticus liberorum Æſculapii, non poteſt accedi.*]

Accidit, *Accido*, ferè idem eſt quod *cado*,

Accuſativum, *quam Adverſor*, *Abominor*, aut ipſum *Horreo*, *Trepido*, *Stupeo* &c. Quibus appoſitus Accuſativus explicandus eſt per Ellipſin Præpoſitionis. Eadem eſt ratio Conſtructionis in Verbis compluribus, quæ ſequuntur apud Sanctium. Vide quæ notavi ad *Ambulare viam*, in extremo.

* *Deeſt* τὸ *abuti*] Immo vero ejuſmodi nihil deeſt, cum talia ſint vere paſſiva, neque requirant Accuſativum, ſicuti ſupra oſtendi, agens de Deponentibus.

Digitized by

cado, & ſicut in *Cado* intelligitur τὸ *cadere*, ſic in *accido*. Tac. *Accidit ad genua illius*, ſubaudi *ſe*, vel *caſum*.

Adeo domum, vel *ad domum* neutrum putant; tu ſemper activum putato: nam dicimus, *adeo urbem*, & *urbs aditur*, & *adeo ad urbem*, ſubaudi *viam*, vel *iter*. Tacit. *Oceanus navibus aditur*. Livius; *Libri per Duumviros ſacrorum aditi*. Ovid. 6. Faſtorum; *Sacra vir intrabo non adeunda viro*. Cic. *Illa pericula adeuntur in præliis*. Columella, *Sed granaria ſcalis adeantur*.

Adolere Verbenas, nemo activum eſſe negabit; at vero pro *creſcere*, contendunt eſſe neutrum: ſed dicimus, *adolevit ætatem*, & *ad ætatem* ſubaudi *ſe*: hinc ſæpè *adulta ætas*, *adultus Autumnus*, *adulta vitia*. vide Nonium, & noſtra Paradoxa in Euphemiſmo. *Adoleſcit*, inquit Feſtus
219 Pompejus, *ab Oleſco*, *id eſt*, *creſco*, *venit*: ſic enim legi debet; unde fiunt *Adultus*, *Adoleſcens*, *Altare*, quod in illo ignis excreſcat: *adoleſcit puer*, ſubaudi *ſe*, vel τὸ *adolere*.

Adulor tibi, & *adulor te*, dicimus; * ſed in illis ſupprimitur cognatus accuſativus;

* *Sed in illis ſupprimitur &c.*] Cum incertiſſima ſit hujus verbi origo, & proinde etiam primitiva ejus ſig-

tivus; ut apud Græcos δουλεύειν δουλείαν; „ [quomodo Catullus *Baſiare baſia*. Plaut. „ *Vovere votum*, *Vomere vomitum*, *Turbare turbas*, *Ludere ludum*, *Jurare jurandum*.] Tacitus lib. 16. *Ne codicillis quidem Neronem, aut Tigellinum, aut quem aliorum præpotentium adulatus eſt*: idem lib. 16. *At nunc colimus externos, & adulamur*. Columella lib. 7. cap. 12. *Furem adulantur*. Cicero *Adulari fortunam alterius* dixit 2. Divin. *Adulo* etiam dixerunt veteres. Cicero 2. Tuſcul. ex poëta veteri, *Pinnata cauda noſtrum adulat ſanguinem*. Valerius Max. *Si Dionyſium non adulares, iſta non eſſes*. Lucret. *Gannitu vocis adulant*. Hinc videtur Cicero traxiſſe paſſivum, Officior. 1. *Cavendum*, inquit, *eſt ne aſſentatoribus patefaciamus aures, nec adulari nos, ſinamus*. Valer. Maxim. *Tribunus militum adulandus erat*: idem lib. & cap. 3. *Cujus clementiam non adulatus Mucius*: idem lib. 4. *Ephæſtionem more Perſarum adulata*.

„ [*Adſcendere navem*. Dictys lib. 2. „ *Adſcenſis navibus ventos nacti ex ſententia*,

ſignificatio, nihil certi poſſumus ſtatuere de nativa ejus conſtructione. Certe cognatus Accuſativus, de quo jam egimus ad Caput Superius init. & mox iterum aliquid dicemus ad vocem *Æſtuo*, neutiquam requiritur à verbis in OR exeuntibus.

„*tia*, *paucis diebus ad Trojam pervene*„*re*: & lib. 3. *Adſcenſis curribus bellum* „*ineunt.*]

Adverſor, id eſt, Verſor ad, vel verto
220 me tibi, & ut *Verto* ſæpe reticet accuſativum ſe; ut, *In glaciem vertére lacunæ:* ſic *adverſor* * reticet etiam accuſativum; ut, *adver-*

* *Reticet etiam Accuſativum*] Minime gentium. *Adverſari* revera eſt paſſivum, ut & *Verſari*, quod ſignificat aliquo in loco ſe movere, & vertere porro ac retro. Sic ergo & *adverſari alicui* eſt ſeſe advertere adverſus aliquem: qua ratione æque dici poſſet *adverſari aliquem.* Certe eo modo ſe res habet in ipſo Activo, veluti, quum dicimus *animum advertere*, & contracte *animadvertere*, *aliquid.* Senſus enim eſt, vel animum advertere ad aliquid, vel aliquid advertere ad animum. Sed tamen in ſequentibus Taciti locis plerique eruditorum interpretum partim jam ediderunt, partim edendum cenſent etiam ex MStis, *averſari*, cujus eadem eſt conſtructionis ratio. Nam *Deos facinora ſua averſari*, ſicuti editur, eſt idem, quod, Deos ſe avertere ſeu averti, ad conſpectum ſuorum facinorum. Atque hæc haud dubie præcipua eſt origo verborum, quæ *Deponentia* appellantur, quæque olim vera fuerunt Paſſiva. Nam quoniam illa Paſſiva idem prorſus ſignificabant, quod Activa tunc, quum ea reciprocum pronomen requirunt, ſed propter perpetuam pene ejus Ellipſin, Neutrorum ſpeciem præferunt, hinc caſu (nam caſus in formandis locutionibus vel maxime valet) ſæpe factum, ut illa Activa in deſuetudinem abierint, & ſola eorum paſſiva in uſu manſerint, atque ita tandem pro Deponentibus paſſivam ſignificationem jam habeantur. Patet id imprimis ex verbo *Vertere*, & derivatis inde. Frequens

Digitized by Google

quens illius Simplicis & Activi uſus eſt in ſenſu Neutrali, qui idem cum Paſſivo, id quod fit per Ellipſin Accuſativi reciproci. Nam vulgatum illud, *quod bene vertat* Scil. ſe, idem revera eſt, quod ad ſenſum, ac ſi diceres, *vertatur*. Formatur inde *verſari*, quod ſenſum eundem exhibet, quem *verſare ſe*, ut adeo qui *verſatur* aliquo in loco, is ex verbi vera & primitiva ſignificatione, ſeſe verſare, ſeu ipſe à ſe iſtic verſari dicatur. Clarius hoc etiam liquet ex Compoſitis *Revertere* & *Reverti*. Nam utrumque in uſu eſt, licet alterum altero frequentius, & idem prorſus ſignificat, ſed tamen alterum revera eſt Activum, & intelligitur in eo ſæpius memoratum Pronomen, alterum vere paſſivum. Eadem eſt ratio τῶν *Fluctuo Fluctuor*, *Læto*, *Lætor*, *Delecto*, *delector*, *Paſco*, *Paſcor*, quod poſtremum eodem modo ac ſenſu dicitur, quo *Veſcor*, de quo ad ſuper. caput egi. Tum τῶν *Proficiſco* h. e. porro me facio, ſeu faceſſo, & *proficiſcor*: *Potio*, & *potior*, de quo Vide infra ad Verbum *Potior*: *Reminiſco*, h. e. in memoriam mihi redigo, & *Reminiſcor*, multorumque haud dubie aliorum, Vide omnino Priſcianum lib. 8. p. 797. & 799. ſed in quibus omnibus id tamen hodie non ita facile demonſtrari poteſt, quoniam primitiva eorum ſignificatio uſu eſt obliterata, & proinde nobis jam latet. Eadem ratione è contrario ſæpe ſola etiam Activa in ſolo pene Neutrali ſeu paſſivo iſto ſenſu per Ellipſin reciproci pronominis manſerunt in uſu, atque ita ſimul paſſivorum uſui prorſus abolendo cauſam dederunt. Talia ſunt *Deficio*, *Proficio*, *Sufficio*, *Emergo*, *Degenero*, *Ruo*, *Creſco*, (ubi vide quæ notat Scioppius) *Nubo*, *Excello*, *Surgo*, *Faceſſo*, *Propinquo*, *Vergo*, *Migro*, *Penetro*, *Subſiſto*, *Trajicio*; &c. quæ minime ſunt Neutra, ſed plane Activa, quorum accuſativus eſt Pronominis Reciproci. Vide & ſupra ad Cap. 2. & infra ad Lib. IV. cap. 3. circa finem. Interim neutiquam diffiteor huic analogicæ obſervationi de verbis Deponentibus ſæpe quam maxime contrarium depre-

deprehendi uſum Linguæ, etiam in illis ipſis Verbis modo à me memoratis, in quibus ceteroqui nullus videtur eſſe hæſitationi locus. Cum dicimus, *Equus paſcitur* ſive *herbis* ſive *herbas*, requiritur omnino Analogia, ut id exponatur hoc modo: *equus paſcit ſe herbis* ſeu *κατὰ herbas*, vel etiam *paſcitur à Domino herbis* &c. Nam Domini proprie dicuntur *paſcere* armenta. Unde Cato rogatus *quid maxime expediret in re familiari, reſpondit*, *Bene paſcere* apud Cicer. de off. II. 25. Sed & *paſcere* quaſi neutraliter cum intellectu pronominis eſſe adhibitum olim patet ex Sueton. Tib. 2. *Non paſcentibus pullis* h. e. cum non paſcerent ſe, ſeu non paſcerentur pulli. Conſtat autem ex his *τὸ paſci* vere & natura ſua ſignificationis eſſe paſſivæ. Ejus tamen compoſitum *Depaſci*, videri poteſt ab ipſis Veteribus uſurpatum, tanquam vere Activum, à quo proxime regatur Accuſativus, in quem actio exſeritur. Ut, quum Virgilius ait, de Serpente filiolos Laocoontis devorante, *miſeros morſu depaſcitur artus*, quis dubitet, quin vere activa ſignificatio à Virgilio data ſit huic verbo, ſcil. mandendo & vorando conſumendi artus. Similiter in Georgicis, *atque artus depaſcitur arida febris*. Sed Catachreſis hæc eſt, quæ ſæpe vocabula uſurpat alio in ſenſu & conſtructione, quam poſtulabat analogia & origo, ſeu primitiva eorum ſignificatio. Nec mirum, quum Scriptores debeant obtemperare uſui, ſi pervulgatus eſt, uſus autem ſit penes vulgum. Quia vero imperitum, & harum rerum negligens eſt vulgus, ſæpe ille uſus à vulgo ortus, eſt potius *abuſus* h. e. *κατάχρησις*. Quin immo ſimilis abuſus ſignificationis etiam in Activo hujus verbi reperitur apud Virgil. Georg. I. 112. *Luxuriem ſegetum tenera depaſcit in herba*. At vero recte loquendo animalia paſcunt ſe cibo ſuo, non vero paſcunt, & proinde nec depaſcunt cibum. Sed tamen quia in paſcendo herbas morſu demetunt, hinc *depaſcere* pro demetere abuſu ſignificationis poſuit non modo Virgilius, ſed & Cicero aliique. Ex his vero manifeſtum,

adverſari animo, libidini, ſententiæ. Tacitus lib. 1. expreſſit accuſativum; *Sua facinora adverſari deos lamentatur:* & lib. 17. *Sed ambitionem ſcriptoris facile adverſeris:* ibidem; *Vidiſtis deos infauſtam adoptionem adverſantes.* 222

Æſtuo. Statius. *Piſæumque domus non æſtuat annum.* Annotat Turneb. lib. 5. cap. 3. & lib. 21. cap. 8. *Papinius*, inquit, *novè dixit.* * æſtuat annum, *ut ſi* æſtuat æſtum 223
quis diceret. „[Lucretius 2. *Hos igitur tel-*

„ *lus*

feſtum, ex erroribus vulgi ſeu abuſu linguæ, ſignificationes ſæpe mutatas, & ita tandem factum, ut data videatur formæ paſſivæ ſignificatio Activa, licet, ſi ad primum phraſeos & conſtructionis uſum recurras, paſſiva haud dubie fuerit. Nam ipſum illud, *miſeros depaſcitur artus*, & *artus depaſcitur febris*, ſecundum naturam Grammatices, & ſignificationis primitivæ analogiam ita exponi poteſt ac debet, paſcitur artubus illis, uſque dum nihil amplius ex iis ſupereſt. Plane ut Simplex *Paſci* apud Virgilium Georg. III, 314. de Capris, *Paſcuntur vero Sylvas & ſumma Lycæi, Horrenteſque rubos, & amantes ardua dumos.* Sic porro *Abuti aliquam rem* idem fere eſt multis in locis, quod abſumere eam. Sed ſicuti *abſumere* propriè notat aliquid ſumere uſque dum nihil ejus ſuperſit, ſic *abuti aliquam rem* eſt uti ea & juvari, uſque dum res plane ſit conſumpta vel in nihilum redacta. Vide & ſupra Cap. 2. p. 316. 317. 318.

* *Æſtuat annum*] Interpretare, æſtuando exhibet annum Piſæum. Sic enim ſæpe loquebantur veteres, ut in Accuſativo verbis addito efferrent id, quod actione iſtius Verbi quaſi exhibetur. Qua ratione fit, ut verba vere Neutra accipiant

cipiant aliquando conſtructionem, & quaſi ſignificationem Activam. In hunc cenſum referenda, quæ ſequuntur. Propert. lib. 2. el. ult. *Lyceus ipſe meus ſeros inſanit amores*, h. e. exhibet inſaniendo ſeros amores, atque ita inſaniæ ejus materia & effectum ſunt ſeri illi amores. Perſius I. 25. *Quum ſapimus patruos* h. e. quum ſapientia noſtra exprimimus ſapientiam illam & ſeveritatem, qua patrui utuntur adverſus fratrum filios. Juven. *Qui Curios ſimulant, & Bacchanalia vivunt*. h. e. vita ſua exhibent ſpeciem Bacchanalium. Sic Ovidius *Carmina ſaltantur*; Horat. *Paſtorem ſaltaret uti Cyclopa, rogabat*. Plane uti Sueton. Ner. 54. *Saltare Virgilii Turnum*. Quid aliud enim hæc ſignificare queant, quam ſaltando exhibere & agere perſonam Turni, Cyclopis, &c? Similiter exponere poſſumus, *Olet unguentum, ſpirat Deam, ſonat vitium percuſſa maligne fidelia*, h. e. odore ſuo odorem unguentorum, ſpiritu ſuo ſpiritum Deæ & ipſam Deam repreſentat: fidelia ſonitu ſuo declarat & exhibet vitium. Immo vero ſimiles ſunt omnes locutiones, quæ Accuſativum verbis, natura & uſu ſuo ceteroqui Neutralibus, additum habent, quo materia vel effectum actionis exprimitur. Tales ſunt ab Auctore noſtro allatæ in verbis *Crepare, Delirare, Eructare, Ludere, Manare, Micare, Peccare, Stillare, Sudare, Tonare, Ululare*. Quibus adde imprimis notabile illud Flori I. 13. 17. *Cum ad iniqua pondera addito gladio, ſuperbe VÆ victis increparent*, h. e. increpando dicerent, *Væ Victis*. Et Pomponii Melæ III, 8. de Euphrate, qui primum *late diffuſus in ſtagna, diuque ſedentibus aquis, & ſine alveo patulis piger, poſt ubi marginem rupit, vere Fluvius eſt*, h. e. ubi rumpendo terram, effecit ſibi marginem & ripas. Vide &, quæ notavi ad Caput ſuperius plane in extremo. Jam vero, prorſus cenſeo eandem etiam eſſe rationem Accuſativi Cognati, Neutralibus juncti, maxime ejus, qui penes ſe habet Epitheton, vel Genivum. Nam ſicuti dico *Saltare Cyclopa, Ludere Trojam*,

Digitized by Google

jam, *Æſtuare amnum Piſæum*, *Manare picem*, *Ululare triſtia*, eadem ratione dicam, *Saltare ſaltationem Cyclopis*, *Ludere ludum Trojæ*, vel *conſimilem ludum*, ut ait Terentius, *Ululare triſtem ululatum* &c. Ita ergo, quum idem Terent. dicit *Hunc ſcio ſolide mea gaviſurum gaudia*, exponi illud poteſt, ſcio hunc ſuis gaudiis integre exhibiturum in hoc negotio eadem & paria meis, quamvis & aliter queat, per Ellipſin ſcil. Præpoſitionis *ob* vel *propter*; ut apud Ciceronem in Ep. Famil. *Funt Homines tam gaviſos ſuum dolorem.* Similiter quum Cicero ait, *Magna voce juravi veriſſimum pulcherrimumque, jusjurandum*, Senſus eſt, Vel jurans expreſſi & exhibui tale jusjurandum, ſicuti Idem dicit ad Atticum, *Juravit morbum*, h. e. jurans dixit morbo ſe teneri. Et Cæſar B. Civ. III. 12. *idem omnis exercitus jurat*, h. e. omnis ex. jurans promittit idem: Vel juravi tali jurejurando, ſeu ſecundum & in aut per tale jusjurandum. Sic enim accipi poteſt etiam illud Cæſaris, quaſi diceretur, in idem jurat omnis exercitus. Huc refer quoque, quod Ovidius ait Metam. II. 101. *Stygias juravimus undas*, h. e. per St. undas. Quum vero nullum additur Epitheton, vel quod Epitheti aut Deſcriptionis alicujus vicem ſuſtineat, Pleonaſmus eſt ſignificationis & conſtructionis, uſitatus etiam in aliis linguis, qui tamen eadem illa ratione eſt expediendus. Proinde quum Gellius ait ſimpliciter *Servivit ſervitutem*, ſi nolis in eo ſtatuere Ellipſin Præpoſitionis, tum vero expone id, ſerviendo exhibuit plenam & veram ſervitutem. Ex eo vero, quod ita Verbis Neutralibus reperiuntur nonnunquam additi Accuſativi, neutiquam colligendum, ut ſæpe jam diximus, nulla eſſe Neutra, & ſi quæ eam ſpeciem præferant, illa requirere ſupplementum Accuſativi Cognati, qui non modo non neceſſarius, ſed & extra iſtam rationem ineptus prorſus eſt. Verum id potius colligendum, verba, quæ natura ſuæ ſignificationis, & potiſſimo uſu vere Neutra ſunt, poſſe etiam per iſtam ſcil. rationem, quam

Y 3 modo

324 „ *lus omnes exæſtuat æſtus*. Juvenal. *ſi dixe-* „ *ris æſtuo, ſudat*, ſubaudi *æſtum*.]

Allatrare ejus magnitudinem ſolitus erat. Livius 38. Plinius lib. 2. de Oceano; *Interna maria allatrat*. Columella in præfatione; *locupletiſſimum quemque allatrandi*. Vide, *Latro*.

* *Ambulare viam*, ſolœciſmum putat eſſe

modo explicui, & quandam quaſi Ellipſin ſignificationis, uſurpari Activo ſenſu. Plane ſicuti nonnulla Verba, quæ Simplicia, ſunt vere Neutra, eadem Compoſita cum quibuſdam Præpoſitionibus, uſu certe facta videntur vere Activa. Talia *Decurrere*, *Debellare*, *Deflere*, *Edormire*, *Ebullire*, *Ejurare*, *Abjurare*, &c. Non tamen ita ſemper ſe res habet, nec in omnibus Compoſitis, quæ Auctor adfert, cum Accuſativo junctis. Nam is ſæpe regitur etiam à Præpoſitione, quæ in Verbo ineſt, quæque per Ellipſin repetenda. Veluti in *Allatrare*, *Accedere*, *Adire*, *Excedere*, *Illucere*, *Illudere*, *Impendere*, *Incumbere*, *Inflare*, *Inire*, *Inſultare*, *Inſiſtere*. *Invadere*, *Obire*, *Præſidere*, *Prævehi* (intelligitur in his *præter*) *Subire*, *Trajicere*, *Tranſmittere*, &c.

* *Ambulare viam*] Dicitur haud dubie per Ellipſin præpoſitionis, & proinde nec ſolœciſmus in hac eſt locutione, nec Accuſativus Cognatus deeſt in *Ambulare per viam*. Probatur id, ni fallor, manifeſte ex Cicer. Famil. XI. 13. *Itinera multo majora fugiens, quam ego ſequens*. Ubi ſimiliter Accuſativus legitur junctus verbis *fugere* & *ſequi*, ſed certa cum Ellipſi præpoſitionis. Obſtare quidem videtur noſtræ ſententiæ, quod dicitur etiam *Ambulatur via*, ut & *Navigatur mare*. Sed quo magis rem perpendo, eo minus tribuo huic argumento, quod petitur a locutio-

tionibus paſſivis ad rejicienda verba Neutra, cum locutiones iſtæ ſint maximam partem prorſus catachreſticæ, & ex manifeſto ſæpe errore ortæ, ſicuti jam oſtendi ad Cap. 2. pag. 318. & hic certius adhuc declarabo. Etenim ſi dicam *Dormio totam noctem, vixit centum annos*, nemo utique eruditorum, qui modo animum attendet, aliter accipiet hoſce Accuſativos, quam qui regantur non proxime à Verbo, ſed à Præpoſitione, ad Temporis durationem exprimendam adhiberi ſolita. Nihilominus ita accepti aliquando ab ipſis Veteribus reperiuntur, tanquam ſi penderent proxime & proprie a Verbo, ſi modo quid tribuendum locutionibus Paſſivis in hoc negotio. Nam ſicuti τῷ *Ego amo te*, reſpondet *Tu amaris à me*, ſic etiam ex illis Activis locutionibus formaverunt nonnulli ſimiliter plane iis reſpondentes Paſſivas, Accuſativo in Nominativum converſo. Sic enim Martialis, *Tota mihi dormitur hiems*. Ovid. *Jam tertia vivitur ætas; Noctes vigilantur amaræ*. Eadem porro ratio eſt & horum ſeqq. *Quaque ibis, manibus circumplaudere tuorum: Finitimis quamvis circumſoner armis: Urbs aditur. Si arrideantur. Obſtrepi bellicæ laudes videntur.* Neutiquam enim inde conficitur, in hiſce locutionibus *circumſonare aliquem, Obſtrepere aliquem* &c. Accuſativum regi vi ipſorum Verborum, ut regi deberet, ſi recte converteretur in Nominativum Paſſivi. Nàm *ſonare aliquem* ſignificat non ſonitum ciere adverſus vel apud aliquem, ſed ſonitu ſuo aliquem exprimere, vel exhibere, ut *Vox hominem ſonat: Fidelia ſonat vitium.* Quid ergo? Accuſativi illi manifeſte reguntur à præpoſitione per Ellipſin repetenda, & tamen, quo jure, qua injuria, in Nominativos ſunt converſi. Sic denique neque ex eo, quod occurrunt aliquando *Ambulatur via, Navigatur mare, Res illa certatur. Hic ſtatus una omnium voce gemitur, Bellum hoc tibi militabitur, Ne victoria quidem plauditur, Triumphantur Medi*, non ex eo, inquam, concludes recte, verba illa in Activa forma varios reci-

pere & regere vi ſua Accuſativos, licet, tanquam ſi ita res ſe haberet, formatæ ſint inde Paſſivæ locutiones abuſu quodam. Revera enim Neutra ſunt primitiva ſignificatione & uſu. Nam quid ex. gr. *Triumpho* aliud notat, quam triumphum agere, quæ eſt utique Actio in ſe ſubſiſtens & permanens. Quando ergo illi jungitur Accuſativus alienus, is per Ellipſin præpoſitionis eſt interpretandus. Eodem enim ſenſu dicitur *triumphare Medos*, & *de Medis*. Si contendas ex paſſivo, priorem illam locutionem eſſe vere Activam, maneret tamen vel ſic poſterior Neutralis, atque ita prior ſi active ſumenda, foret id ex abuſu ortum, quum verbum abſolute alioqui conſtruatur, & abſolutam natura ſua deſignet actionem. Neque verear tale quid affirmare, etiamſi in quibuſdam abuſus ille conſtanti dein uſu demonſtrari poſſet confirmatus & comprobatus. Nam hoc ſæpe etiam accidiſſe, ſed ita, ut tunc ſimul mutata quoque ſit primitiva verbi ſignificatio, veriſſimum eſt. Exemplo ſit ex quamplurimis verbum *deſiderare*, quod primitus Neutrum fuit Actionem in ſuo ſubjecto abſolvens. Significavit enim, ſi originem vocabuli ſpectes, unde natura ejus & primitiva ſignificatio eruenda, ſidera conſtanter intueri, ut ex iis divines de rebus futuris. Quando ergo dicebatur, *deſiderare aliquid*, dicebatur id eodem modo, quo *conſulere aliquid amicos*, quo *pallere*, *ſtupere*, *dolere aliquid* &c. Immo etiam, quo *geſtire aliquid*. Cujus ſenſus eſt, geſtus edere præ lætitia aut præ deſiderio alicujus rei. Hinc paſſim cum infinito, Suetonius Calig. 6. *Geſtientes vota reddere*. Cicero Famil. VI. 20. *Nihil eſt cur adventibus te offerre geſtias*. Similiter ergo *deſiderare aliquid* proprie notat, ſidera ſpectare propter aliquid, ſeu per ſidera explorare, utrum hoc tibi ſit eventurum, nec ne. Jam vero quia Accuſativus, iſta licet conſtructionis ratione, plerumque huic verbo fuit additus, & quia eo exprimebatur res, quæ in votis erat, & propter quam ſiebat illa exploratio; hinc factum tandem, ſimul ut ille

ille Accuſativus haberetur tanquam proxime dependens à verbo, ſimul ut mutaretur prorſus ſignificatio verbi ex Neutrali ſeu Abſoluta, ſydera intuendi propter aliquid, in Activam, expetendi illud ipſum, propter quod ſydera ſpectabas. Abuſus hic revera primum fuit, ſed qui poſtea adeo receptus fuit uſu perpetuo, ut ſecundum activam illam ſignificationem formata ſint non modo paſſiva, ſed & derivata quamplurima, nihil prorſus primitivæ ſignificationis retinentia. Ad talem abuſum refero etiam locutiones Paſſivas Imperſonalium ſimpliciter ex Activo retentas. Nam ſicuti dicimus activa forma, *Quem nihil pudet*, ſic & Paſſiva dicitur, *Quem nihil puditum eſt*. Immo ad hoc exemplum etiam Cicero dixit, *Quos non eſt Veritum, in Voluptate ſummum bonum ponere*, licet *Id veret me*, aut *id Veretur me*, ut *id pudet me*, non ſit ullo in uſu. Vide Gellium XV. 13. Non poſſum hæc aliter concipere, quam unum ad exemplum alterius, ſine analogia Conſtructionis ex abuſu formatum, & ſicut eodem modo conſtruitur *licuit & licitum eſt*, ſic per incuriam aut abuſum eodem modo conſtructa etiam *Puduit & puditum eſt*, Immo hanc ipſam formam habitam paulatim pro præterito Activi, *pudet*. Patet ex his, quomodo vere mutata ſæpe fuerit per abuſum & quendam vulgi errorem, verborum natura & ſignificatio. Sed tamen neutiquam ſemper abuſus ille uſu confirmatus fuit, & proinde minime ex rarioribus quibuſdam paſſivæ formæ locutionibus pronunciari recte ſemper poteſt de natura conſtructionis & ſignificationis Verborum in O exeuntium, ita ut ex Neutris fiant Activa. Neque ipſi Sanctius, Scioppius, Voſſius &c. ſemper recipient illam viciſſitudinem, ut ex paſſivis locutionibus, apud Poëtas maxime occurrentibus, conſtituatur Natura Activorum. Sic enim Ovid. *Largaque provenit ceſſatis meſſis in arvis*, h. e. in quibus ceſſatum eſt. Idem *ceſſataque tempora curſu Corrigit. Immenſum eſt erratas dicere terras. Certatam lite Deorum Ambraciam.* Alii *regnata*

ed by Go

nata rura, *ſudata veſtis*, *placenda dos eſt*, *pereunda eſt puppis*. Immo vulgatum eſt, & uſu receptum, *Conclamata res*. Neque enim hæc verba referent Viri docti in numerum eorum Activorum, quæ varium recipiant Accuſativum, ſicuti referre deberent, ſi illis Poëticis locutionibus eſſet quippiam tribuendum ad conſtituendam analogiam & naturam Verborum. Nam ſic recte diceretur, *Ego regno urbem*, *ceſſo arva*, *ſudo veſtem*, *Placeo dotem*, *pereo puppim*, quæ certus ſum à viris Doctis improbatum iri. Vide & infra ad V. *Aſſurgo*, ubi videbis Ciceronem ipſum conjunxiſſe in eandem Conſtructionem, *ſalutari*, *appeti*, *decedi*, *aſſurgi*, *deduci*. quæ tamen diverſæ prorſus naturæ ſunt & conſtructionis in Activo. Nec enim dicitur, *decedere*, *aſſurgere aliquem*, ut *ſalutare*, *appetere*, *deducere aliquem*, quod tamen ex Paſſivis hiſce ſequi deberet, ſi inde colligi quid poſſet ad naturam Activorum conſtituendam. Quemadmodum ergo hæc licentia quadam & abuſu formata ſunt, tanquam ſi eorum quoque activa varios reciperent Accuſativos, quod tamen non faciunt, ſic eadem licentia & abuſu ex reliquis vere Neutris ſimpliciter formata ſunt, ſolius euphoniæ gratia, primum haud dubie à Poëtis, dein ab aliis recepta, Paſſiva, etiam illa, quæ *Imperſonalia* dicuntur, quum tamen, quæ vere Neutra ſunt, ſicuti non recipiunt Accuſativum patientem, in quem tranſeat actio, ſic eadem ratione non recipiant formam paſſivam, cui præmitti debeat Nominativus ejuſdem naturæ, cujus eſt ille patiens Accuſativus. Quin immo, ſicuti à *Fio* & *Sum* licet formaverint veteres *Fitur* & *Eſtur*, unde *Poteſtur*, tamen Sanctius aliique ea verba habent pro maxime Neutris, h. e. nec Activis ullo modo, nec Paſſivis: ſic nulla proinde ratio eſt, etiamſi occurrant *Valetur*, *Caletur*, *Dormitur*, *Statur*, *Ventur*, &c. *Ambulatur via*, *Aditur Urbs*, *Metuuntur mala* &c. quominus etiam iſta & ſimilia verba vere ſint Neutra. Ita vides, Lector, paulatim me, exploſa penitus illa

illa objectione, quæ à Paſſivis petebatur, deveniſſe certius in hanc ſententiam, ut cum Grammaticis prioribus admittam in arte noſtra diſtinctionem verborum in *Activa*, *Paſſiva*, & *Neutra*. Neque vero obſtat nobis, quod ſæpe eadem verba reperiantur promiſcue, modo in Conſtructione Neutrali, modo in Activa. Exempla vide in verbis, *Careo*, *Caveo*, *Conſueſco*, *Decet*, *Egeo*, *Flo*, *Flagro*, *Feſtino*, *Manſueſco*, *Laboro*, *Luceo*, *Nato*, *Noceo*, *Propero*, *Quieſco*, *Servio*. Nam eadem licentia dixerunt promiſcue, modo Neutraliter ex. gr. *Quieſco*, modo Active *Quieſco te*, mutata inſuper ſignificatione; qua licentia unum idemque Verbum & Nomen ſæpe diverſis declinaverunt Modis: &, qua licentia, ut modo oſtendimus, per abuſum, qui aliquando uſu receptus, vel etiam alia ratione, ex Neutris ſæpe fecerunt vere Activa: & denique multis etiam aliis Verbis diverſam pro lubitu dederunt ſignificationem & conſtructionem, ut dixerint promiſcue *litare Deos*, & *litare ſacra diis*, aliaque ſimiliter. Interim non diffiteor, nonnulla habere ſpeciem Neutrorum, ſeu conſtrui conſtanter tanquam Neutra, h. e. ſine Accuſativo, quæ tamen revera & natura ſua ſunt Activa, & Accuſativum, quoniam ille ſemper eſt idem, per Ellipſin omittunt. Talia ſunt, tum quæ vim actionis ſuæ in Accuſativum reciprocum, ſed per Ellipſin ſuppreſſum, exſerunt, veluti *Deficere*, *Nubere*, *Revertere* &c. de quibus ſupra ad vocem *Adverſarii*; Tum etiam, quæ quidem alienum requirunt Accuſativum, ſed itidem omiſſum, quoniam & ille unus ferme & perpetuus eſt in illo verborum uſu. Veluti *Imponere alicui*, ſcilic. fallaciam, *Merere* ſcil. ſtipendium. Sic *ignoſcere*, *Obtrectare*, *Officere*, *Parcere*, *Pergere*, *Plaudere*, *Providere*, *Proſpicere alicui* &c. Ceterum ſicuti hæc falſo accenſerentur Neutris, ſic nequaquam reliqua hujus Capitis, quæ inter *falſo Neutra* memorat Auctor. Nec eum quicquam juvat, quod Accuſativus iis additus aliquando reperitur. Id enim factum, ſiquidem Accuſativus

228 Lib. 1. cap. 5. eſſe Quinctilianus, rectius dixiſſet *pleonaſmum:* nam ut, *ambulare viam*, vel *iter*, eſt ἀρχαϊσμὸς, & πλεονασμὸς, ita *longum vel difficile iter ambulare*, neceſſariò & eleganter dicetur; quum vero dicitur, *ambulare per viam*, deeſt accuſativus cogna-

vus ille vere regitur à Verbo, vel quod nonnulla verba veteres promiſcue conſtruxerunt modo ut Neutra, modo ut Activa: vel quod nonnulla ex Neutris facta ſunt Activa, tum per Præpoſitionem in Compoſitis, tum per Abuſum, tum etiam peculiari illa ratione, de qua in ſuperiori Nota egi. Quod ſi nihil horum eſt, Accuſativus ille non à Verbo, ſed à Præpoſitione per Ellipſin ſuppreſſa regitur, non modo in Verbis, quæ Compoſita cum Præpoſitione Accuſativum poſtulante, ut jam monuimus, ſed & in aliis, ubi deſideratur præpoſ. κατὰ. Vide talia, quæ Auctor Noſter perperam in Activas vere locutiones retulit, in *Abnuere*, *Annuere*, *Cedere*, *Concedere*, *Procedere*, *Conſulere*, *Dolere*, *Dubitare*, *Conqueri*, *Erubeſcere*, *Errare*, *Gaudere*, *Gemere*, *Horrere*, *Latrare*, *Manere*, *Occumbere*, *Militare*, *Morari*, *Pallere*, *Pavere*, *Paſci*, *Placere*, *Pertæſus*, *Sibilare*, *Sitire*, *Studere*, *Stupere*, *Succenſere*, *Suſpirare*, *Tremere*. Tam frequens autem eſt hæc Ellipſis in Lingua Latina æque ac Græca, ut quamplurima etiam, quæ videntur vere Activa, per eam tamen potius ſint explicanda. Talia ſunt, *Conſulere aliquem*, *Metuere*, *Timere aliquem*, vel *aliquid*, *Exſpectare aliquem*, *Faſtidire aliquem*, *Tacere aliquid*, & multa forſan ex iis, quæ modo conceſſimus etiam Active conſtrui, Veluti *Careo*, *Caveo*, *Egeo*, *Decet*, &c. Hæc paulo fuſius & conjunctim pertractare, atque ita abſolvere malui, quam ad ſingula verba per partes ſpargere, & ſic eadem ſæpius repetendo, nauſeam mihi & lectori faceſſere.

natus; nam &, *ambulatur via*, aptè dicitur. Cicero 2. Finium dixit de Xerxe; *Ambulare maria, & terram navigare.* Plinius lib. 23. cap. 1. *Si ambulantur ſtadia bina.* Vide *Sedeo.*

Anhelare ſcelus, dixit Cicero 2. Catil. Auctor ad Herennium lib. 4. *Anhelans ex infimo pectore crudelitatem*, Cicero 2. naturæ Deor. *Tunc gelido validum de pectore frigus anhelans.* Perſ. Satyr. 1. *Grande aliquid, quod pulmo animæ prælargus anhelet.* Idem Cicero 3. Orat. *Verba inflata, & anhelata.*

Annuit omnia omnibus; Catul. in epithalam.

Appellere ad littus, deeſt *navim*, vel *ſe*, vel accuſativus cognatus. Valer. Maxim. libro 1. cap. 7. *Quum ad littus navim appuliſſet.* Terentius; *animum ad ſcribendum appulit:* „[idem; *Haud auſpicatò me* „ *huc appuli*] Vide in Ellipſi; *Navim.*

„[*Appetit meridies*, Plaut. *Tempus appe-* „ *tit*, Livius; Subaudi, *viam*, vel *iter:* „ nam & ſic *Petere* uſurpatur. Virgil. *Sic* „ *Turno quacumque viam virtute petivit.* „ Cicero; *ille incertus ubi eſſem, alium cur-* „ *ſum petivit.* Vide in Ellipſi, *Iter.*]

„[*Arare*; ſubaudi, *terram.* Varro 1. ruſt. „ 2. *Cum homines paſtoritiam vitam vive-* „ *rent, neque ſcirent etiam arare terram.*]

Ardeo te videre; *Ardet in illa*; *Ardebat*

bat amore; *Ardet in arma*, ſubaudi, *ardorem*, vel τὸ *ardere*: & ut dicendum erat, *ardeo ardorem*; ſic dicimus, *ardet pecunias*, *ardet virginem*, *Corydon ardebat Alexim*: „[quia Corydonis ignis, & ardor erat „Alexis.] * Vide *Palleo*, & *Doleo*.

Arrideo. Cicero de optimo genere; *Quum aut non adhibeantur ad cauſas, aut adhibiti derideantur: nam ſi arrideantur, eſſet id ipſum Atticorum*. Agellius; *Gn. Flavius id arriſit*.

Aſpirare. Virgil. *Ventoſque aſpirat eunti*. Quinctil. in præfatione; *Tantum ingenii aſpiret*. Columella lib. 1. cap. 6. *Et modicis feneſtellis Aquilonibus inſpirentur*.

Aſſentabor quidquid dicet mulier, Plaut. Sed hic melius deſideratur præpoſitio. Ter. Eun. *Poſtremo imperavi egomet mihi omnia aſſentari*. quanquam Lambinus legit, *aſſentiri*.

Aſſentior, & *aſſentio*. Plaut. Amph. *Mihi quoque adſunt teſtes, qui illud quod ego dicam aſſentiant*. Cic. 4. Academ. *Vitioſum eſt aſſentiri quidquam falſum*: idem; *cætera aſſentior Craſſo*: idem *nam neque ego aſſentior illud Theophraſto*.

„[*Aſſueſco*. Liv. *Caritas ipſius ſoli, cui „lon-*

* *Vide Palleo*] Immo potius Notas ſupra ad Cap. 1. circa finem, & ipſum Sanctium infra in v. *Doleo* & *Pereo*. aliter & rectius ibi ſentientem.

„*longo tempore aſſueſcitur.* Horat. *Qui pluribus aſſuevit mentem, corpusque ſuper-* „*bum.* Vide *Inſueſco.*]

Aſſurgo. † Cicero in Officiis; *Hæc enim*
ipſa ſunt honorabilia, quæ videntur, levia 236
atque communia, ſalutari, appeti, decedi, aſſurgi. idem 1. Inventione; *Ut majoribus natu aſſurgatur.* Sueton. Auguſto; *Aſſurrectum ab univerſis in theatro.* Sed dices, hæc eſſe imperſonalia: at ego Platoni, & Ariſtoteli accedo, qui verbum ſine ſuppoſito negant eſſe poſſe. Vide *Surgo.*

„[*Attendere*, ſubaudi *Animum.* Lucill. „23. *Rem cognoſcat ſimul & dictis ani-* „*mum attendat poſtulo.*]

Attinet, attineo, idem ferè quod, *teneo*, ſeu *tango*: quare ſi hæc activa, & illud quoque. Plaut. Bacch. *Ita me vadatum amore, vinctumque attines:* idem Captiveis; *Nunc jam cultros attinet.* Tacitus

* *Cicero in Officiis*] Immo in lib. de Seneƈt. cap. 18. Notabilis autem eſt conjunƈtio verborum diverſiſſimæ conſtruƈtionis: *Salutari, appeti, decedi, aſſurgi, deduci, reduci, conſuli.* Longe enim aliter dicitur *Salutari, deduci*, &c. quam *decedi, aſſurgi.* In illis enim intelligitur ſolennis infinitorum Accuſativus *Te*, quem certe hæc reſpuunt. Atque adeo hinc confirmatur clariſſime, quod ſupra Cap. 2. pag. 313. & ad vocem *Ambulare* diſputavi, ſæpe euphoniæ, & concinnitatis gratia eodem modo, quo præcedentia, nonnulla conſtrui & formari, quæ ceteroqui eam formam & conſtruƈtionem reſpuerent.

ed by Go

citus Lib. 1. *Ni proximi prehenſam dextram vi attinuiſſent*: ibid. *Poſt diſcordiis attinemur*: idem lib. 13. *Cujus cura attinebatur damnata veneficii nomine Locuſta.* ibid. *Velut vinculo ſervitutis attineri*: ibid. *Si ultra unam alteramque noctem attineretur*: ibid. *Sed imperium ejus attinuerunt Senatores*: ibid. *Ne tamen ſegnem militem attinerent*: idem lib. 3. *Attineri publica cuſtodia.* Apulejus de mundo; *Quinque conjuges copulæ his ordinatæ vicibus attinentur.* Quum dicimus, *Hoc attinet ad me*, * deeſt *ſe*, vel accuſativus cognatus.

„ [*Audeo dicere*, eſt audeo dictum; hinc
„ *dimicare audetur.* Nepos in Miltiade,
231 „ *Hoſtes fore tardiores, ſi animadverterent,*
„ *auderi adverſus ſe tam exiguis copiis di-*
„ *micare*, pro, dimicationem auderi. Dictys
„ lib. 2. *Eos facinus auſum expletumque*
„ *docent.* Livius lib. 25. *Electis ad rem*
„ *tantam agendam audendamque idoneis*: &
„ 26. *Numidam promtum ad omnia auden-*
„ *da.*]

Bellare, Supple *bellum.* Homerus, ἀπρηκτον πόλεμον πολεμίζομεν, id eſt, *infectum bellum bellamus.* Vide *Pugno.*

Ca-

* *Deeſt ſe, vel Accuſativus Cognatus*] Immo *ſe*, non Accuſativus Cognatus, qui hic ſtatui non poteſt. Et ſic plerumque ſe res habet, quando Sanctius inter hæc dubius hæret.

Cadendum eſt in unius poteſtatem. Cicero Attico libro 8. * *Cado* igitur activum eſt: nam hoc participium niſi à verbis paſſivis non deſcendit; uti, *Scelus in illum non cadet*, ſubaudi, *caſum*, vel *ſe.*

Caleo, ſubaudi *Calere*, id eſt habeo calorem; unde metaphoricè, *calere virginem*, vel *virgine*; & fuiſſe aliquando tranſitivum indicat Plaut. Capt. *Quaſi quum caletur, cochleæ in occulto latent*: idem Truculento; *Quum caletur maxime*, id eſt, quum calor eſt, vel ſit calor. † Vide *Æſtuo.*

Careo pecuniarum, id eſt, habeo caritatem pecuniarum, „ [ſive, ut vulgo di-„cunt, carentiam.] *Careo pecuniis*, id eſt, caritatem à, vel de pecuniis. Eſſe activum indicat illud Terentii Eunucho; *Præterquam*

* *Cado igitur Activum eſt*] Nullum eſſe hoc argumentum abunde probavi ſupra ad Vocem *Ambulare*. Neque vero dubito, quin *Cado*, cum Compoſitis, ſit Neutrum. Colvius tamen ad Apulejum Metam. III. p. 42. *recidere*, *decidere*, pro *rejicere*, *demittere*, apud Plautum & Apulejum poſita putat, ſed corruptis deceptus exemplaribus. Nam in hodiernis & emendatioribus, aliter legitur. *Intercidit* autem, quod ibidem adfert ex Apulejo in his Verbis, *nec acerbæ mortis meæ caſus fœdiis caritatis intercidit*, non eſt a *Cadere*, ſed *Cædere*. Porro *Cadendum eſt*. dicitur, ſenſu Imperſonali, de quo Vide me ad Caput I hujus Libri, & infra ad Cap. 8.

† *Vide Æſtuo*] ſed maxime quæ notavi ad Caput 2. de Neutris, & hoc Capite ad V. *Ambulare.*

quam tui carendum quod erat. „[Ovid. „epiſt. Penel. *Virque mihi demto ſine ca-* „ *rendus abeſt.*] & olim frequenter habuit expreſſum accuſativum. Nonius; *Carere rem bonam, dici poteſt.* Turpil. *Meos parentes careo.* Plautus; *Collum collaria caret:* idem, Curculione; *quia id, quod amo, careo. Careo pecuniam* citat ex Catone Cæſar Scaliger. Nebriſſenſis quoque; *Accuſativo*, inquit, *jungebantur*; ut, *Meos careo.*

232 *Caveo te*, activum eſt Nebriſſenſi; at vero *cave tibi*, neutrum. Non ita eſt. Sed *caveo tibi*, ſubaudi damnum, vel malum. Vide *Metuo*. Plaut. Moſtell. *Jubet cavere malam rem prius.* Satis tritum eſt, *Cave tibi malum*; qua figura dixit Cato cap. 5. Ruſtic. *Scabiem pecori vel jumentis caveto.* Cicero initio Topicor. *Quum mihi, meiſque multa ſæpe caviſſes:* & 1. Officior. *Et huic ſimile vitium in geſtu motuque cavetur. Frigora, & jurgia cavere*, dixit Ovidius. Salluſt. Jugurth. *Ita nec caveri anceps malum.* Suet. in Galba; *Cavere periculum.* Et Cicero; *Cavere inſidias, & intemperantiam:* idem 1. Orator. *quam ſit bellum cavere malum:* idem; *In cavendo bello, & prædicendo:* idem Attic. *Cætera, quæ quidem provideri poterunt, cavebuntur:* idem; *O hominem cavendum mihi*: idem; *Fi-*

Fidem vobis habendam non eſſe, me vero cavendum. ,, [Plautus, Terentius, alii, ,, *cave malo* dicunt, ſubaudito; *te*, eſtque ,, hypallage, pro, cave tibi malum. Eccleſ. ,, 9. *ſecundum virtutem tuam cave te à proximo tuo*, & Eccleſ. 21. *Omnis qui audiet cavebit ſe ab eo.*]

Cede majori; Concede præceptori; Decedam furori Tribunitio, decedere ſomno, ſubaudi, *locum*. Vide *locum*. in Ellipſi. Plaut. in argumento Aſinariæ; *Cedit noctem filius*. Valerius Maxim. lib. 1. cap. 5. *Ego vero*, inquit, *libenter tibi meam ſedem cedo:* ita enim lego ex antiquis manuſc. Ulpianus; *Cedere actori ſupplicationes*, dixit. Virgil. *Cedamus proprium regi.* Valerius Maxim. lib. 4. *Ille ceſſit eam Bianti:* ibidem; *Eam provinciam collegæ ceſſit:* idem lib. 5. cap. 7. *Cariſſimam conjugem filio ſuo cedere non dubitavit. Concedi, Decedi*, & *Succedi*, paſſim ſunt apud Ciceronem.

Certare cum aliquo, ſubaudi *certamen* 233
μάχην μάχεσθαι. ut in ſacris; *Bonum certamen certavi.* Sedigitus poëta de Comicis; *Multos incertos certare hanc rem videmus.* Horat. *Magna, minorve foro ſi res certabitur unquam.* Ovid. 13. Metam. *Certatam lite deorum Ambraciam*; ubi Regius ſatis inſulsè ait, participium contra

tra Grammatices rationem formatum. Plaut. Caſin. *Nunc ſpecimen ſpecitur, nunc certamen cernitur,* ſeu certatur.

Ceſſo. Virgil. *Ceſſas in vota, preceſque,* ſubaudi, *ceſſationem.* Terent. *Ceſſatum uſque adhuc eſt.* Virgil. *Quidquid apud duræ ceſſatum eſt mœnia Trojæ.* Ovid. 4. Faſt. *Largaque provenit ceſſatis meſſis in arvis.* „ [& 10. Metamorph. *Illa moram celeri,* „ *ceſſataque tempora curſu corrigit.*] Hæc participia paſſivi verbi ſunt, & paſſivum ſine activo nuſquam erit.

„ [*Clamo.* Plaut. Amph. *Voce clara ex-* „ *clamat uxorem tuam:* Ciſtel. *Noli acri-* „ *ter eum inclamare.* Trucul. *Jam pol ille* „ *me inclamabit, ac adſpexerit.* Propert. „ *Nec tibi clamatæ ſomnus acerbus erit.* „ Lucil. *E ſomno pueros cum mane, exper-* „ *gite, clamo.*]

„ [*Clareo.* Lucret. *Ex primo carmine cla-* „ *ret;* ſubaudi *clarorem;* ſicut Plaut. Moſtel. „ *Ædes ſpeculo claras, clarorem merum.*]

Coëo. Virgil. *Coëant in fœdera Reges;* ſubaudi, *coitionem,* vel potius, *ſocietatem:* nam *coire ſocietatem,* & *coita ſocietas,* adeo crebra ſunt apud Ciceronem, ut ſupervacaneum ſit hæc repetere. Vide *Societas,* in Ellipſi.

Cœno. „ [Plaut. Rud. *Sceleſtiorem cœnam* „ *cœnavi tuam:* & Pſeud. *Eum odorem* *cœ-*

„*cœnat Jupiter quotidie.* Apul. lib. 4. „*Saliares ſe cœnaſſe cœnas credere:* idem „9. *Sacrificales epulas cœnitabat.*]

Collacrymo. Cic. pro Sextio; *Hiſtrio caſum meum toties collacrymavit.* * Sed hic poteſt deeſſe præpoſitio, & cognatus caſus, *Lacrymat.* 234

Commiſeror. Commiſeratur interitum ejus; Gellius lib. 7. cap. 5.

Comprendinare. Aſconius in paſſiva; *Ne rurſum comperendinato judicio.*

„[*Concedere*, ſubaudi *aliquid*, *hoc*, „*multum*, *aliquantum.* Terent. *Faciam ut* „*tibi concedam, neque adverſabor tuæ li-* „*bidini: Rus abii concedens vobis. De ju-* „*re ſuo concedere paululum. Concedam hinc* „*intrò, atque expectabo.* Plaut. *Num te* „*fugi, num oculis conceſſi tuis.* Cic. *Ab* „*alicujus oculis aliquò concedere.*]

Conclamare. Ovid. 13. Metam. *Conclamat ſocios.* Cæſar; *Conclamare victoriam;* idem; *Conclamatur ad arma.* Lucan. *quum corpora nondum conclamata jacent.*

Concrepo. vide *Crepo.*

* *Sed hic poteſt deeſſe &c.*] Si hic poteſt Accuſativus iſte regi a Præpoſitione per Ellipſin omiſſa, quidni & in pleriſque aliis, Veluti *Caveo*, *Careo*, *Cedo* &c. At de *Cognato caſu* quod hic additur, alienum eſt. Nam Verbum *Collacrymavit* vel Neutrale hic eſt, vel directe regit additum ſibi Accuſativum.

Concurro. Cicero: *Concurritur undique ad commune incendium reſtinguendum.* Horat. *Concurritur, horæ momento*, ſubaudi, *concurſus*, ut, *curro curſum*, & *curſus curritur.* Vide *Curro.*

Confligo. Confligitur magna ira, Claudianus; ſubaudi, *conflictus.* Cicero; *Confligendum puto:* idem; *Caute confligendum eſt.*

Compluitur. vide *Pluo.*

Conqueri fortunam adverſam, non lamentari decet; Cic. *Pauperiem meam conqueror.* Plaut. *Conqueri libidines, vim, contumeliam*, Ciceroniana ſunt. Vide *Queror.*

Conjurare. Salluſt. *Sed antea conjuravere pauci contra Remp. in quibus Catilina fuit, de qua quam veriſſimè potero dicam;* id eſt, conjuravere conjurationem, de qua conjuratione & cæt. *Agmina conjurata, Fratres conjuratos*, paſſim legimus.

335 *Conſulo tibi*, putant eſſe neutrum, ſed deeſt *utile*, vel *commodum*; ut, *proſpicio tibi:* unde in paſſiva; *Bene tibi conſulitur.* Cicero 7. epiſt. *Ego tibi ab illo conſuli mallem.* * Vide *Utile*, in Elipſi, & inf. *Proſpicio.*

Con-

* *Vide utile in Ellipſi*] At Vide iſtic Notas, & videbis Verbum *Conſulere* eſſe vere Neutrum, quod notat conſilium quærere, deliberare.

Conſueſco. Lucret. lib. 6. *At tunc brachia conſueſcunt, firmantque lacertos*, „[id eſt, conſuefaciunt, ad jaculandum „exercent.] Columell. lib. 6. *Nam ubi plauſtro, aut aratro juvencum conſueſcimus.* Salluſt. Jugurth. in oratione Marii; *Ita ad hoc ætatis à pueritia fui, ut omnes labores, pericula conſueta habeam.* Hoc verbum, & ſimilia, ſæpius habent * pro accuſativo orationem; ut *conſueviſti carmina ſcribere.* Vide *Inſueſco.*

Contingit. Apulejus Aſino; *Sed ut primum occurſoriam potionem, & inchoatum guſtum extremis labiis contingebat adoleſcens.* Ovid. 1. Metamorph. *Contigerat noſtras infamia temporis aures:* idem 2. *Contigit ora ſui.* Lactant. lib. 2. *Sed tamen Cicero materiam tam copioſam, & uberem ſtrictum contigit.*

Contendere curſum dixit Virgilius: „[ſic „ut Cicero; *contendere iter.*] Plaut. Moſt, *Quis eſt, qui recta platea curſum huc contendit ſuum? Contendere poplitem, tormenta, vincula,* paſſim leges.

 „[*Con-*

* *Pro accuſativo orationem*] Immo vero malim, ut heic oratio ſeu Infinitum pro Dativo adhibitum cenſeatur, ſicuti illa poſſunt omnium caſuum vicem ſuſtinere, & certe Verbum *Conſueſco*, æque ac *Sueſco*, *Aſſueſco* &c. longe frequentius cum Dativo conſtruitur.

,, [*Contendere ſe.* Licinius Macer; *Re-*
,, *pentè celeri gradu ſe per forum in Capito-*
,, *lium contendit.* In *contendere cum aliquo*
,, *verbis*, *armis*, *acie*, ſubauditur, *cau-*
,, *ſam.* Lucret. 4. *Hunc igitur contra mit-*
,, *tam contendere cauſam*; id eſt, contra
,, hunc diſputari nolo.]

Contremiſco. Vide *Metuo.*

Crepo. Horat. *Sulcos & vineta crepat*
136 *mera*: idem; *Si quid Stertinius veri crepat*: idem; *Quis poſt vina gravem militiam, aut pauperiem crepet.* idem 2. Carmin. *Quum populus frequens lætum theatris ter crepuit ſonum.* Propert. lib. 3. *Et manibus fauſtos ter crepuere ſonos.* Martial. *Et Tarteſiaca concrepat æra manu.* Petron. Arbiter; *& concrepans æra omnes excitavit:* idem; *Trimalcio lautiſſimus homo digitos concrepuit.*

Corruo. Vide *Ruo.* Plaut. *Ibi me corruere ajebas divitias.* Propert. lib. 3. *Voverat*, & *ſpolium corruit ille Jovis.*

Coruſco. Virgil. 10. Æneid. *Strictumque coruſcat mucronem*: & lib. 8. *Duo quiſque Alpina coruſcant geſa manu.*

,, [*Creſcere*, putant eſſe Neutrum: ſed
,, Activum eſſe arguit Paſſivum participi-
,, um *Cretus*, quod eſt natus, factus; ſic-
,, ut ab *Hio*, formatum fuit *Hiaſco*, &
,, *Hiſco*; & à *Labo*, *Labaſco*; ab *Amo amaſ-*
,, *co*; à *Caleo caleſco*; à *Conſueo conſueſco*:
ſic à

Digitized by Google

,, ſic à *Creo creaſco*, & *creſco*; in quo ſub-
,, auditur, *me*. Primum ergo *Creaſcere ſe*,
,, vel *Creſcere*, fuit naſci; exſiſtere, quod
,, poſtea per Metonymiam antecedentis pro
,, conſequenti, ſignificavit *Augeri*: ſicut
,, viciſſim per metonymiam conſequentis
,, pro antecedente, *Augere* uſurpatur pro
,, *Creare*; & hinc *Auctor* dicitur pro *Creator*.
,, Lucret. 5. *Nam quodcumque alias ex ſe*
,, *res auget, alitque*, id eſt, procreat, ve-
,, lut ipſe ibidem interpretatur his verbis:
,, *quod procreat ex ſe omnia*. Indocte pro-
,, inde ſcribunt, *Autor*, vel *Auctor*. Liv.
,, Andron. Erotopæg. *Nocte, dieque decre-*
,, *tum, & auctum*; id eſt, quod decrevit,
,, & auxit ſe.]

,, [*Cupere aliquem*, tritum eſt; legimus
,, tamen *Cupere alicujus*, pro, cupidum
,, eſſe. Plaut. Trin. *Quamquam domi cu-* 237
,, *pio, operiar tamen*. Symmachus; *Veſtri*
,, *cupiunt Puteoli*, ubi ſubaudis, *cupidita-*
,, *tem*, ſicut poëta vetus apud Cic. *Qui*
,, *nec te amet, nec ſtudeat tui*; ſubaudis
,, ſtudium, id eſt, qui minime ſit tui ſtu-
,, dioſus.]

Curro. Vide *Concurro, Decurro*. Virgil.
5. Æneid. *Currit iter tutum non ſegnius*
æquore claſſis. ,, [Prop. *Ut ſciat indociles*
,, *currere lympha vias*.] Vide Priſcian. in,
Curſus curritur. Cicero 3. Offic. *qui ſta-*
dium

Digitized b

dium currit. Juven. *Curritur ad vocem jucundam.* Terent. *Si qua eſt laborioſa, ad me curritur.* Cic. 7. Verr. *Curritur ad pretorium.* Virgil. *Nec ſi cuncta velim breviter decurrere poſſim. Vitam decurrere, decurſa vita, decurſo ſpatio. Decurritur, decurrebatur*, paſſim obvia. „ [In *Currere* „ *via*, ſubaudi, *curſum.* Propert. *Hac eadem rurſus Lygdame curre via.*] Vide *Sedeo.*

Decedo. Vide *Cedo*, & *Aſſurgo.*

Decet, Dedecet. Ovid. 1. Metam. *Iſta decent humeros geſtamina noſtros.* Statius; *Si non dedecui tua juſſa.* Ovid. *Nec dominam motæ dedecuere comæ:* idem; *Lacryma decuere pudicam.* Salluſt. Jugurthino; *Quæ ab Imperatore decuerint, omnia ſuis proviſa.*

„[*Decidere*, pro tranſigere, paciſci, „ ſubaudi, *rem*, Dictys lib. 5. *Multo ſer-* „ *mone invicem habito, ad extremum binis* „ *millibus talentum rem decidunt.* Cicero; „ *Magno cum aliquo decidere.* Sen. 2. Con- „ troverſiar. 5. *Pro incolumitate mariti vi-* „ *caria morte decidit*, pro, ita rem pacta „ eſt, ut mariti ſui vice moreretur.]

Declino. Plautus Aulul. *Declinavi paululum me extra viam.* Ovid. 2. Metam. *Neu te dexterior tortum declinet ad anguem.* Dicimus *declinare curſum, urbem, mala,*

Digitized by Google

mala, & *mala declinantur*, &, *à malis declinare.*

Decurro. Vide *Curro.*

Deficio. Horat. *Animus ſi te non deficit æquus.* Ovid. *Deficior prudens artis ab arte mea.* 238
„[Plaut. Aſin. *Si intelligam te deficere vita*, pro, deficere defectum è vita.
„ Propet. *Nec me deficiet nautas rogitare citatos*; id eſt, non deſinam interrogare
„ nautas.] Quinctil. *Aqua ciboque defecti.* Varro lib. 3. Ruſtic. cap. 16. *Ne deficiant animum.* Dicimus, *deficiunt me pecuniæ*, & *mihi pecuniæ*. Cæſar; *Quum tela militibus deficerent*, ſubaudi *ſe*, vel *Defectum.*

Dego. Cicero pro Sylla; *Ut cum Lentulo, & Catilina, & Cethego fœdiſſimam vitam & miſerrimam degeret:* idem pro Roſcio; *Vitam in egeſtate degere.* Catull. ad Manlium; *Otia pacato degeret in thalamo.* Lucret. lib. 2. *Quantiſque periclis degitur hoc ævi quodcunque eſt.* „ [Plaut.
„ Moſt. *A mane uſque ad noctem in foro*
„ *dego diem*] Vide *Vivo.*

Degenerare à parentibus, ſubaudi *ſe*, vel *genus.* Columel. lib. 7. cap. 12. *Venus canibus carpit vires, animoſque degenerat.*

Delinquo. Vide *Pecco.*

Deliro. Lactant. de Opificio Dei cap. 6.

Illius enim ſunt omnia, quæ delirat Lucretius.

Deſino artem. Cicero, & Sueton. Tiberio; *Artem deſiturôs promittentibus veniam dedit.*

Deſpero. Martial. *Deſperabantur promiſſi prælia Martis.* Cic. *Sive reſtituimur, ſive deſperamur:* idem Attico; *Pacem enim deſperavi.*

Detraho tibi, ſubaudi, *laudem*, vel ſimile aliud. Horat. *Nec ego illi detrahere auſim Hærentem capiti multa cum laude coronam.*

,, [*Differt hoc ab illo*, ſubaudi *ſe*: nam
,, Differre eſt aliud aliò ferre, diſſipare,
,, ut ſtent locis diverſis, ſive diſtent.]

Diſcumbo. Virg. *Stratoque ſuper diſcumbitur oſtro.* Aulus Gellius; *diſcubitum eſt.*
239 Cicero; *Maturè veniunt*,: *diſcumbitur*,
,, [ſubaudi, *cubitus.*]

Diſputo. Diſputare rationem; non ſemel dixit Cicero. Plaut. Aulul. *Ubi diſputata eſt ratio cum argentariis.* idem Menech. *Ut hanc rem vobis ad amuſſim diſputem.*

Doleo. Ovidius; *Tu vero tua damna doles:* ,, [idem; *Quæ venit indignè pœna, dolenda venit.* Propert. *Frigidaque Eoo me dolet aura gelu.* Juſtin. lib. 12. *Ut tactum hominem velut vulnera indoleſceret.*] Statius; *Bellorum extrema dolemus.* Cice-

ro;

ro; *Meum caſum doluerunt:* idem. 4. Tuſcul. *Dum modo doleat aliquid, doleat, quod lubet.* Sueton. *Se quoque reſpondit vicem eorum dolere.* Hic, & in aliis multis verbis potius videtur deeſſe accuſativus cognatus, & præpoſitio κατὰ; ut, *doleo dolorem circa caſum tuum.* Huc refer illud, *Corydon ardebat Alexin,* id eſt, Ardebat ardorem de Alexi, vel circa Alexin.

Dormio, Edormio: Adag. *Endymionis ſomnum dormis.* Martial. *Tota mihi dormitur hyems.* Cicero; *Edormi crapulam, & exhala.* Plaut. Amph. *Mane, dum edormiſcam unum ſomnum.* In ſacris: *dormierunt ſomnum ſuum viri divitiarum.* Terent. *Atque edormiſcam hoc villi.* Plaut. *Omnemque edormivi crapulam.* ,, [Catull. ,, *Nobis nox eſt perpetuo una dormienda.*]

,, [*Dubito.* Aſcon. in 2. Verr. *Pedeſtre* ,, *iter propter Verris inſidias dubitabat.* Ci- ,, cero; *Turpe eſt dubitare Philoſophos,* ,, *quæ ne ruſtice quidem dubitant: Nihil* ,, *affirmans, omnia dubitans, reſtat ut hoc* ,, *dubitemus, uter Roſcium occiderit.* Li- ,, vius 21. *Vobis neceſſe eſt aut vivere, aut* ,, *ſi fortuna dubitabit, in prælio potius,* ,, *quam in fuga mortem oppetere.* Ubi ſub- ,, audi, *dubitationem,* id eſt, ſi dubia erit ,, fortuna.]

„[*Ebullio.* Cic. *Virtutes ebullire, & „ſapientias: Dixerit Epicurus, ſemper bea„tum eſſe ſapientem, quod quidem ſolet e„bullire nonnunquam.* Cato; *Ubi ebullit „vinum, ignem ſubducito*, ſubaudi *ſe*. Se„neca in Apocol. *Claudius animam ebullit, „& eo deſiit vivere videri.*]

Egeo pecuniis, eſt egeo egeſtatem à pecuniis, „[ſive à parte pecuniarum.] Deeſſe autem *egeſtatem*; vel τὸ *egere*, ſatis indicat illud Plauti Pſeud. *Quid agitur Calidore? Amatur, atque egetur acriter*, id eſt, amatur amatio, egetur egeſtas: ſæpe enim deeſt nomen, unde genitivus regitur; ut; *tædet me ciborum*; ſubaudi, *tædium*. Sic Livius dixit lib. 26. *Quoad vel capitis, vel pecuniæ judicaſſet*; ſubaudi *judicium*. Cato apud Agellium; *Vitio vertunt, quia multa egeo.* Varro lib. 4. ling. Latin. *Dives à Divo, qui ut Deus nihil indiget.* „[Salluſt. Jug. *Collis magna parte editus, „& præceps pauca munimenta egebat.*] Nonius Marcellus quum diſputat, genitivum poni pro accuſativo, utitur his exemplis; *Faſtidit mei*, & *Argenti indiges.* Tu meo periculo dices elegantiſſime; *Turpem egere egeſtatem.* Vide *Indigeo.*

„[*Egredior.* Salluſt. *Raro egreſſus fines „ſuos.* Servius in Æneid. 2. notat, utrum„que

,, que dici, * *Egredior urbem*, & *urbe.* ,, Sed in hoc poſteriore ſubauditur *greſſum*, ,, vel *viam.*]

Emergo. Cicero Aruſp. reſpon. *Tum ſe emergit, & fertur illuc:* idem 2. Naturæ Deorum; *Vt ſeſe emergens oſtendat Scorpius alter:* ,, [& 2. Divin. *Tibi de me co-* ,, *gitanti ſubito ſum viſus emerſus ex flu-* ,, *mine.*] Cornel. Nepos in Attici vita; 241
Quibus ex malis ut ſe emerſerat. Terent. Adelph. *Vnde emergi non poteſt.* Corn. Fronto in voce, *Emergit ſe*, citat Salluſt. in 4. Hiſtor. *Vbi ſe laniata navigia fundo emergunt.* Vide *me, te, ſe*, in Ellipſi.

Emigro. vide *Migro.*

Emineo. Curtius lib. 4. *Iamque paulum moles aquam eminebat.*

Efflo. Cic. de Senect. *Odorum qui efflarentur ex floribus.* Ovid. 7. Metam. *Vulcanum naribus efflant æripedes tauri.* Virgil. *Latos efflarat honores, Cæſariem, & lumen purpureum.* Plin. lib. 36. *Flaturque follibus, donec rufeſcat.* Ovid. 4. Faſt. *Exultant comites, furioſaque tibia flatur.* Lucret. lib. 5. *Flaret è corpore flammam.*

Eo. Virgil. 6. Æneid. *Itque, reditque viam*

* *Egredior urbem*] Ellipſis in eo eſt præpoſitionis *extra*, tanquam ſi diceretur *egredior extra urbem.* Sic mox *Eminebat aquam*, pro *em. extra aquam.* Sic *prævehi littus* dicitur pro *prævehi præter littus.*

viam toties. Horat. 1. epiſt. *Ire viam, quam monſtrat eques.* Virgil. 4. *Longam incomitata videtur ire viam:* & 4. Georg. Plaut. Rudent. *Tu abi tacitus tuam viam.* Cicero pro Mur. *Redite viam: eodem duce redibant:* ibid. *Iſtam viam dico, inite viam. Praſto aderat ſapiens ille qui inire viam doceret.* Sueton. *inito honore.* Quare quum Maro dixit; *Te conſule inibit*, deeſt *viam.* „[Cum legimus, *Ire via*, ſubau- „dimus *itum*, id eſt, itionem. Lucret. „*Nec ſentimus itum cujuſviſcumque ani-* „*mantis.* Cicero; *Quis noſter itus, redi-* „*tus, vultus.*]

„[*Erro.* Cicero; *Si erratur in nomine*, „ſubaudi *error.* Ovidius; *Immenſum eſt* „*erratas dicere terras.* Virgilius; *Relegens* „*errata retrorſum Littora.* Plaut. *Scio* „*quid erret.* Terent. *Teneo quid erret.*]

Erumpo. Virgil. *Erumpunt portis*, ſubaudi *ſe.* idem Georg. *Diverſi erumpunt ſeſe*
242 *radii.* Cæſar 2. Civili; *Portis ſe foras erumpunt.* Virgilius 4. Georg. *Et caput unde altus primum ſe erumpit Enipeus.* Tibull. 4. *Fontibus ut dulces erumpat terra liquores.* * Vide, *Erumpo.*

Equitare: Plinius lib. 8. de Camelis; *Atque etiam equitantur præliis.* „(Hor. „equi-

* *Vide Erumpo*] Haud dubie reponi debet *Emergo.* Sed & abeſt a Salmant. ed. hoc ipſum, *Vide Erumpo.*

„ *equitare in arundine longa*, ſubaudi, *equi-* „ *tationem.*]

„ [*Erubeſco.* Cic. *Affines te erubeſcunt*; „ *Epicurus voluptates non erubeſcit.* Hor. „ *Non erubeſcendis adurit ignibus.* Virgil. „ *Noſtra nec erubuit ſilvas habitare Thalia*; „ pro, habitationem ſilvarum.]

Eructo. Cic. Catil. 2. *Eructant cædem bonorum*, & in Sacris; *Eructavit cor meum verbum bonum: Labia mea eructabunt hymnum.*

Evado. Sueton. Tiber. *Carmillus me evaſit.* Virgil. *Gradus evaſerat altos:* „ [idem; *Iamque propinquabam portis, o-* „ *mnemque videbar Evaſiſſe viam.* Dictys „ lib. 2. *Qui primi fuga Græcos evaſerant.* „ Livius 28. *In loca tuta evaſit*, ſubaudi, „ *Viam.* ſicut Virgil. *Nec ſpatium evaſit* „ *totum, nec pertulit ictum*; id eſt, non „ ivit per totum ſpatium. Lucil. de equo; „ *Qui colles, campoſque gradu perlabitur* „ *uno, Omne iter evadit.*] Liv. *Exercitum cæſum, evaſumque ſe eſſe.*

Evenit. Vide *Sedeo*, & ſupra lib. 3. cap. 1.

„ [*Excedo.* Cicero. 1. Catil. *Quot ego* „ *petitiones tuas parva quadam declinatio-* „ *ne, & ut ajunt, corpore, exceſſi*; pro „ vitavi. Sic legit ibi Servius. Livius 24. „ *In agro Tarentino nihil violatum, neque* „ *uſquam via exceſſum eſt.*]

„ [*Excello.* Feſtus; *Recellere, reclinare,*

„ & *Excellere, in altum extollere:* idem; „ *Lingua, promontorii genus non excellen-* „ *tis, ſed molliter in planum devexi.* Ca- „ to apud Agell. 13. cap. 23. *Pleriſque ſo-*
243 „ *let animus in rebus ſecundis excellere;* „ ſubaudi *ſe*, pro excelli, extolli, efferri. „ Apulejus 10. de Aſino; *Nates recellere*, „ pro reducere, retrahere.]

Exeo. Vide *Eo.*

Exhalo. Cicero; *Convivii crapulam exhalaſſent:* idem Philip. *Edormi crapulam, & exhala.* Virgil. *Sævamque exhalat opaca Mephitin:* idem 2. Georg. *Quæ tenuem exhalat nebulam.* Lucretius 5. *Pulveris exhalat nebulam, nubeſque volantes.*

Exſulo. vide *Veneo*, & *Vapulo.* *Exſulo*, id eſt, extra ſolum eo. Deeſt accuſativus cognatus. Euripid. Andro. ἃς ἐγὼ φεύγω φυγάς, id eſt, quale exſilium exſulo? * „ [Hygin. Fab. 26. *Medea iterum exſulatur.* Dictys lib. 5. *Decernitur, Antimachum ex omni Phrygia exſulandum.*]

„ [*Faceſſere*, pro *abire, recedere*, ſubaudi, *ſe.* Plaut. Men. *Dictum faceſſas doctum.* Afran. Incis. *Multa, ac moleſta potin', ut dicta faceſſas?* Titin. Ge- „ min.

* *Hyginus*] Ex his ſcriptoribus neutiquam petenda, quæ ad naturam linguæ & veram verborum ſignificationem indagandam pertinere volumus. *Exſulare* haud dubie eſt neutrum.

Digitized by Google

,, min. *Ut res ſuas procul ex ædibus faceſ-* ,,*ſat.* Cic. *Periculum innocenti faceſſere:* ,,*ut pauliſper faceſſant rogamus.*]

Faveo. *Favetur* apud Ciceronem ſæpe poſitum, ſatis oſtendit, *Faveo* activum eſſe; ,,[*Ætati illi non modo non invidetur,* ,,*verum etiam favetur.* Chariſius quidem ,,lib. 5. in Idiomatis linguæ Latinæ po- ,,nit; *Faveo tibi*, & *Faveo te.*] Vide *Invideo.*

Faſtidio. Virgil. *Invenies alium ſi te hic faſtidit Alexis.* Liv. *Dum nullum faſtiditur genus:* idem; *pars faſtidita.* Horat. *Faſtidire lacus, & rivos auſus apertos,*
,,[Plaut. *Faſtidit mei,* * ſubaudi, *faſti-* 244
,,*dium.*]

Feſtino. Ovid. 2. Metamorph. *Tum quas induat illa, feſtinat veſtes.* Tacitus de moribus German. *Nec virgines feſtinantur.* Virgil. 6. *Tunc juſſa Sibyllæ, haud mora, feſtinant juſſi.* Apulejus lib. 3. *Sed primo diluculo remedium feſtinabitur tibi.* ,,[Di- ,,ctys lib. 3. *Græci cuncta, quæ militia* ,,*poſcebat, ſummis ſtudiis feſtinabant.*]

* *Subaudi faſtidium*] Immo potius *Negotium. Faſtidire* cum Accuſativo ſignificat proprie faſtidium oſtendere, ad conſpectum & uſum alicujus rei. Atque adeo Accuſativus ille non pendet à Verbo, licet ex Paſſivo pateat, ſeu Paſſivi Nominativo, ita tamen eum accepiſſe etiam ipſos Veteres.

Fio inter neutro-paſſiva refertur à Grammaticis, id eſt, inter monſtra. Mihi verbum eſt ſubſtantivum : nam factum eſt à φύω Græco; unde *fuo* latinum, & poſtea *fio*. Scaliger lib. 5. de cauſis cap. 3. A φύω, inquit, *Fuo noſtrum, & ipſum Fio; Sum autem, ab εἰμί; Eſt, ab ἐστί*. Habuit aliquando paſſivum, Priſciano teſte lib. 8. *Poſtquam diutius fitur:* &, *Græco ritu fiebantur Saturnalia.* Certè infinitum *fieri* merè paſſivum videtur: ſed, ut dixi, * mihi Subſtantivum eſt; *fio ſenex*, id eſt, *ſum ſenex*.

15 [*Fla-*

* *Mihi Subſtantivum eſt*] Immo vero eſt vere Neutrum, ut apud Græcos φύω, unde eſt formatum. Hinc Plautus Milite, II, 3, 28. *quid me fuat, neſcio*, pro *fiat*; vel *futurum ſit*. Certe non diſtinguitur ſignificatione tantum ab *Eſſe*, ſed & diſerte ei opponitur aliquando. Plinius Paneg. *Ut Pater patriæ eſſes ante, quam fieres.* Hinc jam quando Plautus ait Aſin. II, 1, 24. *Polenta fit in piſtrino*, notat non Eſt, ſed Paratur. Quin adeo convenit τῷ *Fio* ſignificatione ſua cum Verbo *Facior*, non *Sum*, ut ideo ipſum illud *Facior*, quod in Compoſitis cum Præpoſitione, Veluti *Afficior*, *Conficior*, *Efficior* &c. frequens eſt ex uſu communi prorſus tandem excluſerit, & ita quidem, ut etiam in compoſitis cum aliis Verbis reſpondeat Activo *Facio*, quaſi ejus eſſet Paſſivum. Veluti *Calefacio*, *Calefio*, *Tepefacio*, *Tepefio*, &c. Verum quia τὸ φύειν apud Græcos etiam Active ſumitur pro generare, hinc & apud Latinos etiam *Fio* olim activam quoque ſignificationem habuiſſe videtur. Unde *Fieri* Paſſive paſſim pro generari, naſ-

ci.

Digitized by Google

„[*Flagro*. Hygin. Fab. 129. *Jupiter* „*cum fulmine, & tonitribus venit, &* „*Semelen conflagravit*. Auctor. ad Heren. „*Quomodo urbs acerbiſſimo concidit incen-* „*dio conflagrata?*]

Flo. Vide *Efflo*.

Fleo. *Flere funera*. Ovid, Terent. Andr. *In ignem poſita eſt, Fletur*. Silius 5. *Longo ævo flebitur*. Ovid. *Fortuna flenda*.

Fluo. Græcè ῥέω. Homer. Odyſſ. 9. accuſativo junxit; ῥέει ἀγλαὸν ὕδωρ κρήνη ὑπὸ σπείους, id eſt, *fluit limpidam aquam fons ſub ſpecu*.

„[*Fluctuat*. Lucret. *Fluctuat incertis* 245
„*erroribus ardor amantum*, ſubaudi *ſe*. „Seneca de vita beat. *Deprehenſi in mari* „*Syrtico, modo in ſicco relinquuntur, modo* „*torrente unda fluctuantur*. Sic in Medea; „*Ut dubium pelagus fervet, haud aliter* „*meum cor fluctuatur*.

Fruor. Cato Ruſt. *Pabulum frui occipito*. Cicero pro Milone; *Nobis hæc fruenda relinqueret*. Apulejus lib. 9. *Beatam*

 illam,

ci. Plautus Ciſtell. actu 5. *Non moror, aliena operâ mihi fieri plures liberos*. Trin. IV. 2. 90. *Ubi abſinthium fit*, h. e. naſcitur. Mercat. V, 2, 102. *Zacyntho ficos fieri non malas*. Hinc jam *Fitur*, *Fiebantur*, ex Catone Cenſorio apud Priſcianum, & Compoſita apud Plautum *Defieri*, *Confieri*, *Effieri*, *Interfieri*. ſed & hinc *Fetus*, *Femina*, &c.

illam, quæ tam conſpirantis ſodalis libertatem fruitur.

Fungor libertate: ſubaudi, *functionem*, vel τὸ *fungi*. Terent. *Ita attente tute illorum officia fungere.* Tacitus lib. 3. *Suprema erga memoriam filii ſui munera fungerentur.* idem lib. 4. *Et hominum officia fungi.* Varro; *Municipes, qui una munus fungi debent, dicti.* Terent. *Hominis frugi, & temperantis functus officium:* idem; *Major filius tuus Æſchinus, nec boni, neque liberalis functus officium viri.* Plaut. Moſtell. *Tu tibi iſtos habeas turtures, aves, piſces, ſine me alliato fungi fortunas meas:* idem Amph. *Hic munus fungatur tuum:* idem Trinummo; *Cui nihil eſt, qui munus fungatur ſuum:* ibid. *Sequere hac mea gnata, ut munus fungaris tuum.* Cic. 3. Tuſcul. *Quemadmodum oculus conturbatus non eſt probe affectus ad ſuum munus fungendum.* Sueton. Auguſt. *Minore moleſtia, Senatoria munera fungerentur*, quo in loco Beroaldus; *Accuſativo, inquit, caſu extulit, quod nos ablativo dicimus. Vetus autem eſt, & elegans loquutio; ſicut potior illam rem, pro, illa re, Veteres dixerunt: Ita fungor munus, pro, munere.* Plaut. Menec. *Paraſitus octo hominum munus facile fungitur.* Vide *Utor.*

Fugio. Lucanus 1. *In bellum fugitur.*

Fure-

Digitized by Google

Furere. Virgil. Æneid. 12. *Hunc ſine me furere ante furorem.* Liv. *Et nunc id furere, idem agrè pati.* Sed hic melius 246
deerit κατὰ. Vide *Inſanio.*

Gaudeo. Terentius Andria; *Hunc ſcio ſolidè ſolum mea gaviſurum gaudia.* Cælius ad Cic. 8. Famil. *Puto ut ſuum gaudium gauderemus:* ibid. *furit tam gaviſos homines ſuum dolorem.* Catull. *Gaudia, qua gaudeas.* Gellius lib. 9. cap. 9. *Latona gaudium gaudet genuinum, & intimum.* Statius lib. 9. *Tu dulces lituos, ululataque prælia gaudes.* Cic. *Nihil eſt neque quod metuamus, neque quod gaudeamus.* Et in Sacris; *gaudeat ſe tellus tantis illuſtrata fulgoribus.*

Garrire. Horat. lib. 1. Satyr. 10. *Comis garrire libellos:* idem; *Dum quidlibet ille garriret.* Martial. lib. 1. *Garris & illud, teſte quod licet turba.* Garrire libellos, dixit (inquit Turneb.) quaſi *garrire garritum.*

Germino. Plinius lib. 16. cap. 25. *Quibuſdam germinatur germinatio.* Et in Sacris; *terra germinet Salvatorem.*

Gemo. Cic. Attic. lib. 2. *Atque hic ſtatus, qui una voce omnium gemitur:* idem; *occulte ſuum malum gemit.* Virgil. *Nunc Amyci caſum gemit.* Cicero pro Sextio; *Accepiſſet reſpublica plagam, quam accep-*

tam gemere poſſit. Virgil. *Daphni tuum Pœnos etiam ingemuiſſe leones Interitum.* Prudentius Pſych. *Nec doleas, quia turpe tibi gemuiſſe dolorem.* Ovid. *Fortuna gemenda:* idem 13. Metamorph. *Non mea mors illi, verum ſua vita gemenda eſt:* ibid. *Teque gemunt, virgo.*

Glaciare. Horat. lib. 3. Od. 10. *Poſitas ut glaciet nives pura numine Jupiter.*

„ [*Gratificare,* ſubaudi, *gratiam.* Sal-
„ luſt. *Non aſſentando, neque concupita*
„ *prabendo perverſam gratiam gratificans.*]

Horreo, horreſco. Cic. *Et ſi omnium*
247 *conſpectum horreo:* idem; *Horreo crimen ingrati animi:* idem; *Deorum tamen numina horrent.* idem; *Ut ipſam victoriam horrerent.* Lucan. lib. 1. *Horruit Alcides, viſo jam Dite, Megaram.* Apul. lib. 6. *Cujus tota provinciæ nomen horreſcunt.* Cic. *Imbecillius horrere dolorem, & reformidare. Perhorreſco* ſemper habet accuſativum.

Hiemare: Plinius lib. 19. cap. 4. *Decoquunt alii aquas, mox & illas hiemant:* idem libro 9. *Hiemato lacu.*

Hiulco. Catull. ad Manlium; *Quum gravis exuſtos æſtus hiulcat agros.*

Iaceo. Virg. *Iacet extra ſidera tellus,* ſubaudi; *ſe,* vel *jacere;* ut, *jacent ſub arbore poma,* quia nihil eſt quod non agat,

Digitized by Google

gat, & ſi agit, aliquid agit. Vide *Sedeo*, & *Sto.*

„ [*Iejunare*, ſubaudi, *jejunium.* Za-„ char. 7. *Numquid jejunium jejunaſtis* „ *mihi* ?]

Ignoſco tibi, ſubaudi, *peccatum*; ut, *Indulgeo.* Cic. *Hanc culpam ei facile ignoſcamus.* Plautus Amphit. *Velatis manibus orant, ignoſcamus peccatum ſuum.* Propert. 1. *Iupiter ignoſco cætera furta tua.* Virgil. 4. Georg. *Ignoſcenda quidem, ſcirent ſi ignoſcere manes:* idem Culice; *Parvum ſi Tartara noſſent peccatum ignoviſſe.* Quinctil. in declam. *Ignoſcite malorum periculorum motus; ignoſcite humana diſcrimina.* Ovid. lib. 1. Artis; *vitioque ignoſcitur omni.*

Illuceo. Plaut. Bacch. *Vulcanus, Sol, Dies, Luna, Dii quatuor ſceleſtiorem nullum illuxere alterum.* Vide *Luceo.*

Illudo. Virgil. 10. *I nunc, & verbis virtutem illude ſuperbis.* Terent. *Satis ſuperbe illuditis me:* idem And. *Penè illuſi vitam filiæ.*

Impendeo. Impendet tibi calamitas, ſubaudi, *ſe*; ut, *Nox præcipitat*, & *ver appetit.* Dicimus etiam; *Impendet homines* 248 *mors.* Terent. Phormio; *Ita nunc imparatum ſubito tanta te impendent mala.*

Imponere, pro *fallere*, dicunt eſſe neu-

trum, melius qui concinnavit promptuarium linguæ Latinæ; ait enim deeſſe, *impoſitionem*. Mihi videtur deeſſe *Clitellam*. vide Ellipſ. *Clitella*. vel *Fraudem*.

„[*Incipere*, ſubaudi, *principium*. Terent. Heaut. *Neque quod principium incipiam ad placandum ſcio*. Plaut. Stich. *Principium quo pacto occipiam, id ratiocinor*. Virgil. *Vix prima inceperat æſtas*.]

„[*Inclinare*. Livius lib. 5. *Cum omnem culpam Sergius in collegam inclinaret*: ibid. *Neutro inclinata ſpe*. *Plebe ad id conſilium inclinata*.]

Incubare, quum de avibus dicitur, deeſt *ova*; unde, *ova incubantur*. Plin. lib. 2. *Quod ſi una natura omnes incubaret*.

Incumbo. Salluſt. 3. Hiſt. citante Frontone; *ut ſuſtinere corpora plerique nequeuntes, arma ſua quiſquis inſtans incumberet*: idem; *verbo incumbit illam rem*.

Indigeo. Vide *Egeo*. Varro lib. 1. cap. 31. *A quo quod indigent potum, poma dicta eſſe poſſunt*. *Potum*, habet antiquus codex, ut ait Turneb. „[Si quis tamen malit *Potui*, ſicut alii libri habent, ut ſit priſcus ablativus, pro *Potu*, oratio per infinita cognata ſic ſupplebitur; *indigent indigere potu*, ſive *à potu*, hoc eſt, indigentiam. Vide ſupra *Egeo*.]

Indul-

Digitized by Google

Indulgeo tibi, ſubaudi, *indulgentiam*,
vel *peccatum*. Martial. *Indulgent patien-
tiam flagello*. Tacitus lib. 1. *Cunctaque quæ
Germanicus indulſerat*. Juven. *Se ſe indul-
ſiſſe Tribuno*. Lucill. citante Nonio: *Tu
qui iram indulges nimis*. Afranius citante
eodem; *Malè merentur de nobis heri, qui* 249
nos tantopere indulgent in pueritia, Sueton.
Domitian. *Exilium indulſit*: ibid. *Ut
damnatis liberum mortis arbitrium indul-
geatis*: idem Claudio; *Quum eſſedario in-
dulſiſſet rudem*. quæ verba non intelligens
Eraſmus in annotatiunculis ad Suetonium,
inquit; *indulſiſſet*, *pro*, *amiſiſſet*, niſi ve-
lis typographi eſſe lapſum, & emendan-
dum, *manumiſiſſet*. Apulejus lib. 5. Aſi-
no; *Indulge fructum*, *& tibi devota ani-
mam recrea*. Petron. Arbit. *Nec diu ta-
men lacrymas indulſit*. Macrob. lib. 1. Sa-
tur. *Feriæ, quas indulget magna pars men-
ſis Jano dicati*. Terent. Eunuch. *Nimis
me indulgeo*. Ubi Donatus; *Mi*; ſic *ve-
teres*, *quod nos* mihi *dicimus*: alibi, *Te
indulgebant*, *tibi dabant*. Vide *Ludo*, &
Ignoſco.

Inire viam Vide *Eo*.

Ingredior. *Ingredi Junonium*, Adag.
* „ [deeſt *gradum*, *ingreſſum*.]

In-

* *Deeſt gradum*] Sed & præpoſitio κατὰ.

Inſlare ſonum, inſlare tibias, vela, calamos, & ſimilia trita ſunt: &, *Calami inſlantur.*

Ingemo. Vide *Gemo.*

Inſervire alicui, ſubaudi, *ſervitutem.* Sed & alios accuſativos explicat Plaut. Moſtell. *Si illum inſervibis ſolum:* ibid. *Non eſt meretricum, unum inſervire amantem.* Cic. *Nihil eſt à me inſervitum temporis cauſa.* Plaut. *Matronæ eſt, unum inſervire amantem.* Vide *Servio.*

Inſanio, ,,[ſubaudi, *inſaniam*, vel *ſtul-* ,,*titiam*] Horat. 2. Serm. *Huic ego vulgum errori ſimilem cunctum inſanire docebo.* Propert. 2. *Lynceus ipſe meus ſeros inſanit amores.* ,,[Sen. de vita beat. *Hilarem inſa-* ,,*niam inſanire, & per riſum furere.*] Horat. *Quam me ſtultitiam inſanire putas.* Sic enim legit Lamb. Vide *Furere.*

250 *Inſueſco.* Horat. 1. Serm. *Inſuevit pater optimus hoc me, ut fugerem.* quem locum contra fidem omnium librorum pervertit Lambinus; ego Turnebo aſſentior lib. 30. cap. 19. Columella lib. 6. *Maximè tamen habetur ſalutaris amurca, ſi tantundem aquæ immiſceas, & ea pecus inſueſcas:* idem 1. *Atque ubi cœperunt aliquod incrementum habere, ſic inſueſci debent, ut in id*, cæt. Vide *Conſueſco*, & *Aſſueſco.*

In-

Inſulto. Tacit. 4. *Qui nunc patientiam ſenis, & ſegnitiem juvenis juxtà inſultet.* Salluſt. *Multos à pueritia bonos inſultaverat.* Sic citat Servius 9. Æneid. Terent. Eunuch. *Ne tu iſtas faxo calcibus inſultabis fruſtrà.*

Inſiſto. Virgil. 6. *Nulli fas caſto ſceleratum inſiſtere limen.* Ubi Servius; *Inſiſto illam rem dicimus, non illi rei, quod qui dicunt, decipiuntur, propter* Inſto illi rei. Cicero 3. Orat. *Quonam igitur modo tantum munus inſiſtemus.* Plaut. Milit. *Inſiſte hoc negotium ſapienter:* idem Capt. *Proinde omnes itinera Inſiſtant ſua:* idem Milit. *Quam jam inſiſtas viam.* Terent. Eunuch. *Quem perconter? quam inſiſtam viam?* Stat. Theb. 5. *Summiſque inſiſtitur aſtris.*

Inſto huic rei, ſubaudi, *operam*, vel *inſtare*. Virgil. 8. Æneid. *Parte alia Marti currumque, rotaſque volucres Inſtabant.*

Interdico tibi ludum, * nemo negabit eſſe activum. Sueton. Domitian. *Interdixit hi-*

* *Nemo negabit eſſe Activum*] Ego tamen negaverim hoſce Accuſativos directe regi ab hoc Verbo, quum utique illi Accuſativi reperiantur longe frequentius Ablativis expreſſi, eodem plane ſenſu, & haud dubie eadem ergo etiam conſtructionis ratione. Promiſcue enim dicitur *Interdico tibi Urbem*, & *Urbe*, niſi quod hoc fit longe uſitatius. ſicut autem Ablativus ille jungitur huic Verbo per Ellipſin Præ-

Digitized by

hiſtrionibus ſcenam. Livius lib. 34. *Fœmi-*
nis duntaxat uſum purpuræ interdicemus?
Quum vero dicitur, vel abſolutè, *prætor*
interdixit, vel *interdixit illi aqua & igni*,
deeſt *Interdictum*, ut ſit, Prætor inter-
dixit illi interdictum ab aqua & igni; vel
de aqua & igni. Plin. lib. 39. cap. 1. *In-*
terdixi tibi de medicis. Cicero pro Cecin-
251 na; *Prætor interdixit de vi hominibus ar-*
matis. Dicitur etiam, *interdixit illi aquam*,
& ignem. Cicero pro domo ſua; *Velitis,*
jubeatis, ut M. Tullio aqua, & ignis in-
terdicatur, deeſſe *interdictum*, vel *inter-*
dicere, indicat illud Ciceronis de Senectu-
te; *Ut quemadmodum noſtro more male rem*
gerentibus patribus, bonis interdici ſolet.
Plinius Epiſt 76. *Carent enim toga jure,*
quibus aqua & igni interdictum eſt. Cicero
1. de Finib. *Sed id neque feci adhuc, nec*
mihi tamen ne faciam interdictum puto. Vo-
lup-

Præpoſitionis, ſic & Accuſativus. Si ergo Activum eſt, alius quærendus eſt Accuſativus, qui olim ab hoc Verbo regi, ſed dein per Ellipſin perpetuam omitti ſit ſolitus: forte *Abſentiam*, aut ſimile quid. Neque vero obſtant huic ſententiæ Paſſivæ locutiones, quæ mox ſequuntur, ſed tantum indicio ſunt, Veteres ipſos non adeo attendiſſe ad Grammaticam & Analogicam Originem harum locutionum, quam ad uſum earum & ſignificationem ſeu interpretationem vulgo fieri ſolitam. Vide ſupra ad Vocem *Ambulare*.

Digitized by Google

luptatem interdicere. Horat. 1. epiſt. *Cui ſic per vim eſt interdicta voluptas.* Ovid. 10. Metamorph. *ſpes interdicta.* ,, [Nepos
,, Hamilc. *Socero gener interdici non pote-*
,, *rat*]

Intereſt. Vide lib. 3. cap. 5.

,, [*Invadere*, ſubaudi, *invaſionem.* Plau-
,, tus Aſin. act. 5. ſc. 2. *In oculos invadi*
,, *optimum eſt.* Poteſt etiam ſubaudiri *viam*;
,, ut, Virgil. *Tuque invade viam, vaginaque*
,, *eripe ferrum.*

Invideo tibi veſtem; &, *Cœli te regia nobis invidet*, trita ſunt. Cicero; *Invidetur enim commodis hominum ipſorum:* idem; *qui non modo non invidetur, ſed etiam favetur.* Ovid. epiſt. *Troadas invideo.* Cui conſonat Horatianum illud in arte Poët. *Ego cur acquirere pauca, Si poſſum, invideor.* Cicero 3. Tuſcul. citat Accium in Menalip. *Florem quiſnam liberûm invidit meûm?* deinde addit; *male latine videtur, ſed præclare Accius; ut enim videre, ſic invidere florem rectius, quàm flori dicitur. Nos conſuetudine prohibemur, poëta jus ſuum tenuit; & dixit audacius.* Hæc Cicero, aliquanto fortaſſe ſuperſtitioſius, *
,, [putans, *Invidere aliquem* non aliud eſſe 252
,, quam

* *Putans invidere &c.*] Revera nihil aliud eſt primitivâ ſignificatione τὸ *Invidere aliquem* quam Intueri

„ quam Intueri, ſeu, videre in aliquem, „ cum ſit, obliquo, & maligno oculorum „ intuitu faſcinare aliquem; velut ex Catul- „ lo diſcimus, cui, *Invidere & Faſcinare* „ idem ſunt, epig. 5. & 7. Verſus proin- „ de Acciani ſententia eſt, quis florem li- „ berorum meorum faſcinavit? Sicut Vir- „ gil. *Neſcio quis teneros oculus mihi faſci-* „ *nat agnos*; utque Horatius ait de Invido; „ *Quis obliquo oculo mea commoda limat?*] Differunt autem *Invideo tibi*, & *Invideo te*: in illo enim aliquid ſemper deſideratur; ut, *Invideo tibi*, ſubaudi, *rem aliquam*, *bona*, vel *fortunam*, aut integram orationem; ut, *Invideo tibi*, *quod bene cantes*: in hoc verò nihil poteſt ſuppleri.

Intendo.

tueri aliquem. Sed ſicuti ſæpe fit, ut generalis vocabuli ſignificatio quaſi propria evadat ſpeciali uſui, ſic & huic verbo, quod primitus generale fuit, propria ſedes data eſt in ſpeciali illo intuitu, qui fit cum livore, & faſcinatione: atque adeo *Invideo te* notat maligno oculo & animo te intueor continuo. *Invideo tibi bona* idem notat, at *Invideo dignitati tuæ*, eſt, maligno erga dignitatem tuam oculo intueor te, vel ſimpliciter ipſam actionem invidendi exerceo erga dignitatem tuam, atque adeo neutralem tunc & conſtructionem & ſenſum haber, qui in prioribus eſt Activus. Sic *Supplicare alicui* proprie per Ellipſin dicitur pro Supplicare genua ſub aliquo, at uſu loquendi dein poſitum eſt directe pro ſupplicem eſſe, & precari pro ſalute ſua, immo & pro ſacra diis facere, Unde paſſim, *Supplicare thure & mero.* Vide Plautum prol. Aulul. ℣. 24. & Sueton. Aug. 35.

Digitized by Google

Intendo, propriè de arcu dicitur; transfertur ad alia. Supplebis igitur, vel *arcum*, vel *animum*, vel *mentem*. Horatius; *Si non intendis animum ſtudiis & rebus honeſtis.* Salluſt. *Ubi intenderis ingenium, valet.* Hinc in ſacris: *Deus in adjutorium meum intende*, ſubaudi, *arcum*, vel *mentem*.

Irruo. Vide *Ruo*.

Iurare alicui, vel *jurare per Deos*, ſubaudi, *jusjurandum*. Cicero 5. Fam. *Magna voce juravi veriſſimum pulcherrimumque jusjurandum.* Cæſar 3. Civil. *Hoc idem jurant reliqui legati*: & ſtatim; *Atque idem omnis exercitus jurat.* Cicero Attic. *Qui denegat, & juravit morbum.* Ovid. 2. Metamorph. *Stygias juravimus undas.* Petron Arbiter; *In verba Eumolpi ſacramentum juravimus.* Et in ſacris; *Iusjurandum, quod juravit*, cæt. ex Græco ad verbum ὅρκον, ὃν ὤμοσε.

Iuvat. Vide ſupra cap. 1. lib. 3. 253

Laboro. Cicero Attic. *Ad quid laboramus res Romanas?* „[*Quid ego laboravi* „*aut quid egi? Quod ſit humanis manibus* „*laboratum.*] Euripides Androm. τί μόχθον μοχθεῖς, id eſt, *quid laborem laboras?* Cicero Lentulo; *Laboratur vehementer.* „[Vir- „gil. *Arte laboratæ veſtes.* Horat. *Unguen-* „*tum, quod meæ laborarunt manus.*]

„[*Latendum eſt domi*, ſubaudi *Latere*, „ſeu *latibulum*.]

Latro. Lucan. 1. *Flebile ſævi latravere canes.* Horat. 1. epiſt. *cervinam pellem latravit in aula:* idem Epod. 5. *Senem adulterum latrent Suburanæ canes.* „[Lucret. „*Nil aliud ſibi naturam latrare.* C. Op„pius in vita Africani; *Quod canes neque* „*latrarent eum, neque incurrerent.*]

Libet. Vide *Pœnitet*.

Luceo. Plaut. Caſ. *Lucebis novæ nuptæ facem:* idem Curc. *Tute tibi puer es lautus: luces cereum.* Sic dicimus; *prælucere alicui facem, cereum funalem.* „[Plaut. „Perſ. act. 5. ſc. 3. *Tibi fortuna lucrifi*„*cam faculam allucere volt.*] Vide *Illuceo*.

Ludo. Terent. Eunuch. *Et quia conſimilem jam olim luſerat ille ludum.* Horat. 3. Car. *ludum inſolentem ludere pertinax.* Sueton. *Trojam luſit turma duplex:* idem; *ludit aſſiduè aleam.* Martial. *Inſidioſorum ſi ludis bella latronum.* Juvenal. *Poſita ſed luditur arca.* Vide *Illudo*.

„[*Madeo*, ſubaudi *madere*, vel *mado*„*rem*; ſicut in *Clareo*, *clarorem*. Vide „*Clareo*.]

Maneo. Plautus *Mane me*. Pomponius Mela libro 1. *Poſtquam in eo, quod convenerat, non manebatur.* Tritum eſt, *quæ te manent infortunia.* „[Lucret. *Temporis* „*æterni, in quo ſit mortalibus omnis Ætas* „*poſt mortem reſtat quæcumque, manenda.*]

Ma-

Digitized by Google

Mano. Horatius; *Fidis enim manare poëtica mella Te ſolum.* Plinius cap. 13. *in attritu ſudorem purpureum emanat :* idem; *manat picem.* 254

Manſueſco. Varro lib. 2. cap. 1. *Sic ex animalibus, quum propter eandem utilitatem, quæ poſſent ſylveſtria deprehenderent, ac concluderent, & manſueſcerent.* Vide *Inſueſco.*

Medeor. Terent. Phorm. *Quas, quum res adverſæ ſient, paulo mederi poſſis.* Cic. 12. epiſt. 15. *Hæc mederi voluerunt.*

Memini, Recordor, Reminiſcor hujus rei, ſubaudi, *memoriam,* vel *recordationem.* Cicero pro Archia; *Et pueritiæ memoriam recordari ultimam.* Vide *Mentio,* in Ellipſi.

Medicor, vel *Medeor.* Plaut. Moſtel. *Ego iſtum lepidè medicabor metum.* Virgil. 7. Æneid. *Sed non Dardaniæ medicari cuſpidis ictum Evaluit.* Ubi Servius; *Medicor illam rem, & rei.* activè dixit Ovidius, *Capillos medicare;* & Virgilius 1. Georg. *Semina vidi equidem multos medicare ſerentes.*

Mereo, pro *milito,* putant eſſe neutrum; ſed deeſt, *ſtipendium,* vel potius *Æra;* ut ſit, *Meruit æra ſub Cæſare.* Vide *Stipendium,* in Ellipſi.

Metuo tibi, dicunt eſſe neutrum; nec

Digitized by Google

tunt deeſſe, *malum*, vel *incommodum*, vel accuſativum cognatum, juxta Græcum & Latinum proverbium ἀδεὲς δέδιας δέος, id eſt, *metum inanem metuiſti*. Cic. 3. Verr. *Nullam majorem pupillo metuo calamitatem:* idem; *Sed quum eadem metuam ab hac parte:* idem; *A me inſidias metuunt*. Seneca epiſtola 66. *Non contremiſcamus injurias, non vulnera, non egeſtatem*. Plaut. *Metuo meo amori moram:* idem Moſtell. *Servi, qui quum culpa careant, tamen malum metuunt*. cæt. Virgil. 3. Æneid. *Sonitumque*
255 *pedum, vocemque tremiſco:* idem Ceiri; *Nunc tremere inſtantis belli certamina dicit*. Idem 4. Georg. *Utraque vis apibus pariter metuenda:* ibid. *Sin duram metues hyemem*, ſubaudi *apibus*. Plinius lib. 18. *Tria namque tempora fructibus metuebant*. In ſacris epiſt. 1. Petri 3. cap. τὸν δὲ φόβον αὐτῶν μὴ φοβηθῆτε, id eſt, *timorem autem ipſorum ne timueritis*; vel, *Terrorem ipſorum ne terreamini*, vel *metuatis*. Eadem ratio eſt de verbo *Timeo*. Plinius libro 17. cap. 16. *Dant ægris, quibus vini noxam timent*. Livius 4. *Famem cultoribus agrorum timentes*. Virgilius 2. Æneid. *Et quæ ſibi quiſque timebat*. Errat igitur Valla lib. 3. cap. 45.

Mico. Virgil. Culice; *Sanguineumque micant ardorem luminis orbes*. Varro; *Mican-*

Digitized by Google

candum erit cum Græco. „[ſubaudi, *mica-* „*re digitis.*]

Migrare in agrum, ſubaudi, *ſe*, vel *migrare*, vel *migrationem*. „[Hyg. fab. „259. *Ut in ſe gloriam tantam migraret.* „Turpil. Hetæra; *Rhodienſis ſe iſtuc com-* „*migravit jamdiu.* Liv. 10. *Ingreſſi urbem* „*deſertam milites, paucos ætate graves in-* „*veniunt, relictaque quæ migratu difficilia,* „*ea diripiunt*; id eſt, quæ difficulter aſ- „portari poterant.] Gell. lib. 2. cap. 19. *Atque ita Caſſita nidum migravit.* Livius; *& Romam inde frequenter migratum eſt.* Martial. *Migrandum eſt mihi, vel illi.* Titinnius apud Nonium, in voce Senium; *Quot peſtes, jurgia, ſenia ſeſemet hiſce e-migrarunt ædibus?*

Vide ibi Munkerum.

Militare, ſubaudi, *militiam*. Lactant. lib. 7. cap. ultimo; *Infatigabilem militiam deo militemus.* Horatius; *Libenter hoc, & omne militabitur bellum in tuæ ſpem gratiæ.*

Miſeret. Vide *Pœnitet*.

Mœreo. Cicero 1. Tuſc. *Quum graviter filii mortem mœreret*: idem ad Terentiam; *Sed mœreo caſum ejuſmodi.* Tacitus 16. *Ut non aliquam mortem mœreat.* * Vide *Mereo*. 256

* *Vide Mereo*] Voluiſſe crediderim *Pereo*, quod ſig-

Digitized by Google

Morari, ſubauditur, *ſe*, vel *moram.* ,, [Plautus Merc. *Ego me moror.* pro quo ,, in Pſeud. *It dies, ego mihi ceſſo.*]

Morior. Hebræi dicunt, *Morieris mori,* ut Geneſ. cap. 1. ubi nos habemus; *morte morieris.* Illud, *morte,* infinitivus eſt Hebræis: ſic Hiſpani; *Male muerte mueras.* Cic. *Moriendum eſt*; ſubaudi *mori*, ut ſæpè diximus.

,, [*Nare*, ſubaudi, *natatum.* Virgil. Cul. ,, *Elyſiam tranandus agor delatus ad undam:* ,, pro tranaturus me.]

Nato, ſubaudi, *aquas* vel *in aquis natationem.* Martial. lib. 1. *Sacris piſcibus hæ natantur undæ:* idem 14. *Ipſa ſuas melius charta natabit aquas:* idem 6. *Canaque ſulphureis nympha natatur aquis.* ,, [Ovid. ,, de Arte; *Novit quæ multo piſce natantur* ,, *aquæ.* Hygin. fab. 257. *Flumen ita in-* ,, *crevit, ut tranſnatari non poſſet.*]

Ningitur. Vide *Pluo.*

Nitor. Virgil. 12. Æneid. *Alternas longa nitentem cuſpide greſſus.*

Navigo. Virgil. 1. *Gens inimica mihi Tyrrhenum navigat æquor.* Cicero 2. de Finibus; *Maria ambulaviſſet, terram navigaſſet.* Plinius lib. 2. *Totus hodie navigatur occidens.*

ſignificatione neutrali & Salmantic. ed. præferat hoc
uſu convenit, ſeu ſimile *Mereo.*
eſt, τῷ *Mæreo*, licet &

Digitized by Google

dens. „ [Horat. *Vnda omnibus enaviganda.*]

Noceo tibi, ſubaudi, *noxam*. In pan-
dectis tit. de Noxalibus act. *Qui noxam*
nocuerit. Livius lib. 9. *Atque ob eam rem*
noxam nocuerunt. Apulejus lib. 1. Metam.
Quæ fœmina cum perinde ac multi nocere-
tur, publicitus indignatio percrebuit. „[Vi- 257
„ truv. lib. 2. cap. 7. *Petræ ſpiſſis compac-*
„ *tionibus ſolidatæ, nec à tempeſtatibus, nec*
„ *ab ignis vehementia nocentur*: & cap. 9.
„ *Larix à tinea non nocetur*.] Vitruvius lib. 2.
Larici a carie vel a tinea non nocetur. Sene-
ca; *Sapienti non nocetur non à paupertate, non*
à dolore: idem epiſt. 103. *Non ne te noce-*
ant, ſed ne fallant: idem libro 5. Contro-
verſ. *Dum filium vindico, ubi me graviſſi-*
me nocere poſſit, oſtendi. Plaut. Mil. *Iura*
te non nociturum eſſe hominem de hac re ne-
minem: ibid. *Iuro per Venerem, & Mar-*
tem, me nociturum neminem. Sic enim le-
gunt emendatiores. Livius 3. *Qui Deo-*
rum quenquam nocuerit. Et in Sacris; *In-*
dica Domine nocentes me. Et Eccleſ. 27.
Relinque proximo tuo nocenti te. Βλάπτω σὲ,
dicunt Græci, id eſt, *noceo te*.

„ [*Nubilare*. Varro 1. Ruſt. 3. *Si nu-*
„ *bilari cœperit*, ſubaudi, *cælum*; id eſt,
„ *nubibus obduci*. Cato rei ruſt. 88. *Vbi*
„ *nubilabitur, ſub tecto ponito, cum Sol*
„ *erit, in ſole ponito*.]

Nubo. Varro de lingua latina; *Neptunus dicitur, quod mare, & terras obnubat, ut nubes cœlum, à nuptu, id eſt, opertione, (ut antique,) à quo nuptiæ, & nuptus dictus.* Hæc ille. Caper de Orthographia; *Mulier nubit, quia pallio obnubit caput ſuum, genaſque.* Tertull. de velandis virgin. *Etiam velatæ ad virum adducuntur*. Servius Æneid. 11. *Nuptiæ dictæ, quod nubentium capita velentur*. Arnob. lib. 4. contra gentes; *quod aqua nubat terram, appellatus eſt, cognominatuſque Neptunus.* Donatus in Hecyram. (Actu IV. ſc. 4. v. 34.) *Nuptam mecum quaſi tectam, & opertam uno cubiculo mecum: nubere enim eſt operiri, tegique, unde & nubes, quod tegere ſolent cœlum, dicuntur*. Virgil. *Arſuraſque comas obnubit amictu.* Illa prima verba Donati, ejus
258 eſſe genuina non credo: nec enim mulier nupta dicitur, quod operiatur in cubiculo cum viro, ſed quod faciem, & oculos cooperiret, propter pudorem, quum viro traderetur. quem morem indicat Claudianus; *Flammea ſolicitum prævelatura pudorem.* Lucan. 2.

Non timidum nuptæ leviter tactura pudorem,
Lutea demiſſos velarunt flammea vultus.

Tunc præterea *nubere* non eſt paſſivum, neque ſignificat *operiri*, & *tegi*, ſed *operire*,

Digitized by Google

rire, & *tegere*; & quum dicis, *illa nupſit regi*, deeſt *ſe*, vel *vultum*, vel *oculos* Columel. in horto;

Alma ſinum tellus jam pandet, adultaque poſcens
Semina, depoſitis cupiens ſe nubere plantis.

Hinc *Obnubo*, quod nemo activum eſſe negaverit. Plaut. Perſ. *Hic cum mala fama facile nubitur.* γάμους γαμεῖν, dicunt Græci, id eſt, *nuptias nubere.*

OBIRE *munera*, & ſimilia, trita ſunt; ſed quum abſolutè dicimus; *obiit ille*, deeſt *mortem*, aut *diem*; vel potius *viam*, vel *ire*. Nam omnia compoſita ſimplicis accuſativum rectè admittunt. Vide *Eo*. Terent. *Ea obiit mortem.* Vide ibi Donatum. Virgil. *Morte obita.* Cicero pro Milone; *Teterrimam mortem obiret.* „[Sic, * *Exire limen.* Terent. Hecyr. *Mater conſequitur, jam ut limen exirem, ad genua accidit miſera.*]

Obdormio. Vide *Dormio.*

Obedio. Apulejus lib. 10. *Hæc omnia* 259
perfacile obediebam. Livius lib. 4. *Utrinque obeditum Dictatori eſt.*

Obſequor tibi, ſubaudi, *obſequium.* Terent.

* *Exire limen.*] Integrum eſt, *exire extra limen.* Nam *Ex* præpoſitio compoſita cum Verbis, ſequente Accuſativo, declarat Ellipſin ſtatuendam τοῦ *Extra*, ſic *Præ* τοῦ *Præter*, *Sub* τοῦ *Subter*.

rent. Adelph *obſequor omnia.* Gellius lib. 2. *Quædam eſſe parendum, quædam non obſequendum.* Forte in iis melius intelliges præpoſitionem κατὰ.

,,[*Obſonare obſonium.* Plaut. Sticho,
,,*Ibo, atque obſonabo obſonium.*]

Obſtrepo. Cicero pro Marcello; *Obſtrepi clamore militum videntur bellicæ Imperatorum laudes.* Livius; *Decemviro obſtrepebatur.* Virg. Cul. *Hinc illi geminas avium vox obſtrepit aures.*

Obſto. Cicero 3. Philip. *Nec ſi non obſtatur, propterea etiam permittitur.*

,,[*Obtrectare*, ſubaudi, *laudem*, vel
,,*obtrectationem.*]

Occubuit pro patria, ſubaudi, *necem*, vel *mortem.* Sueton. *Voluntariam occubuiſſet necem.* Cicero 1. Tuſcul. *Mortem pro patria non dubitavit occumbere.* Livius; *Qui pugnantes mortem occubuiſſent:* idem lib. 3. *Honeſtam mortem occubuiſſe.* [Itaque *occumbere ferro*, *occumbere morti*, ſubaudi, *ſe*; vel intelligitur accuſativus cognatus, Vide *Mortem*, in Ellipſi.

Officio tibi, deeſt accuſativus cognatus, qui quum in uſu non eſt, * ad infinitum recurremus, quod eſt propriè nomen verbi;

* *Ad Infinitum recurremus &c.*] Suſtinet aliquo modo vicem Nominis, dum loco ſententiæ, quæ conſtructio-

Digitized by Google

260

bi; ut, *occumbit occumbere*, *Officio officere*; *Pergo pergere*. Cicero 1. Orator. *Quod cui-*

ſtionem aliquam abſolvit, adhibetur, & ita uſum exhibet omnium pene Caſuum. Sed tamen manet Verbum, & rectionem Verbi retinet. Quapropter ſi Verba vere ſunt Activa, eorum Infinita æque regunt ſuum Accuſativum, ac Finita. Et Analogia vult, ut, ſicuti in *Lego* ſtatuitur Ellipſis Nominativi *Ego*, & Accuſativi, quo notetur res, quæ legitur, ſic in *Legere* ſimiliter plane noſcatur Ellipſis tum Accuſativi, qui plerumque Infinitum, ut Nominativus Finitum, præcedit, tum alterius, qui regitur ab Infinito non minus, quàm à Finito. Atque idcirco illa Ellipſis Infiniti loco Accuſativi, cum ſuo verbo, foret vere infinita, & proinde inepta. Nam quicquid ex. gr. poſt *Officio*, & *Pergo* intelligimus, idem intelligendum poſt *Officere*, & *Pergere*, & proinde ſi Infiniti eſſet Ellipſis in *Pergo*, eadem foret in *Pergere*, & ſic vere infinita deberet eſſe vocabuli ejus iteratio in integra locutione, *Pergo pergere pergere* &c. Scio quidem, à Plauto dici *Pergo pergere*, ſed per Pleonaſmum, (Vide infra lib. IV. cap. 3. & ibi Notas.) non vero, ut inde pateat, τὸ *Pergo* deſiderare poſt ſe Infinitum ſuum loco Accuſativi, quod ſemel quidem eum in uſum recipere poſſet, non in infinitum: quum ſit ex iis Verbis, quæ alium ac varium requirunt Accuſativum, æque ac *Peragere*, unde, niſi ſi ex *Perrigere* obſoleto ſit, eſt contractum. Vide infra. *Officio* autem vere etiam eſt Activum, & requirit vel Accuſativum reciprocum, vel incerti negotii, qui eſt *aliquid*. Ceterum tempore Lucretii videntur dixiſſe etiam *Officere aliquem*, quod eſt *Officere ſe*, vel *aliquid ob & adverſus aliquem*. Ille vero hanc locutionem ita accepit, tanquam ſi iſte accuſativus regeretur a Verbo in ſignificatu impediendi, ut patet ex Paſſivis, quæ inde formavit, qua de re ſupra ad Verbum *Ambulare*.

Digitiz

cuicunque particulæ cæli officeretur. Lucret. lib. 2. *Officiuntur, uti cogantur tardius ire.*

Oleo. Cicero; *Ceram, ac crocum olere.* Horat. *Paſtillos Ruſillus olet, Gorgonius hircum.* Martial. *Quod olent tua baſia myrrham.* Cicero; *Olent illa ſupercilia malitiam.* Terent. *Olet unguenta.* Martial. libro 14. *Delicias Nini vos redolete nurus.* Plaut. *Non omnes poſſumus olere unguenta exotica.* Quinctil. lib. 7. *Verba omnia & vox hujus alumnum urbis oleant.*

Oportet. Vide ſupra lib. 3. cap. 1.

,, [*Oppetere*, ſubaudi, *mortem*, quod
261 ,, ſæpè Cicero exprimit. Virgil. *Queis ante*
,, *ora patrum Trojæ ſub mœnibus altis Con-*
,, *tigit oppetere.*]

P ALLEO. Propertius lib. 1. *Quis te cogebat multos pallere colores?* Perſius; *Iratum Eupolidem prægrandi cum ſene palles.* Quem locum citans Turnebus, * ut ſupra diximus; *ſic*, inquit, *dixit*; *ut pallere pallorem.* Horatius lib. 3. *Et ſcatentem belluis pontum, mediaſque fraudes palluit audax:* idem; *Pindarici fontis qui non expalluit*

* *Ut ſupra diximus*] Vide cap. 12. extr. quæque nos ibi notavimus, ubi hanc locutionem explicuimus. In reliquis hujus Verbi exemplis ſine hæſitatione intellige præpoſ. κατὰ, niſi quod illud Propertii, *multos pallere colores*, eodem modo videatur exponendum, quo iſta, de quibus egimus ad Verbum *Aeſtuo.*

Digitized by Google

palluit hauſtus. Vide *Æſtuo*, *Metuo*, & *Paveſco.* Perſ. Satyr. 5. *Recutitaque Sabbata palles.*

Palpo. Juvenalis; *Quem munere palpat Carus.* Ovid. *Pectora prabet palpanda manu.*

Parco tibi; deeſt accuſativus cognatus, qualiſcunque ſit: nam *parcere alicui rei*, eſt eſſe parcum in illa re. Virgil. 10. *Argenti atque auri memoras qua multa talenta, Natis parce tuis.* idque indicat paſſivum. Cicero 2. Attic. *Nec parcitur labori.* Livius; *Precantes ut à cadibus, & ab incendiis parceretur.* Plinius lib. 16. *nec corpori ipſi parcitum:* & lib. 17. *Parcitur veſtigiis.* Admittit & alios accuſativos, ut; *peccatum, errorem, culpam.* Gell. lib. 16. cap. 19. *Vitam modo ſibi ut parcerent.* Terent. *Nihil parcunt ſeni:* idem; *Hanc ego vitam parſi perdere?* ubi *perdere* eſt accuſativus. *Parcere à ſanguine, & cadibus*, ſubaudi, *manum:* nam *parcere* eſt abſtinere; ut, *Parcere pecuniis.*

Pareo. Statius; *Non adeo parebimus omnia matri.* Gellius lib. 1. *Quædam non eſſe parendum.* Si velis in iis deeſſe præpoſitio- 262
nem, non repugnabo, dum accuſativum cognatum intelligas; juxta illud Livii lib. 9. *Dicto paretur.* Cicero; *Cui paretur.*

Par-

Parturio. Horat. 1. Carm. *Nec parturit imbres perpetuos.*

Vide ad Verb. *Adverſor.*

Paſcitur herbas, & *herbis* dicimus. Virgil. 4. Georg. *Paſcuntur & arbuta paſſim:* & 3. *Paſcuntur vero ſylvas, & ſumma Lycæi.*

Paveo, ſubaudi, *pavorem.* Tacitus; *Plures bellum paveſcere.* Lucanus lib. 7. *Pavere pugnam.* Silius; *Paveſcere prodigia.* Tacitus lib. 1. *Nec imperitum adoleſcentulum, nec ſeditioſum exercitum paveſcerent.* Vide *Pallere*, & *Æſtuo*, & *Metuo.*

Peccare peccatum, Græcis eſt tritum; ἁμαρτεῖν ἁμαρτίαν. Hinc eleganter legimus in Threnis; *Peccatum peccavit Hieruſalem.* Cicero 1. Naturæ Deorum; *Empedocles autem multa alia peccans, in Deorum opinione turpiſſime labitur:* ibidem; *Atque etiam Xenophon paucioribus verbis eadem fere peccat:* idem 1. Officior. *Quo in genere in Rep. multa peccantur:* idem Paradox. *Multa peccant.* Terent. Adelph. *Te plura in hac re peccare oſtendam.* Salluſt. Jugurth. *Quæ deliquiſſet, multa fore ſperabat.*

Penetrare in ædes, ſubaudi *penetrationem*, vel *ſe*, vel *pedem.* Gellius lib. 5. *Speluncam nactus, in eam me penetro, & recondo.* Plaut. Trinum. *Quin prius me ad plures penetravi:* ibidem; *Ne penetrarem*

me

Digitized by Google

me uſquam: idem Amphitruo; *in fugam ſe penetrare:* idem Menech. *Nec hunc intra portam penetravi pedem.* Tacitus lib. 5. *Nihil tamen Tiberium magis penetravit.* „[Lucretius 4. *Quæ penetrata queunt ſen-* „*ſum progignere acerbum.*] Stat. 4. Sil. *Limina penetrata mortis.* Apulejus lib. 8. 263 Metam. *Improviſi conferto gradu ſe penetrant.*

„[*Perennare,* ſubaudi *ſe*, id eſt, per „annos ſe conſervare. Ovid. *Defuit ars* „*vobis, arte perennat amor.* Colum. *Ut* „*diutius perennent boves, non confecti ve-* „*xatione ſimul operum, & verberum.*]

Pereo. compoſitum ab *eo*; & ut *eo viam* dicimus, ſic *Pereo viam*, id eſt, *perficio viam*; „[& *Pereo iter,* eſt *eo* per iter. „Catul. *Qui nunc it per iter tenebricoſum,* „mortis, puta. Prop. *Per te immaturum* „*mortis adimus iter.*] unde pro *Mori* accipitur; & qua forma dixit Virgilius; *Corydon ardebat Alexim*, ſic dixit Plaut. in Trucul. *Tres unam pereunt adoleſcentes mulierem*, „[ſicut Catullus; *Illum deperit* „*impotente amore.*] Plaut. Epid. *Haccine ubi ſcibit ſenex, puppis pereunda eſt probè.* Homer. 3. Iliad. Σὺ ἢ κὲν κακὸν οἶτον ὄληαι: id eſt, *Tu autem*] *malam mortem peribis.* Vide *Obire.*

Vide ad Cap. 2. extr.

Pergo in urbem, ſubaudi, *iter*, vel *Pergere:*

Vide ad vocem Officio.

gere: nam apud Plautum tritum eſt; *Per-*
go pergere: ut in Pſeud. *Pergitis pergere?*
,, [Terent. Phorm. *Domum ire pergam.* U-
,, bi Donatus; *Hoc nos ellipticωs dicimus,*
,, *Domum pergam.*] Cic. in Acad. *Itaque*
confeſtim ad eum ire perreximus: ,, [idem,
,, *Quæ cum ita ſint, Catilina, perge quò*
,, *cœpiſti,* ſupple, *iter:* ſicut Ter. Hec.
,, act. 1. ſc. 2. *Pergam quo cœpi hoc iter.*]
Liv. *Triginta navium claſſe ire obviam ho-*
ſti pergit. Salluſt. Jugurtha, *Igitur Car-*
thagine duo fratres miſſi maturavere iter
pergere. Cicero in Arato; *Poſt hunc ore*
fero Capricornus vaderepergit: idem Attic.
Pergo prætérita. Livius lib. 22. *Pergit*
deinde ire ſequentibus paucis. Virgil. 6. Æ-
neid.

Obſervans quæ ſigna ferant, quo tendere
264 *pergant.* Cicero 1. de divinat. *Si ire per-*
rexiſſet. Valerius Flacc. lib. 4. Argon.

Contra omnes validis tenui diſcrimine
remis

Pergere iter. Græc. βῆ ῥ' ἰέναι, id eſt;
pergit ire. ,, [Eſt autem *Pergere*, factum
,, ex *Peragere*, ſive perficere, agere uſque
,, ad finem. Horatius; *Ambo propoſitum*
,, *peragunt iter.* Ovid. *Et brevius, quam*
,, *nos, ille peregit iter.* unde Tacitus,
,, *Pergere aliquid*, pro conari dixit. An-
,, nal. 1. *Proſpere ceſſura quæ perge-*
rent.

Digitized by Google

,, *rent.* Vide infra ſub initium libri
,, quarti.]

Pertædet. Vide *Pœnitet.*

,, [*Pertinet*, ſubaudi, *ſe*; ſicut, *Quò*
,, *tendunt iſta verba?* vel *quo pertinent?*
,, Vide *Tendere.*]

Piget. Vide *Pœnitet.*

Plango. Ovid. 13. Metamorph. *Conſuetaque pectora plangit:* idem; *Plangitur, & trepidans adſtringit vincula motu.*

Placeo. Plaut. Trinum. *Si illa tibi placebit, placenda dos quoque eſt, quam dat tibi:* idem: *Forma placita eſt.* ,, [Cicero;
,, *Dolabellæ valde deſideranti volo placere,*
,, *nec video quid.* Recte ergo dixeris; * *Pla-*
,, *cebo tibi hanc rem.* Terent. And. *Poſt-*
,, *quam me amare dixi, complacita eſt tibi.*
,, Et Hecyr. prol. *Hæ ubi ſunt cognitæ,*
,, *placitæ ſunt.*] Ovid. 2. Faſt. *Eſt virtus placitis abſtinuiſſe bonis.* Horat. 4. Carm. *Quod ſpiro, & placeo, ſi placeo, tuum eſt.*

Plaudo, pro accuſativo cognato alios etiam recipit. Virgil. 6. Æneid.

Pars pedibus plaudunt choreas, & carmina dicunt. Statius 1. Sylvar. *Aquas plaudere natatu:* idem 5. *Nec fratrem ceſtu* 265

* *Placebo tibi hanc rem.*] Si verbum hoc eſſet vere Activum, foret potius ex illis, quæ Accuſativum ſibi reciprocum poſtulant, licet per Ellipſin plerumque omiſſum.

virides planſere Theramne. „ [Ovid. *Quaque ibis, manibus circumplaudere tuorum.*] Cicero Attic. *Propter vicinum malum* * *nec victoria quidem plauditur.* Quidam emendarunt, *victoriæ*; ſed utroque modo paſſivum eſt. Cicero de Oratore; *Nemo pedem ſupploſit in illo judicio.* Martial. 12. *Pulvereumque fugax hippodromon ungula plauſit.*

Pluere. Cæſar Scalig. cap. 9. *Ineptiunt autem, qui,* Pluit, *& hujuſmodi, putabant autodetera, quum tamen ſit activum veriſſimum.* Pluit ſanguinem, & lapides, *dicimus in hiſtoriis*; & terra compluta eſt. Hæc ille. Apulejus lib. 1. Florid. *Totum iſtud ſpatium, qua pluitur, & ningitur.* Adag. *Aſinus compluitur:* itemque; *nec compluitur, neque ſole aduritur.* Plaut. *Quam mihi amor, & cupido in pectus perpluit*

* *Nec victoria quidem plauditur.*] Edidit Victorius & alii, *victoriæ.* Sed utrumque ferri queat. Et eadem ratione ac jure Cicero potuit dicere, *Victoria plauditur*, quo Ovidius, *tu circumplaudére.* Scilicet oſtendimus ſupra ad Vocem *Ambulare*, ex abuſu has locutiones ortas, qui fecit, ut Accuſativus figurate & elliptice exponendus acciperetur pro eo, qui proxime à Verbo regatur, atque ita in Nominativum Paſſivi converteretur. Hinc etiam factum, ut dicatur ex. gr. *plangi pectus*, & *homo*, ſeu *mors hominis*; *Plui* & *Rorari terra*, quæ pluviâ irrigatur, & ipſa *aqua*, quæ cælo demittitur: *Sudari mel*, & *Veſtis*, & ſimiliter multa alia.

Digitized by Google

pluit meum. Huc refer omnia verba quæ dicuntur naturæ. Propert. lib. 2. ad Cynth. *Sollicito lacrymas depluit a Sipylo.*

Pœnitet me peccati, * nihil aliud eſt quam pœna tenet me peccati. Plaut. Sti- 266
cho, ſcena 1. *Et me quidem hæc conditio nunc non pœnitet.* Accius apud Agell. lib. 13. cap. 2. *Neque id ſane me pœnitet.* Igitur illa quinque verba, *Miſeret, Tædet, Pudet, Piget, Pœnitet,* proprie activa ſunt; ut *piget me hujus rei,* id eſt, pigritia hujus rei piget me, vel tenet; & in paſſiva legimus, *error pudendus; Magiſter non pœnitendus;* & *verba pigenda* dixit Ovid. „[cujus etiam eſt in epiſt. Didon. „*Cauſas habet error honeſtas. Adde fidem,* „*nulla parte pigendus erit.*] Terentius Adelph. *Facite quod vobis lubet:* idem Phorm. *Quare obſecro ne plus minuſve faxit, quod nos poſtea pigeat.* Plaut. Caſina;

* *Nihil aliud eſt, quam &c.*] Immo vero Elliptica hæc locutio ſupplenda eſt hoc modo: *negotium peccati me pœnitet.* Sicuti pro eo quod Plautus dixit, *Hæc conditio me non pœnitet,* potuiſſet utique dixiſſe, *hujus conditionis,* ſed non aliter, quam ut intelligatur *res* vel *negotium. Magiſter non pœnitendus, error pigendus* &c. ex abuſu ſunt. At *pertæſus ignaviam* manifeſte dictum in ſignificatione paſſiva per Ellipſin præpoſ. κατὰ. Nam ſicuti Active diceretur, *Tædet me ignavia,* vel *ignaviæ,* ſcil. negotium, ſic Paſſive item *pertæſus ſum* ob *ignaviam.* Vide & ſupra Cap. 1.

Ita nunc pudeo: idem Menech. *Adoleſcens quæſo loquere tuum mihi nomen, niſi piges.* Vide ſupra caput 1. de perſonalibus libro 3. Livius lib. 1. *Sub haud pœnitendo magiſtro.* Seneca lib. 1. de ira: *ira tædet quæ invaſit.* Suetonius Auguſto; *Pertæſus ignaviam ſuam:* idem; *pertæſus morum perverſitatem.* Terentius; *Non te hæc pudent?*

* *Potior.* Plautus Aſin. *Fortiter malum qui*

* *Potior.*] Nullus dubito verbum hoc natura ſua, & vera ſignificatione eſſe paſſivum. Scilicet *potire* ſignificavit olim ſe vel alium compotem reddere alicujus rei, atque ita *potiri* idem eſt, quod compotem fieri, nec recipere poteſt Accuſativum aliter, quam per figuram Ellipſeos, ſi recte res perpendatur. Certe Activum fuiſſe ſignificationis illius, & olim in uſu, patet ex Plauti Amphitr. I. 1. 22. *Qui fuerim liber, eum nunc potivit pater ſervitutis*, h. e. fecit ut habeam ſervitutem, ſeu ut ſim in ſervitute. Reſpondet ei Paſſivum *Potitus ſervitutis* apud Feſtum. Et ſimiliter Pl. Epid. IV. 1. 5. *Gnata mea hoſtium eſt potita*, h. e. redacta eſt eo, ut ſit penes hoſtes, ſeu in hoſtium poteſtate. Eodem modo ſe res habet in *Compotire, ri.* Pl. Rud. IV. 2. 6. *quæ piſcatu me uberi compotivit*, h. e. compotem fecit. Ibid. I. 3. 2. *Ita hic ſolis locis compotita ſum*, h. e. compos eorum facta, in iis ſum. Atque ita, ſi vera omnium ſignificatio poſſet indagari, pleraque, quæ creduntur Deponentia, poſſent forte etiamnum redigi in ordinem Paſſivorum. Certe ſic mox *proficiſcor* vere eſt paſſivum τοῦ *proficiſco*, quod olim adhibitum fuit, æque ut illud, unde proxime deducitur, *proficio*, tum ſimilia *deficio*, *faceſſo*, &c. ſub-

Digitized by Google

qui patitur, idem poſt potitur bonum. Terentius; *Hic potitur gaudia:* idem; *ſine labore patria potitur commoda.* Lucretius lib. 5. *Quorum unus Homerus Sceptra potitus*, cæt. Ovid. 9. Metamorph. *Nec tamen eſt potienda tibi.* Cicero 1. Tuſcul. *Sic ad decem millia annorum gentem aliquam urbem noſtram potituram putent.* Pacuvius, citante Nonio; *Regnum potior, conjugem macto inferis.* Siſenna libro 4. Hiſtoriar. *Omnia quæ diximus loca ſtatim potitus:* idem; *hoſtes loca ſuperiora potiti.* 267

Præſideo. Tacit. lib. 3. *Quæ ubi cognita P. Vellejo, is proximum exercitum præſidebat, Alarios equites, ac leves cohortium mittit in eos:* idem l. 4. *Et haud ſpernenda illic civium ſociorumque manus littora Oceani præſidebat.*

Vide ad *Egredior.*

„ [*Prandeo*, ſubaudi *prandium*, vel cibos.

ſubintellecto pronomine reciproco. Ut adeo *proficiſcor* paſſive idem ſignificet, quod Active *proficiſco me*: plane ut *Revertor* paſſivum reſpondet activo *Reverto me.* Sed ſicuti ſæpius dicebatur olim ſimpliciter *Reverto*, quam *Reverto me*, & *Faceſſo*, quam *Faceſſo me*, ſic eodem pronomine per Ellipſin omiſſo occurrit apud Veteres magis *proficiſco*, quam cum pronomine. Pl. Mil. Glor. IV. 8. 19. *Obſecro licet complecti, priuſquam proficiſco.* Vide & ſupra ad Cap. 2. & ad Vocem *Adverſor* in hoc Cap. De Origine autem hujus Verbi *Proficiſcor*, & natura ſignificationis vide etiam Georg. Henr. Urſinum cap. 9. Obſerv. Philol.

,, *bos.* Horatius; *Si pranderet olus patien-*
268 ,, *ter:* idem; *Luſcinias ſoliti impenſo pran-* ,, *dere coëmtas.* Sic *cœnare cœnam.* Vide ,, *Cœna.*]

Vide ad *Ambula.*

Procedo in urbem, ſubaudi *iter*, vel *viam*, Cæſar. 1. Gall. *Jam proceſſerant viam tridui.*

Propero. Virgil. 4. Æneid. *Anna vides toto properari littore circum:* ibid. *Hæc pater Æoliis properat dum Lemnius oris.* Horat. *Hoc opus, hoc ſtudium parvi properemus, & ampli.* forte *&c.* ,,[Propert. ,, *Quod ſi forte tibi properarint fata quietem.* ,, Dictys lib. 1.] Plaut. Aul. *Nunc domum properare propero. Mortem per vulnera properare.* Virg. 9. Æneid. *Hinc delubra occulta celeritate properantur.* Tacit lib. 1. *Inoffenſum iter properaverat.* Juven. Satyr. 3. *Hæc inter pueros varie properantur.* Virgil. *Properate juſſa.*

At vide paulo ante ad *Potior.*

Proficiſcor, ſubaudi *viam*, vel *iter.* Propert. lib. 3. *Magnum iter ad doctas proficiſci cogor Athenas.* Feſt. Pomp. *Profecturi viam, Herculi, aut Sanco ſacrificabant.*

,,[*Prorumpo.* Virgil. *atram prorumpit* ,, *ad æthera nubem.*]

Proruo. Vide *Ruo.*

Provideo. Vide *Proſpicio.* ,,[Cæſar. 6. ,, Gall. *Rem frumentariam providet, caſtris* ,, *idoneum locum deligit.*] Terent. Adelph.

Qua

Digitized by Google

Quæ ſi non aſtu providentur, me aut herum peſſum dabunt.

Proſpicio tibi, Provideo tibi, ſubaudi *utile*, vel *commodum.* Livius; *Qui ſedem ſenectuti veſtræ proſpiciunt.* Vide ſupra *Conſulo, & Utile* in Ellipſi.

Pudet. Vide *Pœnitet.* Martial. *Sed ſi te non pudet iſtud, Hoc ſaltem pudeat Galla negare nihil.* Apul. lib. 7. *Quanquam nec iſtud puduit, me cum meo famulo factum conſervum.* Plaut. Caſina; *Ita nunc pudeo, atque ita nunc paveo.* Terent. *Hæc non te pudent?* Lucanus; *Semper metuit, quem*
ſæva pudebunt ſupplicia. Terent. *Quem nec* 269
pudet quicquam. ,,[Ovid. 4. Faſt. *Nec* ,,*gener eſt nobis ille pudendus, ait.*]

Pugno, ſubaudi *pugnam;* Græcè μάχην μάχεσθαι. Plaut. Pſeud. *Priuſquam iſtam pugnabo pugnam.* ,,[Nepos Hannib. *Hac* ,, *pugna pugnata Romam profectus eſt.*] Cicero pro Muræna; *Ex omnibus pugnis, vel acerrima mihi videtur illa, quæ cum rege commiſſa eſt, & ſumma contentione pugnata.* Catull. *Pro qua mihi ſunt magna bella pugnata.* Hor. 3. Car. *Et pugnata ſacro bella ſub Ilio.* Plaut. Men. *Nec ſero veniam depugnato prælio:* idem Amph. *Hæc illic eſt pugnata pugna.* Vide Lamb. lib. 2. Oda 6. Lucilius citante Donato in Adelph. *Vicimus, ô ſocii, & magnam pugnavimus*

pugnam. Cicero pro Roſcio; *Quod à vobis hoc pugnari video.* Horatius 4. Carminum; *Prælia pugnare:* idem; *Si quis bella tibi terra pugnata, marique.* Salluſt. *Quæ negotia multo magis, quàm prælium malè pugnatum à ſuis, regem terrebant.*

QUADRARE. Horat. *Et quæ pars quadret acervum.*

Quieſco. Apulej. lib. 9. Metam. *Poſt multum equidem temporis, ſomnum humanum quievi.* Et eſſe activum *Quieſco*, ſatis indicat paſſivum illud Terent. act. 4. ſc. 2. Andr. *Quibus quidem quam facile poterat quieſci, ſi hic quieſſet.* „[Plaut. „ Moſt. *Tu quieſce rem hanc petere*, quaſi „ dicat, quieſce petitionem hujus rei: i„dem Mil. *Potin, ut hominem mihi des?* „ *quieſcas cætera.*] Vide *Dormio*, & *Requieſco.*

Queror Cæſ. 3. Civil. *Calamitatem, aut propriam ſuam, aut temporum queri.* Plaut. Aulul. *Pauperiem meam conqueror.* Vide *Conqueror.*

RECORDOR. Vide *Memini.*

Redire. Vide *Ire*, & *Obire.*

270 *Redoleo.* Vide *Oleo.*

Redundo. Ovid. 3. Triſt. *Sive redundatas flumine cogit aquas:* Et 6. Faſt. *Amne redundatis foſſa madebit aquis.*

Re-

Refert, idem eſt quod *refero*. Vide librum 3. cap. 1.

• *Regno*, ſubaudi, *regnum*; Græcè βασιλεύειν βασιλείαν. Horatius; *Et regnata petam rura Phalanto:* idem 3. Carm. *Et regnata Cyro Bactra parent.* Virgil. *Acri quondam regnata Lycurgo.* Vide ad Voc. Ambulare.

Regredior, ſubaudi, *greſſum*. Ennius, citante Nonio; *Qui nunc incerta re atque inorata gradum regredere conare?*

Reminiſcor. Vide *Memini*.

Requieſco. Virgil. *Et mutata ſuos requierunt flumina curſus:* idem in Ceiri; *Quo rapidos etiam requieſcunt flumina curſus.* „[Calvus in Io: *Sol quoque perpetuos meminit requieſcere curſus.* Salluſt. *Paulum requietis militibus.*] Propertius libro 2. Eleg. ultima, ex Scaligeri correctione; *Quamvis ille ſuam laſſus requieſcat avenam:* ibidem, antepenult. *Jupiter Alcmenam geminas requieverat Arctos.* Vide *Quieſco*.

Reſideo. * *Reſidere pœnitentiam*, dixit Pli-

* *Reſidere pœnitentiam.*] Ridiculus ille eſt error Torrentii, & qui eum ſequuntur, Sanctii atque Aug. Buchneri, in explicandis & conſtruendis verbis Plinii, dum putant Accuſativum *pœnitentiam* regi à participio *reſidentis*; quod potius ab illo regitur, quum Accuſativus ille pendeat à verbo *exprimere*. Senſus enim eſt, voluiſſe artificem *exprimere*, tum *furo-*

271 Plinius pro, *ſedendo agere*, lib. 34. cap. 14. *Ariſtonidas artifex quum exprimere vellet Athamantis furorem, Learchum filium præcipitare volentis, & præcipitato illo reſidentis pœnitentiam.* Sic emendat ex antiquis Levinus Torrentius. Plaut. Capt. act. 3. *Venter, gutturque reſident eſuriales ferias*, pro, ſedendo agunt. Cicero de leg. 2. *Denicales ferias appellat, quibus reſidentur mortui*; quod ſcilicet ſedendo mortuis feriarentur.

„[*Reſiſto.* Dictys lib. 2. *Neque amplius* „*reſiſti adverſum eos poterat.*]

Reſurgo. Vide in *Surgo.*

„[*Revertere*, ſubaudi, *ſe.* Cicero; *Le-* „*gati re inorata reverterunt.* Lucretius de „Injuria; *Atque unde exorta eſt, ad eum* „*plerumque revertit.*]

„[*Rideo*, ſubaudi, *riſum.* Cicero 7. „Fam. epiſt. 25. *Ne rideamus γέλωτα σαρ-* „*δόνιον*, id eſt, *riſum Sardonium.*

Roro.

furorem Athamantis, quando præcipitabat filium, tum ejuſdem *pœnitentiam*, quum jam reſidebat, poſtquam præcipitarat filium. Furor eſt in præcipitante, pœnitentia in reſidente. Neutraliter ergo hic ponitur *reſidere*, at vero *reſidere ferias* active dicitur, ſed ea ratione, qua *æſtuare annum*, *vivere Bacchanalia.* Vide ſupra ad voc. *Aeſtuo.* In Ciceronis loco, ut ſenſus ſit verbis congruus, legerim cum Salmaſio ad Pl. Epid. III. 4. *quia reſidentur mortuis*, ſcil. feriæ.

Digitized by Google

Roro. Plinius lib. 17. cap. 10. *Si roraverit quantulumcunque imbrem.* Ovid. *Scribimus, & lacrymis oculi rorantur obortis:* idem 3. Faſtor. *Mollis erat tellus rorata mane pruina:* idem 2. de Ponto; *Roratas roſas.* Et in Sacris; *Rorate cœli deſuper, & nubes pluant juſtum.* Vide *Pluere.*

Ruo, ſubaudi, *ruinam.* Terentius; *Quid ſi nunc cœlum ruat?* Ubi Donatus ſupplet, *ſe*, qui accuſativus exprimitur in compoſitis. Horat. 4. Carmin. *Multa proruet integrum cum laude victorem.* Terentius Adelph. *Vide ne ille huc intro ſe irruat:* idem Eunuch. *Illicò omnes prorunnt ſe foras.* Catull. ad Manlium; *Nam mihi quam dederit duplex Amathuntia curam Scitis, & in quo me corruerit genere.* Virgil. 12. *Ruet omnia latè:* & 2. Georg. *Et ruit atram Ad cœlum picea craſſus caligine nubem.* Horat. lib. 2. Satyr. 5. *Unde Divitias, æriſque ruam dic augur acervos?* Terent. Adelph. *Ceteros ruerem, agerem, tunderem, & proſternerem.* Plaut. Rudente, *Corruere divitias*, id eſt, congregare. Lucr. 5. *Quum mare permotum ventis ruit intus arenam.* Virgil. 1. Georg. *Cumuloſque ruit malè pinguis arena*, ſubaudi *agricola.* Livius 8. *Ut fermè fugiendo in media fata ruitur.* Apul. 1. Florid. *Et quærit*

Recte.

272

rit quorſum potiſſimum in prædam supernè ſeſe ruat fulminis vice. M. Varro; *Spicæ corruuntur in corbem.*

Rutilo. Valer. Maxim. lib. 2. cap. 1. *Capillos cinere rutilarunt*, Plin. lib. 28. *Gallorum hoc inventum rutilandis capillis.* Liv. lib. 37. *Comæ promiſſæ, & rutilatæ.* Tacitus lib. 20. *Crinis propexus, & rutilatus.*

Vide ad verbum *Ac- ſum*

SALTO. Ovid. 5. Triſt. *Carmina ſaltantur theatro:* idem 2. Triſt. *Et mea ſunt populo ſaltáta pöëmata ſæpe.* Horatius 1. Serm. *Paſtorem ſaltaret uti Cyclopa rogabat.* Juvenal. *Chironomom Lædam molli ſaltante Bathyllo.* Eurip. Androm. ϖήδημα πηδήσας, id eſt, *Saltationem ſaltans.*
„[Quomodo Scipio Æmilianus apud Ma-
„crobium 2. Sat. 10. dixit; *Quam ſaltatio-*
„*nem impudicus ſervulus ſaltare non poſſet.*]

Sapio. Plaut. *Ego meam rem ſapio.* Perſ. *Quum ſapimus patruos:* idem; *neque demorſos ſapit ungues.* Ennius apud Ciceronem; *Qui ſibi ſemitam non ſapiunt, alteri monſtrant viam.*

Satisfacio, eſt, facio ſatis, ut, ſatis accipio; ubi *Satis*, pro accuſativo eſt. Nihilominus tamen Cato Ruſtic. cap. 149. dixit; * *Donicum pecuniam ſatisfecerit.*

Sata-

* *Donicum pecuniam ſatisfecerit*] Duo hic ſunt Accu-

Digitized by Google

Satago. Vide lib. 2. cap. 3. in Rectione genitivi.

Servio ſervitutem, tritum fuit, à Græ- 273
cis ſumptum, *δȣλεύειν δȣλείαν*. Cicero in Topicis; *Quorum nemo ſervitutem ſervivit:* idem pro Mur. *Si ſervitutem ſervient.* Quinctil. *Servus eſt, ut antiqui dixere, qui ſervitutem ſervit.* Plaut. Aulul. *Nam qui amanti hero ſervitutem ſervit.* idem Tirnum. *Tuis ſervivi ſervitutem imperiis:* ibid. *Tibi ſervitutem ſervire:* idem Milit. *Nam ego jamdiu apud hunc ſervitutem ſervio.* Liv. lib. 40. *Qui ſervitutem ſerviſſent.* „[Turpil. *Quæ mulier volet ſibi ſuum amicum* „ *eſſe diutinum, modicè, & parcè ejus ſer-* „ *viat cupidines.*] Cic. 1 Offic. *Ut communi utilitati ſerviatur.* Martial. lib. 2. *Non benè, crede mihi, ſervo ſervitur amico.* Sen. de Tranquill. *Aſſueſcamus cœnare poſſe ſine populo, & paucioribus ſervis ſerviri.* Ex his exemplis bene intellectis, * extirpantur verba, quæ iſti fingunt Imperſonalia paſſivæ vocis, & ſimul verba Neutra. Vide, *Inſervio.*

Se-

cuſativi, quorum alter manifeſte additur per Ellipſin præpoſ. *κατὰ quod ad*, quam priſcis illis ſcriptoribus frequentiſſimam fuiſſe, ſæpius diximus.

* *Extirpantur verba*] Immo vero ex his exemplis probatur, veteres ſicuti multa alia promiſcue uſurparunt, etiam Verba nonnulla tum in activo, tum in Neutrali ſenſu & conſtructione adhibuiſſe. Vide quæ diſputavi ad vocem *Ambulare.*

Pag 1134. *Sedeo.* Priſciani verba ſunt hæc ex lib. 18. de Imperſon. conſtruct. *Nam quum dico* curritur, *curſus intelligitur*; & ſedetur, *ſeſſio*, & ambulatur, *ambulatio*, & evenit, *eventus*, *& ſimilia. quæ res in omnibus verbis etiam abſolutis neceſſe eſt ut intelligatur*; *ut* vivo vitam, ambulo ambulationem, ſedeo ſeſſionem, curro curſum. Vide *Curro.*

„ [*Sibilo*, ſubaudi *ſibilum*, vel alium ac„ cuſativum. Horat. *Populus me ſibilat*, „ *ac mihi plaudo ipſe domi.*]

Sitio. Ovid. 1. Faſt. *Quo plus ſunt po-*
274 *tæ, plus ſitiuntur aquæ.* Et, ut *Sitis ſitim*, vel *ſitire* dicendum erat, ſic per tranſlationem dixit Cicero lib. 3. ad Q. Frat. *Neque ſitio honores, neque deſidero gloriam:* & 5. Phil. *Sanguinem noſtrum ſitiebat.*

Somnio. Plaut. Rud. *Mirum, atque inſcitum ſomniavi ſomnium.* Sueton. Galba; *Somniavit ſpeciem Fortunæ*, cæt.

„ [*Solvere*, pro, ſolvere navem. Vide „ Ellipſim, *Navem.*]

Sono. Virgil. *Nec vox hominem ſonat:* idem Culice; *Sonat liquorem:* „ [& 7. „ Æneid. *Verberaque inſonuit.* Ubi Servi„ us; *pro, verberibus inſonuit, aut, per* „ *verbera.*] Perſius; *Sonat vitium percuſſa malignè fidelia.* „ [Ovidius 4. Triſt. 10. „ *Hic ego finitimis quamvis circumſoner armis.*

Digitized by Google

,, *mis.* Pedo ad Liviam; *Tales halcyonum*
,, *ventoſa per æquora queſtus Ad ſurdas tenui*
,, *voce ſonantur aquas.*]

Spiro, vel *expiro*. Arnob. lib. 1. *Nunquid ſuas animas expiraverunt venti?* Apulejus de mundo; *Quum movetur, ſpirat illos ſpiritus.* Ovid. 3. Metamorph. *Deam ſpirat mulier.* Virgil. *Comæ divinum vertice odorem ſpiravere.* Horatius 3. Carm. *Quod ſpiro, & placeo tuum eſt.* ,, [Pro-
,, pert. *qui nunc magnum ſpiramus amantes.*]

,, [*Stillabit amicis ex oculis rorem*, Ho-
,, ratius in Arte: Sicut idem; *Manare poë-*
,, *tica mella.*]

Stipulari ſtipulationem. l. 3. §. 1. D. jud. ſol. l. 42. §. ult. D. ſolut. matri.

Sto. Plin. in epiſt. *Standum eſt epiſtolis Domitiani.* Vox in *dus*, *a*, *um*, non poteſt eſſe niſi à verbis regentibus accuſativum; ut, *vivendum eſt*, ſubaudi, vivere. Plaut. Pſeud. 7. *Quid agitur? P. Statur hic ad hunc modum*, id eſt, *ſtatur ſtare*, vel *ſtatio*.

At Vide ad Cap. 2. init. & ad V. *Ambulo* hoc capite

Studeo. Horatius; *Hoc ſtudet unum.* 275
Cicero de reditu ſuo; *Quum vero literas ſtudere cœpit.* Plaut. Mil. *Magis metuant, minus has res ſtudeant.* Cicero Philip. 6. *Unum ſentitis omnes, unum ſtudetis:* idem de Finib. *Illud quod ſtudet, facere poſſit ornatius:* idem Tuſcul. *Hæc quum diſputant,*

tant, hæc ſtudent. Ter. *Quin tu hoc potius ſtude.* „[Cum ergo legis; *Studere alicujus*, „ vel *alicui*, pro, ſtudioſum eſſe, ſubau- „ di, *ſtudium.* Poëta vetus apud Ciceron. „ 3. de natura Deorum; *Qui te nec amet*, „ *nec ſtudeat tui.*]

Stupeo. Virgil. *Pars ſtupet innuptæ donum extiale Minervæ.* Petron. Arbit. *Ceterum dum ego omnia ſtupeo.*

* *Subire onus, moleſtiam, manus*, trita ſunt. Pomp. Mela de quodam Specu; *& quo magis ſubitur, obſcurior.* Vide *Eo.*

„[*Subſiſtere* Livius 9. *Præpotentem armis* „ *Romanum acies ſubſiſtere nulla, nec caſtra,* „ *nec urbes poterant.*]

Sudo. Virgil. *Et duræ quercus ſudabunt roſcida mella:* idem; *Pinguia corticibus ſudent electra myricæ.* Statius 5. Theb. *Gelidove labor ſudatus in Æmo.* Quinctil. *Et vigilandæ noctes, & in ſudata veſte durandum.*

Succedo. Fronto in verbo, *Succedo illam rem*, citat Salluſtium in 3. hiſt. *Muros ſucceſſerant.* Vide *Cedo.*

Succenſeo Gellius lib. 16. cap. 11. *Pſillos re aquaria defectos eam injuriam graviter*

* *Subire onus &c.*] Sic mox *ſuccedere muros.* Intellige autem in his *ſubter*, ut in verbis cum *præ* compoſitis, & accuſativum habentibus, *præter*, cum *ex* compoſitis, *extra.*

Digitized by

ter Auſtro ſuccenſuiſſe. Ariſtoph in Pluto. μέμφιν δικαίαν μέμφομαι ταύτην, quæ ſo- 276
nant, *Hanc accuſationem accuſo,* vel *ſuccenſeo*, vel *expoſtulo.*

,,[*Sufficere,* pro ſatis eſſe; ſicut in contrario ejus, *Deficere*; ſubaudiri poteſt *ſe.* ,, Ut enim Cæſar dixit; *Tela militibus deficiunt,* ſimiliter dici poteſt, *Sufficiunt*, ,, quod eſt, quaſi præbent ſe in aliorum ,, deficientium locum; nam & Virgil. di- ,, xit; *ſitis humorem tellus ſufficit:* &, *pecori frondem, Paſtoribus umbram ſufficere*, pro, præbere.]

Superſedere. Agell. lib. 2. cap. 29. *Operam ſuperſedemus.* Livius 6. *Rebus divinis ſuperſederi juſſum.*

,,[*Suppeditare,* ſumitur pro abundare, ,, aut non deeſſe; eſt tamen Activum. Ci- ,, cero in Catil. *Omnibus rebus omiſſis,* * *quibus nos ſuppeditamur, eget ille Senatu, equitibus, urbe, ærario.* Livius; *Manubiæ*

* *Quibus nos ſuppeditamur*] Legitur in Cicerone *ſuppeditamus*, hoc, ut videtur, ſenſu: quibus rebus, ſeu quarum ope nos facile ſubminiſtramus neceſſaria huic bello: plane ut Terent. Eun. V. 8. 46. *Ut tuo amori ſuppeditare poſſit ſine ſumptu tuo.*] Et Heaut. V. 1. 45. *Si illi pergo ſuppeditare ſumptibus.* Plaut. Aſin. II. 3. 17. *Itaque hercle jam clamore ac ſtomacho non queo labori ſuppeditare.* Videtur autem verbum hoc revera eſſe Activum, & notare, *aliquid ſubjicere alicujus pedibus,*

,, *vix in fundamenta ſani ſuppeditavere*, id ,, eſt, ſuffecere, ſatis fuere. Cic. *Cui ſi* ,, *vita ſuppeditaviſſet, conſul factus eſſet*, ,, ſubaudi *ſe*.]

Suppeto. Salluſt. de Rep. *Alibi quidem quæ mens ſuppetit, eloqui non dubitabo*. ,, [Curt. lib. 7. *Alimentis congeſtis, quæ* ,, *tantæ multitudini vel per biennium ſuppe-* ,, *terent*, ſubaudi *ſe*.]

Vide ad Voc. *Invideo*.

Supplico. Plinius lib. 13. *Iliacis temporibus non ſupplicabatur thure*. Cicero 2. Agra. *Voluerit populo ſupplicari*.

Supplodo. Vide *Plaudo*.

277 *Surgo*, ,, [ſubaudi *me*, vel *corpus*, vel ,, *ſurgere*, aut *ſurrectionem*.] Valer. Flacc. 5. *Surgitur in ſomnos*. Juvenal. Satyr. 4. *Surgitur, & miſſo proceres exire jubentur Conſilio*. ,, [Plaut. prologo Pſeud. *Exporgi* ,, *melius eſt lumbos, atque exſurgier:* idem ,, extrema Epidico; *Lumbos ſurgite, at-* ,, *que extollite*. Livius 7. *Mucrone ſurre-* ,, *cto*, pro, ſublato, ſurſum erecto: nam ,, *ſurgere* factum eſt ex *ſurrigere*; ſicut a- ,, pud Horatium; *ſurpuerat*, pro, ſurri- ,, puerat.]

Suſpiro. Tibull. lib. 4. *Quod ſi fortè alios jam nunc ſuſpirat amores*. Horat. lib. 3. Od. 2. *Illum adulta virgo ſuſpiret &c.*

TACEO. Perſ. *Dicenda tacendaque calles*, Plaut. Mil. *Taceo te*. Terent. Eunuch. *Nec*

Digitized by Google

Nec hoc quidem tacebit Parmeno: ibidem; *poteſt taceri hoc.* Ovid. 2. Amor. *Amor tacetur in medio mari.* Terent. Adelph. *Ignotum eſt, tacitum eſt, creditum eſt.* Mart. in princip. *Fucinus, & pigri taceantur ſtagna Neronis.* Cicero; *Multa tacui.*

Tædet. Vide *Pœnitet.*

Tendere in urbem, ſubaudi, *curſum*, vel *iter*, vel *ſe.* Virgil. *tendere iter velis; iter ad naves tendebat Achates:* idem; *Et greſſum ad mœnia tendit.* Plaut. Pſeud. *Tenes quorſum hæc ſe tendant, quæ loquor:*
„ (Et Ciſt. *Qui eſt qui recta platea curſum*
„ *huc tendit ſuum?* Sen. *ſidera contrarium*
„ *mundo intendunt iter.* Hirt. de bello
„ Afric. *Fauſtus, Afraniuſque iter in Hi-*
„ *ſpaniam intendebant.)* Virgil. Ceiri; *Nam qua ſe ad patrium tendebat ſemita limen.* Vide *Eo.*

Timeo. Vide *Metuo.*

Titillo. Horat. *Ne vos titillet gloria.* Cic. Fin. *Si ea voluptas eſſet quæ quaſi titillaret ſenſus:* idem Offic. *Hominum multitudinis levitatem, & voluptatem quaſi titillantium.*

Tono. Virgil, *Tercentum tonat ore Deos.* 278
Plin. præf. *Quanto tu ore patris laudes tonas.*

„ [*Trajicio.* Valer. Maxim. lib. 5. cap. 1.
„ *Naves ut proſpicerentur, quibus ſe tuto in*

„*Africam trajiceret*. Cic. *Marius parva* „*navicula in Africam trajectus eſt*. Brutus „ad Cic. *Alpes ſe trajicere*. Plancus ad „eundem; *Exercitum Rhodanum trajice-* „*re.*]

„[*Tranſmitto*. Cicero; *Grues maria tranſ-* „*mittunt*, ſubaudi *ſe*: idem; *Cæſar* in *A-* „*fricam tranſmiſit*: & *Tranſmitti mari* „*ſupero*.]

Triumpho. Gellius lib. 2. cap. 11. *Triumphavit triumphos novem*. Cicero 2. Offic. *Et ex ea urbe triumphari*. Horat. 3. Carm. *Medis triumphatis*.

Tremo, *Tremiſco*. „(Propert. *Et do-* „*mus intactæ te tremit Arabiæ*. Horat. „*Unde periculum, fulgens contremuit domus* „*Saturni veteris*. Propert. *Nec tremis Au-* „*ſonias Phœbe fugate dapes*.) Vide *Metuo*.

„(*Turbo*. Plaut. Bacch. *Nunc adeſt exi-* „*tium Ilio, turbat equus lepide ligneus*, „ſubaudi *turbas*: ſicut ibid. *quas meus fi-* „*lius turbas turbet*.)

VACO. Val. Max. lib. 4. cap. 3. *Deinceps iis vacemus; quorum animus aliquo in momento ponendi pecuniam nunquam vacavit*. Locus eſt obſcurus etiam doctis; * ſed deeſt,

* *Sed deeſt vacationem*] At *vacatio alicujus rei* vel *muneris* ſignificat immunitatem, & conceſſum otium ab

deeſt, *Vacationem*, ut ſi dicas; Nunquam vacas ſtudendi, ſubaudi, vacationem. ut Cicero loquitur. 279

Valeo, ſubaudi, *valetudinem*, quæ ſi nobis non eſſet, valere non poſſemus, ut nec vivere ſine vita. Plaut. Perſa; *Quid agitur Sagariſtio? ut valetur?*

Vaporo. Virgil. 11. *Et templum thure vaporant:* & alibi; *vaporatas aras*. Horat. in Epiſt. *Lævam diſcedens curru fugiente vaporet.*

Vapulo. Verbum hoc non ſolum Grammaticos omnes, ſed etiam Quinctilianum conturbavit, qui lib. 9. cap. 3. *Neutro-paſſivum*, ut ipſi loquuntur, eſſe putavit. Omnes mihi videntur hujus verbi etymon, ſignificationem, & conſtructionem ignoraſſe. *Vapulo* ductum eſt à Græco ἀπολλύω, *pereo*; vel ab ἀπόλλυμι *peribo*. *Peri*, vel *Vapula* ſæpe reperias apud Comicos in futuro imperandi, atque etiam *plora*. Vide

ab aliquo negotio, ſicuti id ex innumeris exemplis conſtat. Atque ita, qui *vacaſſe nunquam vacationem ponendi pecuniam in aliquo momento* dicuntur, forent homines avari, qui nunquam ceſſaverint aut immunes fuerint ab illo pecuniæ æſtimandæ ſtudio: contra quam ſenſit Valerius Max. qui abſtinentes ſeu pecuniam contemnentes commemorare iſtic vult. Si ergo locus Valerii eſt integer, intelligendus potius erit Dativus *Negotio*, quod certe vocabulum ſæpiſſime per Ellipſin omiſſum eſt ante Genitivos. Vide ſupra II. 3. & quæ iſtic Notata.

in Antiphraſi, *Viola.* * Significat igitur
Vapulo, malè ploro, vel doleo. Eſt etiam
Fuſtuarium accipere. Græco proverbio di-
cebatur, *cepas ede*, vel *plora*, quum ſig-
nificabant, ſe aliorum minas non curare.
Vide Petr. Victor. lib. 13. Var. cap. 12. &
Adag. *cepas edere.* id latinè dicitur, *Va-*
280 *pula.* Sæpè apud Plaut. & Terentium ſer-
vi vocati ab heris ſuis, reſpondent, *Vapu-*
la, quum non exiſtiment ſe id heris dice-
re. „ [Plaut. Perſa; *quid herus faciet mihi?*
„ *Verberibus cadi juſſerit, compedes imponi?*
„ *Vapulèt, ne ſibi me credat ſupplicem fore.*
„ *Væ illi. Mihi jam nihil offerri poteſt, quin*
„ *ſim peritus.* Terent. Eunuch. *Uſque eo illi-*
„ *us ego magnifica verba ferre poſſum, ver-*
„ *ba dum ſint; verum ſi ad rem etiam con-*
„ *feret, vapulabit.* id eſt, contemnetur,
„ pili non fiet, in malam rem abire jubebi-
„ tur.] Et idem eſſe *Vapulare*, quod *dole-*
re, aut *plorare*, declarat eleganter prover-
bium,

* *Significat igitur Vapulo &c.*] Immo verò, quum derivetur à Græco ἀπολλύω, ut recte ſentit Sanctius, & ulterius confirmavit G. H. Urſinus cap. 9. extr. ſignificat potius *pereo, male mulcor.* quapropter Varro recte *Vapula pro peri* poſitum cenſuit. Atque ita apud Ter. Eun. *Si ad rem conferet, vapulabit*, ſignificat, non *contemnetur* &c. Ut mox Scioppius, ſed male mulctabitur, malum habebit. Et hinc Idem in Adelph. *verberare* & *vapulare* opponit tanquam relata aliquo modo, quod ad ſignificationem. Quin *vapulare peculium* dicitur apud Plaut. Stich. V. 5. 12. quum magnam accipit cladem.

Digitized by Google

bium, *Vapula Papyria.* quod proverbium ex Feſto integrum adducam, quoniam Eraſmus, quia corruptum & decurtatum legerat, minus explicavit; *Vapula Papyria*, inquit, *in proverbio antiquis fuit, de quo Sinius Capito ſic refert, tum dici ſolitum eſſe, quum vellent minantibus ſignificare ſe eos negligere, & non curare, fretos jure libertatis.* Plaut. in Fœnerati; *Heus tu, in Barbaria quod dixiſſe dicitur liberta ſuæ patronæ, ideo dico,* Libertas ſalve, Vapula Papyria. *In Barbaria, eſt in Italia: Ælius hoc loco* Vapula, *poſitum eſſe ait pro* Dole; *Varro, pro* Peri, *teſte Terentio in Phorm. Non tu manes? S. Vapula. P. id tibi quidem jam fiet.* & Plaut. Curcul. *Reddin' an non mulierem, prinſquam te huic meæ machæra objicio maſtigia? S. Vapulare ego te vehementer jubeo: ne me territes.* Hactenus Feſtus. „[Verè autem Varronem, *Vapula*, per *Peri*, interpretari, „ex hoc altero Plauti loco apparet, Curcul. ſc. ult. *Ego te vehementer perire cupio, ne me neſcias.*] 281 * Nec dicitur latinè, *Pueri vapulant à præceptore*, quod paſſim

* *Nec dicitur Latine*] At vide quæ hic Scioppius & nos ſupra ad pag. 11. diſputavimus. Verba antiqui Rhetoris potius ex Quintiliano explicanda quam contra; Et utriuſque verba convenient optime, ſi in Rhetore diſtinguatur poſt *interrogatus*.

ſim inculcant Grammatici, uno tantum Quinctiliani teſtimonio freti, qui libro 9. cap. 2. *Sic*, inquit, *ut teſtis in reum rogatus an ab reo fuſtibus vapulaſſet, & innocens, inquit.* Sed hoc dictum aut Quinctilianus non intellexit, aut locus depravatus eſt; nam Tullius Ruffianus antiquus Rhetor in figura Apophaſi, ſic citat: *Et teſtis interrogatus ab reo num fuſtibus vapulaſſet, innocens, inquit.* Hæc vera lectio, & interpretatio eſt, non quæ ex Quinctiliano citatur. „[Seneca tamen extrema Apocolo„cynthoſi ſic loquitur; *Producit teſtes,* „*qui illum viderant ab illo flagris, feru*„*lis, colaphis vapulantem.* Et quidni di„catur *Vapulare ab aliquo*, ſicut *Perire ab* „*aliquo*? Propert. lib. 2. Eleg. 27. *Solus* „*amans novit, quando periturus & à qua* „*Morte.* Ovid. *Diſcipulo perii ſolus ab ipſe* „*meo.* Plin. *Periit ab Annibale.*]

Veneo. In hoc verbo negotium nobis faceſſit idem Quinctilianus, cujus teſtimonio Grammatici freti audent dicere; *Servi veneunt à Mangone,* * quod ineptiſſimè latinè

* *Quod ineptiſſime Latine dicitur*] Immo vero ſatis recte & duplici quidem ratione. Nam *Servi à Mangone*, ſunt ſervi in ditione ac dominio Mangonis, Et ſic utique eodem prorſus modo dicitur *amare mulierem à lenone.* Plautus Mil. Gl. II. 2. 5. *Quemque à milite hoc hominem videritis in noſtris tegulis.* Ter. And.

latinè dicetur. Verba Quinctiliani ſunt lib. 12. cap. 1. *Certe Fabricius Cornelium Ruffinum, alioqui & malum civem, & ſibi inimicum, tamen quia utilem ſciebat* 282
Ducem, imminenti bello, palam Conſulem ſuffragio ſuo fecit, atque id mirantibus quibuſdam reſpondit, à cive ſe ſpoliari malle, quàm ab hoſte venire. Hæc ille. cui accedere non poſſum in hac phraſi, *ab hoſte venire.* Dictum Fabricii ſic effertur; *Malo compilari, quàm venire;* & ita citatur à Cicerone 2. de Orator. *Veneo* itaque fit ex *venum,* adverbio, & *eo, is;* ut *Ire peſſum, ire venum, mittere peſſum, mittere venum.* Si tamen contendas poſſe dici, *Servi veneunt à Cicerone,* non ſignificabis, Ciceronem vendere, ſed alium, volente aut jubente Cicerone, id eſt, à parte Ciceronis. Sic Plautus dixit; *Ubi ſunt, qui amant à lenone.* Denique ridiculi ſunt, qui verba *Neutro paſſiva* excogitarunt. „[Venum tamen videtur eſſe accuſativus nominis Venum, cum Tacitus dicat, *Veno exercere.* Itaque in *Venum ire, venum dare, Venum aſportare, Venum ducere,*

And. III. 1. 3. *Ab Andria eſt ancilla hæc.* Sed & *veneunt à Mangone* recte dicitur, & ſignificat opera Mangonis veneunt, ſeu Mango vendit eos. Plane ſicut cap. ſeq. leges, *Madeſcit ab Auſtro, dolet à ſole caput, A vento unda tumet.* Et ſimiliter Gell. V. 14. *A vitio ſtudioque oſtentationis fit loquacior.*

,, ſubauditur *ad*, quaſi ad mercatum. Apule-
,, jus lib. 9. *Præconis voce venui me ſub-*
,, *jiciunt.*]

Ventilo. Juvenal. *Ventilat æſtivum digitis ſudantibus aurum*. Martial. lib. 3. *Et æſtuanti tenue ventilat frigus concubina.*

Venio ab urbe, ſubaudi *viam*, vel *iter*,
,, [vel accuſativum cognatum, *adventum*,
,, ſeu *venire*, Hæbræorum more; ut Ha-
,, bac. 2. *Venire veniet, & non tardabit.*
,, Pro quo vetus interpres, *Veniens veniet.*]
Ovid. 1. Faſt. *Seu quod ad uſque decem numero creſcente venitur*. Horat. *Ventum erat ad Veſtæ*. Apul. lib. 9. *Quam veneramus viam capeſſit.*

,, [*Vereor*, ſubaudi *vereri*. Plaut. Bacchid.
,, *Hic vereri perdidit*, id eſt, verecundi-
,, am. Cicero; *Quos non eſt veritum in vo-*
283 ,, *luptate ſummum bonum ponere*. Hinc diſci-
,, mus, priſcis in uſu fuiſſe, *Veretur me*, pro,
,, verecundia, ſeu pudor me afficit, ſicut
,, *Pudet me*: & ſicut *Vereor*, poſtea dici
,, cœpit, ſimiliter veteres *Pudeo* dicebant.]

Vide pag. 320. Cap. 2.

Veſcor. Tacit. in vita Agricolæ; *Eo ad extremum inopiæ venere, ut infirmiſſimos ſuorum mox, ſorte ductos, veſcerentur*. Plinius lib. 8. cap. 10. *Ideo ſi caprinum jecur veſcantur*: idem 10. *Aves nonnullæ veſcuntur ea, quæ rapuere pedibus*. Et lib. 11. *Qui Abſinthium veſcuntur*. Tibull. l. 2.

Sic

Sic uſque ſacras innoxia laurus veſcar. Vide *Utor.*

Vigilo. Vide *Dormio*, & *Sudo.* „[Liv. „10. *Tota nocte vigilatum eſſe.*] Ovid. *Noctes vigilantur amaræ:* idem 1. Triſt. *Aſpicies illic poſitos ex ordine fratres, Quos ſtudium cunctos evigilavit idem.* Propert. 3. Eleg. 13. *Nox vigilanda mihi.*

Vivo. Terent. *Nam ego vitam duram, quam vixi uſque adhuc.* Plaut. Epid. *Vitam ut vixiſſent olim in adoleſcentia:* idem Amph. *ut profecto vivas ætatem miſer:* in Pœnul. *Per quem vivimus vitale ævum:* Merc. *Quâ cauſa vitam cupio vivere:* „[Et Perſa; *Faciam ut mei memineris,* „*dum vitam vivas.*] Cic. de Senect. *Tertiam enim ætatem vixerat.* Ovid. *jam tertia vivitur ætas.* Quinctil. *Qui vitam beatam vivere volet, philoſophetur oportet:* idem lib. 3. *Accuſatoriam vitam vivere.* Ovid. *Vivitur exiguo melius.* Cicero lib. 13. epiſt. 28. *Tum ſtudia illa noſtra, quibus ante delectabamur, nunc etiam vivimus.* „[Juvenal. *Qui Curios ſimulant, & Bacchanalia vivunt*, pro, vitam per bacchanaliorum tempus vivi ſolitam.] vide *Dego.* Vide Cap. 2. extr. ad pag. 118. Vide Notas ad v. *Æſtuo.*

Ululo. Lucan. 1. *Ulularunt triſtia Galli.* &, *Centum ululata per urbes.*

„[*Vomo.* Plaut. Rud. act. 2. ſc. 6. *Pulmoneum nimis velim vomitum vomas.*]

Utor.

Utor. Terent. *Mea bona utantur:* idem Adel. *Mea, quæ præter ſpem evenere, utantur ſine.* Plaut. Aſin. *Cætera quæ volumus, uti, græca mercamur fide.* Cato Ruſt. de villico. cap. 142. *Quomodo villicam uti oportet:* idem; *vicinas, aliaſque mulieres quam minimum utantur.* Chariſ. lib. 5. *Utor hac re nos dicimus, apud veteres autem & Utor hanc rem dictum.* Nonius Marcell. citat Turpilium in Peleo; *Nuptias abjeci, amicos utor primores viros.* Lucil. Satyr. *Quem metuas ſæpè interdum, quem utare libenter.* Vide *Abutor.*

Cap. IV.

De Verbis paſſivis, contra omnium Grammaticorum opinionem.

SÆpe quidem Grammatici, nunquam tamen ita egregiè delirarunt, quam in verborum paſſivorum deliramentis tradendis: ajunt enim, * rem, quam vocant agentem

* *Rem quam vocant agentem &c.*] Non adeo iterum delirant in ea quidem ſententia Grammatici priores, qui cenſuerunt, quando rem agentem in paſſiva locutione exprimi neceſſe erat, tunc iſtis modis exprimi debere ſeu ſolere. Et vellem oſtendiſſet Sanctius, quo alio modo aut ratione efferendam exiſtimaret, niſi forte exiſtimaverit, quod videtur, rem agentem plane nullum in paſſiva locutione habere locum, dum mox hanc artis ſuæ regulam memorat:

Paſſi-

Paſſivum verbum nihil præter ſuppoſitum deſiderat. Id quod ego ſane miror in Sanctio, cum cap. 2. hujus libri ipſe dixerit ex Ariſtotele, *in omni actione eſſe alterum quod agat, alterum quod patiatur*: & certe Paſſio multo minus concipi queat ſine ejus Auctore, h. e. ſine Agente, quam Actio cujuſcunque ſignificationis ſine Patiente, cum multorum verborum actio non tranſeat in ullum patientem, paſſio vero vix ulla ſit, niſi quæ profecta ab agente. Verum quidem, quod paſſivum verbum nihil neceſſario deſideret præter ſuppoſitum, & proinde res agens, quando relinquitur in incerto, non ſemper exprimatur. Sed eodem modo ſe res habet cum verbis vere Activis, quæ item, ut paſſiva, nihil aliud deſiderant, ſiquidem accuſativus patientis eadem ratione, qua agens in paſſione, poteſt omitti, nec ad perficiendam orationem requiritur. Patet id ex Livio I. 56. *Hoc exterritus viſu, ſtatuit mittere Delphos, nec reſponſa ſortium alii committere auſus, filios per ignota maria in Græciam miſit.* Vides primum hic poni τὸ *mittere*, ſine Accuſativo, qui etiam non requiritur ad explendam orationem ſeu ſententiam, quandoquidem *mittendi* ſimpliciter decretum prius à Rege factum, quam ſciret, quem mitteret. Similiter cum ait Terent. Andr. I. 2. 14. *Meum gnatum rumor eſt amare*, ſcimus utique neceſſario fuiſſe iſtius actionis aliquod objectum, ſed quoniam id vel ignorabatur, vel tanti non erat, ut exprimeretur, ideo accuſativus iſtius objecti non modo recte omittitur, ſed & nullus certus, licet in verbo vere activo, quaſi per Ellipſin omiſſus deſideratur. Vide &, quæ diſputavi ſupra ad Cap. 2. init. pag. 314. 315. & infra ad Cap. 8. Sic vero etiam, quando dico, *Tu amaris in Urbe patria*, non neceſſe, ut exprimam omnino, à quibus ameris, licet tamen eſſe debeant illic, qui te ament. At vero ſi jam exprimere illos velim, non video, qua alia ratione id rectius faciam in lingua Latina, quam qua voluerunt Grammatici Veteres. Nec evertit hanc ſententiam, quod tum Dativus ille, tum præpoſitio

286 gentem, in paſſiva, in caſu ſexto cum *a*, vel

A vel Ab ſæpe etiam cum paſſivis alio in ſenſu & uſu jungantur. Frequentiſſime enim id accidit aliis etiam, tum caſibus, tum vocabulis, ut varium habeant uſum, ſenſumque varium recipiant. Certum utique eſt Genitivo enunciari modo ipſum poſſeſſorem, modo rem poſſeſſam: immo memoravimus ſupra ad pag. 189. occurrere aliquando duos etiam Genitivos uno in commate, quorum alter ſit quaſi Activus, alter quaſi Paſſivus. Similiter quidni & Dativus modo Agentem, modo Patientem exprimat, ita ut tamen ſimul ſemper notet etiam aliquam acquiſitionem, quæ æque ſit agenti ac patienti. Quid multa? Manifeſte utique Agens exprimitur in Dativo apud Liv. I. 31. *Romanis ab eodem prodigio novendiale quoque ſacrum ſuſceptum eſt*, h. e. Romani ſuſceperunt per cauſam ejuſdem prodigii &c. ſic & Salluſt. Jug. 107. *ſæpe ante paucis ſtrenuis adverſus multitudinem bene pugnatum.* Suetonius Cæſare 19. *Eandem ob cauſam opera optimatibus data eſt, ut provinciæ futuris Coſſ. minimi negotii decernerentur*. Tacit. German. 3. *Ara Uliſſi conſecrata.* In quibus omnibus *pauci ſtrenui* utique ſunt, qui pugnarunt, *Optimates*, qui operam dederunt, *Ulyſſes*, qui aram conſecravit. Sic & A vel AB ſignificet ſane *à parte*, ut vult Sanctius; nihil tamen ideo obſtat, quo minus ſimul adhibeatur ad exprimendum Agentem, à cujus utique parte proficiſcitur paſſio. Certe longe aliter ponitur, apud Salluſt. I. Hiſtor. *Omnis Gallia, niſi qua à paludibus invia, fuit perdomita.* Liv. I. 3. *A domo Numitoris, alia comparata manu, adjuvat Remus.* XLII. 60. *Cecidere ab Romanis ducenti Equites.* Aliter apud Ovidium *Infeſto ne vir ab hoſte cadat.* Pompon. de Or. juris *Omnia manu à Regibus gubernabantur*. Cicer. *Ut ſciat eum a me non diligi ſolum, verum etiam amari.* His exprimitur Agens, unde quid proficiſcitur: illis, ubi & qua parte quid acciderit.

vel *ab*, vel in dativo debere collocari. Nec deſunt hebetiores, qui addant, etiam in caſu quarto cum *per*; ut, *Res agitur per eoſdem creditores.* Totum falſum eſt.

Ac de Dativo quidem facilè dejicientur: nam uno, aut altero malè intellecto teſtimonio nituntur. Cicero dixit; *Neque ſenatui, neque populo, neque cuiquam bono probatur.* Sed deberent illi advertere, ſæpè apud Ciceronem, & alios, reperiri in activa eundem dativum. Cicero pro Balbo; *Non ut vobis rem tam perſpicuam dicendo probaremus.* Itaque *hoc non probatur mihi*, eſt, *tu hoc mihi non probas.* Cicero Attic. lib. 4. *Quos libros, ut ſpero, tibi valde probabo.* Addunt ex Virgil. *Nec cernitur ulli*, id eſt, ab ullo. Nec Servium conſulunt, qui id Græcè dictum oſtendit. Mihi tamen hîc, & ubique dativus acquiſitionem ſignificat: & quemadmodum dativus à nullo verbo regitur, ita cuivis orationi aptiſſimè jungetur: nec enim aliter ſignificat, quum dico; *Da pecunias mihi*, quàm quum dico; *Filius mihi peccat*, aut, *Non omnibus dormio.* Itaque; *Non cernitur ulli*; id eſt, nulli oſtendebatur, nulli erat conſpicuus. Unde aptiſſimè Apulejus de Deo Socratis, Homeri verſiculum vertit.

Dativus à nullo verbo regitur.

Supra lib. 2. cap. 4.

Soli perſpicua, aſt aliorum nemo tuetur. 287

Addunt etiam ex Martiale lib. 2. *Si cui fortè legeris: & ſi totus tibi triduo legatur.* Sed hi videntur ignorare Romanorum morem, qui legentes anagnoſtas audiebant. *Habebant* (inquit Vives lib. 1. de corrup.) *proceres Romani in illis imperii occupationibus lectores, quos Græca voce ἀναγνώστας nominabant, qui epulantibus, qui dormitantibus, lavantibus, deambulantibus, iter facientibus, legerent.* Imò & ab ipſo Martiale diſce, dativum in paſſiva eſſe acquiſitionis. lib. 10. *At non & ſtamina differt Atropos, atque omnis ſcribitur hora tibi.* Plaut. *Mihi iſtic nec ſeritur, nec metitur:*
„ [Idem Trin. act. 3. ſc. 4. *Dicat literas*
„ *apud portitorem reſignatas ſibi.* Ubi ma-
„ nifeſte Dativus acquiſitionis eſt, non a-
„ ctionis: non enim ipſe literas reſignavit,
„ ſed alii. Propert. lib. 3. eleg. 4. *Nec*
„ *mihi mille jugis Campania pinguis aratur.*
„ Ubi ſimiliter non actionis, ſed acquiſi-
„ tionis Dativus eſt.] At, inquiunt, in paſſivis participiis patet dativus rei agentis: ut, *Dicte mihi, dicende nobis.* Reſpondeo, Dativos illos, non propter participia, ſed propter verbum ſubſtantivum eſſe poſitos; ut, *Sunt mihi amici:* ubi etiam acquiſitio ſignificatur, non actio, vel paſſio; ut, *Cauſa docenda mihi eſt*, id eſt, mihi, non aliis expedit cauſam docere.

Qui

Digitized by Google

> *Per*, ſignificat cauſam adminiſtram ſive inſtrumentalem.

Qui aſſerunt rem agentem in accuſativo collocari cum *per*, magis falluntur: nam quum Cicero dixit: *Res agitur per eoſdem creditores*, non ſignificavit, creditores agere rem, ſed Regis amicos agere rem per creditores. Iſtorum error ſatis refellitur ex innumeris teſtimoniis, ubi in voce activa, *per*, adhibetur. Q. Curtius libro 9. *Invi-
tatumque ad epulas per Boxum quendam* 288
Macerianum in convivio occidit. Cæſar 3. Civil. *Pompejus frumentum omne per equites comportaverat.* Cicero; *Mirificè mihi & per ſe, & per Pompejum blanditur Appius:* idem; *Nihil intereſt, utrum per procuratorem agas, an per te ipſum.*

> *A*, & *ab*, non ſignificant cauſam efficientem principalem.

Si præpoſitio, *per*, non ſignificat rem agentem, ut facilè demonſtrari poteſt, nec *a*, vel *ab* ſignificabit: nam Cicero interrogatus per *per*, reſpondit per *a*. Locus eſt in prima, & ſecunda epiſtola lib. 5. ad Famil. ubi Metellus inquit; *Non putaram Metellum fratrem ob dictum, capite, ac fortunis* PER TE *oppugnatum iri;* cui reſpondet Cicero; *Quòd ſcribis non oportuiſſe Metellum fratrem tum ob dictum à me oppugnari:* ibidem ad Luceium; *Quum hoc demonſtret me à te potiſſimum ornari celebrarique velle*: ſubdit paulo poſt; *Neque autem ego ſum ita demens, ut me ſempiternæ gloriæ per eum commendari velim*, &c. Vide infrà.

Si per *a*, vel *ab*, res agens ſignificaretur, ſemper apponeretur, vel ſaltem ſuppleretur ablativus cum præpoſitione: ſed in multis * ſuppleri non poteſt; non eſt igitur res agens ablativus. Cicero pro lege Manil. *In quo agitur populi Rom. gloria, agitur ſalus ſociorum, aguntur certiſſima populi Rom. vectigalia*: idem; *Æſchines in Demoſthenem invebitur*. Virgilius; *Tum verò in curas animus diducitur omnes*. Huc adde illa; *Linquor animo; conſternor mentem: videris eſſe doctus; afficior pudore*, & innumera ejuſmodi. Regula igitur artis noſtræ Grammaticæ vera eſt; *Paſſivum verbum nihil præter ſuppoſitum deſiderat*.

Regula.

A, vel *ab*, ut in univerſum dicam, ſi-
289 ve in activa, ſive in paſſiva, ſignificat, *à parte*, „[tamquam ſi quærenti *Unde?* re-„ſpondeatur, *Hinc*, *Illinc*: ut ſi quærat „quis

* *Suppleri non poteſt*] Neque neceſſe, ut ſemper ſuppleatur vel addatur Paſſivæ locutioni Agens, ſicuti neque in Activa ſemper requiritur Patiens, neque ſemper inveniri aut dari commode poteſt, certe non in Verbis Neutralibus, *ſedeo*, *jaceo*, & ſimilibus. Sed & minus vere dicitur, in pleriſque ſequentium ſuppleri aut dari non poſſe Ablativum agentis. ſic enim, *in quo agitur Populi Rom. gloria*, ſcil. a nobis. *Aeſchines in Demoſthenem invebitur* ſcil. ab impetu iræ. *Linquor animo* dicitur pro *ab animo*. *Conſternor mentem*, & *Afficior pudore* ſcil. ab ea re. *Videris eſſe doctus*, ſcil. mihi, vel a me. *Animus diducitur*, ſcil. ab ſe ipſo. Plane ſicuti, ſi Active dicerem, *Animus vertit tunc in omnes curas*, Sanctius utique, & recte, intelligeret *ſe*.

„ quis; *unde petetur viaticum?* eique ego „ reſpondeam, *à me petatur*, ſtolidus eſ„ ſet, qui mea verba ſic acciperet, qua„ ſi ego viaticum petere debeam. Ita dici„ mus;] *Ventus fiat ab Oriente.* Et cùm Cornelius Tacitus dixit; *Trepidatur à Cæſare*, non ſignificat, Cæſarem trepidare, ſed à parte Cæſaris, hoc eſt, Cæſarianos. Et Cic. 2. Offic. de Alexandri Pheræi morte, quum inquit; *Ab ea eſt enim ipſe propter pellicatus ſuſpicionem interfectus*, * non ſignificat, ipſam Theben manu ſua

* *Non ſignificat, ipſam Theben &c.*] At quorſum hæc? quum eodem iterum modo ſe res habeat in Activis locutionibus ſeu innumeri occurrant Nominativi Agentium, eodem plane modo explicandi. Sic apud Ciceronem de Invent. II. 50. *Lex* dicitur *Supplicio afficere.* Auguſtus apud Sueton. C. 65. *Nepotem in inſulam transportaſſe*, cap. 79. *modo tondere, modo radere barbam.* Multitudo plebis, apud Aelianum Var. Hiſt. XIV. 8. ποιῆσαι τὴν γραφὴν. *feciſſe picturam*, quam ad ejus arbitrium & ſententiam mutaverat identidem pictor. Neutiquam enim ipſi ſuis manibus fecerunt, qui in his feciſſe quid dicuntur. Et tamen in Grammatica ratione Nominativi illi declarant utique perſonas agentes, ſive per ſe id egerint, ſive per alios, quod ad Grammaticam rationem nihil facit. Vide etiam Rupertum ad Pomponium JCtum de Orig. juris §. 30. Georg. H. Urſinum in Obſerv. Philol. cap. XI. pag. 217. &c. denique Me ad Aelian. XIV. 49. Ubi & videbis eoſdem Magiſtratus dici, modo *juſſiſſe virgis cædi*, modo ſimpliciter *virgis ceciſſe*, quod contra ſeq. §. Auctoris noſtri velim obſerves.

interfeciſſe regem, quem Theſiphonus, Pitholaus, & Lycophron ipſius Thebes fratres trucidarunt. Sic Plutarchus in Pelopida, & Diodorus Siculus lib. 16. Ann. 4. Pomponius Mela lib. 1. cap. 21. *urbem Dioſcuriada à Caſtore & Polluce conditam dicit*, quam re vera Amphitus, & Telchius, aurigæ Caſtoris, & Pollucis condiderunt. Vide Solinum. Terent. Phorm.

Ab illo. *Non poteſt ſatis pro merito ab illo tibi referri gratia.* Hanc phraſin ſic retulit Cæſar 1.

A parte illius. Civil. *Pauca apud eos locutus, quòd ſibi à parte eorum gratia relata non ſit pro ſuis maximis beneficiis, dimittit omnes incolumes.*

A te, id eſt, tuo juſſu. Hic me locus admonuit, ut varia ſubjungam teſtimonia, in quibus eadem res nunc per *a*, vel *ab*, nunc aliter enuntietur. Liv. lib. 16. Dec. 3. de Jubelio; *Me quoque jube occidi, ut gloriari poſſis, multo fortiorem, quàm ipſe es, virum abs te occiſum eſſe.* Valer. Maxim. lib. 5. cap. 2. de eodem Jubelio; *Quid ceſſas in me cruentam ſecurim diſtringere, ut gloriari poſſis aliquando, virum fortiorem, quam ipſe es, tuo juſſu interemtum:* Idem Valer. Maxim. lib. 5. cap. 3. de Carbone; *Sed nobis tamen*
290 *tacentibus, Gn. Carbonis juſſu tuo interemti mors animis hominum obverſabitur:* Idem rurſus de eodem, lib. 6. cap. 2. *Vidi*

Gn.

Digitized by Google

Cn. Carbonem, cum in ſummo eſſet imperio, à te equite Rom. trucidatum. Huc adde illa paulo antè relata de Metello & Lucejo.

Sed jam ad aſylum ſacrarum litterarum confugiam, * ut pervicaces Grammaticos convincam. D. Paulus 6. ad Rom. ὁ γὰρ ἀποθανὼν δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, id eſt, *Qui enim mortuus eſt, juſtificatus eſt à peccato.* Verte in activam more Grammatico, & in hæreſin incurres, ſic; *Peccatum juſtificavit illum, qui mortuus eſt.* Quid abſurdius? *A peccato juſtificatus eſt ille*, hoc eſt, *à parte peccati*, quia non pertinet ad

A peccato: pro, ad peccatum. Vulgo, quoad peccatum.

* *Ut pervicaces Grammaticos convincam*] Etiam hæc inania ſunt, quum A vel AB varios & diverſos habeant uſus ac ſignificationes, quarum una non excludit alteram. Vide quæ notavi ad initium hujus Capitis. Fruſtra ergo Auctor mox etiam operam dat accumulandis tot locis, in quibus illæ Præpoſitiones aliud quid, quam Agentem, notant. Poſſent enim longe plura proferri, in quibus manifeſte deſignant eum, unde paſſio directe oritur & exhibetur alteri. Pro eo, quod tradit Auctor Valerium dixiſſe, *Atellani ab Oſcis acciti ſunt*, h. e. *Romani acciverunt illos ab Oſcis*: annon æque recte & uſitate dixiſſet, *Atellani acciti ſunt a Romanis ex Oſcorum civitate*? Et annon in his longe aliud quid notaret *a Romanis*, quam in illis *ab Oſcis*. ſeu annon notaret eos, qui ſuam in urbem acciverunt Atellanos? Sed neque quæritur, quid A vel Ab proprie notet etiam in paſſivis locutionibus, verum id in quæſtione eſt, an, ſi in illis Agens debeat exprimi, id per eas præpoſitiones cum ſuis Ablativis præcipue & potiſſimum fieri ſoleat, nec ne.

ad eum peccatum. Ita dixit Pilatus; *Innocens ego ſum a ſanguine juſti hujus.* „[Sicut „ Virgil. *Sicca ſanguine fauces*, pro, à ſanguine, id eſt, non humentes à ſanguine.] Obſcurius illud Matt. cap. 11. & Luc. 7. *Iuſtificata eſt ſapientia à filiis ſuis*, id eſt, doctrina non pertinet ad hanc generationem. Et Hieron. 10. *Stultus factus eſt omnis homo à ſcientia.*

A, vel *ab*, idem eſſe quod, *à parte*, multis poſſem teſtimoniis oſtendere. ſed accipe pauca; ac primùm in verbo ſubſtantivo. Plautus Curc. *Tam à me pudica eſt,*
Sum. *quaſi ſoror mea ſit.* Terent. Hecyr. *Narrat, ut virgo à ſe integra etiam tum ſiet:* idem; *Ab Andria eſt ancilla hac:* idem Heaut. *Tantumne eſt ab re tua otii tibi?* Valer. Maxim. lib. 2. cap. 4. *Atellani autem ab Oſcis acciti ſunt*, id eſt, Romani acciverunt illos ab Oſcis. Cicero pro Muræn. *Noſtri inquam illi à Platone, & Ariſtotele moderati homines* id eſt, Platonici, & Ariſtotelei: idem 3. Orat. *A cæteris ſilentium fuit:* idem pro Mil. *Beatos eſſe, quibus ea res honori fuerit à civibus ſuis:* idem pro Rabir. *Quorum impunitas fuit,*
291 *non modo à judicio, ſed etiam à ſermone:* idem 1. Orat. *Vide ne hoc totum Scævola ſit à me.* Ciceroniana ſunt; *Locus à frumento copioſus; à magiſtratibus nuda reſpubli-*

Digitized by Google

publica; ab amicis inops; à propinquis nudus; à ſuis munitus; orba ab optimatibus concio. „[Dictys lib. 6. *Ubi multa in„digna expertus, ad poſtremum a Poly„phemo plurimos ſociorum amiſerit.*] Cicero 3. Orat. *Nihil iſti adoleſcenti, neque à natura, neque à doctrina deeſſe ſentio.* Terent. Heaut. *Sed hic actor tantum poterit à facundia, quantum,* &c. Cicero; *à voluntate ſcriptoris ſtare;* aut *à ſe potius, quàm ab adverſariis ſtare; à ſenatu ſtare.* Ter. Andr. *Concrepuit à Glycerio oſtium:* idem; *Sed quid ab illo crepuerunt fores?* Ovid. „[epiſt. Dejan. *Infeſto ne vir ab „hoſte cadat:*] & 5. Metam. *Magna feres tacitus ſolatia mortis ad umbras, A tanto cecidiſſe viro:* idem 13. Metam. *Occidit à magno, ſic Di voluiſtis, Achille.* „[Alio „ſenſu dixit Liv. lib. 25. *Plures ab Roma„nis equites ceciderunt.* ſignificat enim plu„res Romanos interfectos.] Prop. *Solus amans novit, quando periturus, & à quo.* Lucan. *Quis nolit ab iſto enſe mori.* Ovid. 3. de Ponto; *Diſcipulo perii ſolus ab ipſe meo.* Cic. 2. Offic. *Phalaris non à paucis interiit, ut hic noſter?* idem; *à valentiore interire.* Plin. lib. 11. *Quum periit ab Annibale.* Liv. lib. 1. *Utrinque pugnam ciebant, ab Sabinis Metius Curtius, ab Romanis Hoſtius Hoſtilius.* Cic. *Tantum amorem*

Amitto. Deſum. Poſſum. Sto. Concrepo. Cado. Occido. Pereo. Intereo. Ciere.

Concilio. *morem ſibi conciliarat à nobis omnibus.*
Plaut. Moſt. *Qui à patre ejus conciliarem*
pacem. Terent. Eunuch. *Ne quis forte in-*
Curſito. *ternuncius clam à milite ad eam curſitet.*
Cic. Attic. *Mare nunc, quia à ſole collu-*
Collucet *cet, albeſcit.* Horatins; *Multaque merces*
Defluo. *defluat tibi æquo ab Iove.* Virg. *Qui nunc*
Dicor. *Miſenus ab illo dicitur,* id eſt, propter
Miſenum; ſic, *dux dicitur à ductu,* &
rex à regendo. Plin. *ab amicitia ejus Grac-*
chanus appellatus. Plaut. Ciſtel. *Doleo ab*
Doleo, *animo, doleo ab oculis, doleo ab ægritudi-*
292 *ne.* Plin. l. 24. c. 8. *Si caput à Sole do-*
Metuo. *let.* Cic. *Et à me inſidias metuunt.* Ovid.
Nubibus aſſiduis pluvioque madeſcit ab Au-
Madeſco. Nuncio. *ſtro.* Cic. 1. Acad. *Nunciatum eſt nobis*
à M. Varrone, veniſſe eum ab Roma. Val.
Max. lib. 4. cap. 3. *Interim velim, ne*
Obſto. *mihi à Sole obſtes.* Cic. 2. Nat. *Et ſi eſt*
Oppono. *calor à Sole, ſeſe opponant.* Ovid. 1. Me-
tam. *Poſtquam vetus humor ab igne perca-*
Percaleo. *luit Solis.* Lucret. lib. 6. *& in lucem tre-*
Rareſco. *mulo rareſcit ab æſtu.* Cic. Attic. *Quum*
Refrigeo. *Romæ à judicibus forum refrixerit.* Cic.
Salve *Salvebis à meo Cicerone.* Quinctil. lib. 3.
An timendum à rege bellum? Ovid. 2.
Faſtor. *Sed tamen à vento, qui fuit, unda*
Tumeo. *tumet.* Cæſar. lib. 3. civil. *Hæc à cuſtodi-*
Vaco. *bus claſſium loca maximè vacabant.* Plaut.
Valeo. Epid. *A morbo valui, ab animo æger fui.*

3. [Cic.

„[Cic. *Mars communis ſæpe ſpoliantem jam,* „*& exſultantem evertit, & perculit ab ab-* „*jecto.* Itaque ſi dixiſſet; Spolians per- „cuſſus eſt ab abjecto, non aliud intelli- „gendum eſſet, quam percuſſum fuiſſe ex „parte abjecti, velut inſtrumentum, per „quod Mars eum perculit.]

Sed quid in his moramur, ſi ſola hac ratione hoc evincere poſſemus? Si præpoſitio *a*, vel *ab*, cum eodem verbo, & eodem ſenſu, in activa, & paſſiva reperitur, inſipientis præceptoris erit, utrobique rem agentem explicare. verbi gratia; *Dabuntur à me pecuniæ*, * non eſt, *Ego dabo pecunias, ſed dabo à me pecunias*, quod Hiſpanè dicitur; *De mi parte, ò a mi cuenta.* Adferamus igitur exempla, ubi, *a*, vel *ab*, eodem ſenſu in activa, & paſſiva, in uno eodemque verbo reperitur.

Cicero; *Neque vero M. Tullius animum à veſtra abalienavit poteſtate.* Plaut. Mil. *Iſtuc crucior à viro me tali abalienarier.* 293 Abalieno

Abducere animum à ſolicitudine; & puerum à Grammaticis; & abducere à ni-

* *Non eſt, Ego dabo pecunias*] Immo vero poteſt utrumque notare, & frequentius notat directe hoc ipſum. In altero ſenſu recte poteſt dici, *Dabuntur tibi pecuniæ ab Avo*, ita ut hoc *ab Avo* non referatur tunc proxime ad ipſam *dationem*, ſed ad *pecunias*, quæ cujuſcunque manibus datæ veniunt ex arca Avi. Similia vide mox ad Vocem *Amo.*

do, trita ſunt, Cic. *Nave à prædonibus abducta; A marito ad divortium uxor abducitur*, teſte Donato. „ [Plaut. Pœn. *Filius abductus a patre puer ſeptuennis ſurripitur.*]

Accipio. „ [Accipere ab aliquo, & Accipi. Livius 10. *Similius vero eſt, a Gallo hoſte, quam Umbro, eam cladem acceptam.* Ita; „ *Ab illo acceptæ,* vel *allatæ literæ,* non „ ſignificat illum accepiſſe, vel attuliſſe, „ ſed literas illius eſſe acceptas, aut allatas.]

Adfero. Cicero Senect. *Eique dona a ſociis attuliſſet*: idem 3. leg. *Cui ne reditus quidem ad bonos, ſalutem a bonis potuit afferre:* idem Attic. *Et plus a vobis præſidii, quam a cæteris opis ad ſalutem poteſt afferri:* idem; *Nuncii a Parthis adferuntur.*

Aufero. Cicero pro domo ſua, *Clodius pecunias conſulares abſtulit a ſenatu:* idem Attic. *Totam Academiam a nominibus nobiliſſimis abſtuli.* Plaut. Pſeud. *Auferetur id præmium a me, quod promiſi per jocum?*

Accipio. Terent. Adelph. *Abs quivis homine, quum eſt opus, beneficium accipere gaudeas.* Cicero Acad. *Quæ a quovis accipi oporteret, & quæ repudiari.*

Amo. Plaut. Pſeud. *Ubi ſunt iſti, qui * amant a lenone:* idem Pænulo; *Amant a lenone*

* *Amant à lenone.*] Hæc non pendent proxime à Ver-

Ienone hic. Cicero; *ut ſcires, eum non a me diligi ſolum, verùm etiam amari.* 294

Avertit oculos ab illo; *A judicibus oratio avertitur.* **Averto.**

Sperat ſe a me avellere; Non ab ea rep. avellar. Sic divello, & revello. **Avello.**

Cicero de Senect. *Sæpe a majoribus natu audivi:* idem 3. Finib. *Eſſeque hominis ingenui, velle bene audire a parentibus, noſtros ſenes commemorare audivi ab aliis ſenibus auditum.* Claud. de raptu libro 1. *Iam magnus ab imis Auditur fremitus terris.* **Audio.**

Cicero Attic. libro 14. *A me hoc illi dabis:* idem pro Flac. *Ab Attilio Servilio dicit ſe dediſſe, & a ſuis fratribus:* idem Attic. *Se a me quodammodo dare.* Plaut. Capt. *Viaticum ut dem ab trapezita tibi:* idem Menæch. *Da ſodes a te, poſt reddidero tibi.* Terent. Adelph. *Dabitur a me argentum.* Cicero 1. Verr. *Tempus quod mihi ab amicorum negotiis datur:* idem Attic. *Da-* **Do.**

Verbo, ſed ab intellecto nomine *mulieres.* Et ſimilia occurrunt etiam in *Adfero, Habeo, Lego* & *Reddo. Literas à te mihi ſtator tuus reddidit*, ubi *τὸ à te*, refero non ad *reddidit*, ſed ad *literas.* Atque ita Cic. Famil. IX. ep. 16. *Levior eſt plaga ab amico, quam à debitore.* ep. 21. *Nihil tibi opus eſt illud à Trabea.* Sic *Hoſpes a Zacyntho, oſtium a Glycerio, nuncius ab illo, pecunia ab argentario,* & quamplurima ſimilia. Vide ſupra ad Caput 3. & Vocem *Veneo.*

Datur mihi epiſtola a ſororis tuæ filio: idem 1. Leg. *Nullam tibi a cauſis vacationem video dari:* idem lib. 7. epiſt. *Ad Cæſarem litteræ mihi dantur a te.*

Defendo. Virgil. *Dum teneras defendo a frigore myrtos.* Plinius; *Veſtes à tineis defendit hæc herba.* Cæſar 2. Civil. *Muſculus defenditur a noſtris.* Cicero 2. Agrar. *Ab hoſtibus defendi paludibus.* Vide, *Munio*, & *Prohibeo.*

Dejicio. Dejicere oculos à Rep. *Dejectus ex aliquo, & ab aliquo loco.*

Deſidero. Deſidero abs te aliquid; *Deſideratur a magno philoſopho gravitas.*

Deſpero. „ [Deſperare ab aliquo. Cicero in Piſon. „ *Te ſpem habere a Tribuno plebis, ſi tua* „ *conſilia cum illo conjunxiſſes; a Senatu* „ *quidem deſperaſſe*, id eſt, te nihil tibi de „ Senatu polliceri poſſe.]

Emo & Redimo. 295 Plaut. Rudent. *Qui prædam ab eo emerat.* Val. Max. l. 4. c. 2. *A piſcatoribus in Mileſia regione verriculum trahentibus quidam jactum emerat.* Cicero Offic. *Aut captos à prædonibus redimunt:* Cicero 1. Verr. *Emtum eſt ex ſenatuſconſulto frumentum ab Siculis, prætore Verre:* idem pro Sextio; *Ex his princeps emitur ab inimicis meis.* Plaut. Epid. *A lenone quadam ut fidicina, quam amabat, emeretur ſibi.* Sueton. Auguſt. *Cajum, & Lucium adoptavit*

tavit domi per aſſem, & libram, emtos à patre Agrippa. Livius Dec. 4. lib. 4. *Ut captivi ab Annibale redimantur.* Juven. Satyr. 4. *Monſtrum nulla virtute redemtum à vitiis.* Ovid. in epiſt. *Si tibi ab Atrida precio redimenda fuiſſem.* Vide *Peto*, & *Poſtulo.*

Eripio. Erripere à periculo; * *Vereor ne eripiatur à nobis regia cauſa.*

Excludo. Cicero pro Cluent. *Excludere ab hereditate:* idem Verrin. 5. *Excludere aliquem à negotio.* Terentius Andr. *Ut ab illa excludar, huc concludar.* Cicero 1. Orat. *Repelli, & excludi a gubernaculis civitatum.*

Exigo. Exigere aliquid ab aliquo. Quinctil. lib. 1. *A Grammaticis exigitur poëtarum enarratio.* Cæſar 1. Civil. *Pecunia à municipiis exiguntur.*

Exſpecto. „ [Exſpectare ab aliquo. Cicero; *Omnia* „ *volo à me poſtules, & exſpectes:* idem; „ *Diligentiam à me exſpectari puto.*]

Extorqueo. Extorquere aliquid ab aliquo, tritum eſt. Cic. *Pecunia omnis ab eo extorta, atque erepta eſt.*

Cic. de univerſ. *Mundus per ſe, & à ſe,*

* *Vereor ne eripiatur a nobis*] Locus eſt ex Cicerone Famil. I, 5. Ubi olim quidem ita vulgo lectum eſt, at nunc in optimis & ad MStos emendatis edd. legas *eripiatur nobis* ſine A,

Facio. *ſe, & patitur & facit omnia:* idem 1. Invent. *Commune eſt, quod nihilo magis ab adverſariis, quam a nobis facit:* idem de Orat. *A ſe aliquid facere.* Tritum eſt; *hoc factum à vobis.*

Fero. „[Ferre ab aliquo. Vide ſupra *Aufero.*
296 „Plaut. Rud. *Niſi multis blanditiis a me* „*gutta ferri non poteſt;* id eſt, tu à me „non feres guttam aquæ.]

Furor. „[Furari ab aliquo. Cic. *Si ego tuum* „*ante legiſſem, furatum me abs te eſſe di-* „*ceres.*]

Flagito. Cic. ad Appium; *Flagitare promiſſum ab aliquo per litteras.* Cic. pro Sext. *Flagitabatur ab his quotidie cum querelis bonorum omnium, tum etiam precibus ſenatus, ut meam cauſam ſuſciperent.* Vide *Poſtulo.*

Habeo. Terent. Phorm. *Otium a ſenibus ad potandum ut habeam.* Cicero Bruto; *Nullas adhuc a te litteras habebamus:* idem pro Sext. *Habere beneficium ab aliquo:* idem 1 Offic. *Scenicorum quidem mos tantam habet a vetere diſciplina verecundiam,* &c. idem 12. Famil. *Habeas eos a me commendatos:* idem; *habere præſidium,* vel *ſpem ab aliquo;* idem in Vatin. *Quare ne tibi hunc honorem a me haberi forte mirere:* idem pro Cœlio; *Eam dignitatem in M. Cælio habitam eſſe ſummam, hodieque haberi ab omnibus.* Egregius locus eſt in Plauti Me-

ti Menæch. act. 5. *Ludibrio pater habeor,* SE. *unde?* MUL. *Ab illo meo viro.*

Civitatem ab aliquo impetrare, tritum eſt. Cic. Amicit. *Quid poſtules ab amico, & quid patiare a te impetrari.* Plaut. Moſtel. *Aliud quidvis impetrari a me facilius perferam:* „[Et Rud. *Decet id abs te im-„petrari.*] Val. Max. lib. 4. cap. 3. *A ſervis vix impetrari poteſt, ne eam ſuppellectilem faſtidiant, qua uti Conſul non erubuit.* Cæſar 1. Civil. *Ægrè ab iis impetratum eſt, ut in ſenatu recitarentur.* Impetro.

Cic. pro Cluent. *Itaque ei teſtamento legat pecuniam grandem a filio:* idem in Topic. *Uxori ancillarum uſum fructum legavit a filio.* In paſſiva tritum eſt apud Juriſperitos; *Domus legata eſt a Titio.* Vide Briſſonium, & Hotom. in A, vel AB, & penſita phraſin. Lego, as.

Cic. Attic. 16. *A Bruto legi Antonii edictum:* ſic dicimus, *Legi a te litteras.* Ovid. 3. Pont. *A poſteritate legi.* Cic. *Liber tuus legitur a me diligenter,* id eſt, per meos; ut, *Trepidabatur a Cæſare.* Et captus oculis etiam diceret; *Terentius legitur a me diligenter.* Lego, is. 297

Cic. *Liberavi hunc a Cæſare,* tritum eſt: idem; liberare ſe ab aliquo: idem; *A ſcelere certe liberati ſumus:* idem; *Te a quartana liberatum gaudeo.* Vide *Separo.* Libero.

Cic.

Mitto. Cic. 13. Attic. *Ab illo mihi mittas:* idem; *& a me miſſi ſunt.*

Moveo. Removeo. Movebo hunc à ſacra linea: remove te ab illo: removentur à vitiis.

Munio. Tacitus lib. 10. *Sævus ille vultus, & rubor, a quo ſe contra pallorem muniebat.* Colum. *Quantumque res patietur, a frigore, & tempeſtate muniemus:* idem; *Hortum ab incurſu hominum, pecudumque munire.* Horatius; *Incluſam Danaën munierant ſatis nocturnis ab adulteris.* Lucret. lib. 3. *Quod lethalibus ab rebus munita tenetur.* Cæſar. 2. Civ. *Tecta, atque munita ab omni ictu telorum.* Tacitus; *munitus ab inſidiis.* ut Horat. *Tutus ab infeſtis latronibus.* & Ovid. *Tutus ab inſidiis.* Vide *Defendo.*

Muto. „[Mutari ab aliquo, id eſt, ex eo, ſive
„pro eo, ſive qui fuerat. Virg. *Heu mi-*
„*hi qualis erat, quantum mutatus ab illo*
„*Hectore?* Ubi ridiculus ſit; qui Ab,
„rem agentem ſignificare putet.]

Numero. Cicero pro Flac. *Si prætori dedit, a quæſtore numeravit:* idem 2. Phil. *a ſe numerare.* Mart. *Omnis ab infuſo numeretur amica Falerno.* Vide *Solvo.*

Pello. Liv. lib. 2. *Tarquinienſis ab ſua parte*
Romanum pepulit. Terent. *Quiſnam a me*
298 *pepulit tam graviter fores:* idem; *Et iſtum*
æmulum ab ea pellito. Cæſar. 1. Gall. *Quum*
hoſti-

hoſtium acies a ſiniſtro cornu pulſa. Liv. *Cetera a fronte pulſa.*

„ [Perire ab aliquo. Plaut. Pœn. act. 4. „ ſc. 4. *Metuo ne a te perdam*, pro, pere- „ am. Ovid. *Diſcipulo perii ſolus ab ipſe* „ *meo.* Plin. *Qui periit ab Annibale.*] **Pereo.**

Peto à te, tritum eſt. Cicero 6. epiſt. *Nec tamen ipſe, a quo ſalus petitur, habet explicatam rationem ſalutis ſuæ:* idem 1. Divinit. *Ut ab ejus ſolo, in quo eſt humatus, oracula peterentur.* Mart. *A caupone tibi fex Læletana petatur.* „ [Livius 6. „ *Ab Latinis Hernicisque res repetitæ.* pro, „ Romani à Latinis repetierunt.] Vide *Emo*, & *Repoſco.* **Peto.**

Poſtulare ab aliquo, tritum eſt. Cicero 1. Leg. *Veritas a te poſtulatur:* idem 2. Tuſcul. *Quod ergo & poſtulatur a fortibus, & laudatur quum ſit*, &c. idem lib. 1. *Poſtulatur a te jamdiu, vel flagitatur potius hiſtoria.* Cicero Philip. *Sed quoniam ab hoc ordine non fortitudo ſolùm, ſed etiam ſapientia poſtulatur*, &c. Vide *Emo.* **Poſtulo.**

Dicimus prohibeo vim ab amico, & amicum à vi. Cic. 3. Offic. *Nam & a rep. forenſibuſque negotiis, armis impiis, vique prohibiti.* **Prohibeo.**

Projicere, & rejicere à ſe mala tritum eſt. Cic. *A liberis ſuis abſtrahi, & a conjuge abripi, & ab aris fociſque innocentem projici.* nota hæc infinita verba. **Projicio.**

Promo. Cic. 2. Orat. *Ne ipſe aliquid a me pro-miſiſſe videar.* idem; *Juris utilitas vel a*
Depromo. *peritis, vel de libris depromi poteſt.* 1. Orat.

Reddo. Cic. *Litteras a te mihi Stator tuus reddidit:* idem; *Litteræ mihi redditæ ſunt a te:* idem; *Litteræ mihi redditæ ſunt in ſenatu ab Lentulo.*

Rapio. Rapere ab aliquo, tritum. Horat. 3. Carm. *aut aquoſa raptus ab Ida.*

Recupero. ,,[Recuperare ab aliquo. Hygin. Fab.
299 ,,69. *Ut exercitum ſibi commodaret ad reg-*
,,*num a fratre recuperandum:* & Fab. 85.
,,*Pelops a Lajo filium bello recuperavit.*]

Repello. *Repellere ſervitutem à civibus*, dixit Cicero ad Brutum. Cic. 1. Orat. *Repelli, & excludi a gubernaculis civitatum.*

Repoſco. Cic. 1. Verr. *Nihil eſt quod minus ferendum ſit, quam rationem ab altero vitæ repoſcere eum, qui non poſſit ſua reddere.* Valer. Maxim. lib. 3. cap. 6. *Quum a Scipione ratio in curia poſceretur*, id eſt, quum Tribuni ab eo peterent rationem. Vide *Peto* & *Poſtulo.*

Separo. Cic. Lucejo; *Qui omnes a perpetuis ſuis hiſtoriis ea, quæ dixi, bella ſeparaverunt:* idem 4. Acad. *Quoniam vera a falſis nullo diſcrimine ſeparantur.* Ovid. 1. Amor. *A domina ſeparari.* Vide *Libero.*

Solvo. Cic. 5. Attic. *Sed etiam hoc dicit, ſe*

a me

a me ſolvere: ibid. lib. 7. *Ab Egnatio ſol-*
vat, quod tibi debet: idem pro Planc. *ab* Perſolvo.
aliquo perſolvere: idem: *Id a vobis per-*
ſolvere me ſinite. Plaut. *Res ſolvetur ab*
trapezita meo. Cicero; *Solutus a cupidita-*
tibus. Ovidius; *Ab amplexu alicujus ſol-*
vi. Vide *Numero.*

Terent. Adelph. *Poſtremò a me argen-* Sumo.
tum, quantum eſt, ſumito. Cicero pro lege
Man. *Ab eodem Pompejo omnium rerum e-*
gregiarum exempla ſumantur. Ovid. 2. A-
mor. *Fastus ſumuntur ab imagine ſpeculi.*

Cæſar 3. Civil. *Qui portus ab Africo* Tego.
tegebatur, ab Auſtro non erat tutus.

Verbum igitur paſſivum ſolo ſuppoſito
contentum eſt. Cicero lib. 15. epiſt. ci-
tat verſiculum Nævii; *Lætus ſum laudari*
me abs te, pater, laudato viro. Sed atten-
de, quomodo diſtinguat idem Cicero lib.
5. ad Lucejum; *Placet enim Hector ille mi-* 300
hi Nævianus, qui non tantùm laudari ſe
lætatur, ſed addit etiam, a laudato viro:
item pro Milone; *Factum ne ſit? at con-*
ſtat, a quo? at patet. * Vides particulas,
a quo, ſeparari à verbo paſſivo. Vide *Ha-*
beo, ſupra. Denique eodem prorſus manen-
te ſenſu, activa oratio in paſſivam verti
non

* *Vides particulas &c.*] Recte; ſed ſic etiam ſeparari queat Accuſativus à Verbo ſuo. *Amat, at quam? Glycerium.*

non peteſt. Unde falluntur Alciatus lib. 2.
Parerg. cap. 28. & Ræ̈vard. lib. 2. cap.
5. Variar. qui putant, valere ſtipulationem
etiam in paſſiva voce; ut, *dabis? dabitur.*
Id oſtendunt ex loco Plauti in Pſeud. act.
4. ſc. 6. *Viſo quid rerum*, ubi Simo di-
cit; *Viginti minas dabin?* Reſpondet Bal-
lio, *Dabuntur.* Sed in ſequenti ſcena ſic ſe
excuſat Ballio; *Auferetur id præmium a me,
quod promiſi per jocum?* Quaſi dicat, ego
nec verè promiſi, nec verè, aut ex formu-
la, fui ſtipulatus, ſed jocoſe, & quaſi
coactus, * cui Simo reſpondet; *De impro-*
301 *bis viris auferri præmium & prædam decet.*
Quæ

† *Cui Simo reſpondet &c.*] Nihil hæc ad rem, nec ad eludendam ſtipulationis vim paſſiva forma in reſpondendo conceptæ. Quin immo ex iſto Plauti loco ſi quid Plauto in his tribuendum, vel maxime manifeſtum eſt, valere eam, ſeu valuiſſe ſaltem iſtis temporibus. Nam Ballio, qui reus erat promittendi, neutiquam opponit exceptionem, tanquam non rite, *nec vere aut ex formula*, ut ait Sanctius, reſpondiſſet, dum ad *Viginti minas Dabin?* reſponderat, *Dabuntur*; ſed tanquam ſi per jocum omnia egiſſet, ſtipulationem XX. minarum ultro Simoni deferendo, & ſic ſtipulanti ſe obligando: neutiquam vero *coactus*, quod male item Auctor noſter ponit. Eam vero exceptionem cum non accipi à Simone videret, ne tum quidem ad alteram illam confugit, ſed plane agnoſcit obligationem ita promittendo factam, & proinde rogat, ut ergo viciſſim Simo *ſaltem Pſeudolum*, auctorem omnis mali, & qui *ſe* quidem, ut ipſe ait, *perdiderat*, *ſibi dedat*, ſcil. noxæ.
Vide

Quæ dixi de verbis paſſivis Latinis eadem de Græcis dicta eſſe velim: in omni enim idiomate paſſivum ſolo ſuppoſito contentum eſt. Et quamvis vernaculæ linguæ careant omnino paſſiva voce; dicimus tamen; *corre ſe, anda ſe, acabò ſe la guerra, mejor ſe vive en el campo que en la ciudad.* „[Si „corre, ſi và, ſi fini la guerra, meglio „ſi vive nella campagna, que nella Città.] ubi ſolo ſuppoſito etiam ſubintellecto perficitur oratio.

Vide Plaut. IV, 6. 16. & 7. 128. Sed & Scena ſeq. 8. ait Simo, *Bene ego illum tetigi*, nempe Ballionem. at qua re? non alia, niſi ſtipulatione iſta, cui Ballio ſe obligaverat, reſpondendo ſimpliciter *Dabuntur*. Sic videmus plane aliud ex hoc Plauti loco patere, quam quod perſuaſum nobis vellet Sanctius. Sed & ſi maxime talis reſponſio in formula ſtipulationum olim fuiſſet rejicula & invalida, ejus rei non illa foret cauſa, quod veteres Romani cenſuiſſent, activam orationem, *Ego dabo*, non poſſe eodem ſenſu verti in paſſivam, ſeu paſſiva hac exprimi, *Dabitur à me*; Sed quod, quando ſimpliciter dicebatur, *dabitur*, vel *Dabuntur*, in ea reſponſione ineſſet ambiguitas, quæ omnino abeſſe debet à formulis Legum & Juris, dum in ea non exprimitur, nec etiam neceſſario intelligitur, ſicuti intelligitur in *Dabo*, certa perſona, quæ iſta ſtipulatione obligetur. Ea vero ſi exprimatur, addito *à me*, ſicuti nulla amplius ſupereſt ambiguitas, ſic nulla prorſus in illa ſtipulationis formula ſupereſſe poterit difficultas, cum ex ſententia Ulpiani etiam reſpondens *Quidni*? interroganti *Dabis*? obligetur, ut patet ex L. 1. §. 2. Dig. de Verb. Oblig.

Cap. V.

De Verbo ſubſtantivo, Sum, Fuo, Fio; & de his formis, Mea intereſt, tua refert.

FUndamentum ſive radix omnium verborum eſt verbum ſubſtantivum, quod Græcè φύω, latinè *Fuo*, vel *Fio* dicitur.
302 Et φύω quidem à φύσις, id eſt, *natura*, dici certum eſt, * niſi mavis à φύω φύσις; & verbum ἐστὶ, Latinis *Eſt*, & εἰμὶ *Sum*, apte & verè verbum eſt Subſtantivum, repugnante etiam Cæſare Scaligero cap. 112. qui contendit, per verbum hoc etiam accidens ſignificari; ut, *Cæſar eſt Albus.* in quo quantum fallatur oſtendimus alibi, quum diſputavimus contra Dialecticos, Accidens non prædicari de ſubſtantia: nam in voce, *Albus*, deeſt *homo*, alioqui ſonaret, *Cæſar eſt albus Cæſar.* Vide Ellipſin in principio.

Tua intereſt, noſtra non refert, dixiſſe accuſativos plurales. Hoc præclarum inventum debemus Cælio Calcagnino in epiſtolis; deinde Julio Cæſari Scaligero. At iſti, quia

* *Niſi mavis &c.*] Sane malim. Quin pervulgata nimis eſt hæc derivationis analogia, quam ut in dubium vocari debeat. Sic enim φύσις deducitur à φύω, ut ἕλκυσις ab ἑλκύω, μύσις à μύω, γνῶσις à γνόω;

Digitized by Google

quia meum inventum eſſe credunt, ſibi ducunt palmarium, quum me impugnant; ego tamen ut meum defendam.

Præpoſitio ante verbum, * nunc com- 303
poſitum verbum efficit, nunc fertur in caſum ulteriorem; ut, *argutos interſtrepere an-*

* *Nunc compoſitum verbum efficit &c.*] Plerumque componitur cum Verbo, & quando ferri etiam videtur in caſum ulteriorem, tunc intelligenda iterum per Ellipſin eadem præpoſitio, vel etiam alia ejuſdem originis & ſignificationis. Ut quum dicitur, *Egredior urbe*, & *Urbem*, in illo repetenda præpoſitio E, vel *Ex*, in altero, *Extra.* Hinc paſſim Verbis Compoſitis junguntur Caſus, quos non natura Verbi ſed Præpoſitionis requirit. Tacitus Ann. I, 13. *Ambulantis genua advolvebatur.* Similiter VI. 49. Corn. Nepos Timoth. 2. *Gentes, quæ mare illud adjacent.* Lucilius *Ut quæ res me impendet, agatur.* apud Feſtum in v. *Me*, ſed qui male eam prō *mihi* poſitam putat. Aelianus Var. Hiſt. XIV. 6. *μήτε τοῖς παρελθοῦσιν ἐπικάμνειν, μήτε τῶν ἐπιόντων προκάμνειν.* Ubi idem Verbum cum diverſis Præpoſitionibus compoſitum diverſos etiam recipit caſus, prout eos illæ requirebant. Sæpe ſtamen etiam præpoſitio ante Verbum, ſed & alibi, poni, ſola ſine caſu & compoſitione videtur, vel tanquam adverbium aliquod, vel ita, ut caſus qui roquiritur, per Ellipſin ſit omiſſus. Cic. pro Sulla cap. 8. *Me meum genus ſuo ante non ponere gaudeat.* Sall. Catil. 3. *Quæ ſibi quiſque facilia factu putat, æquo animo accipit. ſupra, veluti ficta pro falſis accipit.* Cap. 23. *Ubi periculum advenit, ſuperbia atque invidia poſt fuere.* Et alibi paſſim. Quin & Gell. I. 22. *τὸ ſupereſſe.* quando ſignificet reliquum eſſe, reſtare, monet *diviſe pronunciandum, ut non una pars orationis eſſe videntur, ſed duæ.*

anſer olores. de quo latè Lambinus lib. 2. Od. 7. Ad hunc modum ſe habet *Intereſt*: dicimus enim, *Murus intereſt inter me, & te:* Et *mea intereſt hoc facere*, id eſt, Eſt inter mea negotia. Horatius: *Nil intra eſt oleam, nihil intus in nuce duri*, id eſt, nihil eſt intra oleam duri: idem; *Villa, quæ ſupereſt Claudi cauponas*, id eſt, quæ eſt ſuper cauponas. Hic valde miror acumen Grammaticorum, * qui comminiſci potuerunt *mea, tua, ſua,* eſſe ablativos ſin-

* *Qui comminiſci potuerunt &c.*] Hanc tamen ſententiam etiam poſt & contra Sanctium ac Scaligerum tuetur Voſſius de Conſtruct. cap. 29. munitus auctoritate Priſciani, qui lib. XVII. *mea, tua,* &c. additum verbis *intereſt* & *refert*, exponit *in re mea, tua*, &c. ſequitur Voſſium per omnia & Sanctium diſerte relinquit, Auctor Gallicus Novæ Methodi L. L. pag. 379. Utuntur autem duplici pariter argumento. Prius eſt ex ratione metri apud Terent. Phorm. V. 7. 47. *Etiam dotatis ſoleo.* CH. *Quid id noſtra?* Ph. *Nihil.* Ubi Poſterior ſyllaba vocabuli *Noſtra* neceſſario videtur producenda, & ſic ſtatuendum, illud eſſe Ablativi caſus. Sed profecto tanta invaluit licentia in metro Comico, ut vix inde quid certa ratione probare vel refutare queas. Deinde vero putem pene prorſus legendum ſcandendumque hoc modo: *Etiam-dota-tis ſole-o quid-* (per diæreſin) *id noſtra Nil.* Certe apud eundem Terent. Eun. II. 3. 28. manifeſte A in ejuſmodi locutione corripitur: *Fac tradas, mea nil refert, dum potiar modo.* Ut & in Heautont. IV, 5. 45. *Eô nunc confugies, quid meâ? num mihi datum eſt?* Et Phorm. IV. 5. 11. *Datum eſſe dotis.* DE. *quid tua, malum, id refert?* CH. *magni,*

ui, *Demipho*. Alterum petit Voſſius & Auctor ille Methodi ex ratione Ellipſeos, cujus ſupplementum ſe deprehendiſſe putat apud Plautum in Perſa, *Mea iſtuc nihil refert*, *tua refert gratia*. Cenſent itaque, quoties dicitur *Refert intereſt mea*, *tua*, *Ciceronis*, ſemper intelligendum *de gratia*. Sed vel hoc indicio ſit, quam non ſemper habenda ſit fides etiam fide ceteroqui digniſſimorum hominum citationibus, & quam male faciant, qui cum Auctoribus loca ipſa, ubi verba laudata occurrant, non deſignant. Verba illa Plauti invenies in Perſa IV. 3. 68. ſed plane aliter ſe habentia in omnibus, quas vidi, edd. *Mea quidem iſtuc nihil refert*, *tua ego refero gratia*. Vides, Lector, neutiquam τὸ *gratia* referri ad phraſim *Mea refert*, *tua refert*; & proinde collabi plane ſententiam Voſſii, quæ unico hoc loco nititur. Sed & repugnat prorſus analogia ſignificationis & conſtructionis. Nec enim Latine dicitur ulla ratione, *Hoc intereſt*, *Hoc refert*, *mea gratia*: ut neque alterum, quod ex Priſciano arripiunt, *Hoc intereſt*, *Hoc refert*, *in re mea*. Nolim equidem negare, quod facit Sanctius, Latine dici, *Hoc eſt in re mea*. Sed nihil ex eo elicies ad probandam illorum conſtructionem & uſum. Deinde locus Plauti, incertum ubi, *Utrumne veniat*, *nec ne*, *nihil in re eſt mea*, quo refutari ajunt Sanctium, ille vero valde mihi eſt ſuſpectus, ut quem æque ac ſuperiorem male exhibuerit Voſſius. Videtur enim ſcripſiſſe Plautus, *nihil intereſt mea*. Utcunque ſit, abſonum certe & durum plane eſt dictu, *Hoc refert*, vel *Hoc refert ſe*, *in re mea*. At Latiniſſime, & quam planiſſime dicitur, *Hoc intereſt inter mea negotia*, & hinc contractius uſitata, & in ſuperioribus a Me & Sanctio declarata Ellipſi, *Hoc intereſt mea*. Similiter *refert mea* conciſius dicitur etiam ex Donati ſententia ad Terent. Phorm. IV. 5. 11. quem Priſciano opponimus, pro *refert ſe ad mea negotia*. Cujus locutionis ratio, quoniam adhuc obſcurior eſt, & parum intellecta, liquidius hic nobis erit oſtendenda. *Referre omnia ad ſuam utili*

tatem, ait Cic. de Sen. 13. & Famil. III. 10. *ad dignitatem*. XII. 22. h. e. in omnibus rebus ſpectare utilitatem ſuam, ſeu ita gerere omnia, ut pertineant ad utilitatem ſuam, ut congruant utilitati ſuæ, ut quis utilitatem ſuam cum iis conjungat. Sic de Offic. I. 30. *Victus cultuſque corporis ad valetudinem referantur, & ad vires, non ad voluptatem*, h. e. valetudini inſerviant &c. Hinc jam paſſim apud Plautum, *Quam ad rem iſtuc refert*, pro *refert ſe*, h. e. cui rei id inſervit, quam ad rem iſtuc attinet. Omittitur hic jam Accuſativus reciprocus, ſed retinetur adhuc præpoſitio *Ad*: pro qua tamen etiam dixit, *Cui rei retulit, te id aſſimulare*. Truc. II. 4. 40. Ceterum quia frequentiſſimi tandem uſus fuit hæc locutio, omitti denique cœpit non modo Accuſativus ille reciprocus, ſed & τὸ *ad negotia*, maxime ſi exprimeretur id ipſum, ad quod ſe referret res, quæ memoratur. Veluti, *id mea minime refert*, h. e. minime ſe refert ad negotia mea, minime ergo ad me attinet. Et cum Genitivo, Salluſt. Jug. 111. *Faciendum aliquid Boccho, quod Romanorum magis, quam ſua retuliſſe videretur*, h. e. quod videretur magis attinuiſſe ad rem Romanorum, magis conjunctum fuiſſe cum negotiis Romanorum, quam cum ſuis. Plin. Paneg. *Nihil iniquitatis referre exiſtimans, exigas, an conſtituas*, h. e. prorſus non referre ſe, non attinere, ad negotia iniquitatis, utrum &c. Immo cœpit tandem etiam ſimpliciter dici *Refert*, pro, opus eſt, expedit, intereſt. Cic. Fam. VIII. 10, *Te aliquid, quod referret ſcire, reticuiſſe*. h. e. quod ſcire referret ſe ad ejus negotia, expediret ejus rationibus. Plaut. Epid. II. 1. *Quos pudet, cum nihil refert*, h. e. quos pudet in eo negotio, ad quod pudere nihil ſe refert, nihil attinet, vel, quos pudet tum, quum pudere nihil refert ſe, nihil facit, ad rem. Vatinius ad Cicer. *Sed quanti id refert, ſi tamen fato neſcio quo accidat*. h. e. id quanti momenti negotium uſque refert ad ſe, ad mea negotia, quantum id juvat, & ad rem attinet. Vide ſeq. Notam de

Digitized by Google

ſingulares. Pudet recenſere rationes quibus 305
id probent, aliquas tamen, honos ſit auribus, proferam. *Ablativus*, *Re*, inquiunt, *poſcit Mea*, *Tua*, *Sua: nam Intereſt mea*, *idem eſt*, *quod*, *eſt in re mea.* Sed falluntur cum ſuo Calepino: neque enim dicitur latinè, *Hoc eſt in re mea*, ſed *e re mea*, aut, *in rem meam*. Addunt præterea, *quia Re*, *eſt fœmininus ablativus*, *ideo additur mea.* Næ iſti Lynceos habent oculos, qui ablativum, *Re*, tam clarè proſpexerint. Jam deinde miſeret me Laurentii, qui dicat, ſonantius dici; *Intereſt mea*, quam, *intereſt meo*, quia *mea*, collocatur in medio,

de hac Genitivi, *Quanti* Conſtructione. Tac. An. VI. 2. *Bona Sejani ablata ærario, ut in fiſcum cogerentur, tanquam referret.* h. e. tanquam ea tranſlatio ab ærario in fiſcum referret ſe, ſeu attineret, ad rem præſentem, tanquam in eo quid ſitum eſſet diſcriminis. Suet. Oth. 4. *Nihil referre, ab hoſte in acie, an in foro ſub creditoribus caderet.* h. e. nihil attinere ad rem iſtud diſcrimen, nihil intereſſe. Sic, ni fallor, in clariorem lucem dedimus hanc locutionem, ad quam adhæſerunt Viri Eruditiſſimi, neque recentiores modo, ſed & ipſi Veteres. Unde Verrius Flaccus apud Feſtum *Refert* opinatur per errorem dici, quum rectum ſit *rei fert*: quo nihil ineptius puto, quodque ideo miror probatum etiam a Voſſio. Et tamen hæc opinio forte in cauſa fuit, quare *Refert* primam habeat productam, niſi ſi diſtinguendæ ſignificationis cauſa id ita evenerit potius. Sed & ipſe Sanctius errat haud dubie, quando mox cum Scaligero *refert id mea*, exponit directe & active, *id repræſentat mea negotia.*

dio, & eſt vox ſuavior. Contra hos advoco Ariſtotelem, ex cujus doctrina ſcimus, voces compoſitas nullam habere rationem partium ſingularium, imo nec partes ipſas aliquid ſignificare: nam in hoc nomine *Omnipotens*, *Omni* nihil ſignificat. quatenus eſt pars dictionis, ſicut nec *potens*. Cur igitur dices, *Re*, in compoſitione eſſe aliquid, cui addas, *mea, tua, ſua*, nam in voce *Agricola*, non poteris addere ad τὸ, *agri, felicis*, vel *fertilis*.

Sed quid in Grammaticorum tenebris refutandis operam perdimus, ac non potius in his verbis ſuppoſitum clariſſimè oſtendimus? Cicero Attic. lib. 3. epiſt 9. *In Epirum me ſtatui conferre, non quo mea in-*
306 *tereſſet loci natura:* idem 4. Finib. *Mihi non ſatis videmini conſiderare, quid interſit natura quaque progreſſio.* Terent. Adelph. *Hoc pater, ac dominus intereſt.* Plaut. Moſtell. *Pluma haud intereſt, patronus an cliens fuat.* Terent. Adelph. *Quid iſta Æſchine noſtra:* ſubaudi *interſunt*, vel *referunt*. Syntaxis eſt; *Æſchine, quid iſta ſunt inter noſtra negotia?* Donatus ad illud Terentii in Phorm. *Quid tua, malum, id refert*, ſubdit; *Et quære quomodo dicatur, quid mea, quid tua? an deeſt* AD, *ut ſit, ad mea, ad tua?* Hæc Donatus, qui etiamſi omnino ſcopum non attigit, tamen con-

Digitized by Google

contra Grammaticos, accuſativos, non ab-
lativos eſſe indicavit. De verbo R E F E R T,
aut potius R E F E R O, minus eſt dubitan-
dum; ſemper enim activum eſt, etiam in,
Mea refert, *tua non refert*, ut, *hic puer*
patrem refert, id eſt, repræſentat: *hoc rem*
tuam minime refert. Sed accipe verum ſup-
poſitum. Cicero Attic. *Quid refert una*
ſententia omnium? „ [pro quo vulgo
„ dicunt; *Quid importat*, id eſt, affert;
„ ut Lucret. 3. *Aut aliam quamvis cladem*
„ *importare pericli*. Et Cicero; *Detri-*
„ *menta rebus publicis per homines eloquen-*
„ *tes importata*.] Varro lib. 1. *Hæc varietas*
maximè refert. Plinius lib. 7. cap. 6. *In-*
ceſſus in gravida refert: & lib. 11. cap. 51.
Multum tamen in his refert & locorum na-
tura: & lib. 16. cap. 33. *Neque terræ tan-*
tum natura circa has refert: & cap. 39.
Infinitum refert lunaris ratiò: & lib. 17.
cap. 24. *Refert & tempus anni:* & lib. 18.
cap. 21. *Plurimum enim refert ſoli cujuſ-*
que ratio: & capit. 31. *Longitudo in his re-*
fert, *non craſſitudo*. Lucretius lib. 4. *Uſ-*
que adeo magni refert ſtudium, *atque vo-*
luntas. * „ [Ubi ſubaudi, *Quid*, vel *Ali-* 307
„ *quid*, ſicut idem lib. 1. *Propterea magni*
quid

* *Ubi ſubaudi*, *Quid*] Immo etiam amplius. Nempe *refert ſe ad magni momenti negotium*. Sic apud Ter-

„ *quid refert ſemina quæque cum quibus*, *&*
„ *quali poſitura contineantur.* Plaut. Perſ.
„ act. 4. ſc. 4. *Quid id ad me, aut ad rem*
„ *meam refert, Perſæ quid rerum gerant?*
„ Et mox; *Nunc ad illud venies, quod re-*
„ *fert tua.* Et ſc. 5. *Prius percunctari volo*
„ *quæ ad rem referunt:* idem Mil. act. 2.
„ ſc. 1. *Quid meminiſſe id refert ad hanc*
„ *rem*

Terentium Phorm. IV. 5. 11. *Quid tua, malum, id refert?* CH. *Magni, Demipho.* h. e. propter quid refert ſe id ad tua negotia, reſpondente altero, refert ſe id ad magni momenti negotia. Videtur id quidem ſic ſatis expeditum. Sed tamen Genitivos hoſce putem peculiarem in hac locutione habere Conſtructionem & Ellipſin, plane uti ſit, quando junguntur Verbis æſtimandi. Nam ſicuti, quum dico, *Ego id parvi facio*, ſenſus eſt, *Ego id negotium facio negotium parvi momenti.* Sic quando dicitur; *illud noſtra refert magni*; id ita ſupplendum videtur. *Illud ſecundum*, vel *ad aliquod magni momenti negotium, refert ſe ad noſtra negotia.* Atque ita accipienda videntur illa Plauti Bacchid. III. 4, 20. *Mea illud nihilo pluris referet.* Et Rudente IV, 3, 27. *Nihilo pol pluris tua hoc, quam quanti illud refert mea.* Certe videntur hæc poſteriore illo modo ſupplenda potius, quam priore, atque illud *pluris* habere ſeparatam rationem ab illis *Mea* & *Tua.* Confirmaretur hoc vel maxime ex loco Lucretii, quem ſubjicit Scioppius. Nam *magni quid refert*, haud commodius interpreteris, quam illud refert ſe ad negotia rei, de qua agitur, ſecundum, ſeu, uſque ad aliquid magni momenti negotium. Sed iterum deprehendo, parum integra fide hæc ita citari, quum verſus iſti Lucretiani occurrant lib. 2. v. 759. & ita legantur, *Propterea magni quod refert, ſemina* &c.

Digitized by Google

„*rem tamen*? Et Trucul. act. 2. ſc. 4. *Cui* „*rei retulit te aſſimulare*? Ex quo loco ap„paret, nugari Verrium, cum *Refert*, ex„plicat *Rei fert*, quaſi *Re* ſit Dativus, non „Ablativus.] Præterea autem hinc intelliges apertiſſimè, errare Grammaticos, quum dicunt *mea*, *tua*, *ſua*, eſſe ablativos fœmininos, quia ex illorum regula in oratione infiniti verbi dicendum eſſet; *Dico*, vel *arbitror meam referre*; *ajunt meam intereſſe, non mea.* Sed contra Plinius lib. 14. *Manifeſtum eſt patriam, ſolumque referre, non uvam*; & lib. 21. *Diximus & terram referre plurimum.* Dicimus itaque Latinè; *Mea intereſt*, *noſtra refert*, *regis intereſt*; *cujus*, vel *cuja intereſt*, vel *refert*, ſubaudi, *officia*, *opera*, *munera*, vel *negotia.* & intereſt, àb, *Inter*, non, à, *Re*, componi, diſertè indicant illi Horatiani verſiculi. Satyr. 2. lib. 1.

Rem patris oblimare malum eſt ubicunque; quid inter
Eſt in matrona, ancilla peccesve togata.

Tum præterea, ſi verum eſſet, ablativum *Re*, in *intereſt*, & *refert*, (ego in
Intereſt, *re*, non invenio) movere has tra- 308
gœdias, illud *Re*, deberet produci. Sed Horatius dixit in arte:

Intererit multum Davuſne loquatur, an herus.

Non

Non igitur illic, *Re*, eſt, ſed *Inter*. At dices, in, *Refert*, imperſonale, *Re*, producit, quia ſignificat, *res fert*. Quam hoc falſum ſit, diſputavimus in arte, quum de, *Re*, egimus in quantitate. „ [Juvenalis „ quidem * perſpicuè corripit; *Sportula* „ *quid referat, quantum rationibus addat*. „ Vulgo Itali dicunt, *Quanto importa la* „ *parte*, id eſt, quantum refert, affert, „ apportat. Terent. *Neſcit hoc lucri quantum* „ *ei damni apportet*. Ubi & *Importat* dici „ potuiſſe, jam modo ex Lucretio, & Tul- „ lio apparuit.]

* *Perſpicue corripit*] Haud ita perſpicuè. Nam *referat* habet hic vulgatam ſignificationem referendi aliquid in rationes. Vide locum, qui eſt in Satyra prima. Accedit, quod alibi paſſim producatur imperſonale hoc *refert*. Certe aliis locis probari debuiſſet contrarium.

Cap. VI.

De Verbo infinito, ſeu imperſonali. Infinitum non determinatur à verbis: pro omni caſu poteſt poni. Tempus eſt obire Latinè dicitur, & uſitatè.

Anxiè torquentur Grammatici, dum quæ verba infinitivum determinent, expiſcantur; ſed fruſtra ſudant, & nihil expli-

Digitized by Google

explicant. Quanto rectius Priſcianus, qui ex antiquis ſic diſputat: *Vim Nominis rei ipſius habet verbum infinitum; unde quidam Nomen verbi hoc eſſe dicebant: dico enim,* bonum eſt legere, *ut ſi dicam,* bona eſt lectio. *Hac ille.* Minervæ placet, Infinitum ſemper eſſe verbum, ſed ejus totum ſenſum, & orationem ſumi pro aliquo caſuum. Aliquando vero nomen verum eſt; 309
ut, *Scire tuum; Noſtrum vivere.* „[Sic „*Fieri* & *Facere*, nomina ſunt, & *Factum* „ſignificant, * *Quoad ejus fieri poteſt*, id eſt

Infinitivus eſt nomen verbi.

* *Quoad ejus fieri poteſt*] Perperam has locutiones accepit Scioppius. Neutiquam Genitivus iſte regitur à *fieri* vel *facere* tanquam veris Nominibus, quod neque ſenſus locutionis patitur, (nam quid tandem foret; *Quoad ejus factum potero?*) ſed à ſuppreſſo provocabulo *Aliquid.* Idem enim eſt, ac ſi diceretur, *Quoad aliquid ejus facere potero.* Gronovius pater in hiſce locutionibus maluit legi *Quod* pro *quoad.* Vide Eum ad Liv. XXVI. 32. *Se mandaturos Conſuli, quod ſine jactura reip. fieri poſſet, fortunis ejus civitatis conſuleret.* ubi ex MStis reſtituit τὸ *quod*, cum vulgo ederetur *quoad.* Similiter XXXIX. 45. *Id eos ut prohiberet, quod ejus ſine bello poſſet, prætori mandatum eſt.* Ubi itidem ſic primus edidit ex ſcriptis codicibus. Et notandum, hic jam omitti τὸ *facere* vel *fieri*, & manifeſte in iſta lectione τὸ *ejus* regi à *quod*, ſicuti ſæpiſſime regitur talis Genitivus à Pronominibus. Certum porro eſt, τὸ *Quod* ſæpe iſto ſenſu poni pro Quantum, Sueton. Nerone 31. *Quod ubique eſſet cuſtodiæ* h. e. quantum Captivorum. Sic *Quod in te uno fuit*, Plautus Capt.

III.

„ eſt, poſſibile eſt; *quoad ejus facere po-* „ *tero*, pro, ejus rei factum.] Sed jam exemplis per omnes caſus ductis rem explicemus.

Infinitum verbum pro Nominativo.

In recto dixit Horat. *Virtus eſt vitium fugere.* Ubi τὸ *Fugere* ſuppoſitum verbi eſt, ut ſit, *Fugere vitium*, id eſt, *Fuga vitiorum eſt virtus:* ſic alibi; *Dulce eſt deſipere in loco*, id eſt, deſipere in loco eſt negotium dulce. I nunc, & dic, Verbum, *eſt*, determinare infinitum. Attende diligenter verba Ciceronis 3. Officior. *Non enim falſum jurare pejerare eſt, ſed quod ex animi tui ſententia juraveris, ſicut verbis concipitur more noſtro, id non facere perjurium eſt.* Vides hic, *Pejerare*, & *perjurium* idem omnino eſſe: idem 3. Tuſcul. *Si autem caderet in ſapientem ægritudo, caderet etiam iracundia:* ſubdit deinde; *Etenim ſi ſapiens in ægritudinem incidere*

III. 4. 2. & alibi. *Quod in te eſt.* Terent. Heaut. IV. 8. 4. & Adelph. IV. 5. 58. *Quod poteris* Eun. II. 1. 8. & Heaut. III. 1. 7. ſed & alterum tamen ſatis probum & frequens eſt. Certe in optimis reperias Edd. *Quoad ejus facere poteris* apud Cicer. Famil. III. 2. *Quoad ejus fieri poſſit* V, 8. & de Invent. II. 6. & ad Heren. I. 2. Similiter Famil. X. 24. *quod ipſe, quoad ego noſſe potui, humaniſſimi fuit ſenſus.* Pro Archia cap. 1. *Quoad longiſſime mens mea poteſt reſpicere ſpatium præteriti temporis.* Pomp. Mela. I. 8. *Nam gregibus quoad poteſt, parcitur.* Plautus Aſinar. II. 230. *Voce ſumma, quoad vires valent.*

Digitized by Google

dere poſſet etiam in miſericordiam, poſſet in invidentiam: & paulò inferiùs, ſic colligit; *Cadit igitur in eundem & miſereri, & invideri.* Hinc tu quoque collige, *Invidentiam* & *Invidere, Miſericordiam* & *Miſereri*, non differre. Ovid. 2. Metamorph. * *Poſſe loqui eripitur*, id eſt, poteſtas loquendi. 310

Infinitum verbum pro Genitivo.

Pro genitivo. Cicero; *In ſpem venio tuum adventum appropinquare.* Plaut. Moſtell. *Nolo facere mentionem te has emiſſe.* Terent. Phormio. *Summa eludendi occaſio eſt mihi nunc ſenes, & Phædriæ curam adimere argentariam.* Virgil. *Sed ſi tantus amor caſus cognoſcere noſtros:* idem 3. Æneid. *Certa mori*: ut ante dixerat; *Æneas certus eundi.* Catull. *Surgere jam tempus, jam pingues linquere menſas.* Horat. *Indocilis pauperiem pati.* Pomp. Mela lib. 2. cap. 1. *Famam habent, ſolere pro victimis advenas cædere.* Ovid. *Signa dedi veniſſe Deum.* Plinius lib. 7. cap. 55. *Puerilium iſta deliramentorum, avidæque nunquam deſinere mortalitatis, commenta ſunt.* Cicero; *Haberemque in animo navem conſcendere.* Sic dicimus; *Tempus eſt venire, hora eſt abire*, pro veniendi, & abeundi; quod quia Græcorum more dici, & poëtis tantum conce-

* *Poſſe loqui &c.* Adde Cicer. Famil. VI. 11. *Nec enim acciderat mihi opus eſſe*, de Offic. III. 29. *Si nihil malum eſſet, niſi dolere.*

di credit Valla lib. 1. cap. 25. Oratorum
etiam exemplis confirmabo. Cicero Attico
lib. 10. *Quamquam tempus eſt, nos de illa
perpetua jam, non de hac exigua vita cogi-
tare:* idem 1. Tuſcul. *Tempus eſt jam hinc
abire me:* idem 3. Naturæ Deorum; *Mag-
nam moleſtiam ſuſcepit Chryſippus reddere
rationem vocabulorum:* idem Verrin. 4.
Poteſtas erat ſeſe graviſſima levare infamia:
ibid. *Capit conſilium de amicorum & pro-
pinquorum ſententia, non adeſſe ad judici-
um:* „[& 14. ad Attic. 13. *Cum conſili-
„ um cepi legari à Cæſare:*] idem pro Quin-
311 tio; *Te conſilium cepiſſe hominis propinqui
fortunas funditus evertere:* idem pro Cæ-
cinna; *Nullam eſſe rationem amittere hujuſ-
modi occaſionem:* idem in Topicis; *Sed
jam tempus ad id, quod inſtituimus, acce-
dere:* ad Heren. 3. *Tempus eſt ad cæteras par-
tes rhetoricæ orationis proficiſci.* Salluſt. *Non
fuit mihi conſilium, ſocordia, atque deſidia
bonum otium conterere:* idem; *Quibus in otio
vel magnifice, vel molliter vivere copia erat.*
Livius lib. 30. *Tempus eſſe, aut pacem
componi, aut bellum gnaviter geri:* idem
lib. 44. *Conſilium igitur cepit, transfoſſo
pariete iter in urbem patefacere.* Cæſar lib.
5. Gallic. *Reſpondit, non eſſe conſuetudi-
nem populi Rom. ab hoſte armato conditio-
nem accipere;* idem; *Conſilium capit, om-
nem*

Digitized by Google

nem à ſe equitatum noctu dimittere. Curtius lib. 7. *Sed Tempus ſaluti ſuæ, tanta jam parta gloria, parcere:* idem lib. 4. *Cupido, haud injuſta quidem, cæterum intempeſtiva inceſſerat, non interiora modo Ægypti, ſed etiam Æthiopiam inviſere.* Sueton. Calig. *Ita bacchantem, atque graſſantem non defuit pleriſque animus adoriri.* Valer. Maxim. lib. 2. *Sed Tempus eſt eorum quoque mentionem fieri.* Plinius lib. 13. in procemio; *Indociliſque naſci alibi.* Terentius Andr. *Poſt ubi jam tempus eſt promiſſa perfici.* Virgil. *Iam tempus agi res.*

Infinitum verbum pro Dativo

Pro Dativo, ſeu accuſativo cum, *Ad.* Horat. 1. Epiſt. *Fons etiam rivo dare nomen idoneus:* idem in Arte; *Tibia aſpirare, & adeſſe choris erat utilis.* Virgil. *Et cantare pares & reſpondere parati.* Pom. Mela lib. 2. de quodam fonte; *potarique pulcherrimus.* Ovid. 1. epiſt. *Nec mihi ſunt vires inimicos pellere tecto:* idem 1. Metam. *Sedit extinguere:* ibid. *Fluctuſque & flumina ſigno Jam revocare dato.* Salluſt. Catil. *Et vos ſervire magis, quam imperare parati eſtis.* „[pro, ſervituti magis, quam „ imperio.]

312 Infinitum verbum pro Accuſativo

Pro accuſativo, ut illud Demoſthenis; *Non tanti emo pœnitere.* Plaut. Perſ. *Didici vera dicere, Niſi te ſcire hoc ſciat alter.* Hora-

Horatius; *Reddes dulce loqui, reddes ridere decorum:* idem; *Da mihi fallere, da juſtum, ſanctumque videri:* Terentius; *juſſi ei dare bibere:* * idem; *Vultiſne eamus viſere?* Sic, *Cogis me flere, diſcedere, ridere:* item illa; *Pergis pergere? Tendit tendere, Abin abire*, pro accuſativo cum præpoſitione. Terentius Heaut. *Deſine Deos gratulando obtundere, tuam eſſe inventam gnatam*, id eſt, propter inventam gnatam. Plaut. Moſtell. *Mæſtus eſt, ſeſe has ædeis vendidiſſe.* Lucanus; *O faciles dare ſumma Deos, eademque tueri Difficiles*, id eſt, ad dandum, & tuendum. Virgil. *Nam me diſcedere flevit*, id eſt, ob meum diſceſſum: „[idem; *Armari edice*, id „eſt, jube armaturam, ut armentur.]

Infinitum verbum pro Ablativo. Pro ſexto caſu. Cicero 1. Tuſcul. *Hominum quanta ſit mens*, † *difficile eſt exiſti-*

* *Idem &c.*] Diſertiora ſunt apud Salluſt. Jug. 31. *Pars eorum occidiſſe Tribunos plebis, alii quæſtiones injuſtas, plerique cædem in vos feciſſe, pro munimento habent.* Cic. Famil. VII. 14. *Si ſcribere oblitus es* & XV. 15. *Ut ipſum vinci contemnerent.*

† *Difficile eſt exiſtimare*] Illud vero, ut & quod ſequitur alieniſſimum eſt ab hoc loco. Nam infinitum hic ponitur pro Nominativo. Et ita mox in illo, *Indignor ſervire malis*, infinitum ſuſtinet vicem Accuſativi. At certiora ſunt in quibus infinitum cum Ablativo jungitur. Sic Livius XXVIII. 17. *Haud cuiquam dubio opprimi poſſe.* Tacitus An. IV. 36. *Comperto ficta in eum crimina.* Gellius VII. 3. *Capto jam fieri.*

Digitized by Google

mare: idem Oratore; *Eſſe igitur in ora-*
tione numerum quendam, non eſt difficile
exiſtimari. Sic, *dignus amari*, *Contentus*
ſcripſiſſe; *Indignor ſervire malis.* Ovid. *O*
puer digniſſime credi, eſſe Deus. Plaut. E-
pid. *Ego ſum defeſſus reperire, vos defeſſi*
quærere. Salluſt. Jugurth. *Audito regem in*
Siciliam tendere, id eſt, audito regis iti-
nere.

Ex his jam liquet, Latinè, & uſitatè
dici; *Tempus eſt abire*, quod multi puta-
runt, tum græcam eſſe phraſin, tum poë-
tis tantum conceſſam. Liquet item, Infi-
nitum non ſumi pro imperfecto; ut, *Di-*
cere, pro *dicebat:* nam intelligitur verbum
aliquod. Vide *Cœpit*, in Ellipſi Verborum.
Verba Quinctiliani ſunt lib. 9. cap. 3. *At,*
quæ per detractionem fiunt figuræ, brevita-
tis, novitatiſque maximè gratia petuntur,
quarum una eſt ea, quam libro proximo in 313
figuras diſtuli, Synecdoche, quum ſubtra-
ctum verbum aliquod ſatis ex cæteris intel-
ligitur; ut Cœlius in Antonium: Stupere
gaudio Græcus: *ſimul enim auditur*, cœ-
pit. Hæc Fabius acutè, niſi vocaſſet *Synec-*
dochen, quæ eſt Ellipſis. Melius Donatus
in Hecyr. *Injurias viri omnes ferre. Figu-*
ra, inquit, *Ellipſis eſt.*

Cap. VII.

Cupio eſſe divitem, Latinè dicitur; cupio eſſe dives, Græcè.

VAlla libro 3. cap. 23. Spero tibi eſſe bonus amicus; Credo tibi fuiſſe fidelis, *propriè dicitur; Per accuſativum vero non, niſi alterum accuſativum addas, qui antecedat infinitum, hoc modo;* Spero me tibi eſſe bonum amicum; credo me tibi fuiſſe fidelem. *Hoc dictum*, inquit Budæus in comment. ling. Græcæ, *improbare videtur illud Ciceronis pro Quinctil.* Ne, ut par quidem ſit, poſtulat, inferiorem eſſe patitur: & ad Attic. lib. 10. *In Italia autem nos ſedentes quid erimus; nam medios eſſe jam non licebit.* Cæſar; *Tenuem ſectemini prædam, quibus licet eſſe fortunatiſſimos.* Curtius; *Ad veſtras manus confugio, invitis vobis ſalvum eſſe nolo. Hæc Budæus.* Sed quia ex his, quæ ille adducit, multa pervertunt, aut invertunt Grammatici, planius hæc diſquiramus. Infinitum *Eſſe*, *Dici*, *Haberi*, *Fieri*, & ſimilia, quocunque caſu præcedente, poſtulant ſemper accuſativum, ſi modo reſpiciat præcedentem; qui autem præceſſit caſus, accuſativus erit expreſſus, vel ſubauditus; ut, *Cupio dici doctum; Præceptoris inter-*

eſt

eſt eſſe doctum; Licet vobis eſſe beatos; Utor amico cupienti fieri probum. Barbarè enim docet Aſcenſius in Vallam; *Miſerere volentis tibi eſſe amici*; &, *Damnor à nolente eſſe bono.* Quum vero dicimus; *Dicor eſſe felix, cupio dici doctus; non vacat tibi eſſe quieto*, Græco more dicitur, atque ita ut Latinis canonibus defendi non poſſit, ut in Helleniſmo diſputabitur. 314
Nunc autem quia & Laurentius, & recentiores, hanc loquendi formam, *cupio eſſe doctum*, Latinè dici non poſſe arbitrantur, ex antiquiſſimis auctoribus comprobemus; & præter illa, quæ Budæus verè, & apte in medium produxit, hæc attentis auribus conſiderate. Plaut Ciſtell: ſc. 1. *Quia ego nolo meretricem dicier:* „[& Merc. act. 1. „ſc. 2. *Vin' tu te mihi eſſe obſequentem:*] Cicero de opt. gener. orat. *Quare ſi quis, qui Thucydidio genere cauſas in forum dicturum eſſe profiteatur, is*, cæt. Vergil. 8. Æneid. *Hoc ſignum cecinit miſſuram diva creatrix, Si bellum ingrueret, Vulcaniaque arma per auras Laturam auxilio.* Curt. 8. *Octoginta talenta conſtituit laturum Alexander.* Terent. Andr. *Dicam aliquid jam inventurum patri:* ibid. *Ut dicam eſſe ducturum patri:* ibid. *Nam pollicitus ſum ſuſcepturum:* idem Eunuch. *Is hodie venturum ad me conſtituit domum.* Horat. lib.

1. epiſt. 7. *Vir bonus, & prudens dignis ait eſſe paratum:* ibid. epiſt. 16. *Pulchra Laverna da mihi fallere; Da juſtum, ſanctumque videri:* idem 1. Serm. *An, ut ignotum, dare nobis verba putas:* idem; *Quo tibi, Tulle, ſumere depoſitum clavum, fierique Tribunum?* Varro ling. latin. *Quum hic liber, id quod pollicitus eſt demonſtraturum, abſolverit, finem faciam.* Lucan. 2. *Conceſſa pudet ire via, civemque videri.* Martial. 1. *Erras meorum fur avare librorum, Fieri poëtam poſſe qui putas
315 tanti, ſcriptura quanti conſtet.* Ovid. epiſt. *Eſt mihi ſupplicii cauſa fuiſſe piam.* Metamorph. 9. *Et me dignus eras, verum nocet eſſe ſororem.* Martial. *Eſſe ſat eſt ſervum, jam nolo vicarius eſſe.* Quinctil. lib. 7. *An huic eſſe procuratorem liceat:* & 3. *Procuratorem tibi eſſe non licet.* „[Cicero; „*Civi Romano licet eſſe Gaditanum.* * Plaut. „apud Feſtum; *Licet vos abirē curriculo:* „idem

* *Plautus apud Feſtum*] Quæ Scioppius heic & in Superioribus ex Plauto annotat, aliena ſunt. Nec enim Sanctius heic ponit exempla, in quibus Accuſativus exprimitur ante Infinitum; ſed in quibus ſupprimitur ante, exprimitur vero poſt Infinitum. Magis proinde appoſitum eſt huic loco, quod ait Terentius Phorm. V. 2. 1. *Noſtrapte culpa facimus, ut malos expediat eſſe*, h. e. ut expediat quibuſdam, ſe eſſe Malos. Sic Liv. I. 37. *Nec geſturos melius ſperare pote-*

„ idem Caſin. act. 3. ſc. 5. *Redire me in-*
„ *tro licet*; & act. 1. ſc. 1. *Non mihi licet*
„ *meam rem ſolum loqui.* Livius 42. *Ne-*
„ *minem eorum per Italiam ire liciturum*,
„ ſubaudi *eſſe*, id eſt, fore ut neminem ire
„ liceat.] Terent. *Nam expedit, bonas eſſe*
vobis. Ovid. 13. Metamorph. *Non hæc ſententia tantum eſt fida, ſed & felix quum ſit, facit eſſe fidelem:* idem in Nuce; *Nocet eſſe feracem*; ibid. *Nudam tamen expedit eſſe.*

Nec profuerit Grammaticis, ex dogmate repetere, ſi præceſſerit dativus, dativum ſequi, aut accuſativum: longè enim falluntur; nam dativus ille non præcedit. In illo quippe, *Non licet tibi eſſe bono*, ſyntaxis eſt, *eſſe bono non licet tibi*, & eſt Græca loquutio, de qua in Helleniſmo. Imo ego ſic ſtatuo, ubi fuerint diverſæ ſententiæ orationes, nos non poſſe loqui ſine accuſativo; *Ut præclarum eſt eſſe poëtam*; *beatiſſimum eſt felicem mori*; *Melius eſt* 316
mori pauperem, quam divitem. Cujus generis ſunt illa, quæ citavimus; *quantum eſt eſſe Jovis fratrem*, & *nocet eſſe ſororem.* Cicero Marcello 4. epiſt. *Denique ſi fuit mag-*

poterant. I. 58. *Cum mortua jugulatum ſervum nudum poſiturum ait.* Gell. IV. 15. *Propoſuit dicturum eſſe.*

cauſas, quamobrem videatur eſſe arduum, res geſtas ſcribere. Intellige in his ſe

magni animi non eſſe ſupplicem victori. Sed & in hac parte Græcos jure ſuo non fraudaverim, & eorum phraſim imitantes. Lucanus; *Tutumque putavit, Jam bonus eſſe ſocer.* quod damnat Valla, ſed fallitur, ut mox dicetur. „[Velleius 2. *Parum habebat „ſumma accepiſſe, & ex equeſtri ordine Con„ſul creatus eſſe,* pro, ſe conſulem crea„tum eſſe. Propertius; *Jurabo bis ſex in„teger eſſe dies,* pro, me eſſe integrum: „idem; *Viſuram & quamvis nunquam ſpe„raret Ulyſſem,* pro ſe viſuram. Agellius „libro 4. cap. 11. *Is cibus tranquillita„tem mentis quærentibus conſtat eſſe contra„rius.* Ubi Henr. Stephanus, non* anim„adverſo Helleniſmo, * imperite Solœciſ„mum agitat.]

* *Imperite ſolæciſmum agitat.*] Hodie tamen etiam in accuratiſſimis edd. aliter plane is locus legitur. Nempe, *quod habet inflationem magnam is cibus, tranquillitatem mentis quærentibus contrariam.*

Cap.

Cap. VIII.

Vox in Dus, ſemper participium paſſivum eſt. Voces in Di, & Do, etiam paſſivæ, niſi accuſativum expreſſum habeant. Tempus eſt legendi librorum uſitatè dicitur.

GErunda dicuntur à *gerendo*, vel *gerundo*, * quod à paſſivo participio gerantur, & gubernentur. Apud Livium ſæpè

* *Quod a Paſſivo Participio gerantur.*] Ineptiſſima hæc eſt ratio. Longe rectius Cledonius, cujus verba hiſce Sanctianis ſubjecit Scioppius, ideo ſic dici ait, *quod nos aliquid gerere ſignificent.* Revera enim ipſam Verbi actionem, ejuſque actionis moram, ſeu tractum rei gerendæ notant. Male etiam puto, *Gerunda* appellari hæc vocabula, licet a re gerunda vere dicantur, & Sanctium heic adeo ſequatur Voſſius Anal. III. 9. & Conſtruct. cap. 53. Ut non tantum rectius ita vocari, ſed & contra analogiam *Gerundia* vulgo appellari affirmet. Ego vero potuiſſe nos facile utraque iſta appellatione carere cenſeo, ſed ſiquidem adhibenda erit alterutra, illam ab analogia appellationem in arte Grammatica Uſitatarum alieniſſimam, hanc iſti analogiæ convenientiſſimam, pronuncio. Etenim Veteres Grammatici, nonnulli hæc vocabula habuerunt pro peculiari Verborum modo, alii pro Nominibus Verbalibus a Participio diverſis. Utrumque, ut ego quidem arbitror, male, quum ſint Varii & veri Caſus Participii in *Dus.* Sed tamen hæc recepta a Grammaticis horum Vocabulorum a Participiis diſtinctio propter uſitatum in iis Caſibus Ellipticam conſtructionem, fecit, ut peculia-

ſæpè legimus; *Pro re benè gerunda.* & Ser-
vius in Virg. ſæpe dicit; *gerundi modus*;
317 quamvis aliquando per errorem ſcriptum ſit,
Gerundii modus. ,, [Cledonius ait, *Gerun-*
,, *di verbum ideo dici, quod nos aliquid ge-*
,, *rere ſignificet; utpote legendi cauſa veni;*
,, *Legendo mihi contigit valetudo; Legen-*
,, *dum mihi erit.*]

* Olim à participio in *Dus*, quatuor ge-

culiari quoque appellatione fuerint inſignita. Et ideo a prioribus Modus ille dictus eſt *Modus Gerundi*, vel *Gerund.vus*, plane ut *Modus Indicandi*, vel *Indicativus*, *Optandi*, vel *Optativus* &c. a poſterioribus vero Nomina *Gerundia*, plane uti Nomen *Participium.* ſed & ejuſdem formæ ſunt, *Adverbium*, *Præverbium*, *Proverbium.* Nulli autem unquam dixerunt vel Modus *Indicandus*, *Optandus* &c. aut Verba *Indicanda*, *Optanda* &c. vel Nomen *Particeps.* Ita liquet ſic ſatis, ni fallor, rectius cum Priſciano & Aliis dici *Gerundia*, quam cum Sanctio & Voſſio *Gerunda.*

* *Olim à Participio in Dus*] De *Gerundiis*, ut appellantur, & eorum conſtructionis ratione abunde egimus ad lib. I. c. 15 pag. 135. 136. &c. Quæ ſi reſpicias, Lector, & diligenter conſideres, facile te expedies, puto, ex iis difficultatibus, quibus impliciti ſunt Sanctius, & alii. Nam, quæſo Te, quæ ratio iſta eſt, ſtatuere, *à Participio in Dus*, quod utique Paſſivum eſt, & eſſe agnoſcitur à Sanctio, *geri vocabula, quæ Accuſativum regant*, eademque vocabula, *ſi expreſſum habeant Accuſativum*, *Gerunda* appellare, & iis Activi Verbi non modo conſtructionem, ſed & ſignificationem tribuere: ſi non habeant additum, tum vero pro Participiis paſſivis accipere. Si tantum diſcriminis

Digitized by Google

minis in naturam & ſignificationem vocabulorum inducere valet Accuſativus, prout iis additur, vel non additur, quid cauſæ eſt, quare non omnia, quæ Paſſiva ceteroqui ſunt, pro vere Activis item habeamus, ſi iis Accuſativus, ut ſæpe fit, reperiatur adjunctus. Si ex. gr. *Exigendus, da, dum*, eſt Participium vere Paſſivum, ut eſt, & tamen Genitivus ejus vel Dativus erit Activus, ſi dicam, *Exigendi*, vel *Exigendo ſponſiones*: quidni, licet *Exigor*, & *Exactus*, ſint vere item Paſſiva, tamen hoc quidem Activum habeatur in his Plauti Trin. II. 4. *Quas ſponſiones tu pronuper exactus es.* Verum ſicuti hoc non admitteret Sanctius, ſic nec alterum illud debuerat ſtatuiſſe, ſed potius indagaſſe conſtructionis rationem, quæ revera eadem eſt in utroque, quod ad Accuſativum attinet, quippe junctum utrique, per Ellipſin præpoſitionis *κατὰ*. Aliter hinc ſe expedire conatus eſt Scioppius Parad Lit. Ep. 2. ubi recte *Gerundia* ex arte Grammatica explodenda, & pro veris Participiis habenda cenſuit. Sed quam reddit conſtructionis rationem, durior eſt & alienior. Vult enim, cum dicitur, *Ardet deſiderio diſcendi literas*, vel *literarum*, id accipi, quaſi diceretur plenius, *diſcendi diſcere litteras*, vel *diſcendi diſcere literarum*, ut tum Accuſativus ille, tum Genitivus, proxime regatur à ſuppreſſo *diſcere*, quod ita Naturam modo Verbi retineat, modo Nominis induat. At vero durum eſt & abſonum, nulliuſque ſenſus, *legendum eſt legere*, *deſiderium diſcendi diſcere*. Vel, ſi quis in his ineſt ſenſus, is erit, vocabulum *Legere* eſt legendum: Deſiderium diſcendi, quid ſit *diſcere*, aut quo modo *τὸ diſcere* fieri debeat vel poſſit. Præterea vix putem in lingua Latina ferendam locutionem, *diſcere literarum*, pro *diſcere literas*. Enimvero largior lubens, Infinitum ſubire ſæpe vicem Nominis, & variorum caſuum, in Conſtructionibus, ſed non aliter ac integra Oratio, quæ item ſæpe tanquam unum aliquod Nomen per plerorumque caſuum conſtructionem alteri ora-

ri orationi ſeu vocabulo jungitur. Quapropter etiamſi Infinitum Orationi aliquando ita ſe accommodet, ut ſpeciem Nominis præ ſe ferat, retinet tamen naturalem ſibi rectionem Accuſativi. Et proinde licet non negem poſſe aliquando jungi Genitivum Infinitis, ſed Genitivum Agentis ſeu poſſidentis, ut dicatur, ſicuti *Scire tuum*, ſic *Scire Ciceronis*, pro ſcientia Ciceronis; tamen vel ſic non putem Accuſativum illum patientem, qui regitur à verbo, tum Finito, tum Infinito, poſſe mutari ullo modo in Genitivum, ut dicatur *Scire artis*, pro *Scire artem*, *diſcere literarum*, pro *diſcere literas*, & ſimilia. Jam quanto his commodius & expeditius, quum Gerundia, quæ dicuntur, ſint vera Participia, Participia autem habeant naturam Nominum Adjectivorum, Adjectiva porro ſine Subſtantivo vel expreſſo vel Intellecto poni nequeant, & denique Adjectiva neutra, quando ſine Subſtantivo occurrunt, & proinde ipſa ſpeciem quodammodo Subſtantivorum præferunt, ſemper tamen ſubaudiri ſecum velint τὸ *Negotium*; ejuſdem proinde vocabuli hic quoque ſtatuere Ellipſin? Ut adeo, ſicuti, quum occurrit *factum*, *facti*, intelligimus *Negotium*, ſic idem intelligamus, ſi quando legimus *faciendum*, *faciendi*. Et ita optima ratione dicetur: *Legendum eſt mihi aliquid negotium ejus generis, quod legi poteſt: deſiderium negotii literarum diſcendi.* Nam nihil etiam frequentius, quam τὸ *negotium* omitti ante Genitivum, qui ab eo regitur. Vide lib. 2. cap. 3. & quæ iſtic notavi pag. 183. extremâ. Supereſt tamen aliquid duri etiam hic in iſtiuſmodi vocabulis, quæ à verbis Neutris deſcendunt, ut, *deſiderium ſtandi*, *eundi*, *convaleſcendi*, quippe in quibus vix videatur intelligi poſſe *negotium*; ſed ſi ita, multo certe minus Infinitum horum verborum. Quid enim eſſet *deſiderium ſtandi ſtare*, *convaleſcere convaleſcendi*? Ceterum duo hic obſervanda. Nempe horum verborum Participia Paſſiva vix occurrere, niſi in genere Neutro, & id indicio eſſe, ſumi hæc quidem eodem

dem modo, quo Imperſonalia eorundem Paſſiva, & in eorum ordinem revera eſſe referenda. Jam vero ſuperius pag. 313. 314. oſtendimus illa etiam à verbis Neutris eſſe formata, ad exemplum aliorum, quæ ab Activis deducuntur, non habita juſta ratione perpetuæ ceteroqui Verborum conſtructionis, quæ Nominativum ante Paſſiva, imo omnia Verba, exprimi vel intelligi poſtulat, quum tamen nec nominativus iſtis præmitti, nec paſſiva à Neutris formari ſatis recte queant, certe id vix ferat ſignificatio verborum. Scilicet Imperſonalibus (Vide ſupra ad Cap. I. pag. 300.) ſignificatur ipſa rei actio, non addito, quo tendat illa, & in quod ſubjectum ſe exſerat. Nam *Amatur*, *Legitur &c.* ita dicuntur, ut tantum deſignetur actio ipſa, non item certa res aliqua, quæ Nominativo exprimi debebat. Ut adeo ita etiam acceperint hæc verba Veteres tum Grammatici, tum Alii, tanquam ſi, cum nihil iis intendatur, niſi ſolius actionis ſignificatio, nullus etiam Nominativus cum iis intelligatur. Poteſt tamen pro Nominativo haberi incertum illud, quod non exprimitur, atque ita cum dico, *Amatur*, idem erit, ac ſi dicerem, *Amatur aliquid negotium*. Porro autem quia ſic revera non deſignabatur niſi ipſa actio, hinc in eundem uſum Veteres etiam à Neutris formaverunt & adhibuerunt talia paſſiva, quæ ceteroqui proprie & ſecundum naturalem verborum conſtructionem ſumta, inde formari non poterant, nec debebant. Si quis ergo rogaret, *Quid agitur?* h. e. quid negotium agitur, reſpondebat alter, *Amatur*, *ſtatur*, *vivitur*. h. e. amatur aliquid negotium, ſeu negotium, quod agitur, eſt amare, ſtare, vivere: Ut adeo ſi quid in his poſterioribus *ſtatur*, *vivitur*, & ſimilibus, intelligendum ſit, vel intelligi poſſit, id ſit *negotium*. Sed adhibuiſſe ea videntur ex abuſu quodam Veteres, ut ipſi nihil prorſus in iis intelligerent, vel certe ea adhibendo, non attenderent ad aliquid, quod intelligi deberet, & tantummodo actionem ipſam deſignarent, idque eodem

 modo

modo & forma, qua interrogati erant, & qua id in & a verbis activis commode ſatis fieri poterat. Vide, quæ notavimus ſupra ad Cap. 2. pag. 313. 314. & ad Cap 4. init. Ceterum in Participiis paſſivis, & item quodam modo Impersonalibus multo commodius & certius intelligitur *Negotium*. Veluti quum dico, *Conclamatum eſt*, *Actum eſt*, *Perſeveratum eſt*, *procurſum eſt*. Nam in his revera *Negotium* intelligi, patet ex eo, quod pro *Conclamatum eſt*, &c. dicitur ſæpiſſime *Conclamata res eſt*, & proinde ſenſus illius eſt Negotium, quod in manibus eſt, eſt negotium conclamatum. Terent. Heaut. III. 3. 3. *Acta hæc res eſt*. h. e. res hæc eſt res acta prorſus, ut nulla ſpes ſit reſidua. Sic Liv. VII. 8. *Diu non perlitatum tenuerat Dictatorem*, h. e. negotium non factæ diutino tempore perlitationis. XXVIII. 12. *Poſt Aſdrubalis exercitum deletum, cedendoque in angulum Bruttium, cetera Italia conceſſum, cui non videatur mirabile?* *Conceſſum* intellige *negotium*, h. e. poſtquam evenit ab Annibale negotium conceſſum, vel negotium conceſſionis ceterâ Italiâ. XXX. 25. *Veluti debellato, quod ad Syphacem Carthaginienſesque attinet*. Intelligi *negotio*, patet vel ex τῶ *quod*. Jam vero ſicuti in hoc Participio, quod Nonnulli perperam voluerunt referre ad Supinorum genus, (Vide infra ad cap. 9. Ubi plura hujus locutionis dabuntur exempla) intelligitur id vocabulum, ſic & in altero, eadem utriuſque ratione, commode ſatis intelligi poteſt, & intelligi debet: veluti, *Conclamandum eſt*, *currendum eſt*, *eundum eſt*, ſcil. *negotium*, h. e. negotium conclamandum, ſeu conclamationis faciendæ, nunc eſt, illa actio inſtituenda eſt. Et proinde cum dico, *Tempus eſt eundi*, conciſius ita loquor, pro *tempus eſt eundi negotii*, quod ſignificat, tempus eſt inſtituendæ abitionis. *Si* quis hoc paulo durius exiſtimet, cogitet ille, formata ea eſſe, commodiſſimi & hinc frequentiſſimi uſus gratia, ad ſignificandam modo actionem ipſam, quæ facienda ſit, idque etiam in Verbis Neu-

tris

Digitized by Google

tris ad exemplum Activorum. Plane ſicuti ab iiſdem omnia imperſonalia Paſſiva, ea tantum gratia, formata eſſe oſtendimus, licet ceteroqui Neutra paſſivum habere non queant, ſeu ſignificationem paſſivam proprie loquendo non recipiant. Hæc de Neutrorum Gerundiis. At in Activis nulla prorſus eſt difficultas ſtatuendæ iſtiuſmodi Ellipſeos, maxime ſi eorum Gerundia vel ſola occurrant, vel addatur Genitivus alterius numeri, aut generis. Sed & ſi maxime ſequatur Accuſativus, vel ſic nihil item dubitandum, quin ille iis addatur per Ellipſin præpoſitionis κατὰ, uſitatiſſimam etiam Latinis, immo pene perpetuam, quando Accuſativus jungitur Nominibus, vel Verbis paſſivis. Ut adeo ſi dicam, *Ardet deſiderio diſcendi literarum*, idem ſit, ac *diſcendi negotii literarum: diſcendi literas*, idem, ac *diſcendi negotii, quod ad literas*, cujus Ellipſeos rationem uberius ſupra expoſui. Auctor Gallicanus *Novæ Methodi*, in Notis Sect. 4. Cap. 1. §. 1. & 2. rejicit item ſententiam Scioppii, quod ad Ellipſin Infiniti; quam ille cum Voſſio ſtatuit in hiſce Gerundiis. Sed quia ipſi tamen nulla alia melior ſuccurrebat, eo etiam prolabitur, quo Voſſius, ut cenſeat, non eſſe Participia, ſed potius Nomina Subſtantiva, quæ proinde recte regant alium Genitivum; neque hunc modo, ſed & Accuſativum, quia illa ſimul ſint Verbalia Nomina, quæ rectionem Verbi ſui retineant. Hic vero repetendum, quod ſæpius dixi, Accuſativum nunquam regi à Nomine, qualecunque illud tandem ſit. Quin immo, quod ad Caſus, auſim dicere, perpetuas & naturales ipſis eſſe has eorum leges, ut Nominativus ſit initium Orationis, niſi poſt Paſſiva vel Verbum ſubſtantivum repetatur: Genitivi nullus ſit uſus, niſi ſi regatur ab alio Nomine ſubſtantivo: Dativus addi queat omni Orationi & ſententiæ, Verbis & Nominibus: Accuſativus vero Præmittatur quidem Orationi Infinitæ, regatur autem tantummodo à Verbis Activis, & præpoſitionibus: quod poſterius etiam de Ablati-

H h 2 vo

vo dicendum. Præterea habent hæc vocabula utique ipſam Participiorum formam, habent eandem prorſus ſignificationem. An ergo idem & ejuſdem ſignificationis vocabulum, pro ſola conſtructionis diverſitate, erit modo verum Nomen Subſtantivum, modo Participium? An ſi quis eodem plane ſenſu dicat, *legendi carminis*, vel *legendorum carminum*, participia hæc erunt, ſi vero *legendi carminum*, vel *legendi carmina*, vera Subſtantiva? Sed, ait, *ſi Legendum ſit Nomen Adject. non differret à Legendus, da, dum, nec ſatis fuiſſet cauſæ inveniendo novo huic vocabulorum generi.* At vero negamus, in his eſſe novum vocabulorum genus, cum illa quidem ſint vera Participia paſſiva. Quæritur autem id ipſum an recte ea Grammatici habuerint pro alio & novo vocabulorum genere. Certe, quo uno nituntur maxime & falluntur, in eo nulla ineſt argumenti vis, ſcilicet, quod aliquando differant, quod ad ſolam Conſtructionem à reliquo iſtius Participii uſu, quum Conſtructiones in Linguis, quæ omnes ſuis temporibus fuerunt vernaculæ, pendeant ex vulgari uſu loquendi, inque eo quam maxime dominetur Caſus & Fortuna, quæ facit, ut una eademque conſtructio cum hoc verbo ſæpiſſime occurrat, cum alio, licet gemino germano, prorſus nunquam? Quid? Nonne ſimiliter ejuſdem Nominis ſæpe unus Caſus eſt reſiduus, reliqui perierunt? Nonne ejuſdem Verbi unum Tempus frequentiſſimo eſt in uſu, aliud deſuetudine plane obliteratum? Adeo ut hodie diverſiſſimorum Verborum Tempora ſæpe in unum conjungantur, ut *Fero*, *Tuli*, quod potius eſt à *Tollo*, *Sum*, *Fui*, quod eſt à *Fuo* vel *Fio*. Sed & in Conſtructione Poſitivus Participii Præſentis ſæpiſſime occurrit modo cum Genitivo, modo cum Accuſativo, at Comparativus & Superlativus cum ſolo Genitivo, nunquam cum Accuſativo, licet ejuſdem ſint naturæ, quo ille. Paſſim enim legas *Amans Patriæ*, & *Amans Patriam*, at vix uſquam *Amantior*, aut *Aman-*

gerebantur voces, quæ accuſativum regerent, & à participio in *Tus*, una tantum; ut, *lectum libros.* Vox in *Dum*, ſive in recto, ſive in accuſativo; ut, *legendum eſt libros* 322

Gerunda à participio in Dus, Et in Tus.
Gerunda priſca in Dum,

mantiſſimus Patriam, ſed tantum *Patriæ*. Ne longe abeamus, & aliquid hic quoque de Supinis dicamus, ea certe, nullum eſſe debet dubium, quin ſint Nomina Subſtantiva quartæ declinationis. Atqui plerorumque horum Nominum reliqui Caſus prorſus nulli comparent, & quorum comparent etiam omnes, eorum nulli tamen ita conſtruuntur, ut Supinum prius, ſeu ſolus Accuſativus, qui peculiari uſu frequentiſſime ſibi additum habet alium Accuſativum, adeo ut eum quoque regere videatur, certe regere vulgo credatur: cum tamen neceſſario alii Caſus ejuſdem ſint & eſſe debeant Naturæ ac Poteſtatis, qua iſte. Quod ſi etiamdum hæſitas, reſpice quæſo ipſa hæc Gerundia in DUM, Di, DO terminata. Quæ qualiacunque tandem ſint vocabula, ſive Participia, ſive Subſtantiva, ſive quid peculiare, eandem certe debent habere vim & naturam. Et tamen cum crebro & paſſim occurrat Gerundium in DI, cum Genitivo alterius Generis vel Numeri, nuſquam reperies eandem conſtructionem cum aliis, ut ſicuti dicitur *diſcendi literarum*, *collocandi ſyderum*, *videndi Philumenæ*, itidem dicatur *diſcendo literarum*, &c. Quam quæſo dabis ejus diverſitatis rationem, ſi non admittes hic Fortunam & Caſum? Quod ſi facis, mecum opinor agnoſces, nullam eſſe rationem, ut Participia illa Neutra habeantur vel peculiaria vocabula, vel certe non Participia, quia conſtructionem, olim magis vulgo frequentatam, ſed quam in maſculinis & femininis nunc certe non amplius invenias, ſibi præcipue retinuerint, & quaſi vindicaverint, atque ita nunc à reliquo ejus Participii uſu, quod ad illam conſtructionem tantum, diſcrepare videantur.

libros, vel *legendum eſſe libros*, regebat accuſativum. Varro 6. ling. Latinæ; *Quocirca radices ejus in Etruria, non in Latio quærendum eſt:* ibidem lib. 8. *Quum inquiunt, utilitatis cauſa introducta ſit oratio, ſequendum, non quæ habebit ſimilitudinem, ſed quæ utilitatem:* ibidem; *Sic enim omnes repudiandum eſt artes.* Lucr. lib. 1. *Multa novis verbis præſertim quum ſit agendum:* idem; *motu privandum eſt corpora quæque.* Varro Ruſtic. *Canes paucos, & acres habendum.* Sed hæ phraſes, * quas Cicero non agnoſcit, quamvis ex ipſo, & Cæſare aliquæ nobis falsò objiciantur, in
323 deſuetudinem abierunt. Ab eadem antiquitate eſt illud; *Venit ad recipiendum pecunias.* Varro ling. lat. 8. *Ad diſcernendum vocis verbi figuras.* Multi hodie ſic loquuntur, & teſtimonio bonorum auctorum id ſe facere exiſtimant, ſed falſo: nam † quæ afferuntur ex Cicerone teſtimonia aliter jam leguntur; ut, *Ad orandum Deos*, pro ad oran-

* *Quas Cicero non agnoſcit*] At vide ſupra ad lib. 1. cap. 15. pag. 139. ex Cicerone & Cæſare allata à me exempla. Adde etiam, Marium Corradum de Lingua Lat. lib. 7. p. 279.

† *Quæ afferuntur ex Cicerone &c.*] Sed tamen etiamdum in optimis & recentiſſimis editionibus legitur Famil. V. 17. *Monitus nullo loco deero, neque ad conſolandum, neque ad levandum fortunam tuam.* Catil. III. 8. *quæ ad placandum Deos pertineret.* ſed iſtic plerique MSti *placandos* habent.

Digitized by Google

orandos Deos. Val. Max. l. 5. c. 2. *Super hoc ædem & aram Fortunæ Muliebri, eo loco, quo Coriolanus exoratus fuerat, faciendum curavit.* Alii legunt, *faciendam.* Sed, ex antiquitate, *faciendum* poteſt retineri: ſic enim antiquiſſimi loquebantur. Livius lib. 7. cap. 5. *Ad conciliandum gratiam:* & lib. 26. *Ad urbem unam oppugnandum.* Sed utroque loco ex veteribus libris legit Carol. Sigonius, *conciliandam,* & *oppugnandam.* Neque obſtat illud Ciceronis in Hercule Prodici; *Ad eligendum quam quiſque viam ſit ingreſſurus:* nam ibi tota oratio eſt pro ſubſtantivo: ut ſi dicas; *Creditum eſt,* vel *credendum eſt, Romam eſſe caput mundi.* Rectè itaque dicitur, *legendum eſt,* & *legendum eſſe,* ſed non, *legendum eſt,* vel *eſſe libros;* quia illic eſt participium in neutrali terminatione, cujus ſubſtantivum eſt, *τὸ legere,* hic vero eſt Archaiſmus, & inuſitata loquutio. Illud vero Virgilianum lib. 11. *Pacem Trojano ab Rege petendum,* eſt in accuſativo, & ſubauditur *eſſe,* ut liquet ex præcedentibus. Sed ibi contendo, * legendum eſſe, *petendam,* non *petendum,* ex codice antiquiſſimo manuſcripto, qui aſſervatur Salmanticæ in collegio D. Bartholomei. Lucret.

 lib.

* *Legendum eſſe petendam*] Facilius ego crediderim MStis

324 lib. 1. *Multa novis rebus præſertim quum ſit agendum.* ſed ſic optime deeſſe poteſt τὸ.

Propriè itaque dicenda verba Gerunda contendimus in *Di*, & *Do*, ſi tamen expreſſum habeant accuſativum; ut, *legendi libros*, *legendo libros:* Aliter enim participia ſunt in neutrali terminatione, quorum ſubſtantivum eſt, τὸ *legere;* Ut, *tempus eſt legendi legere.* Hiſpanicè, Tiempos es que ſe lea. Importunè hic ſolent crocitare Grammatici, eſſe quædam gerundia in *di*, & *do*, quæ ſignificant paſſionem. Ego omnes has voces *dus*, *di*, *do*, *dum*, ſignificare paſſivè aſſevero, ſi accuſativum non habent. Sed excutiamus, quæ ab illis ſolent afferri; non enim in illis explicandis inanis opera ſumetur. Ovid. 5. Faſt. de Arione; *Pretiumque vehendi cantat*, id eſt, vecturæ. Sueton. Claud. *Harpocratem, cui lectica per urbem vehendi jus tribuit.* In his aut deeſt *ſe*, aut intelligitur ſubſtantivum τὸ *vehere*, vel *vehi;* aut dicendum eſt, verbum *Veho*, peculiaris eſſe cujuſdam ſignificationis: nam *vector* eſt, qui vehit, & qui vehitur. Livius lib. 5. *Is, quum in pace in-*

Gerunda in Di, & Do regunt accuſativum.

Participia, quæ falſo habentur pro Gerundis in Di.

MStis, qui minus cognitam locutionem præferunt, quam qui uſitatam & cuilibet notam. Certe in Virgilio Nicol. Heinſius, qui longe antiquiores vidit & adhibuit codices, *petendum* retinuit; unde nullus dubitem, quicquid in contrarium contendat Sanctius, ſic legendum.

Digitized by Google

inſtituiſſet pueros ante urbem luſus cauſa,
exercendique producere, id eſt, exercitatio-
nis, & luſus gratia, „ [ut ſe exercerent. Cic.
„ 1. act. in Verr. *Hæc totius Italiæ fre-*
„ *quentia, quæ convenit uno tempore undi-*
„ *que, comitiorum, judiciorum, cenſendi-*
„ *que cauſa*; ſubaudi *cenſere*, id eſt, cen-
„ ſuræ, ut cenſeatur.] Varro Ruſtic. lib.
2. cap. 7. de equo; *Si faſtidium ſaliendi*
eſt; ſubaudi *equas*, id eſt, ſalturæ, vel co-
itus. Juſtinus lib. 17. cap. 3. de quodam
regio puero; *Athenas quoque erudiendi*
cauſa miſſus, id eſt, eruditionis, ut ſit
erudiendi erudire: Hiſpanicè, de la erudi-
cion, o del enſeñamiento. Idem poſſet di-
cere, ſi de aliquo doctore loqueretur; *A-*
thenas mittitur erudiendi gratia. Ovid. de
Nuce; *Sic ego ſola petor, ſoli quia cauſa*
petendi ést, id eſt, petitionis, * vel τῦ pe- 325
ti. „ [Tibull. 1. eleg. 9. *Nec tibi celandi*
„ *fas ſit*, id eſt, ne poſſis celare.]

In dativo. Plin. lib. 15. cap. 18. *Nam*
Alexandrinæ vix ſunt veſcendo: & lib. 21.
cap. 16. *Radix ejus veſcendo eſt*, id eſt,
apta eſui: & lib. 34. cap. 25. *Ferrum ru-*

 bens

* *Vel τῦ peti*] Immo potius, *negotii petendi*, h. e. quod petor: ut ſupra oſtendimus. Ita vero etiam Gellio III. 2. *Quod abeſſe a viro uſurpandi cauſa deberet*, h. e. ut uſurpetur, aut uſurpata ſit. Vide & Rupertum ad Salluſt. Jug. 62.

In Do, participii.

bens non eſt habile tundendo, id eſt, tunſioni: & lib. 13. cap. 12. *Charta emporetica inutilis ſcribendo*, id eſt, ſcripturæ; idem lib. 31. cap. 6. *Utilis eſt bibendo,*

Gerunda in Do cum accuſativo.

atque purgationibus. Sic dicimus; *Maturuit nubendo puella*, id eſt, nuptui. Plaut. Epidic. *Epidicum quærendo operam dabo.* Sed hoc gerundum eſt, alia participia.

Participia in Dum pro Gerundis habita.

In accuſativo falſo Grammatici citant ex Virgilio; *Inter agendum capras, & ante domandum boves.* Ubi tantum legitur; *inter agendum*, & *ante domandum.* Cicero; *Hic autem locus ad agendum ampliſſimus, ad dicendum ornatiſſimus eſt viſus*, id eſt, ad actionem, & dictionem excercendam: idem primo Tuſcul. *Tum multitudinem pecudum partim ad veſcendum, partim ad cultus agrorum partim ad vehendum*, id eſt, ad victum, cultus, & vecturam: „[idem; „*Facilis ad credendum*, pro, credibilis.] Vides paſſiva participia in neutrali terminatione, in quibus deeſt infinitum verbi. Salluſt. Jugurth. *Quum Jugurtha Tiſidium ad imperandum vocatur.* Qui locus graviſſimos viros, non ſolum Grammaticos, ſemper torſit. Cicero lib. 9. epiſt. 25. *Quare ades ad imperandum, ſeu parendum potius; ſic enim antiqui loquebantur*, quaſi dicat, antiqui dicebant, *imperare alicui*
326 *pecunias*, id eſt, jubere ut pecunias ſolvat; ſic

Digitized by Google

ſic, *ades ad imperandum*, id eſt, „[ad „accipiendum imperium.] ut tibi aliquid imperetur. Sic Jugurtha vocatur ad imperandum τὸ *imperari*, id eſt, ut imperata faceret. „[Varro 1. ruſtic. 20. *Diebus paucis „boves erunt manſueti ad domandum proni*, „id eſt, ut domentur. Vellejus 2. *Cives Ro„manos ad cenſendum ex provinciis in Ita„liam revocarunt*, id eſt, * ut cenſerentur.]

In ablativo etiam aſſerunt ſignificare paſſionem. Quinctil. *Memoria excolendo, ſicut alia omnia, augetur.* Virgil. *Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis:* idem; *Vritque videndo Fœmina:* „[idem; *Fando „aliquid ſi forte tuas pervenit ad aures.* „Ubi Grammatici; *Fando*, id eſt, *dum dici„tur, paſſiva ſignificatione, ſicut alibi activa? „Quis talia fando Temperet à lacrymis?*] Sed ego, ut dixi, ſemper ſignificare paſſionem aſſevero: quid enim eſt aliud. *Defeſſus ſum legendo*, quam *defeſſus ſum legendis libris*, quum in illo deſit τὸ *legere*? Sic in *excolendo*, τὸ *excolere*; „[in *Fando*, τὸ *Fari* ſeu *fato*, „id eſt, dictu;] in *cantando* τὸ *cantare*, vel *carmine:* nam quæ inſcitia eſt, *Cantando* exponere cum Servio, id eſt, dum cantatur anguis? An alibi quum dixit Virg. *Cantando tu illum*, intelligemus, *dum cantatur*?

Participia in Do pro Gerundis habita.

* *Ut cenſerentur*] Suetonius Galba 8. *Ne ad geſtandum quidem unquam iter ingreſſus.* h. e. ut geſtaretur.

tatur? Deeſſe autem τὸ *Carmine*, ſatis indicant præcedentia;

> *Carmina vel cœlo poſſunt deducere lunam;*
> *Carminibus Circe ſocios mutavit Ulyſſis;*
> *Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.*

Vides hic Polyptoton, *Carmina*, *carminibus*, *Cantando*; „ [aut; ſubaudi *Cantu.* Lu-
„ cill. 16. *Iam diſrumpetur medius*, *ut Mar-*
327 „*ſa colubras Diſrumpit catu.*] Sic in illo, *Uritque videndo Fœmina*, id eſt, Taurus uritur, dum videtur fœmina; *videndo*; id eſt, in τῷ *videri*, id eſt, viſu ipſius fœminæ: nam τὸ *viſu* poteſt hic paſſivè accipi; ut in illo Virgilii à paucis intellecto; *Incipe parve puer riſu cognoſcere matrem*; id eſt, dum fit riſus: riſum autem matris intelligo. Poſſet etiam dicere; *Ridendo cognoſcere matrem*; id eſt, dum illa ridet, ut dixit; *Urit videndo*, id eſt, dum videtur, hoc eſt, facto viſu. Sic intellige illud Lucretii lib. 1. *Annulus in digito ſubter tenuatur habendo*; id eſt, dum habetur, ut exponit Lambinus. „[Cæterum nihil eſt,
„ quod planius faciat, *Cantando*, *Viden-*
„ *do*, *Ridendo* eſſe Participia, quam quod
„ * Præpoſitionem in illis ſubaudiri con-
„ ſtat.

* *Præpoſitionem in illis*] Sic Cœl. Famil. VIII. 6. *Quoniam de intercalando non obtinuerat.* Gell. III. 7. *In expect-*

„ ſtat. Plaut. Merc. *Quid ego hic in lamen-
„ tando pereo?* Ter. And. *In denegando
„ queis eſt pudor*. Vide infra de Ablativo ab-
„ ſoluto.]

Participia in Di. cum genitivo plurali.

Tempus eſt legendi librorum, uſitatè, & ele-
ganter dicitur; ſed quæ ſit cauſa hujus loquu-
tionis multi adhuc, iidemque doctiſſimi igno-
rant. Ego hanc eſſe cauſam aliquando arbitra-
tus ſum: Participia omnia & participialia ver-
ba, quum tranſeunt in nomina, amittunt ver-
bi conſtructionem, & more nominum geniti-
vum regunt; ut *Amans uxorem*, participium
eſt, *amans uxoris*, nomen; ſic *tempus legendi
librorum*, id eſt, tempus eſt lectionis li-
brorum: poſtea vero mutavi ſententiam, 328
& regulam hanc generalem ſemper eſſe con-
tendo; In adjectivo nomine, ſeu partici-
pio ſemper deeſſe ſubſtantivum, *negotium*,
aut infinitum verbi; ut, *legendum eſt*,
ſubaudi *negotium*, vel *legere*; *Tempus eſt
legendi*, ſubaudi *negotii*, vel *legere*. Hiſ-
pani, Tiempo es que ſe lea. Sic *tempus eſt
legendi librorum*, ita ut *librorum*, regatur
à *le-*

Verbum participiale, ſeu Gerundum.

expectando eſſe. V. 19. *Quod in arrogando juraretur*. Liv. VI. 14. *donec conferti abibant, peditum labor in perſequendo fuit*. X. 13. *Ille quidem in recuſando perſtabat*. XXV. 14. *Ab revocando ad incitandos hortandoſque verſus milites*. XLII. 17. *Se daturum venenum, quod nec in dando, nec datum ullo ſigno deprehendi poſſet*. Terent. Eun. V, 2. 54. *In cognoſcendo tute ipſe aderis*.

à *legere*, quaſi dicas, tempus eſt lectionis librorum; ſed ſi dicas, *Tempus eſt legendi libros*, jam non participium eſt, ſed verbum participiale. In cæteris vero omnibus, vox in *Dus*, ſemper ſignificat paſſionem, & participium eſt adjectivum; nunc autem, quia Grammaticis non ita frequens uſus videtur eſſe hujus formæ, *legendi librorum*, varia teſtimonia proponam. Cic. 2. Invent. *Fuit exemplorum eligendi poteſtas:* & 5. Phil. *Antonio facultas detur agrorum ſuis latronibus condonandi.* Sic enim legit Budæus. idem Cic. de Divin. *Dolebis tandem Stoicos noſtros Epicureis irridendi ſui facultatem dediſſe:* & 5. Fin. *aut eorum, quæ ſecundum naturam ſunt, adipiſcendi:* idem de univerſ. *Reliquorum ſiderum quæ cauſa collocandi fuerit*, cæt.
„[Lucretius 5. *Timentes, ne quod ob ad-*
„ *miſſum fœde, dictumve ſuperbe Pœnarum*
„ *grave ſit ſolvendi tempus adactum*; pro,
„ ne tempus jam advenerit ſolvendi graves
„ pœnas.] Sueton. Auguſto; *Permiſſa jocandi licentia, diripiendique pomorum, & obſoniorum, & miſſilium.* Plaut. Cap. *Nominandi tibi iſtorum magis erit; quam edundi copia.* Cæſar 4. Gall. *Venerunt purgandi ſui cauſa:* ibid. *Sui liberandi facultas daretur:* libro 6. *Purgandi ſui cauſa ad eos legatos mittunt.* ibid. *Ut mercatores recipiendi ſui facultatem non haberent.* Livius libro

21.

Digitized by Google

21. *Nec enim vereor ne quis hoc, me veſtri*
adhortandi cauſa magnifice loqui, exiſtimet.
Plinius in epiſt. *Quum illorum videndi gra-* 329
tia me in forum contuliſſem. Terent. Heaut.
Date creſcendi copiam, novarum qui ſpe-
ctandi faciunt copiam: ſic enim diſpungen-
dus eſt locus, qui hactenus torſit Gram-
maticos, & Budæum. Varro libro 2. cap.
1. Ruſt. *Aliquod fuit principium generan-*
di animalium. Gellius lib. 5. cap. 10. *E-*
vathlus orandi cauſarum cupidus. In hac
loquendi phraſi dubitavi aliquando, an,
quemadmodum dicimus, *veni cauſa viden-*
di puellarum, poſſimus etiam dicere, *Vi-*
dendi puellæ: nam grammaticorum regula
eſt; Si Gerundum habet accuſativum plu-
ralem, ut, *legendi libros,* poterit habere &
genitivum pluralem, ut, *legendi librorum.*
At ego quærebam, cur non poſſet etiam
habere genitivum ſingularem? Terentius
tandem in Hecyra 3, 3, 12. me admonuit,
* utroque modo poſſe dici. Verba ſunt
Pamphili de Philumena; *ego ejus videndi*
cupidus recta conſequor, id eſt, cupidus
videndi videre eam, vel ejus Philumenæ.
Et

* *Utroque modo poſſe dici*] Diſertiſſime ita in l. 22. Cod. de adminiſtr. Tutor. *Accedit, quod ipſius pecuniæ fenerandi uſus vix diuturnus eſt.* Priorem locutionem etiam Dictys Cret. lib. IV. cap. 8. adhibet, *qui peterent eorum, qui in bello ceciderant, humandi veniam.* Ubi Vide Mercerum.

Et in Phorm. *Ut neque mihi ejus ſit amittendi, nec retinendi copia.* loquitur de amica: „[de qua tamen ibid. *Ni mihi eſſet ſpes* „*oſtenſa hujus habendæ.*] Ovid. 2. Triſt. *Et ſpem placandi, dantque, adimuntque tui:* Ibid. *Olim placandi ſpem mihi tolle tui,* de Fœmina. Plaut. Trucul. Scena, Num tibi jam; *Quoniam tibi videndi eſt copia.* loquitur de meretrice. Itaque ſive de muliere, ſive de homine dicas; *cupidus ſum videndi tui*, vel *videndi:* Paſſivum enim eſt participium adjectivum, id eſt, *videndi videre.* Unde non poſſum non improbare illam lectionem, quæ circumfertur in epiſtola Acontii apud Ovid. *Sit modo placandæ copia parva tui,* * quum legendum ſit, *placandi.* Nam genitivi *mei, tui, ſui, noſtri, veſtri,* non admittunt adjectiva.
330 Tum deinde paſſim dicitur *placatio tui, cura veſtri, amor noſtri.* De hoc gerundo, quum habet genitivum pluralem, meras nugas egit Laurent. lib. 1. cap. 27. *Quoties,* inquit, *oporteat loqui per relativum, neceſſe eſt loqui per hoc gerundium; ut hic dies attulit initium dicendi quæ vellem; an autem; dicendorum quæ vellem.* Sed contra ſentit Cicero, ut ſupra citavi; *Aut eorum quæ ſupra naturam ſunt adipiſcendi.* Sueton-

* *Quum legendum ſit Placandi*] Et ita meliores habent Codices, teſte Heinſio.

Digitized by Google

tori. Aug. *Reparandarum claſſium cauſa, quas tempeſtatibus.* cæt. ibid. Tib. *Et repurgandorum tota Italia ergaſtulorum, quorum domini,* cæt. Val. Max. lib. 2. *Finem profecto fruendarum opum, quibus,* cæt. Livius lib. 32. *Rerum ſuarum, quas poſſent, referendarum ſecum dominis jus fiebat.*

Cap. IX.

Supinum in UM *admittitur, in* U, *excluditur.*

* EX numero Gerundorum eſt etiam Supinum, geritur enim à participio in *Tus*, ut cætera à participio in *Dus*, & di-

* *Ex numero Gerundorum &c.*] *Gerundia* & *Supina* promiſcue appellabant Grammatici Veteres & confundebant. Paſſim enim *Gerundiis* adſcribunt etiam Supina in UM & U deſinentia, ſed & ſæpe *Supinis* ea, quæ cæteroqui proprie dicuntur Gerundia. Ita Priſcianus lib. 8. pag. 822. & 823. *Supina* exponit, ſed exempla omnia ſunt Gerundiorum, quæ iſtic *Supina* ſemper vocat. At pag. 808. &c. de *Gerundiis* agit, & iis Supina quoque accenſet. Proprie tamen & accurate ſi loquerentur, diſtinguebant illa, & priora quidem *Gerundia*, at hæc in UM & U exeuntia potiſſimum *Supina* dicebant, non quod, ut ait Sanctius, *ſupine aut negligenter agant, ac pene otioſa, ac ſupervacanea ſint*, ſed quod, ut cenſet Priſcianus pag. 811. *a Paſſivis Participiis, quæ quidam Supina nominaverunt naſcantur.* Vere enim omnis

omnia paſſiva videntur primum dicta *Supina*, quia hujus Vocabuli ſignificatio convenit patienti, & alium agere ſinenti. Sentit autem Sanctius, unum modo eſſe Supinum in UM deſinens, quia regere videtur Accuſativum. Alterum in U exiens, quod item vulgo Supinum eſſe exiſtimatur, demonſtrat ille, eſſe potius certum Nominis ſubſtantivi caſum. At Scioppius Parad. Liter. Ep. 2. & Voſſius Anal. III. 11. & Conſtruct. 54. oſtenderunt clariſſime, utrumque æque eſſe Nomen ſubſtantivum quartæ declinationis. Tanto magis miror Voſſium, quod priore loco Supinis & ipſe annumerat Nominativos Participii Paſſivi, *Puditum eſt*, *ventum fuit*, &c. Et acceſſit illi in eo etiam Gallicus Novæ Methodi Auctor, adſcribens Supinis Nominativum, Dativum, Accuſativum, & Ablativum, ſed diverſarum Declinationum; Scilicet, quia *Amatum eſt*, & ſimilia in hunc cenſum referri volebat. At vero nihil prorſus commune habent iſta cum iis, quæ proprie ut Supina memorantur à Grammaticis in Paradigmate Conjugationum. Hæc enim Subſtantiva ſunt, illa Adjectiva, ſeu Participia Paſſiva, eo uſu adhibita, quo Impersonalia Paſſiva, ut proinde in iis ita abſolute poſitis intelligi debeat *Negotium*, ſicuti oſtendimus ad ſup. Caput pag. 481. 482. Quapropter quo modo in Præſenti dicitur ſimpliciter *Atur*, eodem modo dicitur in ſenſu Præterito *Amatum eſt*. Nec probari poteſt contrarium ex illis Livii, *Diu non perlitatum tenuerat Dictatorem.* Nam in his intelligi Subſtantivum, & conſtrui hæc revera non ut Subſtantiva, ſed ut Adjectiva, paret ex aliis locis, in quibus etiam Participia alterius generis cum ſuis ſubſtantivis tali modo occurrant, aut illis Participiis loco Subſtantivi additur Infinitum, vel integra Oratio. Liv. XXVII. 45. *Auditum modo in acie alterum exercitum adveniſſe, haud dubiam victoriam facturum.* Subſtantivi vices manifeſte heic ſuſtinet infinitum, cui adjectum videmus, ut Adjectivum, τὸ *Auditum.* Similiter XXVIII. 12. *Haud procul aberant, cum ex obviis auditum, poſtero die omnem exercitum proficiſci, metu omni*

omni liberavit eos. Scilicet *auditum illud Proficiſci liberavit eos*, eadem conſtructionis ratione ac ſi dixiſſet, *auditus ille rumor*. Sic ergo & in eo, quod ait VII. 12. *tentatum per dictatorem ut ambo patricii Conſules crearentur, rem perduxit ad interregnum*; pro Subſtantivo capienda eſt omnis illa ſententia, quæ ſequitur τὸ *ut*: quaſi ſcriptum eſſet, *Negotium ut ambo Patricii Conſules crearentur, tentatum* &c. Quin ſi τὸ *tentatum* hic eſſet Supinum, haberemus ejus etiam Supini Ablativum, non quidem *tentatu*, ſed *tentato*, & ſic plures Supini terminationes, quam quas memorant, & duos quidem diverſæ formæ Ablativos. Nam pro eo, quod dixit iſtic Livius, potuiſſet eodem plane ſenſu dixiſſe, *Tentato per dictatorem, ut ambo Patricii Conſules crearentur, res ad interregnum perducta eſt.* Sic enim idem I. 41. *Tum demum palam facto, Servius &c. regnavit* h. e. palam facto negotio mortis Tarquinii. XXXIV. 31. *Ibi permiſſo, ſeu dicere prius, ſeu audire mallet, ita cœpit tyrannus.* Tac. Ann. IV. 36. *Abſolvitur, comperto ficta in eum crimina.* XI, 10. *In cuius tranſgreſſu multum certato, pervicit Bardanes.* cap. 26. *Nec ultra exſpectato, quam dum Claudius proficiſceretur, cuncta nuptiarum ſolemnia celebrat.* Vides hoſce Ablativos eſſe ejuſdem plane naturæ & uſus, cujus ſunt Nominativi *Tentatum, perlitatum &c.* Et tamen nemo illos pro Supinis, aut Nominibus ſubſtantivis Verbalibus unquam habuit, ſed ut ſunt, pro Ablativis Abſolutis Participii, ſeu Adjectivi Nominis. Unde conſequitur, neque Nominativos in illum, ſed in hunc cenſum eſſe referendos. Quin immo eadem locutio uſitata etiam eſt ut dixi, in Maſculinis Participiorum, & in vulgaribus Adjectivis. Sueton. Calig. 8. *In caſtris natus, patriis nutritus in armis, Iam deſignati Principis omen erat.* Ubi Conſtructio eſt. *Caligula ita natus erat omen*: plane ut *Negotium diu non perlitatum tenuerat, Tentatum negotium perduxit rem.* Tacitus Hiſt. I. 89. *Cæcinna jam Alpes transgreſſus exſtimulabat eum.* h. e. quod Cæcinna transgreſſus erat, id exſtim. II. 76.

An excidit trucidatus Corbulo? Quidni eadem ratione cenſeatur dictum, *an excidit tentatum fruſtra negotium*, hoc vel illud? II. 82. *Sufficere adverſus Vitellium videbatur dux Mucianus, Veſpaſiani nomen & nihil Arduum fatis.* Ubi plane Adjectivum *Arduum* ponitur, ut illa Participia, h. e. negotium illud, quod nihil ſit fatis arduum, ſic Ann. VI. 47. *Nullæ in eos Imperatoris literæ dabant ſuſpicionem, fieri ea &c.* q. d. id ipſum negotium, quod nullæ literæ erant miſſæ, dabat &c. Verba autem Plauti, quæ itidem refert ille Auctor in hunc cenſum, *Juſtam rem & facilem à vobis oratum volo*, ſupra pag. 138. ubertim explicuimus, & ita, ut in iis τὸ *Oratum*, nil aliud eſſe, quam Participium, demonſtraverimus. Jam vero ſiquidem Participia ſunt illi Nominativi, longe utique diverſi ſunt generis & naturæ ab iſtis, quæ in Paradigmate Conjugationum appellantur *Supina*, quippe quæ ſunt vera nomina Subſtantiva, alterum quarti caſus, alterum Sexti, ſed ejuſdem declinationis: & proinde à ſuis præpoſitionibus more nominum recta. Sanctius atque alii accipiunt poſterius etiam ita aliquando, tanquam ſit Dativi caſus: Veluti *Horrendum auditu* pro *auditui.* Sed hæc quoque pleraque Ablativi eſſe clariſſime oſtendit Voſſius Conſtruct. 54 extr. dum in eo caſu addi Adjectivos hiſce locutionibus probat. Nec enim dici *Horrendum ipſi auditu*, ſed *ipſo auditu*, intellecta præpoſitione IN, Accedit Priſcianus, qui lib. 8. p. 811. diſerte talia per Ablativum exponit, quum ait, *Quid enim eſt miſerabile viſu, niſi viſione?* In priore, quod eſt Accuſativi caſus, ſubauditur præpoſitio *Ad.* Unde & non tam ad *motum*, ſicuti plerique tradunt, ſed ad *finem* ſignificandum adhibetur. Nam *Eo ſpectatum* dicitur pro, *eo ad ſpectatum*, h. e. ut ſpectem. Sic Salluſt. Hiſtor. III. *Nec ego vos ultum injurias hortor.* Nullum hic verbum, quod motum aliquem ſignificet, ſed quod actionem, quæ ſibi ultionem habeat propoſitam, tanquam ſuum finem. Jungitur autem hiſce Accuſativus,

dicitur *Supinum*, quia ſupine, hoc eſt negligenter agat, & penè otioſum, ac ſupervacaneum ſit: nam orationes, quæ poſſunt fieri per hanc vocem, crebrius ad alias transferuntur; ut, *diſcedo lecturus*, *diſcedo ad legendum*, *diſcedo ut legam*, *diſcedo lectum*. Tum præterea, quum raro inveniatur, rarius Accuſativo junctum reperitur. Virgilius; *Suſpenſi, Euripylum ſcitatum oracula Phœbi Mittimus:* idem; *Venimus huc laſſi quæſitum oracula rebus.* Terentius; *Cur te is perditum?* Semper jungitur verbis motum ſignificantibus; & motus etiam eſt in illis; *Collocavit filiam nuptum*; *Conduxi te cantatum*, *Admitte me ſpectatum*. 332

Nulla ſunt Supina in U.

Amatu, *lectu*, *auditu*, mirè conturbant grammaticos; mihi partim ſunt dativi quartæ inflexionis, partim ablativi, quibus mo-

tivus, *ultum*, *ſpectatum*, & ſimilibus plerumque alius Accuſativus, qui creditur ab iſtis tanquam Nominibus Verbalibus, quæ Verbi ſui rectionem retineant, proxime regi. Sed ca repetendum hic, quod ſæpe jam monui, intercedere in his Ellipſin præpoſitionis κατὰ, & vocis *Negotii*, ut adeo ſi dicam, *Eo ſpectatum ludos*, idem ſit, ac ſi dicerem, *Eo ad ſpectatum negotii, quod ad ludos attinet.* Rationem explicuimus in ſuperioribus. Quare autem hæc conſtructio ita frequentetur cum Accuſativo *ſpectatum* &c. non item cum Ablativo *ſpectatu*, aut aliis caſibus, ejus nulla poteſt certa dari ratio, niſi quæ ex Fortuna & Caſu eſt petenda, ſicuti aliquando faciendum ſuperiore capite pag. 484. 485. probavimus, multis eam in rem allatis exemplis.

modus ſignificatur. * Dativi exempla ſunt; *Mirabile viſu*; *Horrendum auditu*, id eſt, oculis, & auribus. nam dativus quartæ antiquitus frequentior erat in U, ut Gell. teſtatur lib. 4. cap. 16. Virgil. 8. *Altiſſima viſu:* idem; *Mirabile viſu*, id eſt, oculis: nam ipſe alibi dixit; *Oculis mirabile monſtrum.* Valer. Maxim. lib. 5. *Ergo quod auditu novum eſt.* Plaut. Bacch. *Iſta lepida ſunt memoratu.* ubi aliqui legunt, *memoratui.* Sed altius hæc expendamus. Si terminatio in U, ſupinum verbum eſſet, * aliquando haberet *a*, vel *ab*. Deinde videmus, hanc vocem ſuſcipere adjectivum. Plau-

* *Dativi exempla ſunt*] At vide, quæ in proximis ſuperioribus, hac de re notavi. Speciem Dativi præfert ille verſus Lucretii II. 408. *Omnia poſtremo bona ſenſibus & mala tactu.* Neque tamen ulla nos neceſſitas cogit pro Dativo etiam illud accipiendi.

* *Aliquando haberet A vel AB*] Vix perſpicio ſatis rationem hujus argumenti. Nam primo non mutat naturam vocabulorum, ſive præpoſitio illis præmittatur expreſſa, ſive per Ellipſin, ob frequentiſſimum eorum in tali Conſtructione uſum, pene perpetuam omittatur. Deinde occurrunt ſane præpoſitiones etiam ante hæc vocabula in U exeuntia, ut oſtenderunt Scioppius, & Voſſius. Eo autem ipſo evadunt vocabula iſta minime verba Supina, ſed vera Nomina Subſtantiva. Forſan voluit, ſi vocabula hæc eſſent verba Supina, & paſſivæ quidem naturæ, tum conſtruerentur etiam, ut Paſſivæ ſolent, cum A vel AB. Sed ejuſdem ſunt naturæ hæc in U exeuntia cujus illa in UM: licet uſus quodammodo ea diſtinxerit, dum his Accuſativum ſæpe addidit; quem illis non addidit.

Digitized by Google

Plautus Stich. *Tuo arceſſitu venio huc.* ,,[nec
,, dubium eſt, quin recte quoque dicatur;
,, *crebris tuis accerſitibus huc veni*, ſicut 334
,, narratibus; Ovidius 6. Metamorph. *Tem-*
,, *peſtiva meis veniet narratibus hora.*]
Quinctil. lib. 8. *Rebus atrocibus verba e-*
tiam ipſo auditu acerba magis conveniunt. Pli-
nius lib. 20. *Cepæ ſativa olfactu ipſo caligini*
medentur. Gellius lib. 12. *Eos verſus aſ-*
ſiduo memoratu dignos puto. Tacitus libro
20. *Copias recenti lectu auctas.* Livius 37.
Et eodem armatu Cares. Stat. 9. Theb.
Longe defeſſa redibat Venatu. Quod etiam
teſtimonium indicat, hanc terminationem
jungi verbis motum vel locum ſignificanti-
bus; & ſic dici, *Venio venatu*, ut, *venio agro*,
venio de venatione, Plaut. Menech. *Obſonatu*
redeo. Statius; *Quem tu venatu rediturum in*
limine primo Operiens. Cato Ruſtic. *Pri-*
mus cubitu ſurgat, poſtremus cubitum eat.
Præterea junctura ipſius orationis indicat 111.
eſſe nomen. Livius lib. 31. *Id dictu, quàm*
re facilius. Plinius lib. 7. cap. 1. *Parvum*
dictu, ſed immenſum æſtimatione. Si *Dictu*,
ſupinum eſt, etiam *æſtimatione*, ſupinum
erit. Cic. in Piſon. *Quis enim te auditu,*
quis illo honore, quis denique communi ſa-
lute dignum putavit: idem pro Cluent.
Quam levia genere ipſo, quam falſa re,
quam brevia reſponſu. Curtius lib. 4. *Id*

conſilium non ratione prudentius, quam eventu felicius fuit: idem lib. 8. *Quis cætera auditu majora, quam vero, ſuſtinere poſſe credebat?* Val. Maxim. lib. 9. *Nec ipſa verba relatione familiaria, quam dictu faſtidienda ſunt.* Tacitus lib. 1. *Lucos viſu, ac memoria deformes.* Delirant igitur, qui dicunt, hoc ſupinum ſignificare paſſionem, niſi velis dicere, nomina etiam aliquando hanc paſſionem ſignificare: nam quum dicis; *Laude & amore dignum,* poteris exponere, ut ametur, & laudetur. Sed oſtende obſecro hanc tuam paſſionem in his & ſimilibus. Cic. *Perpeſſu aſpera.* Livius. 10.
335 *Migratu difficilia:* idem in proœmio; *Unde fœdum inceptu, quod vites, fœdum exitu,* id eſt, ut exeat, vel fine ipſo: idem lib. 1. *Eo tempore in Regia prodigium viſu eventuque mirabile fuit:* idem vigeſimo quinto; *Conſilia audacia prima ſpecie læta ſunt, tractu dura, eventu triſtia.* Sed opponit Laurentius, *ſi eſſent hæc nomina, haberent alios*

Stolidum Vallæ argumentum.

caſus. O plumbeum pugionem; Quid illa? *In promptu, natu major, noctu, diu, ſponte, aſtu, impete, vitatu, petitu, ſuppetias, inſitias,* & mille hujuſmodi? Sed quid mirum, ſi concedamus & alios caſus? quum legamus ſemper? *Nuptui dare,* & *veno exercere,* & *poſita veno,* apud Tacitum lib. 16. *Prædæ, & diviſui eſſe,* apud Livium

Digitized by Google

Livium lib. 3. Denique illud, quod ſupinum ultimum vocabant, ablativus, vel dativus eſt, per quem modum explicamus; ut ſi quæras, quo pacto aliquid ſit mirabile, reſpondebo, viſu, auditu, dictu, memoratu, exitu: „[vel certe Præpoſi„tio, *ab*, ſubauditur, ut ſenſus ſit, quod „ad viſum, auditum, dictum, memora„tum, vel exitum pertinet.]

Cap. X.

Singula participia eſſe omnium temporum, & Tempus Verbi, cui junguntur, adſignificare.

Ultra ea quæ à me ſuperius diſputata ſunt lib. 1. cap. 15. animadvertendum eſt, Participium activum ſæpè jungi * verbo ſubſtantivo. Cic. in Orat. *Eſt enim ut ſcis, quaſi extrema pagina Phædri, his ipſis verbis loquens Socrates.* Auctor in Salluſt. *Unus enim ſatis es materia habens.* Cic. de amicit. *Quid enim erat Africanus indigens mei:* idem 1. de divin. *Eſt apud Platonem Socrates dicens Critoni ſuo familiari:*

Participium activum cum verbo ſubſtantivo. 336

* *Verbo Subſtantivo*] Sic Sall. Jug. 31. *Si dediticius eſt, veſtris juſſis obediens erit.* Gell. V. 10. *Eloquentiæ diſcendæ cupiens fuit.* Sed & cum aliis Verbis: Liv. I. 27. *Quid petentes venerint.* Sall. Jug 22. *Legati in Africam maturantes veniunt.*

liari: idem lib. 6. epiſt. *Nam ſi quiſquam eſt timidus in magnis, periculoſiſque rebus, ſemperque magis adverſos rerum exitus metuens: quam ſperans ſecundos, is ego ſum.* Liv. lib. 20. *Illa longa oratio, nec ad vos pertinens ſit.* Terent. Eunuch. *Peregrinus eſt, minus potens quam tu, minus notus, amicorum hic habens minus:* idem; *Primus eſſes proferens.* Gell. lib. 5. cap. 9. *Quum antea non loquens fuiſſet.* Jungitur ſæpius aliis verbis; ut, *Vidi legentem: Diſcedens legebam.*

337 Fit nomen, * quoties caſum verbi non habet,

* *Quoties caſum Verbi*] Atqui ex ſententia Sanctii ſæpiſſime etiam Nomina, quæ dicuntur *Verbalia*, habent caſum Verbi ſui. Quapropter ſi quid diſcriminis inveniri poteſt inter uſum horum vocabulorum, ut poſſint dici modo vera Participia, modo vera Nomina, quærendum id in adſignificatione Temporis, cui Uſus diverſam conſtructionem, licet utramque vero Nomini convenientem, videtur accommodaſſe. Nam *amans virtutem* adhibetur ad notandum non modo rem ipſam, ſed & præſens illud temporis momentum. At *amans virtutis* uſurpatur ad perpetuum virtutis amorem in homine aliquo ſignificandum. Vide ſupra ad I, 15. pag. 134. Quod autem Participia vere certum Tempus per ſe adſignificent, & proinde non ſint omnium Temporum, ſatis probavimus ſupra d. l. pag. 141. &c. Unum modo addemus ad defendendum Ciceronem, cujus auctoritas in his nullo ſuo merito ſic ſatis ab Auctore Novæ Methodi in Notis Sect. IV. cap. 3. hac occaſione labefactatur: id quod tanto ſuſcipiemus libentius, quoniam nobiſcum plane ſentit. Dicit enim

Digitized by Google

nim pro Domo, *Non tulit ut interdicatur. Quid ergo? ut interdictum ſit.* O cænum &c! *Hanc tibi legem Clodius ſcripſit, ut interdictum ſit, cui non eſt interdictum.* Videmus diſtinguere Ciceronem tanquam diverſa, *interdicatur*, & *interdictum ſit*, quæ Auctor iſte ejuſdem eſſe ſignificationis, etiam quod ad Tempus, vult, licet forte alterum ſit frequentioris uſus. Certe neminem eſſe ait, qui non videat, *Velitis, ut interdictum ſit*, eandem habere vim notandi Præſentis Temporis, quam illa Terentii, *Utinam aut hic ſurdus, aut hæc muta facta ſit*, in quibus τὸ *facta ſit* ponantur pro *fiat*. At vero & Ego neminem eſſe putem; qui ſi modo animum attendat, non perſpiciat eſſe aliquod Temporis diſcrimen inter iſtas locutiones, quas Cicero ita diſerte diſtinguit, h. e. inter *facta ſit* Terentii, & *fiat* ejus interpretis. Nec enim voluit Davus apud Comicum, uti tunc fierent demum ſurdi aut muti, nam nihil eum id juvaret, quippe quum jam dicta eſſent, quæ nolebat audiri ab hero; ſed uti, antequam iſta dicerentur, eſſet jam factus vel herus ſurdus, vel mulier muta. Similiter non recte poterat proprie loquendo rogari populus, ut ei, cui nondum erat interdictum, hoc ipſo momento temporis jam *ſit interdictum*: Sed recte quidem, ut ei *interdicatur*. Scilicet Præſentis quidem Temporis eſt *ſit*, at *interdictum* Præteriti. Sæpiſſime autem Participium cum verbo alterius Temporis conjungi, ſervata tamen ſingulis ſui Temporis adſignificatione, abunde ſupra probavimus, & agnoſcit ipſe Auctor in hiſce locutionibus, *dicturus ſim* &c. Quidni ergo & in aliis, & proinde etiam in *interdictum ſit?* quod cum duo Tempora adſignificet, differre utique debet ab *interdicatur*, quod unius eſt Temporis. Non diffitear tamen, potuiſſe ea dicentem, quæ Cicero arguit, ſatis ſuperque defendi, ſed ita, ut ſic intelligatur τὸ *deinceps*, hoc ſenſu, ut ei jam ſtatim ab hoc tempore deinceps ſit interdictum. Cur ergo Cicero eum ita exagitat? Quia in legibus, quam

Participium activum quando fiat Nomen.

bet; ut *Virtutis amans*, unde formantur comparativa, & ſuperlativa.

Amaturus, jungitur omnibus verbis, & temporibus, etiam futuris. Vide ſupra libr. 1. cap. 15. pag. 144. &c.

Amatus, jungitur omnibus verbis; ut, *amatus eras*; *comitatus eſt patrem*, vel à *patre*. Supra lib. 1. cap. 15. pag. 146. &c.

Amandus, jungitur omnibus verbis, &
338 temporibus, etiam futuris: ut, *Lectio legenda erit*. Valla lib. 1. cap. 26. negat poſſe dici; *Timeo te verberandum fore*. Sed fallitur. Cicero ad App. lib. 3. *Quaſi divinarem tali in officio fore mihi expetendum aliquando ſtudium tuum*. Livius lib. 37. *Aut ſub pellibus habendos milites fore:* & lib. 6. *Eo quoque enim mittendos fore legatos:* & lib. 8. *Non id Corneliæ magis familiæ, quam urbi Romæ fore erubeſcendum*. Vide ſupra libro 1. cap. 14. pag. 128. & cap. 15. pag. 153. &c.

Participia in Nominativo.

In Rectis plerumque jungitur verbo ſubſtantivo; ut, *legenda eſt lectio*; *legendæ ſunt epiſtolæ:* ſic etiam *legendum eſt*, *tacendum eſt*, ſubaudi τὸ *legere*, τὸ *tacere*, ut jam diximus. Neque, *legendum eſt*, rectè dici-

Legendum, non eſt Gerundum, ſed Participium.

quam maxime poteſt, pro- tum, recte diſtinxiſſe Ci-
pric & ſine ambiguitate ceronem inter iſtus locu-
ulla loqui earum Auctores tiones.
debent. Manet illud cer-

Digitized by Google

dicitur Gerundum nominativi, non magis, quam *lectum eſt*, in utroque enim deeſt, τὸ *legere*, & utrumque participium eſt paſſivum in recto caſu; & in accuſativo erit, ſi dicas, *legendum eſſe*, *lectum eſſe*.

Participia in Genitivo

In Genitivis pendet à Nominibus genitivum regentibus; ut, *tempus eſt legendæ lectionis*, & *legendarum lectionum*, & *legendi* τοῦ *legere*.

In Dativo.

In Dativis; ut, *Terentianæ comœdiæ conferunt expoliendæ linguæ, & ſcribendis fabulis*. Liv. *Si Reſp. ſolvendo æri alieno non eſſet*, & *tu ſolvendo non eras*, ſubaudi, *æri alieno aptus*, vel *idoneus*.

In Accuſativo.

In Accuſativis dicimus; *Cenſeo reddendam pecuniam*, vel *reddendas pecunias eſſe*, vel *fore*; & *veni ad ſolvendam pecuniam*, vel *ſolvendas pecunias*. „[Cæſar 1. belli „Civil. *Miſericordia civium, quos inter-„ficiendos videbat*, ſubaudi *eſſe*, vel *fore*, „id eſt, interfectum iri.] Ineptè præcipit Valla, eſſe quædam verba, quæ huic voci juncta præpoſitionem recuſent; qualia, *loco*, *conduco*, *mando*, *curo*, cæt. ut, *curavi mittendas literas*; *locavi faciendam domum*; cum aliis verbis requiri præpoſi- 539
tionem; ut, *Veni ad ſalutandam matrem*, vel *propter ſalutandam*. Ridiculum profecto eſt, quærere de nomine Adjectivo, quando cupiat, aut reſpuat præpoſitionem: ſe-

Lib. 1. cap. 27.

quitur

quitur enim ſemper ſuum ſubſtantivum; ut, *vidi hominem doctum*, vel *ad hominem doctum accedo.* Itaque nullum erit verbum, cui ego hanc vocem in *Dum*, cum præpoſitione, aut ſine illa non adjungam; ut, *veni ad ſalutandam matrem*; & *veni iterandam viam*; & *trado tibi puerum docendum*, vel *trado tibi pecunias ob docendum puerum, Curavi mittendas pecunias*; vel *Curavi rem ante mittendas pecunias.* Horat. *Hæc porcis comedenda relinques.* Itaque primus accuſativus verbi non habebit præpoſitionem, ſecundo autem neceſſario eſt adhibenda.

In Ablativo. In Ablativis ſemper à præpoſitione pendet, ſed frequentius ſubintellecta; ut, *Sudas in componendo carmine*, vel *componendis carminibus.* Valla loco citato; *Cavendum*, inquit, *ne id verbum ſignificet motum, quale eſſet*, Revertor ab arando. Fallitur longe. Cicero in Bruto; *Iidem traducti à diſputando, ad dicendum inopes reperiuntur:* idem; *à dicendoque deterrent:* idem 2. Orat. *Ipſe à dicendo refugiſti.* Quæ exempla, ſive ſint, ut iſti aſſerunt, Gerundi ablativi, ſive ſint hujus Participii, ſubintellecto ſubſtantivo, non liberant ab errore Vallam. Cicero in Verrem; *Non videor omnino à defendendis hominibus, ſublevandiſque diſcedere:* idem 3. Orat. *à regendis civitatibus totos ſe ad cognitionem rerum tranſtulerant.*

C A P.

Digitized by Google

344

Cap. X.

De his formis, Amaturum eſſe, Amatum ire, Amatum iri, & Amaturum abſolutè.

SUſtulimus ex conjugationibus has voces, * *Amaturum eſſe*, vel *fuiſſe*, & *amandum eſſe*, vel *fuiſſe*, & *amatum ire*, vel

* *Amaturum eſſe*] Haud ſcio, an ſatis recte hoc quidem ex conjugationibus ſuſtulerit. Certe videntur ipſi Veteres id habuiſſe in paradigmate ſuo conjugationum. Unde factum, ut id tanquam omni Generi ac Numero reſpondens, æque ac *Amare* & *Amaviſſe*, adhibuerint. Vide quæ diſputavimus ſupra pag. 117, 118. & 126. Scioppius quidem in extremo hujus Capitis Ellipſin in ea locutione ſtatuit, quaſi intelligeretur *Negotium*. Sed repugnant verba Quadrigarii apud Gellium I. 7. *Dum ii conciderentur, hoſtium copias ibi occupatas futurum.* Nec enim ſtatui hic ulla ratione poteſt ea conſtructio, aut dici, hoſtium copias eſſe negotium futurum ibi occupatas. Quid ergo? Manifeſte *futurum eſſe* ponitur hic eodem plane modo, & eadem conſtructione, qua *fore*. Cujus nulla poteſt reddi ratio, niſi quod forte in paradigmate conjugationum id habuerint, & acceperint tanquam indeclinabile Infinitum, æque ut *amare*, & *amaviſſe*. Unde Gellius ait iſta *amaturum* &c. *indefinito modo* dicta, *qui neque in numeros, neque in perſonas, neque in genera diſtrahitur, ſed omnia iſtæc una eademque declinatione complectitur*; & proinde illa iſtic *neque virilis eſſe generis, neque neutrius*, ſed adhiberi tanquam *verba ab omni neceſſitate Generum* ab-

vel *iri*, quia hoc ſyntaxis eſt, non Analogiæ: ineptum enim & præpoſterum fuerat, in verbis conjugandis, de ſyntaxi præcipere. & quemadmodum dicis, *homo doctus eſt*, *mulier pudica eſt*, ſic dices, *homo eſt amaturus*, vel *amatus*, vel *amandus*, *mulier eſt amatura*, *amata*, *amanda*. Sic vero ſe res habet; Duo activa participia adjuncta verbo ſubſtantivo, totam perficiunt cujuſlibet verbi activam, & duo paſſiva totam paſſivam. Sic *Amans ſum*, *Amans eram*, *amans fui*, &c.& in infinitivo, *Amantem*, vel *amantes eſſe*, *fore*, vel *fuiſſe*. Rurſus, *Amaturus*, *amatura*, *amaturum*, *ſum*, *eram*, *fui*, *ero*; *Amaturi*, *amaturæ*, *amatura*, *ſumus*, *eramus*, *erimus*; & infinitivo; *Amaturum*, *amaturam*, *amaturum*, vel *amaturos*, *amaturas*, *amatura*, *eſſe*, *fore*, vel *fuiſſe*. In paſſiva, *Amatus*, *amata*, *amatum*, *ſum*, *eram*, *fui*, *ero*; in infinito, *amatum*, *am*, *um*; *amatos*, *as*, *a*, *eſſe*, *fore*, vel *fuiſſe*. Sic, *amandus*, *a*, *um*, *ſum ero*, *fui*; in infinito, *Amandum*, *am*, *um*, vel *amandos*, *as*, *a*, *eſſe*, *fore*, vel *fuiſſe*. Dicam adhuc planius, * *Amatus*, *a*,

abſoluta. Rectius tamen poſteriores iſtam periphraſin, animadverto, Neutra exempli tantum loco in paradigmate poſita, per ſua Genera & Numeros variarunt.

* *Amatus ſum*] Hæc ſatis refu-

Digitized by Google

a, um, ſum, vel *fui*, non eſt tempus præteritum in paſſiva, non magis, quam *amandus, a, um, ſum*, vel *fui*. Verba enim in *Or* nullum habent præteritum, ſed *amatus ſum*, præſentis vicem ſupplet, *amatus fui*, præteriti, *amatus eram*, imperfecti, *amatus fueram*, pluſquam perfecti, &c. Utimur tamen jam promiſcuè, *Amatus ſum*, vel *fui*, pro præterito, quod magis ex natura verbi ſubſtantivi accidit, quam ex vero præterito. Itaque *Amatus ſum*: duæ ſunt voces, non una.

Idem ferè dicendum de, *amatum ire*, & *amatum iri*, de quibus neſcio, quas tricas inculcat Laurentius lib. 1. cap. 28. Quid ſit tenendum, paucis accipe. Hoc verbum *Eo*, ut notum eſt, motum ſignificat; ut, *eo piſcatum*; aliquando tamen ita ſupinis adjungitur, ut res una eſſe videatur, neque ulla motus vera ſignificatio
perſpiciatur; ut, *Credo carmina lectum iri*, 342
id eſt, legi; *cur te is perditum*, id eſt, perdis. * Denique *lectum ire*, aut *iri*, non

ſunt

refutata ſunt ad lib. I. cap. 15. pag. 146. Nam revera *Amatus* eſt Participium, & proinde adſignificat Tempus aliquod. Id vero eſt Præteritum. Nec tamen propterea quiſquam ſentit, *Amatus ſum*. eſſe unam vocem.

* *Denique lectum ire*] Immo vero Grammatice omnes hæ locutiones ſunt Præſentis Temporis, & præſentem motum notant, licet

cet res ipſa, quæ in iis ſignificatur illo vocabulo, quod Supinum dicitur, futura ſit. Etenim, *cur te, is perditum*, denotat, cur id agis, cur ei rei operam das, ut te perdas. Ubi ea res, *perditio* ſcil. *ſui*, eſt quidem futura, ſed tamen illa operæ datio in eam rem eſt Præſens, & proinde verbo Præſentis Temporis *ire* enunciatur. Sic *credidi vos læſum iri*, non eſt ſimpliciter Præteriti Temporis, ſed potius tria iſtic tempora deſignantur, duo Grammatice, unum ſenſu & reipſa. *Credidi* notat Præteritum, *Iri* diurinam durationem Temporis ex Præterito uſque in Præſens. vel ſimpliciter Præſens tempus in tempore præterito, ſeu præſentem motum ad vos lædendos illo tempore, quo eum motum fieri credidi, *Iri læſum* conjunctim ſignificat Futuram parari læſionem. Non ergo interpretanda erant illa verba ſimpliciter per *Credidi vos lædi*, ſed potius, ab hominibus id agi, ut vos lædant, iri ad læſum vos ſeu veſtri, & ſic rationem ac viam veſtri læſus, h. e. veſtræ læſionis, iniri. Et ita ſe res habet in omnibus, quæ ſequuntur. Explicita ſic autem hujus locutionis analogiâ, patet jam accuſativum *Vos* ſequi in conſtructione, ſed per Ellipſin Præpoſitionis, unde proxime regitur ille Accuſativus, voculam *Læſum*. Ordo enim eſt, credidi iri ab aliis ad læſum vos, ſeu, quod ad vos. Verum heic difficultatem pariunt nonnulla Auctorum loca, quæ alium ordinem videntur ſuadere. Scilicet Catonis apud Gell. X. 14. *In illa contumelia, quæ mihi per hujuſce petulantiam factum itur.* Quinctil. IX. 2. *Reus paricidii damnatum iri videbatur.* Plaut. Rud. IV. 7. 16. *Mihi iſthæc videtur præda prædatum irier.* Scioppius Parad. Ep. 2. omnia hæc loca immutat, legendo *Quam*, *Reum*, *iſtac prædâ*, opponentibus ſe tamen Voſſio Conſtruct. 54. & Nova Methodo. Quin ipſe Gellius ſuis in interpretando locutionibus ſatis ſuperque ſignificat locum illum Catonis non eſſe corruptum. Voſſius autem non tam rationem ſeu originem harum locutionum, quam ſignificationem explicat, dum

Digitized by Google

dum ait, *contumelia factum itur* idem eſſe, quod *contumelia fit.* Nam *ire factum* poni aliquando ſimpliciter pro *facere*, & *iri factum* pro *fieri*, quia quod factum itur, plerumque etiam fiat. At Nova illa Methodus rationem quoque earum locutionum non eſſe difficilem redditu, ſecundum ipſius Grammatices principia, cenſet. Nempe *iri* hic eodem modo conſtrui & ſumi, quo ſūmeretur *duci.* Eſſe enim *Eo* verbum Activum, & proinde habere etiam Paſſivum. Immo ex ſententia ipſius Scioppii poſſe etiam *Eor* recte dici. At vero ſi maxime Activum ſit *Eo*, non tamen vel ſic, neque ex Scioppii, neque ex aliorum ſententia, erit ejus Generis, ut varios recipiat Accuſativos, *Eo reum*, *Eo contumeliam* &c. Sed ut tantummodo Cognatum, ſcil. *viam* vel *iter*. Et proinde in Paſſivo poſſet quidem ex ſententia Scioppii dici *Eor*, ſed non aliter, quam ſi loqueretur ipſa *Via* vel *Iter*. Immo in hiſce locutionibus *Iri damnatum* &c. vult Scioppius ſemper intelligi *viam* ante *τὸ iri.* Rectius ſane, quam qui analogice & Grammatice cenſent dici, *Reus*, vel *contumelia*, *itur*. Quid ergo? Κατάχρησις ſeu Abuſus hic eſt, haud dubie primum ex incuria loquendi ortus, & eodem modo expediendus, quo pag. 343. & ſeq. ſimilia pene explicuimus. Etenim quum ait Horatius, *Magna minorve foro ſi res certabitur unquam.* Ovid. *Certatam lite Deorum Ambraciam.* Cicero, *Ne victoria quidem plauditur.* Alii paſſim, *Triumphantur hoſtes*: ex abuſu dicta ſunt hæc omnia, dum, quia in Activo recte quidem, ſed figurate per Ellipſin, poterat dici *triumphare hoſtes victos*, *certare aliquam rem in foro*, *plaudere victoriam*, ea nonnulli, non animadverſa ratione harum locutionum, ſimpliciter tranſtulerunt in Paſſivam formam, mutando Accuſativo in Nominativum. Et proinde ſicuti *Certare aliquid in foro*, *Triumphare Medos*, ſignificat certare propter al. triumphare de Medis: Sic, *Certatur illa res*, *triumphantur Medi*, denotabit re ipſa, certatur propter illam rem, triumphatur de Medis. Jam ſimili pene abu-

 ſu,

344 ſunt tempora futuri, aut præſentis, ut pu-
tant

ſu, & eodem plane ſenſu dicitu, *Reus ille itur damnatum*, h. e. propter illum reum itur ad damnationem; *Contumelia itur factum*, pro, contumelia eſt, ad quam faciendam itur, ſeu propter quam itur ad factum. Similis porro hiſce videtur etiam hæc, abuſiva item, licet frequentiſſima, locutio: *Petrus dicitur id feciſſe*, vel *eſſe doctus*, pro quo Analogia Linguæ Latinæ poſtularet, *dicitur*, *Petrum id feciſſe*, vel *Petrum eſſe doctum*. Sed & hic quum Activum eſſet, *Dicunt Petrum eſſe doctum*, in Paſſivo ſimpliciter, & ad exemplum etiam Græcorum, Accuſativos mutarunt in Nominativos: Ut adeo, *Petrus dicitur eſſe doctus*, idem ſit, quod de Petro dicitur, eum eſſe doctum. Hujuſmodi exemplis & rationibus abuſus iſtarum locutionum & vera lectio in Catone & Quintiliano aſſeri debet. At Plautum nullus dubito, recte emendatum à Scioppio, niſi quis malit cum Salmaſio τῷ *Iri* iſtic accipere poſitum pro *Ire*, quod ego tamen faciendum non putem. Ceteroquin enim, ſicuti *Contumelia itur factum*, quod ad ſenſum, revera idem eſt, quod, *contumelia mihi fit*, vel potius *fiet*, *Reus itur damnatum*, idem quod *Reus damnabitur*, ſic ergo & *præda itur prædatum* deberet ſimiliter ſignificare, *præda prædabitur* paſſive, atque ita etiam à Voſſio exponitur. Sed Plautus plane aliud voluit. Nempe *præda hæc ibit ipſa prædatum*, ſeu *prædabitur*, activo ſenſu. Sequitur enim confeſtim, *ut cum majore dote abeat, quam advenerit*. Præda ergo futura erat prædatrix, ſcil. majoris iſtius dotis. Hæc autem ſententia effertur verbis Plauti, ſed ita demum, ut correcta ſunt à Scioppio. Scilicet *videtur mihi irier prædatum iſthâc prædâ*, h. e. iri ab hac præda prædatum, ut præda ſit, quæ eat prædatum; vel, iri ab aliis prædatum per hanc prædam, ut illa auctior abeat quam advenerit.

Digitized by Google

tant, ſed ponuntur aliquando pro præſenti, aliquando pro præterito, ſæpius pro futuro; *Credidi vos læſum iri*, id eſt, lædi, Præteriti eſt; *Spero carmina lectum iri*, id eſt, legi, futurum eſt. Quæ diximus teſtimoniis comprobemus. Terent. Andr. *Tu tibi in meam vitam laudem is quæſitum, ſcelus*, id eſt, quæris: ibid. *Cur te is perditum*, id eſt, perdis. Salluſt. Catil. *Et dum paucis ſceleſtis parcunt, bonos omnes perditum eant:* idem Jugurth. *Ne ignoſcendo malis bonos perditum eatis:* idem de Rep. ord. *Dignitate alios, alios civitate everſum irent*. Plaut. Aulul. *Ut me, meoſque perditum ires liberos*, id eſt, perderes: idem Caſin. *Argentum ſi quis dederit ultro ibit nuptum*, id eſt, nubet: idem Ciſtell. *Eunt depreſſum, quia nos libertinæ ſumus*, id eſt, deprimunt: Idem Bacchid. *Et me ires conſultum male*, id eſt, malè conſuleres. Plinius in Paneg. *Ereptum alienas pecunias eunt*. Tacitus lib. 15. *Contumelias ultum ibat*. Exempla infiniti. Quinctil. libro 12. cap. 1. *Ultum ire ſcelera*, id eſt, ulciſci. Plaut. Ciſtell. *Qui mihi magis potueritis ire honorem habitum neſcio:* idem Bacchid. *Deſiſtas tantopere ire oppugnatum*. Idem Milite; *Mihi amanti ire opitulatum*. Salluſtius Jugurth. *Quippe cui Romæ omnia venum ire in animo hæſerat:* ibid. *Cum*

 maxi-

maxima cura ultum ire injurias feſtinat, id eſt, ulciſci. Mart. lib. 3. *Gaudes ducentas nuptum ire poſt mortes*, id eſt, nubere. In paſſiva, Cicero 1. de divin. *Remigem quendam vaticinatum, madefactum iri minus triginta diebus Græciam ſanguine*, id
345 eſt, madefieri. Ter. Hecyr. *Quum interea rumor venit datum iri gladiatores*. Plaut. Rud. *Mihi iſthæc videtur præda prædatum iri*. Cic. 2. de invent. *Si illud concedatur, id non conceſſum iri oportet*. Plin. 2. epiſt. *Quæ abſolutiora mihi videbantur, non fuit alienum judicio tuo traditum iri*. Lactant. lib. 1. *Et Erythræam ſe nominatum iri prælocuta eſt*. Itaque in activa; *Gaudes nuptum ire*, præſentis eſt. *Gaudebis nuptum ire*, futuri; *gaviſa fuit nuptum ire*, præteriti. In paſſiva; *Dictum iri oportuit*, præteriti temporis eſt; *Dictum iri oportet*, præſentis; *Dictum iri oportebit*, futuri. Ex his collige, hanc eſſe periphraſim, in qua verbum *Eo*, non ſignificat, ut dixi, propriè motum, ſed velut coire cum ſupino; ſic Græcè διὰ φροντίδος ἔχει, pro φροντίζει, *honorat*; παίζεις ἔχων, pro παίζεις, *ludis*; εἰμι ὤν, pro *ſum*, & multa hujuſmodi. Sic Latinè; *facere verba*, pro *loqui*; *fac nos miſſos*, pro *mitte*, & ſimilia. Nunc expendamus locum Ciceronis in epiſtol. 1. lib. 5. Verba Metelli ad Ciceronem

Digitized by Google

ronem ſunt; *Exiſtimaram pro mutuo inter nos animo, & pro reconciliata gratia, neque me abſentem ludibrio læſum iri, nec Metellum fratrem ob dictum, capite, ac fortunis per te oppugnatum iri.* Cui reſpondet Cic. *Scribis ad me, te exiſtimaſſe, pro mutuo inter nos animo, & pro reconciliata gratia, nunquam te à me ludibrio læſum iri:* & inf. *Quod ſcribis, non oportuiſſe Metellum fratrem tuum ob dictum à me oppugnari,* &c. Vides, *oppugnatum iri*, & *oppugnari*, nihil omnino inter ſe differre, quandoquidem ad, *læſum iri*, & *oppugnatum iri*, reſpondet Cicero per *læſum iri*, & *oppugnari.*

Gellius lib. 1. c. 8. docet, apud antiquos in uſu fuiſſe hanc vocem, *Amaturum* in infinito, ſine numeris, generibus, aut perſonis, ita ut purum verbum, non participium deberet appellari, ut Gracchus; *Credo ego inimicos meos hoc dicturum.* „[Varro 1. ruſt. 68. *Penſilia, ut uva,* „*mala, & ſorba, ſi non demſeris ad edendum,* „*ad abjiciendum deſcenſurum ſeminantur.* „Valerius Antias; *Si res divinæ factæ eſſent,* „*omnia ex ſententia proceſſurum eſſe.* In ta„libus autem niſi ſit Syllepſis numeri, ge„neris, aut utriuſque Ellipſin conſtituere „licet, quaſi ſubaudiatur, *Negotium*, id „eſt, Res, credo inimicos eſſe negotium 346

„ talia dicturum; *Omnia ſunt hominum tenui pendentia filo*, ſubaudi, *negotia*, ut „ Negotia hominum, dicatur Homines; „ ſicut Cicero dixit *Calliſthenis negotium*, „ pro Calliſthene.]

Cap. XII.

De Præpoſitione.

PRæpoſitio eſt vox expers numeri, quæ caſibus præponitur, & in compoſitione reperitur. Proprium itaque eſt præpoſitionis, anteire caſum nominis: nam ſi ſecus fiat, figura eſt anaſtrophe, neque propterea natura præpoſitionis mutatur. Contra ſentit I. Scalig. de cauſis ling. Lat. adducitque illa trita, *Mecum, tecum, ſecum, tranſtra per*, &c. ſed falſo: Rectum enim erat, *cum me, cum te*, &c. Præpoſitio inter particulas principatum obtinet, propterea quod caſus regat, quum cæteræ omnes caſum regere non poſſint, etiamſi aliter Grammaticis videatur. Puti-
247 dum autem commentum eſt, verbum regere caſum aliquem media præpoſitione; ut ſi dicas, *Abſtineo me à pecuniis*, quum omnis ablativus neceſſariò à præpoſitione regatur, ut jam diximus. Et in hac oratione; *Omnes ibi erant præter Catonem*, non-

Digitized by Google

ne monſtri ſimile eſt dicere, Catonem regi à verbo, *erant*?

Ex numero præpoſitionum, quas Grammatici pertinaciter aſſerunt, aliquas ſuſtulimus, ſupra lib. 1. quum de earum natura egimus.

Quapropter, *quamobrem*, præpoſitionis eſt Anaſtrophe, Grammatici vocant conjunctiones: ſed *quapropter*, id eſt, *propter qua*, vel *propter quæ*; ut, *ſi qua*, *ne qua*, ſunt accuſativi antiqui. *Quamobrem*, cur in ſingulari ſit conjunctio, & in plurali non item, ut, *quas ob res*, non video; „[alioquin & *hanc ob rem*, conjunctio e„rit, quo Lucretius utitur lib. 6. *Frigi„dus hanc ob rem ſit fons in luce diur„na.*]

Quocirca, id eſt, *circa quod*, eodem modo per anaſtrophen dicitur, ubi *d* aufertur, euphoniæ gratia. Sic Cæſar Scaliger: mihi tamen τὸ *Quo*, eſt accuſativus pluralis, id eſt, *circa qua*, ut mox dicetur in conjunctionibus.

Am, regebat olim accuſativum; ut, *Am terminum*, unde *ambire*, *ambarvalia ſacra*; nunc tantum in compoſitione reperitur.

Præpoſitiones caſu deſtitutæ mihi adverbia non ſunt, ſed confugiendum ad ellipſin: deeſt enim caſus rectionis, ut in illo Virg.

Vide & pag. 234. *Longo poſt tempore venit*, id eſt, in longo tempore, poſt id tempus. Vide Ellipſin Præpoſitionum.

CAP. XIII.

348

De adverbio. Nullum caſum regit, niſi pro nomine accipiatur.

ADverbium videtur dici quaſi *adverbum* quia verbis, velut adjectivum adhæret; ut, *benè dormit*, *graviter diſputat*, *lente ambulat*; & eſt proprius Modus in verbis, non ut grammatici putabant, comminiſcentes Imperativum, Subjunctivum, cæt. quos nos ex conjugationibus ſuſtulimus ſupra lib. 1. capit. 13. Junguntur & adverbia aliis partibus; ut, *bene doctus*, *bene mane*, *valde velociter*. Sed hîc etiam modus, quo aliquid fit, aut eſt, ſignificatur.

At vide iſtic Notas.

Adverbia, niſi pro Nomine accipiantur, nullum caſum regunt; ut, *Crurum tenus*, *Tenus* non eſt præpoſitio, quum genitivum habet; ut, *ſatis vini*; „ [ſubauditur enim, „ *fine*, ut integrum ſit, *crurum fine tenus*. „ Salluſt. *Fine inguinum ingrediuntur mare*. „ ubi ſupplendum *tenus*. Vide Ellipſin, „ *Finis*.]

O, dicunt regere tres caſus; ut, *O vir fortis, atque amicus*; *O curas hominum*;

O Ce-

O Cæſar invicte. Sed quum dicunt, ait Cæſar Scaliger, O eſſe optandi, tantum abeſt, ut aſſentiar, ut etiam, * *utinam*, putem eſſe interjectionem: neque enim modum ullum apponit verbo; idem enim eſt, 349
Amarem, & *utinam amarem.* Et, *O mihi præteritos referat ſi Jupiter annos*, idem eſt, heu, quare mihi non refert Jupiter? neque omnino vocandi ullum adverbium ſit; nihil enim detorquet, aut addit, aut tollit à Nomine. *Hæc ille.* Vide quæ ſupra lib. 1. cap. 13. dicta ſunt.

Quo, & *Unde*, ſunt qui dicant regere accuſativum; quia dixit Horat. *Quo mihi fortunam, ſi non conceditur uti?* & Cic. *Quo mihi Martis ſignum pacis amatori?* Horat. *Unde mihi lapidem, quorſum eſt opus? unde ſagittas?* Juven. *Unde tibi frontem, libertatemque parentis?* Sed in his deeſt verbum *Paro*, vide in Ellipſi.

En, & *Ecce* non regunt accuſativum, vel nominativum. Vide Ellipſin verborum.

C A P.

* *Utinam putem eſſe interjectionem*] Immo vero eſt ejuſdem naturæ, cujus *ut* & *uti*. Quibus τὸ *Nam* additur, ut aliis etiam particulis, veluti *quanam*, *undenam*, *nunnam*. Ter. Ad. III. 4. 42. immo & nominibus. Plaut. Aulul. III. 2. 13. *quid tibi meisnam in ædibus erat negotii.* Bacch. V. 1. 27. *Quid tibi ex filionam ægre eſt.* Porro ante τὸ *utinam* ſemper integra adhuc ſententia intelligenda eſt, uti oſtendimus pag. 105. extr.

Cap XIV.

De conjunctione, contra omnium ferè opinionem.

Conjunctio neque caſus, neque alias partes orationis, ut imperiti docent, conjungit: ipſæ enim partes inter ſe conjunguntur, ut nomen nomini, nomen verbo, &c. Sed conjunctio orationes inter ſe conjungit; ut, *Cæſar pugnat*, & *Cicero ſcribit*. At verò quum dicis; *Cicero ſcribit, & vigilat*, duæ ſunt orationes in Zeugmate figura: item; *Cicero, & filius valent*, figura ſyllepſis eſt; ut, *Valet Cicero, & valet filius*. Vide ſupra lib. 1. cap. 18.

Lib. 3. cap. 1. Neque huic aſſertioni obſtat, quod Valla, & omnes grammatici mordicus tenent, Conjunctionem ſemper jungere ſimiles caſus, exceptis paucis; ut, *Emi drachma,*
350 *& pluris*. Nec enim conjunctio inventa eſt, ut ſimiles caſus jungeret. Sed demus ita eſſe, nonne ſimilia junguntur in illis;
Lib. 3. cap 17. *emi drachma, & pluris*, quum deſit; *pretio?* Vide Ellipſim: Idem Valla: *magna auctoritate es vir*, vel *magna auctoritatis*: & ſubdit; *Cæterum in eadem oratione non*
Lib. 7. cap. 2. *eſt utendum genitivo, & ablativo, niſi velimus illud Plinianum ſequi*, Choromandarum gentem, ſilveſtrem ſine voce, ſtridoris

doris horrendi, hirtis corporibus, oculis glaucis, dentibus caninis. *Hæc Valla*: qui etiam paulo inferius adducit contra ſe duo Ciceronis teſtimonia, quæ vel non intelligit, vel non admittit; ut, *Lentulum noſtrum eximia ſpe, ſummæ virtutis adoleſcentem*: & *Scipio Africanus id ætatis, atque his rebus geſtis*. Hic ſudat Valla, & Lib.
nihil explicat: idem alibi majores nugas cap. 26.
nectit, dum conjunctionis officium putat eſſe, ſimiles caſus conjungere; quum, ut dixi, * orationes tantum conjungat. Et 351
hanc meam ſententiam ipſa Vallæ teſtimonia

* *Orationes tantum conjungat.*] Licet diverſiſſimæ conſtructionis. Diverſos caſus junxit per conjunctionem Gellius 3. 16. *Cum faceret eodem nomine & ejuſdem argumenti Comœdiam.* Sall. Jug. c. 61. *Facile Numidæ perſuadet, cum ingenio infido, tum metuenti &c.* Diverſiſſimam in verbis & in integra oratione conſtructionem per conjunctiones conjunctam videre licet apud Liv. l. 1. *Satis conſtat &c. Caſibus deinde variis Antenorem cum multitudine Henetum veniſſe in intimum maris ſinum, Euganeiſque pulſis Henetos Trojanoſque eas tenuiſſe terras, &, in quem primum egreſſi ſunt locum, Troja vocatur.* Florus III. 20. *Tandem etiam totis imperii viribus contra Mirmillonem conſurgitur: puderemque Romanum Licinius Craſſus aſſeruit.* Sall. Jug. 79. *Græci optionem Carthaginienſium faciunt, uti vel illi, quos finis populo ſuo peterent, ibi vivi obruerentur; vel eadem conditione ſeſe, quem in locum vellent, proceſſuros.* Val. Max. I. 1. 2. *Pont. Max. flaminem Martialem urbem egredi paſſus non eſt: religionique ſummum Imperium ceſſit.* Vide &, quæ notavi ad I. 8,

nia confirmant; quibus etiam adde Cicer. de Nat Deorum; *Itaque plectri ſimilem linguam noſtri ſolent dicere; chordarum, dentes; nares cornibus iis, qui ad nervos conſonant in cantibus.* Vides vocem *Similem* nunc genitivo, nunc dativo conjungi. Horat. *Aut ob avaritiam miſera, aut ambitione laborat:* idem; *Hoc ego commodius, quam tu præclare Senator, Millibus atque aliis.* Martial. lib. 12. *Si te rure coli, virideſque pigebit ad aras.* Ter. *Nam qui mentiri, aut fallere inſuerit patrem.* Cic. *Me, ut ſibi eſſem legatus non ſolum ſuaſit, verum etiam rogavit.* Salluſt. Catil. *Imitari bonis, quam invidere malebant.* Cic. 4. epiſt. *Ne; aut tibi exire ex urbe neceſſe ſit, aut mihi accedere.* „[Plaut. Pæn. prolog. „*Si quid mandare vultis, aut curarier:* „idem Aſin. *Ut meque, teque, atque in-* „*genio noſtro decuit.* Livius 28. *Una &* „*trajeciſſe me audiſtis, & molientem hinc* „*Annibalem, & obſideri Carthaginem:* ubi, „*molientem*, non *moliri* dixit.] Cæſar 3. Civil. *Nulla fuit civitas, quæ non Cæſari pareret, atque imperata faceret.*

De Quamvis, Licet, Quanquam, Etſi.

LAURENTIUS VALLA anxiè torquetur in explicanda differentia harum particularum, *Quamvis, Licet, Quanquam, Etſi.* cæt. & tandem nihil agit. *Quam-*

Quamvis factum eſt ex, *Quantumvis*, & *Quantumvis* ſunt duæ voces, ex *volo*, & accuſativo *Quantum*. Hinc poteris expiſcari, quo in loco, aut quam in partem ſcriptionis ſedem habeat: eſt enim veluti concedentis, „[ut deſit, * *Fac ut*, *dato* „*ſeu poſito quod*, *tantum*, *quantum vis*;] neque unquam reperietur vox *Quamvis*, ubi tu non poſſis ſubſtituere, *Quantumvis*. Virgil. *Quamvis multa meis exiret victima ſeptis*, id eſt, quantumvis. Horat. *Ille quantumvis ruſticus*, *inquit*. Apud Horatium ſemper legitur in primo præſenti; ut, *quamvis conſpicitur*; *quamvis eſt monitus*, *quamvis fingeris ad rectum*; *quamvis ſatis tibi conſulis*. † Alii cum ſecundis temporibus jungunt. Cic. *Quamvis ille felix*

Quamvis cum indicativo.

Et ſubjunctivo.

* *Fac ut &c.*] Vel potius *etiamſi*. Veluti in illo Virgilii. *Quamvis multa &c.* pro quo plenius diceretur, etiamſi exiret tam multa, quam multa ut exeat, vis. Hinc conjunctim apud Cicer. ad Atticum XVI. 7. *etſi quamvis*. Et mox *licet quamvis*. Neutiquam vero *Quamvis* eſt factum ex *Quantumvis*. Vide, quæ mox dicam ad Vocem *Quanquam*.

† *Alii cum ſecundis*; *&c.*] Neque *ſemper* Horatius primis, h. e. indicativis temporibus; neque alii ſemper ſecundis, h. e. Subjunctivis. Etenim Horatius Od. IV. 6. *Filius quamvis Thetidos Marinæ Dardanas turreis quateret*. Et Serm. II. 4. *Nam quamvis referas memori mihi pectore cuncta*; *Non tamen &c.* Et ſic alibi. Sæpius tamen ille primis jungit temporibus, ſed & id faciunt quoque Alii, licet frequentius ſecundis. Ovid.

lix ſit, *ſicut eſt*. Virgil. *Quamvis ille niger*, *quamvis tu candidus eſſes*. Itaque ſicut utitur, *amaſti*, pro *amaviſti*, ita *quamvis*, pro *quantumvis*.

Licet, verbum purum putum; ut, *Per me licet*, quod Hiſpanè melius explicatur, *Sea*, *preſupongamos*. Eſt etiam concedentis, ut, quum quis dicit: *Veniam ad te?* * alius reſpondet, *licet*. Hinc *libri licent*, *ſervi licent*, id eſt, venduntur. Hiſp. *An-*

Ovid. III. Faſt. *Mœnia conduntur*, *quæ*, *quamvis parva fuerunt*, *Non tamen expedit tranſiluiſſe Remo*. Vide & Voſſium de Conſtruct. cap. 17.

* *Alius reſpondet*, *licet*.] Et hinc ſimpliciter etiam pro affirmatione ponitur. Pl. Amph. I, 3, 46. IUP. *Nunquid vis?* ALC. *Ut actutum advenias*. IUP. *Licet*. Capt. V. 1. 29. *Sed quæſo ut hominem jubeas arceſſi*. HE. *Licet*. Et ſic alibi ſæpius. Sed inprimis Rud. IV. 6. Ubi per totam Scenam reſpondetur hoc vocabulo, adeo ut Trachalio diſcedens dicat. *Di illum infelicent cum ſua licentia. Ita meas replevit aures*, *quicquid memorabam*, *Licet*. Eſt autem τὸ *Licet* formatum vel ex Græco Δίκη, ut voluit jam Voſſius, D. in L. mutato, quod, ſæpiſſime, fit in derivationibus: atque adeo notat tunc *jus eſt*, quia etiam, quidquid mihi licet, id quaſi jure meo facio, etiamſi ſit iniquiſſimum. Vel quia hæc origo minus convenit in ſignificationem venditionis & emptionis, quam Uſus tribuit Verbis *Licere*, & *Liceri*, forſan ergo ab *Lacio*, A mutato in I. ut etiam fit in omnibus Hujus Verbi Compoſitis veluti in *Allicio*, *Elicio* &c. ut adeo dixerint pariter *Lacere*, & *Licêre*, ſicuti *Tergere* & *Tergêre*, *Fervere* & *Fervêre*, *Stridere* & *Stridêre*, ac mutata, ut hic, primæ Sylla- bæ

Andar en venta, Eſtar en alemoneda, ita ut cuilibet liceat emere, *Emas licebit*. Unde hæ duæ voces eleganter conjunguntur, *quamvis licet*. Cicero 3. legib. *At duo Gracchi fuerunt, præter eos, * quamvis enumeres multos licet*, cæt. Itaque in hoc ſenſu dices; *licet*, *licebit*, *liceat:* & quamvis ſono conjunctionis efferatur, vera tamen verba ſunt, in quibus deeſt, *ut:* nam *licet facias*, eſt idem quod, *licet ut facias;*

L l un-

bæ vocali, *Sidere* & *Sedere*: Et ſicuti in Compoſitis modo ex ſecunda, modo ex Tertia Conjugatione formantur Præterita & Supina, veluti *Elicio*, *elicui*, *elicitum*, *Pellicio*, *pellexi*, *pellectum*. Atque ita res quæ in auctionem mittitur, & oculis emptorum ingeritur dicetur proprie *licere* h. e. invitare & allicere emptorem, dum ſe præbet cuilibet empturo; *Liceri* autem ille, qui ita allicitur, jamque hamum vorat, & pretium promittit. Sed & ita *Hoc licet mihi* primitus notaret, hoc me ad ſe invitat, ſed dein, Hoc mihi ſe præbet & permittit. Hinc jam *Licet* crebro ponitur pro Poſſum. Salluſt. Jug. 14. *An quoquam adire mihi licet, ubi non majorum meorum hoſtilia monumenta ſint*. Plautus Aſin. II. 4. 13. *Cui non licet ullam rem præcipere, quin eandem centies imperem*. Aulul. II. 8. 11. *Feſto die ſi quid prodegeris, profeſto egere liceat*, h. e. ita erit, ut hoc Egere tunc Te ad ſe quaſi invitet, tibi ſe permittat. Verum ſi quis tamen prius præferat etymon, nequaquam refragabor multum, quippe qui utrumque in medio relictum volo.

* *Quamvis enumeres*] h. e. licet ut enumeres tam multos, quam vis. Pro *licet* hoc in ſenſu uſurpabant Poëtæ etiam *licebit*. Unde Ovid. Met. II. 58. *Placeat ſibi quiſque licebit, Non tamen*

* unde non poteſt jungi primis præſentibus: non enim dices; *Licet es doctus, hoc non intelliges*; ſed, *licet ſis doctus*. Horat. *Licebit ter injecto pulvere curras.*

† *Quamquam*, fuit accuſativus *quantum quan-*

men ignifero quiſquam conſiſtere in axe Me valet excepto.

* *Unde non poteſt jungi primis præſentibus*] Aliter tamen locuti ſunt ſæpe ICti veteres. Vide Exempla apud God. Stewech. de part. L. L. Sed quæ tamen probari nequeunt, cum analogia & ratio conſtructionis poſtulet, ut ſecunda tempora ſeu ſubjunctiva ſequantur in hoc uſu τὸ *Licet*.

† *Quanquam fuit accuſativus*] Accuratius hic agit Auctor Noſter de particula *Quam*, ejuſque origine ac uſu, ideo & ego in hunc locum diſtuli meæ ſententiæ explicationem. Cenſet ille *Quam* & *Tam* eſſe contracta ex *Quantum* & *Tantum*. Ego vero è contrario à *quam* & *tam* derivari puto *Quantus* & *Tantus*; plane ficuti ab iiſdem *Quando* & *Tandem*. Quid ergo & unde illæ ipſæ particulæ? Nempe τὸ *Quam* eſt accuſativus pronominis relativi, & adhibetur cum ellipſi præpoſitionis κατὰ, ſed ita frequenter in hoc peculiari uſu, ut prorſus præferat ſpeciem peculiaris voculæ, unde idcirco aliæ dein derivantur. Nam primo quia habet quandam ſignificationem intenſionis relativæ, quæ aliquando cum interrogatione eſt conjuncta, format ex ſeſe Adjectivum *Quantus*. Deinde quia adhibetur ſæpiſſime etiam ad denotandum tempus, veluti fit in *poſtquam*, *antequam*, *intraquam* &c. (de cujus conſtructionis ratione vide me pag. 234.) hinc ortum videtur τὸ *Quando*. Atque ita forte etiam ab Ablativo *Qua*, quia & is ſæpiſſime ita abſolute adhibetur ad notandam rei qualitatem ſeu rationem & viam, qua quid fiat, deductum eodem plane modo τὸ *Qualis*. Niſi malis eſſe Hoc & *Ta-*

& *Talis* ab οἷος, τοῖος, quod Ego tamen haud malim, qui longe præfero prius. Obſtare his videbitur vocula *Tam*, quæ ad certum caſum in Lingua Latina referri nequit. Aſt vero eſt ea pura puta Græca, Accuſativi Τὴν, pro quo Dores dixerunt τὰν, id quod Latina forma aliter pronunciari haud poteſt, quam per τὰ *Tam*. Novimus autem ex Lingua Græca Latinam prorſus eſſe deſumptam: & proinde ſicuti in Græca ſibi reſpondent in hac relatione, ἣν & τὴν, unde & ἡνίκα & τηνίκα, q. d. καθ' ἣν ὥραν, κατὰ τὴν ὥραν; ſic in Latina *quam* & *tam*. Et cum enclitica δὴ, ut ἥνδε, τήνδε, ſi *Quamde*, quomodo antiquos dixiſſe, exemplis idoneis probat Feſtus, pro *Quando*; Et *tandem*, pro quo item proin de olim putem dictum *Tamde*. Certe Feſtus *Tame* pro *Tam* in carmine poſitum ait, & Lipſius Epiſt. Quæſt. III. 20. ibi legendum cenſet *Tamde*. Sed nihil videtur in Feſto mutandum. Nam ſicuti ille *Tame*, pro *Tam*, poſitum ait *in carmine*, haud dubie Saliari, ſic Scaurus in lib. de Orthographia de Adv. *Quum* agens, ait, *Antiqui pro hoc Adverbio* Cume *dicebant*, ut Numa in Saliari carmine. Voſſius in Etymol. Voce *Tamen*, putat *Tandem*, dici per contractionem ex *Tamen demum*. Sed alienum hoc eſt & abſonum. Vocula *Dem* ex enclitia δὴ formata addi ſolet & aliis Pronominibus ſine ulla ſignificationis mutatione, niſi quod eam videatur aliquantulum intendere. ſic *Tantundem*, eſt plane tandem, *idem*, plane is ipſe, *Totidem*, plane tot. Literam autem M in his eſſe adſcitam & a poſterioribus demum additam, ut in multorum vocabulorum extremo, liquet ex eo, quod ita ex ἑπτὰ fecerunt *Septem*, ex Δέκα *Decem*, ex ἔτι *item*, in quo ipſo hæc Litera iterum abjicitur, quando componitur cum hac vocula *Dem*. Nam *itidem*, dicitur pro *itemdem*. Sed & patet illud, quod dixi, ex antiquiſſima inſcriptione L. Scipionis, ubi M in aliquot vocabulorum extremo omittitur: Denique colligitur id ex eo etiam, quod ſola hæc conſonans in me-

tro, ſequente vocali, elidatur. Hæc vera eſt origo horum vocabulorum, de qua ut tanto minus dubites, ſciendum eſt primo, Græcos tres habuiſſe formas Vocum, in earum initio tantum diſcrepantes, & ſe invicem reſpicientes, quarum prima relationem potiſſimum, altera interrogationem, tertia reſponſionem vel affirmationem exprimat. Nempe ὗ, πῦ, τῦ: ᾗ, πῇ, τῇ: ὅπι, πόπι, τόπι: ὅσος, πόσος, πόσος: οἷος, ποῖος, τοῖος: ἡλίκος, πηλίκος, τηλίκος. &c. Deinde Iones, aliquando & Dores, ſed hos rarius, pro π in ſecunda forma adhibere κ. Denique Latinos Veteres ex hiſce tribus recepiſſe tantum duas, nempe ſecundam & tertiam, ſed ita, ut illi ſecundæ tribuerint etiam uſum primæ, ſeu uſum relationis, tanto magis, quoniam una tertia, etiam apud Græcos, utrique pariter, h. e. relationi & interrogationi congruere ac reſpondere debebat. Inde ergo ſunt *Quam, Tam: Quum, Tum: Quot, Tot: Qualis, Talis: Quantus, Tantus:* Quorum priora habent ſimul vim Relationis & interrogationis, poſteriora modo congruunt Relationi, modo reſpondent interrogationi. Porro ſicut poſteriora manifeſte ſunt Græca tertiæ illius formæ, *Tam*, τὰν: *Tum*, τὴν: *Tot*, τόσοι: Sic priora ſunt formæ apud Græcos ſecundæ, ſed illius, quæ Ionica eſt, potiſſimum, *Qua*, κῇ vel κᾷ: *Quam*, κὰν, vel κὸν: *Quum*, κὸν: *Quoti* & *Quot*, κόσοι. Quin ex hac ipſa obſervatione diſcere poſſumus veram diſtinctionem inter pronomina, interrogativum, Quis Maſc. *Quis* Femin: *Quid* Neutrum, & Relativum *Qui*, *Quæ*, *Quod*. Etenim prius illud eſt ex Græco τίς formatum, at poſterius ex Κός vel Ὅς. Neque obſtat nobis quod illud Κός Ionicum, vel Commune Πός, non reperiatur amplius in Græca Lingua per omnes caſus: Sufficit enim repiriri adhuc in quibuſdam, licet ſub ſpecie Adverbiorum, Πῦ, Πῷ, & Ionice Κῦ, Κῷ. Nam veri hi ſunt caſus Genitivi & Dativi iſtius Pronominis, unde patet ſatis, fuiſſe etiam illud olim in uſu. Sed obliteratum

tum eſt poſtea, quum cæteroquin in omnibus aliis Pronominibus, Adverbiis, &c. ſecunda illa & interrogandi forma fuerit ſervata, quia hic Græci habebant aliud Pronomen, quod loco iſtius in interrogando adhibere poterant & ſolebant, Nempe Τίς. Latini verò, qui ex tribus iſtis formis in unam ſecundam contulerunt ſimul uſum relativum & interrogativum, hic quoque eam receperunt, ſcil. *Qui*, ſed maxime in uſum Relationis, quum ex Græco Τίς in uſum Interrogationis admiſiſſent *Quis*. Ita tamen ut in obliquis Caſibus etiam ad interrogationem adhibeantur illa, quæ ab Relativo *Qui* deſcendunt. Nam in obliquis iterum hic in unam ſemper voculam confuderunt Latini ſimul relationis & interrogationis vim, & talem potiſſimum voculam, quæ ex ſecunda illa apud Græcos forma manifeſte eſt derivata. Etenim a *Quis*, præter Genitivum & Dativum, quos utrique cenſeo communes, habemus tantum *Quem*, *Quid*, *Quî*, & *Quibus*, ſed pro quibus ipſis a *Qui* formarunt olim *Quum*, quod reſiduum eſt ſub ſpecie Conjunctionis, & habemus etiamdum *Quod*, etiam in uſum interrogandi, ut apud Terentium, *Quodnam ob facinus?* Tum *Quo* & *Queis*. Nam hoc eſſe a *Qui* formatum, ut *illeis* ab *illi*, docet nos Feſtus in V. *Ques*. quæ ipſa vox olim fuit Nominativus pluralis voculæ *Quis*, ſed locum ſuum tandem ceſſit Pronomini Relativo, æque ac *Quis* Femininum ſingulare. Ut adeo Relativum illud, ex ſecunda apud Græcos forma deductum, prævaluerit tandem prorſus etiam in interrogando ſupra τὸ *Quis*, in plerſque certe caſibus. Omnia enim reliqua cujuſcunque Generis & Caſus etiamſi ſint Interrogativa, manifeſte tamen declinantur abs τῷ *Qui*. ſed & ipſum hoc *Qui* olim etiam in interrogando fuit adhibitum. Plautus Curcul. I. 2. 51, *Qui me in terra æque fortunatus erit, ſi illa ad me bitet, Palinure?* Quin & in Dativo dixerunt olim *Quoi*, quod frequens apud Plautum & Lucretium, & ſine I *Quo*. Nam ſine dubio Dativus eſt *Quo* in hiſce,

Quo tendis? Quo cum perveniſſent, apud Livium I. 57. *Quo ſecures attuliſti?* apud Petronium pag. 38. *Martis vero ſignum quo mihi pacis auctori?* Cicer. Famil. VII. 23. Eodem plane modo *Huc* Dativus eſſe videtur eliſa itidem litera, I ex *Huic*, ſicuti ejuſdem eſt ſignificationis & uſus, cujus *Eo*, *Quo* unde &, ſicuti hæc in Adverbii ſpeciem tranſeuntia componuntur cum *ad*, ut dicatur *adeo*, *quoad*, ſic & illud, quippe a quo ortum *adhuc*. Latini autem plerumque abjecerunt Græcum illud I in Dativis & Ablativis, nec tantum in Declin. ſecunda, ſed & quarta ac quinta. Hæc omnia hic ſimul exponere volui ad conſtituendam non originem tantum, ſed & analogicam earum vocularum & pronominum ſignificationem. Jam quod ad Conſtructionem attinet, eadem eſt illius ratio, ſive *quantum* occurrat, ſive *quam*. Illud ſupplendum eſt, κατὰ *quantum negotium*, hoc, κατὰ *quam rem*. Eodem utriuſque ſenſu. Si dicas *Quam doctiſſimus*, ſignificas hominem doctiſſimum, quouſque, ad quam rem, quis eſſe poteſt. Sin, *Doctior eſt, quam Cicero*, dicis doctiorem eſſe, præ ea re & ratione, ad quam rem & rationem doctus eſt Cicero. Sic *præquam* (de quo vide ad pag. 212. ut de *poſtquam* pag 254.) & ſimiliter *præterquam*. Nam quum Terentius ait, *verbum ſi mihi unum, præterquam, quod te rogo, faxis.* h. e. præter eam rem ſeu rationem, juxta quam eſt id negotium, quod te rogo. Patet jam etiam ex his. *Quamquam*, *quamvis*, *quamlibet*. eſſe veros accuſativos τῶν *quiqui*, *quivis*, *quilibet*. Ergo *Quanquam eſt doctus*, idem eſt, ac ſi dicerem, ad quemcunque ille modum uſque eſt doctus. *Quanquam animus meminiſſe horret*, h. e. ut ut, quaqua, ſeu quacunque tandem ratione, animus id meminiſſe horret. Propertius I. 19. *Quamvis te longæ remorentur fata ſenectæ*, h. e. etſi ad quamvis rationem te remorentur, tamen &c. Vel etiamſi te remorentur, quam vis. Patet hinc etiam vis τοῦ *Tanquam*, Plaut. Caſ. V. 2. *Tenebræ ibi erant, tanquam nox.* h. e. erant

erant ibi tenebræ ad eam rationem, ad quam eſt nox. Sed & frequentiſſimè in his per Ellipſin etiam ſupprimitur verbum, *poteſt fieri.* Id quod fit pene, quotieſcunque cum particulis intenſionis conjungitur τὸ *quam*, ut *nimis*, *mire*, *ſane quam*. Plaut. Capt. I. 2. *quod ego nimis quam cupio*, h. e. quod ego tam, ſeu eam ad rationem nimis cupio, ad quam rationem cupere poſſum, aut fieri poteſt, Gell. V. 14. *Eſt in prædicandis doctrinis ſuis ſane quam venditator.* h. e. eſt ſane eam ad rationem venditator, ad quam poteſt eſſe. Et hinc etiam additur ſæpe τὸ *poteſt*. Plaut. Truc. IV. 2. 42. *Quam poteſt, uno verbo eloquar.* Men. Prol. 6. *Conferam, quam potero, in verba pauciſſima.* h. e. ad quam rationem potero. Quod ita explicandæ ſint hæ locutiones in vocula *Quam*, liquet ex iiſdem plane locutionibus & conſtructionibus voculæ *Quantum*, a Sanctio hic allatis; & eodem prorſus modo ac ſupplemento expediendis. Sed & ne dubites eſſe in his pronomen Accuſativi caſus τὸ *Quam*, eandem tibi locutionem in alio genere ejuſdem pronominis & caſus oggeram. Ter. Eun. II. 1. *Munus noſtrum ornato verbis, quod poteris, & iſtum æmulum, quod poteris, ab eâ pellito.* Ubi *quod poteris* ſignificat, ad quod negotium, & proinde idem eſt cum τῷ *quam poteris*, Vide ſupra ad Cap. 6. Horridiora autem in his, ut & in aliis, ſæpe deprehenduntur hæc ſupplementa, ſed & idcirco, ſeu elegantiæ majoris gratia, omiſſa ſunt. Nam ſi uteremur integris ſemper & plenis locutionibus, quam maxime incomta & prorſus abſona foret Latina oratio: Veluti quod ex Cicer. Verrin. III. adfert Sanctius, *Quod iis plus frumenti imperabatur, quam quantum exararant*, ſi ſupplere velis, hoc modo id facere debeas; *plus eâ re & menſura, ad quam rem eſt tantum frumenti negotium, quantum frumenti negotium exararant.* Similiter Verrina V. *Sexies tantum, quam quantum ſatum ſit, ablatum eſſe.* h. e. *Sexies negotium ejus rei vel menſuræ, ad quam rem eſt tantum negotium, quantum negotium ſatum ſit.* Vides,

856 *quantum*, ut *Tanquam*, *tantum quantum*: ut Ovidii illud; *Tam felix eſſes, quam formoſiſſima vellem*, id eſt, tantum eſſes felix, quantum es formoſiſſima: ubi deeſt, *κατὰ*, id eſt, *circa quantum*, vel *in quanto*: item illud; *Tam deeſt avaro quod habet, quàm quod non habet*; id eſt, tantum, quantum. Et eſſe has particulas conſciſſas, indicat illud Livii lib. 9. *Quantum Roma terrorem fecerat, tam lætam famam in Samnium ad hoſtes tulerat*. Deinde, quemadmodum paſſim dicimus; *Quam familiaris, quam proxime, quam maximum, quam plurimum, quam poteſt*: ita dixit Plautus Amph. *Neſcio quantum tu familiaris ſis, niſi actutum hinc abis*. Liv. lib. 25. *Simul altitudinem muri, quantum proximè conjectura poterat, permenſus*. Plinius in epiſt-

Tam vel Tantum cum Ellipſi.

quam aliena ab aurium voluptate & orationis concinnitate ſint hæc ſupplementa, ſed & idcirco etiam præciſa ſunt, ut dixi, retenta tantum illâ voculâ, in qua vis tranſitionis in comparando conſiſtit ſed quæ vis non niſi per illa ſupplementa explicari plane, & ut oportet, poteſt. Sed & id ipſum, quod ita conciſæ ſunt hæ locutiones, indicio eſt manifeſto, minus concinnas & jucundas auribus accidere illas, quum integræ ſunt. Quamobrem ſupplementa illa non debent à nobis rejici, tanquam minus vera, quia forte aures noſtræ & elegantia ſermonis ab iis abhorrent. Vide hac de re, ſeu de illa ſupplementorum neceſſitate, licet duriorum, agentem etiam Sanctium initio lib. IV.

epiſtol. *Dedit enim mihi, quantum maxime potuit daturus amplius, ſi potuiſſet.* Columell. 12. cap. 21. *Exploratum habeat, quantum plurimum ſalſæ aquæ vinum, quod fecerit; ſine offenſa guſtus pati poſſit.* Terent. Eunuch. *Conprehendi jube, quantum poteſt:* idem Phorm. *Quantum poteſt, nunc conveniendus Phormio eſt.* At dices, ſi vocula *Quam*, ſignificat *Quantum*, quid eſt illud, quum poſt eandem invenis iterum *Quantum*? Cic. 5. Verr. *Sexies tantum, quam quantum ſatum ſit, ablatum eſſe:* & 4. Verr. *Majorem pecuniam Prætori pollicetur, quam quantam tu dediſti:* idem 3. Orat. *Ut majus quidam de Lucio Craſſo, quam quantum à nobis exprimeretur, ſuſpicetur.* Et 5. Verr. *pluris ſenatum æſtimaſſe, quam quanti eſſet annona.* 357. Plaut. Merc. *Oratio edepol pluris eſt hujus, quàm quanti empta eſt.* Cicero 3. Verr. *Quum ex agris tres fratres conſortes profugiſſent, quod iis plus frumenti imperabatur, quam quantum exararant;* idem 2. Orator. *Si te intelligerem plus conatum eſſe ſuſcipere reipub. cauſa muneris, quam quantum præſtare potuiſſes*, cæt. & 3. Orator in princ. *Ac mihi quidem veteres illi majus quiddam animo complexi, plus multo etiam vidiſſe videntur, quàm quantum noſtrorum ingeniorum acies intueri poteſt.* Ca-

to in ruſticis; *Qui oleam emerit, amplius quam quanti emerit, omnis pecuniæ centeſima accedet.* Reſpondeo, in uſu eſſe vocem *Quantusquantus.* Terent. Adelph. *Tu quantusquantus es; nihil niſi ſapientia es.* Cicero Attic. lib. 12. *Sed quantiquanti bene emitur, quod neceſſe eſt.* Addo inſuper, in omni comparatione deeſſe particulam *Præ*, ut, *doctior Cicerone*, ſubaudi *præ*; & *Cicero limatior eſt, quam Salluſtius*, vel *quantum Salluſtius*, deeſt *præ*, ut ſit, *præ quam*, vel *præ eo, quantum Salluſtius.* Plaut. Amph. *Satin' parva res eſt voluptatum in vita, atque in ætate agunda, præ quam quod moleſtum eſt*, id eſt, * præ eo, quantum: idem Aulul. *Sed hoc etiam pulchrum*

Doctior quam pro, doctior præ quam, vel præ quantum.

* *Præ eo quantum*] Immo ſupple, *præ ea re, ratione, menſura, juxta quam rem eſt id negotium, quod moleſtum eſt.* Similiter illa Terentii, *præ ut hujus rabies quæ dabit*, accipienda ſunt, ac ſi dictum eſſet plenius, *præ eo, ut ſunt illa, quæ dabit hujus rabies.* Et ſic cætera. Nihil autem hæc omnia juvant Sanctium, ad expediendas illas locutiones, in quibus *Quam* ponitur ante *Quantum, Quanti* &c. & tamen illud *Quam* accipi vult pro ipſo *Quantum*, ut ex quo ſit contractum. Sumamus verba Ciceroris, *Pluris Senatum æſtimaſſe, quam quanti eſſet annona.* Nihil huc facit *Quantusquantus*, quod plane aliud notat, atque illud *Quam quanti*, vel *Quantum quanti.* Sed & quam abſonum eſt ſupplementum Sanctii, *pluris, præ eo, quantum quanti eſſet?* Quanto rectius, & facilius hoc meum, *pluris præ ea re, ad quam rem eſt pretium tantum, quanti pretii eſſet annona.*

chrum eſt, præquam ubi ſumptus petunt, id eſt, præ eo, quantum eſt, ubi ſumptus petunt. Sic dicimus, *Præ ut*, Ter. Eunuch. *Præ ut hujus rabies quæ dabit*. Plaut. Aulul. *Parum etiam præ ut futurum eſt, prædicas*: idem Mercator. prolog. *Præ quam res patitur ſtuduit elegantiæ*.

Etſi, coaluit ex duabus partibus, *etiam* & *ſi*; deinde vero aſſumit ſocias: nam di- 358
cimus conjunctè, *Tametſi*, &, *tamen etſi*; „[quoniam * priſcè *Tam* ſignificabat „*Tamen*, teſte Feſto, quod non ſemel a„pud Plautum legitur.] Terent. Andr. *Ibo, etſi Hercle ſæpè jam me ſpes hæc fruſtrata eſt*, id eſt, etiam ſi. Disjunctè etiam has voces legi aliquando neceſſe eſt. Cic. in partitionibus; *Et ſi incidet imprudentiæ cauſa*, cæt. Terent. Phormio; *Et ſi tibi res ſit cum eo lenone, quo cum mihi eſt, tum ſentias*. Ibidem hoc modo uſus eſt dictione hac *Tametſi*, ubi aliqui legunt, *Tamen etſi*

* *Priſce Tam ſignificabat Tamen*] Haud dubie *Tamen* eſt ortum à *Tam*, & intendit tantummodo ejus ſignificationem. Nam ſi recte illius uſum conſideres, nihil aliud notat, quam *κἂν τιν*, *vel ſic*, Veluti in illis Terentii, ubi male Auctor & neſcio quo ſenſu, illud *Tametſi* ſeparat, *Metuit hic nos, tametſi ſedulo diſſimulat*. Idem enim eſt, ac ſi diceretur *Metuit hic nos tamen, etſi &c.* & ſenſus eſt, etſi hic ſedulo diſſimulat, vel ſic nos metuit. Sic *obtundis tametſi intelligo*. pro, *etſi intelligo, tamen obtundis*, h. e. vel ſic obtundis etiam quum intelligo.

etſi. Metuit, inquit, *hic nos, tametſi ſedulo diſſimulat:* idem Andr. *Obtundis, tametſi intelligo:* & multis aliis in locis. Aliquando huic voci reſpondet aliud *Tamen.* Cic. *Tametſi cauſa poſtulat, tamen quia poſtulat, non flagitat, præteribo.* Vide infra, *Etſi quamvis*, in extremo hujus Capitis.

Acutius, quam par eſt, diſtinguit Valla has particulas, *Etſi, quamvis, quamquam*, & alia; at Cicero hæc parum curat, apud quem *Etſi quamvis* conjunctè lego, ut paulò inferius dicetur.

De Quandoque.

QUANDOQUE, particula nunquam
ſatis intellecta fuit à Grammaticis: nihil e-
359 nim minus ſignificat, quam quod illi ſom-
niant. Abſciſſa eſt ex *Quandocunque*, &
ubi eſt vox *quandoque*, aptè poteris ſub-
ſtituere, *Quandocumque*. Hor. in Arte;
*Indignor, quandoque bonus dormitat Ho-
merus*, id eſt, quandocumque dormitat.
Idem Ode 1. & 2. l. 4. Carm. Colum. in
fine operis; *Quandoquidem arabitur*, id
eſt, quotieſcunque. Perſ. Satyr. 4. *Qui,
quandoque jugum pertuſa ad compita figet*,
cæt. *Ingemit*. Cic. in Somnio, apud Ma-
crob. ſecundo Somnii cap. 11. *Ita quan-
doque ab eadem parte Sol, eodemque tem-*

pore

pore iterum defecerit, expletum annum habeto: in vulgatis Ciceronis operibus legitur, *quandocumque*. Quam lectionem Macrobii tuetur Aldus Manutius Pauli F. plures ex Pandectis locos adducens in confirmationem. Sueton. Julio; *Tabula aenea in monumento inventa eſt, conſcripta literis, verbiſque Graecis in hanc ſententiam; quandoque oſſa Cap s detecta eſſent, fore, ut Julo prognatus manu conſanguineorum necaretur.* Itaque, *Quandoque*, ſaepius duas orationes ſeparatas poſtulat, ut vox *Quandocumque*; ſed aliquando utraque vox cum una oratione reperietur, dum tamen * futurum aliquod tempus, & veluti quandam conditio. Quandoque de futuro pro aliquando.

* *Futurum aliquod tempus*] Sic quidem & Plinius Paneg. 10. *Ut quandoque inter poſteros quaereretur, an illud jam Deus feciſſet.* & cap. 28. *Ex his quandoque naſcentur, quibus alimentis opus non ſit.* Sueton. Aug. 94. *Fuerunt, qui interpretarentur, non aliud ſignificare, quam ut is ordo, cujus inſigne id eſſet, quandoque ei ſubjiceretur.* Sed & cum Praeteriti Temporis verbo, & ut Praeteritum deſignet. Liv. IX. 10. *Quandoque heice homines injuſſu P. R. Quiritium foedus ictum iri ſpoponderunt, atque ob eam rem noxam nocuerunt, ob eam rem hoſce homines vobis dedo.* Ubi ſimpliciter ponitur pro *Quoniam*, *Quandoquidem* quod antea iſtic edebatur, ſed praeter MStorum ſententiam. Quin ſaepe antiquiſſimos τὸ *que* addidiſſe pronomini relativo, & inde derivatis, atque huic ipſi *Quando*, oſtendit Gronovius Pater allatis exemplis ad Liv. I. 24. ut adeo haec vocula non ex *Quandocumque*

tionem deſignet. Horat. *Garrulus hunc
quando conſumet cumque*, id eſt, quando-
cumque. Hiſp. *algundia*. Juven. Satyr. 5.
360 *Pulſandum vertice raſo Præbebis quandoque
caput, neque dura timebis Flagra pati.* Ta-
cit. 1. Annal. *Serviendum eſſe fœminæ, duo-
buſque inſuper adoleſcentibus, qui Remp.
interim premant, quandoque diſtrahant.*
Hiſp. *que al preſente la oprimam, y deſpues
la dividan:* idem 6. Annal. *Poſtremo Græ-
cis verbis in hanc ſententiam alloquutus; Et
tu Galba quandoque deguſtabis imperium*,
id eſt, quandocumque. Hiſp. *algun dia*,
aliquando. Apud Ciceronem bis invenitur
hæc vocula lib. 6. epiſt. 20. *Ego me Aſtu-
ræ diutius arbitror commoraturum, quoad
ille quandoque veniat:* & 3. Tuſcul. non
longè à principio: *In eundem cadit ut ſer-
viat, ut victum ſe quandoque eſſe fateatur:*
ubi Lambinus edidit, *aliquando eſſe ſe fate-
atur*, * ex fide manuſc. Non raro hæc vox
Quandoque, pro, & quando. in duas partes dividitur, ut, *Quandoque*,
pro, *&* *quando*, ut ſi dicas; *Quando ego
te*

que ſit abſciſſa, ut ait Sanctius, non magis quam, Quique ex *Quicunque*, *Ubique* ex *Ubicunque*, ſed ſimpliciter a *Quando* deducta, & poni poſſit, ubicunque illud poteſt, maxime tamen adhibeatur de Futuro.

* *Ex fide Manuſc.*] At Vide iſtic (occurrunt autem iſtæc verba Tuſcul. quæſt. III. 7.) Victorium, & Gebhardum, & reperies fide MStorum ferme omnium niti illud *Quandoque*.

te videbo; quandoque complectar. Liv. lib. 1. *Inde ordine alii rogabantur, quandoque pars major eorum, qui aderant, in eandem ſententiam ibat, bellum erat conſenſu fieri ſolitum,* cæt. Hor. Satyr. 6. lib. 2. *O rus, quando ego te aſpiciam? quandoque licebit Ducere?* Cic. 2. Div. *Vident ex conſtantiſſimo motu Lunæ, quando illa è regione ſolis facta incurrat in umbram terræ, quandoque eadem Luna ſubjecta ſoli,* cæt. Prædictarum autem trium acceptionum exempla quam plurima in Pandectis reperiuntur, in quibus obſervandis acri judicio eſt opus: nonnulla tamen ordine adſcribam. Primæ autem hæc accipe, l. 2. D. ſolut. matr. *Dotis actio filiæ non erit ademta, quandoque ſui juris filia fuerit facta.* * l. ſi fundus, 13. D. de reb. eor. qui ſub tut. *Quandoque domino, prædium cum fructibus vindicanti, doli non inutiliter opponitur exceptio.* l. quod pupillæ. D. quando dies leg. ced. *Quod pupillæ legatum eſt, quandoque nupſerit.* cæt. l. & per juſjurandum 13. D. de acceptil. *Quandoque ei creditum fuerit, tenetur.* lib. 3. tit. 15. Inſt. §. 1. *& quandoque nobis non eadem res, ſed aliæ ejuſdem naturæ, & qualitatis redduntur, inde etiam mutuum appellatum eſt,*

Quandoque pro, quandocumque.

361

* *l. ſi fundus &c.*] Locus hic ipſe mox inter exempla ſecundæ acceptionis denuo ponitur & rectius forſan.

Pro Aliquando. *eſt*; alii legunt, *Quoniam*. Secundæ acceptionis hæc erunt, D. lib. 1. tit. 7. l. 22. de adoptionib. *Cæterum ſi fidei ejus committat, ut quandoque reſtituat, non oportet admitti fideicommiſſum.* l. ſi fundus 13. D. de rebus eor. *Quandoque domino prædium cum fructibus vendicante, doli non inutiliter opponitur exceptio.* l. continuus 127. §. item qui, D. de verb. *Liberatur qui ſe daturum ſpopondit, ſi quandoque tradit.* Tertiæ acceptionis, l. in ſubſtit. 31. D. de vulg. & pupil. *Quæritur quiſquis hæres, quandoque fuerit, intelligatur.* Pro & quando.

De Quòd.

QUOD, particula prima linguam Latinam poſt Ciceronis aureum ſæculum auſa eſt deturpare. Hæc Ariſtotelis & Platonis dialecticam, & utramque Philoſophiam, peſſimè dilaceravit; hæc juris utriuſque diſciplinam barbarorum traditionibus & commentariis excarnificavit, hæc etiam in Sacræ Theologiæ commentarios & Latinas verſiones ita impetum fecit, ut peritiſſimos alioqui viros in ſummum barbariæ barathrum detruſerit. Quo magis iraſcor Eraſmo Roterodamo, qui, quum in Latinam linguam novum teſtamentum vertere tentaverit, hanc peſtem, quæ linguam Latinam peſſum dedit, neſcierit aut non potu-

potuerit evitare. Sæpè enim repetit, *dico,*
quod; aut, *Dixi vobis, quod ego ſum.* At
dices, fidi eſſe interpretis verbum verbo,
ut Horatius inſinuat, reddere. Fateor li- 362
bentiſſimè id, & Horatium id ſentire aſſe-
vero; ſed idiotiſmos, & quaſcumque pe-
culiares cujuſvis linguæ proprietates, nemo
ſanus in aliam linguam, verbum ex verbo
reddens, rectè transfundet. An ferenda ſunt
illa, quæ ſummus Theologus paſſim in
ſcholis inculcabat; *Hoc argumentum tangit*
de cuſpide in album? &, *O valeat me De-*
us? Quid ſi velis Hiſpanè dicere; *Saltar*
fuera del coro, ſicut Latinè dicitur, *extra*
chorum ſaltare? ut loquacem ſatis concio-
natorem dicentem nuper audivi. Cur non
vertimus Græcorum articulos, aut duas
negationes, quæ apud illos magis negant?
& * cur non dicimus, *utor libris, quibus*
habeo, quod Græcis eſt frequentiſſimum?
Cur genitivos temporis in ablativo conver-
timus; ut, *Imperante Cæſare?* Particula
græca, ὅτι, invexit hæc tanta mala, quæ
vertentibus Græca Latinè, aut omnino eſ-
ſet omittenda, aut aliter, quam per
quod, quia, quoniam, eſſet explicanda.
Nonne vides, quàm fœdè Boetius trans-
tulerit principium ſecundi Poſteriorum,

Mm dum

* *Cur non dicimus*] Sic tamen aliquando etiam Latinos loqui docet ipſe infra, ubi agit de Helleniſmo.

dum inquit; *Quærimus autem quatuor: quia, propter quid, ſi eſt, & quid eſt.* nam prima quæſtio, quæ Græcis eſt ὅτι, ſignificat rem ita eſſe; ut, Solem deficere. Cicero multa tranſtulit è Græcis, ubi particula, ὅτι, paſſim occurrit, * nuſquam tamen apud Ciceronem apparet. Quo ſolo ar-

* *Nuſquam tamen apud Ciceronem &c.*] Exiſtimat ergo Sanctius barbare loqui, qui dicant, *Scio quod, Dico quod, Credo quod*, & ſimilia: ac proinde Auctorum loca, in quibus eæ locutiones occurrant, vel conjecturis vel contortis explicationibus pervertit: nonnulla etiam ſuſpecta habet, tanquam adulterina: immo vero etiam ipſos Senecam, Plinium, & æquales, omni in his auctoritate exuit. Interim ipſe, quod jure mireris, qui eas locutiones ut barbaras plane tanto ſtudio hic damnat, cavere ſibi tamen ab illis in hac eadem diſſertatione non potuit, dum in ejus extremo ait, *Adde quod multi illorum Græce ſcripſerunt.* Cujus utique eadem eſt ratio, ac ſi Auditorem ſuum moneret, *Dic inſuper, quod multi &c.* In contrariam itaque ſententiam abierunt Manutius ad Cicer. Famil. VII. 28. Hen. Stephanus de Latin. falſo ſuſp. Voſſius de Conſtruct. cap. 20. & 62. Sed maxime Scioppius, qui de his accuratiſſime egit in Auctario Mariangeli Ep. 6. Quibus accedit etiam Clariſſ. Auctor Novæ Methodi. Ut adeo viderentur jam hæ phraſes illuc, unde ejectæ pedem tulerant, quaſi poſtliminio reſtitutæ. At vero Vir ſummus, cujus ego auctoritati in hoc literarum genere quamplurimum ſane tribuo, Joh. Fred. Gronovius eas prorſus iterum exploſit, atque adeo, ut ad Plaut. Aſin. I. 1. 37. *Nunquam magis ſe traduxiſſe* dicat *Scioppium, quam cum congeſtis aut male intellectis Auctorum locis vincere voluit*, Scio quod, *ut vulgus uſurpat*, *Latine* dici

dici, moneatque tyrones, ab hac Barbarie ſibi caveant. Similiter ad Phædr. fab. 83. in Notis Schefferi, *aut corruptæ, aut aliter* pronunciat *accipienda, quæ in hanc rem congeſſerit Scioppius.* Quid faciam? Durum profecto contra Tanti Viri auctoritatem & tam præciſam ſententiam calcitrare. Et tamen, ut verum fatear, prorſus ego quidem cum Scioppio, &c. heic ſentiam. Nam nimis certe multa & clara in hanc rem ſunt Auctorum loca, quam ut ea omnia vel corrupta eſſe poſſint, vel eorum conſtructio non facile à quovis perſpici queat. Præterea juſta ſatis huic locutioni ſubeſt ratio, de qua deinceps videbimus. Nunc primum loca ipſa, & ea quidem, quæ apud alios non inveni, memorabimus. Cic. Amic. 2. *Quærunt quidem multi, ſed ego id reſpondeo, quod animadverti, te dolorem, quem acceperis amiciſſimi viri morte, ferre moderate.* In his perinde utique eſt, ſive *Reſpondeo quod animadverti*, ſive *Dico quod animadverti*, ſcripſiſſet Cicero. Videtur autem certa ratione hic ita locutus, ne Infinitos cumulando & aggregando orationem minus redderet concinnam. Fateor tamen, Voculam *Id*, quæ adeſt, parere hic aliquid ambigui, quaſi idcirco τὸ *Quod* habendum ſit pro Accuſativo, qui regatur proxime a Verbo *Animadverti*, & reliqua tunc per expoſitionem ejus, quod animadverſum ab illo ſit, apponantur. Sed non opus eſt, propterea ad talem Appoſitionem confugere in loco tam plano, quum τὸ *Quod* etiam, quando ſpeciem Conjunctionis præfert, revera tamen ſit Pronomen Relativum, quod ante ſe requirit neceſſario nomen Subſtantivum & Pronomen δεικτικὸν, ut mox oſtendemus. Diſertior tamen eſt locus, qui ſequitur. Ibid. cap. 17. *Sæpe querebatur, quod homines omnibus in rebus diligentiores eſſent, ut capras & oves, quot quiſque haberet, dicere poſſet, amicos quot haberet, non poſſet dicere: & in illis quidem parandis adhibere curam, in amicis eligendis negligentiores eſſe.* Hic locus valde eſt, ut dixi, diſertus & notabilis, ſiquidem in eo à τοῦ *Querebatur* ſimul dependet *Quod* cum Verbo Fini-

Finito, & Infinitum dein cum ſuo Accuſativo: Ut adeo hic utriuſque eadem ſit ratio, & τὸ *Quod* cum Finito manifeſte ponatur eodem ſenſu, quo mox Infinitum. Petron. *Quod verberatus ſum, neſcio.* Phæd. fab. 83. *Scio, quod virtuti non ſit credendum tuæ.* Ubi Gronovius ex conjectura malit *Quam.* fab. 63. *O ſi maneret condito ſenſus patri, Quam graviter ferret, quod voluntatem ſuam Interpretari non potuiſſent Attici.* Qui locus jam a nemine, quod ſciam, tentatur. Liv. III. 52. *Scituros, quod ſine reſtituta poteſtate redigi in concordiam res nequeant.* Ubi item legit *quam* Vir Summus, ſed nulla alia ratione quam ſuæ auctoritatis, & quia MSS. quidam habeant *que.* XLII. 33. *P. Licinius Coſ. SCtum recitari juſſit, primum quod bellum Senatus Perſeo juſſiſſet: deinde quod veteres Centuriones quam plurimum ad id bellum ſcribi cenſuiſſet: Nec ulli qui non major annis quinquaginta eſſet, vacationem militiæ eſſe.* Ubi jam relinquuntur intacta. Manifeſte tamen τὸ *Quod* bis poni pro Infinito patet ex eo, quod tertia pars hujus SCti per Infinitum exprimitur. Florus I, 23 *quando ſenſiſſent, quod irrigarentur ejus operâ.* Suetonius Cæſ. 86. *Neque curaſſe eum, quod valetudine minus proſpera uteretur.* Tito 8. *Recordatus, quod nihil cuiquam illo die præſtitiſſet.* Auguſto 43. *ut oſtenderet, quod erat bipedali minor.* Ovid. Pont. I. 8. 26. *queror, ô jucunde ſodalis, Accedant noſtris ſæva quod arma malis.* IV. 11. 21. *Adde, quod (atque utinam verum tibi venerit omen) Conjugio felix jam potes eſſe novo.* IV. 14. 45. *Adde, quod, Illyricâ ſi jam pice nigrior eſſem, Non mordenda mihi turba fidelis erat.* Non video quomodo hæc aliter explicari queant, ac illa, *Scio quod, Dico quod.* Et tamen in Ovidio metri certe ratio τὸ *Quod* mutari in *Quam* vel *Quum* non patitur. Similia vero his etiam illa Plauti Merc. III. 4. 10. *Id illi vitium maximum eſt, quod nimis tardus eſt.* IV. 2. *Parumne hoc eſt malæ rei, quod amat.* Ciceronis de Seneſt. Cap. 18. *Multa in noſtro collegio præclara, ſed hoc in primis, quod, ut quiſque ætate antecellit, ita ſen-*

ita ſententiæ principatum tenet. Flor. II. 6. 47. *Parva res dictu eſt, quod illis diebus ager invenit emptorem.* Gellii II. 18. *De Epicteto, quod is quoque ſervus fuit, recentior eſt memoria.* Denique & hoc Cœlii Famil. VIII. 14. *Propoſitum hoc eſt, de quo ſunt dimicaturi, quod Pompejus conſtituit non pati Cæſarem aliter Conſulem fieri, niſi exercitum tradat.* Ubi plane τὸ *Quod* reſpondet Græcorum ὅτι. Sed exemplorum ſatis. Quibus tamen adde tot alia, quæ videri poſſunt apud modo laudatos Viros, aliosque, in primis illa Martialis, & Horatii apud Linacrum, de quibus infra, Catonis Priſci ex Plinio, Fuſci Arellii ex Seneca Rhetore, & ipſius Ciceronis Offic. I. apud Mariangelum. Nunc porro rationem conſtructionis indagemus. Cenſet Sanctius, *Vocem Quod, niſi relativa ſit, locum apud Latinos non habere.* Recipimus ſane illud, quia & in illis locutionibus, quas explodit, relativam eſſe contendimus. Immo vero etiam ipſum ὅτι, quod cauſam dediſſe huic corruptelæ Linguæ Latinæ queritur Sanctius, nihil eſſe niſi pronomen relativum, etſi ab eo nunc ſcriptura diſtinguatur, oſtendit accurate Doctiſſ. ille Auctor Novæ Methodi, quum de Lingua Græca agit, lib. VIII. c. 9. Et quis dubitet eſſe relativum, quum ſæpe pronomen, ad quod refertur, tum in Græca, tum in Latina exprimatur, veluti fit in primo illo Ciceronis loco. *Sed ego id reſpondeo, quod animadverti.* h. e. reſpondeo id negotium, juxta quod negotium animadverti. Et de Offic. I, 12. *Equidem illud etiam animadverto, quod, qui proprio nomine perduellis eſſet, is Hoſtis vocaretur.* Ubi τὸ *Quod* ita refertur ad *illud*, ſicut *qui* ad *is*. Denique in diſerto illo Martialis loco, de quo infra pag. 559. *Hoc ſcio, quod ſcribat nulla puella tibi.* h. e. ſcio hoc negotium, ſecundum quod &c. Hæc enim eſt conſtructionis & ellipſeos in his ratio. Statuendum enim hic eſſe ſupplementum vocabuli, ad quod referatur pronomen relativum, paret ex eo, quod, ut dixi, ſæpe præmittitur expreſſum pronomen, cui utique ſubintelligi debet ſubſtanti-

vum *negotium.* Jam in ipſo ὅτι, ſeu *Quod*, ſubaudiendam eſſe præpoſitionem κατὰ vel διὰ, h. e. *ad, juxta*, manifeſtiſſimum ex eo, quod ſæpe pro ſolo ὅτι, cum habet ſpeciem conjunctionis, legetur καθότι, διότι, id quod jam obſervarunt Lexicographi, & ex ſacris quoque ſcriptoribus oſtendit Novæ Meth. Auctor. Quando ergo dicitur, *id illi vitium maximum eſt, quod nimis tardus eſt*, conſtrue & ſupple, id vitium, juxta quod vitium, καθότι, nimis tardus eſt, eſt illi maximum. *Parumne hoc eſt malæ rei, quod amat?* Supple, eſtne hoc negotium, juxta quod negotium ille amat, h. e. quod negotium in illius amore conſiſtit, negotium parum malæ rei? Sed &, quando Phædrus ait fab. I. *Calumniari, quod arbores loquantur.* Fab. 73. *Indignari cæperant, Quod dignitatem feminæ æquaſſent ſuam.* Quando paſſim *Lætor, gaudeo, doleo, quod hoc factum ſit.* Quando Livius dicit XXXIV. 57. *Mirari ſe, quod Romani æquum cenſeant, ei leges dicere.* XXXVIII. 10 *Et tandem Legati mirante Conſule, quod morarentur, venerunt*, in his eadem utrique eſt ratio & analogia Syntaxeos, quæ eſt in controverſis locutionibus. Et ne dubites, loca illa Livii tentavit ideo quoque Vir Summus, maluitque, ſed ex conjectura, utrobique *quid* pro *quod* legere: Verum ita tamen Livius etiam XXXVI. 41. *Magis mirari ſe, quod non jam in Aſia eſſent Romani.* Quem locum quare idem ultro profiteatur ſe *ferre*, quum priores non ferat, fateor ejus differentiæ rationem me non percipere; quamvis neque recuſem illud *Quid*, ſi habeant MSti; certe in loco XXXVIII. 10. Ita porro etiam Cicero ad Brutum ep. 17. vel potius Brutus in ea epiſtola. *Scribis mirari Ciceronem quod nihil ſignificem unquam de ſuis actis.* Et Plautus Bacchid. IV. 9. 150. *Vos nunc ne miremini, Quod non triumpho.* In his autem omnibus intelligitur, propter id negotium, juxta quod &c. Ad hunc vero modum etiam illud, *ſcio jam, quod filius meus amet*, & reliqua, exponenda ſunt ac ſup-

argumento barbarè loqui omnes aſſevero, qui, *Dico quòd*, *Credo quòd*, *ſciendum eſt quòd*, paſſim blaterant. Lege libellum Ciceronis de Univerſitate, qui integer ex Platonis Timæo verſus eſt, nuſquam invenies, *Quòd*, quum tam ſæpè ibi occurrat particula ὅτι. Quid igitur, dices, facit Cicero? Audi Æſchili verſionem à Cicerone tertio Tuſcul.

366

ſupplenda. Nam, quod Sanctius diverſos plane putat locutiones, & haſce rejicit, admittit vero illas, *Miror quod*, *Gaudeo & Gratulor quod* &c. in eo nihil ineſt rationis. Eadem enim eſt analogia & conſtructio voculæ *Quod*, ſive dicam *ſcio hoc negotium, quod filius meus amet illam*, ſive *Miror*, vel *Gaudeo propter hoc negotium, quod filius* &c. Similiter vero *ſcio quam*, quod præfert Vir Summus Joh. Frid. Gronovius, & *ſcio quod*, eadem prorſus conſtructionis ratione dicuntur. Nam illud eſt, *ſcio rem, vel rationem, juxta quam amet filius*: hoc, *ſcio negotium, juxta quod amet* &c. Tantummodo uſus vulgi fecit aliquod tandem diſcrimen in ſignificatione, dum illud *Quam* adhibuit maximè ad nexum, qui ſimul ſignificet intenſionem modi, Hoc ad eum, qui ſignificet ipſum rei negotium, ſæpe tamen etiam Modum, unde promiſcue aliquando ponitur, *Quod* & *Ut*. Sic ergo ſatis jam probatas puto has locutiones uſu & ratione. Sed tamen vel ſic nemini auctor ſum iis temere vel paſſim utendi. Nam elegantia Linguæ Latinæ abhorrere cœpit tandem ab illa longiore circumlocutione, cum poſſet rem ipſam per infinitum enunciare, cujus uſus propterea longe longeque eſt frequentior. Sufficiat demonſtraſſe, poſſe tamen & illa adhiberi, ubi occaſio non ſit aliena, maxime uti vitetur concurſus plurium infinitorum.

Οὐκοῦν Προμηθεῦ τοῦτο γινώσκεις, ὅτι
Ὀργῆς νοσούσης εἰσὶν ἰατροὶ λόγοι.

Atqui Prometheu te hoc tenere exiſtimo;
Mederi poſſe rationem iracundiæ.

Eraſmus, aut Laur. Valla dixiſſent; *Igitur o Prometheu hoc ſcias, quod iræ infirmitatis ſunt medici rationes*, vel *ſermones*. Poſſem innumera tibi recenſere Ciceronis exempla, verſa ex Platone, Demoſthene, Ariſtotele, Xenophonte, & aliis tum philoſophis, tum poëtis; ſed tute ipſe hoc melius expiſcaberis, ſi puræ Latinitatis cura te tangit. Quo poſito, fœdiſſimam calumniam Ciceroni objectam contundemus. Antonius Majoragius glorioſè, ut ſibi videtur, de Cicerone triumphat, dum in ſuis Antiparadoxis, quæ contra Ciceronis Paradoxa effutiit, ignarum philoſophiæ, atque totius dialectices expertem, Ciceronem demonſtrare conatur. At quibus argumentis? quia tota Ciceronis, ut ille credit, diſputatio, ab ipſis paradoxorum titulis longè diſſentit: nam in quarto paradoxo, cujus Titulus ſic habet, ὅτι πάντες οἱ μωροὶ μαίνονται, nullum argumentum adduci contendit, quod propoſitam quæſtionem poſſit comprobare. Sed Majoragius non vidit, Lemmata illa ab imperitis Gram-

Majoragii ſtultitia.

Grammaticis eſſe præfixa. An Cicero tam 367 putide reddidiſſet Latinè? *Quod ſolus ſapiens dives ſit*; & *Quod omnes ſtulti inſaniant.* Inſanior profectò, qui tales titulos præfixit. Quartum illud paradoxon, ſi titulus eſſet præfigendus, hoc ſonat; ὅτι πάντες οἱ σοφοὶ πολῖται, ϗ πάντες οἱ μωροὶ φεύγοντες, id eſt, *omnes ſapientes eſſe cives, & omnes ſtultos exules.* Sed, ut de hujuſmodi titulis in univerſum dicamus, quamvis longiori aliquanto, quam ſolemus, ſermone, ſic habeto; omnes titulos ad Martialis epigrammata, ad Horatii odas, „ [itemque in Valerio Max.] non ſolum eſſe alienos, ſed ſæpè ab auctoris ſenſu alieniſſimos. Plinio peſſimè ſunt diſpoſiti. Aldi Manutii, Pauli F. qui nuper in Officia & Paradoxa commentarios edidit, non poſſum in illis titulis non accuſare oſcitantiam, qui tales nugas adſcribat Ciceroni. Vox igitur *Quod*, niſi relativa ſit, ui aiunt Grammatici, locum apud Latinos non habet. Relatio eſt in illo Ciceronis; *Quod epiſtolam conſciſſam doles, noli laborare:* nam ordo & ſenſus eſt; *Noli laborare circa id, quod*, vel *ex eo, quod*, vel *propter id quod.* Sic Martial. *Non miror quod potat aquam tua filia Baſſe*, id eſt, non miror de eo, quod, vel propter id, quod, deeſt Græcè κατὰ, id eſt, ob id

Lemmata ſive tituli in auctoribus, ſunt à Grammaticis.

Quod, ſemper eſt Nomen Relativum.

quod. „[nam in talibus, *Quod*, referri „ad *Id*, vel hic Plauti locus docet, Capt. „act. 3. ſc. 4. *Filium tuum quod redi-* „*mere ſe ait, id neutiquam mihi placet.*] Donat. in Hecyr. act. 1. ſc. 3. *Quod me accuſas, deeſt*, inquit, *In eo, ut ſit; In eo quod me accuſas. An quod*, id eſt, *propter quod?* Hæc Donatus. Denique Latinè dicitur, *Miror quòd*, barbarè, *dico quod, credo quòd.* Sed contra meum hoc præceptum, non ſolum æmuli, ſed amiciſſimi graviſſimos auctores opponunt. Ter. Andr. act. 1. ſc. 4. *Audivi Archillis, quòd jam dudum Lesbiam adduci jubes.* Reſpondeo, inique feciſſe Ant. Goveanum, qui dum nimis religiosè verſus Terentii ad normam reducere conatur, Latinitatem perderet. In omnibus antiquis ſic legitur; *Audivi Archillis, jam dudum Lesbiam adduci jubes*, & conſtat verſus, ſi ſic metiare; *Audi-vi Ar-*cæt. Muretus in illo loco auctor eſt, à Goveano additum eſſe, *Quòd.* Ex epiſtola 17. ad Brutum citantur hæc: *Dolet mihi, quòd tu non ſtomacharis*; ſed nullo ſenſu. * Doctiores ita

* *Doctiores ita legunt &c.*] In optimis Edd. cum antiquiſſimis, tum recentiſſimis, ut & in MStis, teſte Manutio, legitur, *quod tu nunc ſtomacharis*, ſenſu perſpicuo, & quem Brutus (nam is hanc epiſtolam ſcrip-

ita legunt; *Dolet mihi, tu non ſtomacharis; amantiſſimus tum tuorum omnium, tum Ciceronis:* quaſi dicat, ſi mihi dolet, cur tu ſaltem non ſtomacharis? Eſt & alius locus Ciceronis circa finem lib. primi de officiis, themate, ſed ab his; *Idque hoc argumento confirmari poteſt, quod ſi contigerit ea vita ſapienti*, cæt. * Sed tota periodus fœdè dilacerata eſt, & ſine ſententia, quod miror aut Lambinum, aut Aldum, aut quemquam doctiorum non animadvertiſſe. Totum autem locum ſic lego, & reſti-

ſcripſit ad Atticum de Cicerone) hiſce verbis exprimere voluit, vel debuit. Etenim incuſaverat multis Ciceronem, idque apud Atticum, amantiſſimum ut omnium ſuorum, ita maxime Ciceronis. Ideo credit & dolet, Atticum nunc ſtomachari haud dubie, propter illas Ciceronis reprehenſiones. Immo addit ideo quoque, rogans Atticum, ut ſibi perſuadeat nihil tamen neque de ſua in Ciceronem voluntate propterea eſſe remiſſum, ſed tantum & multum de judicio. Ita vero patet, nihil in his mutandum. Certe frigeret plane illud *Dolet mihi*, ſi non ſequeretur *Quod*, quo declaratur, qui doleat Bruto. Sed & miror, Sanctium hanc locutionem non ferre, qui pag. ſup. diſerte ait *Latine dici*, *Miror quod*: & in ſeqq. itidem *Latine dici*, *Quod verum dicis, iraſcor*: immo a Plinio, *eleganter dici*, *Gaudeo & gratulor, quod Filiam deſtinaſti Fuſco.*

* *Sed tota periodus fœde dilacerata eſt*] Vulgatam tamen tuentur poſtremæ Edd. id quod indicio eſt, hunc locum ſic in MSS. reperiri, & proinde genuinum eſſe, ac recte adhiberi, ſi ad probandam phraſin, de qua agitur, vere pertinet, ut ex Sanctii ipſius ſententia facit.

ſtituo; *Id quod hoc argumento confirmari poteſt; ſi contigerit ea vita ſapienti, ut omnium rerum affluentibus copiis ditetur, quamvis omnia, quæ cognitione digna ſint, ſummo otio ſecum ipſe conſideret, & contempletur, tamen ſi ſolitudo tanta ſit, ut hominem videre non poſſit, excedat è vita princeps omnium virtutum neceſſe eſt, illa ſapientia, quam Σοφίαν Græci vocant,* &c. Ovid lib. 5. de Triſtibus.

Si quis delicias, laſcivaque carmina quærit,
Præmoneo nunquam ſcripta quod iſta legat.

369 Nihil hoc pentametro vidi putidius, magiſque barbarum. Quis enim dicet, *iſta,* in hoc ſenſu? Quis, *præmoneo nunquam quod?* Ejuſdem farinæ eſt cum illo apud Virgilium; *Quantum omnis mundus gaudet cantante Sileno.* Et vero multa barbara inſerta fuiſſe Catullo, Tibullo, Propertio, & aliis, docet Joſephus Scaliger, & alii. Citatur ex Cornelio Gallo in quodam lyrico carmine, cujus initium eſt, Lidia bella.

Sæva non cernis, quòd ego langueo?

Sed oden illam alicujus inepti eſſe cenſet Jul. Scaliger 6. lib. poëtices, quod mihi pla-

placet. Solus Plautus uno in loco me male habet; Nec Lambini in illo loco explicationem admitto, utpote duriſſimam: imo mihi placet, ut verſiculus, una mutata literula, corrigatur. Locus eſt in 1. Scen. Aſinariæ; *Equidem ſcio jam filius quòd amet meus iſtam meretricem è proximo; Philenium.* Ego lego; *Equidem ſcio jam, filius quom amet meus. Quom*, vel *qom*, pro *quum* ſæpè utitur Plautus. Et Lambinus in 1. Amphit. ſcena, In illo; *Agite pugni; jamdiu eſt, quod ventri victum non datis: quum*, inquit, edendum curavi,
* nam, *Quod*, ferri non poteſt. Alia 370
multa mihi ſolent objici, ſed ea vel malè in-

* *Nam, quod, ferri non poteſt.*] Sic tamen optimæ habent Edd. etiam poſt Lambinum, & paſſim ita loquuntur veteres. Sed & ſicuti in ſuperioribus intelligitur, *Negotium*, ſic in his *Tempus*, hoc ſenſu, jam diu eſt Tempus illud, ad quod tempus non datis. h. e. diutino jam tempore non datis. Sic autem loquutos veteres patet ex Plauto Trin. II. 4. *Minus XV. dies ſunt, quod pro hiſce ædibus Minas XL. accepiſti.* Ter. Ad. III. 2. 1. *Nunc illud eſt, quod ſi omnes omnia ſua conſilia conferant, atque huic malo ſalutem quærant, auxilii nihil adferant.* Cic. Famil. VI. 2. *Non eſt pro malis temporum, quod moleſte id feras.* Ubi jam intelligitur iterum *Negotium.* VII. 13. *Neque eſt, quod pertimeſcas.* Et ſic alibi paſſim. Immo & in his pro *Quod* ponitur aliquando infinitum. Petronius. *Nunc erat â torva ſubmittere cornua fronte.* Virg. *Si mihi ſuſceptum fuerit decurrere munus.*

Digitized by

intellecta, vel ab auctoribus non valde Latinis depromta. Primi generis ſunt illa Horatii Satyr. 2. libro 2.

Rancidum aprum antiqui laudabant, non quia naſus
Illis nullus erat, ſed credo hac mente, quod hoſpes
Tardius adveniens vitiatum commodius, quam
Integrum edax dominus conſumeret.

Hîc non dicit Horatius, *Credo quod*, ſed *hac mente laudabant, quòd:* nam verbum, *Credo*, parentheſi debet includi, quaſi dicat, *ut credo.* Lambinus ſic exponit; rancentem aprum antiqui laudabant, non quod odoratu carerent; ſed quod exiſtimarent. cæt. Ex Virgilio citatur; *Dicite Ænee, quòd:* ſed peſſime intelligitur;

Æneid. 11.

Vadite, & hæc memores Regi mandata referte,
Quod vitam moror inviſam Pallante perempto,
Dextra cauſa tua eſt:

Dextra tua eſt in cauſa, quod non moriar. Thomas Linacer, alioqui doctiſſimus, ſupinè confirmat, Latinè dici, *Dico quod, aſſero quod*, lib. 5. circa finem & lib. 6. cap. de conjunctionum ellipſi; *Adhibetur*

tur tamen ſæpiſſimè, inquit, *eadem conjunctio, Quod.* Martial. *Hoc ſcio, quòd ſcribit nulla puella tibi.* Horat.

Si tibi nulla ſitim leniret copia lymphæ, 372
Narrares medicis, quòd quanto plura paraſti,
Tanto plura cupis.

Senec. in natur. quæſt. *Miramur, quòd* Lib. 3.
acceſſionem fluminum maria non ſentiant; æquè mirandum eſt, quòd detrimentum ex-
euntium terra non ſentit: item; *Nos puta-* Lib. 2.
mus, quòd quia nubes colliſæ ſunt, ideo
fulmina emittunt. Plinius ad Servianum; Lib. 6.
Gaudeo, & gratulor, quod Fuſco Salinato- ep. 26.
ri filiam tuam deſtinaſti. Auct. in Salluſt. *Credo quod non omnes tui ſimiles incolumes in urbem veniſſent.* Hactenus Linacer. Nunc ſex adductis teſtimoniis ordine reſpondebo. Primum eſt Martial. lib. 11. Epigram. 65. ſic;

Neſcio tam multis quid ſcribas Fauſto puellis,
Hoc ſcio, quòd ſcribat nulla puella tibi.

Ubi *quod* relativum eſt, quaſi dicat; Tu multa ſcribis puellis, quum ſis pædico, ut videlicet te oſtendas puellarum amato-

Digitized by Google

matorem; ſed * ego ſcio quid ſit, propter quod nulla tibi reſcribit; quia pueros amas. Secundum eſt Horatii epiſt. 2. libro 2.

Si tibi nulla ſitim finiret copia lymphæ.
Narrares medicis: quod, quanto plura paraſti,
Tanto plura cupis, nulline faterier audes?

† Vides oſcitantiam Linacri, qui non in-
372 tellecta Horatii ſententia, peſſimè loquutum

* *Ego ſcio quid ſit*] Hunc ſenſum expreſſit forſan Martialis Verſu Hexametro per *quid*. At hic, ubi *quod* adhibet, aliud quid proinde notare voluit. Nempe ſimpliciter, rem ipſam, nullam puellam ei ſcribere, quod abunde erat cauſæ, quare hæſitare ſe diceret Martialis, quid, vel propter quid, tam multis ergo puellis ſcribat Fauſtus. Locus hic certiſſimum clariſſimumque exhibet exemplum iſtius locutionis, quam Sanctius, & tot Alii negant ac rejiciunt.

† *Vides oſcitantiam Linacri*] Nullam ego hic oſcitantiam Linacri deprehendere queo; ſed ſummam ſane Sanctii. Manifeſte utique Horatius utitur hac locutione: *Fateor, quod verum dicis*, ſeu *fateor, quod plura cupio*. Nam quæ alia eſſe poteſt Horatii ſententia aut conſtructio? Nuſquam certe in hocce loco τὸ *Iraſcor*. Reliqua loca Linacri aſſerere nihil attinet, quandoquidem Senecæ, Plinii &c. auctoritatem in his defugit Sanctius. Quam recte, viderit ipſe. Mihi enimvero in controverſia de phraſi & Syntaxi Latina certiſſimum videtur malæ cauſæ argumentum, ſi quis ſcriptorum id ætatis auctoritatem plane repudiet, & ſimul complura auctorum ſuperioris ætatis loca conjectando & ita corrigendo, an vitiando, ad ſuam hypotheſin conformet.

cum poëtam aſſerebat. Latinum non eſt; *Fateor quòd verum dicis.* at dicitur Latinè; *Quod verum dicis iraſcor*: nam hic relatio eſt, ibi nulla. Tertius locus Senecæ nihil contra noſtram doctrinam; nam τὸ *quòd*, bis poſitum, nomen eſt, & deeſt præpoſitio κατὰ vel διὰ, ut ſit διὰ τί? Quartus etiam Senecæ gloſſema puto: nam Senecæ de fulminibus alia ſententia eſt. Habes hunc locum lib. 2. cap. 32. Natur. Quæſt. Si tamen Senecæ verba eſſe contendas, contendam ego quoque, non fore difficile comprobare, non purè loquutum ibi Senecam. Quintus locus Plinii eleganter dicitur. Sextus locus Ciceronis barbarus omnino eſt, mirorque non ſolum Linacrum, ſed & Quinctilianum, & Vallam, & cæteros, qui has putidas, & bàrbaras orati-unculas, (quæ nomine Saluſtii & Ciceronis circumferuntur) non viderint ab aliquo ſciolo & barbaro eſſe compoſitas. Hoc ſatis indicarunt Pet. Victorius & Sebaſtian. Corradus in ſua Quæſtura, & alii. Quo exemplo monemur, ut ad ſecundi generis teſtimonia tranſeamus. Si Senecæ contra nos adferantur teſtimonia in hujuſmodi negotio, quid negotii erit reſpondere, Senecæ Latinitatem multis partibus claudicare? Plinius epiſt. 11. lib. 2. dixit; *Adnotatum eſt experimentis, quod favor & miſeri-*

Ciceronis, & Salluſtii mutuæ orationes ſunt adulterinæ.

Seneca non optimus Latinitatis auctor.

ricordia acres & vehementes primos impetus habent. Sed pro me reſpondebit Politian. in 1. epiſt. *Optaret*, inquit, *alius*, 373 Multum eo deteriores duo Plinii *ut oratorem Plinium ſaperem, quod hujus & maturitas, & diſciplina laudatur: Ego contra totum illud aſpernari me dicam Plinii ſeculum.* Audeamus igitur jam ridere Laurentii Vallæ præceptionem lib. 2. cap. 17. *Verbis*, inquit, *opinionis & ſcientiæ da-* Valla Solæciſmi Doctor. *mus indicativum, cum quod*; Opinor, quod pater aut mortuus eſt, aut graviter ægrotat; Et eodem lib. cap. 20. *Volo quod ſcribas, non autem quod ſcribis.* Egregium vides dicendi magiſtrum. Sed aliquid dicendum eſt de Latinitate Digeſtorum, quorum auctores omnium judicio Ciceroni æquiparantur. Lib. 1. tit. 6. l. 1. de jure perſonarum; *alia diviſio ſequitur, quod quædam perſonæ ſunt ſui juris, quædam alieno jure ſubjectæ:* & eodem lib. tit. 30. l. 1. *Hujus rei fortiſſimum argumentum eſt, quod lege Julia de vi nominatim cavetur:* & lib. 15. l. 30. *Sciendum eſt generaliter, quod, ſi quis ſe ſcripſerit fidejuſſiſſe, videri omnia ſolemniter acta.* Ad hæc & alia multa, quæ poſſunt objici ex Pandectis, reſpondeo; primum, vocem illam, *Quod*, in Plantini Pandectis inter has [ ] virgulas ſignari; & Taurellum præfatione admonere, quidquid inter ea ſig-

na

Digitized by Google

na contineatur, neque in Pandectis Florentinis, neque in aliis, inveniri, ſed à recentioribus additum. Deinde certius & melius reſpondebo, non tanti mihi eſſe iſtorum judicium, qui Juriſconſultorum dictionem cum Ciceroniana comparant. Ubi tu obſecro in Pandectis tot floſculos, tot figuras verborum, & ſententiarum, tot tropos, periodos, cola, commata, & illuſtria lumina oſtendes? Imo vero ſi juriſperiti his dicendi generibus uterentur, dicerem illos neſciſſe leges conſcribere. Adde quod multi illorum Græcè ſcripſerunt; ac demum ſæculum illud Juſtiniani Latinam linguam non poliebat. Multa in Pandectis invenio, quæ Latinis auribus non placerent; ſit exempli gratia titulus 11. lib. 1. ubi multa, quæ à genuina Latinitate abhorreant, inveniuntur. Satis ſuperque Juris ſcriptoribus gloriæ tribuemus, ſi inter ſui ſeculi homines eos dicamus præſtantiſſimos.

Pandectarum Juris Latinitas.

374

De Quidem.

QUIDEM particula, male accepta eſt à Grammaticis, & aliis aliarum rerum Auctoribus. Qui ſe putant Latinè loqui, ſæpe librorum capita ſic diſtinguunt; *Quod vera ſit ſententia Ciceronis; quod nulla ſint*

verba Neutra: ſic etiam videas in principio librorum; *Libri de Dialectica longè quidem utiliſſimi.* Non video poſt antiquam illam venerandam vetuſtatem, qui aptè & ſuo loco hac particula, *Quidem*, utatur: * nam Latinè non dices; *Præceptor quidem tuus eſt doctiſſimus.* At dices ele-

* *Nam Latine non dices*] Haud ſcio, quid ſibi velit omnis hæc diſputatio contra uſum particulæ *Quidem*, ſine ſubſequente adverſativa; cum loca quamplurima ex Cicerone & optimis auctoribus in promptu habeam, in quibus abſolute ponitur poſt omnis generis vocabula. Quidni ergo recte dicatur, *Præceptor quidem tuus eſt Doctiſſimus?* quum Cic. Famil. IV. 3. *Servius quidem tuus in ingenuis artibus ita verſatur, ut excellat.* VI. 6. *quod me quotidie Cæſar magis amplectitur, familiares quidem ejus, ſicut neminem.* Petron. *Eudoxus quidem in cacumine excelſiſſimi montis conſenuit.* Idem. *Miſerere, quemadmodum quidem ſoles.* Et. *Nam ſine cauſa quidem ſpiritum impendere, ne vos quidem exiſtimo velle.* Sic paſſim *Et quidem.* Terent. Andr. V. 6. 3. *Et quidem ego*, ſcil. Scio, quid tibi obtigerit. Heaut. IV. 5. 27. *Et quidem jubebit poſci.* Valer. Max. IX. 6. ext. 1. *Et quidem cum illorum opprobrio.* Sueton. Cæſ. 45. *Et quidem fluxiore cinctura.* Tacit. Germ. 44. *Clauſa ſub cuſtode, & quidem ſervo.* Porro quidni momentum aliquod addat affirmationi? quum id faciat in negatione, unde τῷ *Ne* ſæpiſſime additum reperitur ad vehementius negandum. Quin & in affirmatione paſſim ſine ulla adverſativa occurrit cum particulis *ſi*, *quando*: adeo ut propter frequentem hunc uſum hodie quaſi coaluiſſe cum iis credatur; ſicuti revera coaluit cum *Ego* vel *Et* in *Equidem*, quod omnium conſenſu affirmationem aliquam ſignificat. Unde autem hanc ſigniſi-

Digitized by Google

eleganter; *Præceptor quidem tuus eſt doctiſſimus, ſed ignavus, at ignavus, tamen ignavus.* Elegantem hujus voculæ uſum multis Ciceronianis exemplis explicabo; plura, qui volet, facile inveniet. Cic. 5. de Finib. *Tantam vim virtutis, tantamque auctoritatem honeſtatis, ut reliqua, non*

nificationem habere queat, niſi ex Simplice *Quidem?* Imo ne de hujus certo in affirmationibus uſu atque Emphaſi dubitemus, ſæpiſſime occurrit junctum cum aliis affirmandi particulis, quæ ita per Pleonaſmum ſecum invicem ſignificationem ſuam communicant. Cic. Fam. I. 5. *Et Catoni quidem profecto reſiſtimus.* Ep. 8. *ſunt quidem certe in amicorum noſtrorum poteſtate.* Ubi vide Manutium. XVI. 22. *Spero ex tuis literis tibi melius eſſe, cupio quidem certe.* Apud Terentium Andr. I. 2. 24. reſpondetur ad Interrogationem per *Sane quidem* ſcil. volo te id facere. Plura vide ab ipſo Sanctio allata paucis pagellis poſt. Denique quidni ſine adverſativa poni queat, quum ſæpe ipſa vim habeat adverſandi, vel ex contrario aliquid affirmandi. Cic. pro Marc. 9. *Sed niſi hæc urbs ſtabilita tuis ſit conſiliis, vagabitur modo nomen tuum longe lateque, ſedem quidem ſtabilem, domiciliumque certum non habebit.* Ubi manifeſte ponitur vel pro *Autem*, vel pro *Certe* Sic Fam. 1. 7. *Cui quidem literæ tuæ perjucundæ fuerunt, mihi quidem humanitas tua admirabilis viſa.* h. e. *Vero*, vel *Certe*; De Offic. I. 12. quum enumeraſſet præcipuos Romanorum hoſtes, ſubjicit nonnullorum deſcriptionem, *Pœni fœdifragi, crudelis Hannibal, Reliqui juſtiores; Pyrrhi quidem de captivis reddendis illa præclara.* h. e. Pyrrhi vero, vel Pyrrhi certe. Nep. Con. 2. *Hunc adverſus Pharnabazus habitus Imperator, re quidem vera exercitui præfuit Conon,* h. e. re autem vera. Similiter Hann. cap. 2.

non illa quidem nulla, ſed ita parva ſit,
ut nulla eſſe videatur: ibid. *Illa enim,*
quæ ſunt à nobis bona corporis numerata,
complent ea quidem beatiſſimam vitam, ſed
ita, ut ſine illis poſſit beata vita exiſtere:
ibid. *Quum autem progrediens confirmatur*
animus, cognoſcit ille quidem naturæ vim,
ſed ita ut progredi poſſit longius: idem 1.
Offic. *Altera eſt res, ut quum ita ſis affectus*
animo, ut ſupra dixi, res geras, magnas
illas quidem, & maximè utiles, ſed ut ve-
hementer arduas plenaſque laborum: De uni-
verſitate; *Ita totum animal movebatur il-*
lud quidem, ſed immoderate, & fortuito:
376 De amicitia; *Qui negligendi quidem non*
ſunt, ſed alio quodam modo colendi: ibid.
Novitates autem ſi ſpem offerunt, non ſunt
illæ quidem repudiandæ, vetuſtas tamen ſuo
loco conſervanda eſt. Quum hæc, & alia
hujuſmodi diſcipulis indicarem, quædam
mihi objecta ſunt, quæ aliter ſe habere vi-
dentur: ſed ea, ne alios fallant, huic diſ-
ceptationi inſeram, & locos integros appo-
nam, ut intelligas, à longe petendam ad-
verſantem particulam, quæ voculæ *Qui-*
dem, debeant reſpondere. Cicero 1. de
Orat. *Si quis eſt qui hæc putet arte accipi*
poſſe, quod falſum eſt: præclare enim ſe res
habeat, ſi hæc accendi ac commoveri arte
poſſint; inſeri quidem, & donari ab arte
non

non poſſunt omnia: ſunt enim illa dona naturæ : quid de illis dicet, quæ certè cum ipſo homine naſcuntur, linguæ ſolutio, vocis ſonus, literæ, vires, conformatio quædam, & figura totius oris, & corporis! Neque hoc ita dico, ut ars aliquid limare non poſſit: neque enim ignoro, & quæ bona ſint, fieri meliora poſſe doctrina, & quæ non optima, aliquo modo acui tamen, & corrigi poſſe; quaſi dicat, * inſeri quidem hæc arte non poſſunt: idem lib. 7. epiſt. 24. *Amoris quidem tui, quo me verti, veſtigia: vel proxime de Tigellio: ſenſi enim ex literis tuis valdè te laboraſſe. Amo igitur voluntatem, ſed pauca de re:* quaſi dicat; amor quidem tuus notus eſt, ſed de re ipſa pauca dicam; idem lib. 2. epiſt. 3. *Meam quidem ſententiam aut ſcribam ad te poſtea pluribus, aut, ne ad eam meditere, imparatum te offendam, coramque contra iſtam rationem, meam dicam; ut aut te in meam ſententiam adducam, aut certè teſtatum apud animum tuum relinquam quid ſenſerim, ut, ſi quando, quod nolim,* dis-

* *Inſeri quidem hæc arte non poſſunt*] Hiſce non declarat Sanctius adverſantem particulam longe eſſe petendam, ut reſpondeat voculæ quidem, niſi addatur, *ſed accendi & commoveri arte poſſunt.* quod videtur excidiſſe, certe deſiderari, in illius exempli expoſitione. Eodem tamen modo Salmanticenſis Editio.

Digitized by Google

diſplicere tibi tuum conſilium cæperit, poſſis meum recordari: brevi tamen ſic habeto. Horatius libro 2. epiſt. 1.

377 *Multa quidem nobis facimus mala ſæpè poëtæ.*
Ut vineta egomet cædam mea, quum tibi librum
Sollicito damus, aut feſſo; quum lædimur, unum
Si quis amicorum eſt auſus reprehendere verſum;
Quum loca jam recitata revolvimus irrevocati;
Quum lamentamur non apparere labores
Noſtros, & tenui deducta poëmata filo;
Quum ſperamus eo rem venturam, ut ſimulatque
Carmina reſcieris nos fingere, commodus ultro
Arceſſas, & egere vetes, & ſcribere cogas.
Sed tamen eſt operæ pretium cognoſcere quales,
Æditnos habeat virtus.

Virgil. 4. Georg. de Eurydice;

Illa quidem dum te fugeret per flumina præceps,

Im-

Immanem ante pedes hydrum moritura
puella,
Servantem ripas alta non vidit in herba.
At Chorus æqualis Dryadum.

Sed objiciet aliquis illa Ciceronis, & aliorum. Cicero; *Et æthera quidem ipſum, ſive cœlum appellare libet.* Virgilius; *Ac me tunc quidem.* & alia innumera, ubi particula reſpondens non invenitur. Reſpondeo, eſſe diviſas per Tmeſin duas voculas, ut, *æthera quidem*, pro, *& quidem*, ſive *equidem:* & *nos quidem*, pro *equidem nos*, & ſic in aliis multis. Adhuc video eſſe, qui objiciant, ſine ulla reſponſione, aut compoſitione inveniri particulam *Quidem:* nam Latinè dicitur, *qui quidem. hanc quidem, illa quidem*, ſine ullo addito. Reſpondeo, poſt *Quis, Quæ, Quod, Hic, Ille*, rectè apponi *quidem*, ſine adverſante; ut, *quæ quidem*, *ille quidem.* Sed ſi contendas aliquid ſignificare, dicam contra Grammaticos, neque hic, nec alibi hanc particulam, *Quidem*, affirmationem 378
ſignificare, ut ipſi putant; * ſemper enim

 fere

* *Semper enim fere eſt, quod ſaltem:*] Immo quod *certe*, ſi nulla ſequatur adverſans particula. Ita mox in illo Terentii, *illa quidem noſtra erit*, h. e. ſive mihi paratæ ſint lites, ſeu minus, illa certe noſtra erit, quod unum agimus & deſideramus.

fere eſt quod *ſaltem*, Hiſpanè, *Alomenos*; *Una per una*; *Alo que puedo juzgar*. Ut ſiquis roget ita; *Venitne huc Petrus?* reſponde, *Minime, quod quidem viderim*. Terentius Phorm. *mihi paratæ lites, quid mea, illa quidem noſtra erit*. Ex Terentio & Cicerone aliqua mihi objiciuntur; ſed loci corrupti ſunt. Terent. Adelph. *Occidunt me quidem, dum nimis ſanctas nuptias ſtudent facere; in apparando totum conſumunt diem*. Sed aliter legendum locum eſſe, jam multi viderunt. Sic; *Occidunt me, qui dum nimis ſanctas nuptias ſtudent facere*; cæt. Cic. de Senectute; *Ille autem Cæpione, & Philippo iterum conſulibus, mortuus eſt, quum ego quidem, quinque & ſexaginta annos natus, legem Voconiam ſuaſiſſem*. Dictio *Quidem*, inquit Lambinus, *abeſt ab omnibus veteribus libris*. Cicero lib. 1. de divinat. in calce: *Quumque animi hominum ſemper fuerint, futurique ſint, cur ii quidem, quid ex quoque evenerit, perſpicere non poſſint*. Lamb. legit; *Cur ii quid ex quoque*, cæt. Objicitur & illud, quod paſſim in epiſtolis Ciceronis legitur; *Si vales bene eſt, ego quidem valeo*. Sed error Grammaticorum eſt pudendus; qui has notas neſcierunt interpretari. S. V. B. E. E. Q. V. id eſt. *Si vales bene eſt, ego* quo-

Digitized by Google

quoque valeo. Nec deſunt qui ſic interpre-
tentur: nam lib. 10. epiſt. 34. & lib. 12.
epiſt. 15. *Si valetis, liberique veſtri va-
lent, bene eſt ; ego quoque valeo.* Cicero
Paradox. 5. *Qui legibus quidem non pro-
pter metum parent.* Alii melius; *Qui ne
legibus quidem propter*, cæt. Paradox. 6.
*Hæc quidem utrum abundantis an egentis
ſigna ſint?* Lambin. & alii legunt; *Hæc u-
trum abundantis*, cæt. Aliquando tamen
(ne quid diſſimulem) nulla eſt particula,
quæ adverſans reſpondeat; ſed ſi occulatè
perſpicias, aliquo modo præceſſit. Cicero
lib. 15. epiſt. *Fateor ea me ſtudioſe ſequu-* 379
*tum, ex quibus mira gloria naſci poſſit: ip-
ſam quidem gloriam per ſe nunquam putavi
expetendam;* quaſi dicat, gloriam quidem
nunquam expetivi, ſed ea, ex quibus glo-
ria naſcitur: idem lib. 12. epiſt. 19. *Sed
hoc ex re, & tempore conſtitues; mihi qui-
dem uſque curæ erit quid agas, dum quid
egeris ſciero.* Proprietas & elegantia Latini
ſermonis ignoratur, ſi particularum differen-
tia, & vis ignoretur. Sed Laurentius dum
hæc ſcrutatur miras tenebras offudit.

Si adverteret Laurentius, multas parti-
culas, inter quas aſſignat differentias, con-
junctè legi, deſineret fortaſſe has tricas.
Adverte igitur has particulas conjungi ſi-

mul

mul inter ſe: *Etſi quamvis licet: Ergo igitur: Poſthoc dein: Deinde poſtea: Mox deinde: Tandem denique: Quia enim: Quidem certè: Extemplo ſimul, En ecce.* Item alia fortaſſe.

Etſi quamvis. Cicero Attic. 26. epiſt. 7. *Etſi quamvis non fueris ſuaſor & impulſor profectionis meæ, approbator certè fuiſti.*

Quamvis licet. Cic. lib. 3. leg. *At duo Gracchi fuerunt, & præter eos, quamvis enumeres multos licet, quum deni crearentur nonnullos in omni memoria reperies pernicioſos Tribunos.* Laurentius Valla libro 2. cap. 21. *Quamvis licet reclament Grammatici, non dubitabo,* cæt.

Ergo igitur Ridendi ſunt Grammatici, qui inter *Ergo* & *Igitur* miras conſtituunt differentias. Ego dico, *Ergo*, eſſe ſextum caſum, ab Græco ἔργον, id eſt, *opus*, vel *res*, quaſi dicas, *Re vera.* Particula *Igitur*, * propriè ſignificat *Deinde.* Hiſpanè, *en con-*

* *Proprie ſignificat deinde*] Sed & reſpondet aliquando τῷ *Quum.* Pl. Caſ. II. 2. 40. *Quum otium mihi erit, igitur tecum loquar*, h. e. *tum*, ut exponit id etiam Feſtus. Neque vero Apulejus modo, ſed & Plautus, & maxime Poëtæ, ſæpe dixerunt *Ergo igitur* conjunctim. Et ſic *Itaque ergo.* Liv. I. 21. *Igitur deinde.* Pl. Sticho I. 2. 29. *Igitur tum.* Moſt. I. 2. 51. *Igitur tum demum.* Amph. I. 2. 11. *Igitur demum.* Moſt. II. 1. 33. & alibi.

Digitized by Google

conſequentia, iras eſto. Plaut. Amphit. *Seſe igitur ſumma vi viriſque eorum oppidum expugnaſſere:* idem Epid. *Sed quî perſpicere poſſent cor ſapientiæ, igitur perſpicere ut poſſint cordis copiam:* ibid: *Quid tibi negotii eſt meæ domi igitur?* Qua etiam forma dixit Terent. Adelph. *An non hæc tibi juſta videntur poſtea?* Sed Apulejus, puriſſimus Latinæ linguæ ſcriptor, has particulas ſolet ſæpiſſime copulare. Lib. 2. Aſini: *Ergo igitur Fotis erat adeunda:* ibid. *Ergo igitur ſenex ille:* idem lib. 3. *Ergo igitur jam & ipſe poſſum:* & lib. 4. in princip. *Ergo igitur quum in iſto cogitationis ſalo fluctuarem:* & lib. 5. *Ergo igitur ſi poſthac peſſimæ illæ lamiæ:* & lib. 7. *Ergo igitur ſi perdideretis in aſino virginem:* ibidem paulò poſt legitur vox, *Ergo*, ſola; *Totis ergo prolatis, erutiſque rebus:* ſed rurſus paulò poſt; *Ergo igitur ancipiti malo laborabam:* & lib. 9. *Ergo igitur ſummo pavore perculſum Myrmecem:* ibid. *Ergo igitur Græcè ſubjiciens miles:* & lib. 10. in calce; *Ergo igitur non de pudore jam, ſed de ſalute ipſa ſollicitus:* & lib. 11. *Ergo igitur imperiis iſtis meis:* ibid. *Ergo igitur me quoque oportere:* ibid. *Ergo igitur cunctis affatim præparatis.* Vide Feſtum; *Igitur.* 380

Poſt deinde.

D. de orig. Juris. l. 2. *Poſt hoc dein de* *an-*

autorum ſucceſſione dicemus: ibid. *Poſt aliquot deinde annos:* ibid. *Poſt deinde.*

Deinde poſtea.

* *Deinde poſtea.* Plaut. Menech. & Cic.
381 pro Milon. *Deinde poſtea ſe gladio percuſſum eſſe ab uno de illis.*

Mox deinde.

Tibul. lib. 1. eleg. *Et ſimulat tranſire domum, mox deinde recurrit.*

Poſt tum.

„[Varro 5. de ling. Lat. *Cenſores inter „ſe ſortiuntur, uter luſtrum faciat; poſt „tum conventionem habet, qui luſtrum conditurus eſt.* Ita legitur in veteri codice.]

Tandem denique.

Apul. lib. 3. aſin. in fine; *Tandem denique reverſus ad ſenſum præſentium, arrepta manu Fotidis:* idem lib. 10. *Tandem denique rupta verecundia, ſic alter alterum compellat:* idem lib. 4. *Tandem itaque aſinali verecundia ductus.*

Tandem itaque.

Quoque etiam.

„[Plaut Perſ. act. 4. ſc. 9. *Ego faciam, „te quoque etiam ipſum ut lamenteris.*]

Quia enim.

Terent. Phor. *Quia enim in illis fructus eſt:* idem Milite; *Quia enim loquitur laute;* idem Hecyr. *Quia enim qui eos gubernat animus.* Plaut. Epid. *Quia enim mulierem illam:* idem Amph. † *Quia enim ſero advenimus.*

Ter-

* *Deinde poſtea*] Sic & Livius. XLI. 24. Val. Max. IX. 1. ext. 5. Gell. XV. 12. & XVII. ult. Similiter *inde deinceps* Liv. I. 44. *Tum deinde.* II. 8. *Mox deinde* XXXIV. 9.

† *Quia enim ſero advenimus*] Et IV. 2. 14. *Quia enim te macto infortunio.*

ſic

Terent. Andr. *Mea * quidem herclè certè in dubio eſt vita:* idem Phorm. *Nam tua quidem herclè certè vita hæc expetenda.* Cic. Lentulo; *Illud quidem certe noſtrum conſilium jure laudandum eſt:* & lib. 2. ad Q. Frat. *Agebatur quidem certe nihil:* idem pro Quint. *Qui ut ſumma haberem cætera, temporis quidem certè vix ſatis habui.* Quidem certè.

Terent. Heaut. *Quippe quia magnarum ſæpè id remedium ægritudinum eſt.* Quippe quia.

Virgilius; *Cœlicolæ magni, † quia nam ſen-* Quia nam?

ſic Curcul. III. 79. & Trucul. II. 2. 11. Sed & *certe enim* pro *ideo*, vel *profectò*, Plautus Amph. II. 2. 26. *Nempe enim hi ſunt, qui* &c. Plinius Panegyr. cap. 62. *Namque enim* Plautus Trin. I. 2. 23.

* *Quidem hercle certe*] Sic Plautus Amph. I. 1. *ædepol profectò.* Aulul. II. 2. 38. *Certe ædepol equidem.* Caſ. I. 55. *Quidem pol certe.* Curc. I. 3. 5. *verum hercle vero.* Moſt. III. 5. 58. *Hercle næ.* Similiter aliæ quoque particulæ, *ſed vero*, *ſed verum*, *ſed autem*, *namque enim*, *quoque etiam*, *ubi quando* &c.

† *Quia nam ſententia &c.*] In τῷ *quia nam* eandem habet vim & rationem τὸ *Nam*, quam habet in *quiſnam*, h. e. vim interrogandi. Jungitur autem ipſis potiſſimum interrogandi particulis, veluti *Quis*, *Cur*, *Unde*. Sæpe tamen iis etiam præmittitur. Ita paſſim *Nam quis*, *Nam quid.* *Nam quamobrem?* Plautus Amph. II. 1. 2. Et V. 33. *Nam cur iſtuc dicis.* ſic Aſin. I. 1. 29. *Nam quanſque?* Aulul. I. 1. 5. *Nam qua me nunc cauſa extruſiſti ex ædibus?* Aliquando etiam in medio Interrogationis ponitur, aliiſque jungitur vocabulis. Plautus Aulul. II. 1. 17. *Quis ea eſt nam optuma?* Vide & ſupra ad Cap. 13.

382 *ſententia vobis verſa retro?* idem; *Heu quia nam tanti cinxerunt æthera nimbi?* Plaut. Trucul. *Quia nam arbitrare?*

Nam cur. Plaut. Curcul. *Nam cur me miſeram verberas?* Sed hic poteſt eſſe anaſtrophe, ut in illo Virgilii Georg. 4. *Nam quis te juvenum confidentiſſime noſtras Juſſit adire domos.*

Extemplo ſimul. Livius lib. 17. *Extemplo ſimul pares eſſe cœperint, ſuperiores erunt.*

En ecce. Apul. lib. 1. Metam. *En ecce præfamur veniam:* & lib. 11. *En ecce priſtinis ærumnis abſolutus Lucius, de ſua fortuna triumphat.*

Olim quondam. Terent. Eunuch. *Olim iſti fuit generi quondam quæſtus apud ſæculum prius.*

Ideo. *Ideo*, conjunctionem vocat; ego duo nomina voco, quorum cuilibet ſubſtantivum, & præpoſitio deeſt. Cic. *Nec ideo eſt Gaditanorum cauſa deterior.* Syntaxis eſt, nec ob id negotium * in eo negotio eſt cauſa deterior.

Adeo

* *In eo negotio*] An potius? *Nec id negotium, cauſa Gaditanorum, eſt deterior ob ea negotia.* Certe eô ejuſdem eſſe naturæ in hoc videtur compoſito, cujus eſt in *adeo*, & cujus eſt ipſum ſimplex; quod Auctor mox pro accuſativo plurali haberi vult, me tamen haud ſuffragante, ut mox dicam. Quid ergo? Vix reperio quidquam, quo expediam rectius hoc *Ideo*, niſi ſi placeat id poſitum accipere pro *indeo*, eliſa lit-

Adeo, duas partes facit Feſtus: ejus verba ſunt; *Adeo, duas habet ſignificationes; nam quum prima acuta effertur, idem ſignificat, quod* accedo; *ut quum dicimus*, Adeo prætorem; *quum autem ſecunda*, * *id eſt, quod* uſque eo. *Non quidem ſecundum rationem: quia* Ad *præpoſitio accuſativis accommodata eſt; ſed vetuſta quadam loquendi conſuetudine.* Hæc Feſtus. His tu adde, *Quo, eo, illo*, cæt. ut, *Quo tendis? Eo tendit oratio.* Ter. *Quum illo advenio*, id eſt, ad quæ tendis? vel quæ ad

Adeo. 383

Quo, pro Quæ; Eo pro Ea; Illo, pro Illa.

litera N. Illud autem ita contractum foret ex *in eo* vel *indu eo*, quum Veteres *indu* dixerint, ut notum, pro *In*. Porro N ita eliditur etiam in *Moſtellum* ex *Monſtrum*, in *Ignis*, quod creditur dictum quaſi *Ingenis*, & forſan in *Ubi* & *Ibi*, quæ ſane ejuſdem videntur originis, cujus ſunt *Unde* & *Inde*. Atque ita conſtructio certe foret optima, quaſi diceretur, *Nec in eo*, ſcil. negotio, nomine, *cauſa Gaditanorum eſt deterior*. Poſſis etiam ſuſpicari compoſitam hanc vocem ex *id* & *eo*, eaſque coaluiſſe in unam, propter continuum earum uſum in interrogando & reſpondendo, dum rogabatur, *Feciſtine id eo*? & reſp. *id eo* ſcil. feci. Poſtea vero quum jam ita coaluiſſent continuo hoc uſu, videtur paulatim τὸ *Id* amiſiſſe ſuam ſignificationem, & ſic per Abuſum, aut originis inſcitiam cœptum tandem hoc *Ideo* adhiberi etiam, ubi *Id* locum habebat nullum. Plane uti ſupra ad I. 14. pag. 117. & ad III. 11. initio oſtendimus clariſſime, Futurum Infiniti *Amaturum eſſe* ſimili abuſu ex Paradigmate ſumptum, & ad omnia Genera & Numeros adhibitum.

* *Id eſt, quod &c.*] Scripſit Feſtus, *idem eſt, quod*;

ad? vel quæuſque? quaſi ſit, ad quæ loca uſque? * Nam mihi ſunt accuſativi plurales; ut, *quonſque*, id eſt, ad quæ; ut ſit, accuſativo *quos*, *quas*, *quæ*, vel *quo*; *Eos*, *eas*, *ea*, vel *eo*, ut *duo*, & *ambo*. ſic *quocirca*, id eſt, circa quæ, „ [*quoad* „ id eſt, ad quæ, ſupple, loca, tempora, vel negotia.]

De-

* *Nam mihi ſunt Accuſativi Plurales*] Non mihi, qui prorſus putem, *Eo*, *Quo*, *Illo*, *Huc*, eſſe Dativos ſingulares, neglecta litera I. quæ apud Græcos priores adſcribebatur, poſteriores ſubſcribebatur, *Res* fere manifeſta in *Huc*, quod pro *Huic* dicitur, & hoc pro *Hoic*, unde & *Honc* pro *Hunc* in antiquiſſima inſcriptione L. Scipionis, & paſſim apud Plautum & ſimiles *Quoi* pro *Cui*. Vide ſupra, quæ notavi ad vocem *Quanquam*. Neque obſtat compoſitio cum Præpoſ. *Ad*. Nam ex ipſius Feſti verbis conſtat ſatis, in hac voce *Adeo*, illud *eo* neutiquam habitum a veteribus pro Accuſativo, quum diſerte dicat compoſitionem hanc non eſſe factam *ſecundum rationem*, ſcil. Grammaticam, ſecundum quam *Ad* Præpoſitio Accuſativis jungatur. Deinde vero componuntur Præpoſitiones non tantum cum Verbis & Nominibus, ſed & cum Adverbiis & ipſis Præpoſitionibus, Vide Voſſium de Analog. IV. 23. ſic *Exadverſum*, *Derepente*, *Præut*, *Deſub ipſis Alpibus*, quod apud Florum occurrit. Componuntur etiam cum aliis Nominum Caſibus, quam quos ceteroqui regunt. Neque cum Nominativo tantum, veluti *Proconſul*, *Cumalter*, de quo Vide Feſtum; ſed & cum Obliquis, ſic *Præmodum* pro admodum, Vide Gellium VII. 7. *Poſtmodo*, *Adprime*, Denique etiam abſolute ponuntur inter ipſum Dativum & Verbum, Cicero pro Sulla cap. 8. *Me meum genus ſuo ante non pe-*

Deinceps

Deinceps non id ſignificat quod Grammatici aſſerunt, ſed quod Hiſpanis dicitur, *Arieo*, quaſi dicas ſeriatim, „[ſeu conſe„quenter, per ordinem:] nam propriè ad ſeriem ſpectat, Græcè ἐφεξῆς. Cic. 3. de legibus in princ. *Deinde etiam deinceps poſteris prodebatur:* idem 2. divin. *Tum vero ea, quæ Acroſtichis dicitur, quum deinceps ex primis verſus literis aliquid connectitur, ut in quibuſdam Ennianis.* Livius lib. 1. *Ita duo deinceps reges, alius alia via, ille bello, hic pace, civitatem auxerunt.* Hiſp. *uno tras otro.* Cic. 2. Nat. *Poſſe ex iis* (literis) *in terram excuſſis, annales Ennii, ut deinceps legi poſſint, effici.* Cæſar 1. Civil. *His perfectis, collocatiſque, alias deinceps pari magnitudine rates jungebat.*

Protinus.

Protinus, ſeu *Protenus*, idem enim ſunt, id eſt, *porro tenus.* Hiſp. *Adelante, o continuadamente*, id eſt, quod non ſit diſcretum: differt enim à *Deinceps*, quia illud

ponere gaudeat. Vide ſupra ad cap. 5. init. Ita vero nihil in eo hæſitationis eſſe debet, quod *ad* cum *eo*, *quo*, *huc*, quæ pro Adverbiis ab ipſis Grammaticis jam olim fuerunt habita, longoque uſu eam ſpeciem & vim acceperunt, legatur compoſitum; dicaturque *adeo*, *quoad*, *adhuc*, nihilo magis quam in hiſce, *exinde*, *deinde*, *proinde*, *perinde*, *perquam*, *præterquam*, *præquam*, *Interibi* apud Plautum, *Inibi* apud Gellium III. 1. & ſimilibus.

384 propriè in diſcretis cernitur, hoc in continuis. Quod apte ſignificavit Virgil. quum de Sicilia loqueretur, quæ olim Italiæ conjuncta fuerat; *Quum protinus*, inquit, *utraque tellus una foret:* idem; *Protenus aërii mellis cœleſtia dona Exequar*: idem 1. Eclog. *En ipſe capellas* * *Protenus æger ago.*

* *Protenus æger ago*] Sic Scipio apud Gell. IV. 8. *Eamus nunc protenus Jovi O. M. gratulatum.* Cic. Divin I. 24. *præcepiſſe ut pergeret protenus, quid retro atque à tergo fieret, ne laboraret.* Fam. III. 6. *petiit à me, ut Laodiceam protenus irem.* Liv. XXIII. 18. *Quod non ex Cannenſi acie: ad urbem Romam protenus duxiſſet.*

LIBER QUARTUS.

In Quartum Librum rejecimus illa, quæ ſubtilioris ſunt conſiderationis, & maximè cauſas Latini ſermonis aperiunt.

CAP. I.

De Figuris conſtructionis, & Ellipſi.

FIGURÆ Conſtructionis ſunt anomalia, ſive inæqualitas partium, quæ fit per Defectum, per Exuperationem, per Diſcordiam, per Inverſum Ordinem. In Endia ſeu defectu, Ellipſis, & Zeugma; in Exuperantia, Pleonaſmos; in Enallage ſeu Diſcordia, Syllepſis; in Ordine perturbato Hyperbaton. Sunt igitur quatuor Figuræ: Ap. nam Antiptoſis, Prolepſis, Syntheſis, Appoſitio, Evocatio, Synecdoche, cæteræ, monſtroſi partus ſunt Grammaticorum.

ELLIPSIS eſt defectus dictionis vel dictionum ad legitimam conſtructionem; ut, *Paucis te volo; Noctuas Athenas.* Terent. *Egone illam, quæ illum? quæ me? quæ non?* ubi Donatus; *Ellipſis eſt, & Apoſiopeſis;* quaſi dicat; ſi ad Gram-

Digitized by Google

maticam ſpectes, Ellipſis eſt vocum; ſi verò ad Rhetoricam, Apoſiopeſis, id eſt, reticentia & abruptio ſermonis.

CAP. II.

386 *Doctrinam ſupplendi eſſe valde neceſſariam.*

SEd antequam ad hoc præclarum munus accedo, illud videtur refutandum, quod ab iſtis Latini ſermonis imperitis jactari conſuevit, nihil eſſe ſupplendum. Nam ſi ſupplendum eſt, *Ego amo Dei*, & *ego amo Deus*, erunt Latinæ phraſes; quia illic deeſt, *præceptum*; hic autem, *quæ præcepit*. Quibus aptè poterit reſponderi, illos communi ſenſu carere. Ego illa tantum ſupplenda præcipio, quæ veneranda illa ſupplevit antiquitas, aut ea, ſine quibus Grammaticæ ratio conſtare non poteſt. Nulla linguarum eſt, quæ in loquendo non amet brevitatem: atque eo feſtivius quidque dicitur, quo plura relinquuntur intelligenda. *Aliud eſt*, inquit Fabius, *Latinè, aliud Grammaticè loqui*. Excutiamus unum aut alterum poëtarum verſiculum. Vigil. 4. Æneid. *Nec venit in mentem, quorum conſederis arvis?* Grammaticus diceret; nec venit tibi, ô Dido, in mentem recordatio illorum hominum, in quorum hominum arvis tu conſederis? Terentius Heaut. *Vel me mo-*

monere hoc, vel percontari puta. Rectum eſt, ego ut faciam, non, ut deterream. Grammaticè dicetur; O Menedeme; vel tu puta me monere tibi hoc negotium, vel tu puta me à te hoc negotium percontari: quia ſi hoc negotium, quod negotium ego abs te rogo, rectum negotium eſt, ideo te illud ego negotium rogo, ut ego idem negotium faciam; at vero ſi hoc negotium, quod negotium tu facis, rectum negotium non eſt, hac quoque de cauſa illud negotium ego à te rogo, ut ego te ab illo negotio deterream. Quid inſulſius, & al- 387
ſius? Horatius quaſi noſtras partes agens, & Ellipſin amplectens, dixit lib. 1. Satyr. 10. *Eſt brevitate opus, ut currat ſententia, neu ſe impediat verbis laſſas onerantibus aures.* In comparativis ſæpè multa deſiderantur; ut, *Digitorum medius eſt longior.* Syntaxis eſt; Ex numero digitorum medius digitus eſt longior, * quam cæteri digiti ſint longi. Horatius; *Si meliora dies, ut vina, poëmata reddit.* Syntaxis; ſi dies reddit poëmata meliora, quam antea erant bo-

* *Quam cæteri digiti* &c.] Immo adhuc amplius requiritur ſupplementi, ut plena ſit conſtructio. Nempe *præ ea re, vel menſura, ad quam rem cæteri &c.* niſi quis brevius malit, ſine τῷ *Quam*, nempe, *eſt longior præ cæteris digitis*, ut illud, quod mox ex Curtio adfertur, *Mare Ponticum dulcius ceteris.*

na, ut dies reddit vina meliora, quam antea, &c. Contra noſtros Grammatiſtas ſentit Quintilianus lib. 9. cap. 3. quum inquit; *Quæ per detractionem fiunt Figuræ, brevitatis novitatiſque maximè gratia petuntur*, &c. Jam verò quid lepôris habebunt tot proverbia, ſi integra referantur? *Lupus in fabula. Ad fractam canis. Ne ſutor ultra crepidam. Poſterioribus melioribus. Inter cæſa & porrecta. Manum de tabula*; & mille hujuſmodi. Multa etiam Grammaticæ ratio nos cogit intelligere, quæ ſi apponerentur, latinitatis elegantiam diſturbarent, aut ſenſum dubium facerent; hinc fit, ut præpoſitiones ſæpè ſupprimantur, & ſæpius participium ENS; ut, *Nate, meæ vires, mea magna potentia ſolus*, ſupple *ens*; *Annibal peto pacem*, ſubaudi *ens*: quæ omnia imperiti ad appoſitionem, aut evocationem referunt. Alia rurſus videmus deſiderari, quæ ſine vitio ſuppleri nequeunt, & tamen Grammatica neceſſitas ſupplebit; qualia ſunt, *tuas ſpes non curo; quibus me allicis: tua contemplor ora, quo-*
388 *rum aſpectu delector: vim mihi intuliſti, cui reſiſtere nequeo: tuam vicem doleo, quæ me excruciat; ſuſtuli duos liberos, unum hic, alterum Salmanticæ.* Cic. *Præſtantiſſimum jus eſt augurum, eorum, quæ ſunt in rep.* idem; *Unum cœlum eſſet, an innume-*

merabilia. Curtius; *Mare Ponticum dulcius cæteris.* Pleraque autem ſubaudiri, quæ apertè dicere non poſſimus, docet Serv. 2. Georg. 98. in illo; *Tmolus & aſſurgit quibus, & rex ipſe Phanæus*: adducitque ex Salluſt. *Sertorio triplices inſidiæ poſitæ erant, prima*, cæt. Vide eundem Servium in illo Virgilii; *Biſque die numerant ambo pecus, alter & hœdos.* Liceat jam nobis per Grammaticos, theſauros Ellipſeos aperire, ſine quibus injuriam facit Latino ſermoni, qui ſe Latinum audet nominare. ,, [Aſconius ,, Pedianus, non Grammaticus ſolum in- ,, ſignis, ſed etiam in primis locuples La- ,, tini ſermonis Auctor, paſſim in Cicero- ,, ne Ellipſes notat, quidque ſubaudien- ,, dum ſit admonet; veluti in Divin. *Quam* ,, *illa primarum*, ſubaudi *partium*: *mul-* ,, *tum ſubmittere*, ſubaudi *vocem*, vel *geſtum*: ,, ſic in 2. Verrina; *Qui ſe omnia mea* ,, *cauſa debere arbitrabantur*: Locutio pro ,, plena habetur; ſed ſi quæras, quod in- ,, tegrum eſt, deeſt *facere*, ut ſit, *Omnia* ,, *facere debere. C. Verrem Romilia.* Ro- ,, milia eſt nomen tribus, ablativi caſus, ,, ut ſit; *ex Romilia.* Sic alibi ait; *L. Clau-* ,, *dium Palatina*; & 3. Verrina; *Poſcunt* ,, *majoribus poculis*, poſcunt à pincerna, id ,, eſt, petunt, ut ſubaudiatur *bibere*: ibi- ,, dem; *Sartis tectiſque dominata eſt.* Ad- Ecl. 3.

 ,, di-

„ didit, *que*, ut eſſet plenum dictum: nam „ *Sarta tecta* dicuntur: & 4. Verr. *A quo* „ *mea longiſſime ratio.* A quo, à qua re, „ à quo negotio, accuſationis ſcilicet: rur- „ ſum 3. Verr. *Obtigit tibi conſularis*, „ ſubauditur *Provincia*: & 4. Verr. *Duci*
189 „ *juſſit*, in vincula, vel in carcerem, in- „ telligimus: *qui cives Romani erant*, ſub- „ auditur *dabantur*; *ſi Siculi eſſent*, ſub- „ auditur *rei*; *tum ſi eorum legibus dari o-* „ *porteret*, ſubauditur *judicia*: *qui Siculi*, „ ſubauditur, erant judices: *ſi cives Roma-* „ *ni eſſent*, ſubauditur, rei. *Sic Terentius*; „ *Hic in noxa eſt: hic ad defendendam cau-* „ *ſam adeſt: cum ille eſt, hic præſto eſt:* „ *tradunt operas mutuas.* Hæc Aſcon. qui „ in verbis illis Terentii, *cum ille eſt*, ſup- „ plendum monet, *reus.* Etiam Donatus in „ illud Hecyr. act. 2. ſc. 2. *Ego ſum animo* „ *leni natus*, ſic annotat; *hoc non eſt plenum:* „ *nam cum dicimus*, ſum animo leni, *ellipticōs* „ *profertur*: & mox ſcena proxima; *Quod me* „ *accuſat nunc vir, ſum extra noxiam.* ibi- „ dem Donatus; *Deeſt*, In eo, *ut ſit*, in „ eo quod me accuſat: & Eunuch. act. 5. „ ſc. 2. *Deſinas*: Ibi Donatus: *Deeſt*, Fac, „ *ut ſit*, Fac deſinas: & Adelph. act. 3. ſc. „ 2. *Nunc illud eſt, quod ſi omnes omnia* „ *ſua conſilia conferant, auxilii nihil af-* „ *ferant*: ibid Donatus; *ſignificat*, nunc „ tale

„ tale negotium eſt, nunc tale periculum „ eſt.]

CAP. III.

Regulæ generales.

PLato in dialogo de Ente aſſerit, ſine nomine & verbo nullam effici poſſe orationem: multa enim nomina, ut, *leo, canis, capra*, nihil indicant; quemadmodum nec multa verba; ut, *currit, ambulat, movetur*. Idem docet Ariſt. 2. Periher. Quare verbum ſine ſuppoſito nihil ſignificabit.

* *Curritur, ſedetur, ſtatur*, deeſt, *cur-*
ſus, ſeſſio, ſtatio; vel potius, *currere, ſe-* 390
dere, ſtare. Sic in omnibus, quæ Gram- Nominativus cognatus.
matici peſſimè vocarunt *Imperſonalia paſſi-*
væ vocis. Vide ſupra cap. 1. lib. 3.

Idem intelligere in verbis quæ dicuntur Naturæ; ut, *pluit, ningit, luceſcit*, ſubaudi, pluvia, nix, lux. † Vide cap. 1. lib. 3. Nominativus cognatus.

Idem

* *Curritur, ſedetur, ſtatur &c.*] Vide quæ notavimus pag. 300. & 313. 314. denique pag. 481. Ubi oſtendimus, hæc tantum ex abuſu quodam à Veteribus adhibita, tanquam ſi non eſſent vere perſonalia: h. e. ſine ullo reſpectu Nominativi, qui vel per Ellipſin præcedere debeat, & proinde tanquam ſola per ſe ſenſum aliquem perficientia.

† *Vide Cap. 1. Lib. 3.*] Tu vide iſtic pag. 300. ubi aliter hæc reperies expoſita.

Digitized by Google

Nominativus cognatus. Idem in illis quinque, *miſeret*, *tædet*, *pudet*, *piget*, *pœnitet*. Eſt enim, teſte Priſciano, miſeret me tui, * miſericordia tenet me tui: & tædet me ciborum, tædium ciborum tædet me. Verba igitur activa ſunt, in quibus intelligitur miſericordia, tædium, pudor, pigritia, pœna. Vide cap. 3. lib. 2.

† Jam igitur ſi in paſſiva intelligitur nominativus cognatus, illud etiam ſequitur, & Priſcianus ipſe fatetur, ut

391 Accuſativus cognatus. accuſativus cognatus intelligatur in verbis, quæ Grammatiſtæ vocant *abſoluta*, quum mera ſint activa; ut, *curro ambulo*, *ſedeo*, ſupple, *curſum*, *ambulationem*, *ſeſſionem*,

* *Miſericordia tenet me tui*] Immo vero ſenſus eſt, miſeria, vel malum tuum miſeret me, ſeu facit me miſerum, tui in vicem. Quomodo Terent. *Menedimi vicem miſeret me*, ſcil. calamitas, ſeu miſeria ejus. Vide me pag. 180. Nam æque in his poteſt alienus Nominativus perpetuo intelligi, ac in quibuſdam Verbis alienus Accuſativus. Veluti quum *Merere* in militia ſimpliciter dicuntur pro *merere ſtipendium*, & ſimilia. Vide me pag. 347. At *Tædet me ciborum* explicandum per ſupplementum τοῦ *Negotium*, quaſi dictum eſſet, *Negotium ciborum tædet me*, plane eâdem Ellipſi, qua dicitur, *Venit in mentem ejus rei*, &c. Vide pag. 184. & p. 403. ut & cap. ſeq. ad voces *Mentio* & *Negotium*.

† *Jam igitur ſi &c.*] Cum in paſſivis Imperſonalibus non intelligatur Nominativus Cognatus, uti ſupra pag. 300. & 313. 314. & 481. monuimus, nulla eſt conſequentia, quæ hinc elicitur. Sed & illud ipſum, quod hinc eliciendo ponitur, falſum eſſe demonſtra-

Digitized by Google

ktem, &c. Sed hic accuſativus pleonaſmi fugiendi cauſa non apponitur; ſed cum adjectivo neceſſariò adhibetur: ut, *hilarem vitam vivis*; *bonum certamen certavi.* Itaque omnia verba ſunt activa, aut paſſiva: nam teſte Ariſtotele, omnis motus aut actio eſt, aut paſſio, nihil medium eſt. Vide ſupra cap. 1. lib. 3.

Porrò nomen verbi cognatum duplex eſt: nam *lectio*, & *legere*, verbalia ſunt; à Lego; ſicut *amare*, & *amatio* ab Amo. Itaque dicimus, *curro curſum*, vel *currere*, & *curſus curritur*, vel *currere curritur*: nam eodem Priſciano teſte, Infinitum ipſum *Nomen verbi* ab antiquis dicebatur. Itaque *bonum eſt legere*, & *bona eſt lectio*, nihil omnino differunt. Idem docet Euſtathius primo Iliad. pag. 654.

Quando igitur nomen tibi verbale defuerit, aptiſſime recurres ad infinitum ipſius verbi, ne cogaris rem agentem oſtendere, quæ nihil agat, aut cauſam ſine effectu; nam ſi Cato vivit, *vitam vivit*, vel *vivere*: & *placet*, *placere*: & *vadit vadere*: *pergit pergere*:

Infinitivus cognatus pro nomine.

ſtravimus pag. 310. & ſeqq. ut & p. 341. ubi rationem Accuſativi Cognati, quando occurrit, per Ellipſin plerumque explicandi, dedimus. Sed & agnoſcenda eſſe in Grammatica arte Verba vere Neutra ad cap. 2. & maxime 3. libri III. clariſſime docuimus. Infiniti quoque Cognati Ellipſin, quam pene perpetuam in Neutris ſtatuunt Sanctius & Scioppius, refutavimus ad pag. 395.

gere : & *caret carere*, &c. * Hoc apud Hebræos non eſſet difficile probare, qui, *am-*

* *Hoc apud Hebræos &c.*] At in his tum apud Hebræos, tum apud Græcos & Latinos Infinitum plerumque ſuſtinet vicem non tam Accuſativi, quam Ablativi. Cum Hæbræi dicunt מות תמות exponendum, non *morieris mortem*, ut מות ſeu *mori* ſit Accuſativi loco, in quem tendat proxime vis & ſignificatio activi Verbi, ſed *morieris moriendo*, h. e. omnino morieris; pro quo etiam dicitur *morieris morte*, ut expoſuerunt LXX. Gen. II. & III. hanc phraſin, *θανάτῳ ἀποθανεῖσθε*. Sed tamen eadem ratione, per Ellipſin ſcilicet præpoſitionis, licet diverſæ, dici poteſt etiam illud, *morieris mortem*, ſicuti in ſuperioribus pag. 312. id jam oſtendimus. Hæc vero ita ſe habere patet ex aliis locis, ubi neceſſario Infinitum Verbo ſuo additum ſic exponi debet, & exponitur à Græcis Interpretibus. Exod. III. 7. ראה ראיתי *videre vidi afflictionem populi mei*. Heic *τὸ videre* neutiquam eſt Accuſativus, qui regitur à Verbo, quum alius hic ſit expreſſus, ſed manifeſta ponitur in conſtructione Ablativi cum emphatica intenſione ſignificationis, ut idem ſit, quod *videndo vidi*, h. e. omnino vidi. Unde & Græci verterunt non per *ἰδεῖν εἶδον*, ut tamen illi quidem potuiſſent, ſed per *ἰδὼν εἶδον*, h. e. *videns vidi*. Similiter Eſa. VI. 6. שמעו שמוע וראו ראו *audite audire*, *& videte videre*, recte expoſuerunt *ἀκοῇ ἀκούσετε*, *καὶ βλέποντες βλέψετε*. Unde colligimus, quæ ipſorum fuiſſet ſententia, quæque locutionis hujus ratio & ſignificatio, ſi maxime dixiſſent, uti potuerant, *ἀκούειν ἀκούσετε*, *καὶ βλέπειν βλέψετε*. Porro apud Græcos, ſicuti *ἐπιθυμεῖν ἐπιθύμησα τοῦτο* eſt idem, quod *ἐπιθυμίᾳ ἐπεθύμησα*, ut loquitur Lucas XXII. 15. ſeu *καθ' ἐπιθυμίαν ἐπιθ.* ſicuti *νικᾶν ἐνίκησε τοὺς Ἀθηναίους* idem eſt, quod

quod νίκην ἐνίκησε, ut ait Æl. Var. Hiſt. VIII. 15. ſic ergo & apud Latinos ſimilia eodem modo, quod ad conſtructionem & ſignificationem videntur accipienda. Duo autem inprimis hic obſervanda; tum, Utroſque, ſed Græcos maxime, addere Accuſativum Cognatum Verbis ſuis potius quam Ablativum; tum, addere illum tamen frequentiſſime Verbis Neutris, hunc vero Activis. Ratio utriuſque certa eſt & mecum faciens. Prioris eſt, quod apud Græcos imprimis longe frequentiſſima eſt Ellipſis præpoſitionis κατὰ, quæ Accuſativum requirit, unde & Latini ellipticam eam conſtructionem accepere, & adeo quoque frequentavere. Alterius, quod verbis Neutris nullus alius additur Accuſativus, atque idcirco nullum periculum confuſionis aut ambiguitatis, quod quia erat in verborum Activorum conſtructione propter alium iſtis addi ſolitum Accuſativum, maluerunt iſtic dicere νίκην ἐνίκησε τοὺς Ἀθηναίους, quam νικᾷν, quomodo in Neutris loquuntur, veluti γελᾷν γέλωτα, μυρίαν μυρίοις &c. Sed tamen ex illa Accuſativi in ablativum mutatione, manente utriuſque ſignificatione eâdem, patet, quæ foret, aut ſit, ratio & conſtructio Accuſativi in hiſce locutionibus. Nempe eadem, quæ ablativi, h. e. jungi Verbis per Ellipſin præpoſitionis. Denique quum ſic Cognatorum Nominum tum Accuſativus tum Ablativus Verbis adhæreant, facile apparet etiam illud, quæ ratio ſit Infiniti ſuis item Verbis juncti: h. e. accedere iis itidem per Ellipſin præpoſitionis, neutiquam vero tanquam Accuſativum proxime à verbo rectum: adjici autem ad intendendam emphatice Verbi ipſius ſignificationem. Quod negari miror à Viro Docto in Arte Critica to. 1. P. 2. Sect. 1. cap. 4. §. 2. 3. Quum utique nulla ſit alia ratio iſtius repetitionis, & ipſe dein cap. 12. §. 20. ſimilem repetitionem rei affinis in Genitivo, veluti *Alites Avium*, *Caligo tenebrarum*, *Vanitas vanitatum*, affirmet *intendere ſignificationem*. Quare immo minor ſtatuetur Emphaſis in, *Moriendo morieris*, *Vi-*

dendi

393 *ambulat ambulare*, paſſim dicunt: & *morieris mori*. Habac. 2. *Venire veniet, & non tardabitur*. Et apud Græcos non raro infinitum cognatum videas. Homerus ſæpè dicit βῆ δ' ἰέναι, & ἔφη φάναι. Homerica ſunt, *abiit abire*, & *dixit dicere*: „[quod „Germanicus idiotiſmus imitatur; Wir „wollen ghen ghen/ *ibimus ire*.] Sed & Latini aliquando in hoc genere luſerunt: Catullus; *negat negare*. Plaut. Pſeud. *Pergitis pergere?* Cicero in Arato; *Poſt hunc ore fero Capricornus vadere pergit*: idem in Academ. *Itaque confeſtim ad eum ire perreximus*. Livius; *Claſſi ire obviam hoſti pergit*. Plautus Aulul. *Nunc domum properare propero*. Terentius; *Domum ire pergam*: idem; *placidè ire perrexit?* Cic. 1. Divin. *ſi ire perrexiſſet*. Livius 2. Pun. *Pergit deinde ire ſequentibus paucis*. Virg. *Obſervans, quo ſigna ferant, quo tendere per-*

dendo vidi, Νίκῃ ἐνίκησε. ἐπιθυμίᾳ ἐπεθύμησα, quam in πόλεις μεγέθει μεγίστας apud Aelianum, *Iratus iracundia* apud Plautum, *Lætiſſime gaudere* apud Gellium. Neque obſtat huic phraſeos iſtius naturæ, quod aliquando occurrit in locis, ubi nullam nos perſpicimus emphaſin, vel certe non magnam, quum id eveniat culpa partim quorundam ſcriptorum, qui ſemper fere emphatice volunt loqui, etiam ubi non eſt magna emphaſeos ratio, partim noſtra, qui non ſemper intelligimus juſtam ſcriptoris emphaſin. Vide & ſupra pag 312. & p. 395.

Digitized by Google

pergant: idem; *Ita farier inſit.* Cic. 1. leg. *Sed jam ordine explicare de jure civili quid ſentias.*

Infinitum cognatum pro nomine.

* Hoc infinitum cognatum intelligitur in participiis neutralibus: ut, *lectum eſt*, *legendum erit*, ſubaudi *legere*: *defeſſus ſum legendo*, ſubaudi *legere*, id eſt, *legenda lectione*: Legere enim, & lectio, ut dictum eſt, non differunt. Vide, Negotium, infra.

394 Idem nomen.

Idem Nomen, ſi poſt verbum ſubſtantivum ſequatur Adjectivum, aut Genitivus, neceſſario ſubauditur; ut, *hoc pecus eſt regium*, vel *regis*, valet, *hoc pecus eſt pecus regium*, vel *pecus regis*. Cic. pro Mil. *Cæſaris potentiam ſuam potentiam eſſe dicebat*: idem pro Marcell. *Tua enim cautio noſtra cautio eſt*: idem 2. Tuſcul. *Non ego dolorem dolorem eſſe nego*: pro Marcel. *Quis eſt qui non intelligat, tua ſalute contineri ſuam, & ex unius tui vita pendere omnium.* Terent. Hecyr. *Verum id vitium nunquam decrevi eſſe adoleſcentiæ*; ſupple *vitium*, ut ait ibi Donatus. Plaut. Caſ. *Nunquam ædepol jejunium, jejunium eſt*. Cic. 1. Nat. Deor. *Itaque in illis ſelectis, brevibuſque ſententiis hæc prior ſententia eſt.* Ovid. *Pendet & à veſtra noſtra ſalute ſalus.* Terent. Heaut.

* *Hoc Infinitum Cognatum*] At vide ſupra pag. 481. &c. ubi hanc Infiniti Cognati Ellipſin in participiis Neutris liquido refutavimus, & oſtendimus intelligi potius in iis *Negotium.*

Aſſimulabimus tuam amicam hujus eſſe amicam. Et in ſacris; *Domus mea, domus orationis eſt:* & iterum; *Domus mea domus orationis vocabitur,* Johan. 7. *Mea doctrina non eſt mea, ſed ejus, qui miſit me, patris:* & Pſalm. 137. *Laudate Dominum, quia bonus,* ſubaudi *Dominus* ita dicimus; *hic non eſt honor, & onus,* ,,[id eſt, hic ho- ,,nor:] *hoc non eſt munus, ſed pœna,* id eſt, hoc munus non eſt munus. Lucan. *Neque enim iſta vocari prælia juſta decet.* Terent. *Vis eſt hæc quidem.* Stulte igitur præcipiunt Grammatici, verbum *eſt*, regere genitivum, ſtultius etiam Dialecti, qui docent, *accidens prædicari poſſe de ſubſtantia;* ut, *Cicero eſt albus:* quod falſum eſt; nam *Cicero eſt albus*], & *Cicero eſt homo albus* non differunt, nec plura verba hic, quàm illic, enumerantur, alioqui ſi nil intelligas, ſonabit, *Cicero eſt allus Cicero.* Vide infra *Homo.*

Idem nomen.

Ubi genitivus ab adjectivo videtur diſcrepare, præcipiunt iſti, eſſe Græciſmum,
395 aut Antiptoſim; ut, *multos militum amiſit*, id eſt, multos milites. Horatius libro 2. Satyr. 2. *Corruptus vanis rerum,* id eſt, vanis rebus: idem 4. Carm. *Virginum prima:* ibidem; *Nec tu peſſima munerum ferres.* Vide Lamb. lib. 4. Oda 12. Lucanus libro 2. *Minimas rerum diſcordia turbat,* id

id eſt, minimas res. ,,[Propert. *Omnia ,, non pariter rerum ſunt omnibus apta*, pro ,, omnes res, ſubaudiendo *negotia*. Ovid. *Omnia ſunt hominum tenui pendentia filo*, id ,, eſt, omnes homines. Vide infra, *Nego- ,, tium.*] Sed non ita eſt; nunquam enim adjectivum ſine ſubſtantivo erit; ſupplendum igitur idem nomen. Livius lib. 9. dec. 4. *Neque earum rerum ullam rem, in quas jurejurando obligati erant, in ſe aut in alios admiſerant.* ,, [Plaut. Men. act. ,, 5. ſc. 2. *Summum Jovem deteſtor. SE. ,, qua de re rerum omnium?*] Sed in hujuſmodi genitivis præter Subſtantivum, quod intelligi dicimus, deeſt etiam, *ex numero*, ut jam docebimus.

In omni partitione, quæ fit per verbum, aut per nomina poſitiva, comparativa, ſuperlativa, aut numeralia, aut denique quoquo modo, ſi Genitivus ſit, regitur ab his particulis, *ex numero*; ut, * *Hiſpanorum alii vigilant, alii ſtudent, quidam boni,* — **Ex numero.**

* *Hiſpanorum alii &c.*] Sueton. Claudio 28. *Libertorum præcipue ſuſpexit Poſiden.* Mela III. 6. *His oris multæ ignobiles inſulæ adjacent, ſed earum, quas præterire non libeat, Gades fretum attingit.* Tacitus Hiſtor. I. 31. *Tribuniorum Subrium & Cerium milites adorti.* Et II. 15. *Quorum improvide ſecutos converſi circumvenere Equites.* Similiter Græci, Lucas Act. Ap. XXI. 16. συνῆλθον δὲ καὶ τῶν μαθητῶν σὺν ἡμῖν. ſcil.

ni, quidam mali, quidam fortiores, alii fortiſſimi: qui veſtrum? alter horum, ſubaudi *ex numero*. Plin. lib. 8. cap. 48. *Lanarum nigræ nullum colorem bibunt*. Lucan. *minimas rerum diſcordia turbat*; id eſt, minimas res ex numero rerum. „[Livius; „*Macedonum omnibus, & quibuſdam Andrianorum ut manerent perſuaſit*. Plinius; „*Piſcium omnibus ſerrati dentes*. Dictys „lib. 1. *Interim apud Trojam legatorum* „*Palamedes ad Priamum adiit:* & lib. 2. „*Reliquis præſentibus, Græcorum Menela-* „*us verba facit, ſolo omnium Deiphobo He-*
396 „*cubæ aſſenſo*.] Cicero 2. Officior. *Sed omnium ſocietatum nulla præſtantior, nulla firmior*, &c. Sueton in Galba 10. *Alarum altera ægrè retenta in officio*. In omnibus his, & ſimilibus, deeſt, *ex numero:* Martial. lib. 6. *Cenſor maxime, principumque princeps*. Unde licebit exſibilare Grammatiſtas, qui pueris inculcant; ſuperlativa regere genitivum, & comparativa inter duo; quaſi genitivus ille regatur à ſuperlativo, aut comparativa ſolum inter duo cum geniti-

ſcil, τινές. ſic Johannes Euang. XVI, 17. Sed addita præpoſ. ἐκ. εἶπον οὖν ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς ἀλλήλους. Aelianus Hiſt. Anim I, 3. ὁ ἰχθὺς ὁ Κέφαλος τῶν ἐν ταῖς λίμναις βιούντων ἐστ. Va. Hiſt. XIV, 49. πρὸς τοὺς τρέφοντας αὐτῶν. Vide me ad Aelian. V. H. I, 32, 6.

nitivo reperiantur, quum ſit frequens, & uſitatum; *major fratrum, belluarum prudentior, animalium fortiora*; ſed ubique deeſt, *ex numero*, ut exempla ſubjecta docebunt. Cæſar. 2. Gall. *Ex numero adverſariorum circiter ſexcentis interfectis*: ibid. *Ex eo numero navium nulla deſiderata eſt*: idem 3. Civil. *Milites ex numero agrotorum ignominiam non tulerunt*. Cic. 2. Agrar. *Quorum ex eo numero, qui per eos annos conſules fuerunt, multi mortui ſint*, id eſt, multi eorum: idem 2. Fin. *Quorum è numero primus eſt auſus Leontinus Gorgias*, &c. idem 1. Orat. *Homo ex numero diſertorum poſtulabat*: idem in Oeconomico, citante Priſcian. *Nemo ex eo numero hominum, qui apud nos eo numero dignantur*. Valer. Maxim. lib. 5. cap. 4. *Quum unus è numero Perſarum*: idem lib. 7. cap. 2. *hominibus, è quorum turba duos retuliſſe abunde erit*. Ovid. Metamorph. *Furit audaciſſimus omni de numero Lycabas*: idem in epiſt. *Quarum de populo nulla relicta tibi eſt*; idem 4. Metamorph. *Excipit unus Ex numero procerum, quærens cur una ſororum*, &c. Virgilius 8. Æneid. *Quorum de numero qui ſeſe in bella ſequantur, Præſtantes virtute legit*: idem 5. Æneid. *Nemo ex hoc numero mihi non donatus abibit*. „[Propertius; *E quarum nume-*

„ *ro me contigit una Dearum.*] Juvenal. Satyr.
897 6. *Quædam de numero lamiarum.* Apulejus
2. Florid. *Hippias è numero ſophiſtarum ar-
tium multitudine prior omnibus.* Idem oſten-
dit & præpoſitio; ut, *ex omnibus doctiſſi-
mus.* Valer. Maxim. lib. 3. *Erat autem is
ex triginta tyrannis crudeliſſimus.* Plinius
lib. 21. cap. 9. *Tertium ex omnibus mi-
nutiſſimum.* Ridicula verò ſunt, quæ in-
culcat Valla de *Unus & Solus,* lib. 3. cap-
67. eſſe ſcilicet nomina duo ex natura ſu-
perlativorum, regereque genitivum, ut,
primus omnium: quaſi verò non etiam Ho-
ratius dixerit; *Sapientum octavus:* & Mar-
tial. lib. 8. *Nona ſororum.* Rectius Thom.
Linacer lib. 6. *Nomen,* inquit, *cum præ-
poſitione deeſt, ut ante tales genitivos;* A-
nimalium fortiora, quibus eſt ſanguis craſ-
ſior: *ſubauditur enim* de numero, *vel* ex
numero. Hæc ille. Jam igitur contra Gram-
matiſtas colligamus, comparativorum, &
ſuperlativorum genitivos, (niſi ſunt * ſui
poſitivi, ut, *avidior pecuniarum*) ab illis
nequaquam regi, imo nec ad illa quicquam
attinere. An non riſu res digna eſt, quum
Val-

* *Sui Poſitivi*] Non tamen Genitivus hic *Pecuniarum*, etiam cum Poſitivo, regitur proxime ab ipſo Adjectivo *Avidus*, ſed, ut reliqui Genitivi Adjectivis juncti, intercedente Ellipſi *in negotio*, aut ſimili. Vide ſupra lib. II. cap. 3.

Valla, & Grammatici docent, in his orationibus; *fortiores Trojanorum ſuperavit*, & *fortiſſimos Trojanorum ſuperavit*, in priore eſſe genitivum partitionis, in poſteriore minime? Sed horum inſaniam * alibi exagitavimus cap. 11. lib. 11.

Ego, tu, nos, vos.

In primis, & ſecundis perſonis, quia ruſticè, niſi diſcretionis, aut alia impellente cauſa, ſuppoſitum apponitur, elegantius ſubticetur. „[Quærenti, *Quid facis?* „ reſpondetur, *Lego*, nam Grammaticè quidem, non æquè tamen † Latinè dicitur; „ *Quid tu facis? Ego Lego.*)

Quando ſuppoſitum agit in ſe, ſæpiſſime & eleganter ſubticentur accuſativi *me*, *te*, *ſe*; ut ¶ *Nox præcipitat, hyems adventat,* 398
imber ingruit, nupſit regi, ille jam lavit, bene vortat, bene habet. Æneid. 2. *per*

* *Alibi exagitavimus*] Vide quæ notavi de Comparativis pag. 242. & Sanctium de Poſitivis ac Superlativis p. 257. 258.

† *Latine*] h. e. eleganter, & ex more eleganter loquentium.

¶ *Nox præcipitat*] Ita Florus IV. 2. *Sic præcipitantibus fatis prælia ſumpta eſt Theſſalia.* Cic. Somn. Scip. cap. 5. *Ubi Nilus præcipitat ex montibus.* De Offic. I. 1. *Qui libri jam illis fere æquarunt*, ſcil. *ſe.* Nepos Thraſ. 2. *Tempore ad comparandum dato.* Sall. Catil. 6. *Imperium regium in ſuperbiam vertit.* Ubi Vide Notas, ut & Rivium ad cap. 52. Tacit. Ann. XII. 29. *Diuturnitate in ſuperbiam mutans.* Cujus verbi ſimilia exempla vide apud Putſch. ad Sall. Jug. 104. Gell. I. 17. *At ſi, Explicuit, diceret, imperfecto & debili numero verborum ſonus clauderet.* de quo vide Gro-

pectora cunctis inſinuat pavor : & mox ; *Accingunt omnes operi :* & mox ; *Et ruit Oceano nox :* idem ; *Quis talia fando temperet à lacrymis?* Æneid. 10. *Tum Zephyri poſuere.* Livius lib. 39. *Mores quidem populi Rom. quantum mutaverint, vel hic dies argumento erit.* Sueton. *Quoties terra in orbe moviſſet.* „ [Cicero 9. ad Atticum; *De-* „ *cimo quarto poſt die, quam ille Canuſio* „ *moverat.* Jam iſta] *Bene vertat ; bene vertat : bene habet*, trita ſunt. Ter. *Quid multis moror*, ſubaudi *me :* idem; *Facile ut pro Eunucho probes*, * ſubaudi *te :* idem Adelph. *Tot res repente circumvallant* ; ubi Donatus docet, deeſſe *ſe*. Nec verum eſt, quod docet Servius, & alii Grammatici, eſſe aliqua verba activa pro paſſivis poſita ; ut, *nox præcipitat*, pro, præcipitatur: & *volventibus annis*, pro, volutis, &c. Imo vero deeſt *ſe*, ut recte docet Linacer, & ſæpe exprimitur. Livius libro 3. Decad. 3. *Nam & præcipitaſſe ſe quoſdam non tolerantes famam conſtabat.* Plinius libro 8. cap. 36. *præcipitaturi ſe ex aliqua rupe.* Terent. Adelph. *Vide, ne ille huc prorſus ſe irruat.* „ [Valerius Maxim. libro 9. cap. 8. „ num.

Gronov. Patrem ad Liv. XXII. 39. Adde &, quæ notavimus de hiſce ſupra pag. 315. & 337.

* *Subaudi Te*] Immo vero *Formam*. Nam ita Terentius Eun. II. 3. 83. *Præterea forma & ætas ipſa eſt, facile ut pro Eunucho probes*, ſcil. eam.

,,num. 1. *Quam temere ſe Africanus ſuperior ex Hiſpania duabus quinque remibus trajecit ad Syphacem.*] Virgil. *Seque* 399
ex oculis avertit, & aufert: alibi ſuppreſſit, inquiens; *Dixit, & avertens roſea cervice refulſit.* Varro lib. 2. Ruſt. cap. 2. *Antequam colores aut frigora ſe fregerunt.* Cæſar. 2. Civil. *Omnes ſe portis erumpunt.* Virg. 1. Georg. *Diverſi erumpunt ſeſe radii;* idem ſuppreſſit 4. Georg. *Erumpunt portis:* idem Ceiri; *Nam qua ſe ad patrium tendebat ſemita limen.* Perſius Satyr. 4. *Vertentem ſeſe fruſtra ſectabere cantum.* Virgilius ſæpe reticet accuſativum; ut, 3. Georg. *Et tota ſolidam in glaciem vertere lacunæ,* ſubaudi *ſe*: idem; *Ingeminant Auſtri:* idem; *Inclinat fortuna ducum.* Celſus lib. 3. *Inclinat ſe febris.* Vide in Theſauro, *Inclino*: idem Virgil. *Alta neu crede paludi,* ſubaudi *te*; Hinc illa trita, *crede mihi,* ſubaudi *te*; *non credo tuæ fidei,* ſubaudi *me.* Cic. *Tum ſe emergit, & fertur illuc.* Suet. *Carmillus me evaſit.* Huc illa pertinent; *pluit, ningit, ſerenat, tonat;* ut, *pluvia pluit ſe,* vel *pluvia pluit pluviam*: nam etiam in multis poteſt accuſativus cognatus intelligi; ut in ſacris; *Gaudeat ſe tellus tantis illuſtrata fulgoribus:* & frequenter legimus *Gaudere gaudium.*

Idem nomen.

Aliquando intelligitur idem nomen, ſed ali-

aliter atque in ſuperioribus. Plinius lib. 7. de Cicerone; *Omnium triumphorum lauream adepte majorem*, ſubaudi *laureâ*, in ſexto caſu. Varro lib. 2, Ruſt. de bubus; *Transſmarini Epirotici non ſolum meliores totius Græciæ, ſed etiam Italiæ*, ſubaudi *bubus*. ibid. de canibus; *Cibatus canis propior hominis, quam ovis*, ſubaudi *cibatui*. Plin. *Lanarum nigræ*, &c. ut ſupra, in Ell. *Ex numero*.

Vide ad pag 841.

Genitivus intellectus.

400 Sed non ſolum Nomen, unde ſæpe genitivus pendet, ſubticetur, ſed ipſe etiam Genitivus, quod adnotatu dignum eſt. Qua de re eſt elegantiſſimus Ciceronis locus, qui noſtram ſupplendi doctrinam maximè illuſtrat, in 2. lib. Natur. Deorum; *Sed id*, inquit, *præciſe dicitur, ut ſi quis dicat*, Athenienſium rempublicam conſilio regi, *deſit illud*, Areopagi: *ſic quum dicimus*, providentia mundum adminiſtrari, *deeſſe arbitrator*, Deorum: *Plenè autem & perfecte ſic dici exiſtimato*; Providentia Deorum mundum adminiſtrari. *Hæc Cicero*. Horat. *Millia frumenti tua triverit area centum*, ſubaudi *modiûm*: idem; *Callidus huic ſigno ponebam millia centum*, ſupple *ſeſtertiûm*: idem; *millia tum pranſi tria repſimus*, ſubaudi *paſſuum*. Perſ. Satyr. 6. *Diis igitur, genioque ducis centum paria ob res Egregie geſtas induco*, ſubaudi *boum*.

CAP.

Digitized by Google

Cap. IV.

Ellipſis nominum, & Participiorum, ordine Alphabetico.

ADjectiva nomina nunquam fient ſubſtantiva, ut male credidit Cæſar Scaliger; nam accidens non tranſit in ſubſtantiam. Vide, *Ars*. Nomina tamen propria undelibet trahuntur; *Julius*, *Julianus*, *Iulianius*, nomina ſunt Imperatorum; &, *Cedo alteram*, nomen centurionis. „[Recte proinde Chariſius; *In adjectivis*, inquit, *abſolute poſitis ſubaudiendum, quod* „ *quiſque voluerit*; ſed nempe ad exempla „ legendis auctoribus obſervata.] Itaque in omni adjectivo ſcrutabimur ſubſtantivum, hoc ordine.

Colligere vinacea, vel *vinaceos*, tritum eſt apud autores rei ruſticæ, ſubaudi *acinos*. Cic. Seneſt. *aut ex acino vinaceo.* Acinus vel acinum, vel grana,

Stellaris, *Aſterias*, *hierax*, *rubetarius*, *haliætus*, *fringillaris*, *tertiolus*, *triorches*, ſubauditur *accipiter*, vel *falco*. Accipiter. 401

Plin. lib. 7. * *Spinther ſecundarum, tertiarumque Pamphilus*, deeſt *actor*. Vide *Partes*. Actor.

Ter-

* *Spinther ſecundarum*] De iiſdem eodem modo Valer. Max. IX. 14. 4. *Alter ex quodam ſecundarum cognomen Spintheris traxit, alter, niſi Nepotis à moribus accepiſſet, Pamphili tertiarum habuiſſet.*

Digitized by Google

Ædes,

Ter. Adelph. *Ubi ad Dianæ veneris*, Horat. 1. Serm. *Ventum erat ad Veſtæ*, * ſubaudi *ædem*. A Græcis hoc manavit, qui etiam dicunt; *Eo ad præceptoris*, ſubaudi *domum*, vel *ædes*. Plautus Bacch. *Quin ipſa in æde Dianæ conditum eſt*. Cic. 2. Philip. *Qui maximo te ære alieno ad ædem Opis liberaſti*.

Ædes;

Cum perſuaſum haberem, genitivum ſemper à nomine regi, diu quæſivi unde genitivus *Domi* regeretur: donec antiquos, *per ædes domi*, *in ædibus domi*, locutos fuiſſe animadverti. Id me apertè docuit † Plaut. in Caſina, dum inquit; *Inſectatur omneis domi per ædes*. Græci dicunt, [illegible]αθεσ δόμων; Hiſpanè; *En las caſas de la morada*. „[Itaque ſicut Terent. dicit; „ *Solus Sannio ſervat domi*: Similiter Plautus „ Moſtel. *Natus nemo ſervat in ædibus*. Nem„ pe, *Domus* totum eſt, *Ædes* vero pars il-

* *Subaudi ædem*] Sic Liv. I. 33. *Quibus ad Murciæ datæ ſedes*. cap. 41. *Habitabat Rex ad Jovis Statoris*. Cic. pro Mil. *Cum falcibus ad Caſtoris*. Famil. XIV. 2. *Quemadmodum à Veſtæ ad tabulam Valeriam ducta eſſes*. Similiter Græci paſſim, εἰς πανδοχέως, ὁδὸς φέρουσα εἰς ᾅδου, ἐν Φαρναβάζου γενόμενος, ſcil. οἴκῳ. Vide me ad Aelian. V. H. I. 24.

† *Plautus in Caſina*] Locus eſt III. 5. 31. Sed & ſic fere *ædes aurium* dicit in Pſeudolo I. 5. 54. *Fac ſis vacivas ædes aurium*. Nempe *ædis* proprie notat unum *locum quatuor parietibus* vel *angulis concluſum*. Sic enim Varro teſte Servio ad Virgil. Æneid. II. Si-

,, illa domi, in qua ſunt cubicula. Servius ,, in Æneid. 2. *Omne ædificium ædes dicun-* ,, *tur; ſed Varro locum quatuor angulis con-* ,, *cluſum docet Ædem vocare debere.* Ita- ,, que, *Domi*, non aliter quam, *Humi*, ,, uſurpatur in genitivo, ſicut & in ablati- ,, vo, *Venire domo*, pro, ab domo: *Tol-* 402 ,, *lere humo*, pro, ab humo, quod uſur- ,, pat Virgilius. Sed Propert. *Domo*, pro, ,, *In domo* dixit; *Mox Amythaonia nupta* ,, *futura domo*: pro quo dicere poterat, ,, *Amythaoniæ domi.*]

Livius; *Quum populus ſolvendo non eſ-* Æs alienum *ſet*, ſubaudi *æri alieno:* idem; *Quum & privati equum poſtularent, nec tamen ſol-vendo æri alieno reſpublica eſſet.* Vide *Ap-* ,, *tus.* ,, [Vitruv. 10. cap. 6. *Pecuniam con-* ,, *trivit, ut ad ſolvendum non eſſet.*]

Tanti emi, quanti præfiniſti; magni do- Æs. *ces; parvi æſtimo;* ſubaudi *æris:* omnia enim

Similiter fere Feſtus, *Ædis, Domicilium in edito poſitum ſimplex, atque unius aditus.* Hinc templa & Sacella, quæ erant olim plerumque *ſimplicia* h. e. unius conclavis, dicebantur *ædes ſacræ.* Talia vero fuiſſe credo etiam antiquiſſimorum hominum domicilia, ſed poſtea, auctis paulatim opibus, in uno domicilio plura exſtructa conclavia, ſeu plures ædes, & hinc factum, ut *ædes* in plurali notet domum ipſam, quæ ex variis conſtabat ædibus. Apud Petronium p. 16. *in grandi armario* fuiſſe dicitur *ædicula*, in qua erant Lares argentei, atque alia repoſita.

enim pecuniâ æſtimabantur. Colum. lib. 3. cap. 3. *Quem vulgus parvi æris poſſe comparari putat.* Huc refer illa, *de meo, de tuo, de ſuo*, ſubaudi *ære*. Plaut. Moſtell. *Ratio accepti, & expenſi conſtat.* „[Cicero 3. Verr.
403 „*Habeo & ipſius & patris ejus accepti ta-* „*bulas*, ſubaudi *æris*. Aſconius interpreta- „tur, *acceptarum pecuniarum:* ſic,] *Quanti doces*, id eſt, quanti æris pretio doces. Hoc ignoravit Valla lib. 3. cap. 1. Vide *Aſſium*, & *Pretio*.

Ætas. *Pervenit ad decrepitam.* Plinius lib. 2. cap. ult. *ſenecta diem obiit*, ſc. *ætate*. Plaut. Aulul. *Quem ſenecta ætate ludos facias.* Cic. 1. Tuſcul. *Ex his igitur, quæ hora octava mortua eſt, provecta ætate mortua eſt; quæ vero occidente ſole, decrepita.* Saluſt. *Senecta ætate. Senecta membra* dixit auctor Ætnæ. Lucret. lib. 3. *membris ſenectis:* & lib. 5. *ætate ſenecta.* Saluſt. 4. Hiſt. *Omnes quibus ſenecto corpore animus militaris erat.* Serv. in Æn. 11. Si dicamus, *Senecta*, aut addendum, *Ætas*, aut intelligendum.

Ætate. Varro lib. 2. Ruſt. cap. 7. *Videndum, ne ſint minores trima, * majores decem annorum*, ſc. *ætate:* idem cap. 2. *caſtrare opor-*

* *Majores decem annorum, ſc. ætate*] Dubitem ſane. Nam *minores trima* ſine dubio dicitur per uſitatiſſimam Ellipſin voculæ *Quam*. Vide omnino infra cap.

portet agnum non minorem quinque menſium. Valla lib. 1. cap. 19. *Nam & hoc,* inquit, *licet dicere; ego ſum major viginti annorum,* id eſt, ætate tali; Vel, *ego ſum ætatis majoris ætate viginti annorum.* „ [In „ hoc, *Ubi agit nunc,* ſubauditur *ætatem.* „ Ter. *Fuerit præſtabilius ubivis gentium æ-* „ *tatem agere, quam huc redire.*]

Affectus. Cic. pro Cluent. *Cecidiſſe ex equo dicitur, & * homo infirma valetudine latus offendiſſe vehementer,* ſubaudi *affectus:* idem Tuſcul. *Affectus optima valetudine:* idem Divinat. *Qui ſunt morbo gravi, & mortifero affecti.* Terent. Phorm. *Tantane affectum hominem quenquam audacia?*

Alimenta. „ [In *Diaria, Menſtrua, Annua,* ſub- „ auditur *alimenta.* Liv. 44. *Conſul milite men-*

cap. 7. ubi hæc ipſa Varronis verba, atque alia certioris etiam argumenti, ab ipſo Sanctio in exemplum iſtius Ellipſeos afferuntur. Quando itaque dicitur eodem hoc loco, *majores decem annorum,* acceperim illud quaſi eadem conſtructione & ellipſi poſitum, pro *majores, quam equi,* vel *equæ decem annorum.* Et ita mox, *agnum non minorem quinque menſium,* niſi malis hoc quidem interpretari quaſi per Appoſitionem, itidem uſitatam prorſus, dictum, *agnum quinque menſium, non minorem.* Certe Caſus, à quo reguntur tales Genitivi, ſæpe omittitur. Sic Nepos Cat. 1. *Primum ſtipendium fecit annorum decem ſeptemque,* ſcil. juvenis.

* *Homo infirma valetudine*] Dicitur hoc, ut paſſim *Homo magno natu.* ſic porro Sall. Jug. 63. *Novus nemo*

„ *menſtruum ferre ſecum juſſo,* ſupple *ali-* „ *mentum.*]

Aliquis. *Eſt qui dicat; ſunt qui affirment;* ſubaudi *aliqui.* Horat. *Sunt, quos curriculo pulverem Olympicum Collegiſſe juvat.*

Amnis, vel aqua. „ [*Fluvius*, vel *Fluvia,* ſubaudi *am-* „ *nis*, vel *alveus*, vel *aqua:* nam ut à Pluo „ *pluvius,* & *pluvia,* ſic à Fluo *fluvius,* „ & *fluvia.* Siſen. lib. 4. *Oppidum inter* „ *duas fluvias collocatum*, & *tranſgreſſus* „ *fluviam, quæ ad mare pertinebat*, ſupple „ *amnem,* nam utriuſque generis *Amnem* „ fuiſſe, auctoribus citatis docet Nonius. „ Virgil. *Sulfurea Nar albus aqua*, ſubau- „ di *amnis:* Nar enim neutrum eſt, quia in-

mo tam clarus, neque tam egregiis factis erat. cap. 94. *Cupidus voluptatum, ſed gloriæ cupidior, otio luxurioſo eſſe.* Hiſtor. I. in orat. Lepidi, *Homines maximi nominis non minus optimis majorum exemplis.* Orat. 2. ad Cæſarem. *Urbs ampliſſimo nomine, & maximo imperio.* Cicero Catil. I. 2. *C. Gracchus clariſſimo patre, avo majoribus.* II. 2. *Quos vires, quanto alieno aere?* Tacitus Hiſt. I. 8. *quædam etiam finibus ademptis*, h. e. in eo rerum ſtatu exſiſtentes, ut fines ſibi ademptos amiſerint. Gellius III. 1. *Nunquam tam audaci argutia fuit noſter Probus.* Idem Gellius eod. loco phraſin hanc plenius exhibet, *Eoſdem eſſe cum corpore vegeto atque valenti.* Expleverim itaque hanc locutionem ita; *Homo exiſtens cum infirma valetudine* vel *in infirma valetudine.* ut Cicero de Senectute, *Ille vir haud magna in re, ſed fidei plenus*, ubi Sanctius intelligit *Conſtitutus*, Vide infra eam Vocem, ſed & de hoc uſu Ablativi Diſſert. meam de Dictye Cretenſi ad III. 1.

Digitized by Google

,, indeclinabile. Cic. *Lacus Velinus in Nar*
,, *defluit.* Sic cum dicimus, *Albula mag-*
,, *nus, formoſus Turia ripis, altus Sequa-*
,, *na*, deeſt *amnis.* Virgil. libro 11. *Am-*
,, *nis & Adriacas retro fugit Aufidus undas.*
,, Livius lib. 1. *Tiberim fluvium:* & lib.
,, 4. *Tiberi amne ſeptus:* idem; *ad Rhoda-*
,, *num fluvium:* idem; *ad Eurotam amnem.*
,, Curtius lib. 3. *Pyramum amnem tranſi-*
,, *re:* ibid. *in ripa Pyrami amnis.*]

Serpens adjectivum eſt, à *ſerpo*; ut *ſerpens vitis*; *ſæcla ſerpentia*; *aqua ſerpens.* Sed cum legis, *cæruleus ſerpens*, vel *dira ſerpens*, * deeſt *anguis*, vel *beſtia.* Ovid. 1. Metamorph. *Pythia perdomitæ ſerpentis nomine dictos:* ibid. *Incognite ſerpens.* Nec audiendus eſt Valla, qui duo adjectiva uni tribui ſubſtantivo poſſe negat. Plaut. *Quaſi proſerpens beſtia:* idem Aſin. *Fac proſerpentem beſtiam. Serpentem rivum* dixit Lucanus lib. 9. **Anguis, vel beſtia.**

404 *Deus in adjutorium meum intende*, deeſt *animum.* Horat. *Si non intendis animum ſtudiis, & rebus honeſtis.* Terent. *Repudio conſilium, quod prius intenderam.* Cic. 2. Agrar. *Sed attendite animos ad ea, quæ conſequuntur.* **Animus, vel conſilium.**

* *Deeſt anguis, vel beſtia*] Vel etiam *Draco.* Sueton. Tib. 72. *Serpens Draco erat ei in oblectamento, eumque ſua manu cibabat.*

Annus.

Virgil. *Adeo in teneris conſueſcere multum eſt*, ſubaudi *annis*.

Aptus, vel idoneus, vel accomodatus.

Cic. 2. Philip. † *Nec tu ſolvendo eras*, ſubaudi *aptus*, vel *idoneus*: integrum eſt; *Nec tu ſolvendo æri alieno ſufficiens eras.* „[Liv. 48. *Paucitas conjuratorum celan-* „*dæ, quam agendæ rei aptior erat.*] Plinius, *Ferrum non eſt tundendo*: idem; *Radix ejus veſcendo non eſt*, id eſt, eſui apta. Celſus lib. 6. cap. 28. *Quodlibet puri movendo accommodatum.* Vitruvius lib. 2. cap. 8. *Ea non poteſt in ſtructura oneri ferendo eſſe firma.* Colum. lib. 1. cap. 9. *Dummodo perpetiendo labori ſit idoneus.* Vide *Æs alienum.*

Fri-

† *Nec tu ſolvendo eras*] Liv. II. 9. *Tributo plebe liberata, ut divites conferrent, qui oneri ferendo eſſent.* Tac. An. XI. 3. *quæque alia conciliandæ miſericordiæ videbantur.* Sall. Catil. 46. *Pænam illorum ſibi oneri, impunitatem perdundæ Reip. fore*, ſcil. idoneam. Vide etiam infra ad *Bonæ*, ſæpe tamen hi Dativi ſimpliciter in talibus locutionibus finem notant. Tac. An. II. 37. *Nec ad invidiam iſta, ſed conciliandæ miſericordiæ refero*, ibid. cap. 4. *Tum Cæſar componendæ Armeniæ deligitur.* Cap. 21. *Subducit ex acie legionem faciendis caſtris.* Cap. 46. *Augendæ dominationi certatur.* Sic *Triumviri Reip. conſtituendæ, agro dividundo, Prætor juri dicundo.* Salluſtius ita ferme Genitivos adhibet. Catil 6. *Imperium Regium, quod initio conſervandæ libertatis, atque augendæ Reip. fuerat.* Jug. 88. *Quæ poſtquam glorioſa modo neque belli patrandi* (eſſe) *cognovit.* Ubi Vide Rivium. Hiſtor. I. *Omnia retinendæ dominationis honeſta exiſtimat.* h. e. quæ pertinent ad domin. retin.

Digitized by Google

Frigidam ſubfundere, Proverb. ſc. *aquam*. Juvenal. Satyr. 5. *Quando vocatus adeſt caldæ gelidæque miniſter:* ibid. *petitur decocta*. Martial. *Jam defeciſſet portantes calda miniſtros:* idem; *Caldam poſcis aquam*. Cic. 1. Cat. *Si aquam gelidam biberint*. Apul. 2. Metamorph. *aqua calida injecta*. Columella lib. 6. cap. 16. *perfunduntur aqua frigida*. Aqua. 405

,, [*Piſcina*. ſubauditur *aqua:* nam *Piſcinus* eſt ad piſces pertinens. Hinc *Petimen piſcinum*, dixit Nævius apud Feſtum.] Aqua.

Pluvia ingruit, ſubaudi *aqua:* nam dicimus, *pluviis diebus*; & apud Juriſconſultos Titulus eſt, *de aqua pluvia arcenda*. Ovid. *pluvioque madeſcit ab Auſtro*. ,, [Lucr. *Mittunt humorem pluvium; Humor quo pacto pluvius concreſcit in altis Nubibus*.] Cato R. Ruſt. *Quum tempeſtates pluviæ fuerint*. Æneid. 1. *Pluviaſque Hyadas*. Aqua.

Confluens, *profluens*, *torrens*, Adjectiva ſunt, in quibus abſolute poſitis intelligitur *aqua*, *fluvius*, vel *amnis*. Cic. 2. Natur. *Nam ut profluens amnis aut vix, aut nullo modo*. &c. Lucanus lib. 2. *Torrenti ſanguine*. Livius lib. 1. *Pueros in profluentem aquam mitti jubet*. Virgil. 2. Georg. *Nec non & torrentem undam levis innatat alnus:* idem lib. Aqua. ſ. fluvius, ſ. amnis.

 10.

10. *Torrentis aquæ more furens:* idem; *Torrentia flumina.*

„ [Ulpianus leg. 1. ff. de flum. *Flumi-„num quædam ſunt perennia,* * *quædam tor-„rentia. Perenne eſt, quod ſemper fluit; „Torrens, quod tantum hyeme.* Ovid. 2. „Pont. 4. *Quo magis admiror, non ut tor-„rentibus undis Communis vitii te quoque „labe trahi.* Curtius 8. *Urbs cingitur am-„ne torrenti.* Juſtin. lib. 4. *Nuſquam a-„lias tam torrens fretum.* Curtius 9. *Tor-„rentia præcipitia alveo incurrunt.* Lucret. „*In medioque ſitit torrenti flumine potans.*]

Aquæ 406 *Bajanæ, Albulæ, Calidæ, Frigidæ, Stativæ* ſupple *aquæ.*

Arbor. *Delphica laurus, tarda morus, patula fagus,* ſubaudi *arbor:* nam nomen generale rectius ſubauditur, aliquando additur. Plinius libro 12. cap. 21. *Taxi arboris ſuccum.* Suetonius Veſp. *Arbor quoque cupreſſus in agro avito.* Gellius lib. 9. cap. 6. *Folia olearum arborum.* Unde propriè Ennius dixit; *Capitibus nutantes pinos, rectoſque cupreſſos:* de quo vide Gell. l. 13. c. 19. „[& Diomedem, qui teſtatur, „*Pinus,* in maſc. & fœm. genere inveni-„ri.] Hinc Catullus dixit, *ulmum maritum:* nam maritus adjectivum eſt. Vide Virg. „[In *Oliva* ſubauditur *arbor*, ſicut „in *Olivum* involvitur *unguem.*]

Co-

Colum. lib. 5. cap. 10. *Eodem tempore juglandem, & pineam, & caſtaneam ſerere oportet* ſubaudi *arbores:* nam hæc nomina adjectiva ſunt. Vide *Nux*. **Arbor.**

Antecedens, *Conſequens*, adjectiva ſunt. ſed in abſolutis deeſt *argumentum*. Cic. in Topic. *Alia ex antecedentibus, alia ex conſequentibus.* **Argumentum.**

In his, *Grammatica, Rhetorica, Dialectica*, deeſt, *ars*. Varro lib. 4. ling. *artificibus maxima cauſa ab arte: id eſt, ab arte medicina medicus ut ſit; à ſutrina ſutor.* „[Vide infra *Taberna*. Julius Firmi- „cus; *Minerva artis textrinæ magiſtra.* „Plaut. Capt. *Carnificinam facere*, ſub- „audi *artem:* ſicut idem dicit; *facere ar-* „*tem ludicram: Carnificinum* quoque *cri-* „*brum*, dixit Moſtel.] Ter. Hecyr. *ab arte muſica:* ibid. *artem muſicam*. Quinctil. lib. 2. * *Namque uno modo fit appoſitum* ars Rhetorica, *ut* navis piratica, *altero nomen rei, qualis eſt*, philoſophia, amicitia. Hæc ille; cui ut in priore parte faveo, ſic in poſteriore obſto: nunquam enim **Ars vel ſcientia.**

* *Namque uno modo fit appoſitum*] Locus hic occurrit lib. 2. cap. 14. ubi agitur de *Rhetorices* nomine & etymo, atque adeo traditur hiſce verbis, eam vocem modo eſſe *appoſitum* ſeu Adjectivum, veluti quum dicitur *ars Rhetorica*, modo eſſe *nomen rei*, ſeu ſubſtantivum, quale eſt *philoſophia*, *amicitia*.

enim ex adjectivo nomine fiet ſubſtanti-
407 vum, ut diximus. Gell. lib. 16. cap. 10. *Rei grammaticæ peritus.* Plin. *Hippocrates clariſſimus medicinæ ſcientiæ.* „[Hygin. fab. „274. *ne quis ſervus artem medicinam* „*diſceret.*]

Aſſium, vel aſſibus.

Duodecim æris; *octonis æris*; *decem millibus æris*, * ſubaudi *aſſibus*. A. Gell. lib. 20. cap. 1. *Si injuriam alteri faxit, viginti quinque æris pœnæ ſunto: quis enim erit tam inops, quem ab injuria facienda viginti quinque aſſes deterreant?* Budæus, & Agricola.

Auctoramentum.

„[Livius 44. *Vix gladiatorio accepto,* „*decem talentis, ab rege, rex in eam for-* „*tunam recidit*, ſubaudi *auctoramento*, vel „præmio, quod Gladiator accipit, ut are- „næ locet operam.]

Avis.

Virg. 4. Æneid. *Solaque culminibus ferali carmine bubo Viſa queri. Retulit*, inquit Servius, *ad avem, nam Bubo maſculinum eſt: ſæpè enim mutamus genus referentes ad generalitatem; ut ſi dicamus,* bona

* *Subaudi aſſibus*] Ego potius ſubaudirem *libris*, quod eſt vocabulum generalius, & proinde diſtinctionis gratia recte ac paſſim recipit τὸ *æris*. At vero *aſſes æris* vix putem antiquis temporibus dictum, quippe quum *aſſes* fuerint ærei, & nil aliud olim, quam libræ æris. Unde recte apud Gellium *viginti quinque æris*, ſcilicet libræ, exponuntur per XXV. *aſſes*.

Digitized by Google

bona turdus; *referendo ad avem: aut* prima eſt A, *referendo ad literam, cum A ſit neutrius generis.* Hæc Servius; quæ verba ſi Grammatici adverterent, multa inepta vitarent. Ovidius; *Martia picus avis.* Martial lib. 13. de Phaſiano; *Argiva primum ſum tranſportata carina.* Plinius de pſittaco; *India hanc mittit:* idem de apodib. lib. 10. cap. 39. *Hæ ſunt, quæ toto mari cernuntur.* Lucret. lib. 4. de accipitribus, *Viſaque volantes.* Hinc Virgilius; *Aëriæ grues, & Strymoniæ grues.* Vide *Arbor, Amnis, Herba, Urbs.*

In illis etiam adjectivis, *ales, præpes, volucris,* deeſt, *avis.* Cic. in Arato, *Inde eſt ales avis lato ſub tegmine cœli:* idem; *Pulcherrima præpes læva volavit avis:* idem 1. Natur. *cum volucres angues ex vaſtitate Libyæ.* Valer. Maxim. lib. 1. cap. 6. *quarum majorem numerum præpetes diripuere aves.* Apul. de Deo Socrat. *igitur ales beſtia prævenit:* & lib. 5. Aſini: *Alitibuſque beſtiis.* „[In Pervigilio Veneris; „*Pueri mater alitis*; pro alati Cupidinis.] 408 Avis.

Ovidius; *Terra feras cepit,* ſubaudi *beſtias.* Cicero; *Nam cum cæteras animantes abjeciſſet ad paſtum.* Virgil. *Nulla neque amnem Libavit quadrupes, neque graminis attigit herbam.* Varro 2. Ruſt. *Et pertinent ad feras beſtias ac ſylveſtres.* Cicero; Beſtiæ, vel pecudes.

Quam varia genera beſtiarum, vel cicurum, vel ferarum. Livius lib. 34. *ſicuti feræ beſtiæ irritatæ.* Valer. Maxim. lib. 2. cap. 2. *feris beſtiis objecit.* Curtius lib. 5. *Quaſi feras beſtias ipſos poſſe deprehendi:* idem lib. 6. *cum feris beſtiis res eſt:* idem lib. 8. *Mittor ad feras beſtias:* ibid. *vivendum eſſe in ſolitudine, veluti fera beſtia.* Poteſt & intelligi, *pecudes:* nam *pecudes* omnia dicuntur animalia. „[Lucre„tius; *Inde feræ pecudes perſultant pabula „læta.*] Varro libro 2. Ruſtic. cap. 5. *Qui gregem armentorum emere vult, obſervare debet primum, ut ſint hæ pecudes ætate potius,* &c. ibid. cap. 1. *Etiamnunc in locis multis genera pecudum ferarum ſunt aliquot.* Mart. *Affuit immiſtum pecudum genus omne ferarum.*

Bonæ, 409 *Homo frugi, homines frugi,* * ſubaudi *bonæ: Frugi* enim genitivus eſt, à *Frux,* extri-

* *Subaudi bonæ*] Non neceſſe arbitror ſubaudiri τὸ *Bonæ*, quum per ſe ſententiam hac quidem parte abſolvat iſta phraſis, ſignificetque hominem frugi natum, utilem ſibi vel aliis. Plaut. Aſin. I. 3. 23. *Lena, quæ frugi eſſe vult, non bene agit cum quiquam amante.* h. e. utilis ſibi, & ſuam artem diligenter curans. Neque vero τὸ *frugi* Genitivum in his arbitror, ſed Dativum, & intelligi vel *idoneus*, vel *natus:* in qua ſententia etiam Priſcianus fuit, Vide eum lib. VI. p. 682. & lib. XI. p. 924. Et ita ſolent verbis jungi & nominibus Dativi. Tacit. An. I. 51. *Inceſſit itineri &*

Digitized by Google

extrito S. „ [ſicut in *Mehercle* factum ait „ Cicero, pro, *Mehercules.*] Antiqui dicebant *bonæ frugis*, poſtea, *bonæ frugi*, deinde, *frugi* tantum. „ [Servius in illud „ Virg. *Immitis Achilli*; *Propter homœo-*

ri & prælio, ſcil. paratus, idoneus. Sall. Catil. 32. *Quod neque inſidiæ Conſuli procederent*, h. e. inſidiæ Conſuli ſtructæ. Cic. Parad. V. 3. *Quæ eſt iſta ſervitus tam claro homini, tamque nobili.* Sed & ita *Res mancipi* h. e. talis, qualem manceps emit à populo. Nam & hunc Dativum eſſe, recte tradit ibidem Priſcianus. Denique ita Munerum nomina, veluti X. *Viri ſtlitibus judicandis*, III. *Viri Reip conſtituendæ*, *agro dividundo*, &c. Vide ſupra ad Vocem *Aptus*. Certe illa detractio literæ *S*. in Genitivis non probatur exemplis *Achilli*, *Perſi*, à Servio allatis. Sunt enim hi Genitivi, non ab *Achilles*, *Perſes*, ſed ab *Achilleus*, *Perſeus*. Etenim triplici modo enunciaverunt Veteres, Græci & Latini, hæc propria nomina, ut ſcil. dicerent *Perſa*, *ſæ*, *Perſes*, *ſis*, *Perſeus*, *ſei*, vel *ſi*. Exempla ſingulorum paſſim occurrunt. Et à Nominativis in *Eus* formatos eſſe hos Genitivos, multis, ut ſolet, oſtendit exemplis Voſſius Anal. II. 9. Adde haud facile ideo reperiri tales Genitivos tertiæ declinationis in nominibus Appellativis, quale hoc eſt. Et ſi reperiuntur, eorum illa ſunt nominum, quæ ſimul tertiam & quintam Declinationem admittunt, veluti *Plebs* & *Plebes*, unde *Tribunus plebis*, & *Tribunus plebei*. Adhibetur autem hoc *Frugi* ſæpe ita abſolute, quaſi eſſet Adjectivum, unde crediderunt quidam eſſe Nomen indeclinabile. Plautus Aſin. V. 2. 7. *Ego illum putavi Siccum, Frugi, Continentem*, cui reſpondetur, *At nunc ſcito illum Madidum, Nihili, Incontinentem.* Phædr. fab. 63. *at Alteram lanificam, & frugi ruſticam.* Cicero Famil. XVI. 21. *cujus frugi ſeveraque eſt vita.*

„ *telenton*, inquit, *detraxit S, literam,* „ *non ſolum neceſſitatis, ſed & euphoniæ* „ *cauſa. Salluſt.* A principio urbis ad bel- „ lum Perſi Macedonicum. *Detrahitur au-* „ *tem S, tertiæ declinationis genitivo.*] Cic. Attic. lib. 4. *Permodeſtus ac bonæ frugi homo.* Plaut. Capt. *Fui ego lepidus, neque bonus vir unquam, neque frugi bonæ:* idem Caſ. *Bonæ frugi hominem jam pridem eſſe arbitror.* Ulpianus; *Sed ſi bonæ frugi ſervus intra annum,* &c. Budæus in pandect. *Frugi bonæ, & bonæ frugi, cum dicebant, probum, officioſumque comſummate ſignificabant: quanquam apud Gellium, frugis bonæ legitur.* Hæc ille. Plaut. Milit. *Fac ſis frugi.*

Cacumen. „ [*Cacumen* ſubauditur in iſto Horat. „ *Ventum eſt ad ſummum.* Lucr. extremo „ lib. 5. *Namque alia ex alio clareſcere* „ *corde videbant, Artibus ad ſummum do-* „ *nec venere cacumen.*]

410 Campus, vel ſpatium. Horat. 3. Carm. *Catus idem per apertum cervos jaculari,* ſubaudi *campum,* ut notat Lambinus.

Canis. *Moloſſus, Gallicus, Lacon, Canarius,* ſubaudi *canis.* Virgilius: *canibus ſuccinɛta Moloſſis.* Horatius 2. Sermon. *ſimul domus alta Moloſſis Perſonuit canibus. Canis Gallicus,* Ovid. lib. 1. Metaphorm.

Canticum. „ [In, *Claſſicum, Bellicum,* ſubauditur „ *can-*

,, *canticum.* Cic. [*Bellicum me ceciniſſe di-* ,, *cant.* Livius; *Vocatis claſſico ad conci-* ,, *lium militibus.*]

Cic. *Non cani, non rugæ repente autoritatem afferre poſſunt*, ſubaudi *capilli.* Ovid. 2. Metamorph. *Et glacialis Hyems canos hirſuta capillos.* Lucanus 1. *Turrigero canos effundens vertice crines.* **Capilli, vel crines.**

Utor bubula, ſuilla, ferina, ovilla, agnina, caprina, ſubaudi *carne.* Salluſt. *Getulis cibus erat caro ferina:* idem; *Numidæ plerumque lacte, & ferina carne veſcebantur.* Pomp. Mela lib. 1. *cibus eſt caro, plurimum ferina.* Horat. Epiſt. 15. *vilis agninæ.* Vide Lambinum. **Caro,**

Curt. 3. *Stativa illic habuerat Cyrus*, * deeſt *caſtra.* Cic. *Omnes agros, ſtativa, portus.* Cæſar 3. Civil. *Eodemque die uterque eorum ex caſtris ſtativis exercitum educunt:* & paulò poſt; *Scipio in caſtris ſtativis biduo moratus.* Cic. 7. Ver. *caſtra ſtativa:* idem 12. Philip. *Hæc cuſtodia,* **Caſtra,**

hoc

* *Deeſt caſtra*] Idem vocabulum deeſt etiam, quando occurrit *æſtiva* & *hyberna.* Cic. Famil. II. 13. *Cum primum æſtiva attigiſſem.* XVI. 27. *Incredibile eſt, quæ ego ſcio illos in æſtivis feciſſe.* Liv. XXXVII. 14. *Quieta æſtiva acturos.* Suet. Tib. 11. *Ordo æſtivorum tuorum.* Additur *caſtra* ab eodem Sueton. Claud. c. 1. *Obiit in æſtivis caſtris, quæ ex eo ſcelerata ſunt appellata.* Tac. An. I. 16. *Caſtris æſtivis tres ſimul Legiones habebantur.*

Digitized by Google

hoc præſidium ſtativum. Salluſt. Jugurtha; *plerumque milites in ſtativis caſtris habebat.*

411 Cauſa, vel gratia, vel ergo.

Terent. Adelph. *Ne id aſſentandi magis, quam quod habeam gratum, facere exiſtimes*, deeſt ἕνεκα, vel χάριν, id eſt, *cauſa*, vel *gratia*, vel etiam *ergo*. Virgil. *illius ergo Venimus:* idem; *Juſtitiane prius mirer, belline laborum?* Ovid. 2. Metam. *ſucceſſorumque Minervæ Indoluit*. Salluſt. 1. Hiſtor. in oratione Philippi, *exercitum opprimendæ libertatis habet*. Vide Aldi ſcholia in Salluſt. & Briſſonium. Tacitus lib. 2. *Germanicus Ægyptum proficiſcitur cognoſcendæ antiquitatis:* ibidem; *Pugnam pro Romanis ciens, oſtentandæ, ut ferebatur, virtutis:* idem lib. 3. *Erectis omnium animis petendæ è Piſone ultionis:* ibid. *Crebro ſe militibus oſtentaſſet ab Narnia vitandæ ſuſpicionis:* ibidem; *Multa populus paravit tuendæ libertatis, & firmandæ concordiæ:* idem lib. 4. *Qui pecuniam à Vario Ligure omittendæ dilationis ceperat*. Horat. lib. 3. *Da Lunæ propere novæ, da noctis mediæ, da puer auguris Murenæ*, ſupple *cauſa*. Vide Feſtum in voce *Ergo*, & Priſcianum lib. 18. „[Nepos Timol. *Nunc* „*demum ſe* * *voti damnatum eſſe*, id eſt, prop-

* *Voti damnatum*] Dicitur id eodem modo, quo *Voti reus*.

,, propter votum, quia id impetrârit; cu- 413
,, jus cauſa votum feciſſet.]

Debet decies, aut *debet ſeſtertium decies*; in- Centena

ti reus. Eſt autem *Voti reus*, qui ſe obligavit Diis ad præſtandum aliquid, ſi conſequatur id, quod petit. Id vero ubi jam conſecutus eſt, dicitur *damnatus voti*, h. e. qui jam damnatus eſt ad præſtandum id, quod voto promiſit. Sic *Damnari pœnæ capitalis*, h. e. ad ſubeundam eam. Liv. XLII. 43. *Novus deinde Prætor capitalis pœnæ abſentes decreto damnat.* Cic. de Sen. 12. *Qui in vinculis erant damnati rei capitis.* In his intellige *ſententiâ*, vel *ſubeundæ pœnæ ergo*, iſtic *voti ſolvendi ergo*. Certe *gratia*, vel *ergo*, vel *nomine*, intelligendum eſt in phraſi, qua quis dicitur *damnari ſcelerum*, quod memoravimus pag. 179. Vide & mox ad vocem *Crimine*. Sed & ſimili modo dicitur *Veniam defectionis impetrare* apud Curtium VI. 1. ubi ſequentia eandem præferunt conſtructionem in MStis, (Vide Gronovium Patrem Obſerv. II. 12. p. 309.) ex quibus proinde ita legendum, *Megalepolitanis, quorum urbs erat obſeſſa, defectionis ejus* (ſcil. nomine) *Achæi & Elei CXX talenta dare juſſi.* Immo nihil frequentius hac Ellipſi in locutionibus quamplurimis. Unde & is, qui Urbi relinquebatur præfectus tempore Latinarum feriarum, ad quas omnes ex Urbe Magiſtratus proficiſcebantur, dicebatur ſimpliciter *Præfectus Latinarum feriarum* ſcil. cauſâ. Vide Inſcript. apud Spon. Itiner. To. 1. p. 314. Ut adeo mirer Doctiſſ. ceteroqui Caſaubonum ad Capitolinum in Marco Ant. cap. 4. ubi dicitur, *Nec multo poſt præfectus feriarum Latinarum* fuit, tradere, neque dictum aut dici potuiſſe, *præfectus feriarum Latinarum*, ſed *præfectus Urbi Latinarum feriarum cauſa*, quomodo & iſtic reſcribi proinde voluit, non ſine manifeſto, ut ex dictis patet, errore.

Digitized by Google

* integrum erat, *debet decies centena millia nummum ſeſtertium.* Martial. *Habet Afranius millia.* Vide Bud. de Aſſe.

Cibus. Terent. *Vix de demenſo ſuo,* deeſt *cibo:* ſic dicimus, *diurno vivit, diario contentus eſt,* ſubaudi *cibo.* Plaut. Stich. *vos meminiſtis quot Calendis petere demenſum cibum.*

Cinædus, vel puer. *Exoletus,* adjectivum eſt, unde *exoleti* dicuntur cinædi adultiores, qui jam adoleſcere, id eſt, creſcere deſierunt, ut ait Feſtus. Cic. *Semper exoletos, ſemper lupas ducebat.*

Clitella. *Impono tibi, quia tu mihi impoſuiſti,* ſubaudi *clitellam*: urbanitatis gratia non exprimitur. Cicero Attic. *clitellæ bovi ſunt impoſitæ.* Plautus Moſtell. *Sarcinam imponam ſeni,* id eſt, clitellam: ibid. *Vehit hic clitellas, vehit hic autem alter ſenex:* & infra; *Ego homines habeo clitellarios.* Cic. 2. Natur. *Nos onera quibuſdam beſtiis, nos juga imponimus.*

Cœlum. „[*Luceſcit, Veſperaſcit,* ſubaudi *cœlum.* „ Nepos in Pelopida: *Cum Athenis inter-* „ *diu*

* *Integrum erat, debet decies centena*] Immo vero integrum eſt, *debet decies centies ſeſtertium pondus argenti in nummis.* ſicuti id quam eruditiſſime oſtendit Vir Summus, Joh. Frid. Gronovius in præclaro opere *de pecunia Vetere.* Vide eum inprimis lib. 1. cap. 5.

Digitized by Google

„*diu exiſſent, ut veſperaſcente cœlo Thebas*
„*poſſent pervenire.*]

Sub dio, ſubaudi *cœlo*: teſte enim Capro Grammatico, *ſub divo veteres dicere ſolebant*.

Horat. 1. Carm. *Namque Dieſpiter plerumque per purum egit equos.* Lucan. 1. *Fulgura fallaci micuerunt crebra ſereno*, ſubaudi *cœlo*. Virgilius Georg. *multa forent quæ mox cælo properanda ſereno.* Horat. lib. 2. Satyr. 4. *Maſſica ſi cœlo ſupponas vina ſereno.* Livius 7. Maced. *Nurſiæ ſereno*: & infra; *ſereno cœlo.* Vide *Tempus*. 413

Sueton. Auguſt. *Convivabatur aſſiduè, nec unquam niſi recta*: idem Veſp. *Sed & convivabatur aſſiduè, ac ſæpius recta, ac dapſile, ut macellarios adjuvaret.* Martial. lib. 8. *Promiſſa eſt nobis ſportula, recta data eſt*, ſubaudi *cœna*. Sueton. Domitian. *Sportulas ad rectas cœnas redegit.* Cœna.

Perſtat in propoſito; arcanum celat; ſecretum cuſtodit, ſubaudi *conſilium*. Juvenal. *Si te propoſiti nondum pudet, atque eadem eſt mens*, ſubaudi *conſilii*. Horat. in Odis; *arcana conſilia* dixit. Val. Maxim. l. 2. cap. 1. *arcana conſilia patrum*: idem lib. 3. cap. ult. *propoſitum conſilium*. Hinc dicimus, *a ſecretis*, ſubaudi *conſiliis*. Salluſt. *Falſo queritur genus humanum* Conſilium.

Digitized by Google

num, * ſubaudi *conſilio*. Vide & *Judicio*.

Conſtitutus. † Cicero de Seneɛt. *Ille vir haud magna in re, ſed fidei plenus.* Horat. *Me libertino patre natum, & in tenui re* ſubaudi *conſtitutum*.

Copia. In verbis copiæ & inopiæ, ſi ſit genitivus, poteſt intelligi *copia*; § vel more Græco, præpoſitio ἐκ: ut, *eges medici*, ſubaudi *copia*, vel *egeſtatem*; *abundas pecuniarum*, deeſt *copia*. Cæſar. 2. Civil. *Quæ res omnium rerum copia complevit exercitum:* ibidem lib. 1. Gal. *Abundare copia omnium rerum:* & lib. 8. *abundare copia frumenti*, „[Livius 38. *Urbem ple-„nam omnium rerum copia invenit.* Vide „infra in Helleniſmo.]

Corona. „[Plautus Capt. *Collus collaria caret*, „ſubaudi *corona:* quicquid enim coronat, „ſive ambit collum, *corona* dicitur; ut „Nævius; *collum marmoream torquis „gemmam coronat.*]

Civi-

* *Subaudi Conſilio*] Immo potius, *nomine*, *modo*, *negotio*, ut in omnibus ejus formæ Adjectivis, quæ Adverbiorum ſpeciem habent, veluti, *Tuto*, *ſecreto*, &c. Ita mox *conſulto* & *inconſulto* Participia ſunt, & intelligitur *negotio*, *modo*, ſic *augurato*, *cognito*, &c. Neque id minus verum eſt licet alicubi legatur *conſulto conſilio*. Vide & infra ad *judicio*.

† *Cicero de ſeneɛt.*] Confer, quæ notavi ſupra ad Vocem *Affectus*.

§ *Vel more Græco præpoſitio ἐκ*] At tu vide, quæ notavimus pag. 182. 183.

Civica donatus; *muralem*, *& obſidionalem adeptus*; *Gramineam ei milites obtulerunt*; *lauream meruit*; ſubaudi *coronam*. Sueton. Jul. *Jus laureæ coronæ:* idem; *Nero coronam capite gerens Olympicam*, *dextra manu Pythiam*. Plinius lib. 7. *Primus omnium eques coronam muralem acceperat*, *ſex civicas*, idem lib. 16. cap. 4. *Hinc civicæ coronæ militum virtutis inſigne*.
,, [Servius in 1. Æneid. *Si* ſertos *dixero*,
,, *adde*, Flores, *ſi* ſertas, *adde* Coronas.
,, *ut Lucanus*; *Accipiant ſertas nardo flo-*
,, *rente coronas*. Hæc Servius. Itaque &
,, *ſerta*, adjectivum eſt, addique debet, 414
,, *coronamenta*. Virgil. *Serta procul capiti*
,, *tantum delapſa jacebant*; aut ſubaudi *ne-*
,, *gotia*, ut ſerta negotia florum, ſint ſerti
,, flores. Vide, *Negotium*.]

,, [*Certum eſt facere*, *abire*, ſubaudi *con-*
,, *ſilium*. Plaut. Epid. *Eundem ſenem op-*
,, *pugnare certum eſt conſilium mihi*, pro,
,, conſilium bene viſum, & conſultum. E-
,, tiam *inconſulto*, ſubauditur *conſilio*. Plaut.
,, Truc. *Conſulta ſunt conſilia*, *quando in-*
,, *tro advenenerunt*, id eſt, jam inter ſe
,, compacti ſunt. Paulus quoque Juriſc. dix-
,, it, *conſulto conſilio*.

In verbis accuſandi, aut, abſolvendi, ſi genitivus reperiatur, deeſt *crimine*: ut, *furti damnatus*; *repetundarum abſolutus*.

Crimine; vel actione.

 * Bar-

415 * Barbare verò dices; *accuſo te criminis*; quia nullum verbum regit genitivum. Cicero pro Ligar. *Fuerint cupidi, fuerint irati, fuerint pertinaces, ſceleris verò crimine, furoris, parricidii, liceat Pompejo mortuo, liceat multis aliis carere:* idem 5. epiſtol. *Ne vitium arrogantiæ ſubſequatur.* „[Nepos Milt. *Hic etſi crimine Pario eſt* „*accuſatus:* & Themiſt. *Hoc crimine pro-* „*ditionis abſens eſt damnatus.*] Valer. Maxim. lib. 2. cap. 1. *Quapropter non es damnandus rigoris ruſtici crimine, C. Mari:* idem lib. 4. cap. 2. *Qui inceſti crimine à tribus Lentulis accuſatus:* ibid. cap. 6. *Et diri fati crimine ſub magno judice dam-*

* *Barbare vero dices, &c.*] Non ita barbare hæc dici oſtendimus allatis exemplis jam ſupra pag. 179. Vera quidem eſt ratio, quæ ſubjungitur, à nullo Verbo regi Genitivum, ſed non opus eſt τὸ *criminis* regi in hac locutione à verbo, cum ſatis commoda ſtatui queat Ellipſis vel τῦ *cauſa*, aut *ergo*, ut in *Damnare* paulo ante fieri oſtendimus, vel *Nomine*, ut ex Cicerone mox cenſet Scioppius, atque ita, *Reus ſceleris, facti*, &c. quæ paſſim occurrunt, ſed & ita exponendus Livius l. 32. *Quarum, rerum, litium, cauſarum, condixit Pater patratus Populi Romani Patri patrato Latinorum*: intellige, *nomine*, *cauſa*. Vel etiam *Legibus*, Quomodo Salluſt. Catil. 18. *Legibus ambitus interrogati* (h. e. accuſati) *pœnas dederant.* & Liv. XXXVIII. 50. *Neminem unum civem tantum eminere debere, ut legibus interrogari non poſſit.* Quidni eodem modo *Legibus variorum criminum accuſatus* quis dici queat?

Digitized by Google

damnatum: & lib. 6. cap. 1. *crimine impudicitiæ damnatus eſt:* ibidem cap. 5. *Filius ejus adulterii crimine damnatus.* Apul. lib. 7. in princ. *crimine latrocinii in hoſpitem mihi chariſſimum poſtulabar.* Vide Hadrian. Cardin. *Facinoris crimen.* Horat. lib. 2. Sat. 3. *An commotæ crimine mentis Abſolves hominem, & ſceleris damnabis eundem?* „[Virgil.6. Æneid. *falſo damnati* „*crimine mortis.*] Ovid. 5. Faſt. *Sceleris crimine damnat avos.* Martial. lib. 11. *Arguimur lentæ crimine pigritiæ.* Statius 2. Theb. *Nec furibundæ crimine mentis Arguerim.* Specialia enim crimina in genitivo poſſunt aptè poni, ſi à generali voce regantur; ſcelus autem, ut inepti aliqui diſputant, generale nomen non eſt, ut ex teſtimoniis citatis colligitur. Nec me movet illud ad Herennium lib. 4. *Si quam unius peccati mulierem damnabant:* nam nomen, *peccati*, etiamſi generale ſit, ut *crimen*, adjunctione adjectivi, *unius*, fit ſpeciale; itaque, deeſt *crimine.* Quo etiam modo
Livius lib. 3. dec. 1. dixit; *Unius tan-* 416
tum criminis niſi te vindices. Quo in loco Perionius, aut Græco more dictum, aut aliquem ablativum deeſſe contendit; mihi videtur deeſſe, *actione*, ut ſit; niſi te vindices ab actione ſive accuſatione unius criminis. Cic. 2. Offic. *judicio capitis arceſ-*

ſas. „[Poteſt tamen & ablativus, *Nomi-* „*ne*, ſubaudiri, ut *Criminis nomine* ſit „ cauſa criminis ſeu criminoſa. Cic. *Dam-* „*natus nomine conjurationis.*]

Crimen, linteum capitis. Cic. 2. de legibus; *Quique non paruerit, capital eſt.* Plaut. Menech. *Nunquam ædepol fugiet, tametſi capital fecerit*, ſubaudi *crimen*. *Capital* etiam erat linteum capitis in ſacrificiis. Vide Feſtum.

Culmen. *Superba tecta, hoſpita tecta, recipere ſe in tecta ſua*, ſubaudi, *culmina*, *faſtigia*, vel *negotia*, vel *ædificia*. „[Servius in Ec- „log. 1. *Ideo Culmina dicta ſunt tecta,* „*quia veteres ædificia culmo contegebant,* „ id eſt, *paleis, vel ſtipula è meſſibus.* „ Virgilius 2. Æneid. *Turres, & tecta* „*domorum culminaconvellant.* Poteſt etiam „ ſubaudiri, *tuguria*. Vitruv. lib. 2. cap. „ 1. *Nonnulli ex ulva paluſtri componunt* „*tuguria tecta.* Similiter in *Lacunar*, ſub- „auditur *tegmen*: nam *Lacunar* pro lacu- „ nare adjectivum eſt.]

Culpa. Magna eſt quæſtio inter eruditos, de *noxa*, & *noxia*. Valla lib. 1. cap. 35. aſſerit, *noxam* eſſe damnum, *noxiam* vero nuſquam reperiri. * Ego aſſero, *noxam* eſſe

* *Ego aſſero noxam &c.*] Accipio hanc diſtinctionem, & *noxiam* arbitror cum Sanctio eſſe potius Adjectivum, in quo intelligatur *culpa*, quam ſubſtanti-

Digitized by Google

eſſe damnum, ſive nocumentum; *noxiam* 417 vero eſſe nomen adjectivum, in quo ſubintelligitur *culpa*. Terent. Eunuch. *Unam hanc noxiam mitte*; idem Heaut. *Magnum hoc quoque ſignum eſt, dominam eſſe extra noxiam*: idem Phorm. *Hic in noxia eſt; ille ad defendendam cauſam adeſt*. Ita dicimus, *nocere noxam*, id eſt, dare damnum, non autem, *nocere noxiam*. Hæc vera differentia eſt, quicquid dicat Tribonianus. Juvenal. Satyr. 4. *Rubrius offenſæ veteris reus, atque tacendæ*, ſubaudi *culpæ*.

ſtantivum ex *Noxa* formatum, per ἐπένθεσιν literæ I. ut voluit Donatus & alii; ſed *Noxam* cenſeo non modo ſignificare damnum ſeu nocumentum, ſed & pœnam maleficii & nocumenti. Hinc vulgata locutio ICtis, *Noxæ dedero*: & *Noxam mereri*, apud Petron. & Liv. VIII. 28. Vide & Feſtum. Quin & ipſam culpam ac reatum ſignificat. Hinc apud Gell. IV. 2. ex edicto ædilicio titulis vendendorum ſervorum adſcribi debebat, *quis fugitivus, errove ſit, noxave ſolutus non ſit*. Sic & Liv. XXIII. 14. *Eos noxa, pecuniave, ſeſe exſolvi juſſurum*. h. e. reatu, cui erant obnoxii, & pecunia, quam debebant. Sic XLV. 31. *Noxa liberati interfectores*. Sed & in ſenſu damni dati, & mali per pœnam accipiendi poni poteſt τὸ *Noxia*, ita ut intelligatur *Res*. Liv. XLI. 23. *Sine ullius eorum, quos oderat, noxia*. h. e. damno & malo. Et ſic Plautus ſæpe, *Commereri* & *merere noxiam*. Vide Moſtell. V. 2. 26. & Trin. I. 1. 1. Adde Feſtum, apud quem Servius Sulpicius exponit *noxiam* per *damnum*, & Imp. Juſtin. Inſtit. de *Noxalibus actionibus*. Sed cujus, vel Triboniani diſtinctionem Sanctius rejicit, & recte.

„ [Servius in illlud Virg. *Unius ob noxam*; *Noxam*, inquit, *pro*, *Noxiam. Et hoc intereſt*, *inter Noxam*, *& Noxiam*, *quod Noxia* culpa *eſt*, *id eſt*, peccatum; *Noxa autem* pœna.]

Cubiculum. Plinius lib. 30. cap. 6. *Poſt hæc jubent eum in pariete dormitorii ejus tectove includi:* ibid. *Eo liberat & lacerta viridis viva in olla ante cubiculum dormitorii ejus ſuſpenſa.*

Curſum. 418 * „[*Curſum* ſubaudi, in *Tendimus in Latium.* Nepos in Milt. *Morandi tempus non habens*, *curſum direxit*, *quo tendebat.*]

Datum. Virg. 4. Georg. *Scis Proteu*, *ſcis ipſe*, *nec eſt te fallere cuiquam*, ſubaudi *datum*, vel *conceſſum*. † Vide *Facultas.*

Dei. *Per ſuperos & inferos rogatus*, ſubaudi *deos*,

* *Curſum Subaudi &c.*] Vel etiam *iter*, Virgil. Aen. VI. 240. *Quam ſuper haud ullæ poterant impune volantes Tendere iter pennis.* VII. 7. *poſtquam alta quierunt Æquora*, *tendit iter velis.* Ovid. Metam. II. 547. *Ad Dominam tendebat iter.* Similiter Auct. B. Africani cap. 11. Sic *greſſumque ad mœnia tendit.* Virg. Aen. I. 414. Vide & infra Sanctium in Voce *Iter.* Poteſt etiam intelligi *Se.* Plautus Pſeud. I. 2. 81. *Tenes*, *quorſum hæc ſe tendant*, *quæ loquor.* Sic enim edidit Taubmannus, & habent MSti, eo teſte.

† *Vide Facultas*] Nulla tamen iſtic hujus Ellipſeos exempla memorantur. Ego vero in hiſce locutionibus ſi quid intelligendum ſit, eam tamen vocem potiſſimum

Digitized by Google

deos. Horat. *Carmine Dii ſuperi placantur, carmine Manes*: idem; *Me diis miſcent ſuperis:* idem 4. Carmin. *Dii ſuperi.* Apulej. *Utrum Lar ſit, an Larva, Deum Manem vocant.*

Perſius; *& genuinum fregit in illis*, ſubaudi *dentem*. Sic in illis, *caninus*, *maxillaris*, *molaris*, *columellaris*, de quibus Plin. lib. 11. cap. 37. Dens.

Virgil. *Ocyus huc omnes:* idem; *Ocyus incubuere omnes*, * ſubaudi *dicto:* idem; *Et dicto citius tumida æquora placat.* Dicto.

Ovid. in Faſt. *Bruma novi prima eſt, veteriſque noviſſima ſolis*, ſubaudi *dies*, vel *lux*: Dies enim, quia eſt ambiguum, utroque in genere ſuppletur: ut, *quarto Idus*, *tertio Kalendas*, ſubaudi *die.* Dies.

Virgil. *Meus eſt natalis*, ſubaudi *dies.* Cicero Attic. *Hæc ad te die natali meo ſcripſi*: idem Bruto; *Nam die tuo natali victoria nuntiata.* Terent. Phorm. *Ubi erit puero natalis dies.* Errat igitur Valla lib. Dies.

mum intellexerim. Certe Terentius addidit *Facile.* Adelph. V. 4. 8. *Cuivis facile eſt noſcere*, ubi potuiſſet dixiſſe, *cuivis eſt noſcere.* Sed tamen poſſe hæc etiam abſque Ellipſi commode ſatis exponi, oſtendimus in Notis ad Vocem *Libido.* Ceterum Auctor voluit ſine dubio lectorem remittere ad Vocem *Poteſtas*, ubi plura hujus locutionis exempla ab ipſo adferuntur.

* *Subaudi dicto*] Malim *Solito*, Vide quæ notavi ad pag. 250.

lib. 4. cap. 10. „[Plautus Trin. *Tu in „perendinum paratus ſis, ut ducas uxorem,* „ ſubaudi *diem*: Cicero; *Utrum diem ter- „tium, an perendinum dicere oporteat.* Cæ- „ſar 5. Gall. *Perendino die.* Afranius Pri- „vigno; *Feſtis promiſcue, atque profeſto „concelebras focum*, ſubaudi *diebus*, & *die.*
419 „Plaut. Aulul. *Feſto die ſi quid prodegeris, „profeſto egere liceat.* Cicero; *Aliquem in „craſtinum differre:* idem; *Aliquid craſti- „nus dies nobis pollicetur.*]

Dies. *Agonales, Apollinares, Faſti, Nefaſti,* ſubaudi *dies.* Vide *Feſta.* Plinius lib. 33. cap. 1. *publicatis diebus feſtis.*

Dies, vel Tempus. Cicero 1. Catil. *Dixi, cædem te optimatum contuliſſe in ante diem V. Cal. Novemb.* idem Attic. lib. 3. *de Q. Fratre nuntii nobis triſtes venerunt, ex ante diem Non. Jun.* & lib. 2. *Comitia Bibulus cum Archilochio edicto in ante diem XV. Kalend. Novemb. diſtulit.*

Digitus. Adagium; *Minimo provocare,* ſubaudi *digito:* ſic *auricularis, annularis, medicus, infamis:* Perſ. *Infami digito, & purgalibus ante ſalivis.*

Domus. Ovid. *Regia Solis erat ſublimibus alta columnis*, ſubaudi *domus.* Seneca in Agamem. *perlucet omne regiæ vitium domus.* Sic *baſilica*, ſubaudi *domus.* „[Vitruv. „lib. 8. cap. 4. *Zama civitas Afrorum,* „*cu-*

„cujus mœnia rex Iuba duplici muro ſepſit.
„ibique regiam domum ſibi conſtituit.]

Uxorem duxit, ſubaudi *domum*, vel *in domum*. Plaut. Aulul. *Volo te uxorem domum ducere.* Terentius Phorm. *Dotem ſi accipiet, uxor ducenda eſt domum:* idem Hecyr. *Nunquam ſe illa viva uxorem ducturum domum.* „[Plaut. Aulul. *Redi,* „*atque intus ſerva,* * ſubaudi *domum:* „idem Ciſtel. *Sine filiam tuam eſſe hic triduum, & ſervare apud me:* Et Mil. „*ſerva iſtas fores: hoc obſervabo oſtium.* „Terent. *Solus Sannio ſervat domi*, ſub„audi *ædes.* Plaut. Moſtel. *Natus nemo* „*ſervat in ædibus*, id eſt, nemo eſt domi, 420 „qui domum velut cuſtodiat.] Domum.

Livius; † *Ego Annibal peto pacem*, ſubaudi *Ens.* Priſcianus lib. 18. cap. 1. *Eſt* ENS.

 autem

* *Subaudi domum*] Malim *res meas.* Sic mox ſupplendum illud ex Moſtell. V. 2. 22. *Natus nemo ſervat in ædibus*, intellige *res.*

† *Ego Annibal &c.*] Plura ſunt Ellipſeos hujus, ac rariora & notabilia magis exempla, cujus generis hic referri quædam debuerant. Corn. Nepos Catone 1. *Primum ſtipendium fecit annorum decem Septemque* ſcil. ὤν. Plinius Paneg. cap. 38. *Qui Optimum adoptaturus hoc quoque parentis indulgentiſſimi fecit, quod &c.* Et cap. 80. *O vere Principis atque etiam Conſulis reconciliare æmulas civitates*, in quibus intelligitur *exſiſtens munus* vel *negotium*, Salluſt. Jug. 54. *Multa oppida temere munita, aut ſine præſidio* [ſcil. ὄντα

autem quando per ellipſim verbi, vel *participii ſubſtantivi, hujuſcemodi caſuum*, id eſt,

ὄντα) *capit*. Cap. 66. *Milites palantes, inermes, quippe in tali die, ac ſine imperio*, (ſcil. ὄντες) *aggrediuntur*. Cap. 91. *Quæ poſtquam oppidani cognovere, res trepidæ, malum improviſum, ad hoc pars civium extra mœnia in hoſtium poteſtate* (ſcil. ὄντα) *coëgere, uti deditionem facerent*. Hinc jam explicandum, & tali quidem modo Caput 112. in quo mirifice hæſitant interpretes: *neque hominem nobilem, non ſua ignavia, ſed ob Remp. in hoſtium poteſtate, relictum iri*. Intellige in hoſtium poteſtate ὄντα, & confer cum priore loco: ita omnia erunt plana. Huc quoque pertinet vexatiſſimum illud Propertii III. 19. *Durus qui lucro potuit mutare puellam. Tantin' in lachrymis Africa tota fuit*. Quam variis modis hic locus tentetur, etiam ab ipſo Viro Summo, Vide Gronovium Patrem Obſerv. III. 17. Sed nihil profecto mutandum. *In Lachrymis* enim exponendum exiſtenti in lachrymis ſuis ſimul & puellæ, quum ultimum ſibi invicem vale dicerent, quo tempore & quibus in lachrymis, maxime moventur amatores. Sic Salluſt. Jug. 40. *Quia Jugurtha in Legationibus aut imperiis pecunias accepiſſent*. Cicero Catil. IV. 1. *Eſt mihi grata in dolore veſtra voluntas*. Phædrus fab. 9. *Lepus ſemianimus mortis in ſolatio*, h. e. quum ſolatium mortis ſuæ perciperet ex eo, quod ille, à quo irridebatur, ſimili morte periret. Quam locutionem recte jam vindicat & tuetur ipſe Gronovius contra varias aliorum conjecturas, ut videri poteſt in Notis Schefferi. Salluſt. lib. 5. Hiſt. *Sullam in victoria Dictatorem ſibi uni aſſurgere* &c. *ſolitum*, h. e. quum victor eſſet. Sed innumera ejus generis paſſim occurrunt. Adde tamen & illa, quæ Sanctius noſter ſupra ad Vocem *Conſtitutus* retulit, & quæ nos ad vocem *Affectus*.

Digitized by Google

eſt, *nominativi cum obliquis conſtructio ſolet proferri;* ut filius Pelei Achilles bellans multos interfecit Trojanos; *ſubauditur enim participium verbi ſubſtantivi, Ens, quod in uſu nunc nobis non eſt, pro quo poſſumus,* qui eſt, *vel* qui fuit Pelei filius, *dicere, vel ſubaudire,* &c. Idem in eodem lib. cap. de finitivorum conſtructione; *Græci autem participio utuntur ſubſtantivo:* ut Ἀπολλώνιος ὢν διδάσκεις, Τρύφων ὢν μανθάνεις, *quo nos quoque ſecundum analogiam poſſemus uti, niſi uſus deficeret participii frequens: quamvis Cæſar non incongruè protulit, Ens, à verbo Sum, es, eſt; quomodo à verbo Poſſum, potes, potens:* idem l. 5. cap. de caſu; *Rege Latino, pro, regnante Latino: quamvis in hujuſmodi quoque conſtructione ſubauditur participium ſubſtantivum.* Hæc Priſcianus. Quinctil. l. 8. c. de ornatu; *Multa ex Græco formata nova, ac plurima à Sergio Flavio, quorum dura quædam admodum videntur,* ut, ENS, *&* ESSENTIA, *quæ cur tantopere aſpernemur, nihil video, niſi quod iniqui Iudices adverſus nos ſumus, ideoque paupertate ſermonis laboramus. Acron autem ait, laudem meruiſſe philoſophum, quod hoc ſit uſus participio.* Hæc ille. Mihi vero propterea exprimi non videtur, quia facillime poſſit intelligi; ut, *Adſum Trojus*

Ius Æneas, ſcilicet, *ens*, vel *qui ſum*, quomodo etiam locutus eſt Cæſar. 2. Civil. *Carmonenſes, quæ eſt longè firmiſſima totius provinciæ civitas.* Grammatici neſcio quam *Appoſitionem*, & *Evocationem*, hoc
421 ignorantes, finxerunt. Plaut. in Milite obſcurè dixit; *Mirum eſt te lolio victitare*, * *tam vili tritico*, id eſt, cum triticum veneat vili. Scævola vero in l. creditor. §. Lucius Titius. ff. mandati, expreſſit participium ſic; *Concedo tibi de omnibus meis, ut vis, negotiari, ſive vendere vis, ſive paciſci, ſive emere, ſive quodcumque operari, ut domino enti meorum.*

Equus. *Ferus, ſonipes, cornipes, quadrupes*, adje-

* *Tam vili tritico*] Non eſt obſcura hæc dictio; Expone, tam vili ente vel exiſtente tritico. ut paulo ante vidimus Priſcianum interpretari illud Virgilii *Rege Latino.* Immo ita Ablativi unici abſoluti, *Ludis* Cic. de ſenect. cap. 18. Obſequens cap. 107. & Sueton. Cæſ. cap. 39. *Proſcriptione* ibid. cap. 11. *Comitiis*, paſſim. *Sereno intonuit*, Obſequens cap. 83. Sic Tacitus Ann. III. 28. *Dedit jura, quibus pace & Principe uteremur*, h. e. exiſtente nobis pace & Principe. Livius XXVIII. 17. *Haud cuiquam dubio opprimi poſſe.* Cicero Famil. VII. 18. *Nihil te ad me ſcripſiſſe poſtea demiror, præſertim tam novis rebus*, & VI. 1. *Nec dubitare debes, quin aliqua Rep. ſis futurus qui eſſe debes.* Florus I. 18. 18. *O quam facile erat Orbis imperium occupare, aut mihi Romanis militibus, aut me Rege Romanis.* III. 23. 3. *Nec alius magis apparuit Hiſpani militis Vigor, quam in Romano Duce.* Vide & Gronovium Patrem Obſerv. I. 17. & IV. 4.

jectiva ſunt; ſi ſola ponantur, *equus* intelligitur.

Terentius; *Tranſtulit in Eunuchum ſuam*, ſubaudi *fabulam:* nam *Eunuchus*, *Ajax*, *Oreſtes* etiam pro tragœdia, maſculina ſunt; ſed frequentius ad nomen generale reſpicimus. Vide *Avis.* Fabula.

Horat. *Vel qui prætextas, vel qui docuere togatas.* Juvenal. *Impune ergo mihi recitaverit ille togatas.* Sic *Atellanas*, *palliatas*, &c. ſubaudi *fabulas*, vel *comœdias.* Fabulæ.

Luce mihi, præluce nobis, ſubaudi *facem*, vel *cereum.* Plaut. Caſ. *Primum omnium huic lucebis novæ nuptæ facem:* idem Curcul. *Tute tibi puer es lautus, luces cereum.* Facem; vel cereum.

„[*Mira ſunt, ni Piſtoclerus Lydum pug-*
„*nis contudit*, ſubaudi *facta*, apud Plaut.
„Bacchid. nam ſic idem in Rud. *Haud*
„*miranda facta dicis, ſi Deos decepit, &*
„*homines.* Sic *Antehac*, *Poſthac*, *Poſtea*,
„*Interea* &c. * ſubaudi *facta: Hæc* enim
„pro *Hæc* dicebant. In *Adhuc*, pro ad
„hoc † ſubaudi *factum.* Plaut. Mil. act.
4. ſc.

Facta, vel potius Negotia. Vide infra.

* *Subaudi facta*] Vel *negotia.* Vide infra in Voce *Negotium.*

† *Subaudi factum*] Quidni *Tempus?* Certe ſic in Plinii Paneg. *Adhuc ævi* intellige omnino *Tempus?* & in Negativis locutionibus,

407 „4. ſc. 5. *Ante hoc factum hunc ſum ar-„ bitratus ſemper ſervum peſſimum.*]

Facultas. ſ. Poteſtas. * *Quoad ejus fieri poſſit. Ejus*, inquit Budæus, *apud Latinos parelcon eſt*, id eſt, abundat: mihi videtur deeſſe, *facultas*, vel *poteſtas*, quod Græcè dicitur δύναμις. „[Vide ſupra lib. 3. cap. 6.]

Famulus. In illis, *à pedibus*, *à ſecretis*, &c. deeſt *famulus*, vel *ſervus*. Sueton. lib. 1. *Philemonem à manu ſervum.* Vide *Servus.*

Faſtigium. „[*Ex alto*, ſubaudi *faſtigio*. Liv. 27. „*Nomen regium ex tam alto faſtigio aſper-„ nantis.*]

Febris. *Laborat quartana; tertiana, quotidiana;* ſub-

bus, quæ frequentes ſunt cum hoc vocabulo. Vatin. ad Cicer. Famil. V. 10 *Cæſar adhuc de meis ſupplicationibus non refert.* Cic. Fam. III. 5. *Quod quibus adhuc non ſatis eſt perſpectum.* Nepos Milt. 4. *Qua pugna nihil adhuc eſt nobilius.* Petron. *Neque adhuc omnia erant facta*, in quibus intellige omnino non *Factum*, ſed *Tempus*. Poſſis tamen τὸ *Adhuc* accipere etiam, ut Adverbium compoſitum, plane ut *Adeo*, de quo velim videas, quæ notavi in ultimis ferme Libri ſuperioris. Rectius autem intelligas *Factum* in ſequentibus locutionibus. Nepos Thras. 3. *Præclarum hoc quoque Thraſibuli.* Timoth. 1. *Multa hujus ſunt præclara facta.* Sed & ſic *Dictum* intelligitur ſæpiſſime. Cicero de Senect. cap. 24. *Honeſtum illud Solonis eſt, ſeneſcere ſe multa indies addiſcentem.* Nihil autem frequentius apud Græcos hujuſmodi locutione. Vide me ad Aelian. 1. 4.

* *Quoad ejus fieri poſſit*] Vide nos ſupra pag. 465. ubi hanc locutionem aliter explicuimus, &, ut putem, verius.

Digitized by Google

ſubaudi *febri*. Juven. Satyr. 4. *Iam quartanam ſperantibus ægris*. Cic. de Natur. *Vide ne tertianas quidem febres, & quartanas divinas eſſe dicendum ſit*, Cic. Attic. lib. 8. *Quartana diſceſſit*.

Feriæ. Horat. *Indictis Latinis*, ſubaudi *feriis*. Sic *Furinales, Laurentinæ, Tarentinæ, Sementinæ, Paganicæ, Conceptivæ, Nundinæ, Stativæ*. Varro; *Latinæ feriæ, dies conceptivus*: idem lib. 1. Ruſtic. cap. 2. *Sementinis feriis*. Cic. 1. Nat. *Nam cum feriis Latinis ad eum veniſſem*. *Ferias eſuriales* dixit Plautus in Caſ. pro jejunio.

Feſta. *Accalia, Agonia*, vel *Agonalia, Angeronalia, Carmentalia, Cerealia, Compitalia, Conſualia, Equiria, Feralia, Fontinalia, Fordicidia, Fornacalia, Furinalia, Laurentalia, Liberalia, Lupercalia, Matralia, Meditrinalia, Megalia, Neptunalia, Opalia, Paganalia, Palilia*, vel *Parilia, Portunalia, Quirinalia, Robigalia, Saturnalia, Terminalia, Veſtalia,* 423 *Vinalia, Volcanalia, Volturnalia*. Vide *Dies*.

Fidem. Terent. Phorm. *Pro Deum immortalium*. Ubi Donatus ellipſin eſſe, & *fidem* vel ſimile aliquid deſiderari ait. Cicero in Oeconomico; *Quid igitur, pro Deum immortalium, primum eam docebas quæſo?* Terent. *Pro Deum atque hominum fidem*.

Vir-

Filius, vel filia. Terent. *Modos fecit Flaccus Claudii*; ſubaudi *filius*: Sic *Tullius*, vel * *Tullia Ciceronis*. Vide *Uxor*.

Finis. Virgil. *Hac Trojana tenus fuerit fortuna ſecuta*; ſubaudi *fini*: nam *finis* etiam fœmininum eſt, ut ſæpè apud Lucretium invenies. Virgil. *Hæc finis Priami fatorum*: idem; *aut qua fine ſequar*. Sic *eatenus*, *quatenus*, *hactenus*, id eſt tenus hac fine, vel via, „ [vel ad hunc uſque finem. Hygin. „ Aſtron. 272. *Quæ ad figurationem ſiderum* „ *pertinent*, *ad hunc finem erunt nobis dicta*, „ *reliqua protinus dicemus*, id eſt, de ſiderum „ figuratione dixi hactenus, porro dicam „ de reliquis. Item fab. 82. *Stare in aqua* „ *media fine corporis*. Ubi forte rectius le- „ gas, *medii*, pro uſque ad medium corpus.

* *Tullia Ciceronis*] Vix ita loquebantur Romani, qui ſi Mulieris nomen adjungerent Nomini Viri, intelligebant *Uxorem* non *filiam*; ſicuti id quampluri-mis exemplis, tum ex Auctorum locis tum ex antiquis inſcriptionibus, docui in Diſſertationum mearum Triade pag. 18. ..28. Proinde *Tullia Ciceronis*, ſcil. filia, vix uſquam, quod memini, occurrit, at *Terentia Ciceronis*, ſcil. uxor, paſſim. Nulla tamen ratio eſt, niſi quæ in ſolo uſu ſita, quo minus aliquis alicubi dixerit quoque *Tullia Ciceronis*, quia ex Ciceronis ipſius Epiſtolis notiſſima erat hæc ejus Filia, & patris in eam amor. ſic præter uſum & morem *Cornelia Gracchorum*, & Ὀλυμπιὰς ἡ Ἀλεξάνδρου, apud Aelian. Var. Hiſt XXX. 30. à Filiis deſcribuntur per ejuſmodi Ellipſin.

Digitized by Google

„ pus. Cicero; *Lumborum tenus.* ſubaudi „ *fine*, id eſt, uſque ad lumbos, crura. „ Feſtus. *Quatenus ſignificat qua fine, ut* „ *Hactenus, hac fine.* Virgil. 12. Æneid. „ *Qua viſa eſt fortuna pati, tua mœnia te-* „ *xi*, pro, quatenus, qua fine, quoad, „ quamdiu.] Gell. lib. 1. cap. 3. *Minimè dicitur, quatenus, quaque fini dari amicitiæ venia debeat:* idem referens Chilonis ſententiam; *Hac*, inquit, *fini ames, tanquam fortè fortuna oſurus; hac itidem tenus oderis, tanquam fortaſſe poſt amaturus.* Vide *Via.*

„ [*Florem* ſubauditur, in hoc Virgilii; „ *Crocumque rubentem:* nam, *Crocum*, ex „ regula terminationis, neutrum eſſe Ser- „ vius his Salluſtii verbis probat; *In qua* „ *crocum gignitur.* Similiterque Curtius „ lib. 3. *Corycium, ubi crocum gigni-* „ *tur.*] Florem.

Virgil. *Sulphurea Nar albus aqua*, ſubaudi *fluvius: Nar* enim neutrum eſt, quia indeclinabile. Cic. *Lacus Velinus in Nar defluit.* Sic cum dicimus, *Albula magnus, formoſus Turia ripis, altus Sequana*, deeſt *fluvius* vel *amnis.* Virgil. lib. 11. *Amnis & Adriacas retro fugit Aufidus undas.* Livius lib. 1. *Tiberium fluvium:* & lib. 4. *Tiberi amne ſeptus:* idem; *ad Rhodanum fluvium:* idem; *ad Eurotam amnem.* Cur- Fluvius; Amnis.

tius lib. 3. *Pyramum amnem tranſire:* ibid. *in ripa Pyrami amnis.* Vide *Amnis.*

Fodinæ. „ [*Fodina* ſubauditur in *Auraria*, *Ar-* „*gentaria*, *Ferraria.* Livius; *Vectigalia* „ *magna inſtituit ex ferrariis & argentariis.* „ Cajus Juriſc. dixit; *Creta fodinas.* Pli- „ nius, *Argenti fodinas.* Vide *Sectura.*]

Fœmina. *Prægnans*, adjectivum eſt; ut, *prægnans arbor:* & *folia prægnantia*, apud Plinium: & *prægnans Iovis cerebrum.* Si abſolutè profertur, deeſt *fœmina.* Plaut. *Quæ nunquam fuit prægnans: qui parere potuit?* Sic *Pediſſequa.*

Fœmina, vel mas. *Boves meas: canes gravidas* cum legi-
425 mus, * ne credamus Grammaticis, qui nomina, communia duobus, maxima cum ignorantia ſunt commenti, ſed ſubintelligamus, *fœminas*, aut ad ſyllepſin generis recurramus; ut, *ſcelus, qui me perdidit.* Res ſic ſe habet; Quoties in nominibus epicœnis aliud volebant intelligere, quam terminatio ipſa præfinit, addebant *mas*, aut *fœmina*: verbi gratia, *aquila*, fœmineum eſt, pro maribus & fœminis; ſed ſi de maribus loquaris, dicendum erit, *aquila mares.*

* *Ne credamus Grammaticis &c.*] De Nominibus, quæ *Epicœna* vocantur, & *Communia*, vide quæ diſputavimus ſupra pag. 58. &c. contra Sanctium, qui non modo hæc confundit eorumque naturam, ſed & ſine juſta ratione prorſus ex arte Grammatica explodit.

Digitized by Google

res. Rurſus *corvus* maſculinum tantum eſt, pro utroque ſexu; at de fæmina dices, *corvus fæmina.* Epicœna voco, quæcunque ſub uno fine ſignificant utrumque ſexum, ſed unum præcipuè; ut, *homo, latro, ſacerdos, vates, antiſtes, miles, agricola, bos, canis, ſus, grus,* &c. „[Plautus „Pœn. act. 6. ſc. 5. *Tune audes amare, „quod mares homines amant?* Unde diſci„mus ſimiliter, *hominem fæminam* recte „dici; ſicque per Ellipſin *Hominem peſſi„mam* efferri poſſe. Varr. Seſquiul. *Quid „eſt, quod homo maſculus lubentius videre „debeat, quam bellam uxorem?*] Homer. 6. Iliad. BOYN ARSENA, id eſt, *bovem marem* dixit. Theocritus, THÓAS HIPPOYS, id eſt, *equos velociſſimas.* Livius lib. 5. decad. 5. *Apollini bove aurato, Latonæ bove fæmina aurata ſacra Græco ritu facerent.* Plin. lib. 8. cap. 46. *Fœmina bos ſemel ei anno oſtenditur ſuis & ipſa inſignibus:* idem lib. 11. cap. 51. *Bubus tantum fœminis vox gravior:* ibid. cap. 37. *Itaque quum apri percutiunt, fæminæ ſues mordent.* Varro lib. 2. cap. 1. Ruſtic. *Fœminis bubus demitur cibus.* Juſtinus lib. 1. *Invenit juxta infantem, canem fæminam parvulo ubera præbentem, à feris & alitibus defendentem, Motus etiam ipſe miſericordia, qua motam ipſam canem vide-* 426

Epicœna quæ ſint.

rat, puerum deſert ad ſtabulum, eadem cane anxiè proſequente. Plaut. Menech. *Ita me illa ab læva rabioſa fœmina obſervat canis.* Plin. lib. 28. cap. 15. *Fœmina ſuis.* Gell. lib. 13. cap. 20. *Sacerdotes quoque fœminas, Cicero Antiſtitas dicit.* Plaut. Perſa; *Qui Atticam hodie civitatem majorem feci, atque auxi civi fœmina.* Plinius lib. 9. cap. 51. *Polypus fœmina:* lib. 10. cap. 18. *piſcis fœmina.* Ovid. *cum quo ſua gaudia jungat, Invenit in media fœmina piſcis aqua.* Plin. lib. 10. cap. 18. *Palumbes incubat fœmina.* Macrob. lib. 1. cap. 17. Satur. *Ut Græco ritu hiſce hoſtiis ſacrum faceret, Apollini bove aurato, Latonæ bove fœmina aurata, Sues fœmina* quomodo caſtrentur, docet Plinius libro octavo, cap. 51. Columell. libro ſeptimo, cap. nono, *Fœmina ſus habetur ad partus edendos.* Plinius lib. 8. cap. 32. *Quaſdam nos principes fœminas ſcimus:* Plinius in epiſtolis; *Habebat illa Pantomimos, fovebatque effuſius, quam principi fœminæ conveniret:* Plinius lib. 10. cap. 60. *Cornicem incubantem mas paſcit:* ibid. cap. 33. de perdicibus; *Tunc inter ſe dimicant mares deſiderio fœminarum:* idem; *Aquilarum mares.* Antiquitus multa fuerunt epi-
Epicœna priſca. cœna nomina; ut, *porcus, lupus, agnus, ovis, leo:* nondum enim in uſu erant, *por-*
ca,

ca, *lupa*, *agna*, *leæna*, *antiſtita*, *clienta*,
hoſpita, *dracæna*, & alia id genus. Unde
Varro dixit, *lupum fœminam*, teſte Quin-
ctil. lib. 1. cap. 6. & Cato cap. 134. Ruſt.
Priuſquam porcum fœminam immolabis.
Cic. 2. leg. *porco fœmina piaculum pati.*
Virgilius, ut ſentit Quinctilianus lib. 8.
cap. 3. primus dixit, *porca*, in illo carmi-
ne; *Et cæſa jungebant fœdera porca.* ,, [Plau-
,, tus in Vidul. *Audivi fœminam leonem* 427
,, *ſemel parere:* nam quod Lucr. 9. *Leam*
,, dicit, id Servius in Georg. 3. *uſurpa-*
,, *tione factum* dicit, cum Latine dicatur
,, *Hic & hæc Leo*; *Leæna vero ſit Græcum.*
,, Sed contemto Grammaticorum judicio,
,, Ovidius, Lucretii imitatione, dixit; *Ut*
,, *lea ſæva ſitim multa compeſcuit unda.*]
Gellius libro 4. cap. 3. citat hanc legem
Numæ; *Iunoni crinibus demiſſis agnum*
fœminam cædito. Feſtus voce *Pellices*; *Ag-*
num fœminam cædito, & agnum marem
cædito. ,, [idem voce *Agnus*; *Apud majo-*
,, *res Agnus communis erat generis, ſicut &*
,, *Lupus.*] Valer. Maxim. lib. 2. cap. 1.
cæſiſque atris bubus, Diti maribus, fœmi-
nis Proſerpinæ. Cic. lib. 2. de Divin. *Ego*
tamen miror, ſi emiſſio fœminæ anguis mor-
tem afferebat Graccho, emiſſio autem maris
anguis erat mortifera Corneliæ. Varro lib.
4. Analog. *Quum ovi mari teſticuli demp-*

ti, *quia natura verſa*, *vervex declinatus*. Ex his collige, in ſimilibus nominibus debere intelligi *marem*, vel *fœminam*, ſi ſit adjectivum contra terminationem: ut, *elephantus gravida*; *boves meas*; & cum Plinius de muribus dixit; * *Ex una genitos centum viginti tradiderunt*. Sic igitur intelligendus Suetonius in Claud. 40. *Inducta teſte in ſenatu*; *hæc*, inquit, *matris meæ liberta & ornatrix fuit*. Sic etiam Virgil. *Ne ſævi magna ſacerdos*; & *Amphryſia vates*. ſic Ovid. in epiſtol. Canaces, *Et rudis ad partus*, *& nova miles eram*.

Frater, vel ſoror.

Eſt germanus meus, *eſt patruelis tuus*; *eſt germana mea*, *& tua patruelis*, ſubaudi *frater*, vel *ſoror*. Terent. Andr. *Si te in germani fratris dilexi loco*. Cicero ſæpe dicit, † *fratres patrueles*, & *ſorores patrueles*. Mart. *patrueles fundi*. Ovid. *patrue-*

* *Ex una genitos &c.*] Nolim hæc ita intelligas, quaſi ſupplendum ſit, ut videtur Sanctius velle, *ex una femina mure*, *genitos mares mures centum &c.* Nec enim ullo id modo veriſimile eſt, ſed *genitos* dixit Plinius, quia cum incertus eſt plurium ſexus, tunc genus maſculinum adhibebant potiſſimum, ut dignius, Romani, & ita ſexum in incerto relinquebant. Vide ſupra pag. 59.

† *Fratres patrueles & Sorores*] In *patruelibus* intelligi vocabula *fratrum* & *Sororum*, & proinde his etiam vocabulis ſæpe ſimpl: notari patrueles, quod de *Sororibus* male negaverat Scottus, oſtendimus in Animadv. Hiſt. cap. 3.

Digitized by Google

truelia regna. Sic *uterini*, & *conſanguinei.* 428

Virgil. *duris parêre lupatis*, ſubaudi *frenis.* Horat. lib. 1. Carm. *lupata frena:* ibid. *Gallica nec lupatis temperet ora frenis.* Solinus dixit *lupatos*, ſubaudi *frenos*, nam maſculinè etiam dicitur. Frenum;

Urere ſata, ſubaudi *frumenta.* Virg. 3. Georg. *Sata frumenta*: idem; *ſatas meſſes.* Pomp. Mela lib. 3. cap. 9. pro *ſatis frugibus.* Frumenta; vel fruges;

Juſta perſolvere, ſubaudi *funera.* Cæſar lib. 6. Gall. cap. 4. *Juſtis funeribus confectis.* Cornel. Tacitus; *ſuprema facere. Solemnibus juſtis.* Arnobius lib. 1. „[Fortaſſis autem rectius ſubauditur, *Officium.* „ Liv. 9. *Populus Campanus egreſſus, juſtis omnibus hoſpitalibus, privatiſque & publicis * fungitur officiis.*] Funera, vel Officia;

Juvenal. *duros tractare rudentes*, ſubaudi *funes.* Plaut. *Dum hanc tibi rudentem, quam trahis, complico*, ſupple *funem:* nam *funis* ambiguum fuit, & *Rudens* participium eſt, *à rudo, is.* Funis;

* *Fungitur officiis*] Adde Liv. l. 20. *Nec cæleſtes modo cerimonias, ſed juſta quoque funebria, ut idem Pontifex edoceret.* Cic. de Har. reſp. *Omnia ſolennia ac juſta ludorum ſumma cum ceremonia eſſe ſervata.* Intellige omnino *officia.* In loco Cæſaris legitur etiam *funebribus*, non *funeribus.*

Gemmæ. Plinius lib. ultimo, cap. 10. innumera nomina in *as*, & *es*, Græca, & in *os*, & *on*, facit fœminina; ſed intelligitur *gemma*, ut *Adamas*, *Achates*, *Paneros*, *Morion*, *Mitrax*. Idem facit in arboribus, & Herbis.

Genus. „[*Genus* ſubauditur, in *Animal*, quod „ non aliud eſt, quam Animale. Lucret. 1. „*Unde animale genus generatim in lumina* „ *vitæ Reducit Venus.* Cicero; *Animi ſunt* „ *animales, id eſt, ſpirabiles, ſive ignei.*]

Gratiæ. 429 Terent. *Vel rex ſemper maximas mihi agebat, quidquid feceram, aliis non item.* ſubaudi *gratias*: idem; *Magnas vero agere gratias Thais mihi?*

Herba. Plinius; *Dictamnum pota ſagittas pellit*: idem lib. 26. cap. 6. *Centunculus trita in aceto*: ibid. cap. 7. *Centaurium, Gentiana, ex aqua potæ*: idem; *Laver quoque naſcens in rivis, condita & pota*: idem; *Invenerunt & canes Canariam*, ſubaudi *herbam*. Vide *Avis*.

Homo. *Nemo nos videt*, ſubaudi *homo*: * *nemo* enim adjectivum eſt, „[diciturque *Nemo*

* *Nemo enim Adjectivum eſt*] Immo vero proprie eſt ſubſtantivum, diciturque contracte pro *ne homo*, ut *nolo* pro *ne volo*. Gellius IX. 10. *neminem quenquam alium*. Adde Feſtum, qui & notat *neque pluraliter formari*, & *poni ſemper in perſonæ*, [non in re deſignan-

Digitized by Google

,, mo fœmina, nemo nomen.] Terent. *Ne-
mo homo eſt.* Cic. Tuſcul. *Hominem quidem
ſcire arbitror neminem:* idem ad Marcel. lib.
15. *Eſſe hominem, qui ignoret, arbitror
neminem:* idem Attic. lib. 8. *Neminem
omnium hominum pluris facio,* ſubaudi *ho-
minem.* Cicero 2. leg. *Pontificem neminem
bonum eſſe.* idem 2. Nat. *Nemo hominem
homo agnoſcit:* ibid. *Nemo opifex: & ne-
minem tribunum.* Plaut. Caſ. *Vicinam ne-
minem ego amo merito magis, quam te:*
,, [idem Merc. act. 3. ſc. 1. *De lanificio*
,, *neminem metuo, una ætate quæ ſit,* ſub-
,, audi *fœminam.* Accius Neoptol. *Ex om-*
,, *ni Græcia nomen illius par nemo reperiri* 430

ſignanda. Atque ideo verba Accii, in quibus *nemo nomen* pro nullum nomen videtur poni, legenda arbitrer unica modo litera mutata: *Ex omni Græcia nomen illius par nemo reperire poteſt.* Ceterum ſæpe conjungitur tamen cum aliis ſubſtantivis, & per pleonaſmum ac abuſum cum ipſo illo *Homo.* Liv. XXXVII. 53. *Nemo miles Romanus.* Cic. Famil. II. 19 *Mihi Quæſtor optatior nemo obtingere potuit.* XII. 27. *Splendore Equiti R. nemini cedit.* Intellige *enti* vel *exiſtenti*; qua etiam ratione exponendum, quando cum fœminis occurrit junctum. Ut & quod ait Plaut. Pœn. V. 5. 32. *Quod homines mares amant.* Cum voce Homo Cicero Famil. III. 5. *quo quidem hominem neminem potuiſti mihi amiciorem mittere.* & V. 17. *In qua neminem prudentem hominem nihil delectat*, At quum Prudentius ait Periſteph. Hymno ultimo v. 744. *neminem excepit diem*, minus recte, & pro Latinitate illius temporis, dictum arbitror.

„*poteſt*, pro nullum par nomen. Terent. „ Andr. *Hoc ego ſcio, neminem periſſe hic.*] Dicimus, *nemo rex, nemo Deus:* & *nemo dies*, apud Prudentium; *nemo nemo*; id eſt, omnis. Cic. de Nat. *Nemo nec homo, nec Deus:* & ad Heren. *Nemo rex.* Virg. *Turne, quod optanti Divum promittere nemo Auderet*, &c.

Homo. In omni adjectivo maſculino abſolutè poſito deeſt, *homo*; ut, *tu es miſer, ego ſum ſalvus; Petrus eſt albus; Cicero eſt Romanus.* Ter. Adelph. *Homini miſero plus quingentos colaphos infregit mihi.* Lucan. l. 2. *Hic finis Mario vitæ fuit*, & cæt. *Menſoque homini quid fata pararent.* „[Virg. *Venerat antiquis Coriti de finibus* „*Acron, Grajus homo.* Ennius; *At Roma-* „*nus homo tamen etſi res bene geſta eſt,* „ *Corde ſuo trepidat.*] Cic. pro Archia; *Ex hoc eſſe hunc numero divinum hominem Africanum.* Cic. Attic. *Regnum non modo Romano homini, ſed ne Perſæ quidem tolerabile:* idem in Orat. *An victus hominum Athenienſum beneficio excoli potuit, oratio non potuit?* Vide ſupra *Idem nomen.*

Homo. *Mæcenas, Sutrinas, Aquinas, Arpinas, noſtras*, adjectiva ſunt, facta ex *Atis*, & *Ate*; ut, hic & hæc *noſtratis*, & hoc *noſtrate.* Si abſolute dicantur, deeſt *homo*, ut,

Digitized by Google

ut, *L. Cilnius fuit Mæcenas.* Vide Varronem lib. 1. Analog. in calce.

Amicus, familiaris, neceſſarius, liber, Homo. *ſervus, tabellarius, nuncius, ſocius, maritus,* ,,[*mercenarius,*] *rivalis,* & multa hujuſmodi, ſemper adjectiva ſunt, deeſt *homo.* Cic. *Nihil homine libero dignius,* Juven. *Tu tibi liber homo, & regis conviva videris.* Ter. *Homo amicus eſt:* idem; *hominem amicum recipere ad te:* idem; *ſervum hominem cauſas orare leges non ſinunt.* Legimus; *famulos greges*; & *famulas manus* dixit Alciat. in emblem. Cic. 2. leg. *Eaſque in famulis operibus patratis habento.*

Triumphalis, Prætorius, Conſularis, Homo, vel vir. ſubaudi *vir,* vel *homo.* Vide Laurent. Vallam lib. 4. cap. 84.

Magnates, optimates, majores, minores, Homines. *cæteri, mortales,* ſubaudi *homines*; item * *Brutii, Itali, Hiſpani*; Cæſar: *Albicos barbaros homines.*

In verbis ad famam pertinentibus notum eſt deeſſe *homines*; ut, *ajunt, ferunt, prædicant*: ſed quia Grammatici negant alia verba poni poſſe in activa ſine ſuppoſito, ſed ſtatim recurrendum ad paſſivam, ita ut *bellum geritur,* dicatur, non, *Bel-*

* *Brutii, Itali*] Liv. I. 32. *Hominibuſque priſcis Latinis.* cap. 59. *Romanos homines opifices pro bellatoribus factos.* Vide & Gronov. Obſerv. II. 13.

432 *Bellum gerunt*; * contrarium adſeramus. Juvenal. Satyr. 1. *Una comedunt patrimo-*
nia

* *Contrarium adſeramus*] Recte ſane Sanctius. Et imperitos atque inexercitatos oportet fuiſſe in lectione Veterum, qui id in dubium vocare ſunt auſi. Cato apud Gell. III. 7. *Cumque inter mortuos defatigatum vulneribus ægreque ſpirantem cognovere, eum ſuſtulere.* Cicero de Offic. II. 11. *maximeque admirantur eum*, ſcil. homines de Amic. 21. *Omnium vitiorum una cautio eſt, ut ne nimis cito diligere incipiant.* Phædr. lib. IV. *Ut mos eſt vulgi, paſſim & certatim ruunt.* Sic Feſtus: *Petimina in humeris jumentorum ulcera & vulgo appellant, & Lucilius meminit.* Ita Schedæ. Quapropter male & ſine cauſa nunc ex conjectura Ant. Auguſtini editur, *vulgus appellat.* Idem. *Strutheum in mimis præcipue vocant obſcenam partem virilem.* Idem: *Querquetulanæ viræ putantur ſignificari nymphæ præſidentes querqueto vireſcenti, quod* (lego, *quo id*) *genus ſylvæ indicant fuiſſe intra portam, quæ ab eo dicta Querquetularia.* Ponuntur hæc ſine præcedente Nominativo, qui tamen intelligi debet, & eſt vel *Homines*, vel *Veteres*. Et proinde interpretanda hæc eodem modo, ac ſi diceretur forma paſſiva *Indicatur, vocatur*; &c. De quo ne vel tantillum dubites amplius, en loca, ubi promiſcue utraque locutio occurrit. Plaut. Curcul. IV. 2. 17. *Culpant eum, conſpuitur, vituperatur.* Sall. Catil. 60. *Poſtquam eo ventum eſt, unde à ferentariis prælium committi poſſet, maxime clamore, infeſtis ſignis, concurrunt, pila omittunt, gladiis res geritur:* pro *concurritur, pila omittuntur*, ſcil. non à ferentariis, ſed militibus utriuſque exercitus. Liv. V. 32. *Neque Deorum modo monita ſpreta: ſed humanam quoque opem, quæ una erat, M. Furium ab urbe amoverunt.* Similiter Græci. Ant. Liber. fab. 34. τὸ δὲ βρέφος ὀνόμασαν Ἄδωνιν. Ad quam fabulam Vir Cla-

Digitized by Google

nix menſa. Curtius lib. 4. *Sed cum fornacibus ferrum, quod excludi oportebat, impoſitum eſſet, admotiſque follibus, ignem flatu accenderent, ſanguinis rivi ſub ipſis flammis extitiſſe dicuntur:* & infra; *Apud Macedonas quoque, cum forte panem quidam militum frangeret, manantis ſanguinis guttas notaverunt:* ibid. *Totas arbores cum ingentibus ramis in altum jaciebant; deinde ſaxis onerabant: rurſus cumulo eorum alias arbores injiciebant.* Terent. Phorm. *Quid tandem mihi dicent, aut quam cauſam reperient?* idem Adelph. *Occident me, qui, dum nimis ſanctas nuptias ſtudent facere, in apparando conſumunt diem:* idem Heaut. *Haudquaquam etiam ceſſant:* idem Phorm. *Ubi initiabunt.* Plaut. Caſ. *Age tibicen, dum illam huc adducunt foras, &c.* Virgil.

Tunc

Clariſſ. Abr. Berkelius allata Scholiaſtis in Lycophronem verba, ὅθεν εἰς δένδρον αὐτὴν μετέβαλε, emendat, reponendo θεοὶ ... μετέβαλον, pro ὅθεν ... μετέβαλε. Poſterius prorſus recipio & approbo, at prius minus neceſſarium putem, imprimis, quia etiam præceſſit mentio θεῶν. Sic porro Actor. XXII. 25. ὡς δὲ προέτεινεν αὐτὸν τοῖς ἱμᾶσιν, εἶπε πρὸς τὸν ἑστῶτα ἑκατόνταρχον ὁ Παῦλος. Legendum omnino, & recipiendum ex Variantibus Lectionibus, προέτειναν, ſcil. illi, qui à Centurione adhibiti fuerunt ad diſtorquendum & extendendum Paulum. Confer iſtic §. 29.

Tunc credo, cum me arbuſtum vidêre Miconis,
Atque malâ vites incidere falce novellas.

Et 4. Georgicorum;

433 *----Hunc anguſtique imbrice tecti*
Parietibuſque premunt arctis, & quatuor addunt,
Quatuor à ventis obliqua luce feneſtras;
Sic poſitum in clauſo linquunt, & ramea coſtis
Subjiciunt fragmenta. -----

Et in ſacris; *Stulte, hac nocte repetent à te animam tuam*: ibidem; *Nec mittunt vinum novum in utres veteres.*

Homo. *Adoleſcens, & juvenis,* „[& *ſervus,* „*ſerva,*] adjectiva ſunt, deeſt *homo*, vel *mulier*. Cicero 1. Orat. *Adoleſcentes homines.* Terent. Hecyr. *Adoleſcens mulier fecit, mater quod ſuaſit ſua.* Ovidius 7. Metamorph. *Juvenes annos.* Perſ. Satyr. 6. *juvenes jocos.* „[Vide *Servus.*]

Hora. Horatius; *Ad quartam jaceo*, ſubaudi *horam*: idem; *Quota Pelignis caream frigoribus.* Sic dicimus; *ſonuit prima, tertia, nona.* Et Eccleſiaſtico; *ad primam, ad tertiam.*

Horologium. Cicero pro Quinctil. *Non ad ſolarium, non in campo, non in conviviis verſatus eſt,* ſub-

ſubaudi *horologium*. *Romanis ſolarium horologium ſtatuiſſe*, Plin. lib. 7. cap. 60.

„ [*Pomarius*, veteribus in uſu erat, te- Hortus.
„ ſte Chariſio, ut ſcilicet ſubaudiatur *Hor-*
„ *tus*; in plurali *Pomaria*, nempe *Loca*,
„ vel *Septa*. Monet idem Chariſ. *Pometa*
„ dici, ubi poma naſcuntur, *pomaria* au-
„ tem, ubi poma ſervantur: Cicero tamen,
„ & alii, pro *Pometa*, dicunt *Pomaria*.
„ * In *Vinea*, quoque ſubauditur *Hortus*, 434
„ quod olim dubii erat generis.]

Vir-

* *In Vinea quoque ſubauditur Hortus*] Neutiquam ego quidem heic acceſſerim Scioppio. Hortus enim, ſeu locus multis vitibus obſitus, dicebatur *Vinetum*; Sueton. Domit. 7. *Exiſtimans nimio vinearum ſtudio negligi arva, edixit ne quis in Italia novellaret, utque in provinciis vineta ſuccidererentur*. Unde Adagium, *ſua vineta cædere*. Eſt tamen *vinea* revera Adjectivum, dictum non à *Vino*, *quod vini ferax ſit*, ut apud Feſtum vult Verrius, ſed à *Vite* quaſi *vitinea*. Verum intelligitur in eo non *Hortus*, ſed vel *Arbor*, vel *Porticus*. Ut hoc poſterius maxime intelligi putem, facit machina bellica, qua tecti milites in obſidionibus opus militare faciebant (Vide Sall. Jug. 91.) & quæ formam cujuſdam porticus exhibebat, unde & hoc *porticûs* nomine à Cæſare inſignitur. Ex quo apparet veterum *vineas* proprie dictas fuiſſe item quaſi in porticus arcuatas. Diſerte Caſſiodorus de Orthographia cap. 1. ex Ann. Cornuto, *Neque aliunde Vineæ caſtrenſes ſunt dictæ, quam quod vineis illis agreſtibus ſimiles ſunt*. Poſſe tamen etiam intelligi *Arborem*, haud dubito, quia Vites ſerebantur maxime ad arbores, ut in & per eas ſe erigerent. Hinc

Jacturam, vel nomine. Cic. in Topicis; *Si quis damni infecti promiſerit:* Briſſonius ſupplet *nomine*, vel *cauſa:* * ego dicerem, deeſſe *jacturam.*

Jaculum. Virgilius; *Miſſilibus certant*, ſubaudi *jaculis. Miſſilia* etiam dicebantur munera, quæ à principibus populo ſpargebantur; ut, teſſeræ frumentariæ, veſtis, aurum, argentum, gemmæ, margaritæ: ſed tunc deeſt *negotia* id eſt, res miſſiles, „[vel „ *munera*, ut ex Sen. epiſt. 75. apparet.] Sueton. Calig. *ſparſit & miſſilia variarum rerum.*

Pli-

Hinc Tacitus Hiſt. II. 42. conjungit *arbores* ac *vineas*, *per locos*, ait, *arboribus ac vineis impeditos.* Certe Beda in lib. de Orthographia circa finem, *Vinea, ſi Arborem ſignificat, in prima Syllaba* I. *debet habere.*

* *Ego dicerem deeſſe jacturam.*] At ego vix percipio, quid hoc ſupplemento velit ſignificari Sanctius. Nam quid ſibi vult, *promittere jacturam damni infecti.* Si quid vult, longe illud certe alienum eſt à phraſeos Ciceronianæ ſenſu, qui eſt, *in negotio ſeu cauſa damni infecti promittere præſtationem damni.* Sed quid multa? Genitivos iſtos eo fere modo, quo voluit Briſſonius, ſupplendos & conſtruendos, patet non modo ex frequentiſſimo uſu iſtius Ellipſeos in talibus Genitivis, ſed & ex ipſo edicto Prætoris, ubi de *damno infecto* agit. Servatum nobis ex Ulpiano id edicti fragmentum lib. 7. Dig. *de damno inf.* ubi reperiuntur illi ipſi Genitivi, non modo cum verbo *promittere* conjuncti, ſed & cum *Satisdare. Damni infecti ſuo nomine promitti, alieno ſatisdari jubebo*, h. e. in cauſa ſeu nomine damni infecti, jubebo reparationem damni promitti & ſin-

Digitized by Google

Plinius; *Equo fere qui homini morbi:* idem; *Tarando magnitudo quæ leoni*, pro, eadem quæ leoni. 354 Idem.

Juvenal. *Semper ego auditor tantum, nunquamne reponam?* * ſubaudi *idem*, vel *vicem*, id eſt, vicem reddam. Cic. *Ne tibi ego idem reponam.* Idem, vel vicem.

Dolent inteſtina: ſubaudi *ilia*; ſi inveniatur *inteſtinus*, † deeſt *ileos*, maſculinum, Latinè *convolvulus*, Hiſpanè, *torçon*, ſignificat etiam gracile inteſtinum: Poteſt & intelligi *colon*, quod idem eſt. Ilia.

Valla lib. 3. cap. 34. *Potiri rerum*, in genitivo dici affirmat, cum aliis nominibus in ablativo; ut, *potiri victoria*, Dupliciter fallitur: nam & alios genitivos admittit, ut, *potitus Aſiæ*, *Galliæ*, & *Adherbalis potiretur*, apud Imperio.

ſingulis ſuo tantum nomine, at ſi quis alieno velit promittere, jubebo illum ſatisdare. Et ne dubites recte ſtatui, Genitivos hoſce cum iſtis verbis junctos regi à τῷ *nomine*, non quidem illo iſtic expreſſo, ſed alio per Ellipſin ſuppreſſo, ecce tibi in eod. fragm. paulo poſt expreſſum hoc ipſum ſupplementum: *Si ab eo, qui in poſſeſſione erit, damni infecti nomine non ſatis dabitur.* Vide & ſupra quæ notavimus ad Vocem *Cauſa*, & *Crimen*.

* *Subaudi Idem vel Vicem*] Vel ſimpliciter *aliquid*.

† *Deeſt ileos maſculinum*] Quod tamen non proprie aliquam inteſtinorum partem ſignificat, ſed dolorem, Vide Iſidorum Orig. IV. 6. & adde Plinium Nat. Hiſt. XXX. 20. ac Veteres Medicos. Quid ergo? ſiquando *Inteſtinus* dicitur, intelligi credo *Ventrem*.

apud Saluſt. & ille genitivus non à verbo; ſed à nomine pendet, * *imperio* puta. Vidit hoc Aſcenſius in epitome ejuſdem capitis. Cæſar 1. Gall. *Totius Galliæ ſeſe potiri poſſe ſperant:* & paulò antè; *Totius Galliæ imperio potiri.* „[Subaudiri etiam „ poteſt, *ſumma:* dicitur enim, *ſummam* „ *regni adipiſci.* Nepos in Eumene; *Semper*
436 „ *habiti ſunt fortiſſimi, qui ſumma imperii* „ *potirentur.*]

Imperio. „*Dicto audiens*, † ſubauditur *imperio.* „ Plaut. Amph. act. 3. ſc. 4. *Eum ſequor,* „ *ejus dicto imperio ſum audiens.*]

Del-

* *Imperio puta*] Vel communioris uſus & ſignificationis vocabulo *Negotio.* Veluti cum dicitur, *Potitus ſervitutis*, *Potitus hoſtium*, paſſive, *potitus imperii* ut loquitur Nepos Ageſ. 2. & Eum. 7. De vera verbi ſignificatione & natura egimus ſupra ad pag. 404.

† *Subauditur imperio*] Nihil minus. Neutiquam perſpexit ſenſum & conſtructionem loci Plautini Scioppius, quando exiſtimat in eo ſecundum convenientiam Subſtantivi & Adjectivi dici *τῷ dicto imperio*, & proinde ubivis, cum *dicto audiens* occurrat, ſubaudiri *imperio*; cum ſint diverſi prorſus Dativi, ſeu *τὸ imperio* accedat huic phraſi, eodem modo, quo eidem plures alii Dativi. Veluti ibidem loci apud Plautum, *Ego ſum Jovi dicto audiens.* Liv. I. 40. *Servio populum dicto audientem eſſe jubet.* Cic Famil. VIII. 8. *Utrum C. Cæſar Senatui dicto audiens futurus eſſet.* Immo ſicuti hic dicitur, *dicto audientem eſſe imperio Jovis*, ſic plane apud Corn. Nep. Ageſ. 4. *Tanta modeſtia dicto audiens fuit juſſis abſentium Magiſtratuum.* Vides hic

pror-

Digitized by Google

Delphica Delos, Phœbea Rhodo, ſubaudi *inſula*: nam quamvis *Delos* ex terminatione poſſit eſſe fœminium, libentius tamen adjectivum reſpicit nomen generale. Virgil. *Eſt in conſpectu Tenedos, notiſſima fama Inſula.* * Plautus Rud. *Totam Siciliam devoraturum inſulam.* Vide *Urbs.* Inſula.

Quo is? Quo tendis? Quo pergis? ſubaudi *iter*, „[vel *curſum.* Lucret. 3. *Stra-*
„ *vit, iterque dedit legionibus ire per altum.*
„ Prop. *Conceſſum nulla lege redibit iter.*]
Lucan. *Quo tenditis? inquit.* Virg. *Tendit iter velis.* Salluſt. *Maturavêre iter pergere.* Valer. Flaccus lib. 4. *Pergere iter.* Stat. 2. Theb. *Quo tendis iter?* Iter.

„ [Sen. *Sidera contrarium mundo inten-* Iter, v. via.
„ *dunt iter.* Plaut. Rud. *Verba facimus,*
„ *it dies.* Catull. *Sed moraris, abit dies,* 437
„ * ſubaudi *viam*, vel *iter*. Liv. 1. *Stipen-*

 dii,

prorſus concidere obſervationem Scioppianam, & proinde in τῷ *dictum* heic intelligendum idem, quod alibi in eo, ut & quod in *factum* &c. ſubauditur, quando ea ſubſtantive videntur poni, videlicet *negotium.*

* *Subaudi viam vel iter*] In alia ſane ego ſum ſententia, ut qui exiſtimo, quandocunque τὸ *iter* vel *viam* exprimitur cum verbo *Eundi*, & Compoſitis, aut aliis ſimilis naturæ & ſignificationis, exponendum id eſſe per Ellipſin. Præpoſ. κατὰ, ſeu *Per*, ut ſatis prolixe oſtendi ſupra pag. 342. quando egi de τῷ *Ambulare viam.* Ceterum quæ mox ſubjungit Scioppius de Verbo *Petere* & Com-

Compoſitis, eorum ut vera intelligatur ratio, eruenda eſt prius primitiva iſtius Verbi ſignificatio, quæ alia eſt, quam vulgo putatur. Etenim vulgo deducunt cum Scaligero & Voſſio τὸ *petere* à Græco ποθῶ *deſidero*. At ſi hæc prima Verbi ſignificatio, unde igitur ortæ ſunt illæ, quæ ex antiquitate in Compoſitis, ut mox videbimus, reperiuntur reſiduæ? Potius ergo, ſine ullius inſuper literæ mutatione, à Græco πέτω, & πέτομαι hujus Verbi originem repeto, quod ſignificat *actionem citatiſſimo impetu ſeu motu ruentem*. Hinc apud Heſiodum Aſp. v. 308. dicuntur ἐπικροτέοντα πέτεσθαι ἅρματα, h. e. *currus tanto cum impetu & ſtrepitu agitari, ut quaſi volare videantur*. Nam in *Volandi* & *Cadendi* actionum, quæ citiſſimi ſunt motus, ſignificatu exprimendo inprimis illud Verbum apud Græcos ſuas quaſi ſedes fixit. Ad priorem adhibetur Paſſivum ſeu Medium πέτομαι, ad poſteriorem Activum πέτω, ſed pro quo invaluit πίπτω, plane uti pro γένω prævaluit γίγνω & γίγνομαι. Reſiduum tamen antiquum illud πέτω in pleriſque Temporibus τοῦ πίπτω, & in Compoſitis Adjectivis. Ab hoc itaque Verbo repetenda eſt prima origo τοῦ *peto*, & prima ejus ſignificatio, quæ eſt *ſtudioſe eundi ad aliquid, citatum ad aliquid motum faciendi*. Antiquiſſimam hanc eſſe ejus ſignificationem colligitur ex eo, quod illa ita deſuetudine denique exoleverit, ut in ſolis jam Compoſitis ſed omnibus tamen, ſuperſit, & Vulgata ſignificatio ac Conſtructionis ratio ad hanc originem Analogice ſatis revocari queat. Hinc enim eſt, quod *appetere* dicitur *Tempus*, & *appetere Partitudo* apud Plaut. Aulul. I. 1. 36. h. e. appropinquare. Hinc, quod *Competere* pro convenire, congruere alicui, ſimul ire cum aliquo, ponitur. Suet. Cæſ. 40. *Ut neque meſſium feriæ æſtati, neque vindemiarum autumno competerent*. Liv. XXII. 5. *Ut vix ad arma capienda ap'andaque pugnæ competeret animus*. Unde explicandæ ſunt locutiones Salluſtii & Taciti, *Non competere animo, auribus, oculis, lingua* ſcil.

ſcil. ad agendum id, quod agendum erat: quæ male & imperite explicantur ex Nonii cap. 4. per *rei cujuſque meminiſſe*, vel *conſtanter valere*. Porro jam *Expetere in aliquem*, pro evenire, incidere, paſſim poſitum reperias. Pl. Amph. II. 1. 42. *Mendacia iſta expetent in tergum tuum.* Liv. I. 22. *Ut in eum expetant hujuſce clades belli.* Sic Pl. Pæn. III. 3. 23. *Bono ſi quid malefacias, ætatem expetit*, ſcil. in te, h. e. ejus maleficii pœna tibi perpetuo evenit. Jam *Impetere aliquem* eſt invadere, ire in aliquem. Plaut. Amph. III. 13. *Impetivit uxorem meam impudicitia.* Oppetere *pœnam, peſtem, mortem* eodem modo dicitur, quo Obire. *Repetere ad Vada*, pro redire, ex Virgilii Culice attulit Scioppius, & ſimilia in Indice Apuleji Barthius. Denique *Suppetere* pro ſubvenire, vel ſe ſuppeditare, paſſim occurrit. Liv. XL. 56. *Si vita longior ſuppetiſſet.* Pl. prol. Amph. *Lucrum ut perenne vobis ſuppetat.* Aſin. I. 1. 41. *Non ſuppetunt dictis data* h. e. non ſubſequuntur, non conveniunt. Sall. ad Cæſ. orat. *Animus ferox, ubi conſueta non ſuppetunt, fertur in ſocios.* Hinc jam *ſuppetiæ* pro auxilio, quod alicunde ſubvenit, frequentiſſimi uſus vocabulum. Sic autem vidimus per ſingula Compoſita ſuperſtitem primitivam hujus Verbi, & ab ſua origine repetitam ſignificationem, a qua dein deducenda eſt altera illa, quæ deinceps invaluit. Nempe impetus iſte ad aliquid ruentis, in homine quidem manifeſte præfert intenſum ſtudium & deſiderium ejus rei, ad quam tendit: unde factum, ut omne id, ad quod quis ita tendit, vel quod deſiderat, ille ſimpliciter *petere* dicatur. Ergo *petere locum aliquem* proprie ſignificat, magno ſtudio moveri & ferri propter ſeu ad locum illum obtinendum, contendere ad eum locum, per Ellipſin præpoſitionis in omni Motu ad locum ſatis uſitatam. Notum eſt illud Virgilii, *Speluncam Dido Dux & Trojanus eandem Devenere*, pro ad Speluncam. Similiter *Petere aliquid*, primo quidem notat moveri propter aliquid, & iſto motu ferri ad aliquid, dein vero ſimpliciter aliquid deſiderare, cupere, rogare. Atque adeo Verbum hoc; *Petere*, na-

„ *dii*, vel *induciarum dies nondum exierat*,
„ puta *iter* ſuum: quod etiam in *Vadere*,
„ *Evadere*, *Evenire*, *Appetere*, & *Expe-*
439 „ *tere*, ſubauditur. Terent. *Quo vadis? Li-*
„ *centia illa evadet in magnum malum.* Cic.
„ *Vereor ne idem eveniat in meas literas*;
„ id eſt, meis literis: idem, *Mihi ſomni-*
„ *um evaſit*, id eſt, evenit quod ſomnia-
„ ram. Plaut. *Appetit meridies, nequiter penè*
„ *expetivit paraſitatio: In ſervitute expetunt*
„ *multa iniqua*, id eſt, exeunt, evadunt,
„ eveniunt; in quibus omnibus ſubauditur
„ *viam*: ſicut enim *Ire*, *vadere*, *venire vi-*
„ *am*, ſimiliter & *Petere viam*, *iter* vel
„ *curſum* dicebant. Virg. *Sic Turno qua-*
„ *cumque viam virtute petivit.* Cic. *Ille*
„ *incertus ubi eſſem*, *alium curſum petivit*:
idem

naturam ejus & primitivam ſignificationem ſi ſpectemus, eſt Neutrum, ut ſunt ejus Compoſita in allatis modo locutionibus, & ut ſunt pleraque verba permanentem in ipſo Agente actionem ſignificantia, veluti *Ire*, *Vadere*, *Venire*, & Compoſita eorum: at uſu conſtanti Ellipticæ Conſtructionis cum Accuſativo, quo res denotatur, ad quam quis fertur & ruit, videtur Activum. Plane ſicuti illud ipſum *Deſiderare* primitus ex originis ſuæ ratione neutraliter itidem ſignificare debuit, ſidera ſtudioſe intueri propter aliquid, & ſic ejus rei, quam in votis quis habet, ſucceſſum explorare: at vero deinde ad ſignificatum cupiendi & expetendi illud ipſum, propter quod ſidera quis intuebatur, conſtanter fuit adhibitum, quaſi Activum. Vide ſupra pag. 344. 345.

,, idem pro Planco; *Iter à Vibone Brundu-*
,, *ſium terra petere contendi:* ibid. *Dyrra-*
,, *chium petere contendi.* Jam *Expetere vi-*
,, *am* eſt idem, quod *Evadere viam*, id
,, eſt, pervadere, finire: ſicut *Eludere lu-*
,, *ſum, elugere luctum*, eſt ludo, & luctui
,, finem facere. Similiter *Repetere ad locum*
,, *aliquem*, pro, *Redire* dicitur, ſubaudito
,, *viam.* Virgil. Cul. de capris; *Ima ſu-*
,, *ſurrantis repetebant ad vada lymphæ:* ubi
,, Scaliger perperam, *repebant*, invitis omni-
,, bus libris reponere conatus eſt. Livius
,, quidem lib. 35. plena oratione dixit;
,, *Viam, qua venerat, repetere melius vi-*
,, *ſum.*

,, Subauditur quoque *iter* in hoc Cice-
,, ronis, *Incitata ſemel in proclive labuntur.*
,, Liv. *Quo magis ſucceſſerit in arduum,*
,, *eo facilius per proclive pelli poterit.* Simi-
,, li modo *via acclivis & præceps* dicitur;
,, nam *Iter* eſt Via. Liv. 36. *In illa valle*
,, *iter eſt non latius quam ſexaginta paſſus.*]

Iter vel via, vel ſpatium.

Cicero Attic. *Nos in caſtra properabamus, quæ aberant tridui*, ſubaudi *itinere*, vel *via*: idem 12. epiſt. *Nunciatum eſſe quatridui iter à Laodicea abſuiſſe:* idem Planco; *quum abeſſet aliquot dierum viam:* idem 10. epiſt. *Bidui ſpatio abeſt ab eo.* Cæſar; 440
Cum tridui viam proceſſiſſent: idem lib. 6. *Non longius bidui via aberant:* idem 2. Civ.

 Bi-

Biduique iter progreſſus. Livius lib. 30. *Zama quinque dierum iter ab Carthagine abeſt.*

Judices. *Mittere in conſilium*, inquit Aſconius, *eſt, perorare, nam mittere judices in conſilium, eſt, dimittere judices ad ſententiam dicendam, ubi allegatis omnibus argumentis, orator dixit, DIXI.* Cic. 3. Verr. *Teſtibus editis, ita mittam in conſilium, ut etiam,* &c. * Valer. Max. expreſſit lib. 6. cap. 2. *Jam de tuo prius, quam de Manilii capite in conſilium judices mittam.*

Judicio, vel jure. Salluſtius; *Falſo queritur genus humanum*, ſubaudi *judicio.* Terentius; *Sororem falſo creditam*, &c. Cic. pro Balbo; *Pompeji decretum judicium de conſilii ſententia pronunciatum recognoſcimus.* Adverbia in *o* debent omnino corripi, † aliter adjectiva

* *Valerius Max*] Et Cœlius apud Cicer. Famil. VIII. 8. *Mittit in conſilium eosdem illos judices.* Similiter Plinius Paneg. ſed alium tamen accuſativum adhibens, *omnibus annis in conſilium de te mittis. Deos* ſcil. tanquam judices, qui de tua ſalute inter ſe conſilium agitent.

† *Aliter adjectiva ſunt*] Immo pene omnia ſunt Adjectiva Ablativi caſus; certe illa *crebro, cito, ſero*, æque ac *falſo merito*, &c. Nec obſtat, quod illorum ultimæ aliquando etiam corripiantur. Idem enim accidit Gerundis in DO, licet & illa omnino ſint Participia Ablativi caſus. Vide me ſupra pag. 136. Ratio autem iſtius mutationis, quæ evenit in quantitate ultimæ ſyllabæ; eſt,

Digitized by Google

ſunt nomina; ut, *imo*; *crebrò*; *citò*; *ſerò*. Cic. pro Marcell. *quod ei quidem merito, atque optimo jure contigit.* 445

„[*Juſto* ſubauditur in nominibus compa- **Juſto.**
„ratis; ut, *Eſt liberior*, *eſt adrem atten-*
„*tior*. Nepos in Themiſt. *Liberius juſto*
„*vivebat*, *& rem familiarem negligebat.*
„Quinctil. *Membrum juſto longius.* Sicut
„Horat. *plenius æquo laudare merces ſuas*,
„Livius lib. 8. *Cultus juſto mundior.*]

Ovid. 3. Metamorph. *Dextraque molarem Suſtulit*, ſubaudi *lapidem*. Statius lib. 5. *Veſtaque ſudes*, *fractique molares*. Vide *Deus*. **Lapis.**

Cur mihi detrahis? * ſupple *laudem*. Cic. *Nec vera laus ei detracta.* Hor. *Neque ego ille* **Laudem.**

eſt, quod ipſi Veteres ſæpe non attenderint ad naturam Grammaticam iſtorum vocabulorum, ſed ſimpliciter ad uſum. Ne dubites, ipſum illud *Quomodo*, quod utique dubitare nequis, eſſe Ablativos Adjectivi & Subſtantivi ſecundum ſolitam σύνταξιν inter ſe convenientes, in poſtremâ correptum ſæpe deprehendes, quod fieri non potuiſſet, ſi ad vocabulorum naturam attendiſſent ſemper veteres. Neque aliter *Ergo*, quod a Gr. ἔργῳ eſt ductum, & tamen poſteriorem ſæpe correptam habet. Vide infra ad Cap. 14. Ceterum in his Adverbialiter poſitis Adjectivis intelligi putem, non tam *Judicio* vel *jure*, quam *Modo* vel *Negotio*. Vide, & ſupra ad *Conſilium*.

* *Supple laudem*] Vel potius vulgatum illud *Aliquid* ſcil. *negotium*. Sic certe apud Nep. Eum. 1. *Multum ei detraxit inter eos qui-*

illi detrahere auſim Hærentem capiti multâ cum laude coronam.

Lex. Salluſt. Jugurt. * *Per Saturam ſententiis exquiſitis.* Sic *Iulia, Oppia, Manilia.*

Liber. Cic. Attic. *ſcriptum eſt, in tuo annali,* ſubaudi *libro.* Virgil. *Et vacet annales noſtrorum audire laborum.* Dicitur etiam *lex annalis, & annale tempus.*

Liber. § *Diurnus* aliquando accipitur pro libro, in quo ſingulorum dierum rationes notantur. Juven. Sat. 6. *Et cedens longi relegit tranſacta diurni.* Sueton. in Claud. cap. 41. *Extat talis ſcriptura in pleriſque libris, ac diurnis, tituliſque operum.* Vide *Cibus.*

Libelli. *Pugillaris,* adjectivum eſt; ut, *Vitelliani, eborei, citrei, duplices, triplices,* ſubaudi *libelli.* Vide *Tabella.*

Libido. „[Virgil. *Nec ſit mihi credere,* † ſub„audi *libido,* pro, nec libeat mihi credere. Pro-

viventi, quod alienæ erat, civitatis. Cic. Famil. VI. 18. *Quantum de illo libro, tantundem de mei judicii fama detrahatur.* De Offic. III. 6. *De alterius commodis detrahere.* &c.

* *Per Saturam*] Vide Schottum Obſerv. I. 2.

§ *Diurnus*] intellige *Commentarius liber.* ſic Suetonius Aug. 64. *niſi propalam & quod in diurnos commentarios referretur.* Tacitus *Diurna* plerumque ait XVI. 22. *Diurna populi R. per provincias curatius leguntur.* Ipſe autem id ſupplet per *Acta,* XIII. 31. *talia Diurnis Urbis Actis mandare.* ſub ipſa autem voce, *Acta,* intelligitur *Negotia.*

† *Subaudi Libido*] Nihil ego

Digitized by Google

„ Propert. *Nec tibi ſit duros montes & frigida ſaxa adire*, pro, ne velis adire. Tibul. *Tunc mihi non oculis ſit timuiſſe meis*: idem; *Nec tibi ſit duros acuiſſe in prælia dentes.*]

Falluntur Grrmmatici, qui credunt, *Pondo* ſignificare libram; imo vero, ubi eſt *pondo*, deeſt *libra*; ut ſi dicas, *corona centum pondo*, aut *mille pondo*, deeſt, *librarum*. „ [Feſtus; *Centenas pondo dicebant anti-* Libra.

ego hic ſubaudio. Senſus eſt, ne mihi eveniat illud *Credere*, ne tibi eveniat illud ipſum, ut *Adeas* &c. Sæpiſſime Verbum Subſtantivum ita abſolute ponitur cum Infinito, ubi certe nullo modo poſſis ſubaudire *libido*, & ubi Auctor ipſe aliud quid ſubaudiri vult, Vide ſupra *Datum*, atque ibi Notas, & infra *Tempus*. Potius ergo explicatione hæc juvanda ſunt, ut ſatis commode queunt. Liv. XLII. 41. *Verbo objecta Verbo negare ſit.* h. e. detur mihi, ſit mihi per vos, illud *Negare*. Plautus Trucul. II. 6. 20. *An me maleficio vincere eſt?* ſcil. cuiquam, h. e. an cuiquam ſuppetit illud *Vincere me*. Gell. VII. 20. *Eſt adeo invenire apud Poëtas hujuſcemodi multa.* Notum & illud Virgilii, *Si mihi ſuſceptum fuerit decurrere munus*, h. e. evenerit, contigerit. Hujus ſignificationis ſunt etiam etiam illa Terentii. Hecyra IV. 4. 28. *Nulla tibi hic conſultatio eſt.* Andr. II. 3. 26. *Puerum ne reſciſcat mihi eſſe ex illa. Cautio eſt.* Adelph. III. 4. 59. *Piſces ex Sententia nactus ſum; hi mihi ne corrumpantur, cautio eſt*, h. e. *Cavere* illud incumbit mihi, obtigit mihi. Pomp. Melæ II. 4. *per ea loca navigantibus dulcium hauſtus eſt* h. e. obtingit, datur. Plauti Caſ. III. 2. 26. *ſi quid ejus eſſet, eſſet mecum poſtulatio.* Epid. II. 2. 117. *Eſt lucrum hic tibi amplum.* Trin.

„*antiqui, referentes ad libras,* * ut *Pondo*
„ ſignificet ratione ponderis. Cic. *Auri*
„*quinque pondo abſtulit*, id eſt, quin-
243 „ que libras auri. Plaut. Aſin. *Quot pon-*
„ *do te cenſes nudum*; id eſt, quot libra-
„ rum ponderalium.] Nam Romanis du-
plex erat libra, ut Galenus ait lib. 1. &
lib. 6. de compoſitione medicamentorum;
altera ponderalis, menſuralis altera. Quum
igitur ponderalem indicabant, addebant
pondo; quum menſuralem, *menſura*. Li-
vius lib. 4. decad. 2. *Dictator coronam au-*
ream

Trin. II, 4. 3. *Eſtne hoc, quod dico.* In quibus omnibus *Eſt* notat fere idem, quod dixi illud notare quando cum Infinito eſt Conſtructum, atque adeo in hac conſtructione Ellipſis, non magis neceſſe eſt, ut ſtatuatur, quam in illa. Aliquando tamen etiam aliquid ſubaudiendum videtur. Veluti *operæ pretium.* ut in illo Petronii; *Nunc erat à torva ſubmittere cornua fronte.* Plura hujus generis vide apud Gronov. Obſervat. IV. 8. Tum imprimis *Negotium*, quod intelligitur maxime, quando Verbum Subſtantivum prorſus abſolute ponitur ſequente *Quod*, vel *Cur*, vel *Ut*. Ciceroniana ſunt, *eſt quod gaudeas. Plane eſt quod gratias agas. Ubi non ſis, qui fueris, non eſt, cur velis vivere.* Sic ſequente *Quum*, Auct. ad Herenn. IV. 26. *Eſt, quum non eſt ſatius.* Plaut. Capt. II. 2. 75. *Eſt etiam, ubi damnum præſtet facere, quam lucrum.* III. 3. 1. *Nunc illud eſt, quum me fuiſſe mavelim.* Ubi poſſis ſubaudire *Tempus*. Vide infra Sanctium in Voce *Tempus.*

* *Ut pondo ſignifiſicet &c.*] Eſt ergo *Pondo* Ablativi Caſus ab obſoleto *Pondus, pondi.* Et dicitur *pondo tot li-*

Digitized by Google

ream libræ pondo ex publica pecunia, populi juſſu, in Capitolio Jovi donum poſuit: idem lib. 6. decad. 3. *Pateræ aureæ fuerunt* CCLXXVI. *liberales fermè omnes pondo.* Plaut. Pſeud. *Eo laſerpitii libram pondo diluunt:* idem Rud. *nec piſcium libram unam jam hodie pondo cepi:* idem Menech. *Huic addas auri pondo unciam:* idem ibidem; *Pondo duûm nummûm.* Columell. lib. 22. cap. 20. *item myrrhæ quincunx, calami pondo libram, amomi pondo quadrans:* ibid. cap. 57. *Mellis adjicies pondo ſemunciam,* Delirat igitur Valla lib. 3. cap. 13.

Ad incitas redactus ſum, ſubaudi *lineas.* Vide Adag. *Ad incitas*; & Joſephum Scalig. in Append. ad lib. VI. Varronis pag. 186. Lineæ.

„[*Litem*, vel *cauſam*, vel *rem* * ſubau- Litem vel
„ ditur, in *Judicare*; vel cognatus accu- cauſam.
ſati- 444

libræ itidem ut *Numero tot homines.* Vide hæc doctiſſime, ut ſolet, demonſtrantem Gronovium Patrem de pec. vet. I. 6.

* *Subauditur in judicare*] Eſt & hoc Verbum ejus Generis, ut natura ſua & origine ſit neutrum, actionem ipſam ſuo ſignificatu abſolvens. Compoſitum quippe eſt ex Verbo & ipſo Accuſativo Nominis. Quid enim aliud eſt *judicare*, quam *jus dicere*? Ne ergo alium requiramus Accuſativum in natura hujus Verbi indaganda, & quam maxime proprie dictum putemus, *judicare de re aliqua hoc vel illo modo.* Sic Plaut. Trin, II, 2. 102. *Iſthæc*

Digitized by Google

„ſativus *Iudicium*. Cic. *de re aliqua inter aliquos judicare; Res judicata, cognitaque*. Plaut. *Rem iſtam perfidioſe judicaſti; Tres mihi lites judicandæ ſunt*. „Poëta vetus apud Cicer. 1. Divin *Paris judicavit judicium inclytum inter tres Deas*.]

Litteræ. In illis, *vocalis, conſona, muta, liquida*, deeſt *litera*. Vide *Avis*.

Litera. Cic. Attic. *Et paulò poſt triplices remiſeras*, ſupple *literas*: idem; *Nam triduo abs te nullas acceperam*: idem l. 7. epiſt. *Quo mitterem, aut cui darem, neſciebam*: idem; *acceperam autem à Lentuli triumpho datas*. Tacitus in vita Agricolæ; *Ne laureatis quidem geſta proſecutus eſt*, ſupple *literis*. Sic & *duplices, triplices*. Vide *Tabellæ*.

Litus vel terra. „[In *Continens*, ſubaudiri poteſt *litus*, „* vel *terra*. Liv. 44. *Pars eorum, qui* „*propri-*

Iſthac judico h. e. in iſtam partem. At vero deinceps uſu translatum quodammodo videtur in ſignificationem Tranſitivam, ſeu tranſeuntis Actionis. Ut adeo *judicare litem, rem*, ſignificet Decidere eam judicio ſuo, *judicare hoc* vel *illud de aliqua re* idem ſit, quod exiſtimare, cenſere. Quamvis hic quidem Accuſativus, ſi naturam hujus locutionis conſideres, revera per Ellipſin Præpoſitionis *κατὰ* primum fuerit huic Verbo additus. Ut ita *judicare hoc* ſit dictum; quaſi judicare ad hoc negotium, ſeu ad hunc modum.

* *Vel terra*] Et hoc ſine dubio rectius, certe longe uſitatius. In loco Livii XLIV,

Digitized by

„ propiores erant continenti litori, enarunt.]

Livius lib. 1. *Et caſtris in apertis poſitis*, ſubaudi *locis*. Plaut. *hic ſenex de proximo*. Virg. *compulerantque greges Corydon, & Tyrſis in unum*: idem 3. Georg. *Exſilit in ſiccum*: & 4. *Sic poſitum in clauſo linquunt*. Plaut. Moſtell. *Ab humili ad ſummum*. „ [Virgil. 1. Æneid. *Claſſem in convexo nemorum Occulit*: ubi „ Serv. *In convexo*, ſubaudimus *loco*; ſi „ dixiſſet, *Convexum nemoris claſſem occulit*, ſubauditur, *locum*, ſicut in *Invium*, *Avium*: Priſci enim dicebant, „ *Locus* & *Locum*, unde *loca*. Lucr. *Avia Pieridum peragro loca*. Etiam in *profectus peregre* ſubauditur *locum*, pro, in „ locum peregre ſeu peregrinum: & *eſſe peregre*, pro, in loco peregri, ſeu peregrino. Etiam in *Cavus*, ſubaudiri poteſt *locus*, ut ſignificetur arcta rima. „ Horat. *Macra cavum repetes arctum, quem macra ſubiſti*.] Plaut. Aul. *Nam compreſſit eam adoleſcens de ſummo loco*. Val. Max. lib. 5. *in deſertum locum*. Juven. Satyr. 5. *Primo fige loco*. Sic dicimus; *primo*, *ſecundo*, *quarto*, quæ Grammati- Locus.

XLIV. 28. legas forſan melius *continentis*, quod etiam maluit Gronovius pater.

matici inepte adverbia vocant. Vide *Sermo*, *Spatium*.

Loci.

Averna, *ſupera*, *infera*, *inferna*, *ſecreta*, *roſaria*, *pomaria*, *teſca*, * *æſtiva*, *hyberna*, adjectiva ſunt, deeſt *loca*. Actius apud Varronem; *Quis tu es mortalis, qui in deſerta, & teſcæ te apportes loca?* *Supera loca* dixit Varro. „[Et Propert. 2. „ El. 28. *Sunt apud infernas tot millia for-„moſarum, Pulchra ſit in ſuperis, ſi licet, „una locis*: pro *apud infernos locos*. In ur-„bium quoque provinciarum; & inſularum „nominibus in Genitivo poſitis, † *locus* ſub-„audiri poteſt; ut, *Natus Romæ*, *Cretæ ſe-„pultus*. Virg. *Hic locus urbis erit*. Horat. „ *Non eſt aptus Equis Ithaca locus.*]

Locum.

Cede majori; *concede præceptori*; *decede calori*, *tu mihi ſuccedes*; § ſubaudi *locum*. Virg. in Bucol. *Nec ſeræ meminit decedere nocti*. Cic. *Decedere furori tribunitio*. Statius; *Hortantur*, *ceduntque locum*. Cic. 2. Nat. Deor. *Videtur quaſi locum dare*, *& cedere*; idem; *in dando & cedendo loco*: idem in toga candida; *An oblitus es*,

* *Æſtiva*, *Hyberna*] In his intelligitur *Caſtra*, Vide, quæ notavi ſupra ad hanc Vocem.

† *Locus Subaudiri poteſt*] Vel potius *Urbs* aut *Regio*. Vide infra *Urbs*.

§ *Subaudi locum*] Immo vero hic Accuſativus, quando his Verbis additur, additur per Ellipſin præpoſitionis. Ut adeo *cedere locum alicui* ſit itidem dictum

Digitized by Google

es, te ex me, quum præturam peteremus, petiſſe; ut tibi primum locum concederem. Hinc fortè Juvenalis Satyr. 3. *Hic ubi nocturnæ Numa conſtituebat amicæ:* idem 446
Satyr. 6. *Nam ſi conſtituit*, id eſt, ſi venire ad conſtitutum locum decrevit Vide Lamb. Oda 6. lib. 2.

„[*Loquor*, vel *dico* ſubauditur in * *Ita* Loquor.
„affirmantis. Plaut. Pſeud. act. 4. ſc. 7. „*Miſit te herus tuus?* HA. *ita dico.* BA. „*miles?* HA. *ita loquor.* BA. *Macedonius?* „HA. *admodum.*]

Virgil. *Magnis Circenſibus actis*, ſubau- Ludis.
di *ludis*. „[Aſcon. in C. Antonium; *Cum* „*Sulla poſt victoriam, Circenſes faceret.*] Sic *Megaleſiis*, *ſecularibus*, *funebribus*, „[compitalitiis.] Vide *Sacra.*

„[*Lumen* ſubauditur, in *Funali*, § *&* Lumen.
Cere-

ctum pro *cedere alicui quod ad locum.* Vide me ſupra pag. 342. & ſeqq.

* *Ita affirmantis*] In hac particula ſubauditur plerumque *Eſt*. Integra eſt reſponſio, *res ita eſt, uti rogas*. Plaut. Curcul. V. 1. *res ita eſt*. Cic. Famil. III. 8. *Quod certe non ita eſt*. Sed & idem in initiis Epiſtolarum ſæpe adhibet, *Ita eſt*. Similiter in interrogationibus. Petron. *Itane eſt? etiam dormire vobis in mente eſt?* Deſiderari porro in tali reſponſione, *uti rogas*, patet ex ſolenni formula, qua utebantur Cives Rom. in reſpondendo ad legum rogationem. Nam ſi acciperent eas ſuo ſuffragio, ſimpliciter dicebant, *uti rogas*, pro, *ita jubeo*, vel *cenſeo, uti rogas.*

§ *Et cereo*] Adhibuere Veteres

„*Cereo.* Cicero de Sen. c. 13. *Duillius de-* „*lectabatur crebro funali & tibicine:* i- „dem; *Lumina demiſeramus*, id eſt, faces, „*nec ſatis lucêbat.* Plaut. Curc. *Tute tibi* „*luces cereum.*]

Lychnus. „[*Lychnus* ſubauditur in *Cereus.* Mar- „tial. *Hic tibi nocturnos præſtabit cereus* „*ignes.*]

Maceratus. Terent. Eunuch. *Quo pacto ex jure heſterno panem atrum vorent.* * Donatus ſupplet, *maceratum*, vel *emollitum*, vel *ma-*
447 *didum.* Frequens eſt hic loquendi modus apud Plinium & Cornelium Celſum; ut, *radix ex aceto, oſſa ex vino.*

Magnus. Hor. *Ibis Liburnis inter alta navium Amice propugnacula,* § pro Amice magne. Curius ad Cic. *Sed amice magne noli hanc epiſto-*

teres hoc vocabulum in maſculino potiſſimum Genere. Cic. de Offic. III. 20. *Omnibus vicis ſtatuæ, ad eas thus, & cerei.* Feſtus, *Cereos Saturnalibus muneri dabant humiliores potentioribus.* Eodem ergo Genere poſitus videtur etiam Accuſativus *Cereum* in Verbis Plauti, ſtatuendaque Ellipſis *Lychni*, quam mox ipſe præfert, Scioppius.

* *Donatus*] Si ulla hic Ellipſis, potius ſupplerem *ſumptum, petitum, ex jure heſterno.*

§ *Pro amice magne*] Ineptum ſane, ubi *Amicus* occurrit, velle intelligi *Magnus.* Neque id voluit Turnebus, qui tantum phraſin hanc vel vocem *Magnus* in ea explicat d. l. Immo vero quoniam *Amicus* natura ſua eſt Adjectivum, ſubaudiendum potius Subſtantivum *Homo*, ſicuti ipſe Sanctius ſupra docuit. Vide *Homo.*

Digitized by Google

epiſtolam Attico oſtendere. Juvenal. *Magni delator amici:* idem; *Calcas conjugis Urinam magnos viſurus amicos.* Vide Turneb. lib. 2. cap. 24. Adverſar.

Vitandi ominis cauſa multa ſubticebant antiqui, è quibus illa ſunt præcipua; *Cave tibi, timeo tibi, metuo à te, de te, pro te*, ſubaudi *malum*, vel *damnum*, vel *incommodum*. Plaut. Moſtell. *Lubet cavere malam rem:* ibid: *Tamen malum metuunt.* Cic. 1. Orat. *Quam ſit bellum cavere malum.*. Alii etiam accuſativi frequenter adhibentur. * Ridiculi ſunt Grammatici, qui hæc verba nunc activa, nunc neutra faciunt, & multarum, ut vocant, ſpecierum. Ineptit igitur Valla lib. 3. cap. 45. Malum.

Dextra, ſiniſtra, leva, adjectiva ſunt, ſupple *manus*. Catullus; *Non belle uteris manu ſiniſtra.* Cic. *Cum levam manum admoveret.* Plaut. Menech. *Demam hanc coronam, atque abjiciam ad lævam manum.* Sueton. Nerone; *Dextra manu Pythiam.* Vide *Pars.* Manus.

Adagium, *In tranquillo eſt*; &, *Tranquillo quilibet gubernator eſſe poteſt*, ſubaudi *mari*. Virg. *Terris jactatus & alto:* idem; *Et cærula verrunt.* Plaut. Ciſtell. Mare, vel æquor.

* *Ridiculi ſunt Gramm.*] At vide, quæ diſputavimus ſupra pag. 348.

Tranquillo mari. Georg. 4. *Et ſe jactu dedit æquor in altum.*

Membrum. Plin. lib. 10. *Cuniculis averſa genitalia:*
448 idem; *Vulpis maſculæ genitale*, ſupple *membrum.* Ovid. 2. Amorum, eleg. 3. *Qui primus pueris genitalia membra recidit.*

Melodia. vel Ars. *Muſica*, nomen eſt adjectivum, ut *Rhetorica*, & *Grammatica:* deeſt igitur *melodia*, ex Ariſt. lib. 1. Polit. in princip.

Menſis. Nomina menſium faciunt Grammatici maſculina, ſed falsò: Adjectiva enim ſunt, deeſtque *menſis.* Idem ſentit Valla in Raudenſem. Sed accipe teſtimonia. Cic. Attico; *Venio nunc ad menſem Januarium.* Martial. lib. 10. *Menſe novo Jani:* & lib. 12. *Iani menſe.* Horatius; *Qui dies menſem findit Aprilem.* Adag. *Menſe Majo nubunt malæ. Iunius* * dictus quaſi Junonius. Varro; *Fanum Fortunæ dedicavit Iunio menſe.* Martial. lib. 12. 32. *O Iuliarum dedecus Kalendarum:* idem lib. 6. 59. *Menſe vel Auguſto:* idem lib. 10. 87. *Octobres age ſentiat Kalendas.* Horat. 1. epiſt. *Sextili menſe caminus:* idem; *Septembribus horis.* Cic. Attic. lib. 6. *ibi quum Iunium menſem conſumpſiſſem:* ibid. lib. 1. *menſe Sep-*

* *Dictus quaſi Junonius*] Immo potius *Majus* à majoribus, *Junius* à junioribus, prout omnis civitas Romana diviſa erat in centurias ſeniorum & juniorum.

Septembri. Varro; *cujus feriæ Octobri menſe.* Adag. *October equus* apud Feſtum. Cicero; *Naviges de menſe Decembri.* Horatius; *Age libertate Decembri Utere:* idem 3. Carmin. *Quum tibi Nonæ redeunt Decembres.* Martial. lib. 5. 11. *Decembri menſe.*

Pendeo animi, diſcrucior animi, infelix animi, Budæus aſſerit Græcas eſſe formas, quod ego non inficiarer, ſi ille fateretur * deeſſe præpoſitionem ἐκ, quæ genitivum regit. Sed placet potius ad antiquam conſuetudinem recurrere, † quæ duo hæc nomina, *Mens* & *Animus*, copulabat; ut, *diſcrucior mentem*, vel *mente, animi.* Catullus ad Ortalum; *Nec potis eſt dulceis Muſarum expromere fœtus Mens animi.* Plaut. Ciſtell. *Nullam mentem animi habeo, ubi ſum, ibi non ſum, ubi non ſum, ibi eſt animus.* Idem Epid. *Pavor territat mentem animi.* Lucret. lib. 3. *Denique cur animi nunquam mens conſiliumque Gignitur in capite.* idem lib. 4. *Nec ratione alia*

Mens. 449

* *Deeſſe Præpoſ.* ἐκ] Nihili hoc eſſe oſtendimus ad pag. 182. 183.

† *Quo duo hæc nomina.*] Sed aliquando etiam ipſe Genitivus *Mentis* in ſimili locutione occurrit. Plaut. II. 4. 53. *Satin' tu ſanus mentis aut animi tui?* Intellige igitur *parte* h. e. illa tui parte, quæ conſiſtit in animo, vel aliud quid. De conſtructione ipſa actum jam ſupra pag. 187.

alia, cum ſomnus membra profudit, Mens animi vigilat. Idem lib. 5. *Animi vix mente videmus:* idem lib. 6. *Perturbata animi mens in mœrore metuque:* ,,[Idem ,,lib. 1. *Nec me animi fallit hoc eſſe diffi-* ,,*cile*, ſubaudi *mens.*] Virg. 4. Æneid. *iſque amens animi*, ſubaudi *mentem*, vel ἐκ.

Menſa, vel tripus. Martial. lib. 12. *Argentum atque aurum non ſimplex Delphica portat.* Politianus in Ruſtico; *Nec Mauruſiacos pulchræ teſtudinis orbeis Delphica ſuſtentat*, ſc. *menſa.* Valerius Maxim. lib. 4. cap. 4. *Extracta deinde magni ponderis aurea Delphica menſa.* Cic. Verr. 6. *Menſas Delphicas è marmore, crateres ex ære pulcherrimos abſtulit.*

Menſura. Trita ſunt illa, *Altus ſeptem pedum, decem pedum profundus*, ſubaudi *menſura.* Lentulus in epiſt. Cic. *Naves onerarias, quarum minor nulla erat duûm millium amphorarum.*

Mentio, vel recordatio. Cic. *Quum illius diei venit in mentem*, ſubaudi *mentio*, vel *recordatio.* Valla lib. 1. cap. 15. ſic ait; *Ubi quidem volunt accipi genitivum pro nominativo, mihi potius*
450 *placet ſubintelligi conditio, ſtatus, qualitas illius diei.* Hæc ille. Sed melius intelligitur *recordatio*, vel *memoria.* ,,[Dictys lib. 3. ,,*Veniat in animum recordatio parentis tui.*] Huc refer omnia verba memoriæ; ut, *memi-*

mini, *recordor*, *obliviſcor*, ſi genitivum habeant; ut, *memini tuorum conſiliorum*, * ſcilicet, *recordationem*: vel Græco more deeſt,' ἕνεκα ,, [Præſtat tamen ſubaudiri ,, *meminiſſe* ſeu *memoriam*. Plautus. Capt. ,, *Qui fueris, & qui ſis, meminiſſe ut me-* ,, *mineris*: ibid. *Ne monueris, facile memo-* ,, *ria memini tamen.* & Trin. *Tribuſne po-* ,, *teriis te memoria oblitum?*]

,, [Plaut. Cap. *De compacto rem gerunt*, ,, *quaſi in Velabro Olearii*, ſubaudi *merca-* ,, *tores.*] Mercator.

Triarii, *haſtati*, *pilati*, *lancearii*, *ſagittarii*, *ferentarii*, *peltati*, *cetrati*, &c. ſubaudi *milites*. Milites.

Horat. Satyr. 1. *Millia frumenti tua* Modium.

 tri-

* *Scilicet recordationem*] Ego in his omnibus intelligo *negotium*, vel *quod ad negotium*, *in negotio*, Certe in eo, quod ex Cicerone adfert Sanctius ſupra pag. 185, ubi itidem de verbis Memoriæ agit. *Quum in animo haberem navigandi*, in eo, inquam, intelligitur certiſſime *negotium*. Cic. de Offic. III, 2. *ſi Diſcendi labor eſt Potius quam voluptas*, h. e. *negotium Diſcendi*. Sic ergo etiam, *Quum illius diei venit in mentem* ſcil. *negotium*. Vide ſupra in Notis pag. 183. 184. & infra ad Vocem *Negotium*. In verbis autem *Meminiſſe*, *Recordari*, *Obliviſci*, eadem eſt ratio Genitivi, quæ in Nomine *Memor*. Neque ergo dubito, quin Genitivus illis jungatur per Ellipſin *In negotio*, de qua Ellipſi vide ſupra ad pag. 181. & maxime pag. 186. Accuſativus vero ſi addatur illis Verbis, intelligenda tunc haud dubie Præpoſitio *Ad*, *quod ad*, ἕνεκα.

triverit area centum, * ſubaudi *modium*: *medimnorum*, ſupplet *Porphyrio.*

Modo, vel pacto.

Quum dicimus; *Quo pacto iſtud fiet*; intellige *modo*, id eſt, quo pacto modo; nam *pactus* adjectivum eſt; Item quum dicimus; *Qui fieri poteſt*, ſubaudi *modo*, vel *pacto*: nam † *Quî* in ſexto caſu adjectivum eſt, ut ſemper Plaut. Aulul. *Aut thure, aut vino, aut aliquî ſemper ſupplicat*: idem Stich. *Quadrigas quî vehar.* Sic dicimus, *Inveniam viam, quomodo me expediam.* Plaut. Epid. *Ipſi hi mihi dant viam, quo pactò à ſe argentum auferam*, id eſt, quî. Terent. *Pro ſe quiſque facere, quo mihi illam lenirent miſeriam*; id eſt, quî. Grammatici exponunt, *quo* pro *ut*; frigidè, ut omnia. Hor. *Quo*
451 *peſſime pacto*?

Mons.

Altus Oſſa: prealtus Ida; ignivomus Aetna; ſupple *mons*: item, *Aventinus*, *Pala-*

* *Subaudi modium*] Recte Sanctius, male Porphyrio. *Modius* enim erat uſitatiſſima Romanorum menſura, qua idcirco utebantur in magnis rei frumentariæ ſummis exprimendis, & quæ proinde intelligitur, quando nulla certa exprimitur; ſicuti *ſeſtertius* in re nummaria. Græci ad eas ſummas denotandas adhibere, & ideo etiam quando nullam certam exprimebant menſuram, intelligere ſolebant in re frumentaria *medimnos*, in nummaria *drachmas*.

† *Quî in ſexto caſu &c.*] *Quî* eſt propric ſextus Caſus

Digitized by Google

Palatinus, *Quirinalis*, *Viminalis*, *Cretêa Ida*, dixit Ovidius, ſecutus terminationem; & Lucan. lib. 1. *Siculæ Ætnæ ora.*

Horrat. *Quur me funeſto properent arcere veterno* ſupple *morbo*. Catull. *Non eſt ſana puella, nec rogata, qualis ſit, ſolet hac imaginoſum*, ſubaudi *morbum pati*. Morbus imaginoſus, eſt phrenitis. Morbus.

Terent. Andr. *Optime hoſpes, pol Crito antiquum obtines:* ubi Donatus, per ellipſin ſupplet *morem*, vel *ingenium*. Plaut. Moſtell. *Antiquum obtines hoc tuum, tardus ut ſis,* ſupple *ingenium*. Terent. Hecyr. *At tu ecaſtor morem antiquum atque ingenium obtines:* idem Eunuch. *Non cognoſco veſtrum tam ſuperbum:* ubi Donatus; *ſubaudiamus vel* ingenium, *vel* animum, *vel* morem, *vel* inſtitutum. Morem; vel Ingenium.

Juven. *Magnus civis obit, & formida-* Mortem.

ſus a *Quis*, quod formatum eſt a Gr. Τίς. At *Quo* eſt ſextus Caſus a *Qui*. Vide quæ diſputavi lib ſup. cap. ult. ad Vocem *Quanquam*. Quod ad vim ſignificationis, idem eſt, ſive *Qui*, ſive *Quo* dicatur. Quum Terentius ait, *pro ſe quiſque facere, quo mihi illam lenirent miſeriam*, eſt idem ac, facere eo modo, quo modo mihi lenirent. Sic *Inveniam viam, quo modo me expediam*, h. e. viam ejus modi, quo modo me exp. Breviter autem *Quo*, & *Qui* notat in his idem, quod *Ut*, quæ proinde expoſitio non eſt adeo *frigida*, certe ſi ſpectes uſum & vim ſignificationis.

tus Othoni, ſubaudi *mortem*. Virg. *Queis ante ora patrum contigit oppetere*, ſupple *mortem*. Terent. *Ea obeit mortem*. Cic. pro Mil. *Primum illud vulnus accepit, quo teterrimam mortem obiret*. Virg. *Morte obita*. Cic. 1. Divinat. *Æquius eſſe cenſuit, ſe maturam oppetere mortem, quam* &c. idem 1. Officior. *Ajax traditur millies mortem maluiſſe oppetere, quam*, &c. *Mortem occumbere*, paſſim legis. „[Apud „Ciceronem tamen Tuſc. in pleriſque ve„teribus libris ſcriptum legitur; *Qui pro* „*patria* * *morte non dubitaret occumbere*, „ut *Occumbere* ſit velut occidere, pro„cumbere, à morte, velut cauſa. *Obire* „valet adire, nam *ob*, pro *ad*, dicebant, „teſte Feſto. Eſt ergo *Obire mortem*, „vel *diem ſuum*, ad conſtitutam mor„tis diem adeſſe, adire mortem, „ad mortem pervenire. † Oppetere, „pro appetere, hoc eſt, adipiſci: nam
452 „*Petere* per Metonymiam antecedentis dicitur,

* *Morte non dubitaret*] Pater hinc, non magis ergo intelligi Accuſativum, quam Ablativum, in hoc Verbo ſimpliciter poſito, quum eadem ratione uterque caſus illi accedat, quippe Verbo ſignificationis vere Neutralis. Vide ſupra pag. 312. & 590. ubi data eſt ratio τῶν *Mori mortem* & *morte*.

† *Oppetere pro &c.*] Immo potius ſignificat ruere & pervenire ad mortem. Vide me ſupra hoc Capite ad Vocem *Iter*.

Digitized by Google

„citur, pro accipere, ſumere. Virgil. 1. „Æneid. *Seu verſare dolos, ſeu certæ „occumbere morti*, pro, morte. Liv. 1. „*Cacus clava ictus morte occubuit.* Ovi„dius 15. Metamorph. *Credulitate patris, „ſcelerata & fraude novercæ occubuiſſe neci*, „pro, nece.]

„[*Miſſilia in vulgus ſparguntur*, ſubau„di *munuſcula*, ut ex Seneca diſcimus epiſt. „65. Vide Jaculum.] Munuſcula.

Dare gladiatorium, ſubaudi *Munus*, ut notat Aſcon. Prædianus ex Philip. 9. & lib. 2. epiſt. ad Attic. Munus.

„[Plaut Menech. *Date mihi præconium.* „Cic. *Facere præconium*, * ſubaudi *mu„nus*, ſive Officium præconis.] Munus.

Virg. 5. Æneid. *Centauro vehitur magna*, ſupple *navi*. Vide *Avis*. Navis.

Plaut. Aſin. *Quo hanc celocem conferam?* ſupple *navem*: *Celox* enim à celeritate adjectivum eſt. Plaut. Pœnulo; *obſecro hercle operam celocem hanc mihi date.* Varro; *Nautæ remivagam movent celocem.* Apu- 453 lejus; *Qui celocem regere nequit, onerariam petit.* Livius lib. 7. decad. 4. *Naves quinqueremes celoces*: ibid. *Naves longæ* 160. *celoces*, 12. Huc adde *liburnicas, prætorias, roſtra-* Navis.

* *Subaudi munus*] Mea ſententia ſubſtantivum potius eſt id vocabulum formæ Græcanicæ, in quo proinde nihil ſubauditur. Sic *Mangonium* à *mangone* pro artificio ipſo, ſic τελώνιον à τελώνης, & ſimilia.

roſtratas, *triremes*, *quadriremes*, „ [*onera-*
„*rias.* Cic. *In aliquam onerariam corre-*
„*pendum eſt.*] Cæſar 2. Civil. *Conſpicatæ-*
que naves triremes duæ navem D. Bruti:
idem 3. Civil. *Naveſque triremes duas*,
quas Bruduſii faciendas curaverat. Horat.
Ibis Liburnis inter alta navium, ſubaudi
navibus: & lib. 1. Oda 37. *Deliberata*
morte ferocior, *ſævis Liburnis ſcilicet in-*
videns deduci, &c. ſic enim legunt Vi-
ctorius & Lambinus, ſubaudito *navibus*.
„ [Etiam in *Corbita*, quæ à *Corbe* vi-
„ detur dicta, *navis* ſubauditur. Lucill.
„ *Quam malus navi corbita maximus*
„ *ulla.*]

Navem. *Solvit e portu*; *conſcendit ſtatim*; * *appu-*
lit ad portum; ſubaudi *navem*. Plaut. Mer-
cat. *confeſtim navim ſolvimus*: „ [& Mil.
„ *Niſi eat*, *ſe ſoluturum eſſe navim*: &
„ Amph. *hac nocte navis noſtra ſoluta*] *eſt à*
„ *portu*

* *Appulit ad portum*, *ſubaudi Navem*] Recte: quoniam ille Accuſativus maxime additur huic Verbo. Sed tamen, quod monent Eruditi, & ipſi Lexicographi, dicendum ſemper *appellit Navim*, non *navi*, nec *appellit navis*, id falſum uſu & lectione deprehendi. Etenim Suet. Tito 5. *Cum Puteolos oneraria nave appuliſſet*: intellige autem *ſe*, ut apud Terent Andr. IV. 5. 12. *Haud auſpicato huc me appuli.* Porro Tac. An. II. 24. *Sola Germanici triremis Chaucorum terram appulit.* IV. 27. *Cum velut munere Deûm, tres triremes appulere.* Cic. Verr. V. 16. *Qui eſſent navigiis appulſi.* Sall. Jug. 25. *Brevi Uticam appulſi*, ſcil. navibus.

Digitized by Google

„*portu Perſico.*] Juvenal. Satyr. 6. *Durum eſt conſcendere navim.* Cic. *Haberetque in animo navem conſcendere.* Cæſar. 1. Civil. *Milites ſilentio naves conſcendere jubet.* Valer. Maxim. lib. 1. cap. 7. *Quum ad littus navem appuliſſet.* „[Cic. *Cum ad villam* „*noſtram navis appelleretur:* idem: *Nos* „*ea die cœnati ſolvimus: Mercatores A-* „*lexandria ſolviſſe, Quod e portu ſolven-* 454 „*tibus præcipitur.*] Ovid. *Certus es Ænea cum fœdere ſolvere navem.* Græcè ἰϐῆν. „[Cic. *Tu velim quam primum conſcendas,* „*ad meque venias:* idem; *Conſcende no-* „*biſcum, & quidem ad puppim.* Dictys „lib. 6. *Poſtquam impoſitis, quæ ſinguli* „*bello quæſiverant, adſcenderunt ipſi, ſo-* „*lutis anchoralibus navigant.*]

Negotium ſæpiſſime idem eſt, quod Græcè πρᾶγμα ſeu χρῆμα, aut *Res*, „[*Factum* Negotium; „*Opus.* Unde ſæpius apud Plautum legi- „tur; *Ita negotium eſt; Ita mihi res eſt,* „eodem ſenſu, pro, ita opus eſt. Scipio „Africanus apud Feſtum; *Ut negotium na-* „*tum erat,* pro quo Plaut. *Ut res nata e-* „*rat:* Trucul. *Ut rem natam video,* „*accipiendum eſt quod datur.* Dictys li- „bro 2. *Ubi animadvertit procul magnam* „*vim claſſium, ratus ut negotium erat,* „*propere ſuos inſtruit:* & l. 4. *Armati,* „*inſtructique pro negotio pugnam aggredi-*

„*un-*

„ *untur*, id eſt, pro re nata, ut res fere-
„ bat. *Plautus diceret, *Pro re, pro copia*,
„ Aul. act. 3. ſc. 5. *Pro re nitorem habe-*
„ *re, & gloriam pro copia*, id eſt, ſecun-
„ dum rem familiarem, & ſecundum copi-
„ am, ſeu facultatem. Lucretius 6. *Quiſ-*
„ *que ſuum pro re conſortem mæſtus huma-*
„ *bat.*] *Negotium* Græcè & Latine deſidera-
tur in omni neutrali adjectivo. Vi g. *Par-*
vo potentem Fabricium. Terent. *Aliena ut*
cures. Cicero 4. Verr. *A quo mea longiſ-*
ſimè ratio, &c. Ubi Aſcon. *A quo*, à
quo negotio. Terent. Adelph. act. 3. *Uti-*
nam hoc modo defunctum: ubi Donatus
ſupplet, *negotium.* Val. Max. *Læta qui-*
dem, & proſpera negotia. Cic. lib. 15.
epiſt. 1. *Ad tanti belli opinionem*, † *quod*
ego negotium, &c. Plaut. Caſina; *Timeo*
hoc negotium. „ [*quid eſt*, pro, quid
„ hoc ſit negotii.] Horat. 2. Serm.
455 *Aliena negotia curo, Excuſſus propriis:* i-
dem; *Fortuna ſævo læta negotio.* Plaut.
Pœnul. *Id negotium inſtitutum eſt.* Cic. Attic.
Magnum negotium eſt navigari. Val. Max.
lib.

* *Plautus diceret*] Alienum eſt hoc Plauti, & locus qui ſequitur, ab ea phraſi, de qua hic agitur.

† *Quod ego negotium &c.*] ſic Salluſt. Jug. 54. *Quæ negotia multo magis, quam prælium male pugnatum ab ſuis Regem terrebant.* Sic Suetonius *Maturare deſtinata negotia, in magno negotio habere.* Vide Gronovium Obſerv. II. 24.

Digitized by Google

lib. 3. cap. 7. *Ut de frumento emendo, atque ad id negotium explicandum.* Sic dixit Cic. lib. 12. ad Attic. *Unam rem ad me ſcripſiſti.* Sic * *Triſte lupus ſtabulis; malum videtur eſſe mors; tua refert; noſtra non intereſt*; ſubaudi *negotia.* Sic † *ſtrata viarum, abdita rerum, opaca domorum, peſſima munerum; ad ſacra vatum, Beata Seraphim.* „[Lucret. *Ductores Danaûm De-* „*lecti, prima virorum.*]

Similter in iſtis, *Negotium*, ſeu *Res* deeſt. „[Plaut. § *Mille nummûm mihi credidit.* „Lucill. *Tu mille nummum potes uno* „*quærere centum:* idem; *Ad portam à por-* „*ta eſt ſex inde Salernum*, ſubaudi *paſſu-* „*um*

* *Triſte lupus ſtabulis*] Sic Cic. de Offic. I. 4. *Commune animantium omnium eſt conjunctionis appetitus.* Ter. Heaut. III. 2. 1. *Idem viſa eſt tibi hæc meretrix?* ſupple *negotium.* Eadem etiam eſt Ellipſis in his, quæ Adverbia creduntur, *interea, præterea, poſtea.* Sall. Jug. 47. *Inter hæc negotia.* Vide ſupra *Facta.*

† *Strata viarum*] Tacitus Hiſt. II. 44. *Supereſſe militum quod trans Padum fuerit.* Cap. 55. *Quod erat in urbe militum, ſacramento Vitellii adactum.* Livius I. 11. *Quod inter Palatinum Capitolinumque campi eſt.* Cap. 12. *Vaſtatur, agri quod inter Urbem ac Fidenas eſt.* Cicero de Invent. II. 2. *Quod voluntatis quoniam nobis quoque accidit.* Sulpic. Severus *Facilius fuerit, ut minus fortaſſis annorum, quam amplius annotaverim.* Mela III. 5. *Oppoſita cautium.* Salluſt. Hiſt. III. *Certaminis adverſa.* Multa paſſim ejus generis reperias.

§ *Mille nummum mihi credi-*

„*um.* Cato; *Inde eſt ferme paſſuum.* Cic. „*In fundo ejus facile mille hominum valen-* „*tium verſabatur:* nam negotium, ſive „res mille hominum, nihil aliud, quam „mille homines; ſicut apud Terent. Phorm. „*Res talentûm decem*, idem eſt quod ta- „lenta decem.]

Negotium. Deeſt & in neutrali relativo; ut, *Virga tua, & baculus tuus* * *ipſa me conſolata ſunt:* item; *Lunam, & Stellas, quę tu fundaſti.* Nec in hac parte audiendi ſunt Grammatici, cum ſua inepta ſyllepſi. Terent. *Qui habet* † *ſalem, quod in te eſt*, ſubaudi *negotium.* Vide Syllepſin.

In

didit] Intelligendum in his eſſe *negotium*, clarioribus etiam locis evincam, ut quæ præferunt Adjectivum ejus Subſtantivi. Ter. Heaut. III. 3. 43. *Huic drachmarum mille dederat mutuum.* Ubi quid aliud ſubaudire queas, quam *negotium*? Cic. Parad. III. 1. *Depoſitum auri pondo decem reddere.* Integrum eſt, depoſitum negotium decem auri librarum pondo.

* *Ipſa me conſolata ſunt*] Sic Cic. Famil. VII. 20. *Tuam domum, tuoſque agros, eaque remoto loco.* X. 34. *Si meam vitam, ſtudiumque perſpecta habes.* Liv. XXVI. 21. *Merico urbs agerque juſſa dari.* Salluſt. Catil. 10. *Igitur primo pecuniæ, dein imperii cupido crevit, ea, quaſi materies omnium malorum fuere.* Cap. 31. *Ex lætitia atque laſcivia, quæ diuturna quies pepererat.* cap. 36. *Otium atque divitiæ, quæ prima mortales putant.* Tacit An. IV. 5. *Quantum terrarum ingenti ſinu ambitur, quatuor legionibus coërcita.* Obſeq. cap. 78. *Sacrarium & laurus ex mediis ignibus inviolata ſteterunt.* Vide & Gronov. Obſerv. III. 2.

† *Salem, quod in te eſt*]

Sic

Digitized by Google

In illis, quæ vulgo vocantur adverbia comparativa; ut, *melius*, *pejus*, *brevius*, *doctius*, &c. ſupple *negotium*; ut, *Doctius ſcribit Cicero, quam Cato*, id eſt, κατὰ doctius negotium. Hoc apud Græcos vulgare eſt. Vide Helleniſmum. **Negotium.**

Non eſt quod agas gratias, id eſt, non eſt negotium, ob quod agas gratias. Plinius lib. 2. 63: Ob hoc quod. Nam dictio *quod*, ubique locorum eſt relativa; ut, *quod ſcribis de pecuniis, paratæ ſunt*, id eſt, reſpondeo ad illud negotium, quod ſcribis de pecuniis. Ita Thom. Linacer. Plaut. *Paucis eſt quod te volo*, † ſupple *negotium*. Terent. And. *Quo æquior ſum Pamphilo*, id eſt, „ (à quo nomine, „ id, eſt, qua de cauſa,) in quo. **Negotium.**

* *Quid rerum portas?* ſupple *negotium*. **Negotium.**

fal- 457

Sic Cic. Famil. XVI. 4. *Ne ſumptu parcas ulla in re, quod ad valetudinem tuam opus ſit*, pro, *ulla in re negotii, quod* &c. Famil. II. 8. *In nullis niſi de Rep. Sermonibus cum Pompejo verſatus ſum, quæ nec poſſunt ſcribi, nec ſcribenda ſunt.* XVI. 27. *Incredibile eſt, quæ ego illos ſcio feciſſe* Nep. Cim. 3. *Teſtarum ſuffragiis, quod illi ὀςρακισμὸν vocant, ejectus eſt.* Cæcilius apud Feſt. in *Reluere*: *Ut aurum & veſtem, quod matris fuit, reluat, quod viva ipſi oppoſuit pignori.*

† *Supple negotium*] Sed plenius ſupple, *eſt negotium, propter quod volo te paucis.* De locutione *Eſt, quod* diximus etiam ſupra ad Vocem *Libido.*

* *Quia rerum*] ſic *Quid* ho-

falſum enim eſt, quod ajunt, *quid*, *id*, *aliquid*, (* *nihil*,) eſſe ſubſtantiva, regereque genitivum: nam adjectiva ſunt, & genitivus regitur à nomine ſubintellecto *negotium*, etiamſi dicas, *quid* † *negotium negotii*. Et eſſe adjectiva, multa probant teſti-

hominis tu es? Terent. Heaut. IV. 8. 7. *Quid mulieris uxorem habes?* Hecyr. IV. 4. 21. h. e. negotium Hominis, quod æque dici poteſt ac *Monſtrum Hominis, Scelus Hominis.*

* *Nihil*] Miror ſane τὸ *Nihil* a Scioppio haberi pro Adjectivo, & ſubſtantivorum numero excludi. Repugnat enim, quæ ab ipſis Veteribus adfertur Etymologia. Feſtus *Nihili, qui nihili quidem eſt.* Repugnat etiam uſus. Neque probant contrarium loca, quæ Scioppius mox adfert. Etenim Plauti illud, *Nihil in ea re captio eſt*, ponitur pro κοινὴ *nihil*, ut Sanctius paulo ante expoſuit τὸ *Doctius*. Et ita paſſim *Nihil* Adjectivis jungitur & Verbis Neutralibus, vel Activis, quæ alium penes ſe habent Accuſativum. Salluſt. Catil. 16. *Senatus nihil ſane intentus.* Liv. I. 3. *Haud nihil ambigam.* Plautus Milite IV. 2. 16. *Nihil eam amaſtis.* Terent. Andr. I. 2. 33. *Nihil me fallis.* Illud vero Symmachi, *Nihil negotium eſt, rebus cognitis immorari*, ponitur pro *Nihili.* Sic Plautus Caſina I. 31. *Ut ſemper improbus, nihilque ſis.* Pro eo alibi *Nihili.* Veluti II. 3. 29. *Unde is Nihili?* ſcil. Homo. Et Aſin. II. 4. 66. *Impure, Nihili.* Milite V. 16. *Nihili factus* h. e. caſtratus.

† *Negotium negotii*] Tale certe eſt illud Ciceronis ſi ſuppleatur, de Offic. III. 2. *Si diſcendi labor eſt potius, quam voluptas.* Integrum enim eſt, *ſi negotium diſcendi negotii eſt labor* &c Simile etiam, quod modo attulimus ex eodem *nulla in re, quod ad valetudinem tuam attinet.* Et ita Plaut. Aulul. IV. 10. 40. *De*

Digitized by Google

teſtimonia; ſed accipe pauca. Plaut. Pſeud. *Sed quid eſt tibi nomen*: Terent. *Nam Andria illi id erat nomen.* Valer. Max. lib. 4. *Nullo ad id negotium accedente.* Terent. *Imo id genus hominum eſt peſſimum.* Valer. Maxim. lib. 4. cap. 1. *Non fore ut poſita id officium ab illis præſtari poſſit.* Plaut. Menech. *Niſi occupo aliquid mihi conſilium.* Id, Quid, Aliquid, ſunt Adjectiva.

,,[Sic, *Nihil penſi habere*, aut *ducere*,
,, aut *facere*, ſubauditur *Negotii*. Plaut.
,, Epid. *Si plus dederis, referam, nihil*
,, *in ea re captio eſt.* Symmach. lib. 1. epiſt.
,, 69. *Nihil negotium eſt rebus cognitis im-*
,, *morari.*]

† *Moris eſt*; *peſſimi exempli eſt*; *non opis eſt noſtræ*; ſupple *negotium*: *Ita eſt*, ſubau- Negotium.

40. *De alia re te reſciviſſe cenſui, quod ad me attinet.* Sed in primis verſu 72. *Quid hujus veri ſit*, h. e. quid negotium hujus negotii ſit negotium veri negotii. Similiter Caſin. III. 2. 26. *Si quid ejus eſſet.* Similia etiam ſunt illa, *Quod ejus facere potero*, vel *Quoad ejus facere potero* ſcil. aliquid. Vide me ſupra ad pag. 465. Sed & ita paſſim, *Tantum negotii, Aliquantum negotii*, &c. pro Tantum negotium negotii.

† *Moris eſt*] Cic Famil. III. 12. *Non horum temporum, non hominum & morum negotium eſt.* Similes Genitivos, qui reguntur ab intellecto *negotium* vel *res*, vide in notis ad pag. 183. 184. ut & ad Cap. 3. hujus Libri, & in hoc Capite ad Vocem *Aptus* & *Mentio.* Huc autem refero etiam illa Terentii Heaut. III. 2. 39. *Non eſt mentiri meum*, h. e. non eſt negotium mei moris. Vide & infra in *Officium*, & maxime

ſubaudi *negotium*. Plaut. Mil. *Ita negotium eſt*. Vide *Res*.

Negotium. Horat. *Eſt, ut viro vir latius ordinet arbuſta*, „ [pro ejuſmodi eſt negotium, „ ita res ſe habet:] idem; *Non eſt, ut copia major ab Iove donari poſſit tibi.* Te-
458 rent. Adelph. *Si eſt, facturus ut ſit officium ſuum:* idem Hecyr. *Nam ſæpe eſt, quibus in rebus alius ne iratus quidem eſt, cum de eadem cauſa eſt iracundus factus inimiciſſimus*: idem Phorm. *Sin eſt, ut velis illam manere apud te, dos hic maneat*, ſubaudi *negotium*. „[Cic. 14. epiſt. fam. „ 9. *Ejuſmodi ſpero negotia eſſe, ut vos „ iſtic commodiſſime ſitis*, pro, ſpero eſſe, „ ut iſthic commodè ſitis: idem 9. Attic. „ 11. *De Domitio opinor eſſe, ut in Coſa„no ſit, & conſilium ejus ignoretur*, pro, „ ita negotium eſſe. Plaut. Pœn. act. 5. „ ſc. 2. *Si ita eſt, ut tu ſis Iacchonis fi„lius.*]

Negotium loco infiniti. In participiis neutralibus, deeſt *negotium*, id eſt, infinitum ipſius verbi; ut, *lectum eſt, legendum erit*, id eſt, hoc negotium, quod eſt, legere, lectum eſt. * Vide ſupra in Regulis generalibus.

Cic.

me in *Opus*, quo etiam hæc referri poſſunt.

* *Vide ſupra in regulis*] Sed inprimis, quæ nos diſputavimus pag. 480. &c. Quibus adde notabilem Terentii lo-

Numerus.

Cic. Mario lib. 7. *Sed eo vidiſti multum, quod præſiniſti, quo ne pluris emerem*, id eſt, † numerum, quo numero 459
ne, &c. Livius lib. 4. dec. 4. *Cautum erat, quo ne plus auri & argenti facti, quo ne plus ſignati, & æris domi haberemus.* Suetonius in Julio. 10. *Cautum eſt de numero gladiatorum, quo ne majorem cuiquam habere Romæ liceret*; „ [Etſi *Quo-* „ *ne*, ſicut apud Terentium *Quine*, di- „ ctum accipi poteſt pro, Quomodone, „ Utne,]

Numus, vel numerus.

Quaternarius, quinarius, denarius, adjectiva ſunt Chariſio, in quibus ait deeſſe *numus*: aliquando intelligitur *numerus.*

Nuncium.

Renunciare vitæ, ſubaudi *nuncium.* Sueton. Galba, 11. *Non multum abfuit,*

 quin

tiilocum, Heaut. I. 1. 106. *peccatum à me maximum eſt.* Sic habent optimi codices, Vaticanus & Bembi. Sequiores nonnulli hic adhæſerunt, ut & Interpretes. Senſus eſt, & integra conſtructio, *peccatum à me negotium, eſt maximum peccatum negotium.*

† *Numerum, quo numero*] Immo vero, *negotium, quo negotio ne* &c. Patet id utrique ox verbis Livii, *Cautum erat, quo ne plus auri*, Nam in *quo* ſubaudiendum omnino illud ipſum, quod in *plus* ſubauditur. Atvero in eo certiſſime ſubauditur *negotium.* Alia eſt ratio loci Suetoniani, qui tamen non evincit ſtatuendam ideo ubique Ellipſin τῦ *Numerus* in ſimilibus ex parte locutionibus. Quod Scioppius ſubjicit de *Quone*, alienum videtur.

Digitized by Google

quin vitæ renunciaret. Quinctil. *Mea quidem ſententia civilibus officiis renunciabat*, ſubaudi *nuncium*, vel *repudium*. Plaut. Aulul. *Is me nunc renunciare repudium juſſit tibi.* Virg. Æneid. 11. *ſed gnato manes perferre ſub imos*, ſupple *nuncium*.

Nux. *Avellana*, *Baſilica*, *Iuglans*, *Pinea*, *Perſica*, ſubaudi *nux*. Virgil. *Caſtaneaſque nuces.* Plinius lib. 15. cap. 22. *Nuces juglandes, quæ & regiæ dictæ ſunt. Nuces pineæ.* Martial. lib. 13. Ibid. *Nux Perſica.*

Oculis. Terent. Eunuch. *Ego limis aſpecto ſic per flabellum clanculum:* vide Donatum, ſupplentem *oculis*. Plaut. Bacchid. *viden', limulis ut obſecro intueantur:* idem Mil. 4. 6. 2. *Aſpicito limis oculis.* Plin. lib. 8. cap. 16. *Nec limis intueantur oculis.*

Officium vel Munus. *Regis eſt gubernare, patris eſt filios erudire*, vel *regium eſt*, & *patrium eſt*, ſupple *officium*, *munus*, *negotium*. Terent. Andr. *Neutiquam officium eſſe liberi puto.* Cic. *Oratoris officium eſt de iis rebus poſſe dicere, quæ res*, &c. idem 1. Orat. *Oratoris officium eſt dicere ad perſuadendum accommodate:* idem 1. Offic. *Eſt igitur proprium munus magiſtratus.* Ter. Andr. *Nunc tuum officium eſt, has bene ut aſſimules nuptias:* idem Adelph. *Meum officium*

tium facio: idem Phorm. *iſthuc viri eſt officium.* Plaut. „[Truc. *Non amantis mu-* „ *lieris, ſed ſociæ fidentis officium fuit,* „ *facere quod hæc fecit mihi:* &] Moſt. *Matronæ, non meretricum eſt, uni inſervire amanti:* idem Caſ. *Non Matronarum eſt officium, ſed meretricum, alienis viris blandiri.* Vide *Opus.* 460

Regis intereſt gubernare, tua intereſt docere, * ſubaudi *officia*, id eſt, eſt inter officia regis, & inter officia tua; tunc enim *intereſt* compoſitum non eſt, ut notavimus in conſtructione præpoſitionis. Hoc ſentit Cæſar Scaliger, hoc Cælius Calcagninus in Epiſtolis. Officia.

Terent. Adelph. *Scire eſt liberum ingenium, atque animum.* Sic dicimus; *Vire eſt, cernere eſt,* ſupple *operæ pretium.* Cicero 4. Finib. *Operæ pretium eſt conſiderare.* Terentius Andr. *Audireque eorum eſt operæ pretium audaciam.* † Vide *Poteſtas.* Operæ pretium

* *Subaudi officia*] Potius *negotia.* Nam τὸ *officia* ſemper intelligi in hiſce nequit, velut in eo, *mea intereſt illud fieri.* At tum heic, tum ubivis commode ſubaudiri poteſt & debet τὸ *Negotia.* Vide & ſupra pag. 476. &c. Vellem etiam ipſa Auctorum loca attuliſſet Sanctius, ubi in hac locutione *Officia* recte intelligi poſſit, aut, id requireret ſenſus.

† *Vide Poteſtas*] Ut &, quæ notavimus ad Ellipſin, quam & ſtatuit Sanctius, τοῦ *Libido.*

Opera. *Rhetorica, Bucolica, Georgica,* adjectiva ſunt; in quibus deeſt Græcè τὰ ἔργα; id eſt, *opera*; ut, *opera phyſica*, in Rhetoricis, in Georgicis.

Opere. „[*Mutuo amare*, ſubaudi *opere*; ſicut „*Maximo opere*, *ſummo opere* amare, „mirari, errare, edicere, expetere, cen-„ſere, facere, quærere: Poteſt etiam ſub-„audiri * *amore*, vel *animo*. Catul. *Mu-„tuis animis amant, amantur.*]

Oppidum. 461 Horat. *Aptum dicet equis Argos, diteſque Mycenas:* idem; *Impoſitum ſaxis latè candentibus Anxur.* Virg. *Altum Præneſte*, ſupple *oppidum*; & *oppidum* ita paſſim exprimitur, à Plinio præcipue, ut ſupervacuum ſit indicare. Solet ille etiam conjungere multas civitates, deinde ſubdit in plurali; *civitate à Romanis donata*, vel *libera*, vel *ſtipendiaria*, ſupple *oppida*, Vide *Urbs*.

Opus. Cic. in officiis; *Eſt igitur adoleſcentis majores natu vereri*, ſupple *opus*, *munus*, vel, *officium:* idem pro Archia; *Sed enim hoc non ſolum ingenii, ac literarum, verum etiam naturæ, atque virtutis fuit.* Quinctil. lib. 12. cap. 3. *Cognitionis ſunt enim*

* *Amore vel animo*] Vel etiam *modo*. Sueton. Aug. 53. *Officia cum multis mutuo e[x]ercuit.* Cic. Famil. V. 2. *Satiſne videatur his omnibus rebus tuus adventus mutuo reſpondiſſe.*

Digitized by Google

enim non inventionis: & paulò inferius; *Sed etiam, ſi noſſe, quid quiſque ſenſerit, volet, lectionis opus eſt*; id eſt, munus, & officium: „[idem l. 1. c. 2. *Ipſius etiam magiſtri hoc opus eſt, temperare vires ſuas, non ſtatim onerare infirmitatem diſcentium*, id eſt, magiſtri officium eſt, hoc opus ſeu munus habet magiſter, ut temperet vires.] Illud Planci in Epiſtolis Ciceronis l. 10. malè intellegitur à Grammaticis; *ſed aliquantum temporis, & magni laboris, & multæ impenſæ opus fuit,* * putant enim *Opus* regere genitivum. Sed hos genitivos regi à particula *aliquantum*, quis non videt? Sic in

* *Putant enim Opus regere Genitivum*] Sic tamen etiam poſt Sanctium putat Voſſius, nec ratione prorſus deſtituitur. Quidni enim æque ἀναλόγως dicatur, *opus eſt mihi impenſæ*; ac *in impenſa*. Vide Voſſ de Conſtruct. cap. 8. In verbis Ciceronis unus ille Genitivus *temporis* regitur ab *aliquantum*, at reliqui videntur regi ab *opus*. Idem Voſſius è contrario rejicit Accuſativum cum hoc vocabulo conjunctum, & proinde in illo Plauti, *Opus eſt puero cibum*, ſuſpicatur τὸ *Cibum* eſſe obſoletum Nominativum neutrius generis. At vero ſic idem Plautus Trucul. I. r. 71. *Quid iſti ſuppoſitum puerum opus peſſimæ*. Neque etiam huic locutioni valde repugnat analogia. Nam ſicuti ſi Ablativus adjungitur τῷ *Opus*, intelligenda præpoſitio *In* vel *Cum*, ſic eidem Accuſativus accedere poteſt per Ellipſin τῆς *Ad*. Nolim tamen ita loqui. Et forſan in Truculento Plauti, *ſuppoſitum puerum* acciperet Voſſius pro Infinito, per Ellipſin τῦ *Eſſe*. Vide de hac voce etiam infra cap. 15.

Apuleji lib. 9. corruptè legitur; **Sed mihi** *opera ejus opus eſt*, pro *opera*. Ergo, *opus* hic pro negotio vel labore ſumitur, quaſi dicat; opus & negotium fuit & temporis, & laboris, & impenſæ. Sic Ovid. *Non minor eſt virtus, quam quærere, parta tueri; Caſus ineſt illis, hic erit artis opus*, id eſt, negotium & labor artis. Martial. *Non fuit hoc artis, ſed pietatis opus.* Plaut.
462 Moſtell. *verum id videndum, id viri docti eſt opus*, „[id eſt, vir doctus hoc effi-
„cere, & præſtare debet. Vide *Opus*,
„infra de Analogia ſignificationum.

„Etiam in *Tectorium* ſubauditur *opus*.
Opus. „Vitruvius 2. cap. 8. *Parietes ita tectoriis*
„*operibus expoliti, ut vitri perluciditatem*
„*habere videantur.* Varro 3. rei Ruſt. 2.
„*Villa polita opere tectorio eleganter.* Inſcrip-
„tio lapidis Salernitani: *Pavimenta marmo-*
„*rea, opus tectorium.*

„Cum legimus, *Hoc age*, ſimiliter o-
Opus. „pus ſubaudimus. Horat. 1. epiſt. 6. *Si*
„*virtus hoc una poteſt dare, fortis omiſſis,*
„*Hoc age, deliciis*: & mox; *Hoc primus*
„*repetas opus, hoc poſtremus omittas.* Sic
„lib. 1. epiſt. 3. *Hoc opus, hoc ſtudium parvi*
„*properemus & ampli.*]

Prorſa, non verſibus ſcribit, ſubaudi
Oratio. *oratione. Prorſa*, ut ait Donatus à *prorſus dicitur, non proſa quaſi profuſa. Prorſum* anti-

antiqui rectum appellabant: unde *prorſi limites*, apud Feſtum, & *prorſam deam* vocabant, quæ *rectos partus educeret.* Eſſe adjectivum hinc collige. Columella lib. 10. in præfat. * *Prorſa oratione prioribus ſubnectentur exordiis.* „[Ex *Prorſum* poſteriores fecerunt *Proſum*, ſicut *Surſum* & *Suſum.*] 463

Ortus, oriundus, natus.

Vir claris natalibus; homo loco obſcuro, ſupple *ortus*, vel *oriundus*, vel *natus ex* vel *de* &c. Liv. lib. 1. *Turnus Herdonius ab Aricia:* „[*Omnes Latini ab Alba oriundi.*] Sic in ſacris; *Joſeph ab Arimathea.* Sic dixit Virgil. *Paſtor memorande ab Amphriſo.*

Oſtium.

Poſtico falle clientem, ſubaudi *oſtio: poſticus* enim adjectivum eſt, „[à *Poſt*; ſicut ab *Ante anticus:* unde *antiquus* † pro quo barbari *Anterior.*] Perſius; *Poſtica oc-*

ca oc-

* *Prorſa oratione*] Sic Suet. Aug. 85. *Multa varii generis prorſa oratione compoſuit.* Dicitur autem *prorſus*, *quaſi porro verſus*, ut ait Feſtus & Donatus ad Ter. And. III. 2. 30. Sic *Rurſus*, retroverſus, *Surſum*, ſupra verſum.

† *Pro quo Barbari Anterior*] Cum tamen hæc vox occurrat apud Cæſarem B. Civ. III. 63. & Sulpic. Severum (qui optimi aevi Scriptores, & maxime Salluſtium, diligenter legit, ac imitatus eſt) Hiſt. Sacr. I. 52. quum porrò eadem derivationis Analogia, ut a *poſt*, *poſterior*, & *poſticus*, ſic ab *Ante*, *Anterior*, & *Antiquus*, formetur, non auſim plane & prorſus eam Latinitatis finibus excludere, li-

re, li-

cæ occurrite ſannæ. Plin. *Poſtica pars mundi. Poſticus vicinus* & *Poſticum oſtium*, apud Feſtum. „[& Plaut. Sticho act. 3. „ſc. 1.] Vide *Pars.*

Ova. *Gallinæ* vel *aves incubant*, ſubaudi *ova.* Plin. *ova incubari intra decem dies edita utiliſſimum:* idem; *Quarto die poſtquam cœpere incubari.*

Oves. Virgil. *Centum lanigeras mactabat ritè bidentes*, ſubaudi *oves:* idem; *Non inſueta graves tentabunt pabula fœtas, Nec mala vicini pecoris contagia lædent.* Sic enim hæc diſpungo carmina. Vide Raſtrum.

Pannus. „[Cic. *Merces fucoſæ chartis & linteis* „*delatæ*, ſubaudi *pannis.* Catull. *Tollis* „*lintea negligentiorum*, ſubaudi *ſtrophia.*]

Pars. Plaut. *Ut decimas ſolveret Herculi.* Cic. pro Flacc. *Nec Herculi quiſquam decumam vovit unquam.* Sic *antica*, & *poſtica.* Sueton. Othon. *Poſtica parte.* Cato in verſiculis; *Fronte capillata, Poſtica occaſio calva:* ſic enim legendum eſt, ſubaudiendo *parte poſtica.* Arnob. lib. 5. * *Ex parte poſtica.* „[Cum dicitur, *Summam reg-*

re, licet ipſe ea in Orationibus aut ſimili ſcripturæ genere uti nolim. Accedit quod Priſcianus certe eam *in uſu invenerit*, quoniam ait lib. III. cap. de Superlativo: *Ab eo autem, quod eſt Ante, Anteriòr, Superlativum in uſu non inveni.* Ergo illud, quod memorat, invenit, ſed incertum, apud quos.

* *Ex parte poſtica*] Adde his Feſtum in voce *Poſticum*

„ *regni adipiſci*, ſubaudimus *partem*. Vi-
„ truvius lib. 4. cap. 1. *Summam imperii* 464
„ *partem Jovi dederunt*.]

Quadrageſima, *Quinquageſima*, *Septuageſima*, ſubaudi *pars*. Sueton. Veſp. *Publicanum quadrageſimæ in Aſia egit:* idem Calig. 40. *Pro litibus, atque judiciis ubicunque conceptis, quadrageſima ſummæ, de qua litigaretur, exigebatur*. Plinius lib. 14. cap. 20. *Cocti parte quadrageſima*. Pars, vel libra.

* „ [*Pars* ſubauditur, in *Doctrina*, & „ *Diſciplina*, quæ natura ſunt Adjectiva, „ ſicut *medicina*, *ſutrina*, *textrina*, *piſtrina:* alius partem capit Doctoris, quæ „ eſt *Doctrina*, alius partem Diſcipuli, quæ „ eſt *Diſciplina*, quaſi diſcipulina.]

Adnitar pro virili, *age pro virili*, ſubaudi *parte*. Cic. 13. Phil. *Plus quam pro virili parte obligatum puto*. Tacitus in vita Agricolæ; *Pro virili portione*. Cic. 5. Verr. *Plus etiam, quam pars virilis poſtulabat*. Apul. 7. Metam. *Pro ſuaparte*. Sic dicimus, *pro rata*, ſcilicet *parte*, vel *portione*. Parte.

eum. Ubi Dextra & Siniſtra, ut & Cœli pars Meridiana, & Septentrionalis, etiam *Antica* & *poſticæ* dicuntur appellatæ.

* *Pars ſubauditur*] Hæc Ellipſis ſi unquam in his vocabulis fuit agnita, uſu certe prorſus eſt obliterata. Si quid tamen ſubauditur, vel olim ſubauditum in his fuit, putarem id eſſe *ars* vel *ſcientia*. Sed vix putem eſſe Adjectiva, non magis quam *Culina*, *Officina*, &c.

tione. „[Vitruv. lib. 4. cap. 1. *Capitulo-*
„*rum altitudines efficiunt eas pro rata al-*
„*tiores.*]

Partes. Cic. *Et ſi utrique primas, priores ta-men deferunt Lælio:* idem; *Cui primæ ſine controverſia deferebantur.* Colum. lib. 10. *Muſtum quàm dulciſſimi ſaporis decoquitur ad tertias.* Cic. 3. ad Q. Frat. *Tibi iſtius generis in ſcribendo priores partes tribui, quam mihi.* Terent. *Non poſteriores feram,* ſupple *partes*, idem; *Primas partes qui a-get, is erit Phormio.* Horat. *Ne fortè ſe-niles mandentur juveni partes; pueroque viriles.*

„[In *Qua*, *Hac*, *Ea*, *Illac*, ſubaudi-
„tur *parte mundi*, id eſt, loco. Ovid.
„*Quaque erat & tellus, illic & pontus &*
„*æther.* Liv. 37. *Inſulam, qua regnum*
465 „*Hieronis fuerat, tueri juſſit.* Tibull. e-
„leg. 2. lib. 2. *Gemmarum quicquid feli-*
„*cibus undis Naſcitur, Eoi qua maris un-*
„*da rubet.* Virgil. *Iupiter hac ſtat*, pro,
„ab hac parte. Lucr. *Nam quacumque va-*
„*cat ſpatium, quod inane vocamus, corpus*
„*ea non eſt*, pro, ibi non eſt corpus.
„Prop. 3. eleg. 20. *Omnia ſunt tentata*
„*mihi, quacunque fugari Poſſet, & ex*
„*omni me premit ipſe Deus.* Horat, *Qua*
„*parte debacchentur ignes, Qua nebulæ plu-*
„*viique rores, Qualibet exſules in parte*

„*reg-*

Digitized by Google

„*regnanto*; id eſt, in quo vis loco, ubi-
„cunque vis. Prop. *Et diſco, qua parte*
„*fluat vincendus Araxes.* Salluſt. *Creta*
„*altior eſt, qua parte ſpectat orien-*
„*tem.*]

Cæſar de Britannia; *Hujus eſt longitu-* Paſſuum.
do lateris, ut fert illorum opinio, ſeptin-
gentorum millium, ſupple *paſſuum.* Horat.
Millia tunc pranſi tria repſimus. Cæſar 1.
Civili; *Pons qui erat ab oppido millia paſ-*
ſuum circiter tria. „[Lucill. 3. *Sat longe*
„*tria millia paſſuum.*]

Ignoſce tibi, ſubaudi *peccatum.* Virg. Peccatum.
Parvum ſi Tartara noſſent Peccatum igno-
viſſe.

Quinctil. lib. 4. *Inſimulari repetunda-* Pecunia.
rum. Tacitus lib. 4. *Poſtulare aliquem re-*
petundis. Valla lib. 1. cap. ultimo, in hoc
gerundio, ut ipſe vocat neſcio quas inep-
tias texit. Participium eſt, quod cum ſuo
ſubſtantivo Cicero protulit pro Cluentio;
teneri lege pecuniarum repetundarum: idem
6. Verr. *Ferre legem de pecuniis repetundis*,
Idem pro Cluent. *Ab aliquo rationem repetere*
de pecuniis repetundis. Sic in *expenſis*, &
impenſis, ſubaudimus, *pecuniis.*

Plaut. Perſa; *Quaſi juream eſſe jus decet* Placenta.
colliriricum: ſic enim eſt legendum. Cato
cap. 82. Ruſt. *Sphæritam ſic facito*, ſupple
placentam.

Por-

Digitized by Google

Porcelli. *Porcelli quum lactari deſierunt, Nefrendes dicuntur, eo quod fabam nondum frendere*, id eſt, *frangere poſſunt.* Varro 2. Ruſt. „[Similiter & *puer*, in *Nefrendis* „ſubauditur, ut apud Feſtum ex Livio „Andron. *Quem ego nefrendem alui, lacteam immulgens opem.*]

Porta. Juvenal. *Subſtitit ad veteres arcus, madidamque Capenam*, ſubaudi *portam.* Sic *Collina, Viminalis*, &c.

Poteſtas. Virgil. *Nec non & Tityon terræ omnipotentis alumnum Cernere erat*, ſupple *poteſtas*, vel *datum*, vel *conceſſum.* * Vide *operæ pretium*: idem; *Non fugis hinc præceps dum præcipitare poteſtas.* Plin. lib. 5. cap. 23. *Non eſt fateri, rerum natura largius mala, an remedia genuerit*: & cap. 37. *Suſpendio, ac fame necatur, aliter non eſt occidere*: idem lib. 9. cap. 31. *Tantæ velocitatis, ut conſequi non ſit.* Virgil. Bucol. *Tu procul à patria, nec ſit mihi credere tantum.* „[Horat. lib. 1. Satyr. 5. „*Manſuri oppidulo, quod verſu dicere non* „*eſt.*] Hujuſmodi locutiones innumeræ ſunt apud Plinium; ſed Valla in Raudenſem illas damnat, ſed *fallitur.*

Præditus. *Vir magna doctrina, ſed pravis moribus,* ſup-

* *Vide Operæ pretium*] Sed maxime, quæ notavi ad Voces *Datum*, & *Libido.*

Digitized by Google

* ſupple *præditus*. Donatus ſupplet *natus*. Terent. *Ita diſſimili argumento ſunt facta*. Cic. 1. Verr. *Homo ſingulari cupiditate, audacia, ſcelere præditus*. Falſum igitur eſt, partes corporis & animi, poni in ablativo, vel genitivo: nam, *vir magna doctrina*, ſubaudito *præditus*. *Vir magnæ doctrinæ*, poſſeſſive dicitur. Terent. Hecyr. *Ego ſum animo leni natus*. Vide Donatum.

Venit in Tuſculanum, Pompejanum, Perusinum, Suburbanum, ſupple *prædium*, vel *agrum*, vel *rus*. Prædium

† „[*Præmium* deeſt in *Corollarium*, „quaſi quod detur ad parandas ſibi corol- Præmium 468

Yy „las.

* *Supple præditus*] Vel *Exiſtens* ſeu *Ens in magna doctrina*. Vide ſupra *Ens*.

† *Præmium deeſt in Corollarium*] Subſtantive potius hoc vocabulum uſu & ſignificatione adhibetur, licet natura ſua ſit, vel primitivo uſu fuerit Adjectivum, in quo intelligebatur *aurum*. Nempe Imperatoribus, qui bellum in provincia quadam feliciter confecerant, eaque gratia triumphaturis, ſolebant olim à provincialibus aut victis populis coronæ aureæ ad ornandum eorum triumphum dari ultra id, quod legitimis rationibus, tributi, prædæ, aut alio quo nomine, inde Romam deportabatur. Poſtea vero pro ipſis coronis *aurum coronarium* Imperatoribus dari cœpit, idque variis tandem de cauſis, ſed ſemper extra ordinem. Inde factum denique videtur *corollarium*, eaque voce abſolute poſita appellatum omne, quod extra ordinem accedebat ad id, quod legibus vel pacto, atque ex more debebatur. Maxime autem invaluit dein ea vox etiam in ludis publicis, in quibus *coronæ aureæ*, præ-

„ las. Cic. *Ne ſine Corollaria tam feſtivà* „ *acroamata de convivio diſcederent.* Seneca, „ *Opifici viliſſima mercis, & in diem ſe lo-* „ *canti, corollarium adſpergimus, & ali-* „ *quid ſupra conſtitutum adjicimus.* Petro- „ nius *Indicium*, dixit, pro præmio ei „ dando, qui fugitivum indicaſſet.]

Pretio. *Non minoris, nec pluris, ſed tanti, quanti tu, emi,* ſupple *pretio:* integrum erat; *Tanti æris pretio emi.* Vide *Æs.* Horat. 1. Serm. *Unius aſſis, Non unquam pretio pluris licuiſſe.* Plaut. Epid. *Quanti emi poteſt minimo:* & paulò poſt; *Ad quadraginta fortaſſe eam poſſe emi minimo minas.* „ [Virg. *Hoc Ithacus velit,* „ *& magno mercentur Atridæ:* Ubi Serv. „ *Magno, id eſt, pretio.* Aſcon. in 3. „ Verr. *Aſiani magno pretio æſtimant equos.* „ Lucill. 27. *Trado ego illis minimo, quod* „ *mihi conſtat carius.* Horat. *Luſcinias* „ *ſoliti impenſo prandere coëmtas.* Cæſar. „ 4. Gall. *Iumenta quæ Galli impenſo pa-* „ *rant pretio.*] Livius lib. 2. decad. 1. *Hic modus magis placuit, quum pretio minori*

præter legitima præmia dabantur iis, qui bene partes ſuas egerant. Vide Varronem lib. IV. circa finem & Sueton. Veſp. 19. Hinc jam *corollaria* & *præmia* conjunctim, ſed tanquam diverſa; memorantur in Auguſto cap. 45. *Itaque corollaria & præmia alienis quoque muneribus ac ludis & crebra & grandia de ſuo offerebat.* Ubi Vide Notas.

Digitized by Google

nori redimendi captivos copia fieret. Plaut. Menech. *Ego tibi redimam bis tanto pluris pallam.* Martial. lib. 6. *Parvo. quum pretio diu liceret.* Valla lib. 3. cap. 1. docet, licere dicere, *emi magno*, & *magno pretio*, non autem *magni pretii*, ſed *magni* tantum. Rectè quidem ille, * ſed cauſam ignoravit hujus locutionis; ea vero eſt hæc: In verbis pretii, ſi ſit genitivus, à nomine *pretio* regitur; ut, *emi magni*, ſubaudi *pretio.* Ovid. lib. 1. Amorum 10. *Et pretium, quanti gaudeat ipſa, facit*, ſupple *pretio.* Terent. Eunuch. *Quid facias, niſi ut redimas captum quam queas minimo; ſi nequeas paulo, at quanti queas.* Quum vero dicis; *emi equum magni pretii*, alia res eſt: non enim ſignificatur emptio, ſed laus. Terent. *Agrum in his regionibus meliorem, neque pretii majoris nemo habet*; perinde eſt ac ſi dicas; *eſt homo magni ingenii.*

 Per-

* *Sed cauſam ignoravit*] Cauſa non eſt alia quam quæ in uſu paulatim invaleſcente ad vitandam ambiguitatem loquendi conſiſtit. Nam quæ alia hic datur à Sanctio Cauſa, nullius eſt momenti. Aeque enim alienum eſt ab uſu Linguæ, *Quanti æris*, ac *Quanti pretii, hoc emiſti?* licet iſtic *pretio* poſſet intelligi, quam unam adfert ille cauſam, quare hoc poſterius dicere non liceat. Aeque etiam ambigua foret utràque locutio veluti *Comparavit ſibi librum magni æris*, ſive *magni pretii*: quippe quibus locutionibus pariter non pretium certæ, ſeu factæ ab aliquo emptionis, ſed ſolitæ æſtimationis, denotatur.

Pretium. Perſius; *Lunai portum eſt operæ cognoſcere cives*, ſupple *pretium*. Vide *Operæ pretium*. Plaut. Caſ. *Dum mea facta itero, eſt operæ auribus accipere.* Valer. Maxim. lib. 1. cap. 6. * *Non eſt operæ inter patrem & filium*, &c. „[Curtius 8. *Multa & alia traduntur*, „*quibus morari ordinem rerum haud operæ* „*videbatur*.]

Propoſitum. Cic. *Quum in animo haberem navigandi*, ſupple *propoſitum*, *mentem*, *voluntatem*. Valla lib. 1. cap. 25. „[Plaut. Trin. „act. 3. ſc. 3. *Si operiri vis adventum* „*Charmidis, quod longum eſt, huic ducen*„*di interea abſceſſerit:* ſubaudi *voluntas*.]

Puer, vel puella. *Infans*, à non fando, adjectivum eſt, id eſt, puer, vel puella. Falluntur, qui hoc nomen † commune duobus appellant. Hora-

* *Non eſt operæ*] ſæpiſſime etiam hæc phraſis occurrit pro *non vacat*. Plautus Mil. II. 2. 97. *Operæ non eſt*. Trucul. IV. 4. 30 *Operæ ubi mihi erit, ad te venero*. Liv. XLI. 25. *Externorum inter ſe bella perſequi non operæ eſt, ſatis oneris ſuſtinenti*. XLIV. 36. *Non operæ eſt ſtanti nunc in acie, docere* &c. Ubi Vide Gronovium Patrem. Gellius VII. 17. *Nunc, inquit, mihi operæ non eſt: quum otium erit, reviſes ad me.* Videtur in his intelligi *Negotium operæ dandæ*. Nam eodem ſenſu dicitur etiam *Opera eſt*, pro *Vacat*. Sic Plaut. Mercat. I. 1. 14. *Dicam, ſi opera eſt auribus, Atque ad advertendum huc animum adeſt benignitas.* Vide & infra ad Vocem *Res*.

† *Commune duobus*] ſcil. Generibus. De *Communibus* Nominibus Vide ſupra ad I. 7. pag. 60. 61.

Digitized by Google

Horatius; *Infans namque pudor prohibebat plura profari.* Ovid. in Ibin. *Gutturaque imbuerunt infantia lacte canino.* Horat. lib. 2. Satyr 5. *Seu rubra canicula findet Infantes ſtatuas.* Cicero pro Sylla; *Quum puerorum infantium veniebat in mentem*: idem 2. Orator. *Nutrices infantibus pueris in os inferant.* Val. Maxim. lib. 1. cap. 6. *Puerum infantem ſemeſtrem in foro boario triumphum proclamaſſe.* „[Lucil. „ *Ut pueri infantes credunt ſigna omnia ahena Vivere, & eſſe homines.*]

Terent. Andr. *Ego poſtquam te emi à parvulo*, ſupple *puero*. Plaut. Sticho; *Quia jam inde à puſillo puero ridiculus ſum*: idem Merc. *à puero parvulo.* Puer.

Juvenal. *Vive bidentis amans*, ſupple *raſtri*, vel *ferri*: nam *bidens*, *tridens*, *quadridens*, adjectiva ſunt. Cato cap. 10. Ruſt. *Rutra quinque, raſtros quadridentes duos.* Virg. 2. Georg. *Et duros jactare bidentes*: idem in Ciri; *Ferroque manus armata bidenti*; 5. Æneid. *Raſtriſque tridentibus*: ſic enim legi debet, non *ſtridentibus.* De Neptuno metaphorice dicitur, * *raſtrus tridens*, pro ſceptro. Virg. *Levat ipſe tridenti*: idem; *Non illi imperium pela-* Raſtrus

* *Raſtrus tridens*] *Raſtrus* non putem uſquam occurrere. Dicendum erat potius *Raſter* in Maſculino ſingulari ex Gloſſis Philoxeni. Vide Voſſium de Analog.

Digitized by Google

pelagi, ſævumque tridentem, ſed mihi ſorte datum. Poteris autem, ſi libet, quum de Neptuno dicitur, *ſceptrus*, vel *ſceptrum* ſupplere. Vide *Oves.*

Ratio. ,, [Catull. *Hoc ſalſum eſſe putas; fugit* ,, *te inepte*, ſubaudi *ratio:* idem; *Iſtud* ,, *quod modo dixeram me habere, Fugit me* ,, *ratio.* Plaut. Amph. *Fugit te ratio*, id ,, eſt, falſus fuiſti, erraſti.]

Ratio, vel res. Horatius; *Ad ſummam ſapiens uno minor eſt Jove.* Virg. *Hæc ſumma eſt, naviget*, ſupple *ratio.* Varro lib. 5. ling. Lat. *Ideo ratio putari dicitur, in qua ſumma ſit pura.* Cic. 2. Philip. *Quod quidem*
470 *erat magnum, de ſumma re diſſentientes.* Sic in *Expenſa*, & *Impenſa.*

,, [Plautus Truc. act. 4. ſc. 2. *Solus* ,, *ſummam hic habet apud nos*, ſubaudi ,, *rem*, id eſt, potiſſimus amator eſt domi ,, noſtræ. Prop. *In Veneris tabula* * *ſum-* ,, *mam ſibi ponit Apelles*, id eſt, præſtan- ,, tiſſimum operum ſuorum judicat eſſe Ve- ,, neris picturam. Plaut. Capt. act. 4. ſc. ,, 2. *Mihi rem ſummam credidit cibariam.* ,,Merc.

I. 37. Similiter *Sceptrus* unde habeat Sanctius, neſcio.

* *Summam ſibi ponit*] Sic Petronius p. 21. ed. Gonſal. *ſumma carminis diu penes Mopſum Thracem memorata eſt.* Sed & huc pertinent illa, quæ Livius habet XXIII. 12. *Summa fuit orationis.* Tum *Summa rerum, imperii, Belli, Reip. expeditionis*, quæ paſſim reperias.

Digitized by Google

„ Merc. act. 5. ſc. 6. *Ubi loci res ſumma*
„ *noſtra eſt publica.*]

Juvenal. Satyr. 5. *Sic Pedo conturbat*, *Matho deficit.* Martial. *Conturbabit Atlas*, ſubaudi *rationes*, Cic. Quinto fratri; *Ad quem ego reſcripſi, nihil eſſe, quod poſthac arcæ noſtræ fiducia conturbaret.* † *Conturbare*, eſt ſervorum, aut trapezitarum, cùm rationibus crediti paria non facere ſe ſperant. Hiſpane *Alcarſe.* Rationes.

„ [Cicero ad Attic. *E navi recta ad me* Regio.
„ *venit*, ſubaudi *regione*, vel *via.* Livius
„ 21. *Cum Alpes peteret, non recta regione*
„ *iter inſtituit, ſed ad lævam flexit.* Te-
„ rent. Phorm. *Eo recta via quidem illuc.*
„ Vide *Via.*

„ Cic. *Miſimus qui pro vectura ſolve-* Rem.
„ *ret*, ſubaudi *rem*, vel *argentum*, *pecu-*
„ *niam.* Plautus Curc. *Pugnis rem ſolvunt,*
„ *ſi quis poſcat durius:* idem Aulul. *Ubi*
„ *res ſoluta eſt omnibus.*]

Cic. 2. Philipp. *Teneſne memoria prætextatum te decoxiſſe*, ſupple *rem familiarem.* Rem familiarem.

In illis, *poſtquam*, *antequam*, * mihi videtur deeſſe *rem*, ut in *poſt quod*, deeſt Rem.

 nego-

† *Conturbare*] ſupplevit locutionem Terentius Eunucho V. 2. 30. *Ita mihi conturbaſti rationes omnes.*

* *Mihi videtur deeſſe rem*] Immo vero deeſt *Horam*, Vide me ad pag. 234.

negotium, niſi malis deeſſe, *finem*, ut in *Hactenus*. Vide *Finis*.

Res. *Paupertas eſt laudanda; avaritia eſt vituperanda*, ſupple *res:* nam adjectivum non reſpicit ſubſtantivum, ſi verbum in medio ſit: Verbi gratia; *Mors eſt bonum*, & *mors eſt bona*: illic deeſt, *negotium*, hic *res:* idem enim ſunt. Vide *Negotium.*

Res. *Bene eſt, bene habet; bene procedit;* ,,[*male eveniat;*] *bene vortat; bene conveniebat inter eos;* ſubaudi *res.* Terent. Adelph. *Quæ res tibi vertat male.* ,,[Sal- ,,luſt. Jug. *Sed ea res longe aliter, ac ra-* ,,*tus erat, evenit.*] Vide *Negotium.*

Res. Virgil. *Non opis eſt noſtræ,* ſupple *res.* Cæſar lib. 1. Civil. *Docent ſui judicii rem non eſſe:* ibid. *Nec ſui judicii, neque ſuarum eſſe virium diſcernere*, ſupple *res*. Vide *Negotium.*

,, [Apud Plautum legimus; *Non mihi* ,,*eſt operæ*, ſubaudi *res*. Eſt autem *Res o-* ,,*peræ*, non aliud quam *Opera:* ſicut *Res* ,,*voluptatum*, Plauto eſt *Voluptates:* Ita-
471 ,,que idem alibi dicit; * *Non eſt mihi o-* ,,*pera*, id eſt, non habeo operam, quam dare

* *Non eſt mihi opera*] Sic certe Merc. I. 1. 14. *Si opera eſt auribus, atque ad advertendum huc animum adeſt benignitas.* Verba, quæ mox Auctor tanquam ex Plauti Milite adfert, occurrunt in Mercatore V. 4. 30. Similiter Bacchid. III. 3. 18. *Nego tibi hoc annis*

„ dare tibi poſſim: ſimiliter idem in Mil. „ *Aliter ut facias non eſt copiæ*, ſubaudi *res*: „ in Aulul. autem dicit; *Nec ludos te facio, nec ſi cupiam, copia eſt*: & Capt. „ *Nec me Salus ſi vult ſervare poteſt, nec* „ *copia eſt*. Similiter dicitur; *Cura mihi* „ *eſt*, & *Cura eſt mihi*: & *Cauſa eſt*,

annis XX. fuiſſe copiæ. Ceterum non equidem rejicio hanc conſtructionis rationem, quam adfert Scioppius, ut videre eſt ſupra ad vocem *Pretium*. Quibus addo & iſtius generis locutiones, *Quanti eſt ſapere*: Ter. Eun. IV. 7. h. e. quanti negotii vel pretii res eſt ſapere. Et proinde accipio ſane, quod ad τὸ *operæ*, Sciopianam expoſitionem, ut *Non eſt mihi operæ*, ſimpliciter dictum, fit idem, ac *non eſt mihi aliquid operæ, quod tibi dem*. Quum Livius ait lib. IV. *Neque Conſulibus, quum tot bella imminerent, operæ erat id negotium agere*, vult dicere, id negotium non fuiſſe Conſulibus negotium operæ Suæ. Vide me ſupra ad dictam Vocem. Poſſum etiam ferre τὸ Copiæ ita exponi, ut *Hoc tibi non fuit copiæ*, idem fit quod *Hoc non fuit tibi res*, *copiæ* ſeu facultatis. At τὸ *Curæ*, & *Cauſæ*, haud dubie ſunt dativi. Nam primo ſimilis Dativi conſtructio frequentiſſima eſt. Pl. Mil. III. 1. 77. *Quibus me eſſe ſollicitudini*. Truc. 1. 2. 14. *Eſt iis pugnæ & virtuti de prædonibus prædam capere*. Sic ergo & Trin. III. 2. 3. *Si videatur hoc eſſe gloriæ aut famæ*. Sall. Jug. 69. *Civitas magna & opulens pœnæ cuncta aut prædæ fuit*. Porro eodem plane modo dicitur, *Hoc mihi curæ eſt*, & *Hoc mihi curæ habeo*. Sed & ne ullo modo dubites, Dativum eſſe etiam in priore locutione, clariſſima ſunt Ciceronis loca, quibus addit Adjectivum. Famil. VI. 2. *Tuas res omnes non minori mihi curæ eſſe, quam meas*. XI. 27. *Quid tibi majori curæ fuit, quam ut eſſem* &c.

„ pro, res cauſæ, ſeu cauſa. Cicero; *Quod „ non affuiſſes, valetudinem cauſa, non „ mœſtitiam fuiſſe.* Liv. lib. 38. *Cum Sci- „ pio excuſet morbum eſſe cauſa fratri, „ cur abeſſet, ſatis id ſibi videri Gracchus
472 „ reſpondit.* Poteſt tamen, *Cauſa*, in dan- „ di caſu dictum videri, pro quo alibi „ Livius in cauſa eſſe, uſurpat; ut lib. 40. „ *Non ſuam ſegnitiem, ſed vim morbi in „ cauſa eſſe, quo ſerius proficiſcerentur.*]

Res. Solebant antiqui peregrè advenientes ſic rogare; *ſatin' ſalva?* ſubaudio *res.* Terentius Eunuch. act. 5. ſc. 6. *Satin' ſalvæ?* Livius lib. 1. dec. 1. *Quærentique viro, ſatin' ſalva? minime, inquit Lucretia;* idem. lib. 10. *ſatin' ſalva? inquit L. Volumni:* „ [idem lib. 3. *Rogitans ſatin' ſal-*
473 „ *va eſſent omnia;* quo loco planum fit, * falli eos, qui, *Satin' ſalve*, ſcribunt.] Plau-

* *Falli eos, qui &c.*] Sine ullo dubio quam rectiſſime dicitur, *ſatin' ſalvæ,* ſcil. res tuæ ſunt? Neque tamen propterea auſim rejicere prorſus alterum illud, *ſatin' ſalve*? Quod utique eadem ratione & modo dici potuit, quo *ſatin' recte?* ut loquitur Terent. And. IV. 5. 9. Et *Rectene omnia?* de quo vide Briſſonium in Formulis. Et *ſatin' omnia ex ſententia?* quomodo Ter. Phorm. II. 1. 26. Intellige autem in his non *Agis*, vel *Agunt*, ſed *Res tuæ ſe habent.* Sic Ter. Eun. IV. 7. 30. *Ut tibi res ſe habeat.* Phorm. II. 4. 82. *Bene habent tibi principia.* V. 4. 1. *Lætus ſum, ut meæ res ſe habent, Fratri obtigiſſe, quod vult.* Plaut.

Digitized by Google

Plaut. Menech. act. 5. *Salva ſis: ſalvane?*
,, [Terent. Andr. *Me in tuis ſecundis reſpice*, ſubaudi *rebus*.

,, *Rus* ſubauditur, in *Paſcuum*. Lucret. 5. *Pandere agros pingues, & paſcua reddere rura*. Columella; *Anſer eſuriens mittatur in paſcuum*. Livius; *Lucus læta in medio paſcua habuit*. Similiter in *Arva* ſubauditur *rura*. Plaut. *Non arvus, ſed paſcuus eſt hic ager*.] Rus.

Dia-

Plaut. Caſ. II. 3. 30. *Opinione melius res tibi habeat tua*. Aul. I. 1. 8. *Scin', quomodo tibi res ſe habet*, Sall. Catil. 2. *Æquabilius & conſtantius ſeſe res humanæ haberent*. Cic. de Offic. II. 6. *Male ſe res habet, cum quod virtute effici debet, id tentatur pecunia*. Cœl. Famil. VIII. 8. *Recte hoc par habet*. Sic ergo etiam *ſatin' recte? ſatin' ſalve?* quum dicitur, intellige, *tibi ſe res habet*, vel *tuæ res ſe habent*. Et ſane ſic videtur locutus Plautus Sticho I. 1. 10. *Multa volo tecum loqui de re viri*. reſp. *ſalven' amabo?* h. e. *an ſalve ſe habet*. vel *Vir*, vel *Res viri?* Trin. V. 2. 53. *Satin' ſalve? dic mihi*. reſp. *Recte*. h. e. *an ſatis ſalve ſe res habet*; reſponſio eſt, *recte ſe habet*. Agnovit etiam hanc locutionem jam olim Donatus ad Terent. Eun. V. 5. 8. diſerte tradens τὸ *ſalve* Adverbium hic eſſe, & per Adverbia explicans. Sed & Appulejus, quod adverbialem hanc locutionem ſupplere voluit per τὸ *Agere*, licet forſan non ſatis recte id fecerit, eo ipſo tamen nobis quodammodo declarat, etiam adverbialiter eam eſſe prolatam. Qui ſequitur apud Sanctium locus Plauti ex Menæchmis, aliter ſe habet. Editur, *ſalva ſis, ſalvene advenio?* ſed legendum eſt, ut voluit Gronovius ad Stichum I. 1. 10. *Salva ſis, ſalvane* (per Dativum) *advenio?*

Sacerdotes. *Diales, Martiales, Quirinales, Salii*, & in reliquis hujuſmodi, quis non intelligit *ſacerdotes?*

Lupercalia, Bacchanalia, Terminalia, ,, [*Sueovetaurilia*,] ſubaudi *ſacrificia*, vel *ſacra*. Vide *Feſta*. Sed in *Bacchanales, Saturnales*, intellige *ludos*, vel *dies* Vide *Ludi*, ,,[Aſcon. in Divin. *Cenſores Sue-* ,, *ovetaurilia ſacrificia faciebant.*

Sacra. 474 ,,*Facere vitula, bove, agno*, ſubaudi ,, *ſacra*. Plaut. Stich. *Quot agnis fecerat?* ,, CR. *illa quidem nullum ſacrificavit.* Virg. ,, *Cum faciam vitula pro frugibus.* Sed & ,, Accuſativum efferebant. Hebræorum ,, more. Plaut. Aul. *Faciam fidei mulſi* ,, *fideliam.* Liv. 10. *Pocillum mulſi vovit* ,, *ſe Jovi facturum.*]

Salarium. Juvenal. Satyr. 6. *Sunt qui tortoribus annua præſtent*, ſubaudi *ſalaria*. Sueton. Tiber. *Sed & peculio conceſſo à patre, prabitiſque annuis, fraudavit per ſpeciem publici juris:* idem Claris Gramm. de Palæmone; *Quanquam ex ſchola quadringinta annua caperet.*

Scriptor. *Librarius* adjectivum eſt; ut, *librarium gummi*, apud Plin. & *cella libraria*. Cicero tamen abſolute dicit: ut, *mibi librarius mittat*, * ſubaudi *ſcriptor*. Horat. in arte

* *Subaudi ſcriptor*] Vel *ſervus*. Nec enim exiſtimandum

in arte; *ut ſcriptor ſi peccat idem librarius.* „[Varro 3. Ruſt. 2. *Scriba librarius libertus ejus, qui apparuit Varroni.* Vulgo *Amanuenſis.*]

Cic. Attic. lib. 1. *In ea Pompeji epiſtola, erat in extremo*, ſupple *ſcriptum:* idem; *Quod epiſtola librarii manu eſt*, ſubaudi *ſcripta*; idem; *Quæ quidem erant manu tua*, ſupple *ſcripta*, idem l. 16. epiſt. *Tu iſtic, ſi quid librarii mea manu non intelligent, monſtrabis*, ſupple *ſcriptum*. Scriptum.

„[*Sectura* ſubauditur, in *Ferrariæ*, „*Ærariæ*, *Argentariæ*, *Aurariæ*, &c. „Cæſ. 3. Gall. *Multis locis apud eos ærariæ ſecturæ ſunt:* & 7. Gall. *Apud eos „magnæ ſunt ferrariæ.* Liv. *Vectigalia magna inſtituit ex ferrariis, argentariiſque.* „Tac. Sectura.

dum eſt, quia alicubi *librarius ſcriptor* occurrit, ergo *ſcriptor* ſemper intelligendum, ubicunque *librarius* reperitur. Nam etiam ſervos habebant, qui libris Dominorum curandis præerant, ſed & deſcribendis. Sueton. Claud. 35. *Ne cujus comiti aut librario calamariæ aut graphiariæ thecæ adimerentur.* Servi hi erant, vel liberti. *Librarius* etiam pro mercatore librario apud Gellium V. 4. *Librarius in quodvis pignus vocabat*, qui paulo ante iſtic *venditor* librorum fuerat dictus. Cicero Orat. 2. in Rullum, *librarios* etiam diſtinguit a *ſcribis:* dum ait, *Ornat eos apparitoribus, ſcribis, librariis, præconibus, architectis.* Apud Gellium eodem loco etiam *libraria* occurrit pro libraria taberna. *Apud ſigillaria forte in libraria Ego & Julius Paulus conſederamus,*

,, Tac. *Aurarias ſibimet Tiberius ſepoſuit.*
,, Vulgo *Minera.*]

Securis. Virgil. *Crebriſque bipennibus inſtant.* Ovidius; *Sævamque inhibere bipennem,* ſupple *ſecurim.* Vide Feſtum, in *Anceps*; & Nonium Marcell. in *Bipennis*, qui citat ex
475 Varrone *Ferens ferream humero bipennem ſecurim.* ,,[Virgil. dixit, *ferro bipenni.*

Segetes. *,, *Segetes* ſubaudi in *Novales.* Virg. ,, 1. Georg. *Alternis tonſas ceſſare nova-* ,, *les.*]

Sella. Lucan. lib. 3. *Prætor adeſt, vacuæque loco ceſſere curules,* ſubaudi *ſellæ.* Liv. lib. 2. *Sella curuli ſepties ac vicies ſedit.* Juvenal. 10. *Atque illi ſellas donare curules.*

Senator. ,, [*Conſiliarius,* † ſubaudi *ſenator.* Plaut. ,, Epid. *Iam ſenatum in corde convocabo* ,, *conſiliarium.*

Sententia. ,, Virg. *Stat conferre manum Æneæ:* ,, *Stat caſus renovare omnes,* § ſubaudi *ſen-* ,, ten-

* *Segetes ſubaudi*] Potius pro diverſis Generibus, *Terras, Agros, Rura.* Feſtus *Novalis ager, novæ relictus ſementi.* Virg. Ecl. I. *Impius hæc tam culta novalia miles habebit.* ſcil. *rura.* Vide & infra Sanctium in voce *Terras.*

† *Subaudi ſenator*] Non omnes *Conſiliarii* ſunt Senatores. Etenim *Conſiliarii* ſunt etiam privatorum, tum ſingulorum Regum & Principum. At *Senatores* liberæ Reip. Proceres. Malim itaque intelligere *Homo.*

§ *Subaudi ſententia*] Non neceſſe ſubaudiri hic aliquid

Digitized by Google

„ *tentia*, vel *conſilium*: quandiu enim de-
„ liberatur, conſilium vacillat, & ſenten-
„ tia fluctuat; ubi certum ac ſtatutum eſt,
„ quod quis facere vult, conſiſtit conſilium,
„ & ſtat ſententia. Terent. Eunuch. *Stat*
„ *ſententia*; idem; *Pectore conſiſtere conſilii*
„ *nihil poteſt*. Cic. *Nec adhuc ſtabat, quo*
„ *potiſſimum me converterem: Modo nobis*
„ *ſtet illud una vivere in ſtudiis: Levatur*
„ *omnis cura, cum aut conſiſtit conſilium,*
„ *aut cogitando nihil explicatur.*]

Catullus; *Quum ſubito adfertur nuncius horribilis*, ſupple *Sermo*, vel *rumor*. Cæſar; *Ut talem nuncium attuliſſe viderentur*. Unde Plautus in Milite, *longinquus ſermo*, pro nuncio, dixit. Aliquando intelligitur *homo*, ut diximus ante. *Sermones perferri*, tritum eſt, „ [*Nuncius*, adje-
„ ctivum eſt. *Nuncium*, ſubaudi *verbum*,
„ vel *dictum*. *Nuncia*, ſupple *fama*. Virg.
„ *volitans pennata per urbem Nuncia fama*
„ *ruit*. Ovid. epiſt. Parid. *Uror*; *habes*
„ *animi nuncia verba mei: Prima fuit*
„ *vultus nuncia fama tui*. Liv. 5. *Vocis*
„ *nocturnæ, quæ nuncia cladis audita fue-*
„ *rit.*]

Sermo, vel rumor.

A pe-

quid. Actio illa, quæ Infinito exprimitur, *ſtare* dicitur, h. e. certo eſſe decreta. Patere eam locutionis rationem arbitror ſatis clare ex illo Ciceronis, *Modo nobis ſtet illud una vivere in ſtudiis*.

Servus. *A pedibus*, *à ſecretis* „ (*Circumpedes* ,) ſubaudi *homo*, vel *ſervus*, vel *famulus*,
476 vel *miniſter*. Sueton. lib. 1. *Philemonem à manu ſervum.* Terent. *Forte ibi hujus video Birrhiam*, ſupple *ſervum*. Cic. 3. Verr. „ [*Circumpedes autem homines for-* „ *moſos*, *ſuos eſſe dicebat.*]

Servus. Mart. *Eſſe ſat eſt ſervum*, *jam nolo vicarius eſſe.* Vicarius propriè eſt ſervi ſervus. Paulus de noxal. action. *Si ſervus tuus navem exercuerit, ejuſque vicarius ſervus* &c. Horat. *Vtque ſacerdotis fugitivus liba recuſo.* Idem; *Tu mediaſtinus*, ſupple *ſervus*: idem. lib. 2. ſatyr. 7. *Sive vicarius eſt, qui ſervo paret.* Et *Venales ſervos* intelligimus. Quinctil. lib. 8. cap. 2. Plaut. Aul. *Etiam introducere vel gregem venalium.* Et *Novitios*; Varro 7. ling. Latin. *Etiam novitii ſervi empti in magna familia.* „ [Similiter in *Major domus*, quod poſteriores in- „ duxerunt, *ſervus* ſubauditur. Donat. in „ phorm. act. 2. ſc. 1. *Columellæ apud vete-* „ *res dicti ſervi majores domus.*]

Seſtertium. Horat. *Callidus huic ſigno ponebam millia centum*, * ſupple *ſeſtertium*. Sic in illis, *debet decies*, *accepit centies.*

In

* *Supple ſeſtertium*] Quod in iſta quidem locutione accipi debet pro *ſeſtertiorum*. At in iſtis, *debet decies*, &c. intellige *ſeſtertium* ſingularis Numeri, neutrius Generis, Vide Gronov. de pec. vetere.

Digitized by Google

In dies, in naves, in milites, in viros, Singuli.
ſubaudi *ſingulos*. Horat. *Mutatur in horas*. 477
Juvenal. *Horreat, inque dies ſeptenis oderit horis*. Plinius; *Cinnamo pretia quondam fuere in libras denarium mille*. * Cic. & in illa, *in dies ſingulos*. „[Sic in Pandectis „*Quinis emti ſervi*, id eſt, ſinguli quin„que: ſic, *Quini ſolviſſent*, pro ſinguli „quinque.] Vide Vallam lib. 3. cap. 68. „[& Briſſon. in Parergis.]

Puteolanus, *Tarentinus*, *Iſſicus* ſupple Sinus.
ſinus. Crediderim deeſſe *ſinus*, quum Adria effertur maſculinè: nam mare ſinus eſt, & civitas in ipſo ſinu Adria dicitur, ſed effertur fœmininè. Silius lib. 10. *Stat humectata Vomano Adria*.

Virgil. *Coëant in fœdera reges*, † ſubau- Societas.
di *ſocietatem*. Cicero; *Utinam ſocietatem aut nunquam coiſſes, aut nunquam diremiſſes*: idem; *Cum parva ſquilla quaſi ſo-*

* *Cic. & in illa*] Credo hæc aliquid vitii ex officina contraxiſſe. Ita tamen etiam Salmanticenſis editio.

† *Subaudi ſocietatem*] Immo vero *coire ſocietatem* quando occurrit, dicitur per Ellipſin pro *Coire in ſotatem*, ut *Coire in fœdus* apud Virgilium. Sic *Convenire aliquem* omnino dicitur pro *convenire ad aliquem*, licet & hæc phraſis in paſſivam à Veteribus converſa ſit. Veluti Liv. I. 58. *Ab nuncio conventus fuit*. Cic. Famil. VI. 19. *Tantis doloribus afficitur, ut ſe conveniri nolit*. vide & ſupra de *Adire* pag. 318. & de *Ambulare* pag. 342. &c.

cietatem coit: idem pro Sext. *Societas coitur:* idem Ruffo; *Ad coëundam societatem periculi.*

Sol. *Oriens*, & *Occidens*, participia ſunt, in quibus abſolutè prolatis intelligitur *Sol.* Cæſar. 1. Gall. *Spectant in Septentriones, & Orientem ſolem Belgæ.* „ [Ennius; *A* „*ſole exoriente ultra Mæoti paludes.*] Plaut. Bacch. *Ante ſolem exorientem*: idem Menech. *Nunquam ad ſolem occaſum viverem.* Plin. lib. 21. cap. 17. *Ante ſolem occidentem.* Cicero in Somn. *Quis in reliquis orientis, aut obeuntis ſolis ultimis partibus.* & in XII. Tabul. *Sol occaſus ſuprema tempeſtas eſto.* Gell. lib. 2. cap. 2. *Poſt. ſolem occaſum.*

478

Sol. Plaut. Moſtell. *Hoc * die craſtini quum herus reſciverit.* Gellius lib. 10. cap. 24. & Macrob. lib. 1. cap. 4. Saturn. putant, *die craſtini, die priſtini, die proximi, die noni*, adverbia eſſe. Ego contendo deeſſe *Solis*, Vide *Dies*.

Solum. Virgil. in Moreto, *Fuſus erat terræ frumenti pauper acervus:* ibidem; *Et terra condit aratrum.* Æneid. 9. *Stant terræ defixæ haſtæ:* Æneid. 11. *Sternitur & toto projectus corpore terræ*: Georg. 2. *Terræ defi-*

* *Die craſtini*] Sic Pl. Men. V. 9. 95. *Vis conclamari auctionem fore? quo die?* M. SV. *die ſeptimi* ME. *Auctio fiet Menæchmi mane ſane ſeptimi.*

ræ deſigitur arbor: Corpora multa virum
terræ infodiunt. Ovid. 2. Metamorph.
Quum vellet terræ procumbere: „[& 5.
„ Metam. *Procubuit terræ mactati more ju-*
„*ci.*] Plinius lib. 14. cap. 21. *Infodiunt-*
que terræ tota. Apul. lib. 9. *Ille terræ con-*
cidit. Julius Rufianus, *Terræ*, inquit,
pro, in terra, poſitum eſt. Sed ego aſſero
deeſſe, *ſolum*; quia ſæpe legimus apud
Cicer. *ſola terræ*, & ſæpius apud Lucre-
tium; [Virgil. 1. Georg. *Terræ pingue ſo-*
„*lum fortes invertant tauri:* Varro 1. Ruſ-
„tic. 5. *Quæ ad ſolum pertinent terræ*,]
Saluſt. Jugurth. *Aliiſque generibus arbo-*
rum, quæ humi arido, atque arenoſo gignun-
tur. Sic legit Priſcianus in calce lib. 8. &
Aldus in Salluſt. & intelligunt *Loco*.
„[Virg. *Fuſus humi*. Ovid. *Proſternit*
„*humi juvenem*, ſubaudi *in ſolo*.] Silius
lib. 1. *Adfigunt proni ſqualentia corpora*
terræ. Vide *Terra*. [Subauditur quoque
„*Solum*, in hoc Cæſaris 4. Gall. *Cum*
„*illi aut ex arido, aut paulum in aquam*
„*progreſſi, audacter tela conjicerent:* ibid. 479
„*Noſtri ſimulatque in arido conſtiterunt*.
„ibid. *Naves in aridum ſubduxerat*. Vir-
„gil. *Impius hæc tam culta novalia miles*
„*habebit*, ſubaudi *ſola*; quod etiam ſub-
„auditur, in *Arva*: nam *Ager arvus*,
„ſicut & *paſcuus*, à Plauto in Trucul.

 di-

„ dicitur, * qui arvitur, id eſt, aratur: „ ſicut *duere*, eſt *dare*.

Sonus. „ In *ſuſurrus:* ſubauditur *ſonus*, cum „ ſit Adjectivum. Ovid 7. Metam. *Pro-„ crin adit, linguaque refert audita ſuſurra*, „ pro, *ſuſurrante.*]

Spatium. Virg. *In medio mihi Cæſar erit*, ſubaudi *ſpatio*, vel *loco*, „ [ut Servius no-„ tat in Æneid. 1.] Cæſar. 1. Civil. *Atque in hoc fere medio ſpacio tumulus erat.* Vide *Locus.*

Stabulum. „ [*Bubile, equile, ovile, ſuile*, ſubaudi-„ tur *ſtabulum:* manifeſte enim ſunt adje-„ ctiva. Itaque Plautus *Bubilem* dixit in Per-„ ſa, ubi ſupplendum eſt, *ſtationem*, vel „ *ſtabulationem*, vel *caulam*, quæ, teſte „ Servio, *eſt animalium receptaculum.*]

Stipendium, vel æra. *Meruit ſub Annibale*, ſubaudi *ſtipendium* vel *æra*: Vide Vallam lib. 4. cap. 110. Horat. *Hic meret æra liber Soſiis.* Ovid. 1. Amor. *Juſſit & in caſtris æra merere ſuis*: ibid. *Non decet imbelles æra merere Deos.* Turneb. lib. 25. cap. 18. ſcribit, *Donativum* eſſe adjectivum, † in quo

* *Qui arvitur h. e. aratur*] Immo vero ſimpliciter *arvus* ab *arando* deducitur, ut *paſcuus* à *paſco*, *vacuus* à *vaco*, *contiguus* à *contingo*, *mutuus*, à *muto*, *viduus* & *dividuus* à *vido* obſoleto & *divido*, *conſpicuus* à *conſpicio*, *continuus* à *contineo*.

† *In quo ſubaudiatur ſtipendium*] Intellexerim potius,

quo ſubaudiatur *ſtipendium*. Cic. pro Mur. *Meruiſſe vero ſtipendium in eo bello.*

,,[*Stridor* ſubauditur in *ſibilus*. Virg. Stridor.
,,*Venientis ſibilus Auſtri*: nam *Sibilus* ad-
,,jectivum eſt. Virgil. de ſerpentibus; *Si-*
,,*bila lambebant linguis vibrantibus ora.*
,,Serv. in 1 Æneid. *Proprie in funibus ſtri-*
,,*dor eſt*; *ſtridor autem eſt ſibilus*. Lucret. 480
,,5. *Zephyri ſibila*, ſubaudi *flamina*.

,,*Stuprum* vel *Flagitium* ſubauditur in Stuprum.
,,*Inceſtum*. Cicero de Aruſp. reſp. *Clo-*
,,*dium ex inceſto ſtupro emiſſum*: & pro
,,domo; *Inceſto flagitio & ſtupro polluit cæri-*
,,*monias.*]

Tabellæ vel codicilli.

Tabellæ olim à materia vel à numero foliorum nominabantur; ut, *eboreæ*, *citreæ*, *duplices*, *triplices*. Erant & *laureatæ*, quas Imperatores victoria potiti ad ſenatum mittebant. Ovidius 1. Amor. *Ergo ego vos duplices rebus pro nomine ſenſi.* Sueton. Aug. *Et Gallum prætorem in officio ſalutationis, tabellas duplices, veſte tectas tenentem.* Liv. lib. 5. dec. 5. *Ad foros publicos laureatas tabellas populo oſtendit*: ibidem; *laureatas literas* dixit. Apud Martialem tituli ſunt, *pugillares citrei*; *pugillares eburnei*; *pugillares membranei*, ſubaudi *codicilli*. Et Catul.

tius *æs*. *Donativum* certe & *ſtipendium* longe erant diverſa.

Catul. dixit, *noſtra pugillaria*, ſubaudi *codicilla*, vel *epiſtolia*. Vide *Literæ*.

Taberna. *Sutrina*, *piſtrina*, *medicina*, teſte „ [Var„ rone 7. de lingua Latin. &] Donato ad act. 4. ſc. 2. adjectiva ſunt, & deeſt *taberna*, „ [vel *ars*. Seneca epiſt. 90. *Pi„ ſtrinum* & *Sutrinum* dixit, * ſubaudien„ do *opificium*.] Plaut. *In medicinis*, *in tonſtrinis*, *apud omnes adeis ſacras:* idem, Curcul. *Sub veteribus*, ſubaudi *tabernis*. *Sub novis*, Varro lib. 5. ling. Latin. & Liv. lib. 2. & 25. Plin. lib. 25. cap. 12. Vide *Ars*.

Tabernaculum. *Auguſtale* eſt ducis tentorium: ergo † intellige *tabernaculum*. Quinctil. lib. 8. cap. 2.

Tabulæ. 481 *In duodecim*, quum legimus, facile *tabulis* intelligimus. Id adnotarunt Revardus, & alii. Cic. *Diſcebamus pueri duodecim*, *ut carmen neceſſarium*, *quas jam nemo diſcit*.

Talis, & tantus. *Homo illiteratus*, *ſed cui paucos antepo-nas*, ſubaudi *talis:* teſte Laurentio, & Linacro. Item in *Qualis*, & *Quantus*, deeſt *Talis*, & *Tantus*.

Pene-

* *Subaudiendo opificium*] Quidni potius *ergaſtulum*, *ædificium*, aut ſimile quid. Nam certe *piſtrinum* apud Comicos paſſim pro loco ponitur, in quo fruges moluntur, & panis conficitur.

† *Intellige tabernaculum*] Idem intellige, quoties occurrit *prætorium*. Vide infra *Tentorium*.

Digitized by Google

Penetrale quum abſolute ponitur, *tectum* deſideratur. Virg. 1. Georg. *Sæpius & tectis penetralibus extulit ova.* Idem; *Penetralia tecta.* „[Vide *Culmen.* In *Lacunar*, quod eſt *Lacunare*, ſubauditur „*tegmen.* Tecta, vel Tegmina.

„*In poſterum providére*, ſubaudi *tempus* „vel *diem.*]

Terent. Hecyr. *Illic non licebat niſi præfinito loqui*, † ſubaudi *tempore*, teſte Donato. Idem, Andr. *Prope adeſt, quum alieno more vivendum eſt mihi.* „[Ovid. l. „4. Triſt. eleg. 8. *Nunc erat, ut poſito* „*deberem fine laborum Vivere, me nullo* „*ſollicitante metu*, ſubaudi *tempus.* Liv. „21. *Galli cum ad id dubios ſervaſſent ani-* „*mos, coacti ad vindices declinant.* Cæſar „1. bell. civ. *Quoniam ad id tempus facul-* „*tas colloquendi non fuerit:* & lib. 4. *Hæc* „*ad id tempus Cæſar ignorabat.* * Similiter „in *Adhuc*, pro, *adhoc*, ſubauditur *tem-* „*pus.* Terent. Eunuch. act. 3. ſc. 5. *Nunc* „*eſt profecto, interfici quum perpeti me poſ-* „*ſum*; ſubaudi, *tempus illud.* Cicero; „*Nunc ipſum ſine te eſſe non poſſum*; „ſub- Tempus

† *Subaudi tempore*] Quidni potius *Modo*? ſic certe ego cenſeam.

* *Similiter in Adhuc*] De hac Voce vide ſupra ad vocem *Factum*, & cap. ult. ſuperioris Libri ad vocem *Quanquam*, pag. 534. De ſequenti locutione *Eſt, quum* Vide ad Vocem *Libido.*

„ † ſubaudi *ad hoc tempus*, ut ſignificet, nunc „ hoc ipſo temporis articulo: *ipſum* quippe „ *tempus* dicitur, quo nullum dari poteſt „ oportunius. Lucret. 1. *Ut nubendi* „ *tempore in ipſo Hoſtia concideret mactatu* „ *mœſta parentis*, pro quo dici poteſt,
482 „ *tunc ipſum*, ſive *ad ipſum nubendi tem-* „ *pus*.] Sic dicimus; *Non ignara futuri*; *Sero ſapiunt Phryges*; *Optato advenis*. Virgil. *Impius ex quo Tydides*; idem; *Ex illo fluere ſpes Danaum*: idem; *Collecta fatigat edendi ex longo rabies*: idem 1. Æneid. *Tempore jam ex illo*, Plaut. Moſtel. *Velut horno meſſis magna*: & apud Nonium; *Horno curari*. Cicero Catil. 1. *Quibus te brevi tempore confectum eſſe ſenties*. Horat. *Lætus in præſens animus*: idem in arte; *Et præſens in tempus omittat*. „ [Plin. paneg. *Quot non in præſens tantum*, „ *ſed in æternum repreſſiſti*, ſubaudi *tempus*, „ vel, *ævum*.] Cicero pro Balbo; *Ante hoc tempus*. *Quid, ante expectatum?* idem 1. Catil. *Si minus in præſens tempus, at in poſteritatem impendeat*: idem Verr. *Brevi poſtea mortuus eſt*. „ [Lucret, *in perpe-* „ *tuum*,

† *Subaudi ad hoc tempus*] Mira profecto inperpretatio, ut *ipſum* abſolute poſitum pro *ad hoc ipſum tempus* cenſeatur. Vellem locum Ciceronis notaſſet Scioppius. Nec enim dubito, quin aliter ſit exponendus.

Digitized by Google

„ ſubaudi *tempus. Perpetuo*, ſubaudi *tem-*
„ *pore*. Martial. *Nil agis, & ſerum eſt a-*
„ *lium mihi quærere regem*, ſubaudi *tem-*
„ *pus*.] Virgil. *Per ſudum rutilare vident:* idem; *Viſa ſub obſcurum Lunæ*. Cicero; *Horologium mittam, & libros, ſi erit ſudum*, ſubaudi *tempus:* nam *ſudum* vocabant quaſi *ſine udo:* poteſt & deeſſe *cœlum*.

Poſt illa, poſtea, antea, præterea, antehac, poſthac, vel *poſt hæc*, ſubaudi *tempora*, vel *negotia*. Terent. Eunuch. *Tute ſcis, poſt illa quam intimum habeam te*. Cicero; *poſt illa tempora quicunque remp. agitavere*. Sic *quapropter*, id eſt, *propter quæ*. Tempora.

Erit, quum feciſſe nolles, ſubaudi *tempus*. „ [*Jam aderit, cum ſe quoque oderit*.] Virgilius; *Turno tempus erit magno quum optaverit emptum Intactum Pallanta*. Cic. pro Milone; *Erit, erit illud profecto tempus, & illuceſcet ille dies*. Plaut. Aulul. *Hanc domum multos annos eſt quum poſſideo*, id eſt, * eſt tempus, quum poſſideo mul- Tempus.

* *Eſt tempus &c.*] Immo vero ſenſus eſt: Eſt jam tempus multorum annorum, quum poſſideo hanc domum. *Multos annos* refertur ad *Eſt*, non ad *Poſſideo*. Sic Pl. Perſa I. 3. 57. *jam ſex menſes eſt, quum huc veuit*. De locutione ipſa *Eſt quum*, Vide ſupra ad Vocem *Libido*.

483 multos annos hanc domum. Horat. *Præſens in tempus omittat.* Vide Lambinum.

Tempus. ,, [*Hoc noctis, hoc ætatis, id ætatis*, ſup-
,, ple *ad*, vel *circa tempus*, vel *in tempus*:
,, item *in præſens tempus*, pro præſenti tem-
,, pore. Similiter *hoc noctis tempus* pro hoc
,, noctis tempore dicetur. Plaut. Aſin. *Ibi*
,, *ad hoc diei tempus dormitaſti*: idem Men.
,, act. 5. ſc. 2. *Hic ergo uſque ad veſpe-*
,, *ram, ſaltem intromittar domum.* Cicero;
,, *Ad quam diem redibit.* Cæſar; *Miſſo ad*
,, *veſperam Senatu.* Livius lib. 5. *Ad æſta-*
,, *tem de integro exſudandus erit labor*, id
,, eſt, circa tempus æſtatis, veniente æſta-
,, te; Cic. 3. ad Quint. frat. epiſt. 5.
,, *Noſtrum hoc tempus ætatis forenſi labore*
,, *jactari*, pro quo dicere poterat, nos hoc
,, ætatis jactari. Plaut. Trinum. *Denique*
,, *diei tempus non vides?* Cicero 1. de leg.
,, *A primo tempore ætatis juri ſtudere te me-*
,, *mini.* Terent. Hecyr. *Dum ætatis tempus*
,, *tulit, perfuncta ſatis ſum.*]

Domi, bellique clarus, * ſupple *tempore*: nam *domi*, apud antiquos pro pace, aut

* *Supple Tempore*] Nihil minus. Nec *domi* ſignificat pacem aut quietem, ſed patriam cujuſque, h. e. ſuæ domi locum ſeu terram. Et propterea non tantum *belli* opponitur τῷ *domi*, ſed & alia. Cic. Famil. III. 10. *Exiſtimationem ejus oppugnare in provin-*

aut quiete uſurpabatur, ut ſæpè apud Livium; nunc vero, quum dicimus *domi eſt*, deeſt *in ædibus*, ut diximus. *Militiam belli*, dixit Columella in præfatione. 484

„[Liv. 34. *Daret talenta centum in præſenti, & quinquaginta talenta in ſingulos annos, per annos octo*; ſubaudi *tempore*. „*Brevi ſenties*; *Optato advenis*; *ſero ſapiunt*; ſubaudi *tempore*.]

Iovem lapidem jurare, in adagiis rectè explicat Eraſmus; ſed ſyntaxin pauci intelligunt. Tenens;

vincia, cujus laudem domi defenderis. VIII. 1. *Quam gratum peregrinantibus ſit, minimarum quoque rerum, quæ domi gerantur, fieri certiores*. Nepos Milt. 4. *Domi creati X. prætores* h. e. non in paco, (erat enim graviſſimum bellum) ſed in patria Urbe, oppoſita auxilio foris à Lacedæmoniis petito. Florus I 7. *Quum ſævitiam domi fatigaſſet, tandem in hoſtes converſus eſt*. Et Cap. II. *Ut populus, qui foris dominabatur, ſaltem domi ſerviret*. Adde & II. 1. Intelligi autem in his arbitrer *in loco*, vel, ut mox in τῷ *Humi* intelligit ipſe Sanctius, *in terra*, vel denique *in rebus*. Cic de Offic II. 24. *Quibuſcunque rebus vel belli vel domi poterunt, augeant Remp. imperio, agris*. Similiter etiam pro familia cujuſque in hac Elipſi ponitur, & *publico* opponitur Tacitus Ann. III. 33. *ſe, quæ in publicum ſtatueret, domi ſervaviſſe* h. e. in ſua familia, dum uxorem non duxit ſecum in provinciam. Cap. 70. *Quod egregium publicum & bonas domi artes dehoneſtaviſſet*. h. e, privatas artes, quæ erant ſcientia juris, privatim culta. Sic & Plautus Caſin. II. 3. 8. *Hanc ego de me conjecturam domi facio magis quam ex auditis*. Et Mil. Glor. II. 2. 36. *Domi habet animum falſi æquum, Domi dolos*. h. e. apud ſe, quaſi in rebus ſuæ Domi.

Digitized by Google

ligunt. Integrum eſt; Lapidem ſiliceem *tenentem* jurare per Jovem. Verba Feſti ſunt; *Lapidem ſilicem tenebant juraturi per Jovem, hæc verba dicentes; ſi ſciens fallo, tum me Dieſpiter*, &c. Sic Turnebus lib. 30. cap. 23.

Tentorium. *Erat in prætorio*, * ſubaudi *tentorio*, vel *tabernaculo*: nam *prætorius vir* dicitur, & *navis prætoria*. Vide Aſcon. Pæd. 4. Verr.

Tentoria, vel pelles. Virg. *Hic ſævus tendebat Achilles.* Ovid. *Illic Æacides, illic tendebat Ulyſſes*, deeſt *tentoria*, vel *pelles*.

Terra, vel domus. *Reliquit patriam*, ſubaudi *terram*, vel *domum*. Solin. cap. 22. *Relicta domo patria.* Plaut. Stich. *Quia vos in patriam domum rediiſſe video.* Virgil. *Et patria decedens ponere terra.* Sal'uſt. Jugurth. *Exſul patria domo, ſolus*: idem; *Extorris patria domo.* ,, [† In *Vinea* quoque, ſubauditur ,, *terra*.]

Terræ; vel rura. Virg. *Alternis etiam tonſas ceſſare novales*, ſubaudi *terras*. *Alexander Tyrum continenti annexuit*, ſupple *terra*: nam ſic dicimus, *imber continens*; *labor continens*; & *ædificia continentia*. ,, [Varro, citante ,, Chariſio; *In terra continenti*.] Quum Vir-

* *Subaudi Tentorio, vel Tabernaculo.*] Vel *Caſtro*. Vide quæ diſputavi contra Ulricum Huberum de *Prætorio*.

† *In vinea quoque*] Vide quæ notavi ſupra ad vocem *Hortus*.

Digitized by Google

Virgil. dixit, *Culta novalia*, intellige *arva*, vel *negotia*.

Jacet humi, pone humi, ſubaudi *in terra humi*: nam *terra* dividitur in *humum*, & *aquam*. D. Auguſtinns loquens de Varrone, lib. 7. de Civit. Dei. cap. 6. ſic ait; *Sed ut plures etiam introducat, adjungit mundum dividi in duas partes, cœlum, & terram: & cœlum bifariam, in æthera, & aërem, terram vero in aquam, & humum. Terra* igitur latius patet, quàm *humus*; etiamſi idem Varro dicat in libris de ling. Latin. *Terra, ut putant, eadem & humus*: nam hoc non ex ſua, ſed ex aliorum opinione dicit. Vide *Solum*. **Terra.** 485

Sumpſit prætextam, ſubaudi *togam*. Cicero 3. Verr. *Neque te commovebat, quod ille cum toga prætexta, quam quod ſine bulla venerat.* Livius lib. 4. dec. 4. *Toga prætexta.* **Toga.**

Antiquitus ad nomina virorum Rom. adhibebatur tribus; ut, *C. Septimius Quirina. M. Oppius Terentina*, ſupple *ex tribu*. Horat. *Hic multum in Fabia valet, ille Velina.* Vide Aſcon. Pæd. „[& Serv. „in 3. Æneid. **Tribus.**

„*Tuba* ſubauditur in *Buccina*, ſi Ca„pro Grammatico credimus, qui *Bucci„num* ait *eſſe canorem ex tuba buccina edi„tum.*] **Tuba.**

Vis.

Vada Oppon. Altum. Virgil. 1. Æneid. *In brevia & Syrtes urget*, ſubaudi *vada*. Senec. in Hercul. Fur. *Deprenſus hæſit Syrtium brevibus vadis.*

Vas. Auſonius; *Fictilibus fama eſt cœnaſſe Agathoclea regem.* Juvenal. *Sed nulla aconita bibuntur fictilibus*, ſubaudi *vaſis*, vel *teſtis*. Martial. *Sic Arretina violant Cryſtallina teſtæ.* Virgil. *Virgea ſuggeritur coſtis undantis aheni*, ſubaudi *vaſis*. Valer. Maxim. lib. 4. cap. 3. *Fictilia ſe in ejus menſa vaſa vidiſſe.* Sic *Corinthia vaſa*, ut *Corinthia æra*, ſic etiam *atramentarium* dicimus, ſubaudientes *vaſculum*.

Ventus. 486 Virgilius; *Creberque procellis Africus*, ſubaudi *ventus*. Cicero 1. Natur. *Volucres angues vento Africo invectas.* Sic. *Favonius*, *Subſolanus*, &c.

Verba. Terent. *Quid multis moror?* idem; *quid multis?* idem; *Paucis te volo*, ſubaudi *verbis*. Cic. *ſed hæc ſatis multa, vel plura potius.* Terent. *Dictum ſapienti ſat eſt.* Cic. *Tuo liberto pluribus verbis ſcriptas pridie dederam.* Plaut. Curcul. *Reſpondit mihi paucis verbis.* Ovid. *Ego ſum qui juſta per auras Verba patris porto.* Vide *Præire verba*, apud Adrianum Cardinalem.

Veſtes. Quum abſolutè dicimus, *ſericas*, *bombycinas*, *undulatas*, intelligimus *veſtes*: „[ſicut *Veſtimenta*, cum legimus *Pexa*, „ *Tri-*

„*Trita*, *Mutatoria*, *Lugubria*. Seneca; „*Quædam matres amiſſis filiis impoſita lu-* „*gubria nunquam exuerunt.*]

Terent. *Cur non recta introibas?* idem; *Hac, illac circumcurſa*, ſubaudi *via*. *Hactenus*, *Quatenus*, *Eatenus*; ſcil. *via*. Virgilius Æneid. 5. *Hac Trojana tenus fuerit fortuna ſecuta.* Terentius Phormio; *Eo recta via equidem illuc:* idem Heaut. *Imo ut recta via rem narret ordine.* „[Plaut. „Caſ. *Ubi intro novam nuptam deduxi via* „*recta, clavem obduxi.*] Cic. *Recta via pergere in exſilium.* Vide *Finis*, & *Regio*. Via, vel Regio.

Horat. *Minus eſt gravis Appia tardis*, ſubaudi *via*. Juvenal. *Dum pervolat axe citato Flaminiam.* Cic. 2. Catil. *Aurelia via profectus eſt.* Via.

Plaut. Caſ. Si *tu jubes*, *inibitur tecum*, * ſupple *via*. Virgil. *Decus hoc inibit te conſule ô Pollio*, ſupple *viam*: „[idem „Georg. 3. *Primus & ire viam, & flu-* „*vios tentare minaces Audet.*] Sic, *ineunte vere*, *ineunte ætate*, ſubaudi *viam*. Cicero pro Muræn. *Inite viam: præſto aderat ſapiens ille, qui inire viam doceret: redito* Via. 487

* *Supple via*] Immo iſto certe loco, qui eſt Caſ. III 6. v. ult. non *Via*. ſed *Domus*. Quomodo autem hæc locutio, *inire viam*, *domum*, &c. ſit expedienda, ſatis ſuperque oſtendimus pag. 142. & ſeqq.

redite viam: eodem duce redibant. Vide *Iter.*

Vicibus. „[*Alternis* , ſubaudi *vicibus.* Virgil. „*Alternis dicetis, amant alterna Camœnæ.* „Seneca; *Alternæ inter cupiditatem & pœ-* „*nitentiam noſtram vices ſunt.*]

Vinum. Ovidius 4. Faſt. *Præmia de lacubus proxima muſta tuis*, ſupple *vina. Muſtum,* inquit Nonius, *non ſolum vinum, verum novellum quicquid eſt, rectè dicitur.* Nævius Gymnaſt. *Utrum eſt melius, virginem an viduam uxorem ducere? virginem, ſi muſta eſt.* Cato cap. 114. Ruſt. *In vinum muſtum veratri atri manipulum conjicito.* Plautus *muſtam juvencam* dixit. In nomine quoque *merum*, deeſt *vinum:* „[nam „& *Mera aqua* dicitur. Ovid. 15. Meta- „morph. *Gaudetque meris abſtemius undis.* „Idem; *Haud aliter titubat, quam ſi* „* *mera vina bibiſſet.*] Virgil. *Hic duo rite mero libans carcheſia Baccho.* Deeſt & in illis, „[*Calenum, Cæcubum, Alba-* „*num,*] *Falernum, Fundanum, Campanum, Maſſicum, Vejentanum.* Petron. Arbit. *Vino etiam Falerno inundamur.* „[Ho- „rat. *Qui miſcet fæce Falerna Vina: Maſ-* „*ſica ſi cœlo ſupponas vina ſereno: Plenus* „ *Alba-*

* *Mera vina bibiſſet*] Sic Plaut. Amph. I. 1. 274. *Vini meri hirnea.* Sticho I. 3. 116. *Vinum ſubmerum.*

,, *Albani cadus: Cæcuba dignior*; & lib. 1.
,, Oda 31. *Premant Calena calce, quibus*
,, *dedit Fortuna vitem.* Sic ibi lego: † nam
,, vulgatum, *Falce*, eſt abſurdiſſimum:
,, quomodo enim falce premantur vina Ca-
,, lena? *Calce premere*, eſt calcare, preſſa-
,, re: idem; *Vina Torquato conſule preſſa:* 488
,, *Preſſum Calibus ducere Liberum.* Propert.
,, *Et nova preſſantes inquinet uva pedes.* Ti-
,, bul. *Preſſaque veloci candida muſta pede.*
,, Ovidius; *Stabat & Auctumnus calcatis*
,, *ſordidus uvis.*]

Conjux meus, ſubaudi *vir*; *Conjux mea*, ſupple *uxor*: *Conjux* enim, (ut *conſors*, & *compar*) adjectivum eſt. *Iuges*; inquit Feſtus, *ejuſdem jugi pares*; *unde & conjuges*, *& ſejuges. Injuges boves*, *vel beſtiæ.* (Macrob. lib. 3. cap. 3. Satur.) *quæ nondum jugum paſſæ ſunt.* Apulejus; *Quinque conjuges copulæ iis ordinatæ vicibus attinentur:* idem 7. Metam. *Nec iſtud pu-*

Vir, vel uxor.

A a a *duit*,

† *Nam vulgatum Falce &c.*] At tu videſis Torrentii notas ad iſtum Horatii locum, & ſic deprehendes, recte legi *Calena falce*, quâ Horatius non *vina*, ſed *vitem premi* ait h. e. putari. Eſt enim iſtic τὸ *Calena* ſexti caſus. Adde Ovidium Metam. XIV. 629. *Rus amat*, *& ramos felicia poma ferentes. Nec jaculo gravis eſt*, *ſed adunca dextera falce. Qua modo luxuriem premit*, *& ſpatiantia paſſim Brachia compeſcit.* Ubi itidem vides. *Falce premi luxuriem* arborum, æque ac apud Horatium & Virgilium à Torrentio allatum.

duit, me cum meo famulo, meoque vecto-re illo equo factum conſervum, atque conjugem. Iugales annos dixit Martialis libro 10. Virgil. in hortulo; *Fœcunda vitis conjuges ulmos gravat.*

Vir, vel uxor. Eadem eſt ratio in *maritus* & *marita,* ut ſubaudiatur *vir*, vel *uxor. Maritus* eſſe adjectivum multa probant teſtimonia: legimus enim *per maritas domos; thoros maritos; marita ſacra; Venerem maritam; legem maritam.* Catull. *Vitis ulmo conjuncta marito;* ubi *ulmus* maſculine poſitum eſt. Cato in Ruſt. *Arbores facito uti bene marita ſint.* Plinius lib. 17. cap. 11. *Maritas ulmos Auctumno ſerere utilius.*

Viri, vel fœminæ. *Majores, minores, optimates, magnates, primates, ædiles,* ſubaudi *viri*, vel *fœminæ.* Cicero Trebat. *Optimates matronæ.* Catullus; *Primores Argivorum.* Plaut. Stich. *Ergo oratores populi, ſummates viri, ſummi accumbent, ego infimatis infimus.* „[Livius 6. in fine; *Ut duos viros* „*ædiles ex patribus Dictator populum roga-*„*ret.*] Vide, Homines.

Vir; vel fœmina. *Pater tuus eſt bonus*, ſupple *vir; mater tua eſt optima*, ſubaudi *fœmina.* Cic. *Matrem tuam, optimam fœminam.*

489 Vir, vel homo. Horat. *Dii bene fecerunt, inopis me, quodque puſilli Finxerunt animi;* ſupple *virum*, vel *hominem.* Sic in illis; *Plato fuit mag-*

magni ingenii, variaeque doctrinae: Ariſtoteles fuit diverſæ factionis. Sueton. *Caſſium diverſæ partis conſpexit.* Horat. *Notus in fratres animi paterni.* Cic. *Neque te monere audeo præſtanti prudentia virum, neque confirmare maximi animi hominem.*

Rudem accipere, ſupple *virgam*, id eſt, libertate donari: unde *rude donatus.* Virga autem illa erat rudis & impolita: * alio nomine, *vindicta* ſeu *feſtuca* dicebatur. **Virga.**

In *Agere*, & *peragere*, & *Tractare*, ſæpe deeſt *vitam* vel *ætatem:* quod notius **Vitam.**

 eſt

* *Alio nomine Vindicta*] Auctor noſter duo diverſa confundit *Rudem*, & *Vindictam* ſeu *Feſtucam*. *Rudem* accipiebant gladiatores, non, ut libertate donarentur, ſed ut ſolverentur gladiatoria neceſſitate decertandi in harena. Unde vetus Scholiaſtes Horatii: *Rudis eſt Virga, quæ dabatur gladiatori in ſignum miſſionis artis gladiatoriæ.* Dimiſſi vero & rude donati plerumque fiebant laniſtæ in ludo gladiatorio. At *Vindicta* erat virga, qua Prætor ſervos in libertatem mittendos percutiebat, atque hoc modo libertatem juſtam illis conferebat. Porro *Rude* donabantur illi ipſi gladiatores, qui ſolvebantur exercitio artis gladiatoriæ, ut ea virga deinceps in ludis inſtruerent, & coërcerent tyrones. *Vindicta* vero dabat libertatem ſervis, non donabatur manumittendis, quin illi eâ ter quaterque percutiebantur. Horatius Sat. II. 7. *quem ter vindicta quaterque Impoſita, haud unquam miſera formidine, privet.* Et l. 14. Dig. de Manumiſſ. *Imperator quum ſervum manumittit, non vindictam imponit, ſed quum voluit*, &c. Hinc pro manumiſſione Cic. pro Rabir. *Servos metu ſuppliciorum benignitas, Dominorum una vindicta liberat.*

eſt, quàm ut indicari conveniat. „[Hor„rat. *Vitamque ſub dio, & trepidis agat* „*in rebus.* Cic. *Mihi videor eorum con*„*ſuetudinem uſu, tractandoque cognoviſſe,* „† ſubaudi *vitam*, vel *tempus*: idem; *Vi*„*ta alicubi honeſte tractata: reliquum tem*„*poris ſpatium ab utroque diſſimili ratione* „*tractatum.* Lucret. *Vulgivago vitam tra*„*ctabant more ferarum.*

Unguentum. 490 „In *Nardinum*, *Telinum*, *Amaraci*„*num*, & ſimilibus, deeſt *unguentum.* „Jul. Cæſar; *Corpus ſuavi Telino ungi*„*mur*, id eſt, unguento, * quod confi„citur in Telo inſula. Lucret. *Denique a*„*maracinum fugitat ſus, & timet omne* „*Unguentum.* In *Olivo* ſimiliter *unguen* „ſubaudimus. Horat. *Ungor olivo.*]

Urceus. *Aqualis*, & *aquale*, ſicut *Aquarius, a, um*, quod ad aquam pertinet. Plaut. *Dato aqualem cum aqua*, ſubaudi *urceum.* Varro; *aqualis ab aqua.* „[Matius apud A„gell. 10. cap. 24. *Aquarium urceum u*„*nicum domi fregit.* Plaut. Mil. act. 3.

ſc.

† *Subaudi Vitam vel Tempus*] Immo vero heic potius intellige *Ea*, quorum ſcil. conſuetudinem ſe dicit cognoviſſe.

* *Quod conficitur in Telo inſula*] ſed nomen accepit æque, ac ipſa inſula, a Τῆλις, quod notat *Græcum fœnum*, & iſtic naſcebatur potiſſimum atque in hoc unguento adhibebatur. Vide Plinium Nat. Hiſt. XIII. 1. & ibi Harduinum, ut & Salmaſium Exerc. Pl. pag. 466. extr.

„ ſc. 2. *Aqualem* in fœminino dicit, ubi „ ſubauditur *amphora*, vel *hama.*]

Narbo ex terminatione maſculinum eſt; ut, *Sulmo* & *Hippo*, vel *Hippon*. Sed *barbara Narbo*, ſubaudi *urbs*: *magna Tarentum*, ſupple *urbs*; *magnum Tarentum*, ſubaudi *oppidum*. Plinius; *Cydnus Tarſum liberam urbem procul à mari ſecans*. Livius 7. Maced. *De Solois urbe, quæ in Cilicia eſt, egerunt*: idem lib. 3. dec. 1. *Antium, propinquam, & opportunam, & maritimam urbem, coloniam deduci poſſe*. Plin. *Volſinii, oppidum Tuſcorum opulentiſſimum*. Juſtin. lib. 3. *Byzantium, nobilem & maritimam urbem*. Pompon. Mela; *Non longè ab Ilio, urbe fama excidii*, &c. Urbs, vel oppidum.

In nominibus urbium, provinciarum, & inſularum, ſi ſit genitivus, deeſt *urbs*, vel *oppidum*, *provincia*, *inſula*, vel *locus*; ut, *Romæ natus*, *Ægypti nutritus*, *Siciliæ ſepultus*. Neque enim vera docent Grammatici, quum ex hac doctrina nomina provinciarum & inſularum excludunt.

Varro lib. 1. cap. 7. Ruſt. *Itaque Cretæ ad Gortyniam dicitur platanus eſſe*. Cic. in Verr. *Siciliæ quum eſſem*: idem Attic. *Quum Corcyræ epulati eſſemus*. Virg. 3. Æneid. *Aut Cretæ juſſit conſidere Apollo*. Valerius Maxim. lib. 4. cap. 1. *Duos egre-* Urbs, &c. 491

giæ indolis filios ſuos a Gabinianis militibus Ægypti occiſos cognovit. Salluſtius Jugurth. *Romæ, Numidiæque facinora ejus memorat.* Sed jam quod deſiderari contendimus, oſtendamus. Cicero pro Flacco; *Nam honeſtior eſt civitas Pergamena, quam Smyrnæ?* idem Attic. lib. 5. *In oppido Antiochiæ:* idem 4. Philip. *Albæ conſtiterunt, in urbe opportuna:* idem pro Arch. *Antiochiæ, loco celebri:* idem pro Rabir. *Sed Neapoli in celeberrimo oppido:* idem 7. Verr. *Cujus duo fana duabus in inſulis poſita ſociorum, Melitæ, & Sami.* Homer. 6, Odyſſ. κατὰ ἄϛυ ἰθάκης. Virg. *Quis Trojæ neſciat urbem?* idem, *urbem Patavi*, & *urbem Butroti* dixit: & 6. Æneid. *Mediamque per Elidis urbem:* ſic enim legendum, non, *mediæque.* Palladius; *In oppido Cumarum.* Sed ſi licet dicere, ut Scaliger annotavit, *urbs Spartana,* & *oppidum Tarentinum,* cur non licebit, *urbs Spartæ,* & *oppidum Tarenti?* Cur etiam non dicam; *Natus eſt Toleti, celeberrima Hiſpaniæ Urbe?* Virgil. 10. Æneid. *Hic locus urbis erit.* [Horat. *Non eſt aptus equis Ithacæ lo-„cus,* pro, non eſt Ithaca equis apta. Vi-„truv. procem. lib. 1. *Nobili Græcorum „& ampla civitate* * *Epheſi, lex dicitur „conſtituta.*]

Cic-

* *Epheſi*] Sic Tacitus Hiſt. II. 1. *Ubi Corinthi, A-*

Cicero; *Omnino ſemiſſibus magna copia eſt*, ſupple *uſuris*. Sic *dextantes*, *beſſes*, *centeſimæ* Uſuræ

Conſulo tibi, *proſpicio tibi*, † ſubaudi *utile*, vel *commodum*. Cicero in paſſivo dixit; *Ego tibi ab illo conſuli mallem*. Utile 493

Nupſit regi, ſupple *vultum*, vel *ſeipſam*: *Nubo* enim propriè *operire* ſignificat; & novæ nuptæ flammeum ante oculos ferebant ob pudorem. „[Caper de Orthogr. *Muli-* „*er nubit*, *quia pallio obnubit caput genas-* „*que*.] Vultum

Lucan. lib. 2. *Liceat ſcripſiſſe Catonis Marcia*, ſubaudi *uxor*. Sic *Tullia Ciceronis*, ſubaudi *filia*. Vide *Filius*, vel *Servus*. Uxor.

Achaiæ Urbe, *certos nuncios accepit*. Adde etiam quæ tradita ſunt ſupra pag. 188.

† *Subaudi utile*] Immo vero nihil in Verbo *Conſulere*. Eſt enim hoc verbum ejuſdem naturæ, cujus *conſultare*, & proinde ſignificat ſimpliciter, deliberare de re aliqua, quærendo conſilium. Cum itaque dicitur, *Conſulo tibi*, ſignificatur, me tua gratia & in tuam rem conſulere, ſeu conſilium quærere, & inventum exſequi; cum *conſulo te*, me apud te conſilium quærere, Ellipſi Græca, & Græcis frequenti, præpoſitionis πρὸς. Dicitur etiam, *Conſulere aliquid*. Salluſt. Jug. 13. *Nitebantur*, *ne quid gravius in eum conſuleretur*. Cœlius apud Cicer. Famil. VIII. 16. *Ne quid gravius de ſalute tua conſulas*. Plautus Trin. II. 3. 4. *Qui nihil aliud*, *niſi quod ſibi ſoli placet*, *Conſulit adverſum filium*, *nugas agit*. Sed in his deeſt etiam Præpoſitio κατὰ, *in*.

Cap. V.

De Verborum Ellipſi.

Eſt, eſſe, fore.

VErbum, EST, ita paſſim ſubauditur, ut ſupervacuum ſit illud admonere. *Quid graculo cum fidibus?* ſupple *eſt*. Virgil. *Haud mora, feſtinant juſſi*, ſubaudi *ſit*, vel *fuit*: idem; *Promiſi ultorem*, ſupple *fore*. Terent. *Ne dicas tibi non prædictum*, ſupple *fuiſſe*: idem; *Factum volo*, ſubaudi *eſſe*. „[In *Quot annis, quot Calen*-„*dis*, ſubauditur *ſunt*. Cic. *Siculi quot* „*annis tributa conferunt*, pro, annis, „quot ſunt, ſeu quotquot ſunt anni, hoc „eſt, omnibus annis. Horat. *Si tricenis*, „*quotquot eunt dies Plutona tauris places.*]

Eſt, vel erit.

Væ particulam ineptè jungunt dativo Grammatiſtæ: nam ſubauditur verbum *eſt*, ut ſi dicas, *malum tibi*. Plaut. Caſ. *Væ tibi*. ST. * *Imo iſtud tibi erit*. In ſacris, Proverb. cap. 14. *Cui væ? cujus patri væ? cui fovea?* & Epiſt. 1. cap. 8. ad Corinth. *Væ mihi eſt, ſi non evangelizavero*. Job. cap. 10. *Et ſi impius fuero, væ mihi eſt*. Livius lib. 5. *Auditaque intoleranda Romanis vox, Væ victis eſſe*.

In

* *Imo iſtud tibi erit*] Sic plane & in Aſinar. II. 2. 40. LI. *Væ tibi*. LE. *Hoc teſtamento ſervitus legat tibi*. Ubi *Hoc væ* eſt hoc malum. Florus I. 13. *Quum ſuperbe Væ victis increparent*. Vide & Feſtum.

In Apoſiopeſi Rhetorum * incertum verbum eleganter deeſt. Terent. *Egone illum? quæ illum? quæ me? quæ non?* ubi Donatus Ellipſin, & Apoſiopeſin agnoſcit. Plautus Moſtel. *Quod ego nunc faciam, ſi amicus Demipho, aut Philonides?* Virg. *Quos ego; ſed motos,* &c. 493 Incertum verbum.

Idem contingit in orationibus animi affecti. Virgilius; *Mene incepto deſiſtere victam?* ſupple *æquum eſt*, vel *decet?* Horat. Epod. 6. *Inultus ut tu riſeris Cotyttia?* idem lib. 2. Satyr. 5. *Utne tegam ſpurco Damæ latus?* ſubaudi *decet*, vel *moneſne*. Ita legit Lamb. Decet, vel ſimile.

Infinitum dicunt accipi pro *imperfecto præterito;* ut, *populus ea mirari*, pro, mirabatur: ſed deeſt *cœpit*, † vel ſimile aliquid, ut rectè docet Quinctilian. libro 9. Cœpit.

* *Incertum verbum*] Non tantum in Apoſiopeſi, ſed & frequentiſſime in Adagiis, Proverbiis, Interrogationibus, Increpationibus, tum Jocoſo & Familiari ſermone. Exempla paſſim obvia, quæ de ſingulis congerere ut non neceſſarium, cum paſſim occurrant, ſic operoſum nimis.

† *Vel ſimile aliquid*] Non ſine Cauſa hoc addit Auctor, quia multa reperiuntur loca, in quibus τὸ *cœpit*, commode ſatis adjicere aut intelligere nequeas. Salluſt. Jug. 58. *Ceterum ex omni multitudine non amplius quadraginta, locum capere paulo editiorem, neque inde maxima vi depelli quiverunt: ſed tela, eminus miſſa remittere, pauci in pluribus minus fruſtrari.*

cap. 3. & Donatus Hecyr. ſc. 2. Et Servius 10. Æneid. *Ire prior Pallas.*

Eſto, vel fac, vel da.

Ut dicunt accipi pro *Quamvis*; ſed falsò nam deeſt *eſto*, vel *fac*. Ovid. *Protinus ut redeas, facta videbor anus*, id eſt, fac ita eſſe, ut ſtatim venias, jam tamen facta videbor vetula. Hor. Satyr. 6. lib. 1. *Namque eſto, populus Levino mallet honorem, Quam Decio mandare novo.* Sed hic rurſus deeſt *ut*, ſicut in illo Ciceronis 2. de Finibus; *Eſto, fecerit, ſi ita vis, Torquatus propter ſuas utilitates.* Plautus Amph. *Nunc tu divine, fac, ut huc adſis, Soſia.* Quinctilian. libro 12. cap. 1. *Da nunc ut crimine manifeſto prematur dux bonus.*

494 Oro, vel precor, vel opto.

Ut, dicunt iſti, accipi pro *Utinam.* Terent. Adelph. *Ut Syre te cum tua monſtratione magnus perdat Iupiter*; ſed falluntur,

ri. Cap. 92. *Milites neque pro opere conſiſtere propter iniquitatem loci, neque inter vineas ſine periculo adminiſtrare, optimus quiſque cadere aut ſauciari, ceteris metus augeri.* Ubi diverſa videntur verba intelligi, in prioribus & negativis *poterant*, in poſterioribus *cœpit*. Cap. 97. *Pars equos eſcendere, pugna latrocinio magis quam prælio. ſimilis fieri, neque virtus neque arma ſatis tegere.* Crediderim frequentaram primo hanc Ellipſin τῦ *cœpit*, atque ita infinitum pro Imperfecto indicativi in narrando adhiberi cœptum, & adhibitum deinceps etiam, ubi τὸ *cœpit* intelligi non poſſet, atque adeo directe pro Imperfecto illo, nullà Ellipſeos alicujus habita ratione.

Digitized by Google

tur: nam deeſt *oro* vel *precor*, * vel *quaeſo*. Terent. Andr. *Deos quaeſo, ut ſit ſuperſtes.* Cic. 2. Catil. *Deos immortales precari, venerari, atque implorare debetis, ut urbem defendant.* Catullus in coma Berenices; *Jupiter, ut Chalybum omne genus pereat.* Horat. 2. Serm. *Iupiter, ut pereat poſitum rubigine ferrum.* Livius lib. 1. *Iupiter pater, ſi eſt fas hunc Numam Pompilium,* cæt. *ut tua ſigna nobis certa ac clara ſint*, ſubaudi *precor*, vel *oramus.* Plaut. Curcul. *Meliorem, quam ego ſum, ſuppono tibi.* CA. *operam vt det.* PA. *Dabit.* ſupple *oro.* Terentius Phorm. *Id ut conficerem: confeci: adfero.* Tibul. *Dii meliora ferant, nec ſint inſomnia tanti*, id eſt, oro, ut non ſint. Virgil. 6. Æneid. *Ipſa canas oro.* „[Plautus Menech. *Si ego hoc* „*feci, omnium miſerorum, exopto, ut fiam* „*miſerrimus.* Cicero; *Male mihi ſit, ſi un-* „*quam quicquam tamen invitus ſcripſi: Ne* „*vivam ſi: Solicitat me, ita vivam, va-* „*letudo tua: Ne ſim ſalvus, ſi aliter* „*ſcribo, ac ſentio: Moriar ſi; Moriar niſi* „*te puto conſuli malle, quam inaurari.* „Prop. *Atque ita ſim ſalvus, magno con-* „*ten-*

* *Vel quaeſo*] Vel *Velim*, ſeu *Eſt, ut velim, ut* &c. Ter. Adel. IV. 1. 3. *Utinam ... ita ſe defatigarit velim.* Quod aliter ſuppleri nequit, quam *Eſt ita, ut velim, utinam ita ſe &c.*

,, *tondis Homero:* quæ ſunt elegantes juran-
,, di formulæ.]

Audio, vel narro. O, particulam, dicunt regere tres caſus, quum nullum poſſit regere; ut, *ô curas hominum: ô Pamphile: ô vir fortis, atque amicus.* Sed vocativus non indiget ulla particula, in reliquis eſt ſignum admirationis, & deeſt verbum aliquod: & vero, ſi enuncies hos accuſativos interrogando, quo-
495 modo regentur ab illa particula, quæ ne intelligi quidem poteſt? ut ſi dicas, *Haccine flagitia? hoccine ſeculum?* Aut in reſpondendo; ut, *ô fortunatam, natam, me conſule, Romam; Te conſule fortunatam Cicero? imo infelicem, & miſeram.* Ter Heaut. *Quid ait?* Cl. *Se miſerum eſſe.* Chr. *Miſerum?* * Deeſt igitur verbum *Dico, audio*, vel *narro.* Terent. Phorm. *Iocularem audaciam: Deeſt*, inquit Donatus, *Audio ex te, vel, Dicis?* Poteſt & intelligi *narras:* Terent. Andr. *Bonum ingenium narras adoleſcentis.*

Imploro, vel obſecro. Simile eſt *Deum atque hominum fidem:* ubi iſti ſupplent, *O* vel *Proh*, quia ſæpe apponitur. Sed deeſt *imploro*, ,, [vel *obſe-*
,, *cro*, vel *nuncupo.*] Cicero; *Ille implorare*

* *Deeſt igitur Verbum Dico &c.*] Sed prout adhibentur varii ſenſus locutiones, ita Varia intelligi debent verba, ut in illo, *O Curas hominum!* ubi intelligo, *Miror*, vel ſimile quid.

re Deum atque hominum fidem. Terent. Proh Dii immortales, obſecro veſtram fidem. Liv. lib. 3. Omnes Deum hominumque implorabimus fidem. „[Pacuv. Ægisthi fidem nuncupantes, conciebant populum.]

Horat. Quo mihi fortunam, ſi non conceditur uti? ſubaudi paravi: idem; Unde mihi lapidem? unde ſagittas? ſupple inveniam, vel parabo. Cic. Attic. Martis vero ſignum, quò mihi pacis auctori? ſupple paraſti, vel emiſti. Quinctil. Quò, per fidem, divitias caco? ſubaudi cenſes, vel putas. Juvenal. Unde tibi frontem, libertatemve parentis? Non deſunt imperiti, qui annotent, Unde, & Quo, regere accuſativum, quaſi ſint novæ præpoſitiones. „[Poteſt „etiam in iſtis ſubaudiri, opus putas, vel „opus eſt. Cic. Non quæro unde hæc habueris, ſed quo tibi tantum opus fuerit.] Paro, vel ſimile.

En, Ecce, accuſativo & nominativo jungunt Grammatici; ut, En quatuor aras; Ecce hominem, vel homo: inepte utrumque: nam in Accuſativo deeſt Vide, in nominativo Venit. Lucan. lib. 1. Ecce videt capiti fibrarum increſcere molem. Virg. l. 6. Conſpicit ecce alios dextra, lævaque per herbam. Plaut. Mercat. Eccillum video. Mart. l. 2. Ex me Cæſareum proſpicis ecce tholum. Terent. Eunuch. Sed eccum Par- Aſpicio; vel video. 496

meno

menonem incedere video, idem; *Atque eccum Phidippum optimè video:* idem; *Atque eccum video ipſum egredi:* idem; *Sed eccam Thaidem ipſam video.* Ovidius 2. Metam. *Aſpice vultus ecce meos:* ibid. *Toſtos en aſpice crines:* idem ad Liviam; *Quemque premat ſine te, ſternitur ecce torus:* idem 15. Metam. *Aſpicite en.* Plaut. Menec. *Treis eccos nummos habes.*

Adeſt, vel venit. *En Priamus*, *Ecce homo*; ſupple *adeſt*, vel *venit*. Ovid. *Ecce*, *Lycaoniæ proles ignara parentis*, *Arcas adeſt:* ibid. *Ecce venit rutilis humeros protecta capillis Filia Centauri:* idem 3. Metam. *Ecce viri fautrix*, *ſuperas delapſa per auras*, *Pallas adeſt.* Virgil. 6. Æneid. *Ecce gubernator ſeſe Palinurus agebat:* idem; *Ecce autem Inachiis ſeſe referebat ab Argis Sæva Iovis conjux.* Ter. Adelph. *Ecce autem hic adeſt ſenex noſter.* Virg. 10. Æneid. *Chorus ecce ſuarum Occurrit.* ,,[Plaut. Mercat. pro-,, log. *Ecce ad me advenit mulier.*]

Narro. Cicero Attic. lib. 12. *Male Hercule de Athamante*: ibid. *Malè de Sejo*, ſupple *narras:* idem Attic. lib. 16. *Malè mehercule narras de Nepotis filio.* Terentius; *Bene narras, nam illi faveo Virgini.*

Moneo, vel fac. Imperitè addunt imperativis, *Ames*, *legas*; *amet*, *legat*; *ametis*, *legatis*; *ament*, *legant*; *amaveris*, *legeris*; *amaverit*, *lege-*

gerit; *amaverint*, *legerint*; ut, *nil mihi reſcribas:* nam deeſt, *moneo*, vel *fac ut*, vel *volo ut*. Plaut. Mercat. *Ito hinc ad villam, atque iſtos raſtros villico Piſto ipſi facito coram ut tradas in manum; uxori* 497
facito ut nuncies, &c. „[& Ciſtell. act. 1. „ſc. 1. *numquid me vis? L. ut valeas*, „ſubaudi *volo*.] Ovid. *Lac facitote bibat.* Terent. Hecyr. *Puer ut ſaturetur facito:* idem Adelph. *Bono animo fac ſis Soſtrata, & iſtam, quod potes, fac conſolere:* ibidem; *Quaſo facito hoc tecum cogites.* Plancus Cicer. *Fac valeas, meque mutuo diligas:* idem Dolabellæ lib. 9. *Fac ut diligentiſſime te ipſum, mi Dolabella, cuſtodias.* Plautus Ciſtell. *Facito ut facias ſtultitiam ſepelibilem.*

Plin. in præfat. *Subſecivis temporibus iſta curamus, ne quid veſtris putetis ceſſatum horis*, ſubaudi *hoc dico*, *ne quid* &c. Cic. *Satiari delectatione non poſſum, ut meæ ſenectutis requiem, oblectationemque noſcatis.* Virgil. *Nec ſum adeo informis, nuper me in littore vidi.* Terent. Andr. *Quaſi tibi non renunciatum ſit.* Idem Hecyr. *Quaſi non tu multo malis:* ubi Donatus * ſupplet, *ire*.

Hoc dico; vel ita dico.

In

* *Supplet Ire*] Reſcribe *Ita dicis*, pro iſto *Ire*, & vide ipſum Donatum ad Hec. I. 2. 35. Ceterum nihil frequentius, quam per Ellipſin omitti verbum *dicere*, aliave propinquæ ſignificationis. Liv. I. 19. *Miſit legatos*,

gatos, qui peterent commubia; Urbes quoque, ut cetera, ex infimo naſci. ſcil. *dicerentque* cap. 27. *redire in prælium jubet, nihil trepidatione opus eſſe,* ſcil. *dicens.* Cap. 50. *Turnus invectus erat in abſentem; Haud mirum eſſe &c. Cui enim non apparere, &c.* Intellige iterum *dicens.* Cap. 57. *Incaluerant vino, AGE SANE; Omnes citatis equis advolant.* Ubi ſenſus eſt, *Dicuntque Age ſane.* Porro XLV. 34. *Literis miſſis, Senatum prædam Epiri civitatis exercitui dediſſe, evocavit &c.* Intellige, *quæ dicerent, docerent.* Sic Sall. Jug. 25. *Literas ad Jugurtham mittunt: quam ociſſime ad provinciam accedat, ſe ad eum ab Senatu miſſos.* Cato apud Feſtum in v. *Oratores: Propterea quod complures venerant,* (ſcil. *dicentes*) *Aetolos pacem velle.* Sulp. Sev. l. 2. Hiſt. Sac. *Adhibito eos terrore increpitat; quis impenſa conſumeret?* ſcil. *rogitans, dicens:* Sic Sall. Jug. 44. *Mandata dat, quo conſilio ſervitia repudiet?* Nepos Ages. 4. *Nuncius ei domo venit, Bœotios bellum indixiſſe Lacedæmoniis.* Cicero Famil. XV. 1. *A Tarcondimoto literæ mihi redditæ ſunt, Pacorum tranſiſſe Euphratem.* Tuſ. quæſt. II. 17. *Mittunt etiam vulneribus confecti ad Dominos qui quærant, quid velint? ſatisfactum iis ſit? ſe jam velle decumbere.* Sic enim diſtinguo. *Mittunt* ſcil. eos, *qui iſta quærant,* addantque, *ſe jam velle dec.* Ita Sall. Catil. 47. *Omnia aperit: ſe paucis ante diebus adſcitum,* intellige, *additque:* Auct. ad Herenn. IV. 50. *Negat ſe accedere poſſe, nec ædificare etiam nunc audere; tametſi in Tuſculano quidem cæpi inſanire, & in iiſdem fundamentis ædificare.* Intellige in poſterioribus *Inquit,* vel *Additque.* Curtius V. 7. *Rex quoque avidior, quam patientior. Quin igitur ulciſcimur Græciam, Urbique faces ſubdimus.* ſcil. *dixit.* Salluſt. Jug. 82. *Quam rem alii in ſuperbiam vertebant, alii bonum ingenium contumelia accenſum eſſe,* ſcil. *interpretabantur.* Cap. 109. *Jubet, ac ſe nihil decreviſſe,* ſcil. *addit, dicit.* Juſtin. XXXIV. 3. 6. *Senatum adiit, obſidemque ſe vivo fratre veniſſe &c.* ſcil. *dixit.* Eodem modo Phædr. fab. 29. *Repreſſit iram, &, facilis vindicta eſt mihi,* ſubaudi iterum *dixit.* Nam male

„In *Quantum ad, Quod ad:* ſubaudi- 498 Attinet.
„tur verbum *attinet*. Ovid. *Quantum ad*
„*te Theſeu, volucres Ariadna marinas Pa-*
„*vit in ignoto ſola relicta loco.* Liv. 8. *O-*
„*tium inde, quantum à Volſcis, fuit.* Var-
„ro 1. Ruſt. 9. *Quod ad culturam, re-*
„*fert, utrum terra ſit macra, an pinguis.*
„Hoc non intelligentes, duobus locis Var-
„ronem corruperunt, ex *Quod ad*, facien-
„tes *Quoad*, * quod eſt plane barbarum.]

Cic. Mario; *Cum Libone tuo, vel potius noſtro, in Pompejanum ſtatim cogito:* idem Attic. *Inde ad Taurum cogitabam, ut cum Mophagone ſignis collatis, ſi poſſem,* deeſt *ire*, &, *confligerem:* idem Attic. *Rhodum volo puerorum cauſa, inde quam primum Athenas.* Ire.

Cicero Attic. † *Quod epiſtolam meam ad Brutum poſcis, non habeo ejus exemplum.* Reſpondeo.

 Quin-

male ſollicitari à Viro Docto Obſerv. II. 20. τὸ *Et* patet ex Salluſtii & Juſtini Verbis. Quin immo apud Liv. I. 35. omittitur *diceret*, præmiſſo *Quum: Is primus orationem dicitur habuiſſe ad conciliandos plebis animos, quum ſe non rem novam petere &c.* Intellige *diceret*. Adde his etiam, *Iſtuccine interminata ſum tibi*, & ſimilia, de quibus Vide me ad lib. III. cap. 2. prorſus in extr.

* *Quod eſt plane barbarum*, Nempe, ſi adhibeatur pro τῷ *Quoad*. Ceteroqui ſatis Latinum eſt. vide ſupra pag. 466.

† *Quod Epiſtolam meam &c.*] Ego potius hæc & ſimilia ſupplerem hoc modo: *Reſponſum ejus negotii*,

Quinctilianus; *Sed ſi confeſſionem culpæ meæ*
exigitis, ego fui pater durus, & patrimonii
tenax cuſtos, ſubaudi *reſpondeo*, vel *confi-*
teor. „[Varro libro 8. de ling. Latin. *Quod*
„ *rogant, ex qua parte oporteat ſimile eſſe*
499 „ *verbum, à voce, an à ſignificatione, re-*
„ *ſpondemus, à voce:* ibidem; *Rogant, cur*
„ *malimus habere lectos ex ebore, ex teſtu-*
„ *dine; ad quæ dico, nos diſſimilitudines*
„ *quoque ſequi.*]

Rogo. Terentius; *Quid is fecit? Quid ille fe-*
cerit? ſubaudi *rogas:* idem Eunuch. *Non*
vides? videam obſecro? quem? idem?
Quid ergo narras, quid ego narrem?

Timeo, vel Cave, vel Vide. Virgil. Gallo; *Ah te ne frigora lædant:*
Ah tibi ne teneras glacies ſecet aſpera plan-
tas; * ſupple *timeo*, vel *cave.* Terentius
Adelph. *Ne nimium modo bonæ tuæ iſtæ nos*
rationes, Micio, & tuus iſte animus æquus
ſubvortat. Ubi Donat. *Subvortat, legen-*
dum eſt, ut ſubaudiamus timeo, *vel ali-*
quid

tii, vel *Negotium, quod attinet ad id negotium, juxta quod negotium poſcis epiſtolam &c. eſt hujuſmodi: Non habeo &c.* Sic mox, *Confeſſio meæ culpæ, ſi confeſſionem exigitis, hæc eſt: Ego fui &c.* Nihil autem frequentius Ciceroni, quam progredi in reſpondendo per voculam *Quod* ad aliam partem Epiſtolæ illius cui reſpondet. Vide Famil. I. 9. & II. 17. &c. Ceterum ſæpius ſupra jam egimus de τῷ *Quod.* Vide pag. 138. 139. & alibi.

* *Supple Timeo, vel Cave*] Vel etiam *Precor.* Vide ſupra in hoc ipſo Capite,

quid tale. Perſius Satyr. 1. *Quare ne mihi Polydamas, & Troiades Labeonem prætulerint*, ſubaudi *metuo*. Horat. 1. Carm. *Terruit gentes, grave ne rediret Seculum Pyrrhæ.* id eſt, ita terruit gentes, ut timerent, ne rediret. Ovidius 1. Metam. *Me miſeram, ne prona cadas, indignave lædi Crura notent ſentes*, ſubaudi *timeo*, vel *cave*, vel *vide*. Terentius Heaut. *At ut ſatis contemplata ſis, mea nutrix*, ſubaudi *vide*. Idem: *Verum illa ne quid titubet*, ſubaudi *vide*, vel *cavendum erit*. Idem Phormione. *Vereor ne iſtæc fortitudo in nervum erumpat.*

Mehercule, *Mecaſtor*, *Medius fidius*, Amet, vel adjuvet. ſupple *amet*, vel *adjuvet*; quaſi dicas, me Deus filius adjuvet: me Hercules amet. Et *mehercule*, pro *me Hercules* dictum eſſe, autor eſt Cicero in Oratore. Feſtus in voce, *Me Caſtor*; *Me Caſtor* & *me Hercules*, *jusjurandum erat, quaſi diceretur; Ita me Caſtor; Ita me Hercules; ut ſubaudiatur, juvet.* Vide eundem in voce, *Medius fidius*, & in voce, *Ita.* Vide etiam Petrum Crinit. lib. 21. cap. 6.

Plin. in epiſt. *Studes? an piſcaris? an* 500
venaris? an ſimul omnia? ſubaudi *facis.* Facio, vel dico.
Quinctilian. * *Nil aliud quam renuet.* Martia-

* *Nil aliud &c.*] Frequentiſſime hæc occurrunt, ut

tialis; *Nil aliud, bulbis quàm ſatur eſſe potes.* Sic in illis, *Bene Ennius; Prudenter Scipio;* ſubaudi *dixit*, vel *fecit:* item; *Dii melius, Dii meliora.* Tibul. *Dii meliora ferant, nec ſint inſomnia vera.* Terent. *Bona verba quæſo*, ſubaudi *dic.*

Credere. „[Lucret. *Sed vix adducor, ut ante*
„*Non quierint animo præſentire, atque vi-*
„*dere*, pro, † vix adducor, ut credam.]

Re-

ut intelligatur verbum *Facere*, vel in uno Suetonio Cæſ. 20. *Ut domo abditus, aliud nihil, quam per edicta obnunciaret.* Aug. 83. *Mox nihil aliud, quam vectabatur & deambulabat.* Calig. 44 *Nihil autem amplius, quam Adminio in deditionem recepto.* Claud. 10. *Fluctuantes, nec quicquam adhuc, quam frementes.* cap. 16. *Alium, nihil amplius, quam admonuit.* Similiter Tacitus Hiſt. II. 91. *Commotus, non tamen ultra, quam advocavit.* Florus III. 23. *quid aliud, quam ad bellum vocabantur.* Et IV. 2. 67. *nec Duces fortius, quam ut fugerent.* ſed & in aliis locutionibus Verbum *Facere* prætermittitur. Tac. Ann. XII. 7. *Cuncta feminæ obediebant, non per laſciviam, ut Meſſalina* ſc. fecerat, *rebus Romanis illudenti.* Salluſt. Jug. 15. *Veritus, quod in tali re ſolet, ne polluta licentia invidiam accenderet.* Cap. 96. *Neque interim, quod ambitio prava ſolet, Conſulis famam lædere.* Florus IV. 1. *Senatum confodere, &c. totam denique Remp. funditus tollere, &, quicquid nec Hannibal videretur optaſſe.* pro & *facere, quicquid.* III. 19. *Quin illud quoque ultimum belli dedecus, capta ſunt caſtra.* ſcil. evenit. Sic IV. 2. 81. & IV. 12. 50. Immo integrum, *Hoc facio*, omiſſum reperias apud Florum I. 10. *Ardentibus focis injicit manum: ut ſcias, inquit, quem virum effugeris.* Plenum eſt, *Hoc facio, ut ſcias* &c. Vide omnino Gronovium Patrem Obſerv. II 20.

† *Vix adducor, ut credam*]

Sic

Reliqua ſunt faciliora: ut; *Quid multis? Quid multa?* *Scit fidibus*, ſubaudi *canere*: *ſcit Latine*, puta *loqui*. *De his hactenus*: *hæc hactenus*; „[ſubaudi *egimus*, *diximus*, „ *dictum ſit*.]

Sic Cicero Famil. II. 10. *Non enim adduci poſſum, ut abs te nullas putem datas.* Ep. 16. *Illud miror adduci potuiſſe te, ut me exiſtimares tam improvidum &c.*

CAP. VI.

De Præpoſitionum Ellipſi.

PRæpoſitionum Ellipſis duabus regulis continetur. Prima; *Nullus non ablativus à præpoſitione pendet.* Altera; *Accuſativus, qui nec ſit infiniti ſuppoſitum, nec Activorum appoſitum, à præpoſitione pendet.* „[Priſcianus extremo lib. „ 18. *Frequentiſſima eſt hæc figura a-* „ *pud auctores, in qua Præpoſitio deficit.*]

De nominibus urbium, provinciarum, & inſularum. 501

IN nominibus non ſolum urbium, ſed & inſularum, & provinciarum, atque etiam aliorum locorum, ſæpe deeſt Præpoſitio: ut; *Tendit Romam*, *Ægyptum*, *Italiam*, *Cyprum*, *Elyſios*, *Rus*, & *domum*; *Venio* Ad, In, ab, de.

 Ro-

Vide in Ellipſi, Urbs.

Roma, *Ægypto*, *Cypro*, *rure*, *domo*, *agro*. Longum eſſet, quod jam feci aliquando, ſi teſtimonia velim congerere, ubi adhibeatur præpoſitio: hoc verè auſim affirmare, ſæpius inveniri nomina urbium cum præpoſitione, quam ſine illa; nam Titus Livius * fere ſine præpoſitione non loquitur. Neque audiendus eſt Quinctilianus, qui ſolœciſmum credit eſſe; *Veni de Suſis in Alexandriam.* Sed abſurdius delirant, qui contendunt aliud eſſe, *Eo Romam*, aliud, *eo ad Romam*; ſic *venio Roma*, & *venio à Roma*: dicunt enim, ſine præpoſitione locum ipſum ſignificari; cum præpoſitione vero, juxta, vel propè. Delirat igi-

Alucinatio Quinctiliani.

* *Fere ſine præpoſitione*] Notabilis in hanc rem eſt locus Suetonii in Aug. cap. 86. ut ex Cod. Salm. à Viro Summo, I. G. Grævio emendatur: *Necubi Lectorem vel Auditorem obturbaret ac moraretur, neque Præpoſitiones Urbibus addere, neque Conjunctiones ſæpius iterare dubitavit, quæ detractæ adferunt aliquid obſcuritatis, etſi gratiam augent.* Ceterum ex præpoſitionibus aliæ frequentius exprimuntur ante nomina Urbium, aliæ rarius; quas inter vel maxime eſt IN. Sed tamen & hæc ſæpe occurrit apud Plautum. Veluti Curcul. II. 3. 62. *Ecquem in Epidauro trapezitam noverim.* IV. 4. 6. *Salvus quum advenis in Epidaurum.* Mil. II. 4. 31. *Veniſſe Athenis in Epheſum cum ſuo amatore.* Sic alibi ſæpius. Ita quoque Livius XLII. 26. *Eumenem in Aſia, Antiochum in Syria, Ptolemæum in Alexandria ſe conveniſſe.* Suet. Aug. 96. *In Philippis Theſſalus quidam ei de futura victoria nunciavit.* Adde Voſſium de Conſtruct. Cap. 46. init.

igitur Livius lib. 5. decad. 1. qui ſæpè 502
nunc *Vejos*, nunc *ad Vejos*, eodem ſenſu dicit. Græci dicunt, *Noctuas in Athenas*; Latini, *Noctuas Athenas*. Nec mihi etiam in hac parte placet ipſe Cicero, quum lib. 7. epiſt. 3. Attico ſeſe excuſat, quod ſcripſerit, *In Piraea quum veniſſem*. * nam ipſemet nobis autor eſt, ut addamus, ſi

* *Nam ipſemet nobis autor eſt*] ſcil. exemplo ſuo. Et ita Famil. III. 6. *ſi ad Sidam navigaſſem.* IV. 12. *quum ab Epidauro Pyræeum advectus eſſem.* IX. 16. *Nolo te ad Bajas venire.* XV. 3. *ab Epheſo in Syriam profectus erat.* Vide & Scioppium, ſive Groſippum, Parad. Liter. Ep. 3. qui multus eſt in exagitando Cicerone, quod non rectius cauſam locutionis ſuæ, *in Pyræea quum veniſſem*, egerit, quaſi ſolæciſmum in ea ineſſe agnoverit, id quod tamen ex ejus verbis non liquet, in quibus tantum agnoſcit, ab iis, qui elegantiæ ſtuderent, ante oppidorum nomina omitti ſolitam præpoſitionem. At Quinctilianus I. 5. ex quorundam ſententia, qui pleniſſime de ſolæciſmo egerint, eum fieri tradit etiam *Adjectione*. Ut, *Veni de Suſis in Alexandriam*, & *Detractione*, ut *Venio Aegypto.* Verum hæc alios *a ſolæciſmo diducere.* h. e. diſtinguere & ſeparare, mox addit, ac illud quidem *Pleonaſmum*, hoc *Ellipſin* vocare. Et ſane, niſi pro ſolæciſmo habendum ſit, quicquid a vulgari maxime uſu recedit, perperam iſtæ locutiones ad ſolæciſmum referrentur. Nihil enim habent, quod incurrat in artem aut naturam linguæ. Revera tamen ab uſu eorum, qui elegantiæ attendebant, aliquantulum erant alienæ, unde à Suetonio *Præpoſitiones Urbibus non additæ* dicuntur *gratiam* ſermonis *augere*, licet eam gratiam plerumque Auguſtus ſæpe & alii neglexerint, ſi vel mi-

libuerit, præpoſitionem. Cicero 1. Acad. *veniſſe ab Roma:* idem de Senect. *Miles profectus ſum ad Capuam, quintoque anno poſt ad Tarentum quæſtor.* idem Phil. 8. *ut ab Alexandria diſcederet.* Innumera alia ſunt in epiſtolis ad Attic. Propertius lib. 3. *Magnum iter ad doctas proficiſci cogor Athenas.* Martial. *Tibur in Herculeum migravit nigra Lycoris:* idem lib. 13. *Hæc de vi-*

nimus eſſet *Obſcuritatis* cujuſdam metus. Vide & Voſſium de Conſtruct. cap. 42. & 46. Quapropter recte quidem fecerunt Sanctius & Scioppius, quando oſtenderunt nihil in eo vitii hærere, ſi Præpoſitio exprimatur ante Nomina Urbium, vel omittatur ante nomina Regionum. Sed modum illos excedere nolim, & nimio Grammaticis aliis contradicendi ſtudio ſuas Obſervationes eorum Traditioni præferre. Vere enim frequentioris fuit uſus, Præpoſitiones Urbibus non addere, Regionibus addere. Patet illud non tantum ex majori numero Exemplorum apud Optimos Auctores, ſed & ex diſerto Ciceronis, Attici, Quinctiliani, Suetonii, ac Veterum Grammaticorum (Vide Soſip. Chariſium lib. 2. pag. 206) teſtimonio. Sed vel maxime, fortuitum licet, certum tamen in his dominari uſum, liquet ex peculiari & diverſa conſtructione Nominum, prout illa diverſæ ſunt Declinationis aut numeri. Nam quando dicebant Latini, aliquid factum in aliqua Urbe, ſi Nomen eſſet primæ aut ſecundæ Declinationis, in Genitivo ſimpliciter id efferebant *Vixit Romæ, Tarenti, Rhodi.* At ſi Pluralis eſſet Numeri, aut Tertiæ Declinationis, in Ablativo, *Accidit Athenis, Thebis, Locris, Lacedæmone, Carthagini.* Cujus diverſitatis nulla poteſt dari ratio, niſi quæ ex inconſulto & fortuito vulgaris uſus conſenſu petitur.

Digitized by Google

vitifera veniſſe picata Vienna. Et multa
ſunt proverbia; ut, *Naviges in Maſſiliam,*
& de Maſſilia veniſti.

Accipe rurſus contra iſtos, ellipſin præ-
poſitionum in nominibus provinciarum, &
inſularum, aliorumque locorum. Virgil.
Italiam fato profugus, Lavinaque venit
littora: idem; *At nos hinc alii ſitientes i-*
bimus Afros, Pars Scythiam, & rapidum
Cretæ veniemus Oaxem, & Penitus toto
diviſos orbe Britannos: idem; *Æoliam ve-*
nit, loca fœta furentibus Auſtris: Æneid.
6. *Devenere locos lætos, & amœna vireta*
Fortunatorum nemorum, ſedeſque beatas:
ibidem; *Hac iter Elyſium nobis:* ibid. *Hæc*
limina tendere adegit. ibidem; *Fineſque ca-*
nebat Venturum Auſonios. Cretam portare-
tur, dixit Catullus. Sed ſtatim objiciunt
imperiti, poëtarum teſtimoniis non ſtan-
dum, qui cauſa carminis cuncta contur-
bant. O ingenia putida, & infelicia. Sed
age, accedant Oratores, & alii. Cicero
pro lege Manil. *Inde Sardiniam cum claſſe*
venit: idem pro Muræn. *Qua ex pugna*
quum ſe ille eripuiſſet, & Boſphorum con-
fugiſſet. idem 3. Verr. *Samon, Tenedon,* & 503
Delon, nunc cum præpoſitione, nunc ſine
illa ſcribit: & alibi *Sardiniam, Siciliam,*
Cyprum, Corcyram. idem Attic. *Si Pompe-*

jus Italia cedit. * Salluſtius citante Frontone; *Tum verò Bithyni propinquantes Tartanium.* Papinianus lege 75. ff. de cond. & demonſt. *Quum Aſiam veniſſet.* Suetonius Auguſt. *Decedens Macedonia*: ibid. 17. *Ab Actio quum Samum inſulam in hyberna ſe recepiſſet*: idem Veſp. *Ut eo tempore Judæa profecti rerum potirentur.* Valerius Maxim. lib. 1. cap. 6. *Pœnorum exercitum Italia pelleret*: idem libro 5. cap. ultimo; *Epirum portanda dedit.* Juſtinus lib. 20. *Ægyptum primo profectus, Cretam contenderat.* Mela lib. 3. cap. 9. *Ægyptum tendere*: ibidem; *Ægyptum exportat.* Tacitus libro 2. *Germanicus Ægyptum proficiſcitur*: & libro 4. *Cretam amovetur*, Livius lib. 5. decad. 5. *Exercitum Ægyptum induxiſſet*: ibidem; *Cyprum extemplo*

* *Salluſtius &c.*] Sic idem Jug. 28. *Legiones per Italiam Rhegium, & inde Siciliam transvectæ.* Cap. 33. *Romæ Numidiæque facinora ejus memorat.* Corn. Nepos præf. *Magnis in laudibus tota fuit Græcia.* Pauſan. 2. *Pauſaniam cum claſſe miſerunt Cyprum & Helleſpontum.* Milt. 2. *ſe Dominum Cherſoneſi habere.* Chabr. 3. *Conon plurimum Cypri vixit, Iphicrates in Thracia Timotheus Leſbi.* Livius XLV. 10. *Navigare Ægyptum pergit.* Cap. 13. *Literæ deinde Macedonia allatæ.* XLII. 25. & XLIV. 25. *Samothracæ* pro in Samothraca inſula. Epiſt. 47. *ut alter Ægypti, alter Cyrenis regnaret.* Sueton. Tib. 72. *Rediens propere Campaniam.* Florus II. 2. *Serpente latius bello, Sardiniam annexamque Corſicam tranſit.* Plaut. Curcul. I. 3. 50. *Paraſitum miſi Cariam.*

Digitized by Google

plo claſſem miſit. Plautus Curcul. *Quia pa-
raſitus non rediit Caria.* Terent. Phor-
mio. *Qua profectus cauſa hinc eſt Lem-
num Chremes?* antea dixerat; *iter illi in
Lemnum ut eſſet.* Apul. lib. 9. Metam.
Larem reveni meum: ibid. *proximam civi-
tatem deducere conſueverat:* ibid. *Baculo ſe
vix ſuſtinens, civitatem adventat.* ,, [Plaut.
,, Pœnul. act. 3. ſc. 6. *Utinam hinc abi-
,, eris malam crucem.* Catullus; *Cur non
,, exſilium, malaſque in oras Iſtis?* Attius
,, Phæniſ. *Juſſit proficiſci exſilium quovis
,, gentium.* Varro 1. Ruſt. 55. *Olea domi-
,, num, & balneas, & gymnaſium ſequitur,*
,, pro *ad,* vel *in balnea.* Plaut. Merc. *Mit-
,, tere aliquem ad mercatum,* & *Ire mer-
,, catum:* & *Redii exſilio:* & Pœn. *Malam
,, crucem ibo potius;* & Sticho; *Iam per
,, hortum amicam tranſibo meam,* pro, *ad
,, amicam.* Fannius, citante Chariſio; *Vil-* 504
,, *lam venit,* pro *in Villam.*

* Nunc videamus *Rus,* & *Domum* cum præpoſitionibus, in ſingulari & plurali. Li-

* *Nunc videamus Rus & Domum*] ſatis probat Sanctius, etiam hæc Vocabula Præpoſitionibus jungi. Sed tamen hic quoque notandum eſt, quod ſupra monui de Nominibus Urbium, ſæpius Præpoſitiones omitti, maxime, ſi hæc vocabula ponantur ſola ſine Epitheto, aut Genitivo. Hæc enim ſi accedunt, tum ſane crebro, præmittitur Præpoſitio, Veluti *in quam-*

Livius libro 9. decad. 4. *Iam ubi vos dilapſi domos, & in rura veſtra eritis.* Cic. Tuſc. *Quum in ſua rura venerint.* Aſconius in Milioniana; *Qui forte ex rure in urbem revehebatur*; *In domo Cæſaris, in domo Lentuli in domo Leccæ*, trita ſunt apud Ciceronem. Cicero 6. Verr. *Ad prætoris domum.* Verr. 3. *Ad eam domum, in qua ipſe diverſabatur, profecti ſunt:* Verr. 7.

quamcunque domum, In domo Cæſaris, in veſtra rura. Non tamen ſemper ita. Etenim Salluſt. Jug. 76. *Aurum & alia domum regiam comportant.* Plautus Trucul. II. 2. 6. *Quid tibi hic noſtræ domi debetur.* Cic. Famil. IX. 16. *Recta a porta domum meam veniſſe, neque hoc admirer, quod non ad tuam potius, ſed illud, quod non ad ſuam.* ep. 3. *Sed quid ego hæc, ad Te, cujus domi naſcuntur.* de Offic. II. 22. *Nihil domum ſuam intulit.* Sed & notanda hic itidem eſt illa diverſitas peculiaris conſtructionis, quam ſupra memoravi, & quæ certo eſt indicio, aliquid peculiare etiam in conſtructione horum Nominum ſibi ſumpſiſſe Uſum. Nam quia *Domus* Secundæ eſt Declinationis, dicitur *Eſt domi.* At *Rus* quia tertiæ eſt, dicitur *Eſt rure,* vel *ruri.* Nam & hoc peculiare in hac eſt conſtructione, quod plerumque | Dativi terminatio tribuitur Ablativo, *Carthagini, ruri.* Neque tamen perpetua hæc ſunt. Certe quod Feſtus ait, *Ruri eſſe, non Rure, dicendum,* teſtis eſt Terentius, *quum ait, Ruri ſe continebat,* Id inane eſt. Nam etiam aliter legas: Veluti apud Plautum Caſina I. 22. *Quando eam mecum rus abduxero, Rure incubabo uſque.* Et Trin. I. 2. 129. *Quia rure dum ſum unos ſex dies.* Terentius tamen ſemper ait *ruri.* Priſcianus lib. XV. pag. 1006. *Ruri & Veſperi* Dativos putat in hac Conſtructione, ſed male. Vide Voſſium de Conſtruct. cap. 46.

7. *In Chelidonis domum præturam tuam contuliſti:* idem Parad. 3. *In quamcunque domum ſtuprum intulerint:* idem 2. leg. *In ipſius patris domum detulimus:* idem 5. Tuſcul. *Socrates philoſophiam, & in urbibus collocavit, & in domos etiam introduxit,* Terent. Eunuch. *Si in domum memorari ite deducar* „[Livius 8. *Claſſe qua* „*advecti ab domo fuerant, multum potu-* „*ere:* & lib. 6. *Accitis ab domo novis mi-* „*litibus, Fabius cum novo exercitu ab Ro-* „*ma advenit.* Plaut. Aulul. *Diſcrucior a-* „*nimi, quia ab domo abeundum eſt mihi.* „& Epid. *Num ab domo abſum?*] Apulejus lib. 4. *Quippe quidam procurrens è domo procerus, & validus:* ibid. *Nam viſa ſum mihi de domo, de thalamo, de cubiculo, de thoro denique ipſo violenter detracta:* idem l. 9. *Pſyche procurrit è domo:* & l. 7. *Petitis è domo ferramentis:* & lib. 8. *Ac ille novitium ſuſceptum famulum trahebat ad domum.* Cic. 1. Tuſcul. *Quaſi in domum ſuam venerit.* Aſcon. in Milon. *Attulit ad domum Scipionis.* Licet ergo dicere, *in mea domo; in tuis domibus; ab domo egreſſus; de domo; ex domo; in domum; ad domum:* quorum teſtimoniis, quia innumera ſunt, ne faſtidio ſim, ſuperſedeo.

„[Non autem in Nominibus modo, ſed 508
„eti-

„ etiam in verbis Infinitis, nominis ſuſtan„ tivi vim habentibus, præpoſitio ſubaudi„ tur: * cum enim dicit Terentius; *Ea„ mus viſere*, ſubauditur *ad*, quod Lucre„ tius ſic expreſſit, *Ad ſedare ſitim fluvii* „ *fonteſque vocabant.*]

* *Cum enim dicit Terentius.*] Sic Idem Hec. III. 2. 10. *Introiit videre.* Plautus Aſinar. V. 2. 60. *Currit arceſcere.* Curcul. I. 3. 50. *Miſi eum Cariam petere.* Ciſtell. II. 1. 26. *Abi quærere.* Moſtell. I. 1. 64. *Volo ire parare piſces.* Gellius Noct. Attic. VI. 9. *Dicitur ad Collegam veniſſe viſere ægrotum.* Nepos Phoc. cap. 1. *Cum munera repudiaret, legatique hortarentur accipere.* In his omnibus deeſt Præpoſitio AD. ſed & aliæ aliquando deſunt Præpoſitiones. Plautus Aulul. II. 5. 15. *Ne operam perdas poſcere.* Epid. II. 2. 13. *Defeſſus ſum quærere*; pro, in poſcendo, in quærendo, vel, ob quærendum. Terent. Hecyr. IV. 2. *Tibi me eſſe ſuſpectam, propter meos mores Uxorem tuam abiiſſe.* Cicero Famil. III. 10. *Capio magnam voluptatem, cum tibi ea tribui, tum vero remanere ſtudia.* XII. 15. *Nonnullis etiam ipſi Magiſtratus veniebant in ſuſpicionem, Detinuiſſe nos, & demorati eſſe, dum &c.* Sulpicius Sev. lib. 2. Cap. 7. *Reus conſtituitur, edicto Regis non paruiſſe.* De his conſtructionibus vide Voſſium de Conſtruct. cap. 51.

De Ablativo, quem falsò abſolutum vocant.

Sub. QUoties imperium, ſive præfecturam in pace, in bello, in literis ſignificamus, *Sub*, vel potius Græca ἐπὶ, deſideratur. Perſius Satyr. 5. *Marco ſub judice palles?* Martial. lib. 1. *Quos decet eſſe hominum*

num tali ſub principe mores? idem lib. undec. 2. *Sub te præſide Nerva licet:* ibid. 8. *Penelope licet eſſe tibi ſub principe Nerva:* & lib. 12. 5. *Sed tu ſub principe duro:* ibid. 63. *ſub quo pigra quies.* Propertius lib. 2. *Cæſare ſub magno cura ſecunda fores.* Ovid. 14. Metam. *Rege ſub hoc Pomona fuit.* Livius; *Sub Aſdrubale imperatore meruit.* Æneid. 8. *Sub te tolerare magiſtro militiam diſcat.* Horat. *Sub patribus duris.* Valer. Maxim. lib. 4. cap. 2. *Factum, ne ſub Cœlio quidem autore repudiandum:* idem lib. 6. cap. 5. *Nam cum L. Atracino, ſub quo duce aciem noſtram,* &c. Ovid. 13. Metam. *Mœnia qui forti Trojana ſub Hercule cepit:* „[idem 4. Pont. „12. *Sæpe ego correxi ſub te Cenſore libel-* „*los.*] Statius in Syl. *Cerealia dona coronæ, Te ſub teſte tuli.* Claudian. 4. Conſ. Honorii; *Tum conſpicuus, gratuſque feretur Sub te teſte labor.* Plinius lib. 18. de murib. *Sub autore Ariſtotele.* Cornel. Celſus in procœm. *Sub autore Themiſone contenduntur:* „[& lib. 6. cap. 18. *Si vetuſti-* „*ora ſunt, ſub auctore Dionyſio, inſper-* „*genda ſandaraca eſt.*] Ovid. 13. Metamorph. *An quod in arma prior, nulloque ſub indice veni.* Valer. Maxim. lib. 4. cap. 6. *Sub magno judice damnatum.* Virg. *Sole ſub ardenti reſonant arbuſta cicadis:* idem; 506

Qua-

Digitized by Google

Qualis apes æſtate nova per florea rura Exercet ſub ſole labor. Lucan. lib. 1. *Et quamvis primo nutet caſura ſub Euro:* idem lib. 2. *Quaque ſub Herculeo ſacratus nomine portus.* Et in Symbolo; *Paſſus* *ſub *Pontio Pilato.* Multa hujuſmodi prætereo.

A, vel ſub. *A*, ſolet capi pro *Poſt*; ut, *à cœna, ſecundus à rege.* Ovid. 4. Triſt. 10. *Nec ſtirps prima fui, genito ſum fratre creatus.* Cic. *Cujus a morte hic tertius & triceſimus eſt annus*, * *Sub* etiam, (ut notat Servius in illo Æneid. 5. *Quo deinde ſub ipſo*) c-

* *Sub etiam, ut notat &c.*] *Sub* notat proprie tempus ipſum factæ rei, ſed latius ſumptum, ut non modo ipſum medium rei factæ tempus ſignificet, ſed & illud, quod cum initio & fine rei cohæret. Plane uti Præſens in arte Grammatica Tempus accipi ſolitum ſupra oſtendimus I. 13. p. 109. 110. Sic ergo Nepos Attico 12. *Quod quidem ſub ipſa proſcriptione perilluſtre fuit.* Obſequens cap. 105. *Sub occaſu ſolis, Orbis clypei ſimilis ab Occidente ad Orientem viſus referri.* Ubi vide Schefferum. Sueton. Ner. 5. *Majeſtatis quoque ſub exceſſu Tiberii reus, mutatione temporum evaſit.* Ubi manifeſte notat ante ipſum exceſſum Tiberii, quo fiebat mutatio illa, temporum, ſed proxime ante eum. Contra Florus III. 5. de Cilicibus piratis, *ſub ipſo Hoſtis receſſu, impatientes ſoli in aquas ſuas reſiluerunt.* h. e. proxime poſt receſſum, quum hoſtis etiamdum in recedendo eſſet. Atque ita in hoc ipſo Virgilii loco, V. 323. diſtinguuntur, *ſpatio poſt deinde relicto*, &, *quo deinde ſub ipſo Ecce volat, calcemque terit jam calce Diores.* In quibus *ſub ipſo* ita notat poſt ipſum, ut nullum inter illum priorem & poſteriorem ſpatium ſit re-

capitur pro *Poſt*. Ovid. 2. Metamorph. *Surgit ab his ſolio*, id eſt, poſt hæc. Plaut. Pœnul. *Jam ab re divina credo apparebunt domi.* Sic dicimus, *Ab urbe condita*, vel *à condita Roma.* Quum ergo dicimus; *capta urbe triumphavit*, deeſt *à*, vel *ſub*: &, *lectis tuis literis venimus in ſenatum*, ſcil. *à*, vel *ſub lectis.* „[Liv. 4. *Mœſta ci-* „*vitati ab re male geſta, Poſtumius reus* „*objectus:* & lib. 23. *Ab re bene geſta læ-* „*tum exercitum*] Lucanus libro 1. *Moremque ſiniſtrum Sacrorum Druidæ poſitis repetiſtis ab armis:* eodem ſenſu idem Lucanus libro ſecundo dixit; *Quas eſt vulgata per urbes Poſt me Roma ducem.* Et Horatius; *Poſt ignem ætheria domo ſubductum.* Ovidius 2. Triſt. *Hic tibi ſic redeat ſuperato miles ab hoſte.*

Deo duce; Muſis faventibus; ſubaudi *cum*, Græcè σὺν. Plautus Perſa; *Sequere hac mea gnata cum Diis volentibus.* Livius libro 1. decad. 3. *Agite cum Diis bene ju-* Cum.

C c c *van-*

relictum. Sed & ita *ſub Urbe* dicitur eſſe, quod eſt extra, ſed proxime, Urbem. Eodem porro ſenſu conſtruitur *Sub* etiam cum Accuſativo. Sic ſæpe Livius *ſub idem fere tempus.* Sueton. Aug. 16. *ſub horam pugnæ* h. e. paulo ante. Calig. 17. *ſub diem Calendarum mortuus.* At Cicero Famil. X. 17. *Redditæ ſunt tuæ literæ frequenti Senatu Cornuto, quum is frigidas ſane & inconſtantes recitaſſet literas Lepidi. Sub eas ſtatim recitatæ ſunt tuæ.* Ubi *Sub eas* manifeſte notat paulo, vel proxime, poſt eas.

vantibus. Ennius apud Ciceron. *Doque volentibus cum magnis Diis.* Cato cap. 14. Ruſt. *Circumagi cum Divis volentibus.*
507

In. Aliquando etiam deeſt *In*: ut, ,, [Lucre-
,, tius 6. *Eſſe apud Ammonis fanum fons luce*
,, *diurna Frigidus, ac calidus nocturno tempo-*
,, *re fertur*; ſubaudiendum eſſe *in*, mox hoc
,, verſu monemur: *Frigidus hanc ob rem fit*
,, *fons in luce diurna.*] Virgil. *Orpheo cantante, cantando rumpitur anguis.* Terent. *In cognoſcendo tute ipſe aderis*: idem; *In denegando queis eſt pudor.* ,, [Plaut. Menech. *Ego hic in*
,, *lamentando pereo.* Varro 3. Ruſt. *In ſuppo-*
,, *nendo ova, obſervat ut ſint numero impa-*
,, *ria.* Plaut. Trin. *In re perdita, quam in re*
,, *ſalva factus eſt frugalior.*] Cicero 2. Natur. *Itaque ſalem iſtum, quo caret veſtra natio, in irridendis nobis nolite conſumere*:
,, [& 15. Attic. 11. *Multo inde ſermone*
,, *querebatur amiſſam occaſionem*: & Attic.
,, 12. *Huic ego in multo ſermone epiſtolam*
,, *Cæſaris oſtendi.* Ovid. 2. Metam. *Mens antiqua tamen facta quoque manſit in urſa.* Lucanus lib. 2. * *Toto quamvis in corpore cæſo Nil animæ lethale datum.*

De

* *Toto quamvis &c.*] Sic Nepos Pauſan. 2. *In quo facto domum revocatus, capitis accuſatus abſolvitur.* Liv. I. 36. *In augurio rem expertus.* Sall. Jug. 74. *Novorum fidem in tanta perfidia Veterum periculoſum ducebat.* Sic paſſim *Solis occaſu, Sereno, Ludis, Munere, Comitiis, Cenſu, Nuptiis*, plane uti Græci.

ἐλυμ-

Digitized by Google

ὀλυμπιάσιν, πυθίοις, ἰσθμῷ, &c. cum Ellipſi præpoſ. *in* vel *ἐν*. ſed & in aliîs ferme infinitis locutionibus omittitur ea Præpoſitio. Cic. Famil. II. 7. *Paucis diebus eram miſſurus tabellarios.* IV. 15. *Ne quo periculo te proprio exiſtimares eſſe.* VI. 4. *Quanto fuerim dolore.* qui locus, & quæ locutio male tentatur ac rejicitur ab Henr. Stephano in Pſeudocicer. pag. 188. &c. Sed quem ſatis acriter refutavit Scioppius Veriſim. IV. 14. Porro ita Corn. Nepos Eum. 7. *Credens minore ſe invidia fore.* Cicero Famil. V, 11. *Reliquis tuis rebus omnibus pari me ſtudio cognoſces*, ubi bis deeſt *In*. Sic & paſſim. *Homo infirma valetudine*, & ſimilia, pro in inf. val. exſiſtens. Vide me ſupra ad Cap. 4. & voces *Affectus* & *Ens*.

De inſtrumenti præpoſitionibus.

IN inſtrumento ſignificando, deeſt *Cum*, Græcè Σὺν; ſed vitandæ ambiguitatis gratia non adhibetur: quum enim dicis; *Tetigi illum cum haſta.* neſcitur, an illum, & haſtam tetigeris, an vero inſtrumentum ſignifices: ſed ubi dubia non eſt oratio, * venuſtè apponitur; ut, *Vidi gladium, cum quo ſe percuſſit.* Ovid. I. Me- Cum. 508

* *Venuſtè apponitur*] Pl. Capt. IV. 2. 22. *Quid incipit facere cum tantis minis.* Aulul. IV. 9. *Cum animo certum inveſtigare nequeo.* Liv. I. 51. *Instructus cum conjuratorum manu.* Et XXXII. 5. *Macedonum animos ſibi conciliavit cum Heraclide*, h. e. *eo quod Heraclidem in vincula conjecit.* Tacitus Hiſt. II. 98. *Cum fide eos juvit*, h. e. fideliter. Petronius *Aggrediuntur nos nautæ cum funibus.* Cicero Famil. II. 10. *Cum meis copiis omnibus vexavi Amanienſes.* X. 7. ſicut

Metamorph. *Concuſſit terque quaterque Cæſariem, cum qua terram, mare, ſidera movit:* idem in epiſt. Acontii: *Teſtis & Actæon, quondam fera creditus illis, Ipſe dedit letho cum quibus ante feras:* idem 4. Faſt. *Hæc modo verrebat raro cum pectine pratum.* Aldus aliter emendavit, quod non probo. „[Liv. 9. *Legatis miſſis ad pacem „cum precibus petendam, triſte reſponſum „à Conſule redditur.* Epitome Livii 81. „*Athenas cum maximo labore expugnavit.*] Plinius libro 9. cap. 28. *Cæteri cirri, cum quibus venantur*: Sic habet antiqua lectio. Paul. Oroſius libro 7. *Ipſe Imperator cum ſagitta ſaucius.* Et quid elegantius, quam illud non incelebris autoris; *Gladium, quicum ſe percuſſerat, eduxit?* quod imperitè damnat Valla libro 2. cap. 6. „[Virgil. 2. Georg. *Sufficit ipſa oleis fru„ges cum vomere tellus.* Ubi Servius, cum „vomere, explicat, *per vomerem.* Lucill. „*A-*

ſicut adhuc ſingulari cum benevolentia feciſti. Pl. Rud. V. 3. 7. *Quibuſcum inveni filiam meam*, h. e. quorum opera, ſeu *Medio*, ut vulgus ait. Sall. Jug. 85. *Quantum cum veſtro maximo beneficio negotii ſuſtineam*: ubi ſine cauſa *in* malit Ciacconius. Aliena autem ab hoc argumento ſunt allata à Sanctio duo priora loca Ovidii, ex Metam. & Ep. Acontii, ubi *Cum* non notat inſtrumentum, ſed ſocietatem rei vel actionis. Alienus etiam eſt locus Virgilii ex Georg. II. Vide iſtic verſum 424. & videbis ipſum quoque locum longe aliter ſe habere.

Digitized by Google

„ *Acribus inter ſe cum armis conf.igere cer-*
„ *nit.* Catull. *Iſta cum lingua lingere car-*
„ *batinas.*]

Aliis etiam præpoſitionibus videtur inſtrumentum exprimi. Virgil. 2. Georg. *Aut preſſo exercere ſolum ſub vomere.* „[Pro„ pertius; *Hæc poſtquam querula mecum* „ *ſub voce peregit;* idem; *Nil moveor la-* „ *crimis, iſta ſum captus ab arte.*] Ovid. 5. Faſt. *Pectora trajectus Lynceo Caſtor ab enſe:* idem 2. Triſt. *Neve peregrinis tantum defendar ab armis*, id eſt, cum: ibid. *Qua nuptæ poſſent fallere ab arte viros.* Columella lib. 9. cap. 1. *Semperque* * *de manu cibos, & aquam præbere.* In ſacris vero ex Hebraiſmo exprimitur *In*; ut, *Viſitabo in virga peccata eorum: prævaluit David contra Philiſtæum in funda, & lapide:* Deuteronom. cap. 18. *Lapidabitis eos in lapidibus.* Lucæ c. 22. *Domine, ſi percutimus in gladio?* &, *ſi ſal evanuerit, in quo ſalietur?* Sub. Ab, In. 509

* *De manu*] Non hæc ſane præpoſitio eſt inſtrumenti, ſed quæ notat, unde quid ſumitur. Conjunge igitur in coſtruendo, non *præbere de manu*, ſed *cibos de manu*, ſcil. ſumendos.

De Comparativi Præpoſitione.

DEeſſe præpoſitionem in ablativo comparativi, comprobant omnium lingua- Præ.

 rum

rum idiomata, Hebrææ præcipuè, quæ nomina comparativa non habet, ſed comparationem * per hanc particulam, Mi, enunciat: ſicut Græci per Η, Latini per QUAM; Hiſpani per MAS. Mihi, quantum ex veterum lectione obſervo, in præpoſitionibus non in nominibus, videtur eſſe vis comparationis: nam & in verbis, & poſitivis, comparativis, & ſuperlativis apparet

Comparatio in Verbis, comparatio, virtute præpoſitionis. In verbis: Terentius Eunuc. † *Hic ego illum contempſi præ me:* ibid. *Ludum jocumque fuiſſe illum alterum dices, præut hujus rabies quæ dabit.* Plaut. Moſtell. *Video te nihil pendere omnes homines præ Philolache.*

Comparatio in Poſitivis nominibus. Horat. *Cunctane præ campo & Tiberino flumine ſordent?* In poſitivis: ſic Plaut. Aulul. *Sed hoc etiam pulchrum eſt, præquàm*

510 *ubi ſumptus petunt:* ibid. *Parum etiam, præut futurum eſt, prædicas.* Horat. Epod. 3. *Ut Argonautas præter omnes candidum Medea mirata eſt ducem.* Virgil. *O felix una*

* *Per particulam Mi*] Immo potius per particulam *Min*, vel literam מ.

† *Hic ego illum contempſi præ me*] Sic Auct. ad Herenn. IV. 20. *Neminem præ ſe ducit hominem.* Cicero de Offic. III. 11. *In quibus publicæ utilitatis ſpecies præ honeſtate contemnitur.* Famil. XIV. 4. *Periculum fortunarum & capitis ſui præ mea ſalute neglexit.* de hac vocula *Præ*, & *Vi Comparationis*, quam Auctor ei tribuit potius, quam Nomini ipſi, vide quæ mox diſputabimus.

Digitized by Google

una ante alias Priameia virgo: Æneid. 3. *Unum illud tibi nate Dea præque omnibus unum Prædicam:* idem; *Fugit ante alios exterritus Aruns.* Propert. lib. 2. eleg. quæ incipit, Jupiter; *Num ſibi collatam doluit Venus? illa peræque Præ ſe formoſis invidioſa dea eſt.* Livius lib. 1. * *Parvam Albam præ ea, quæ conderetur, fore.* Cicero Sulpitio; *Non tu quidem vacuus moleſtiis,*

* *Parvam Albam præ ea*] Sic Nepos Eum. 10. *Se Eumene recepto parvi præ illo futuros.* Plautus Milite, IV. 4. 4. *Non ſum dignus præ te, ut figam palum in parietem.* Florus II, 2, 11. *Præ tanta victoria leve fuit damnum.* Verum nulla in his eſt Comparatio, quæ *Magis* aut *Minus* dicit duarum rerum, qualis eſſe debet Grammatica Comparatio, (Vide ſupra lib. 2.) ſed amplius quid illis locutionibus declaratur, nempe, *ſe* plane *parvi futuros*, *ſe* plane *non eſſe dignum*, prorſus *leve fuiſſe damnum*, ſi comparetur cum illa victoria, cum illo altero homine. Atque adeo eadem fere eſt ſignificatio harum locutionum, quæ Plautinæ illius, *Ad ſapientiam hujus ille nimius nugator fuit.* Quapropter omnibus probe conſideratis, dubitem ferme, an Præpoſitio *Præ* dicenda potius ſit & habenda Præpoſitio ſuperlationis vel Exſuperationis, quæ exſuperatio ſuum etiam in Comparatione locum habet, at vera Comparationis Præpoſitio ſit *Cum*, ut adeo, quando dicitur *Petrus eſt Paulo doctior*, ſenſus ſit, Petrus cum Paulo comparatus eſt doctior: quando *Petrus eſt doctior quam Paulus*, ſenſus ſit, Petrus comparatus cum illa menſura doctrinæ, ad quam doctus eſt Paulus, doctior eſt. Certe ferre vix poſſum, quod Auctor cenſet, *Vim comparationis eſſe in Præpoſitionibus, non in Nomini-*

Digitized by Google

minibus ipſis. At quem ergo in uſum, aut quam ſignificationis vim formata eſt illa forma & gradus, *Doctior*, ſi per ſe & directè non notat comparationem? Si ita, nihil utique aliud notabit, quam quod notat *Doctus*. Quidni porro æque per ſe notabit Comparationem, ac *Doctiſſimus* ſuperlationem. Quid multa? Auctor non ſatis hæc percepit, aut diſtinxit. Comparativum nomen revera per ſe notat ipſam comparationem, atque adeo quia Comparatio omnis ſignificat *Magis*, ſeu ſuperlationem quandam, etiam in deteriorem partem, veluti *pejor*, *minor*, *inferior*, idcirco *Doctior*, *pejor* &c. directe notat *Magis doctus*, &c. vel, *Doctus præ illo*, h. e. ſupra illum, cum quo ſcil. quis comparatur. Præpoſitio autem neutiquam ipſam Comparationis ſignificationem habet aut abſolvit, ſed nexum facit comparationis, & res Comparatas jungit. Atque eodem modo ſe res habet in ſuperlatione, quam ipſum Nomen ſignificat, ſed cujus nexum facit Præpoſitio. Non repugnaverim tamen, ſi quis etiam Comparationi aptam & propriam in ipſo Linguæ uſu ſtatuere malit Præpoſ. *præ*, quum revera, ut dixi, in ipſa comparatione in ſit etiam ſuperlatio quædam, atque ideo Veteres ſæpe Comparativo junxerint Præpoſitiones ſuperlationum, veluti, *Præ*, *Ante*, ſed & Græci ſimiliter Comparativos conſtruxerint, cum Genitivis, qui a Præpoſ. ſimilibus, veluti πρὸ, περὶ, reguntur. Sed tamen vel ſic manet certum mihi, Comparativum Nomen ſignificare ipſum illud *Magis* Comparationis, Præpoſitionem autem *Præ* facere ejus nexum, ſed per Pleonaſmum quendam ſignificationis, qualis eſt *Magis mollior*, cujus exempla Vide infra Cap. 9. Vel potius, qualis eſt illa Præpoſitionum repetitio, quæ jam cum ipſis Verbis aut Nominibus fuerant compoſitæ, vel in iis latebant. Veluti *Adire ad aliquem*, πρῶτος πρό μου. Quæ tamen Præpoſitiones ſæpius omittuntur, æque ac hæ Comparationis, licet Caſus Nominum ab illis tamen regatur. Veluti apud Aelian. Var. Hiſt. XIV. 6. μήτε τοῖς παρελθοῦσιν ἐπικάμνειν, μήτε τῶν ἐπιόντων προκάμνειν: pro μή-

is, ſed præ nobis beatus. Apul. 9. Metam. *Fabulam denique bonam præ cæteris ad aures veſtras adferre decrevi.* In comparativis: Sic Plaut. Aulul. *Jam minoris omnia facio, præ quam quibus modis me ludificatus eſt;* „[& Menech. *Modeſtior nunc eſt de verbis,* „*præut dudum fuit.*] Salluſt. *Cæterum ante hos, te Iugurtha, qui ætate, & ſapientia prior es.* Virgil. 1. Æneid. *Pygmalion, ſcelere ante alios immanior omnes.* Suetonius Galba; *Præter cæteras altiorem, & dealbatam crucem ſtatui juſſit:* & Pſalm. 18. *Dulciora ſuper mel, & favum.* In ſuperlativis: Sic Virg. 7. Æneid. *Petit ante alios pulcherrimus omnes Turnus.* „[Nepos in „Attic. *Et unus ante alios fuit cariſſimus.*] Suetonius Vitell. 13. *Famoſiſſima ſuper cæteras fuit cœna ei data,* Plinius libro 27. cap. 7. *Herbæ facillimæ, atque inter cæteras utiliſſimæ.* Ovid. 4. Pont. 10. *inter omnes maximus.* Plinius libro decimo tertio; *Inter omnes potentiſſimus odor.* Si igitur

Comparatio in Comparativis.

Comparatio in Superlativis.

τι ἐπὶ τοῖς παρ. ἐπιχ. μήτι πρὸ τῶν &c. Jam vero ſicuti hæc verba Compoſita habent ipſa per ſe ſuam compoſitam ſignificationem, & Præpoſitiones repetitæ tantum inſerviunt nexui rerum faciendo cum Verbis, ſic etiam Comparativa Nomina notant ipſa per ſe illam Comparationis ſuperlationem, Præpoſitio autem, cujus ſignificatio jam ineſt in ipſo Comparativo Nomine, & ideo per ſignificationis Pleonaſmum quaſi repetitur, nectit Comparativo illud, cum quo fit Comparatio.

Digitized by Google

In ablativis comparationum ſubauditur Præ.

tur in præpoſitione ſignificatur comparatio, neceſſario in ablativis comparationis deeſt *Præ*, Plaut. Epid. *Atque me minoris factum præ illo*; „ [ubi per Ellipſin dici poterat *Minoris illo.*] Apulejus libro octavo Metam. *Neque ulla caprea, neque pavens damula, neque præ cæteris feris mitior cerva, ſed*
511 *aper immanis, atque inuſitatus exſurgit*; ibid. *Sed unus præ cæteris, & animo fortior, & ætate juvenior, & corpore validior exſurgit alacer:* idem libro decimo; *Unus è Curia ſenior præ cæteris, compertæ fidei.* Soſipater Chariſius lib. 1. de comparat. *Et confirmat præ illo neminem eſſe doctiorem:* & infra; *Et habent alios præ ſe doctiores.* Eſdræ 3. cap. 4. Καὶ ἀλήθεια μεγάλη, καὶ ἰσχυροτέρα παρὰ πάντα. id eſt, *veritas magna, & fortior præ aliis.* Danielis cap. 1. *Apparuerunt vultus eorum meliores, & corpulentiores præ omnibus pueris, qui veſcebantur cibo regio.*

Præ.

Sed quid mirum in comparativis deeſſe *Præ*, quæ etiam in poſitivis, & ſuperlat. deſit? Plautus Moſtell. * *Speculo claras ædes, clarorem merum*: idem. Amph. *Nul-*

* *Speculo claras ædes*] Nulla in his verbis, quæ occurrunt Moſtell. III. 1. 111. eſt Ellipſis præpoſ. *præ*: immo vero neque *ſpeculo* eſt ſexti, ſed tertii caſus. Senſus eſt, ædes tam claras, ut poſſint eſſe in ſpeculum, ſeu pro ſpeculo, ædes claras uſque ad ſpecu-

Digitized by Google

Nullus eſt hoc meticuloſus æquè; idem Moſtell. *Quo nemo adæquè antehac habitus eſt parcus:* idem Aſin. *Nec me Athenis alter hodie eſt quiſquam, cui credi rectè æque putent:* idem Caſ. *Nec eſt, neque fuit me*
ſenex quiſquam amator adæque miſer. Mat- 512
thæi cap. 13. de grano ſinapis; *quod minimum eſt omnibus ſeminibus*. Arnobius lib. 2. contra Gentil. *Quia omni vero veriſſimum eſt, certoque certiſſimum*, ſubaudi *præ*. Vide inf. in adverb. Ellipſi, *Quam pro*.

De

culi claritatem. Sic idem Plaut. Curcul. IV. 4. 22. *Linteum exterſui.* Moſtell. III. 1. 1. *Argentum fænori.* Sed neque in ſeqq. exemplis, licet iſtic jam ſint Ablativi, Ellipſis eſt præpoſitionis *præ*, ſed *Cum*, quæ ſolet ſequi Adverbia, *ſimul*, *pariter*, *juxta*, *æque*, *adæque*. Plaut. Aſin. II. 2. 66. *Æque mecum ſcies*. Prol. Pœn. 47. *Æque ut mecum ſitis gnarures.* Men. V. 1.45. *Ego te ſimul novi cum Parthaone.* Sall. Catill. 58. *Juxta mecum omnes intelligitis.* Jug. 68. *Pariter cum occaſu ſolis educit expeditos.* Ubi vide Ciaccon. Cic. Famil. II. 13. *Genus inſtitutorum noſtrorum diſſimilitudinem aliquam habet cum illius adminiſtratione provinciæ.* Patet ex his Ablativum junctum τῷ *Æque*, regi ab intellecto *cum*, & male facere Scioppium alioſque, qui *Idem cum illo*, & ſimilia, tanquam perperam dicta explodunt, de quo alibi. In loco Matthæi intellexerim *in*, at in illo Arnobii admiſerim *Præ*, niſi tamen per Pleonasmum ſit interpretandus, ut illud Aeliani VIII. 18. λίθον μεγέθει μέγιστον, *lapidem magnitudine maximum.* Et Plauti Curcul. IV. 3, 1. *Iratus iracundia non mediocri*,

De pretii præpoſitione.

N*On bene pro toto libertas venditur auro.* ,, [Lucillius apud Chariſium in, Plu- ,, re; *Plure foras vendunt, quod pro mino-* ,, *re emtum.*] Plaut. Aſin. *Par pari datum hoſtimentum eſt, opera pro pecunia:* idem Aul. *Pro vapulando abs te mercedem petam.* Colum. l. 5. c. 1. *Pro quibus nulla merces dependitur.* Virg. Æneid. 5. *Hanc tibi Eryx meliorem animam pro morte Daretis Perſolvo.* Cæſar. 1. Civ. *Pecuniam pro iis rebus ſolvit.* Cic. 4. Fin. *Æſtimatione aliqua digna, eaque pro quantum in quaque ſit ponderis, eſſe æſtimanda.* Sall. *Nemo niſi victor pro pace bellum mutavit.* Valer. Max. l. 4. c. 6. *Qui conjugis fata pro tuis permutari paſſus es:* ,, [& l. 5. c. 2. *Pro Le-* ,, *onica omnes hoſtium captivos permutavit.* ,, Cic. *Ennius pro Afris immutat Africam.*] Terent. Eunuch. *Par pro pari referto.* Sic enim legunt peritiores. Cic. 1. Verr. *Pro quo frumento pecunia omnis ſoluta non eſt.* Salluſt. Jugurtha; *pro metu repente gaudium mutare.* * Nec refert Latinitatis, utra in parte adhibeatur præpoſitio, utroque enim

* *Nec refert Latinitatis &c.*] Rarius tamen eſt, *Emi leporem pro decem denariis*, ſicuti uſitatiſſimum ſine

enim modo pretium ſignificatur vel æſtimatio; ut, *Dedi leporem pro denario*; vel *dedi pro lepore denarium.* Terentius; *Heri minas viginti pro ambobus dedi.* Horatius; *Dedit hic pro corpore nummos.* Virgil. *Vitamque volunt pro laude paciſci.* Hinc illa trita, *pro nihilo putare, pro nihilo pendere,* &c. „[Horat. *Nec verbum verbo curabis* 513
„*reddere fidus Interpres.* Ubi ſubauditur
„*pro*, dicit enim Cicero, *Verbum pro*
„*verbo reddere.*]

ſine præpoſ. *Emi leporem decem denariis.* Magis enim *Pro* jungitur rei, quam accipimus, rarius rei quam damus. Attulit tamen Scioppius locum ex Lucilio. Cereroqui Præpoſitio ipſius pretii poſſit etiam eſſe *Cum,* ut plena ſit locutio. *Ego emi cum decem denariis, leporem.*

De verbis copiæ, & inopiæ.

IN verbis copiæ & inopiæ * cauſa cernitur velut efficiens, ideo deeſt *à*, vel *de*. A; vel DE
Cæſar 3. Civil. *Hæc à cuſtodibus claſſium loca*

* *Cauſa cernitur velut efficiens, ideo deeſt A vel DE*] Mirum ſane, Auctorem in hiſce locutionibus tribuere præpoſitioni A ſignificationem *Cauſæ efficientis*, quam ei in Paſſivis locutionibus negant. Vide ſupra lib. III. cap. 4. Quum ſi uſquam notat Agentem ſeu Efficientem, id notet plerumque Verbis Paſſivis juncta, at hic ſignificet illud, quod Auctor ei tribuit iſtic, nempe *a parte*, unde oritur ſcil. iſthæc copia & inopia, non tanquam a *cauſa efficiente*, ſed tanquam a materia, in

Digitized by Google

loca maxime vacabant. Cicero 5. Attic. *Locus à frumento copioſus:* idem pro Flacc. *Vſque eo orba fuit ab optimatibus illa concio:* idem pro domo; *A magiſtratibus nuda Reſp.* ibid. *Ab amicis inops:* idem in Officiis; *Adhibenda eſt vacuitas ab angoribus:* idem pro Dejot. *Sed tamen quicquid à bello Populi Ro. vacabat.* Livius; *Ne quando à metu, ac periculis vacarent.* Virgil. Culice; *Viduos à lumine Phœbi.* Saluſt. Catil. *Omnes qui de reb. dubiis conſultant, ab odio, amicitia, ira, miſericor-*

in qua conſiſtit. Ipſa illa copia & inopia. Atque adeo *Ab amicis inops* dicitur eodem ſenſu, quo apud Cicer. Famil. X. 15. *Antonius ab equitatu firmus eſſe dicebatur.* XI, 13. *Paratiſſimi ab exercitu.* Plautum Aulul. II, 2, 9. *Haud a pecunia bene valeo.* Epid. I, 2, 26. *A morbo valeo, ab animo æger fui.* Trucul. I, 1, 3. *Periit ab animo & ab re.* Sueton. Tib. 68. *Latus ab humeris & pectore.* Aug. 4. *A matre Pompejum arctiſſimo contingebat gradu.* Sic ergo etiam, *Vacui a ſecuribus & tributis* apud Tac. Ann. XII. 34. & reliqua, quæ Sanctius adfert. At vero vocula *DE*, omnium minime notat *cauſam efficientem*, ſed copiam rerum, unde quid ſumitur ad aliquid explendum. *Sic de quibus volumina impleta ſunt* h. e. Volumina ſunt ab Auctoribus impleta a rebus, quæ ſumptæ ſunt de copia ejuſmodi rerum. Et ſic cetera. Immo & ita Liv. I, 38. *Hæc de Latinis capta ſunt oppida.* Plaut. Pſeud. IV, 7, 127. *De improbis auferri decet prædam.* Sueton. Domit. 13. *Ac tunc de Oratoribus coronatus.* Cic. Fam. X, 32. *Pecunia coacta de publicis exactionibus.* In quibus omnibus notat *DE* potius paſſionem quandam.

Digitized by Google

cordia vacuos eſſe decet. Cic. *De quibus volumina impleta ſunt*: idem; *De nugis referti libri.* Martial. *Hos niſi de flava loculos implere moneta, Non decet.* Dicitur; *Sanguis manat à vulnere*, vel *de vulnere.* Itaque, *Egeo pecuniis*, eſt, Egeo egeſtatem à pecuniis, hoc eſt, à parte pecuniarum. ,,[*Tenus* ſubauditur in, *Fine inguinum intrare in mare. Hac fine ames, tanquam oſurus.* Vide Finis.]

De variis aliis præpoſitionibus.

QUum Modum ſignificamus, varias præpoſitiones aut apponimus, aut intelligimus; ut, *lento gradu*; *longa veſte*; *hac lege*, *ordine*: *vel cum lento gradu*: *cum longa veſte*; *ſub hac lege*, & *conditione*; *ex ordine*, vel *in ordine*. Terent. Eunuch. *Pace quod fiat tua* ſubaudi *cum*, teſte Donato. Lucanus lib. 1. *Aut hic errat nulla cum lege mundus.* Salluſt. de Repub. *Multi præterea cum bona ſpe adoleſcentes, ſicuti hoſtiæ, mactati ſunt.* ,,[Cæcil. ,,*Quid narras barbare cum indomitis moribus?* Ennius; *Optima cum pulcris animis Romana juventus.* Plaut. Pæn. *Cognoſco cum quibus ingeniis ſimus*: idem ,,Trin. *Amicus probus, & cum magna* ,,*fide*: & Rud. *Cum iſtiuſmodi virtutibus*

Cum, in, de, ex.

514

,,*&*

„ *& operis qui natus ſit.* Claudius Qua-„ drigarius in Annal. *Silentio facto, cum vo-„ ce maxima inclamat.*] Plaut. Menech. *Magna cum cura ego illum curari volo.* Cicero de Senect. *Neque vero in armis præſtantior, quam in toga.* Virgil. *Horridus in jaculis:* idem; *Cæſis prius de more juvencis:* idem; *Cunctis ex more vocatis.* „ [idem; *Pugnataque in ordine bella fecerat.* „ Cicero; *Collocare aliquid ex ordine; Sen-„ tentiæ ex ordine dicta: Si in ordine ſtan-„ tes notos videris.* Plaut. Rud. *Reſponde „ ex ordine.*]

Per, vel ante, vel in. In tempore, ſi ſit accuſativus, deeſt *Per* vel *Ante*; ut, * *Centum vixit annos: Quarto Calendas.* Cic. *Hunc per decem annos aluimus contra nos.* „ [In Priapejis; „ *Per noctes aliquot dieſque ceſſo.* Propert. „ *Jurabo bis ſex integer eſſe dies,* pro, *per*

* *Centum vixit annos*] Sic Sall. Jug. 63. *Natus atque omnem pueritiam Arpini altus.* cap. 91. *Noctemque totam itinere facto conſedit.* Orat. 1. ad Cæſ. 3. *Nullam noctem ſine ſcorto quieſcere.* Nepos Cim. 4. *Quod facere nullum diem prætermiſit.* Milt. 7. *Cherſoneſi omnes illos, quos habitarat annos, perpetuam obtinuerat dominationem.* Cic. de Offic. I, 1. *Te jam annum audientem Cratippum.* Catil. I, 2. *Vigeſimum jam diem patimur.* IV. 4. *Eos punctum temporis frui vita non putat oportere.* Famil. VI. 5. *Ne punctum quidem temporis in iſta fortuna fuiſſes.* Plautus prol. Aulul. 4. *jam multos annos eſt, quum poſſideo.* Bacchid. V, 1, 11. *Eam ſibi hunc annum conductam.*

Digitized by Google

„ *per dies. Abhinc tres annos*, ſubaudi *ante*. „ *Abhinc tribus annis*, ſubaudi *in*] Hæc docet Priſcianus lib. 18. Fallitur igitur Eraſmus in copia Rer. & Ver. cap. 150. Horat. *Quid in unum vivat, & plures:* idem 2. epiſt. *Sed in longum tamen ævum manſerunt.* „ [Plaut. Bacchid. *Meretri-* „ *cem ſibi conduxit hunc annum.*

„ In accuſativo temporis, deeſt etiam „ *Ad*, vel *Circa*. Plaut. Amph. *Qui noctis* „ *ſolus ambulem*, pro, circa hoc tempus „ noctis. idem Aſin. *Ad hoc diei tempus* „ *dormitaſti in otio:* * *non pudet hominem* „ *id ætatis ſycophantias ſtruere:* pro quo a- „ lias dicit, *Homo iſta ætate.* Cicero; „ *Venit ad me id tempori, ut retinendus eſſet:* „ *Venias ad id tempus, quod ſcribis: Ad* „ *breve tempus durare.*] **Ad, vel Circa.** 515

Si tempus ſit in ſexto caſu, deeſt *In*, vel *De*, ut, *tribus annis; hora prima.* Cic. in Topic. *Si filius natus eſſet in decem menſibus.* Cæſar; *De tertia vigilia.* Terent. Andr. *In diebus paucis quibus hæc acta ſunt.* „ [*Chryſis moritur*, id eſt, poſt **In, vel De.**

 dies

* *Non pudet hominem id ætatis*] Sic Terentius Phorm. II. 4. 4. *quidve ſit ſententiæ:* Adel. V. 8. 16. *Idne eſtis auctores mihi.* Sueton. Ner. 26. *Nunquam poſtea ſe publico illud horæ commiſit.* Galb. 14. *Negligentior, quam conveniret Principi electo, atque illud ætatis.* Tacit. Ann. V, 9. *Corpora id ætatis.* XII. 12. *Armeniam id temporis importunam.* cap. 18. *Nemo aderat id auctoritatis.*

„dies paucos. Propert. *Venturum paucis* „*me tibi luciferis*, pro, in paucis diebus, „hoc eſt, poſt, paucos dies, vel po„tius, *Cis paucos dies*, ut Plautus loqui „ſolet; cujus etiam ſunt iſta Pœnul. * *A*„*ruſpex dixit nos paucis diebus fore liberas:* „& Pſeud. *In hoc triduo evolvam tibi hoc* „*argentum:* & Trucul. *Ego faxo me in* „*diebus pauculis crudum virum eſſe dicat.*]

Per, vel Ab. In Diſtantia, ſi ſit accuſativus, deeſt *Per*, vel *Ad*; ut, *ſex pedes altus*; *patet ulnas quatuor*. Lactant. de Phœnice; *Per bis ſex ulnas eminet ille locus.* Varro lib. 3. cap. 5. Ruſt. *Eſt lapis à falere pedem, & dodrantem altus, ipſum falere ad duo pedes altum à ſtagno, latum ad quinque.*

Si

* *Aruſpex dixit &c.*] Talia ſunt apud Cicer. Famil. X. 18. *Ipſe, ut ſpero, octo diebus, quibus has literas dabam, cum Lepidi copiis me conjungam.* Catil. II. 7. *Triduo audietis.* pro Archia cap. 4. *ſi LX. diebus eſſent profeſſi.* At de ſeneɛt. 14. *Qui his paucis diebus Pontifex Max. factus eſt.* de Amic. 4. *Per paucis ante mortem diebus diſſeruit.* In quibus locis notandum, ſumi hanc quoque phraſin eodem modo, quo notavi ſupra hoc ipſo Capite accipi præpoſ. *Sub*, & Præſens Artis Grammaticæ Tempus. Nempe ut *pauci dies* intelligendi ſint modo de proxime præterito, modo de proxime ſequenti tempore. Quocirca ſæpe etiam additur *Ante* vel *Poſt*. De Offic. II. 22. *Multis annis ante*. De Seneɛt. 6. *Mortuus eſt novem annis poſt meum Conſulatum.* Hinc Famil. XII. 25. *Quas literas mihi Cornificius altero viceſimo die, ut dicebat, reddidit*, ſcil. poſtquam datæ eſſent. Vide & ſupra pag. 234. 235. & quæ ſeq. Cap. notantur ad Voculam *Poſt*.

Digitized by Google

Si Exceſſus vel Modus ſit in ſexto caſu, deeſt *In*; ut, *paulo majora canamus.* Cic. 4. Acad. *Democritus huic in hoc ſimilis, uberior in cæteris:* idem pro Balbo; *In quo erat accuſatoris interpretatio indigna reſponſione.* In.

„[*Vocare aliquem nomine*, ſubaudi *Ex.* „Plaut. Stich. act. 1. ſc. 3. *Nam Miccotrogus nomine ex vero vocor.*] Ex.

Afficio te honore; proſequor te odio; ſubaudi *Cum.* Livius lib. 9. dec. 4. *Proſecuti cum donis legatos ſunt:* idem lib. 2. dec. 1. *Decedentem domum, cum favore ac laudibus proſecuti ſunt.* Cic. Q. Frat. lib. 2. *Publicani Domitium cum equis proſecuti ſunt.* Plinius epiſt. 159. *Mentionem alicujus cum honore ſummo proſequi.* „[Dictys libro 3. *Non ejeciſtis, non cum deteſtationibus extra muros proſecuti eſtis.*] Cum. 516

Ibam via ſacra, ſubaudi *In.* Cicero 3. Tuſc. *Qui miſer in campis mœrens errabat Aleis.* Terent. Eunuch. *Haud convenit una ire cum amica imperatorem in via:* idem Heaut. *Qui nuper fecit ſervo currenti in via deeſſe populum.* Virg. *Et victis dominabitur Argis*, ſubaudi, *in Argis.* Lucan. 1. *Rarus & antiquis habitator in urbibus errat.* In

In cauſa efficiente deeſt *A*; ut, *Palleo metu; horres frigore.* „[Plaut. Caſ. *Mihi* A, vel Ab, vel E.

 „ *ina-*

Digitized by Google

„*inanitate inteſtina murmurant.* Catull. „*Corpora cornu ſicciora ſole, frigore, &* „*eſuritione.* Liv. 10. *Ab ultima ſpe dimi-* „*cantes*: & lib. 7. *Linguam ab irriſu ex-* „*ſerens.* Plaut. Cap. *Satis dolui ex animo:* „& Ciſt. *Doleo ab animo, doleo ab oculis,* „*doleo ab ægritudine.*] Cic. Acad. *Mare nunc, quia à ſole collucet, albeſcit, & vibrat.* Ovid. 1. Metam. *Pluvioque madeſcit ab Auſtro:* ibid. *Poſtquam vetus humor ab igne percaluit ſolis:* idem 2. Faſt. *Sed tamen à vento, qui fuit, unda tumet.* Silius lib. 6. *Lenta proclamat ab ira* Sic *horreo à frigore.* Apulejus lib. 4. Metamorph. *Sed à gloria non perivit.* Terent. Andr. *Laborat è dolore.*

Ab. Terent. *Stulto intelligens quid intereſt*, id eſt, ab ſtulto. Cicero; *Negant à falſis intereſſe viſa.* „[Paulus Juriſc. leg. 21. ff. „quando dies legat. cedat; *Nec multum* „*intereſſe tale legatum ab hoc, ſi hæres erit,* „*dabo:* & leg. 4. §. penult. ff. de doli „except. *Diſtat aliquid doli exceptione.*] Horatius; *Abeſt virtute diſerti Meſſalæ*,
517 id eſt, à virtute. Ovid. 4. Triſt. eleg. 1. *Imus ab inſignes urbis ab arte viros.* Cic. lib. 12. epiſt. 1. *Ab illo ſordidiſſimo periculo tuti futuri.* Plaut. Truc. *Ab ingenio eſt improbus.* Terent. Phorm. *Ocioſum ab animo.* Sic dicimus; *Virtute præditus*, ſubaudito *ab*, vel *cum.* *Mo-*

More hominum facis; amicorum conſilio feci; Mea ſententia, meo judicio, ſupple *de*. Cicero; *De amicorum ſententia Roſcius Romam confugit*: idem; *idque de meo conſilio*: idem Attic. *Nihil faciam, niſi de ſententia tua*: idem; *Flere de morte alicujus*. Plaut. Capt. *Rem de compacto geri*: idem Menech. *Iube te piari de mea pecunia*: idem Epid. *Quibus de ſignis agnoſcebas*. „[Virg. *Compoſito rumpit vocem*, ſub„audi *de*. De.

„Virgilius; *Me diſcedere flevit*, * ſub„audi *ob*, vel *propter*. Plautus; *Mœſtus* „*eſt, ſe has ædes vendidiſſe*: *Ægrotus eſt* „*te videre*. Terentius; *Deſine Deos obtun*„*dere gratulando, inventam eſſe gnatam* „*tuam*, id eſt, propter inventionem filiæ. „Livius 29. *Civitatem religio invaſit prop*„*ter crebrius eo anno de cælo lapidatum*, „ſubaudi *eſſe*.] Ob, vel propter.

* *Subaudi Ob, vel Propter*] ſic Gellius IX. 3. *Quod ego Diis gratiam habeo*. Salluſt. Orat. 1. ad Cæſ. *Id certatum eſſe, ut &c.*

Cap. VII.

Adverbiorum & Conjunctionum Ellipſis.

Æ*Què* in comparationibus parium ſubauditur: Plaut. Bacchid. *Quem ami-* Æquè.

micum ratus ſum, atque ipſius ſum mihi: „[& Perſ. *Tu meum ingenium fans non di-* „*diciſti, atque infans.* Catull. *Cur non* „*piſtrino traditur atque aſinus?* pro, *aquè* „*atque*, aut, *ſicut aſinus.* In Priapejis; „*Quæ ſucco caret, atque petra pumex*, id „eſt, ſicut pumex, inſtar pumicis. Lucil. „*Calidiſſima, & olerum bene plena atque* „*anſeris collus*: idem; *An ego te equam*
518 „*atque animoſam, Theſſalam, & indomi-* „*tam, frenis ſubigamque domemque?* pro, „ſicut equam animoſam. Priſcianus lib. 18. „teſtatur, *Latine dici, Facio, atque feci* „*ante, pro, ſicut feci ante.*]

An, vel ne. Terentius; *Melius, pejus, proſit, obſit, nihil vident, niſi quod lubet*, ſubaudi *an, ne, vel.* Plinius; *Studes? an piſcaris? an ſimul omnia?* pro, *ſtudeſne.*

Aut, vel ſeu. *Velis, nolis; ſcias, neſcias*, ſubaudi *aut*, ſeu *ſive.* Cic. *quatuor, ad ſummum quinque ſunt inventi, qui Milonis cauſam non probarent.*

Enim, vel Nam vel Quia. Terentius; *Hæc quum illi Micio dico, tibi dico, tu illum corrumpi ſinis*, pro, *tu enim.* Virgil. *Nec ſum adeo informis, nuper me in littore vidi:* idem; *Alba liguſtra cadunt*, pro, Quia.

Et, vel atque. *Hac, illac; extra, intra;* * *æqui boni; opti-*

* *Æqui, boni*] Intelligitur in his copula, quæ ideo ſæpe

optimus maximus; uti frui; dare legare; ſubaudi *&*. Vide Adrian. Card.

Non ſolum elegans, ſed facetus, ſubaudi *etiam*. Vide *Non*. Etiam.

Ovid. *Hunc quoque ſiderea qui temperat omnia luce Cepit amor Solem, Solis referamus amores*, id eſt, *Solis igitur*. Terent. *Hac non ſucceſſit, alia aggrediemur.* Igitur, vel Ergo.

Faciam ut jubes, ſubaudi *ita*, vel *ſic*. Horat. *Ut tu Fortunam, ſic nos te Celſe feremus*. Plautus; *Ut velis eſſe me, ita ero.* Ita.

Hic acriter advertendum eſt, non poſſe in oratione poni *ita* vel *ſic*, quin continuo ſubaudiatur *ut* vel *uti*: nec item poſſe poni *ut*, cui non reſpondeat *ita* vel *ſic*. Virgilius 4. Georg. *Ut binæ regum facies, ita corpora gentis*. In illis porro tritis; *Ita Neptuno viſum eſt*; *Sic viſum Superis*; *Sic fatur*; *Ita fatur*; etiam deeſt *ut*, quaſi

pe etiam additur. Salluſt. Catil. 20. *Ceteri omnes ſtrenui, boni, nobiles atque ignobiles vulgus ſumus.* quem locum male tentant Muretus & Ciacconius. Cap. 30. *quibus omnia honeſta atque inhoneſta vendere mos erat.* Tacit. Hiſt. II. 56. *In fas nefasque avidi.* Nihil ergo mutandum in Salluſtio Catil. II. *Avaritia ſemper inſatiabilis eſt, neque copia neque inopia minuitur*, ubi Meurſius (probante Carolo ad Gellium III. 1. qui Auctor hæc verba Salluſtii eodem iſtic modo citat) delet poſterius *neque*, & ex Ablativo *inopia* facit Nominativum, ſed male.

ſi dicas; Ita fatur, ut diximus, aut dicemus. Item quum precamur; *Sic tibi ſit felix iter.* Martial. lib. 7. *Sic me fronte*
519 *legat dominus, Fauſtine, ſerena,* cæt. *Ut mea nec juſte.*

Magis, vel Potius.

Plaut. *Tacita ſemper bona eſt mulier, quam loquens*, id eſt. magis bona. „[Livius 3. *Claudii oratio fuit precibus, quam jurgio, ſimilis.*] Sæpe Græcis deeſt μᾶλλον, id eſt, *magis*: unde illa, *Bonum eſt confidere in domino, quam in principibus.* Terent. *Si quiſquam eſt, qui placere ſe ſtudeat * bonis, quam plurimis*, id eſt, bonis potius, quam plurimis, id eſt, malis. Taci-

* *Bonis, quam plurimis*] Non ignoro equidem, ſic eum locum diſtingui & exponi à multis Interpretum, etiam antiquis. Omnino tamen ego arbitrer, argutiorem eſſe illorum ſententiam, quam veriorem. Nempe quum diverſi ſint hominum etiam optimorum ſenſus, ac difficile ſit ipſi Jovi, ut dicitur, placere omnibus, idcirco ſe ex illis eſſe ait Terentius, qui ſtudeant placere bonis, quam plurimis poſſit. Ceterum τὸ *Magis* ſæpe etiam omitti per Ellipſin, paſſim obſervarunt eruditi. Vide Voſſium de Conſtruct. cap. 61. Adde Corn. Nepotem in Datam. 8. *ſtatuit congredi, quam cum tantis copiis refugere.* Attic. 13. *Diligentia, quam pretio parare.* Vide Notas Schotti. Pomp. Mela. III. 10. *Quos ſerpere, quam ingredi, referunt.* Tac. Hiſt. I. 14. *Ea pars morum ejus, quo ſuſpectior ſollicitis, adoptanti placebat.* II. 99. *Quantumque hebes ad ſuſtinendum laborem miles, tanto ad diſcordiam promptior.* Plinius Panegyr. 73. *Nam quanto magis a te reprimebatur noſtrum gaudium, exarſimus*, pro, tanto magis exarſimus.

Digitized by Google

Tacitus 4. Ann. *Agrippa claris majoribus, quam virtutibus:* idem 1. Ann. *Et pacem, quam bellum probabam.* Plautus Menech. ſc. Nimis. *Quin vidua vivam, quam tuos mores perferam.* Vide *Prius.*

Cave Cadas; cave faxis; ſupple *ne.* Unde fallitur Valla, & alii. Cicero; *Nonne caveam, ne ſcelus faciam.* Plaut. *Tu cave, quadraginta accepiſſe hinc ne neges.* Terent. *Etiam caves, ne videat te aliquis.* Vide *Ut.* Ne.

„[*Neque Cicero hoc mihi perſuaderet,* Neque.
„ſubaudi *neque quiſquam alius:* nam, ut
„in pro Scauro ait Aſconius; *Neque, eſt*
„*conjunctio disjunctiva, & ſemper poſtulat*
„*ut rurſus inſeratur; ut, Neque hoc, ne-*
„*que illud:* addit mox; *Neque ignoro, a-*
„*liquando hoc verbum, ut* vel, *ſemel poni.*
„Cic. pro Scauro; *Ac neque Aquilius il-*
„*lius Craſſi factum potuit imitari:* ubi ſub- 520
„auditur, neque quiſquam alius. Vide Vel.]

Poſt *Non modo, Non ſolum, Non tantum,* dum Oratio dubia non ſit, deeſt *Non,* ut ſi dicas; * *Alexander non modo parcus, ſed etiam fuit liberalis,* id eſt, *non* Non.

* *Alexander non modo &c.*] Valde tamen ego dubitem de ſinceritate iſtius locutionis ſeu Ellipſeos, in qua poſt *Non modo* ſequitur affirmativa, ſeu *ſed etiam.* Nam huic quidem nulla ſubeſt ratio, quæ abunde adeſt, quum

quum ſequitur negativa, *ſed ne.* Etenim quum dicitur, *iſta non modo homines, ſed ne pecudes quidem ipſæ paſſuræ videntur,* τὸ *Ne* exponi ſeu dividi debet in *Etiam non*, & τὸ *Non* referri ad verbum ipſum *videntur.* Jam vero ſicuti, ſi affirmando dicam, *Iſta non modo pecudes, ſed etiam homines videntur paſſuri*, eorum in conſtructione & expoſitione, verbum illud *videntur paſſuri* quaſi bis poſitum haberi debet. Sic negando, *iſta non modo homines, ſed ne pecudes quidem*, vel, quod idem eſt, *ſed etiam pecudes non videntur paſſuræ*, bis iſtic quoque poſitum cenſetur Verbum cum ſua negante particula; atque adeo in priore parte intelligitur, ut per Ellipſin omiſſum, non tantum illud *Non*, ſed integrum illud *Non videntur paſſuri.* Manifeſta ſic eſt hujus Ellipſeos ratio. At quam mihi dabis, ut in priore parte intelligam non modo Verbum, quod in poſteriore exprimitur, ſed etiam negationem una cum Verbo, quæ tamen iſtic nulla eſt Verbo addita, nec ex natura vocabulorum aut locutionis hujus recte poteſt peti. Adferuntur tamen exempla tum hic à Sanctio, tum à Mureto in Variis. At ego vero illa, cum ſint pauciſſima reſpectu aliorum, nullus dubito vel corrupte edi, vel perperam citari, vel male explicari. Varronis locus haud dubie corruptus eſt, deſideratque voculam *Non.* Quæ Muretus adfert ex Cicerone de Officiis, alterum ex lib. II. cap. 11. alterum ex lib. III. cap. 18. aliter hodie, certe in edd. Gruteri & Grævii eduntur; ſcilicet ut Negatio in priore parte bis exprimatur. Duo alia loca, quæ hujus generis ſola ſuperſunt, perperam expoſuit. Veluti Catil. 1. Cap. 3. *Nihil agis, nihil moliris, nihil cogitas, quod ego non modo audiam, ſed etiam videam.* Senſus eſſe debet, ſi ſic legatur: quæ tu in ſecreto agis, ea non modo ſcio, ut audita ac ab aliis relata & ita quodammodo adhuc incerta ſciri ſolent, ſed etiam adeo cito & certo reſciſco, quaſi præſens intereſſem & viderem omnia. Minus utique eſt audire res ab alio geſtas, quam præſentem videre eas, & idcirco accipienda hæc, quaſi tali modo diſtincta legerentur, *quod ego non,*

non, *audiam modo*, *ſed, etiam videam*, pro *ſed non etiam videam:* ut adeo negatio alia non tam in priore membro quam in poſteriore ſit intelligenda, & ex priore repetenda. Sed tamen & hic τὸ *Non* reperitur non modo ante *Audiam*, ſed & *Videam* tum in ed. Gruteri, tum in Vet. libb. Cujacii, Obſerv. XII. 32. Et certe utrobique eodem modo vel abeſſe vel adeſſe debet, atque adeo prorſus diverſa eſt hæc locutio ab illis Sanctianis & Muretianis reliquis, in quibus in poſteriori membro eſt affirmatio, nec intelligi debet negatio, quum hic, ſi in priore, etiam in poſteriore ſit intelligenda, quaſi diceretur, *quod ego non modo non audiam, ſed etiam non videam:* Immo in poſteriore ſit omni modo intelligenda, etiam, ſi in priore non intelligatur alia, quam quæ iſtic exprimitur, ut modo oſtendi faciendum. Alter locus eſt ex orat. pro Cœlio: *Hæc genera virtutum non ſolum in moribus noſtris, ſed vix jam in libris reperiuntur.* Non inſpexi locum, quia verba per ſe mihi patent aliter interpretanda; Scilicet ut in Negativis locutionibus. Reſolvenda enim & hic eſt ſignificatio τῦ *Vix* in *pene non*, æque ac *Ne*, quum ſequitur, in *etiam non*; & ſicuti ſæpe alias faciendum eſſe conſtat inter Eruditos, maxime vero in Negativa ejuſmodi ſententia. Ita exempli gr. *Negat* in expoſitione & conſtructione accipiendum eſt ſæpe, tanquam ſi ſcriptum eſſet, *Non dicit*, vel *dicit non &c.* Auct. ad Heren. IV. 20. *Negat ſe accedere poſſe, nec ædificare etiam nunc audere.* Suet. Claud. 15. *Negans cognitionis rem, ſed, ordinarii juris eſſe.* Clarum hæc exponi non poſſe, niſi ut reſolvantur negationem complectentia vocabula, ut ita non integra eorum ſignificatio, ſed dimidia pars ad alterum quoque membrum poſſit referri. Immo in priore loco dividenda eſt non tantum vox *Negat*, ſed & Vocula *Nec*, ſenſus enim poſterioris membri, *Et Dicit*, *Non audere ſe* &c. Sic igitur & in Ciceronis loco pars ſignificationis τῦ *Vix* quæ eſt *Non*, conjungenda cum ipſo Verbo, & ita ſimul cum iſto Verbo intelligenda in priore iſtius loci membro, quaſi

dixiſſet,

521 *modo non parcus.* Cicero 1. Catil. *Ut jam iſta non modo homines, ſed ne pecudes quidem mihi paſſuræ videantur:* ibidem; *Sed ita ut non modo civitas, ſed ne vicini quidem proximi ſentiant:* idem Orat. *Nam ſi,*
522 *ut in epularum apparatu, non ſe parcum ſolum, ſed etiam elegantem videri volet.* lib. 10. Attic. epiſt. 7. *Regnum non modo Romano homini, ſed ne Perſæ quidem cuiquam tolerabile:* idem in Orator. *Neque ſolum inſcientiam meam, ſed ne rerum quidem magnitudinem perſpicit:* & 1. Tuſc. *Mortuorum*

dixiſſet, *non ſolum in moribus noſtris non reperiuntur. ſed ferme jam in libris non reperiuntur.* Plane uti negatio, quæ eſt in Vocula *Ne,* in ſenſu formando conſiderari debet, tanquam cum Verbo juncta, & cum illo ſimul intellecta in priore membro. Veluti *Iſta non modo homines, ſed ne pecudes quidem videntur paſſuræ.* Quorum ſenſus eſt: Iſta non modo homines, ſed etiam pecudes non paſſuræ videntur, Vel plenius, iſta non modo homines non paſſuri videntur, ſed etiam pecudes non paſſuræ videntur. Reſtat locus ab Auctore noſtro allatus ex Ciceronis Oratore. Is vero perperam ſimul exponitur & exſcribitur. Commendat iſtic Cicero parcimoniam Oratori in adhibendis figuris, ſed ita, ut tamen permittat & commendet ſimul delectum. Proinde ait: *Nam ſicut in epularum apparatu a magnificentia recedens non ſe parcum ſolum, ſed etiam elegantem videri volet; eliget, quibus utatur.* Nempe Oratorem à tumore recedentem vult Cicero, non ſolum eſſe parcum in figuris, ſed etiam & vel maxime elegantem, ſeu *eligere, quibus utatur,* plane ſicuti qui *à Magnificentia in epulis apparandis recedit,* non id ſimpliciter agit, ut *parcus,* ſed etiam & inprimis, ut *elegans* videatur.

Digitized by Google

tuorum non modo vitæ commodis, ſed ne vita quidem ipſa quiſquam caret. Varro lib. 8. ling. Lat. *Dicam de univerſa analogia, cur non modo videatur eſſe reprehendenda, ſed etiam cur in uſu quodammodo ſequenda.* Latius hæc Muretus libro 10. cap. 7. Variarum. Accipe rurſus * teſtimonia integræ locutionis. Cicero de Seneɛt. *Quia non modo*

* *Teſtimonia integræ locutionis*] Diverſæ ſunt hæ locutiones, inque iis ideo exprimitur in priore membro negatio, quia in poſteriore eſt ſenſus affirmans, non negans, nec proinde ex poſteriori membro in prius illud revocari poteſt negatio, ſeu potius ex ultimis totius ſententiæ non poteſt ſimul commune verbum & communis negatio in utrumque membrum dividi, ut fit in ſuperioribus locutionibus, in quibus in poſteriore membro occurrit *ſed ne.* Non ergo reprehendi hic debebat Valla, qui d. l. recte ait, *At quoties dictionibus quædam adeſt contrarietas, non poſſis tollere alteram negationem* h. e. tunc in priore membro, in quo occurrit *non ſolum*, non recte omittitur per Ellipſin altera negatio, ſed omnino exprimi tunc debet, ſi ſenſus eam poſtulat. Quæ vera eſt obſervatio. Male tamen ibidem incuſat Valla Boëthium, tanquam vitioſe locutum lib. 3. in Ciceronis Topica, *ſi non confuſe ſolum, verum etiam diſtributim & ſuarum partium proprietate noſcantur.* Putat dicendum, *non ſolum non confuſe.* Sed non intellexit Boëthium, cui *confuſe noſcere* eſt noſcere generatim ſumma rei alicujus capita, quod longe minus eſt, quam rem noſcere particulatim, & per ſingularum ejus partium proprietatem, atque ita recte progreditur Boëthius per *Non ſolum, ſed etiam*, a minore cognitione ad majorem. Contra Lactantius lib. 1. pro-

modo vituperatio nulla, ſed etiam ſumma laus ſenectutis eſt: ibid. *Nec ſolum non moleſta, ſed etiam jucunda*: ibidem; *Sed videtis, ut ſenectus non modo languida, atque iners non ſit, verum etiam operoſa, & ſemper agens aliquid & moliens:* idem pro Cœl. *In quo non modo crimen non hærebat, ſed vix diſerti adoleſcentis cohærebat oratio:* idem pro Dejot. *Non modo tibi non ſuccenſet, verum omnem tranquillitatem*, &c. idem 2. Philip. *ut non modo non cohærentia inter ſe diceres, ſed maximè disjuncta atque contraria.* Nec tibi ego autor ſum, ut ſemper poſt, *non modo, non ſolum, non tantum,* ſuppleas negationem: nam ſenſu integro poteris dicere; *Non ſolum dives eſt, ſed etiam doctus.* Cicero pro Planc. *Manlium non ſolum ignobilem, verum ſine virtute,*

progreditur a majore ad minus: *Quis enim mentis emotæ non modo futura prædicere, ſed etiam cohærentia poſſit loqui?* Nulla hic culpa librarii, nulla Lactantii. Oratio eſt interrogans, quæ involvit negationem rei interrogatæ. Jam in Negatione directa, prius utique negamus difficiliora, & ita progredimur ad neganda etiam faciliora. Veluti, *Homo emotæ mentis non modo futura prædicere non poteſt, ſed etiam cohærentia loqui non poteſt.* Vel ut ex uſu Linguæ & ſuperiorum locutionum ſolebant Veteres. *Homo em. mentis non modo futura prædicere, ſed ne cohærentia quidem loqui poteſt.* Apud Lactantium ergo nihil mutandum, & *non modo* ponitur eo iſtic ſenſu, quo dici potuiſſet, *non dicam futura prædicere, ſed cohærentia loqui.*

tute, ſine ingenio, Hæc verius, quam Valla lib. 3. cap. 27.

Quinctil. *Quum Ciceroni dormitare interim Demoſthenis oratio, verum etiam Homerus ipſe videatur*, ſubaudi *non ſolum*. Cic. *Urget ille quidem & Philotimus, & Cincius, ſed etiam ipſe crebro interviſo* Non ſolum.

Horat. in arte; *Tibia, non ut nunc orichalco vincta, tubaque æmula, ſed*, &c. id eſt, Tibia olim non erat, ut nunc &c. Olim. 523

Livius; *Quadringenteſimo anno, quam Urbs Roma condita erat*, * id eſt, poſtquam: „[idem; *Is duodecimo die quam* „*conſcenderant navem, Phalaram tenuit*:] idem; *Anno triceſimo altero quàm Roma condita erat*: idem; *Altera die quàm à Brunduſio ſolvit*. Cicero Terent. *Poſtridie intellexi, quam à vobis diſceſſi*. Poſt.

Sæpè deeſt † particula *Prius*, ante vocem *Quàm*. Terent. Eunuch. *Omnia experi-* Prius.

* *Id eſt, poſtquam*] Vel Plenius, *poſt illam horam, ad quam*. Vide ſupra pag. 234. & 235. Sed & aliquando, licet rarius, omittitur ſimiliter *Ante*. Plaut. Men. prol. v. 62. *Eum hæredem fecit, quam ipſe diem obiit*, h. e. ante illam horam, ad quam diem obiit. Adde ſeq. paragraphi exempla, præter ultimum.

† *Particula prius*] Vel *potius*. Plaut. Men. V. 1. 26. *Quin vidua vivam, quam tuos mores perferam*. Gell. Noct. Att. II. 2. *Declinanda ſenſim, quam reſpuenda*. Deeſt aliquando etiam *Aliter*. Suet. Galb. 8. *Nunquam iter ingreſſus, quam ut ſecum ferret*.

Digitized by Google

periri, quàm armis ſapientem decet: ſed ibi legitur nunc, *Omnia prius.* Plaut. Amphit. *Gravidam ego illam hic reliqui, quam abeo.* Ita legit Janus Gulielmus in quæſt. idem Plaut. Trinumm. *Conſit cito, quam ſi tu objicias formicis papaverem.* Vide *Magis.*

Quàm. Terent. Adelph. *Plus quingentos colaphos infregit mihi*, id eſt, plus quàm. Varro Ruſt. *Non minores oportet iniri bimas, ut trima pariant*, id eſt, quam bima: idem; *Videndum ne ſint minores trima, majores decem annorum:* „[idem 2. Ruſt. in fine; „*Non minus habemus in centenas oves hir-„tas, ſingulos homines; in pellitas, binos;* „pro, non minus quam ſingulos, quam „binos.] Terent. Eunuch. *Accede ad ignem hunc, jam caleſces plus ſatis*, id eſt,
524 pluſquam ſatis ſit, ut notat Quinctil. quamvis Donato videatur pleonaſmus: idem ibid. *Plus millies audivi.* Plin. lib. 10. *Plus vicenaquina ova incubanda ſubjici vetant.* Livius; *Capta amplius duo millia hominum, minus duo millia circa muros cæſa.* Cicero pro Roſc. comœd. *Amplius ſunt ſex menſes.* ibid. *Amplius triennium eſt:* ibid. *Triennium amplius in adverſariis jacere pateris.* Plaut Epid. *Plus jam ſum libera quinquennium.*

Quam ante. Deeſt & *Quàm*, poſt aliqua comparativa.

Digitized by Google

va. Virg. *Triſtior; ac lacrimis oculos ſuffuſa.* Et, *Faciam te certiorem*, ſubaudi, *quàm antea eras.* * Nec audiendus eſt Quinctilianus, & alii, qui putant, comparativum poſſe accipi pro poſitivo. Terent. *Liberius vivendi fuit poteſtas*, ſupple *quam antea.*

Docent Grammatici, quaſdam eſſe comparationes obliquas, vel improprias; ut, *ditior opinione, triſtior ſolito, cogitatione citius, calceus major pede.* Sed in his, & ſimilibus † crediderim deeſſe, *quam pro.* Cic. 13. Philip. *Plus etiam quam pro virili* Quam pro. 525

 parte

* *Nec audiendus eſt*] Vide & ſupra pag. 248. 249. & quæ nos iſtic notavimus.

† *Crediderim deeſſe quam pro*] Non adeo male hoc quidem, ſed tamen & illa ſolennis Comparationi Ellipſis præpoſitionis *Præ*, ſtatui in his quoque poteſt ac debet. Vide me ad pag. 211. 212. Nec ulla eſt ratio, quare hic admittere nolimus illam, quam vocant Grammatici *obliquam*, comparationem, cum ſæpe in aliis locutionibus manifeſte deprehendatur. Veluti apud Juſtin. I. 7. *Nullus tamen fortunæ Candauli comparandus.* IV. 3. *Facinus nulli Tyranno comparandum.* Sall. Jug. 85. *Comparate nunc cum illorum ſuperbia me hominem novum.* Vide Gronovium Obſerv. IV. 8. Immo vero pleraque hujus locutionis ſeu comparationis exempla reſpuunt ſupplementum ab Auctore propoſitum, nec aliud recipiunt, quam uſitatum illud *Præ.* Salluſt. ad Cæſ. *Ita ſibi quiſque alterius potentiâ carior erat.* Neutiquam potes hic intelligere *Quam pro,* ſed neceſſario debes *Præ.* Senſus enim eſt, quiſque ſibi ipſe erat carior, quam erat illi alterius potentia. Corn. Nepos

parte obligatum puto. Livius lib. 10. dec. 3. *Major quam pro re lætitia:* idem lib. 1. dec. 3. *Pluribus ignibus quam pro numero manentium factis* : idem lib. 5. dec. 3. *Major quam pro numero hominum editur pugna.* Q. Curtius lib. 5. *Ventus majorem quam pro flatu ſonum edebat.* Integrè itaque dicemus; *veſtis major eſt quam pro corpore; calceus laxior eſt quam pro pede*, * vel *quam præ pede.*

Quanquam. Particula, *Tamen*, adverſantem aliam deſiderat. Cicero pro Arch. *Qui ſedulitatem mali poëtæ duxerit, aliquo tamen præmio dignam,*

Nepos Hannib. 12. *Plures præter conſuetudinem armatos apparere*, h. e. plures, quam conſuetudo ferebat. Similiter Græci. Aelianus Var. Hiſt. IV. 20. de Democrito, *κρείττονα ἀγερμὸν ἀγείραι* Μενελάου, h. e. quam fecerat Menelaus. V. 6. ex perſona Alexandri, *ὅτι μείζονας ἀντιπάλους αὐτοῦ* Κάλανος *κατηγωνίσατο.* ubi *μείζονας αὐτοῦ* non notat directe, *majores ipſo*, ſed oblique, *majores, quam quos ipſe vicerat.* Sic ergo & *ditior opinione* eſt idem ac *præ opinione hominum*, ſeu *quam eſt opinio hominum*; quod utrumque eodem ſenſu & æque recte dicitur.

* *Vel quam præ pede*] Hoc vero ineptum, nec ullum habet ſenſum. At cum dicis *Calceus eſt laxior quam pro pede*, ſenſus eſt, calceus eſt laxior præ ea menſura, ad quam eſſe debebat laxus pro pede, ſeu pro pedis magnitudine, h. e. ut aptus ſit pedi. *Calceus laxior præ pede* eſt laxior ſupra vel ultra pedis magnitudinem, aut menſuram, in qua locutione nullum habet locum vocula *Quam.* Auctor noſter confundit in Comparationibus *præ* & *pro*, tanquam ejuſdem, licet revera diverſæ, iſtic ſignificationis præpoſitiones. Vide & ſupra pag. 211. & quæ ibi notavimus.

Digitized by Google

nam, id eſt, *quamvis mali:* idem pro Mil. *Qui nondum libera civitate, tamen populi Rom. comitiis liberatus eſt:* idem in epiſt. *Tamen à malitia non diſcedis.* Valla lib. 2. cap. 40. Vide *Tamen*.

Horatius. *Nec verbum verbo curabis reddere fidus Interpres*, id eſt, *quaſi fidus*; hoc enim eſt officium fidi interpretis, ut verbum verbo reddat: idem; *vixiſset canis immundus*, id eſt, *quaſi*, *tanquam*, ſeu, *veluti canis.* Vide *Tanquam*. Quaſi.

Catull. in Phaſello; *Læva, ſive dextera.* pro, *ſive læva, ſive dextera.* Hor. *Cantamus vacui, ſive quid urimur:* idem; *Quo non arbiter Adria major, tollere ſeu ponere vult freta:* idem; *Et Sthenelus ſciens pugnæ, ſive opus eſt imperitare equis.* „[Propert. 2. eleg. 26. *Seu mare per longum* „*mea cogitet ire puella, Hanc ſequar, &* „*fidos una aget aura duos.* Ubi *Seu* ſemel „tantum ponitur, * & ſignificat *etiam*, „ſicut *vel*, ſemel poſitum. Vide *Vel*.] Sive. 526

Horat. *Qui fit Mæcenas, ut nemo ſua ſorte contentus vivat, laudet diverſa ſequentes?* pro, *ſed laudet.* Idem; *Multis ille* qui- Sed.

* *Et ſignificat etiam*] Immo aliquid amplius. Scilicet ponitur pro *Vel ſi*, h. e. etiamſi, licet. Sic *Vel ſi* apud Cicer. Famil. V. 12. *Quæ vel ſi nulla ſint, nihilo ſint tamen obſcuriores clari Viri.* Jam ex *Vel ſi* compoſita & contracta ſunt *Sive* & *Seu*, ut *Neu* contractum eſt ex *Neve*.

quidem flebilis occidit, nulli flebilior quàm tibi Virgili, pro, *ſed nulli:* Idem in Arte; *Ex noto fictum carmine ſequar, ut ſibi quivis ſperet idem, ſudet multum, fruſtraque laboret, auſus idem*; pro, *ſed ſudet.*

Si, Horatius; *Decies centena dediſſes huic parco*, ſubaudi, *ſi dediſſes.* „[Catullus; *Vtor tam bene, quam mihi pararim*, ſubaudi *ſi.* Plaut. Pſeud. *Si mihi dare vis pecuniam, magis erit ſoluta, quam ipſi dederis*, pro *quam ſi.* Lucretius; *Scipio oſſa dedit terræ, proinde ac famulus infimus eſſet*, pro, *ac ſi:* idem lib. 6. *Vbi ſe quiſque videbat Implicitum morbo, morti damnatus ut eſſet*, pro, *ut, ſi eſſet damnatus.*] Cic. parad. *Poſcit, dandum; ejicit, abeundum; minatur, extimeſcendum*; id eſt, *ſi poſcit.* Terent. *Negat quis, nego; ait, ajo:* idem Phorm. *unum cognoris, omnes noveris:* idem Heaut. *Rectum eſt, ego ut faciam; non ut deterream*, id eſt, *ſi rectum eſt, ut ego itidem faciam; ſi non eſt, ut te deterream:* Sic enim ego ante Faërnum diſpunxi. Horat. 1. Carm. *Sapias, vina liques*, * id eſt, *ſi ſapies.*

Horat.

* *Id eſt, ſi ſapies*] Abſonum hoc eſt, quum legatur, iſtic *ſapias*, ut ipſe etiam Sanctius heic exhibet. Horatius autem Od. I. 11. monet Leuconoen, ut *ſapiat*, h. e. tempore ſuo utatur, & dum licet, genio indulgeat.

Digitized by Google

Horat. epiſt. 18. *Ut matrona meretrici diſpar erit atque diſcolor, infido ſcurra diſtabit amicus*, id eſt, *ſic infido:* idem Satyr. 1. *Dives, ut metiretur nummos*, id eſt, *ſic dives*, vel *ita dives*, ut infra; *ita ſordidus, ut ſe*, &c. Sic. 527

Terent. Adelph. *Quanquam eſt ſceleſtus, non committet hodie iterum ut vapulet*, id eſt, *non tamen committet*. „[Virgil. *Quod „cum me ſæpe rogaret, Non tulit Antige„nes, & erat tum dignus amari*, pro, *& „tamen erat.*] Tamen.

Apud Horatium „[& Virgil.] ſæpè & elegantiſſimè deeſt *Tanquam*, vel *quaſi*. „[Virg. 1. Æneid. *Ipſe ignotus, egens Li„byæ deſerta peragro:* ubi Servius; * *deeſt* „Quaſi: *nam contrarium eſt, quod paulo „prius de ſe dixerat Æneas;* Fama ſuper „æthera notus. *Facit autem hoc frequenter „Virgilius, ut hanc particulam ſubtrahat; „ut,* Medias inter cædes exſultat Amazon, „*pro, quaſi Amazon: nam Camilla Volſca „fuit.*] Hor. Oda. 7. lib. 1. *Sic tu ſapiens finire memento triſtitiam:* epiſt. 2. lib. 1. *Quæ ſi cum ſociis ſtultus cupiduſque bibiſſet*, id eſt, *tanquam ſtultus;* Ulyſſes enim non dicitur ſtultus: Ode 26. l. 1. *At tu nau-* Tanquam.

* *Deeſt Quaſi*] Non erat id opus hic quidem loci. Dicit enim Æneas iſtic, ſe non omnino & omnibus ignotum, ſed ignotum in Libyæ deſertis.

ta vagæ ne parce malignus arenæ particulam dare; id eſt, *tanquam malignus*; Ode 13. libro 4. *Ludiſque, & bibis impudens:* Epiſt. 15. lib. 1. *Quod me Lucana juvenem commendet amica*, id eſt, *tanquam juvenem*; nam ſenex erat; lib. 1. epiſt. 2. *Vivendi qui rectè prorogat horam, Ruſticus expectat dum defluit amnis*, id eſt, *tanquam ruſticus*. Vidè *Quaſi*.

Vel. *Vel* particula ſæpè ſubticetur, ut diximus in particula *Aut*. Sed aliud habet etiam elegantioris conſiderationis: nam quum dicis; *vel ſtultus hæc intelligeret*; *vel Priamo miſeranda manus*; deeſt aliud *vel*, * ut
528 ſit; vel Priamo, vel aliis hoſtibus. Scio Donatum accipere *Vel*, pro *Etiam*. Budæus in commentariis exponit pro, *Nam*. Donatus rurſus in Phormione pro, *Saltem*. Ego vero, cui unius vocis unica ſemper eſt ſignificatio, ſemper disjungentem particulam aſſero, & alterum *Vel* deeſſe confirmo. Hoc præclarè elicies ex Perſio Satyr. 1. *Nemo hercule, inquit, leget hæc, vel duo, vel nemo*. Terentius Eunuch. *Hanc tu mihi vel vi,*

* *Ut ſit*; *Vel Priamo*] Potius. *Vel aliis, vel etiam ipſi Priamo hoſti*. Nam hæ locutiones, in quibus τὸ *Vel* ſolum ita emphatice ponitur, accipiendæ ſunt & ſupplendæ ad exemplum iſtius Tulliani; *ſunt iſta quidem vel magna, vel potius maxima*; & Plautini ex Pſeudolo: *Vel etiam matrem quoque*. Vidè *Neque*.

Digitized by Google

vi, vel clam, vel precario fac tradas: * tolle hinc duo *vel*, & remanebit Donati expoſitio pro *Etiam*. Cic. Q. Fratri; *Sunt iſta quidem vel magna, vel potius maxima:* tolle alterum membrum, ut in ſequentibus.
„ [Propertius 2. eleg. 3. *Digna quidem fa-*
„ *cies, pro qua vel obiret Achilles, Vel Pria-*
„ *mus.* Si tollas duo poſtrema verba, vide-
„ bitur *Vel* ſignificare *Etiam*. Plaut. Merc.
„ act. 2. ſc. 2. *Vel ut ſcias me amare, ca-*
„ *pe cultrum, ſeca digitum, vel aurem, vel*
„ *naſum, vel labrum, non me movebo, nec*
„ *ſecari ſentiam:* & Pſeud. act. 1. ſc. 1.
„ *Tuum tangam patrem.* Ca. *verum ſi po-*
„ *tes pietatis cauſa, vel etiam matrem quo-*
„ *que.*] Horat. in Arte; *Multa ſenem circumveniunt incommoda, vel quod Quærit, & inventis miſer abſtinet, at timet uti; Vel quòd res omnes timidè, gelideque miniſtrat:* idem lib. 3. Ode 24. *Vel nos in Capitolium, quo clamor vocat, & turba faventium; vel nos in mare proximum gemmas mittamus:* ibidem Ode 29. *Cras vel atra nube polum pater occupato, vel ſole puro.* Itaque particula *Vel* ſola poni non poteſt, niſi aliud *Vel* intelligatur. Vide *Sive*, „[& 529
„ *Neque.*]

Quinctil. *Pro patre mori poſſum, coram* Vero.
pa-

* *Tolle hinc duo Vel*] Scilicet cum ſuis adjunctis, ut remaneat, *Hanc tu mihi vel precario fac tradas.*

Digitized by Google

patre non poſſum: deeſt *verò*, vel *autem.* Terent. *Traditus ſum mulieri, illa illico ubi me accepit*, &c. Cic. *Hæc morum vitia ſunt, non ſenectutis.*

Uſque. Horat. *Ad unguem factus homo*, * pro, *uſque ad unguem.* Virgil. *Si non exoſus ad unum Trojanos*; & *ad unum omnes occidit.*

Ut. Terent. Heaut. *Ejus anus cauſa, opinor, quæ erat mortua*, id eſt, *ut opinor.* Cic. Tuſcul. *Niobe fingitur lapidea propter æternum, credo, in luctu ſilentium.* Peſſimè Linacer hîc ſupplet, *credo quòd propter:* † nihil enim tam barbarum eſt apud Latinos, quàm, *dico quòd, ſequitur quòd, intelligo quòd.* Deeſt & *Ut* in illis; *volo facias; nolo dicas; velim deſinas; reſcribas ad omnia rogamus*, & in illis; *Sine veniat; ſine faciat.* Terent. Eunuch. *Sine ut veniat.* „[Deeſt etiam *Ut* in hoc Terentii, Eunuch. „act. 2. ſc. 2. *Næ tu iſtas faxo calcibus fruſtra inſultabis.* ¶ Priſci enim *Ut* promiſcue „cum indicativis, & ſubjunctivis verbis, quæ „vocant, jungere ſolebant, cum aliud nihil „ſignificet, quam *Quomodo.* Itaque apud eun-

* *Pro, uſque ad unguem*] Vel, ad ſuſtinendam probationem unguis, h.e. accuratiſſimam. Vide Perſium Sat. I. v. 65. & ibi Caſaub.

† *Nihil enim tam barbarum eſt,*] At Videſis, quæ pro iſta locutione diſputavimus pag. 548. & ſeqq.

¶ *Priſci enim ut &c.*] Potius crediderim in his locutionibus *Faxo* poni ſimpliciter pro *ut faxo*, ſicuti *credo, opinor*, pro *ut credo, ut opinor.*

„ eundem Terentium legimus; *Jam faxo* „ *hic erit*. Et Plaut. Epid. act. 5. ſc. 2. *Iam fa-* „ *xo hic aderit:* idem Cas. act. 5. ſc. 2. *Faciam* „ *cavebunt qui audierint*; & Epid. act. 5. ſc. 2. „ *Ego faxo ſcies hoc ita eſſe.* In his deeſt 530
„ *Ut*, quod exprimitur Aſinar. act. 5. ſc. 2. „ *Faxo ut ſcias, quid periculi ſit*, id eſt, ita „ faciam, quo modo ſcies, vel ſcias: Pæn. „ act. 5. ſc. 3. *Ego faxo hoſpitium hoc* „ *leviter laudabitis*, id eſt, ad eum modum „ faciam hoſpitium, ad quem modum vos „ leviter illud laudetis, vel laudabitis: Bacch. „ act. 3. ſc. 4. *Ego faxo haud dices nactam,* „ *quem derideat*; & act. 4. ſc. 8. *Faxo ſe* „ *haud dicat nactam, quem derideat:* Amph. „ act. 5. ſc. 1. *Magis jam faxo mira dices:* „ Rud. act. 5. ſc. 2. *Iam faxo exibit ſenex.*]

Ut ante Ne.

Horat. 2. Serm. *Ne faciam, inquis, omnino verſus*, id eſt, *ut ne faciam.* Male Adrianus Cardinalis docet, *ut ne*, idem eſſe quod, *ut*: Imo ſemper in his formis, *cave ne dicas; moneo ne facias; da operam ne veniat*, deeſt *Ut*. Cicero 3. Verr. *impetrant, ut ne jurent:* ad Q. Fratrem libro 3. *opera datur, ut judicia ne fiant:* idem Bruto lib. 13. *Ut ne quid meorum tibi eſſet ignotum, animadvertit operam te dare.* Terent. Hecyr. *Nempe ea cauſa, ut ne id fiat palam*, idem And. *Principio, ut ne ducas.* Itaque dicimus eodem ſenſu: *cave cadas; cave ne cadas; cave ut ne cadas.* Ca-

Utinam, Catul. *Tecum ludere ſicut ipſa poſſem*, * ſupple *utinam*. Virgil. *Troum arma ſecutum Obruerent Rutuli*. Ovid. in epiſt. *Me quoque qua fratrem mactaſſes improbe clava*. Tibul. *Tunc mihi vita foret*. „[Sic „ in *Peream ſi*, *Diſperam niſi*, ſubauditur „ *Utinam*.]

* *Supple utinam*] Immo etiam amplius, hoc modo: *Res ita eſt, ut velim, ut poſſem*, ſeu *utinam poſſem*. Vide me ſupra pag. 105. & lib. 3. cap. 13.

531

Cap. VIII.
De Zeugmate.

Zeugma, id eſt, jugatio, vel connexio, [quam Fabius *Synezeugmenon* appellat] eſt, * in qua unum ad verbum plures ſententiæ referuntur, quarum unaquæque deſideraret illud, ſi ſola poneretur; ut, *ſociis, & rege recepto: Utinam, aut hic ſurdus, aut hæc muta facta ſit: Aquilæ volaverunt, hæc ab oriente, illa ab occidente*. Hoc exemplum, & alia, quæ ſubjiciam, putarunt Grammatici, eſſe figuræ Prolepſeos, quia eſſet generis, & ſpeciei: ſed ineptè & contra Quinctilianum, qui ſemper putavit eſſe Synezeugmenon, quoties vox poſita

* *In qua unum ad verbum &c.*] ſunt ipſa Fabii, ſeu Quinctiliani verba. Vide eum Inſtit. Orat. IX. 13. pag. 683.

ta in una oratione, in cæteris deſideratur; ut, *Aquilarum alia volavit ab oriente, alia ab occidente*, vel, *Aquilæ volaverunt, alia ab oriente, alia ab occidente.* Nec verum omnino eſt, quod præcipiunt; in hujuſmodi formis debere nos Genitivo Partitionis ſemper uti. Nam Cicero per Nominativum locutus eſt, dicens; *Beſtiæ, aliæ mares, aliæ fæminæ:* idem; *Homines, poſteaquam reus factus eſt, alii redditi, alii etiam nunc retinentur.* Cæſar. 3. Civil; *Tabulæ teſtamenti, una per legatos ejus Romam erant allatæ, altera Alexandriæ*, &c. † Livius dec. 3. lib. 4. *multitudo, pars procurrit in vias,* 533
pars

† *Livius. &c*] Sic per Varios Caſus loco Genitivi Partitionis. Idem XXX. 24. *Oneraria, pars maxima ad Æginam, alia ad calidas aquas, delata ſunt.* IX. 27. *Conſules, Sulpicius in dextro, Pætelius in lævo cornu, conſiſtunt.* XXI. 24. *Galli, quanquam Italiæ bellum inferri audiebant, tamen metu conſternati ad arma, Ruſcinonem aliquot populi conveniunt.* V. 39. *Romani, quum pars major ex acie Vejos petiſſet, nemo ſupereſſe quenquam præter eos, qui Romam refugerant, crederent*, (ſic habent MSti) *complorati omnes pariter.* VI. 41. *Galli &c. in forum perveniunt, inde dilapſi ad prædam, pars in proxima ruunt, pars ultima petunt.* XLIV. 25. *Romanos quoque, quia traheretur diutius ſpe ipſorum bellum, & ipſos Duces, & Senatum, non abhorrere à finiendo bello.* Immo ſic paſſim, *Milites tot millia.* Liv. III. 5. *Romanos cecidiſſe in Hernico agro quinque millia ac trecentos.* XXVIII. 26. *Tectoſagi & Trocmi mediam tenebant aciem, millia hominum quinquaginta: equitum, X. millia hominum,*
ab

ab dextro locaverunt cornu XL. 53. *Galli, tria millia hominum, in Italiam tranſgreſſi.* XLIV. 24. *Vagi e fuga quinque millia hominum capti.* Sic proinde legerim XXXIII. 3. *Nihil morati Ætoli,* (ſublata diſtinctione majuſcula, & vocula *ſunt*, quæ hic interponitur) *Phæneа duce, duo millia peditum cum D. equitibus venerunt.* Nec etiam ullam video cauſam, quare XXXV. 20. *Alteri conſuli duæ legiones decretæ, quas L. Cornelius Conſul ſuperioris anni habuiſſet, & ſocium ac Latini nominis ex eodem exercitu pedites XV. millia, & equites D.* Et cap. 23. *Senatui placere, tumultuariorum militum, ad XII. millia pedites, & CD. equites ſcribere eum;* Et XLII. 27. *Et ſocios Latini nominis IV. millia peditum, ducentos Equites, Brundiſii adeſſe jubet;* quare inquam his in locis cum Viro Summo pro *Pedites* reponam *Peditum*, pro *Socios*, *Sociûm*, quum ex ſuperioribus pateat, frequentiſſimam eſſe etiam Livio iſtam locutionem, qua pro Genitivo Partitionis, ut dicitur, adhibetur ille ipſe caſus, quo numerus rei numeratæ exprimitur. Quod ſi tamen omnino velis deſiderari Genitivum, intellige vel ſic, relictis locis illis integris, *Hominum.* Eodem enim prorſus modo dictum erit, *Pedites tria millia hominum,* &c. quo *Galli tria millia hominum transgreſſi. Equitatum X. millia hominum, &c.* Quin immo adeo frequens fuit hæc locutio Veteribus, ut etiam ille Caſus rei numeratæ, conveniens cum caſu Numeri, per manifeſtam Ellipſin ſæpe ſit omiſſus, quod factum, quando vocabulo *Millia* additum occurrit Maſculinum plurale, hoc modo, *XI millia interfecti.* Id quod crebrius etiam in antiquiſſimis codd. occurret, quam in vulgatis edd. Certe in ſuo veteri libro perpetuum id eſſe teſtatur Vinetus ad Eutropium initio libri 3. Vide & ipſum Sanctium infra Cap. 10. init. Livium quoque frequentiſſime hanc Ellipſin adhibuiſſe cum excurrente ultra *millia* numero, & non excurrente, vel ex ſolo capite 40. libri XXXVII. patet. Diſtinctionem illam memoravi, quoniam in eà quoque multum diſcriminis ponit Vir Summus ad Liv. XXXIX 7. cenſens, ſi excurrens addatur numerus, tum

Digitized by Google

rum id, quod dividitur, plerumque eo caſu poni, quo iſte numerus: at ſi non addatur, tum rem numeratam ſemper efferri patrio caſu: atque idcirco iſtic pro *tetradrachma Attica CXXVII. millia* reponens prorſus *tetradrachmûm Atticûm.* Et XXXVII. 59. pro *nummos aureos Philippeos CXL. millia*, *Nummorum aureorum* &c. Non video ullam juſtam ſatis ſervati talis diſcriminis cauſam, quum ſive excedens numerus adjiciatur, ſeu minus, utriuſque locutionis eadem ſit ratio & conſtructio. Præterea non eſſe à Livio ſervatum id diſcrimen, ex allatis à me & memoratis locis abunde patet. Et ita Græci quoque. Aelianus Var. Hiſt. V. 10. Ὁπλῖται δὲ ἀπώλοντο αὐτοῖς ἐν Σικελίᾳ μυριάδες τέσσαρες, χίλιοι δὲ ἐν Χαρωνείᾳ. Ubi eodem modo ponitur ὁπλῖται μυριάδες, quo apud Livium, *Pedites millia*. Recte enim cenſuit Budæus hæc Græco more dici. Dionyſ. Halic. lib. XI. οἱ χαριέστατοι τῶν δημοτικῶν, οἱ μὲν εἰς τὰς πλησιοχώρους πόλεις μεταθέμενοι τὰς οἰκήσεις, οἱ δὲ εἰς ἀγρούς. Ael. Var. Hiſt. X, 16. οἱ δὲ νόθοι αὐτοῦ περιεῖχον. Manifeſte pro τοῦ δέ. Ubi vide, quæ notavi, ut & ad III. 1. 6. Sic porro IV. 20. Τὴν τοῦ πατρὸς οὐσίαν εἰς τρία μέρη νεμηθεῖσαν τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ, τὸ ἀργύριον μόνον λαβὼν ἐφόδιον, τὰ λοιπὰ τοῖς ἀδελφοῖς εἴασε. IV. 15. ἵνα μὴ ἀποδεχθέντες (ſcil. Alcibiades & Critias) Σωκράτους. ὁ μὲν ὑβριστὴς γένηται, τυραννικώτατος δὲ Κριτίας &c. XIV. 46. Οἱ Μαιάνδρῳ παροικοῦντες Μάγνητες, ἕκαστος τῶν ἱππέων ἦγεν αὐτῷ συστρατιώτην. Appianus Syriacis, Ῥόδιοι δὲ καὶ Εὐμένης ὁ Περγάμου βασιλεὺς, μέγα φρονοῦντες ἐπὶ τῇ κατ' Ἀντιόχου συμμαχίᾳ, Εὐμένης μὲν ἐς Ῥώμην ἐστέλλετο. Ῥόδιοι δὲ πρέσβεις ἔπεμπον. Manifeſta jam hinc ratio & ſinceritas locutionis apud Anton. Liber. fab. XI. Ἀηδὼν δὲ καὶ χελιδονὶς, ἡ μὲν περὶ ποταμοὺς τὸν παῖδα θρηνεῖ, χελιδονὶς δὲ ἐγένετο σύνοικος ἀνθρώποις. Sollicitant hæc Doctiſſimi Interpretes, ille nonnulla ejiciens, hic interponens. Sed ſicuti nullus codex ad id tentandum illis præivit, ſic nihil eſſe in iſta locutione, quod correctio-

nem

pars in ædium veſtibulis ſtat; pars ex tectis
534 *feneſtriſque proſpectant.* Hæc tamen more græco dicta cenſet Budæus in Commentariis. Hæc de grammaticorum Prolepſi. Idem illi ineptè diviſerunt Zeugma, in prozeugma, meſozeugma, hypozeugma: nam ſemper quocunque modo ponatur verbum, Zeugma erit. Iidem præcipiunt, verbum vel adjectivum ſemper debere cum propinquiore convenire; ut, *ſociis, & rege recepto.* Ego vero aſſero contra Budæum, & alios, rectiſſimè ſcripſiſſe Lucanum: *Leges & plebiſcita coacta.* Horat. *O noctes, cœnæque Deum, quibus ipſe, meique, Ante larem proprium veſcor.* Livius lib. 1. *Ego, populuſque Romanus, populis priſcorum Lati-*

nem deſideret, exemplis aliis probavimus. Similiter adhæſere & librarii & Auctor Verſionis in fab. I. ἄχεται δὲ καὶ τοῖς Κείοις. οἳ δὲ θύουσιν ἄχρι νῦν, Ἰουλιῆται μὲν Ἀφροδίτῃ, Κτησύλλαν ὀνομάζοντες, οἱ δὲ ἄλλοι Κτησύλλαν Ἑκαέργην. Omittitur prorſus in verſione illud Ἰουλιῆται μὲν, tanquam ſi de omnibus Ceis prius affirmaretur, poſterius vero de aliis extra Ceos; quum Auctor manifeſte heic dividat omnes Ceos in *Julitas*, qui erant pars Ceorum, & *reliquos* Ceos. Eſt tamen in contextu aliquid vitii. Lege omnino & diſtingue, οἳ δὲ θύουσιν ἄχρι νῦν, Ἰουλιῆται μὲν Ἀφροδίτην Κτησύλλαν ὀνομ. &c. hoc eſt, Cei accepto illo oraculo, quod jubebat ſacra facere Cteſyllæ, *ad hoc uſque tempus ei ſacrificant, Julitæ quidem appellantes eam Venerem Cteſyllam; alii vero* Ceorum *Cteſyllam Dianam*, ſcil. appellantes eam.

Digitized by Google

tinorum bellum indico, facioque. Statius lib. 7. *Iura, fidem, ac Superos una calcata rapina.* Poteris & hoc ad Syllepſin referre. Valer. Maxim. lib. 9. cap. 2. *Pedes ejus præciſos, & caput, & manus in ciſtam, chlamyde opertos, pro munere natalitio miſit.* Plancus Ciceroni; *Amor tuus, ac judicium de me, utrum mihi plus dignitatis in perpetuum, an voluptatis quotidie ſit allaturus, non facile dixerim.* Cic. 2. Natur. *Quinetiam vites à caulibus, braſſiciſque, ſi propè ſati ſint, ut à peſtiferis, & nocentibus refugere dicuntur, nec eos ulla ex parte contingere.* Livius lib. 5. *Gens eſt, cui natura corpora, animoſque magis magna, quam firma dederit.* Julius Obſequens de Prodigiis; *Cœlum, ac terra ardere viſum.* Gell. lib. 8. *Philippi vim atque arma, toti Græciæ cavendam metuendamque, Demoſthenis orationes notificant.* * Salluſt. *At ingenii egregia facinora, ſicuti anima, immortalia ſunt.* Hom. 2. Iliad. *At veſtræ uxores, & pig-* 535 *nora neſcia fraudis, ſub tectis reſident ſolæ.* Quod malè adducit Linacer.

Ele-

* *Salluſt.*] Sic Jug. 49. *Cum natura loci, tum dolo, ipſi, atque ſigna militaria, obſcurati*; cap. 50. *Sin opportunior fugæ collis, quam campi, fuerat.* Ubi contra codd. *fuerant* editur. Sueton. Calig. 13. *Sic imperium adeptus, Populum Romanum, vel dicam hominum genus, voti compotem fecit.* Ubi itidem ſine juſta ſatis cauſa, & contra MStorum conſenſum, Vir Summus, Gronovius Pater, mallet *compotes*,

Eleganter deſideratur idem verbum, ſed in alia ſignificatione; ut, *tu colis barbam, ille patrem: Nero ſuſtulit matrem, ut Æneas patrem.* Juſtinus; *Provolutæ deinde genibus Alexandri, non mortem, ſed ut Darii corpus ſepeliant, dilationem mortis deprecantur:* idem; *Egregius adoleſcens, & cædem patris, & necem fratris, & ſe ab inſidiis Artabani vindicavit.* * Ovidius; *Pariterque ipſoſque, nefaſque Suſtulit.*

† Sæpè plures orationes uno verbo claudi
536 videntur, ſed ad verum ſenſum aliud ſup-

plen-

* *Ovidius*] Sic Metam. XIV. 36. *Unoque duos ulciſcere facto.* Nempe *ulciſci* dicimur tum illum, in quem, tum illum, propter quem, ultio exercetur. Videmus hinc etiam uno in commate unum verbum ſemel poſitum, duplici tamen ſignificatione adhiberi. Petron. *Parata erat in craſtinum turba, quæ & injuriam meam vindicaret & dignitatem.* Salluſt. or. 1. ad Cæſ. *quomodo ſcorta aut convivia exercuerint nonnulli.* Cic. Catil. II. 2. *Jampridem ego L. Catilinam non modo invidiæ meæ, ſed etiam vitæ periculo ſuſtuliſſem.* Ubi male ingenium ſuum periclitatur conjectando Lambinus. Senſus eſt, periculo invidiæ mihi conflandæ, & vitæ amittendæ: ſeu invidiæ, quam paſſurus ſum, & vitæ, quam ago: ut adeo τὸ *Meæ* active hic & paſſive ſumatur.

† *Sæpe plures orationes*] Sic Sall. Jug. 42. *Multos mortales ferro aut fuga extinxit.* cap. 46. *Bellum an pacem gerens.* Ubi perperam Ciacconius quid deeſſe ſuſpicatur. Tac. Ann. I. 44. *Judicium & pœnas de ſingulis in hunc modum exercuit.* Sæpe etiam verbum refertur ad propinquius ſignificatione & conſtructione, ad remotius conſtructione quidem, ſed neutiquam

quam

Digitized by Google

plendum eſt. Virgil. *Sacra manu, victoſque Deos, parvumque nepotem Ipſe trahit*: verbum, *trahit*, non recte referas ad ſuperiora; ſed deeſt, *fert*, vel *portat*: idem; *Diſce puer virtutem ex me, verumque laborem, Fortunam ex aliis*: ubi Servius; Deeſt, *opta*. Plaut. Moſt. *Ille quidem haud negat. Th. Imo ædepol negat profectò, neque ſe has ædes vendidiſſe*, ſubaudi, *affirmat*, vel *jurat*. Salluſt. Jugurth. *Non enim*,

quam ſignificatione. Salluſt. Jug. 63. *Etiam tum alios Magiſtratus plebes, Conſulatum nobilitas inter ſe per manus tradebat.* Plinius Panegyr. cap. 70. *Ita illa ſeu negligentia ſeu malignitas Principum, quum male conſultis impunitatem, recte factis nullum præmium polliceretur.* Tac. Ann. II. 20. *Quod arduum ſibi, cetera Legatis permiſit.* VI. 24. *Ut ſicuti nurum, & nepotem, domumque omnem cædibus compleviſſet.* XII. 64. *Agrippina filio dare imperium, tolerare imperitantem nequibat.* Ter. Andr. III. 5. 18. *Hoc tempus præcavere mihi me; non te ulciſci ſinit.* Nep. Hann. 8. *Alii naufragio, alii à ſervis ipſius interfectum eum ſcripſerunt.* Intellige in priore parte horum exemplorum, *Gerebat*, *Tribueret*, *Sumſit*, *Interfeciſſet*. vel *Vexaſſet*, *Volebat*, *Jubet*, *Periiſſet*. Vide etiam Munkerum ad Hygin. Fab. 14. circa finem. Similiter Græci, Aelianus Var. Hiſt. II. 7. Νόμος οὗτος Θηβαϊκός, ὅτι οὐκ ἔξεστιν ἀνδρὶ Θηβαίῳ ἐκθεῖναι παιδίον, οὐδὲ εἰς ἐρημίαν αὐτὸ ῥῖψαι, ἀλλ' ἐὰν ᾖ πένης ὁ τοῦ παιδὸς πατήρ, ἐπὶ τὰς ἀρχὰς κομίζειν αὐτὸ, ſcil. δεῖ. Pertinet huc etiam, quando *Negat* ad duo commata refertur, in quorum altero intelligendum tantum *Dicit*: de quo vide Gronovium Patrem Obſerv. IV. 2. p. 28. & Me ſupra cap. 5. pag. 752.

Digitized by Google

nim regnum, ſed fugam, exilium, egeſtatem, & omnes has, quæ me premunt, ærumnas, cum anima ſimul amiſiſti, &c. Horatius; *Sæpè velut qui currebat fugiens hoſtem, perſæpe velut qui Junonis ſacra ferret*, ſubaudi *incedebat*.

Cap. IX.
De Pleonaſmo.

Pleonaſmos, ſeu *Parelcon* fit, quum ad legitimam conſtructionem aliquid additur; ut, *Adeſdum; Iteradum eadem iſta mihi*; * *Quoad ejus fieri poteſt; Nuſquam gentium: Ubique locorum*: quamvis in his genitivis poterit eſſe Ellipſis nominis. Propriè dicitur *Pleonaſmus*, quum additur † nominibus comparantibus adverbium *Magis*. Virgil. Culice: *Quis magis optato queat eſſe beatior ævo?* Ovidius, ſive is Lucanus eſt

* *Quoad ejus fieri poteſt*] In hac locutione tantum abeſt, ut ſit Pleonaſmus, ut certa in ea ſit Ellipſis. Vide ſupra ad III. 6. init. pag. 465. De reliquis Vide infra in *Helleniſmo*.

† *Nominibus comparantibus &c.*] Adde Juſtinum III. 2. 7. *non inventione earum (legum) magis, quam exemplo clarior.* Ubi vide Berneggeri Notas. Additur etiam *Non Minus* Comparativis. Florus IV. 2. 47. *ſed nec minus admirabilior illius exitus belli.* Ubi Vide indicem Freinshemii. Sed & Græci ita. Aelianus Var. Hiſt. X. 9. ταύτῃ μᾶλλον ἡδίων ἐστι. Vide Vechnerum Hellenol. I. 6. & Me ſupra pag. 249.

Digitized by Google

eſt, ad Piſonem, *Quodque magis dono fuerit pretioſior omni.* Plaut. Aulul. *Ita mollior ſum magis, quam ullus Cinædus:* ibid. *Neque cui plus amplius malefaciam:* idem Pœnul. *Verum qui dederit, magis majores nugas egerit:* idem Capt. *Nihil magis hoc certo certius:* idem Stich. *Imo enim hic* 537
magis eſt dulcius: idem Bacchid. *Magis amiciorem.* Hinc illud in Sacris, quod imperiti damnant; *Magis pluris eſtis vos,* Julius Ruffinianus Rhetor, *Pleonaſmum* vocat, *vivere vitam, pugnare pugnam, ſervire ſervitutem, nocere noxam, furere furorem.* Cui facile aſſentior, dum ne credat, Pleonaſmum eſſe, *Longam vitam vivere,* & *hunc furere furorem:* nam ut, *Vidi oculis,* Pleonaſmus erit; ita, *hìs oculis vidi*, Pleonaſmus non eſt. Additur quoque Superlativis adaugens particula. Columella; *Apis, ſi ſævit, * maxime peſſima eſt.* Sic dixit Horatius; *Græcorum longè doctiſſimus.*

* *Maxime peſſima eſt*] Sic *perpolitiſſime* Auct. ad Herenn. IV. 32. Tum Pomp. de Or. Juris §. 45. *Perquam breviſſimos libros.* Curt. IV. 7. *Beſſum quoque Bactrianorum Ducem, perquam maximo poſſet, exercitu coacto, deſcendere ad ſe jubet.* Ubi non arbitrer temere à codicum fide recedendum, qui ſi omittunt *Ducem*, refer *Bactrianorum* ad ſequens *Exercitu.* Certe cur ita prorſus diſpliceat *perquam maxime*, non video.

Cap. X.
De Syllepſi.

Concordia vocum verſatur in generibus, numeris, & caſibus; at vero diſcordia caſuum ferri non poteſt, ſed in generibus, & numeris tantum, quæ per Syllepſin excuſatur.

Syllepſis, id eſt, conceptio, fit, quoties generibus, aut numeris, videntur voces diſcrepare.

Syllepſis generis eſt, quum aliud genus proferimus, & aliud concipimus. Cic. pro Sext. *Duo importuna prodigia, quos egeſtas &c.* [„ Plaut. prolog. Pœn. *ſcortum exole-*
538 „ *tum ne quis in proſcanio ſedeat,* * pro, ne „ quis cinædus exoletus: niſi tamen, Quis, „ priſcè, omnium generum fuiſſe dicamus.] Virgil. 7. Æneid. *Pars arduus altis pulverulentus equis furit.* Livius lib. 10. *Capita*

* *Pro ne quis cinædus &c.*] Vel potius, *ne quis exiſtens ſcortum exoletum &c.* Vide ſupra in Ellipſi Nominum *Ens.* Vel etiam, *ne ſcortum exoletum, neu quis hominum ejus generis.* Sic certe explicandum videtur illud Catonis apud Feſtum in *Prohibere: Servi, ancillæ, ſi quis eorum ſub centone crepuit, nullum mihi vitium facit.* Salluſt. Catil. 43. *Cetera multitudo ſuum quiſque negotium exſequeretur.* Similiter Terentiana illa, *Aperite aliquis actutum oſtium.* Vide & quæ notavimus ad *Zeugma*, cap. 8. init. & ad Aelian. Var. Hiſt. VIII. 9. 3.

Digitized by Google

pita conjurationis virgis caſi: idem; *Latium Capuaque agro multati:* idem; *Samnitum caſi duo millia trecenta.* Florus; *Duo millia electi, qui mori juberentur.* Curtius; *duo millia crucibus affixi.* Et in Sacris; *Duodecim millia ſignati*; quod Valla ineptè carpit. In relativis quoque genus videtur diſcrepare. Terent. *ubi illic ſcelus eſt, qui me perdidit?* idem; *Dii illum ſenium perdant, qui me hodie remoratus eſt:* idem; *Aliquid monſtri alunt, ea quoniam nemini obtrudi poteſt*, &c. Eſt & Syllepſis, ut quibuſdam placet, cum nominibus epicœnis aliud genus damus, quam terminatio ipſa præfinit, ut, *Talpæ cæci, & timidi damæ; canis fœta; boves meas; elephantus gravida, nova miles*; & multa hujuſmodi: ſed ego ad Ellipſin refero. Catull. ad Manlium; *Nec tantum niveo gaviſa eſt ulla columbo Compar.* Vide *Fœmina.*

Vide ad pag. 811, 812.

† Syllepſis numeri eſt, cum ex ſingulari plurale concipimus, aut contra. Virgil.

† *Syllepſis numeri*] Sic Cic. Famil. X. 30. *Cornu ſiniſterius pedem referre cœperunt.* Liv. I. 41. *Clamor concurſuſque populi mirantium.* cap. 50. *ſi ſe audiant, domum ſuam quemque inde abituros.* Sueton. Nerone I. *ac magna pars rutila barba fuerunt.* Sall. Catil. 23. *Pleraque nobilitas invidia æſtuabat, & quaſi pollui Conſulatum credebant.* Vide omnino Gronovium de Pecunia Vetere II. 4. Ita vero & Græci, Aelianus Var. Hiſt. XIV. 22. περιέστησαν ἐν αὐτὸν, καὶ περιῆλθεν τὸ πλῆθος.

Pars in fruſta ſecant. Ovid. *Pars volucres facta.* Terent. *Aperite aliquis.* Salluſt. *Cæ-*
539 *pere ſe quiſque magis extollere.* Virgilius; *Alterum in alterius mactatos ſanguine cernam.* Et in ſacris, *Alter alterius onera portate.* Terent. *Eunuchum dixti velle te, quia ſola his utuntur reginæ:* idem Heaut. *Nam parentum injuriæ uniuſmodi ferme ſunt, paulò qui eſt homo tolerabilis*, Boëtius; *Nil infelicius homine, quos morſus muſcarum necat.* Eſt & ſyllepſis numeri, quum plura ſingularia feruntur in pluralem, ſuppoſiti dignitate ſervata, ut, *ego & tu valemus; ego & vos ſedemus; tu & pater jubetis.*

Syllepſis * per genera & numeros ſimul, talis eſt. Salluſt. *Pars in carcerem acti, pars be-*

* *Per genera & numeros*] Sic Sall. Jug. 58. *Magna pars vulnerati aut occiſi.* Cap 105. *Cohors Peligna velitaribus armis, non ſecus atque aliis armis adverſus tela hoſtium, quod ea levia ſunt, muniti.* Quem locum perperam ſollicitat Urſinus. Senſus eſt, Pelignos æquè hiſce levibus armis, ac ſi alia & graviora haberent, fuiſſe munitos adverſus tela hoſtium, quoniam & illa tela item ſint levia. Orat. 1. ad Cæſ. *Cetera multitudo alius alium ſecuti.* Or. 2. *Druſo ſemper conſilium fuit ſumma ope niti pro nobilitate, neque ullam rem agere intendit, niſi illi auctores fierent.* Tacit. An. II. 52. *Legionem, & quod ſub ſignis ſociorum, in unum conductos ad hoſtem ducit.* Ael. Var. Hiſt. X. 21. ἑσμὸς μελισσῶν καθίσασαι. Julianus Orat. 1. pag. 19. μοῖρα σφῶν οὐ φαύλη προσθέμενοι. pag. 24. ταῦτα ὁρῶντες τὸ στράτευμα. Et p. 29. ἀκμῶντας ἦγες τὸ στράτευμα. Quem locum male ſol-

beſtiis objecti. Livius; *Maxima pars ab equitibus in flumen acti:* idem; *Pars per urbes dilapſi:* idem; *Tunc enim verò omnis ætas currere obvii.* Virgilius 6. *Hic manus ob patriam pugnando vulnera paſſi:* idem; *Pars merſi tenuere ratem.* Statius lib. 7. *Subeunt Tegæa juventus Auxilio tardi.*

Eſt & audacior quædam Syllepſis numeri, † quum unus tantum caſus, ſexto comitatus, fertur in pluralem: ut ſi dicas; *Mu-* 540
ta cum liquida ancipitem reddunt præcedentem vocalem. Ovid. *Ilia cum Lauſo de Numitore ſati:* idem Metam. 1. *Littora, cum plauſu clamor, ſuperaſque Deorum implevere domos:* idem 2. Metam. *Sors eadem Iſmarios, Hebrum cum Strymone, ſiccat.* Virgil. *Alterum in alterius mactatos ſanguine cernam.* Terent. Heaut. *Syrus cum illo veſtro conſuſurrant.* Virgil. 2. Æneid. *Divellimur inde, Iphitus, & Pelias mecum.*

ſollicitavit Petavius, & recte contra eum aſſeruit Illuſtris Spanhemius pag. 199. Vide & Gronov. d. l.

† *Quum unus tantum caſus*] Sic. iterum Salluſt. Catil. 43. *Lentulus cum ceteris conſtituerant.* Jug. 101. *Bocchus cum peditibus poſtremam aciem invadunt.* lib. III. Hiſtor. in Ep. Pompeji, *Dux hoſtium cum Valentia & exercitu deleti.* Liv. XXI. 60. *Dux cum aliquot Principibus capiuntur.* Ubi Vide Gronovium. Florus III. 10. *Cottam cum Titurio Sabino Legatos ibi amiſimus.* Hyginus fab. 6. *Cadmus cum Harmonia in Dracones ſunt converſi.* Ubi Vide Munkerum, ut & ad fab. 127.

Curtius lib. 4. *Pharnabazus cum Apollonide, & Athenagora vincti traduntur.*

Quemadmodum in Syllepſi numerorum, ad nomen primæ perſonæ recurrimus, deinde ad ſecundæ, quia digniora ſunt; ita in Syllepſi generis, * ad maſculinum, ſi inter alia fuerit, recurremus. Terent. *Quam pridem pater mihi, & mater mortui eſſent.* Ovid. in Faſt. *Mulciberi capti, Maſque, Venuſque, dolis:* ibid. *Jane fac æternos pacem, paciſque miniſtros.* Poteſt & hoc eſſe Zeugmatis. Virg. *Cæſoſque reportant Almonem puerum, fœdatique ora Galeſi.* Plin. lib. 17. c. 11. *Seriores ſupradictis, narciſſus, & lilium.* Livius lib. 7. Maced. *Decem ingenui, decem virgines, patrimi omnes, matrimique ad id ſacrificium adhibiti.* Cic. 1. Offic. *Propter ſummam & doctoris autoritatem, & urbis; quorum alter te ſcientia augere poteſt, altera exemplis:* idem de Senectute; *Quod ſi hæc apparent in beſtiis,*
541 *volucribus, agreſtibus, natantibus, ſuibus, cicu-*

* *Ad maſculinum &c.*] Idque ita, ut etiam uno maſculini ſexus & generis nomine comprehendatur femineum quoque genus. Tac. Ann. XI. 38. *Cum filios mærentes adſpiceret.* Atqui Claudius, de quo loquitur, unicum habebat *filium* Brittannicum. Intellige ergo ſub hoc vocabulo etiam Filias. Sic XII. 4. *Fratrumque non inceſtum, ſed incuſtoditum amorem,* h. e. fratris & ſororis. Vide & ibi Gronov. Adde quæ ſupra notavi pag. 646.

cicuribus, feris, primum ſe ut ipſi diligant, &c. Virgil. 4. Georg.

Hinc pecudes, armenta, viros, genus omne ferarum,
Quemque ſibi tenues naſcentem arceſſere vitas.

Dicunt Grammatici, genus neutrum concipere cætera, dum non ſint verè maſculina; ut, *virga tua, & baculus tuus, ipſa me conſolata ſunt.* Sed id falsò docetur; nec enim hic Syllepſis eſt, ſed Ellipſis: deeſt enim, *negotia,* græcè *Pragmata*: quaſi vero in propriis maſculinis id fieri non poſſit: nam recte dicas; *pater tibi, & mater ſunt vilia præ lucro.* Tacit. lib. 5. *Parentes, liberos, fratres vilia habere.* Solinus; *Polypus, & Chamæleon glabra ſunt.* Ovid. *Claſſe viriſque potens, per quæ fera bella geruntur.* Cic. 1. Tuſcul. *Dic quæſo, num te illa terrent, triceps apud inferos Cerberus, Cocyti fremitus, tranſvectio Acherontis, mento ſummam aquam attingens ſiti enectus Tantalus.* * Salluſt. *præterea divitia* 542

* *Salluſt. præterea*] Sic Liv. XXVI. 21. *Merico urbs agerque in Sicilia juſſa dari.* Obſeq. cap. 78. *Sacrarium & laurus ex mediis ignibus inviolata ſtetere.* Cic. Famil. VII. 20. *Tuam domum, tuoſque agros, eaque remoto loco.* X. 34. *Si meam vitam ſtudiaque perſpecta habet,*

tiæ, decus, gloria, in oculis ſita ſunt. Lucret. lib. 1. *Ductores Danaum delecti prima virorum.* Cic. 1. Divin. *Annus ſalubris & peſtilens, contraria,* ſupple *negotia*, id eſt, res contrariæ.

bet. Tac. Ann. IV. 5. *Quantum terrarum ingenti ſinu ambitur, quatuor legionibus coercita.* Sall. Catil. 10. *Iis otium, divitiæ, optandæ aliis, oneri miſeriæque fuere.* Lege *optanda*, ex MSto, quem habuit Vir Ampliſſ. Theoph. Hogerſius, Daventrienſi de Athenæo Profeſſor, de Civitate Conſul, optime quondam meritus. Sic cap. 36. *Otium atque divitiæ, quæ prima mortales putant.* cap. 54. *His genus, ætas, eloquentia prope æqualia fuere.* Jug. 8. *Ultro illi gloriam & regnum ventura.* Sic lego, quum in Codice, quem Bibliothecæ Daventrienſi quondam comparavit Pater meus, ſit *venturam*, in vulgatis edd. *venturum.* Cap. 38. *Nox & præda caſtrorum hoſtes remorata ſunt.* Ita & alibi paſſim. Decl. Latronis adv. Catil. *Nec Sp. Mælio favor civitatis, nec Saturnino jus ſacroſanctæ dignitatis auxiliata eſt.* Dele omnino τὸ *Eſt*, & intellige *ſunt*.

CAP. XI.

De Hyperbato, & ejus partibus.

HYperbaſis, ſive *hyperbaton*, eſt verbi tranſgreſſio, & ordo perturbatus, præter grammatices rationem.

Anaſtrophe eſt dictionum præpoſterus ordo; ut, *mecum, tecum, ſecum; quibus de rebus;* * *intereſt mea; adigere arbitrum*, pro,

* *Intereſt mea, adigere arbitrum*] In his non tam Anaſtrophe, quam Ellipſis, per quam repeti debet præpo-

pro, agere ad arbitrum. Cic. in Topicis.

Tmeſis, id eſt, ſectio, quando compoſita vel conjuncta dictio dividitur; ut, *Septemque triones*; * *maximo te orabat opere*. Horat. *Quo me cunque rapit tempeſtas, deferor hoſpes*. Virgilius; *Naſcere, præque diem veniens age Lucifer almum.*

Parentheſis eſt ſenſus ſermoni, antequam abſolvatur, interjectus. Virgil. *Tityre, dum redeo, (brevis eſt via) paſce capellas.*

Synchyſis eſt ordo dictionum confuſior; ut, *Quinquaginta, ubi erant centum, inde occidit Achilles*; ordo eſt, ubi erant centum, inde occidit quinquaginta. † Multus in hac figura eſt Horatius, ut in Arte; *Qui*

poſitio, quæ Verbo eſt conjuncta. Sic *Adire aliquem*, *Adjacent mare &c.* quæ paſſim occurrunt. Vide ſupra pag. 455.

* *Maximo te orabat opere*] In eo nulla eſt Tmeſis non magis quam in *Pro Conſule*, *Animum advertere*, quæ etiam contracta fuerunt tandem in *Proconſul*, *Animadvertere*. Sic ergo & per contractionem dicitur *Magnopere*, *Maximopere*, Sed genuinum eſt *Magno opere Maximo opere*.

† *Multus in hac figura*] In Horatianis his locis, quæ adferuntur ex Porphyrione, non omnino opus putem ad Synchyſin confugere. Certe ea manifeſtior longe eſt in reliquis pleriſque. Sed 543
& apud alios Auctores videas ſæpenumero ordinem vocabulorum confuſiorem, & ſeparata, quæ conjungenda erant. Ex Terentio nunc quidem adferemus non nulla, ut inde alia ejuſdem loca paulo intricatiora explicemus, & ſic uſum

Digitized by Google

ſum talium obſervationum oſtendamus. Heaut. I. 2. 15. *Timet omnia, Patris iram, & animum Amicæ ſe erga ut ſiet, ſuæ.* Hec IV. 4. 57. *Dabo jusjurandum, nihil eſſe iſtorum, tibi.* Adelph. III. 15. *Miſeram me, neminem habeo, ſolæ ſumus, Geta autem hic non adeſt: Nec quem ad obſtetricem mittam, nec qui arceſſat Aeſchinum.* Ubi refero hæc poſteriora ad *Neminem habeo.* III. 2. 1. *Nunc illud eſt, quod, ſi omnes omnia ſua conſilia conferant Atque huic malo ſalutem quærant, auxilii nihil adferant, Quod mihi que heræque filiæque herili eſt.* Ubi poſterius *quod* reſpicit *malum.* Andr. I. 1. 54. *Qui tum illam amabant, forte filium Perduxere illuc ſecum, ut una eſſet, meum.* II. 3. 2. *Si id ſuccenſeat nunc, quia non dat tibi uxorem Chremes, Ipſus ſibi eſſe injurius videatur, neque id injuria: Priuſquam tuum, ut ſeſe habeat, animum, ad nuptias, perſpexerit.* Duplex hic Synchyſis. Altera in eo conſiſtit, quod poſtremus hic verſus non ſubjungitur primo, quem ut ſtatim ſubſequeretur, conſtructionis ordo poſtulabat. Ordo enim eſt, ſi ob id, quod Chremes non dat tibi uxorem, tibi nunc ſuccenſeat pater, priuſquam &c. Altera eſt, quod τὸ *ad nuptias* ſeparatur ab iis, *ut ſeſe habeat,* interjectum aliis. Phorm. III. 2. 27. *Neque exorare, ut me maneat, & cum illo ut mutet fidem, Triduum hoc.* Phædriæ amicam Leno vendiderat Militi, qui eam ſequenti die erat abducturus. Rogabat itaque Phædria lenonem, ut militi non ſervaret fidem, & ſe opperiretur per triduum, ſeu differret venditionem mulieris in triduum, intra quod tempus pecuniam ſe daturum pollicebatur. *Triduum hoc* reſpicere illa, à quibus diſtractum eſt, *ut maneat me,* clarum ex v. 4. ubi Phædria obſecrans interrogat ipſum lenonem, *Nequeo te exorare, ut maneas triduum hoc?* Ex his jam explicari forſan debent etiam ultima prologi Andriæ, in quibus adhæſere Interpretes. *Favete, adeſte æquo animo; & rem cognoſcite: Ut pernoſcatis, ecquid ſpei ſit reliquum, Poſthac quas faciet de integro comœdias, Spectandæ, an exigendæ ſint vobis prius.* Turbat heic interpretes τὸ *prius,* & idcirco nonnulli

in

in ultimo verſu exponunt τὸ *Spectandæ*, alii τὸ *Exigendæ* per *Probandæ*, *Examinandæ*. Ego vero putem, utrumque hic ſumi eo ſenſu, quo ſolent, quando agitur de fabulis, & quidem ut poni etiam videtur hoc in loco, ſenſu ſibi maxime contrario. Spectabatur per ſilentium comœdia, quæ placebat; Exigebatur & explodebatur, quæ diſplicebat. Sic *ſpectari & cognoſci* Hec. prol. I. 3. *Exigi* II. 4. & 7. Per ſynchyſin autem diſtractum videri poteſt τὸ *Prius*, interpoſitis nonnullis aliis, à τῷ *pernoſcatis*. Quo pacto ſenſus erit: Adeſte, ut pernoſcatis ex hac comœdia, priuſquam reliquæ à Poëta componentur, ecquid ſperandum ſit vobis de illis reliquis, quas poſthac Poëta de integro faciet, utrum eæ, quum proferentur in ſcenam, ſint vobis ſpectandæ, an vero ſtatim exigendæ. Populus enim comœdias, antequam agerentur, non probabat aut examinabat prius, quod ſequitur ex vulgata diſtinctione & interpretatione, ſed Magiſtratus, qui edebant ludos, & ad probandas fabulas antequam eas emerent, adhibebant ſæpe peritum judicem, ſicuti temporè Ciceronis & Horatii adhibebatur P. Mæcius Tarpa. Vide Horatium in Arte Poet. & Cicer. Famil. VII. 1. atque ibi Manutium. Si cui tamen durior videatur illa tranſpoſitio, tum vero putem omnino, ſenſum Terentii eſſe; adeſte, ut ex hac comœdia pernoſcatis, quid de reliquis hujus Poëtæ ſperandum ſit vobis, utrum ſi alia & Nova illius Comœdia in ſcenam proferatur, ex præjudicio hinc ſumpto, ſpectare eam debeatis ad finem uſque, an vero ſtatim & prius quam agatur exigere & explodere, ut quam ſpectare non ſit operæ pretium. Verum iſtoc Synchyſeos cujuſdam modo exponendum nullus dubito locum Heaut. I. 2. 11. *Quam vellem Menedemum invitatum, nobiſcum eſſet hodie amplius, ut hanc lætitiam primus ei objicerem domi, Atque etiam nunc tempus eſt.* Buchnerus in Theſauro Fabri priora hujus loci adferens in voce *Amplius*, exponit eam ipſam, *Lautius, & magis opipare, quam domi ſolet.* Secundum hanc ergo expoſitionem ſimpliciter diceret

Chre-

Chremes, *Quam vellem Menedemum invitatum*, quaſi antea invitatus plane non fuiſſet; Atqui invitatus jam antea fuerat à Chremete I. 1. 110. *Nunc ſi commodum eſt, hodie apud me ſis volo, &c.* Præterea non nova hæc eſſe poterat ratio Chremeti, ut ſecum lautius ederet Menedemus, quam domi ſoleret, quare nunc denuo vellet Menedemum invitatum. Nam cum eum antea jam invitarit, debuit id ſane ea de cauſa feciſſe, cum hæc inter tales certe homines præcipua ſit invitandi cauſa. Nunc autem nova aliqua requirebatur, quæ antea non fuiſſet, quæque nunc erat, & hæc quidem, ut hanc lætitiam reverſi filii Menedemo primus objiceret. Quid ergo? Accipe hunc locum, ut dicat Chremes, ſe velle Menedemum Amplius fuiſſe invitatum, quam erat factum. Nam cum ille recuſaſſet venire, deſtiterat ſtatim Chremes ulteriore invitatione. Proinde additur, *Atque etiam nunc tempus eſt*, non ſimpliciter invitandi, quod jam factum erat, ſed denuo & *amplius.* Porro *ut nobiſcum eſſet hodie*, intellige eodem modo, quo illa, *hodie apud me ſis volo.* Sed & ſic accipienda puto, quæ perperam, hoc non animadverſo, ſeparantur & diſtinguuntur Eun. IV. 5. 24. *Itaque ut ne viderem, miſera huc effugi foras. Quæ futura exempla dicunt in eum indigna?* Ita editur: At Ego conjunxerim omnia & ſine interrogatione retulerim *exempla indigna* ad verbum *viderem*, ad quod nihil eſt aliud quod referatur. Maxime autem adhæſerunt viri docti ad Adelph. V. 7. 19. DE. *Syre, ceſſas ire ac facere?* SY. *quid ago?* DE. *Dirue Tu illas, abi & traduce.* Sic ineptiſſime & ſine ullo ſenſu diſtinguitur in Batavica Variorum Editione. Rectius Faernus & Heinſius, *Dirue. Tu illas abi & traduce.* Sed tamen ſollicitat hæc Gujetus, ſolita ſibi conjectandi audacia, legendum pronuncians, *Abi tu Geta & traduce.* Quamvis nihil iſta pertineant ad Getam, ac Demea alloquatur his verbis Æſchinum, cui & antea v. 12. dixerat, *hac transfer* ſcil. ſponſam, *unam fac domum, Traduce & matrem & familiam omnem ad nos.* Secutus eſt tamen noviſſime Guietum Auctor Criticæ P. III. Sect. I. cap.

I. cap. 9. §. 9. *Lege*: (jubens) *tu* (*Geta, nimirum*) *illac abi, & traduce.* Addit. *Vult Getam quam breviſſima via domum ire, ne mora ulla ſit.* Quaſi ſcilicet, interea dum maceria diruebatur, Geta non poſſet per plateam ſitius domum ire, quæ erat in proximo, quam ſi exſpectaret, uſque dum diruta eſſet illa maceria, & quaſi per eam dirutam potius Getæ omnino eundum eſſet, quam per plateam. Unica iſtius conjecturæ eſt Cauſa, quod *illas* ceteroqui referendum ſit ad *traduce*, a quo ſeparatum eſt, *quam trajectionem* (ait) *verborum nemo ferat in Comico æque terſo, ac Terentius eſt*: & quæ *certe Dithyrambici ſit Poetæ, non Terentii.* At Terentii quoque eam eſſe, tot jam exempla abunde potuerunt probare. Adde ſimilem ſeparationem, & alterius conſtructionis interpoſitionem ex Hec. prol. II. 25. *Quum primum eam agere cœpi, pugilum gloria, Funambuli eodem acceſſit exſpectatio, Comitum conventus, ſtrepitus, clamor mulierum, Fecerunt, ut ante tempus exirem foras.* Ubi *pugilum gloria* referendum eſt omnino ad verbum *Fecerunt*, licet ab eo ſit ſeparatum per integram ſententiam de *Funambulo*, quæ alterius eſt conſtructionis. Quid faciemus jam Salluſtio? Qui in Catil. cap. 16. *Sed juventutem multis modis mala facinora edocebat, ex illis teſtes ſignatoreſque falſos commodare, fidem fortunas pericula vilia habere. Poſt ubi eorum famam atque pudorem attriverat, majora alia imperabat.* In quibus *habere* pendet a verbo *edocebat*, ad quod difficulter referas *commodare*, quod pro *commodabat* videtur poſitum. Et ita in Jug. cap. 17. ubi omnia Africæ in Nominativo memorat, *Mare ſævum, ager frugum fertilis &c. genus hominum ſalubri corpore, pleroſque ſenectus diſſolvit, niſi qui ferro aut beſtiis interiere. Nam morbus haud facile quenquam ſuperat. Ad hoc malefici generis plurima animalia.* Poſtrema hæc vel *addita a ſciolis*, vel *tranſpoſita* cenſet Gruterus. Nec minus ineptit Glareanus, quum ejuſdem ſint conſtructionis, cujus ſuperiora, à quibus longiore illa *Hominum* commemoratione ſunt ſeparata. ſic cap. 21. *Legati in Africam* &c. *Quorum Jugur-*

545 *Qui variare cupit rem prodigialiter unam, Delphinum ſilvis appingit*; id eſt, Delphinum ſilvis appingit prodigialiter: ibidem; *Choruſque turpiter obticuit ſublato jure nocendi*, ordo eſt chorus obticuit, ſublato jure nocendi turpiter. Hæc ex Porphyrione. Idem Horatius; *Et malè laxus in pede calceus hæret*, pro, malè hæret: idem in Odis; *Inultus ut flebo puer!* idem 1. Sermon. *Ubi ſedulus hoſpes penè macros arſit dum turdos verſat in igne*: idem; *Sæpè velut qui currebat fugiens hoſtem*, id eſt, currebat velut fugiens hoſtem: & Satyr. 1. *At hunc liberta ſecuri diviſit medium fortiſſima Tyn-*

Iugurtha oratione accepta. Multa enim & iſtic ſunt interpoſita. Similiter vero apud Græcos. Ael. Var. Hiſt. I. 15. ὁ ἄῤῥην ἐμπτύει τοῖς νεοττοῖς, ἀπελαύνων αὐτῶν τὸν φθόνον, ἵνα μὴ βασκανθῶσι, δι' ἄρα τοῦτο. Varie ſollicitant & emendare aggrediuntur hunc locum Interpretes, ut in notis eorum videre eſt. Sed nihil omnino mutandum, ut ad eum locum oſtendi, ubi plura hujus Synchyſeos exempla attuli. Decepit eos, quod non animadverterunt, referenda poſteriora ad τὸ ἀπελαύνων. Scilicet Maſculus inſpuit columbis, abigens per illud ipſum ab iis invidiam, &c. Similiter cap. 24. ἦν οὖν, οἷα εἰκὸς, πολέμιος τῷ Ηρακλεῖ ὁ Λεπρέας, ἐκ τῆς τοιαύτης συμβουλῆς. Conſtrue οἷα εἰκὸς ἐκ τῆς τοιαύτης συμβουλῆς. Sic in Actis V. 38. 39. ἀπόστητε ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τούτων, καὶ ἐάσατε αὐτοὺς, ὅτι ἐὰν ᾖ ἐξ ἀνθρώπων ἡ βουλὴ αὕτη, ἢ τὸ ἔργον τοῦτο, καταλυθήσεται, εἰ δὲ ἐκ θεοῦ ἐστιν, οὐ δύνασθε καταλῦσαι αὐτὸ, μήποτε καὶ θεομάχοι εὑρεθῆτε. Refer hic τὸ μήποτε cum Pricæo ad ἐάσατε αὐτούς.

Digitized by Google

Tyndaridarum; ordo * liberta fortiſſima diviſit hunc medium ſecuri Tyndaridarum: quem locum ego noſtris temporibus ex Sophoclis Electra primus animadverti: & Satyr. 4. *At veluti te Iudæi, cogemus in hanc concedere turbam*, id eſt, cogemus te, veluti Judæi, ſubaudi cogunt.

† *Anacoluthon*, id eſt, inconſequens, proximè accedit ad Solœciſmum; ſed magis 546

* *Liberta fortiſſima*] At vide iſtic Torrentium. Locus eſt Sat. I. 1. 100.

† *Anacoluthon.*] Sic Plaut. Pœn. III. 3. 46. *Tu, ſi te Dii amant, agere tuam rem occaſio eſt.* Rud. II. 7. 14. *Ille qui conſulte, docte, atque aſtute cavet, diutine uti bene licet partum bene.* V. 2. 4. *Illic ſceleſtus liber eſt, ego qui in mari prehendi rete atque excepi vidulum, dare ei negatis quicquam.* Cic. de Offic. III. 26. *Utile videbatur Ulyſſi, ut quidem Tragici prodiderunt, nam apud Homerum nulla talis de Ulyſſe ſuſpicio eſt, ſed inſimulant eum Tragœdiæ, ſimulatione inſaniæ militiam ſubterfugere voluiſſe.* Aberravit hic Cicero manifeſte ab ea elocutione, quam cœperat, nec enim eadem conſtructione perſequitur exponere, quid utile fuerit Ulyſſi. At quod Sanctius ex Cicerone pro Mur. adfert, in eo nullum eſt Anacoluthon. Delendum modo comma poſt *interea*. Hirtius B. Afric. cap. 25. *Dum hæc ita fierent, Rex Juba, cognitis Cæſaris difficultatibus copiarumque paucitate, non eſt viſum dari ſpatium convaleſcendi, augendarumque ejus opum.* Sall. Jug. cap. 1. *Sin animus captus pravis cupidinibus ad voluptates corporis peſſundatus eſt, pernicioſa libidine pauliſper uſus, ubi per ſocordiam vires, tempus, ingenium diffluxere, naturæ infirmitas accuſatur.* In his quoque non videntur reſpondere primis poſtrema. Frequentiſſime ſimilia occurrunt apud Græcos, quæ ne longior ſim, afferre nunc ſuperſedeo.

Rhetorum eſt. Terent. Eunuch. *Cur ego in his te conſpicor regionibus? Th. vobis fretus.* Cicero pro Mur. *Prætor interea, ne pulchrum ſe, ac beatum putaret, atque aliquid ipſe ſua ſponte loqueretur, ei quoque carmen compoſitum eſt.* Terentius Hecyr. *Nam omnes nos, quibus eſt alicunde aliquis objectus labor, omne quod eſt interea tempus, priuſquam id reſcitum eſt, lucro eſt.* Donatus hic aliquid deeſſe affirmat; † mihi videtur deeſſe κατὰ, id eſt, *circa.*

Vide me ad Aelianum Var. Hiſt. II. 11. & Clericum Arte Crit. P. 2. Sect. 1. cap. 10. § 10. &c.

† *Mihi videtur deeſſe* κατὰ] Non abſurde. Sic forte Plaut. Bacchid. II. 2. 36. *Etiam Epidicum, quam ego fabulam æque ac me ipſum amo, Nullam æque invitus ſpecto, ſi agit Pellio.* Expone, *etiam Epidicum, immo nullam æque, invitus.* Vel etiam, *quod ad*, κατὰ, *Epidicum ipſam, nullam* &c. Rud. IV. 3. 23. *Vidulum iſtum, cujus ille eſt, novi hominem.* Manifeſte pro, *quod ad vidulum iſtum.* Men. II. 2. 37. *Nummum iſtum, quem mihi dudum pollicitus dare, jubeas porculum afferri tibi.* Senſus eſt, vel, *quod ad nummum iſtum, quem &c. jubeas eo porculum &c.* Vel *Nummo iſto, quem iſtum nummum mihi pollicitus, jubeas tibi afferri porculum.* Vide & ſupra Notas ad pag. 203, 204. & 227.

CAP. XII.

De Helleniſmo, ſive Antiptoſi.

H*Elleniſmum*, ſive Græcam conſtructionem nominamus, quoties auctores ſic græ-

græciſſant, ut latina norma defendi nequeant. Helleniſmum in infinita genera deducit Linacer; nos tantum *Antiptoſin* perſequemur, quum hæc ſola latinos canones excedere videatur.

Antiptoſi Grammaticorum nihil imperitius, quum doceant, quemvis caſum pro alio poſſe poni; ut, *venit in mentem illius diei*, pro, ille dies. Quod figmentum ſi eſſet verum, magna nos ſolicitudine liberaret: 547
fruſtra enim quæreremus, quem caſum verba regerent.

Græci non raro è duobus caſibus, ſi ſe mutuò reſpiciant, alterum tantum regunt, alterum illi adjungunt, ita ut alter ab altero trahatur; ut, * περὶ λόγων ὧν ἔλεξα, id eſt, *de verbis quibus dixi*, pro, *quæ*: χρῶμαι οἷς ἔχω βιβλίοις, id eſt, *utor quibus habeo libris*, pro, *quos*. Huc poteſt referri illud ex Pandectis libro 30. I. 114. §. *Divi Severus*, & *Antoninus reſcripſerunt, eos, qui*, &c. † Lego, *ii qui*, pro, eorum qui, Exodi cap. 2. Επὶ τῆς γῆς ἀγαθῆς, 548

* Περὶ λόγων, ὧν ἔλεξα] Sic Actor. Ap. XXVI. 22. οὐδὲν ἐκτὸς λέγων, ὧντε οἱ προφῆται ἐλάλησαν μελλόντων γίνεσθαι, καὶ Μωσῆς. Anton. Liber. fab. 12. τῇ ἐσθῆτι, ἣ ἐφόρει. Aelian. V. Hiſt. II. 10. ὑπὲρ ἐκείνων, ὧν ἔλεγε. XIV. 32. Καὶ δῶρον τὴν οὐσίαν πλείω, ἧς ἀπέλιπε. Vide me ad Ael. IX. 4. 5.

† *Lego ii qui*] Immo vero referri poteſt hoc exemplum

plum ad Anacoluthon, æque ac quæ iſtic notata ſunt. Vel ſi quid mutandum, lege cum Gloſſa *Eor. qui*, h. e. *Eorum*. Locus integer ſic ſe habet, *reſcripſerunt, eos qui teſtamento quid vetant alienari, nec cauſam exprimunt, &c. nullius momenti eſſe ſcripturam.* Huc autem pertinent, quæ relativum habent poſitum non in eo caſu, quem requirebat verbum, ſed in eo, quo poſitum fuit id, ad quod refertur, ut λόγων ὧν ἤκουσας. Et proinde alienum quoque ab hoc loco eſt, quod Auctor adfert ex Lucæ cap. 21. referendumque & illud ad Anacoluthon. Similiter & Lucæ cap. 1. hinc excludo, niſi, ut heic locum habeat, legendum ſit cum & ex Theophylacto, ὅρκου οὗ, Ceteroqui ſi vulgatam nunc lectionem volumus tueri, refero ad Ellipſin præpoſ. κατὰ, ut ὅρκον illic ſit poſitum καθ' ὅρκον. Ex Latinis duo priora ſola ſunt hujus loci & generis. Quibus adde Salluſt. Hiſtor. I. in oratione Philippi. *Non pro ſua, aut, quorum ſimulat, injuria* h. e. aut pro eorum injuria, quos ſimulat. Gell II. 26. *In iis coloribus, quibus modo dixiſti, denominandis.* Cic. Famil. II. 15. *Cum in quo accuſabar, culpa vacarem, in quo autem deſiderare te ſignificabas meas literas, præ te ferres ſtudium &c.* Heic τὸ *in quo* ortum inde, quod in priore conſtructionis ordine identidem præmittitur, licet per Ellipſin ſuppreſſum, *in eo*. Pertinet huc etiam uſitata illa locutio, *non quo*, Terentius prol. Eun. v. 28. *non quo furtum facere ſtuduerit.* Et plenius I. 2. 16. *Non pol quo quenquam plus amem aut plus diligam, eo feci.* Nempe *quo* ponitur hoc caſu, quia refertur ad *eo*. Sall. Catil. 34. *Maſſiliam in exilium proficiſci, non quo ſibi tanti ſceleris conſcius eſſet, ſed uti Reſp. quieta foret.* Cicero Famil. II. 5. *Non quo verear &c.* Et ſic alibi paſſim. Crediderim tamen pene, etiam haſce locutiones ortas primitus ex Ellipſi, qua tamen non animadverſa à poſteris, factum, ut ſæpe eas ad exemplum aliorum adhiberent, ſed perperam eo modo, quo nulla ſtatui poteſt Ellipſis. Nam apud Ciceronem cum dicitur, *Aliquid ages eorum, quorum conſueviſti*, poſſis ſupplere, *agere*

τῆς κύριος ὁ θεός σου δίδωσί σοι, id eſt. *In ſolo terræ bonæ, cujus Dominus dabit tibi*, pro, *quam*. Et Lucæ cap. 1. Καὶ μνησθῆναι διαθήκης ἁγίας αὐτοῦ, ὅρκον ὃν ὤμοσε πρὸς Ἀβραὰμ, id eſt; *ut memor eſſet teſtamenti ſui ſancti, jusjurandum quod juravit ad Abraham*, pro, *jusjurandi*, *quod*: Lucæ cap. 21. εἶπε ταῦτα ἃ θεωρεῖτε, ἐλεύσονται ἡμέραι, ἐν αἷς οὐκ ἀφεθήσεται λίθος ἐπὶ λίθῳ, id eſt, *Dixit, Hæc quæ videtis, venient dies, in quibus non relinquetur lapis ſuper lapidem*, pro, *ex his*, vel *horum*. Demoſthenes; ἐκ τῶν ἐπιστολῶν, τῶν ἐκείνου μαθέσθαι, ὧν εἰς Πελοπόννησον ἔπεμψε, id eſt, *ex epiſtolis ejus cognoſcetis, quibus in Peloponneſum miſit*, pro, *quas*. Lucejus ad Ciceronem lib. 5. epiſt. *Quum ſcribas, & aliquid agas eorum, quorum conſueviſti*, pro, *quæ*. „[Livius 1. *Raptim quibus quiſ-* „*que poterat, elatis exibant*: ibid. *Mit-* „*teret cum imperio quem ipſi videretur*, pro,

re aliquid; Apud Livium *raptim quibus quiſque poterat elatis exibant*, non abſurde item ſuppleas, vel explices, *quibus elatis quiſque poterat exire*; Confer quæ proxima dicuntur Nota. Sed tamen quia non ſemper ita liquido res procedit, putem poſteriores Græcorum Latinorumque Ellipticam hanc locutionem corrupiſſe, vel aliter, quam oportuerit, protuliſſe. Adde his, quæ Mox Sanctius pag. 840. *Mammæ Putres, Equina quales ubera*, pro *qualia*.

549 ,,* pro, *eum qui*. Cic. *Conſulibus Senatus* ,,*permiſit, ut his rebus legem, quam ipſis* ,,*videretur, dicerent*] † Plaut. Curc. *Sed iſtum, quem quæris, ego ſum:* idem Amph. *Naucratem, quem convenire volui, in navi non erat:* idem Aul. *Pici divitiis, qui aureos montes colunt, ego ſolus ſupero.* * alii emendarunt *Picos*. ibid. *Quaſi pueri, qui nare*

re

* *Pro, Eum qui*] Minime gentium. Ellipſis in his eſt, quæ verbum ſemel poſitum repeti jubet, hoc ſenſu, *eum quem ipſi mittere videretur*. Similiter continuo, *quam ipſis videretur*, ſupple *dicere*. Miror Scioppium crediſſe aliquid inſoluti & peregrini in his ineſſe, cum paſſim ita loquantur veteres. Cic. XIII. 10. Famil. *Si me tanti facis, quanti Varro exiſtimat.* h. e quanti te facere me, Varro exiſt. I. 9. *Magnus animorum motus factus eſt, cum illorum, quorum oportuit, tum &c.* Intellige, quorum animorum motum fieri oportuit. De Offic. I. 31. *Ajax, quo animo traditur, millies mortem oppetere maluiſſet.* Expone, Ajax præditus eo animo, quo animo præditus fuiſſe traditur. II. 22. *Ne illam quidem conſequuntur, quam putant gratiam*, ſcil. ſe conſecuturos. Tacitus Ann. XII. 7. *Cuncta Feminæ obediebant, non per laſciviam, ut Meſſalina, rebus Romanis illudenti.* h. e. ut Meſſalina rebus Rom. illuſerat. Gellius IX. 4. *Veſtigia pedum habentes retro porrecta, non, ut ceterorum hominum, proſpectantia*, h. e. ut proſpectant veſtigia ceterorum hom.

† *Plaut. Curcul.*] Hujuſmodi loca attulimus, & aliter explicuimus ſupra ad pag. 203 204. & 227. denique & ſuperiori capite ad *Anacoluthon*.

* *Alii emendarunt, picos*] Ego potius id referrem ad ſynchyſin, & conſtruerem hoc modo: *Ego ſolus divitiis ſupero picos, qui pici aureos montes colunt.* Vide ſupra Sanctium, ubi agit

de

re diſcunt, ſcirpea inducitur ratis: quidam legunt *pueris.* Horat. 1. Serm. *Occurrunt animæ,* * *quales nec candidiores terra tulit,* pro, *qualibus:* quod non intellexit Lambinus. Idem epod. 5. *Nardo perunctum, quale non perfectius meæ laboraverunt manus,* pro, *quali:* hoc quoque ignoravit Lambinus. Hujus generis ſunt illa; † *Non vacat mihi eſſe ſecuro.* Martialis; *Nobis non licet eſſe tam diſertis,* pro, *diſertos:* „[ſic„ ut Cic. *Civi Romano licet eſſe Gaditanum.*]

Trahitur etiam caſus inter duo verba, à non ſuo verbo. Plaut. Amph. *Atque ego te faciam, ut miſer ſis:* idem, Pſeud. *Satis ſi hanc hodie mulierem efficio ut tua ſit:* ibid. *Eia, ſcimus nos quidem te, qualis ſis:* idem, 550
Aulul. *Sed ſervum meum Strophilum miror, ubi ſit:* ibid. *Nimis herclè illum corvum*

Vide ad pag. 204.

de *Synchyſi,* nec minus confuſi ordinis loca ex Horatio adfert. Simul autem & hoc & ſequens exemplum refero quoque ad Ellipſin, per quam Subſtantivum nomen ante Relativum Pronomen ſupprimitur, cum eo exprimitur: ut ſenſus ſit poſteriori, *quaſi* pueris, *qui pueri nare diſcunt.* De qua Ellipſi vide pag. 227. 228. & quæ ibi Notata.

* *Quales nec candidiores*] Senſus videtur eſſe & conſtructio: Quales terra tulit nunquam candidiores his. Sic mox, Quale meæ manus laborarunt nunquam perfectius eo, quod nunc laborarunt.

† *Non vacat mihi eſſe ſecuro*] Vide ſupra II. 6. pag. 209. & 210. ac Voſſium de Conſtruct. cap. 20.

ad me veniat, velim. Cic. Q. Frat. *Hæc me, ut confidam, faciunt.* Terent. Adelph. *Illum, ut vivat, optant,* pro, optant ut ille vivat: idem Phorm. *Metuo lenonem, nequid ſuo ſuat capiti,* pro, *Metuo ne leno ſuat;* idem Eunuch. *Hanc metui ne me criminaretur tibi:* ibid. *Metuo fratrem, ne intus ſiet,* pro, *frater:* nam ſequitur, *Pater autem ne rure redierit:* idem Heaut. *Atque iſtud quicquid eſt, fac me, ut ſciam.*

Trahitur etiam per Helleniſmum genus à genere; ut ſi dicas, *vide templum, quale eſt mons,* pro, *qualis.* Hor. Epod. 8. *Sed incitat me pectus, & mammæ putres, equina quales ubera,* id eſt, *qualia:* * unde illa trita; *eſt ſtella, qui Mars dicitur: Eſt locus*

* *Unde illa trita*] Diverſa ſunt hæc à ſuperioribus, ſed tamen vel ſic ad Græciſmum recte referuntur. Plura ejus generis vide apud Voſſ. de Conſtruct. cap. 55. Adde iis hoc Ennii apud Feſtum in *Sublime: Aſpice hoc ſublime candens, quem vocant omnes Jovem.* Sall. Jug. 18. *Occupavere ea loca, quæ proxima Carthaginem Numidia appellatur.* Cap. 75. *Ex flumine, quam proximam eſſe aquam oppido diximus.* Orat. adv. Salluſt. *Si fuerim in Rep. vigilans, quam tu proſcriptionem vocas.* Referam quoque huc pronomina demonſtrativa, ſenſu id, quod præceſſit, reſpicientia, ſed conſtructione id, quod ſequitur. Sall. Catil. 7. *Eas divitias eam bonam famam, magnamque nobilitatem putabant.* h. e. eas res, quas memoraverat, putabant eſſe divitias. Male Ciacconius & Urſinus *ea* præferunt, rectius faciente Rivio, qui ſcrip-

locus in carcere, quod Tullianum appellatur. Virgil. *Saxum antiquum, ingens, campo qui forte jacebat Limes agro poſitus.* Hæc enim Græca ſunt. 551

Cupio eſſe clemens, Laboras videri doctus, ita tritus eſt Helleniſmus, ut Grammatici Latini regulam conſtituerint, quam non intelligunt. Regula vera eſt, ut ſemper poſt hujuſmodi infinita ſequatur accuſativus; ut, *cupio dici doctum.* Ratio eſt, quia ſemper accuſativus præcedit expreſſus, aut ſubintellectus. Sed quia Græci non rarò ante infinitum collocant nominativum, inde factum eſt, ut nominativus ſequatur. Græcè dicitur; *Ajunt rex hoc feciſſe; dicunt tu eſſe dives:* unde Latini dicunt, *Vis videri probus,* quaſi integrum eſſet; *Tu vis videri tu eſſe probus.* Hoc autem Græcè dictum eſſe, Budæus in Commentariis, Muretus in Catullum, Lambinus in 2. Od. Horatii

 adno-

ſcripturam codicum tuetur. Liv. I. 57. *Eaque ipſa cauſa belli fuit,* pro, id ipſum. Plaut. Pœn. V. 4. 84. *Nunc quod boni mihi Dii dant, vobis, veſtræque matri, eas eſt æquum nos Diis gratias agere ſempiternas, eas gratias* pro, gratias ejus boni nomine. Plura hujus generis congeſſi in Animadverſionibus Hiſtoricis cap. 2. Denique huc refero etiam Participia paſſiva, genere vel numero cum poſteriore ſubſtantivo convenientia, à priore diſcrepantia. Liv. I. 35. *Loca illa ſunt appellati fori.* Qualia occurrunt etiam Vocativis addita, Veluti, *Lectule deliciis facte beate meis.* Vide ſupra lib. II. c. 6. pag. 209. 210.

adnotarunt. Sed nemo Græcam phraſin melius expreſſit, quam Ovid. in Faſtis,

> * *Seu genus Adraſti, ſeu furtis aptus Ulyſſes,*
> *Seu pius Æneas, eripuiſſe ferunt.*

Sed nihil avidius arripuere Latini, quam
κατὰ. Atticiſmum illum, ubi, κατὰ ſubauditur; ut,
fractus membra; cætera Grajus; albus dentes,
552 *panditur artus; purgor bilem; poſco te pacem; doceo te artes; doceris artes; multa ſeſe incuſans; latus ulnas duas; abſuit totum menſem; pendit libras centum.* De quibus formis in Ellipſi præpoſitionis Κατὰ.

Ex. Præpoſitio Ex quæ genitivum regit, ita paſſim deſideratur apud Græcos, ut multi apud eos crediderint, verba aliqua genitivum regere: dicunt enim; *Imperti me divi-*

* *Seu genus Adraſti*] Locus ille Faſtor. VI. 433. aliter eſt editus à Magni Nominis Critico, Nicol. Heinſio. Scil. *eripuiſſe datur.* Certe non putem vel ita locutum Ovidium, vel ita conſtruenda ejus verba, ut vult Sanctius. Nam ſi maxime iſta ſic eſſent ab Ovidio profecta, aliter tamen ordinanda & explicanda cenſerem. Nempe, Ferunt aliquem eripuiſſe eam Trojæ, ſive eripuerit genus Adraſti, ſive Ulyſſes, ſive Aeneas. Ceterum pro hoc diſticho aliud in iſtius locutionis probationem adferam ex eodem libro v. 123. *Tunc mihi poſt ſacras monſtratur Junius Idus, Utilis & nuptis, utilis eſſe viris.* Adde & quæ Laur. Valla habet Eleg. III. 23. De uſu hujus locutionis apud Græcos vide etiam quæ notavi ad Aelian. XIII. 20. & 43.

Digitized by Google

vitiarum: arripuit illum pedis: guſtavit mellis: audivit muſicæ: & multa hujuſmodi. Sed quis eſt tam hebes, qui non videat, illa Horatiana * excedere Grammaticos Latinos canones? *Abſtine irarum, calidæque rixæ; Deſine mollium querelarum; Agreſtium regnavit populorum; Laſſus maris, & viarum, militiæque; Patiens pulveris, atque ſolis; Integer vitæ, ſceleriſque purus; Nec medici credis, nec curatoris egere.* Sic illa trita; *curarum plenus: implentur veteris Bacchi; ſecurus amorum; vacuus laborum;* „ [*dives agri, frugum, pabulique lætus ager,*] deeſt ἐκ, id eſt, de: nullum enim nomen ad activum, aut verbum Græcè, aut Latinè regit genitivum. † Huc etiam illa referuntur: *ubique gentium; nuſquam locorum; huc viciniæ; pridie, & poſtridie ludorum.* Regula obſervatione digna.

Cap.

* *Excedere Grammaticos Latinos canones*] Non excedere patet ex obſervatione Ellipſeôn Latinis uſitatarum. Sed jam ſatis ſuperque, errare Auctorem, quum putat in his deſiderari Græcam præpoſ. ἐκ, demonſtravimus ſupra lib. II. c. 3. p. 182. 183. Vide & p. 186.

† *Huc etiam illa referuntur*] Immo etiam hæc Latinâ dicuntur Ellipſi & Conſtructione. In prioribus intellige *Negotium. Ubique gentium* idem eſt, ac *ubique in negotio gentium*, vel *in numero gentium.* Vide de iſtis Voſſ. de Conſtruct. c. 64. *Pridie ludorum* dicitur pro *die pri*, vel *pris ludorum*, h. e. qui præcedit ludos; ut *poſtridie* pro *die poſteri ludorum.* Jam *die poſteri* plane, ut *die craſtini.* Vide ſupra ad pag. 164.

Digitized by Google

553

CAP. XIII.

De Ellipſi præpoſitionis Κατὰ, *id eſt, Juxta vel ſecundum, vel per.*

Aſſerunt Grammatici, multa eſſe verba, quæ duos poſſint regere accuſativos. Hoc eſt falſiſſimum: nam in altero eorum deeſt præpoſitio Græca κατὰ, id eſt, *per*, vel *in*, vel *juxta*; quæ in verbis activis, & paſſivis, & participiis, & adjectivis nominibus ſolet ſuppleri, ut, *Poſco te pacem, frangitur membra, fractus membra, cætera Grajus, albus dentes.* „ [Horat. *Docte ſermones utri-* „ *uſque linguæ.*] Solet item intelligi non raro in temporis & aliarum rerum menſuris; ut, *Totum diem dormire: vixit annos centum: patet janua tres ulnas: pendit aries libras triginta*; de quibus ſigillatim diſſeramus.

Nomina, quæ vulgo perperam vocantur Adverbia.

Ac primum illud veriſſimum præmittamus, oportet, quod & doctiſſime admonuit Thomas Linacer, nullum in republica literaria eſſe adverbium, quod faciem nominis habere videatur; ut, *multum, paulum, plus, plurimum, melius, pejus, nihil, aliquid, id, quid*, & ſimilia. Nam *docte, ſancte, modo, profecto, præterea, interea*, * quum adverbia ſunt, in quantitate

* *Quum adverbia ſunt*] Revera etiam quatuor poſte-

te ultimæ ſyllabæ ſuis primigeniis variant: at *melius, pejus, doctius, facile, breve*, nunquam erunt adverbia, ſed accuſativi adjectivorum, in quibus deeſt κατὰ, & ſubſtantivum *negotium*. Vide Ellipſin. Horat. 2. epiſt. *Quinetiam canet indoctum, ſed dulce bibenti.*

Porrò præpoſitio κατὰ ſubintellecta tantum lepôris apud Græcos obtinuit, ut vix reperiatur appoſita: ſed accipe nihilominus aliqua teſtimonia. Quod Ariſtophanes dicit, Γνώμην ἐμὴν, Plato ſolet dicere, teſte Budæo in comment. Κατὰ τὴν ἐμὴν, id eſt, juxta meam ſententiam: & Homerica illa clauſula eſt frequentiſſima, Κατὰ φρένας, καὶ κατὰ θυμὸν, id eſt, *ut mea mens, & animus eſt*; aut, *ſecundum meam mentem, & animum*. Quum dicis; *urbs partim capta, partim incenſa*, deeſt κατὰ, & * *partim* accuſativus eſt a recto antiquo *Partis*. Ovidius 11. Metamorph. *Partem damnatur* 554

ſteriora ab natura & origine ſua ſunt nomina. Quod autem ultima eorum Syllaba in metro producitur vel corripitur contra quam oportebat ſecundum analogiam, id abuſum quendam prodit. Vide ſupra cap. 4. in Ellipſi ad Vocem *judicio*.

* *Partim Accuſativus eſt* Hinc ſæpe reſpondet τῷ *Alias*, Gell. II. 22. *Legebatur Hiſtoria partim Græcæ linguæ, alias Latinæ.* Sed & ſæpiſſime conſtruitur prorſus ut Subſtantivum Nomen. Sall. in fragm. *Quorum malorum alia toleravi, partim repuli.* Vide Voſſium de Conſtruct. cap. 64. & Gronov. Obſerv. III. 2.

tur in unam; Græci dicunt, τὰ κατὰ μέρος. Ariſtoteles libro 1. Rhetor. ἔστι δὲ τῆς ῥητορικῆς εἴδη τρία, τὸ ἀριθμὸν, id eſt, *Sunt tria Rhetorices genera numerum*. Porphyrius cap. de Specie; Πρῶτον μὲν εἶδος ἀξίους τυραννίδος, id eſt, *Primum quidem ſpeciem, dignos imperio*, ubi bis deeſt κατὰ, ut ſit, *circa primum*, &, *circa ſpeciem:* nam ſic legendus eſt locus. At vero ubi ſuppletur, κατὰ, teſte eodem Budæo, ex innumeris accipe nonnulla. Theocritus, Ἀλγῶ τὰν κεφαλὰν, *doleo caput*. Plato ſæpè, τὸ ἐμὸν, & τὸ ἐμὸν πρᾶγμα, pro, τὸ κατ' ἐμὲ, *pro eo quod ad me attinet:* idem 2. de Repub. diſertè explicuit duos accuſativos; Ταῦτα δὴ καὶ ταῦτα ἐγκωμιάζουσι δικαιοσύνην, *hæc & ſimilia ipſi laudant Iuſtitiam*. Apertius etiam Theognis; Αἰσχρὰ δὲ μ' οὐκ ἐθέλοντα βίῃ, καὶ πολλὰ διδάσκεις, *turpia autem me nolentem, & invitum multa doces*. Æſchines, Τένεθε δή μοι μικρὸν χρόνον τὴν διάνοιαν, *Adeſte nunc mihi mentem exiguum temporis*; hic bis deeſt κατά. Syneſius; ταῦτα θεὸν, ταῦτα ἀνθρώπους μαρτύρομαι, *hæc Deum, hæc homines teſtor*. Multa alia, ſi voles, apud Budæum leges: ex quibus velim elicias, nullum omnino eſ-
555 ſe Verbum, quod hujuſmodi accuſativum, cum κατὰ, non poſſit habere. Unde activa omnia duos accuſativos habebunt; & reliqua, ut paſſiva, & ſubſtantiva, unum.

Omnia activa duos accuſativos admittunt.

Te-

Terent. Eunuch. *Ecquid nos amas de fidicina iſthac; Th. Plurimum merito tuo.* Plaut. Amphit. *Nunc jam huc animum, quæ loquar, advertite,* * id eſt, circa ea: ibid. *Hæc heri immodeſtia cogit me,* id eſt, circa hæc. Cic. lib. 13. Famil. *Literæ, non quæ te aliquid juberent, ſed commendatitiæ.* Plaut. Aulul. *Cœpi obſervare, ecquid majorem mihi filius honorem haberet.* Terentius Phorm. *Nequid plus minuſve faxit, quod nos poſtea pæniteat,* id eſt, circa. Cic. l. 1. epiſt. 9. *Noſtram vicem ultus eſt ipſe ſeſe.* Terent. Phorm. *Argentum, quod habes, condonamus te:* idem Eunuch. *Habeo alia multa, quæ nunc condonabitur:* ubi imperiti legunt, *condonabuntur:* idem; *Neque ſe id pigere.* Statius 10. Thebaid. *Quæ te leges præceptaque belli Erudiit genetrix.* Cicero 6. epiſt. *Quum ignoverit omnibus, qui multa deos venerati ſunt contra ejus ſalutem.* Virgil. Georg. *Multa gemens ignominiam, plagaſque ſuperbi Victoris:* quo in loco, *multa,* pro, *multum* accipiunt imperiti, idque, ſi diis placet, adverbialiter utrumque. Audi etiam in paſſiva quomodo Græciſſent Latini.

* *Id eſt Circa ea*] Poſſis, & hoc modo exponere, *Advertite animum huic rei negotiorum, quæ loquar.* Certe in eo, quod ſequitur, ſenſus eſt, *Immodeſtia heri cogit me hæc facere.* Ceterum duo Accuſativi, quorum alter per Præpoſ. κατὰ eſt explicandus, ſæpe Verbis junguntur. Vide ſupra II. 5. pag. 205.

Digitized by Google

ni. Virgil. 6. Æneid. *Nec magis incepto vultum ſermone movetur, Quam ſi* &c. Æneid. 4. *Expleri mentem nequit:* Æneid. 5. *Flavaque caput nectentur oliva.* Ovid. 2. Metamorph. *Partes quaſcunque ſedendo flectitur:* idem 2. Faſt. *Carpitur attonitos ſenſus:* idem; *Aſper equus duris contunditur ora lupatis:* ,,[idem 10. Metamorph. ,,*Induiturque aures lente gradientis aſelli.* ,,Plaut. Rud. *Hoc quod induta ſum, ſunt* ,,*mea opes oppido.*] Horat. in Arte; *Qui*
556 *purgor bilem:* idem; *Agreſtem Cyclopa movetur.* Statius lib. 9. Theb. *Figitur ora Lamus.* Tacitus lib. 21. *Neque quicquam prius imbuuntur, quam contemnere deos:* idem lib. 3. *Sane gravaretur aſpectum civium ſenex imperator:* idem lib. 18. *Uxorem quoque ejus Saloninam, tanquam læſi, gravabantur.* Quinctil. lib. 1. *Quapropter præcipienda ſunt optima, quæ ſi quis gravabitur,* &c. idem lib. 4. *Quod quum audivit judex, cætera, tanquam ſupervacua, gravari ſolet.* Sueton. Auguſt. *Ampla & operoſa prætoria gravabatur.* ,,[Plaut. Epid. ,,*Ne gravetur quod velis:* idem Rud. *Cur* ,,*tu aquam gravare amabo, quam hoſtis* ,,*hoſti commodat.*] Horat. lib. 1. epiſt. *Quis magna coronari contemnat Olympia?* expreſſit illud uſitatiſſimum ἔστεψαν τὰ ὀλύμπια: idem Oda 6. libro 3. *Motus doceri gaudet Io-*

Ionicos Matura virgo; quod Ariſtophanicum eſt in Concion. Τὸν ἀπὸ Ἰωνίας τερπνὸν ταλαινα κνησιᾷς, id eſt, *Miſella pruris nunc Ionicum modulum.*

Sed etiam ſi ſolem in manibus geſtemus, ſunt tamen nonnulli ita obcæcati, ut ad hanc clariſſimam lucem caligent. Enixèque poſtulant, ſibi tradi teſtimonia, ubi hæc præpoſitio ponatur expreſſa. Iniqui ſanè, qui velint ſibi in lingua Latina oſtendi, quod autores, ut minus elegans, ſoleant ſubterfugere. Quis ignorat, præpoſitiones nominibus præponi debere? At vero poſtquam Latinis auribus dicere ſemel placuit *mecum*, *tecum*, *ſecum*, *nobiſcum*, *vobiſcum*, jam nemo dicere audebit, *cum me*, *cum te*, &c. Sed tamen, ut obſtinatis auribus ſatisfacerem, operam dedi, ut undiquaque, ſi qua eſſent, teſtimonia perſcrutarer.

Ea ſunt hujuſmodi. Virg. in Culice; *Pinus hirſuta per artus.* Terent. Eunuch. *Neque ſciebat, nec per ætatem dicere poterat.* Livius; *Per ea tempora perraræ literæ fuerunt.* Cic. *Per inſidias interficere*: idem; *Per legem illam hoc mihi licet.* Perſius; *Per me equidem ſint omnia protinus alba.* * In his omnibus Græci dicerent, κατὰ. Hinc pa- Per. 557.

* *In his omnibus Græci &c.*] ſed tamen Latini iſta per

patet ſyntaxis in illis Ciceronis ad Attic. *Amariorem me ſenectus facit, ſtomachor omnia:* & ad Marium; *Utrumque lætor, & ſine dolore te fuiſſe, & animo valuiſſe:* idem; *Stoici, qui de virtutibus diſputant, magnam partem in his partiendis occupati ſunt:* & 1. Offic. *Maximam autem partem ad injuriam faciendam aggrediuntur nonnulli, ut adipiſcantur ea, quæ concupierunt:* & in epiſt. *Magnam partem conſulatus tui abſui:* & in Orator. *Magnam enim partem ex jambis noſtra conſtat oratio.* Livius; *Clamor undique ab ſolicitis, vicem imperatoris, militibus ſublatus eſt,* „[pro, *Ob vicem.* Curt. 7. *Mœſtus non ob ſuam, ſed fratrum vicem, propter ipſum periclitantium.*] Rurſum Liv. *ſuam quiſque vicem officio functus eſt:* idem l. 3. *Ut hoc inſigne regium in orbem, ſuam cujuſque vicem, per omnes iret* „[Cic. *Ipſe ſe noſtram vicem ultus eſt.* Plautus; *Quis patietur ſe excruciari meam vicem,* ſubaudi *in.* Eſt „autem, *In meam vicem,* idem quod meo „loco. Sueton. Claudio; *Præſedit nonnunquam*

Ob, ſeu Propter.

per Ellipſin præpoſitionis non efferrent. Nec enim dicerent, *interfectus inſidias, Licet hoc mihi legem illam,* ſed & ſequentia Ellipſeos exempla non deſiderant Præpoſit. *Per,* niſi in his, quando dicitur, *Magnam partem conſulatus tui abſui.* Pro iis enim dici poteſt, *Per magnam partem* &c.

„*quam ſpectaculis in Caji vicem.*] Terent. *Domum ire pergam, ubi plurimum eſt.* In omnibus his deeſt κατ̀, id eſt, *per.*

* Interdum κατ̀, explicatur per AD. Cic. Attic. lib. 4. epiſt. penultima; *Dicis, quid mihi hoc monumentum proderit? ad quid laboramus res Romanas?* idem 6. Verr. *Nam & ſitu eſt munito, & ex omni aditu, vel terra, vel mari, præclaro ad aſpectum:* idem Curioni; *A te vero bis terve ad ſummum, & eas perbreveis accepi:* idem pro Mil. *Quatuor, adſummum quinque, ſunt inventi.* Huc referendæ ſunt illæ phraſes; „[*Abeſt trium dierum viam:*] *Pendit aries libras triginta: Paries latus decem ulnas,* id eſt, κατ̀, hoc eſt, *ad,* vel *per.* Varro lib. 3. cap. 5. Ruſt. *Eſt lapis à falere pedem, & dodrantem altus, ipſum falere ad duos pedes altum à ſtagno, latum ad quinque.* Lactant. de Phœnice; *Per bis ſex ulnas eminet ille locus.* Quin & ipſa præpoſitio *Circa,* pro, κατὰ, invenitur. Corn. Celſus lib. 7. cap. 15. *Circa* *ſin-*

Ad. 558

Ad, vel Per.

Circa.

* *Interdum κατὰ explicatur per Ad*] Poſſunt quidem ſæpe & κατὰ Græcorum, & *Ad* vel *In* Latinorum promiſcue adhiberi: ſed tamen, ſi attendas, diverſa eſt utriuſque vis & ſignificatio. Κατὰ adhibetur ad notandam vel cauſam, propter quam aliquid fit, vel quietem & moram in aliqua re. At vero *Ad* & *In* progreſſum, quouſque aliquid fiat, denotant. Sed tamen, ut dixi, promiſcue ſæpe adhibentur.

ſingulas heminas, id eſt, in ſingulis heminis. Liv. l. 9. cap. 23. * *Nam & circa omnia defecerunt*. Quinctil. in procem. 8. *Præcipuè circa partis hujus præcepta elaboravit*. „[Saluſt. 2. hiſt. *Modeſtus ad alia* „*omnia, niſi ad dominationem*. Potuiſſet „dicere, *cætera modeſtus*, pro, ad cætera, „quantum ad cætera attinet: nam & *San-* „*ctus alia*, idem Salluſtius dixit, teſte „Servio, Græca locutione; ſicut *Cætera* „*Grajus*.] Frequentior uſus eſt præpoſitionis *In*, pro κατὰ: nam quod paſſim dicitur *Æternum vale:* & quod Æn. 6. dixit Vir-

559

* *Nam & circa omnia] defecerunt*] Alienus hic locus, ut in quo τὸ *Circa* adverbialiter ponitur, nec proinde regit τὸ *omnia*. Sic Liv. I. 19. *Omnium circa finitimorum*. I. 44. *Locum, qua murum ducturi erant, certis circa terminis conſecrabant*. I. 58. *Cum ſatis omnia tuta circa viderentur*. Obſeq. c. 61. *Romæ & circa plurima decuſſa*. c. 57. *Procelloſa tempeſtate in Capitolio ædes Jovis & circa quaſſata*. Corrige ex his Vellejum, ut jam faciendum cenſuit Doctiſſimus ille Lipſius, II. 68. *Dum in acie Pharſalica Africaque de ſumma rerum Cæſar dimicat, M. Cælius* &c. Etenim diverſis annis in Macedonia, ubi Pharſalos, & in Africâ dimicavit Cæſar, nec quum in Africa dimicavit, accidit illud, quod de Cœlio refert Vellejus, ſed antea. Lege itaque cum Lipſio *circaque* pro *Africaque*. Nam illo Pharſalici prælii anno variis in locis bellum geſſit Cæſar, in Epiro, Macedonia, Ægypto, Aſia. Sic apud Sueton. Aug. 40. *Negotium ædilibus dedit, ne quem poſthac paterentur in Foro Circove, niſi poſitis lacernis, togatum conſiſtere*. Ubi ille omnium optimus codex Salm. legit *circave*, quod verum eſt.

Digitized by Google

Virgilius, *Sedet, æternumque ſedebit Infelix Theſeus:* alibi expreſſit; *In æternam clauduntur lumina mortem.* Liv. lib. 4. *In æternum urbe condita, & in immenſum creſcente.* Virgilius Bucol. *Cauſando noſtros in longum ducis amores.* Livius lib. 39. *Nihil autem in ſpeciem fallacius eſt, quam prava religio.* Ovid. 11. Metam. *Cætera ſunt hominis, partem damnatur in unam.* Plin. l. 20. c. 36. *Solutus columbarum volatus eſt in multum velocior.* „[ſubaudi *res*, id eſt, multo ve„locior.] Plautus Aſinar. *Ageſis, tu in partem nunc jam hunc delude, atque amplexare hanc,* id eſt, partim, & viciſſim; Græcè, κατὰ μέρος, id eſt, *in partem.* Horat. 2. Epod. *Quod ſi pudica mulier in partem juvet domum.* Propert. lib. 4. *Nanus & ipſe ſuos breviter curvatus in artus.* Livius; *Obſidio vix in paucos dies tolerabilis.* Plin. in Panegyr. *Si denique in tantum diligo optimum Principem, in quantum inviſus peſſimo fui.* Plin. lib. 8. cap. 16. *Et male credi libertas ei, cui in tantum ceſſiſſet etiam feritas:* idem lib. 10. cap. 53. *Aliquæ in tantum, ut effœtæ moriantur.* Horat. *Quod & in hunc annum vivat, & plures:* idem 2. epiſt. *Sed in longum tamen manſerunt.* Hinc illa trita; *Tuam vicem doleo; invicem dolere.* Dicimus itaque; *Ero tibi perpetuum,* vel *in perpetuum, amicus,*

ſubaudi *tempus.* Præterea Donatus in illis
Terentianis; *Quid veniſti; Id viſo; neque
tu id indignari poſſes*; ſupplet *ob*, vel *prop-*
560 *ter*, contra ineptiſſimos Grammaticos, qui
docent; *id*, *aliquid*, *nil*, *nihil*, *quid*, eſ-
ſe accuſativos extravagantes.

CAP. XIV.

Unius vocis unica eſt ſignificatio.

SI quis primo intuitu nos paradoxon, non veram ſententiam, proponere arbitretur, audiat Ariſtotelem, quem ſententiæ noſtræ præcipuum facimus adſertorem; qui res natura diverſas, uno nomine poſſe quidem vocari docet, ſed per analogiam, id eſt, comparationem, vel proportionem.

Homonyma, quid

Homonyma, inquit, *dicuntur, quorum ſolum nomen commune eſt, ratio verò naturæ circa illud nomen, alia atque alia*; ut, animal, quod eſt homo, & id quod pingitur.

Æquivoca.

Quo in loco perperam vertit Boëtius, *Æquivoca dicuntur*: nam neque *æquivocum* vox Latina eſt, neque ſatis ad Ariſtotelis mentem accommodata: *Homonymon* enim, concors in voce, ſeu ſimile in voce, ſignificat. Itaque tolerabilius verteret, *Analoga dicuntur*, &c. Ego certè, ſi nominibus barbaris uti liceret, quæ iſti vocant æquivoca, *univoca* nuncuparem; & rurſus, quæ illis *univoca*, mihi eſſent *æquivoca*: „[ſicuti Priſcia-

„cianus ſuper verſus Virgilii lib. 1. quibusdam viſum teſtatur, cum ita ſcribit; „*Cum nomen, Arma, ſit Homonymon,* „*quod quidam Univocum dicunt, & varias* „*res ſignificet*;] id quod Ariſtotelea exempla oſtendunt planiſſimè. Quæ ſi hebes Dialecticorum acumen conſideraſſet, non inter tot tenebras hactenus verſarentur. Priſcianus lib. 9. *Synonymiam vertit, ancipitem ſignificationem.* Nec quiſquam mihi jure objiciet tot temporum curricula, in quibus ſemper hæc ita tradita ſunt, & pro veris habita; nam poſſeſſor malæ fidei, ut eſt apud Jureconſultos, nunquam poteſt præſcribere. *Nobis*, inquit D. Auguſtinus, *qui ratione vincimus, fruſtra conſuetudo objicitur, quaſi conſuetudo major ſit veritate.* Divus certè Thomas, diligentiſſimus Ariſtotelis & veritatis interpres, ſæpè aliàs, ſed in illo præcipuè Porphyrii; *Si quis omnia entia dicat, æquivoce nuncupabit*; *æquivoce*, inquit, *id eſt, analogicè.* Rudolphus Agricola lib. 1. cap. 23. Homonyma vertit, *agnominationem.* Ego verò quatuor potiſſimum rationibus adducor, quibus æquivoca iſta radicitus putem extirpanda. 561

Nulla ſunt Æquivoca.

1. * Si voces, (ut ait Plato in Cratylo,

 &

* *Si voces &c.*] Vetus fuit hæc inter philoſophos quæſtio, ſed inepta & nullius uſus, utrum nomina rerum ſint

ſint φύσει ἢ θέσει, h. e. ut exponit Gellius, *naturalia an arbitraria.* Fuerit ſic ſane, quemadmodum loquens inducitur in Cratylo Socrates. οἷα τὰ πρῶτα ὀνόματα οἱ θεοὶ ἔθεσαν, καὶ διὰ τοῦτο ὀρθῶς ἔχει, *prima nomina impoſuiſſe Deos, & propterea recte ſe habere*: vel potius, ut Clemens Alex. Strom. lib. 1. Ἀδὰμ ἐπί τε τῆς γυναικὸς, ἐπί τε τῶν ζώων ὀνομασίας προθεσπίσας, *Adamum in cognominatione tum uxoris, tum animalium, vaticinatum*: Fuerit, inquam, ita, ſed vel ſic, fuerit id, neceſſe eſt, tantum in primitiva lingua. In qua quidem facile largior commoda vocabula animalibus ab Adamo impoſita, nec tamen ita, ut ipſo ſono, ſed ut derivatione, & proinde ſignificatione ex aliis jam vocabulis petita, naturam eorum aliquo modo declaraverint. Ceterum ſic tamen eſſent, non *φύσει*, ſed *θέσει*, ſeu non ab *natura*, ſed ex *inſtituto*, inter quæ in hac quæſtione vere differentia eſt conſtituenda, & conſtituta ſemper fuit, adeo ut vere cum Platone pugnet Ariſtoteles. Nam Plato, & qui eum ſequuntur, inter quos etiam Pontus Tyardæus Epiſc. Cabilonenſis initio ſuperioris ſeculi fuit, libello ea gratia ſcripto *de rectâ nominum impoſitione*, illi vero ſentiebant, vocabula non ex ullo etiam peritiſſimorum hominum inſtituto, ſed ex naturali inter eorum ſonum motumque labiorum in pronunciando ac res ipſas convenientiâ, formata, & proinde ori hominum ſua ſponte indita; ſicuti patet ex inepta illa argutia naturalis diſcriminis, quod inter *nos* & *vos*, *mihi* & *tibi*, ſtatuit Nigidius apud Gellium X. 4. Certe ineptiſſima ſunt hæc omnia in hodiernis linguis, & quas ſuperſtites in Libris habemus, quæ omnes ex prima formatæ ſunt non ſine magna pronunciationis mutatione, nec ulla naturæ rerum habita ratione, quippe formatæ ex incerto uſu, & fortuito arbitrio vulgi, alio atque alio tandem modo, immo & ſenſu, quæque vocabula enunciantis. Ut adeo etiam illud inane prorſus ſit, fingere hic conſenſum prudentum virorum, quaſi Senatum quendam

& Aulus Gellius libro 10. cap. 4. & di- 562
vinæ literæ nos paſſim docent) *natura* ſignifi-
cant; quonam, obſecro, pacto, uno eodemque
nomine diverſæ naturæ nuncupabuntur? ſin
autem (ut docet Ariſtoteles, qui cum Pla-
tone non pugnat, modo rectè intelligatur)
ſignificent *ex inſtituto*, ſeu ad placitum,
(inſtitutum autem, intelligo prudentium
virorum, qui rerum inſpecta natura, no-
mina ſolent imponere) dementem & inſa- 563
num impoſitorem vocum judicemus opor-
tet,

Quomodo voces natura. & ex instituto ſignificent.

H h h 5

dam Reip. literariæ, qui *rerum inſpecta natura* iis *nomina imponere ſoleant*, tanquam ſi linguæ pleræque ſua vocabula ex ſe, non aliunde, habuerint, & antiquiſſimis temporibus, quando ſingulæ ſunt ortæ, tanta fuerit copia virorum peritorum, aut cura for mandorum vocabulorum naturæ rerum convenientium. Cum Romani pri mum elephantos in Lucania vidiſſent, non novo nomine ex natura animalis formato eos appellaverunt, ſed primum *Lucanos boves*, quia aliquo modo bubus gravi inceſſu & vaſto corpore ſimiles videbantur, licet cetera diſſimillimi: dein vero peregrino vocabulo *elephantes*, quod ipſum ex Oriente ab אלף *os* deductum. Atque ita ſe in omnibus linguis, ubi a prima diſceſſeris, res habuit, ut vocabula aliunde formata ſint caſu quodam, & arbitrio hominum vulgarium, qui tamen vel ſic noluerunt res natura contrarias ſine ulla analogia; quam ſibi ſaltem non finxerint, uno deſignare vocabulo. Sic enim quum vocabulorum verus uſus ſit diſtinguere quodam ſono res diverſas, ſeu quum vocabula ſint ſigna διακριτικὰ rerum, confudiſſent omnia, & colloquia ſua vix eluctabili ambiguitate impli-cuiſſent.

tet, qui menſam, & librum uno nomine nominari præcepit.

2. * Præterea ſi eſſent *Æquivoca*, id eſt, quæ ex æquo, & æqualiter plura ſignificarent, perpetuo nobis eſſet utendum adjectivis nominibus, aut aliqua alia diſtinctione, qua res inter ſe differrent; nec enim ſatis eſſet dicere, *vidi canem*; aut *mordet canis*, niſi adderes *terrenum*, vel *cœleſtem*, vel *marinum*. *Canis* etiam in talis jactus eſt.

3. Adde quòd negligentem, & deminutum judicaremus Ariſtotelem, ſi nullam Analogiæ regulam tradidiſſet, quæ ita erat ad ſyllogiſmos neceſſaria, quàm quæ maximè. Sed nullam aliam nobis, præter hanc, præſcripſit: neceſſe eſt igitur illam ſic interpretemur; *Analoga dicuntur*, &c.

4. Poſt-

* *Præterea ſi eſſent &c.*] Non video quæ vis in hoc argumento ſit magis contra *Aequivoca*, ut dicunt, quam contra *Analoga*. Nam & hæc indigent aliqua diſtinctione, unde cognoſcatur, an adhibita ſint in ſenſu primitivo, an vero in analogico, ſeu figurato. Sæpiſſimæ id quidem cognoſcitur ex re ipſa, de qua agitur, aliiſque, quæ ad perficiendam ſententiam adjunguntur. Sed ita ſe res habet etiam in *Aequivocis*. Sumamus nomina quæ dicuntur Propria, & tamen diverſos denotant æqualiter Homines vel Urbes. Addendum eſt illis, & addi ſolet, diſtinctionis gratia vel Epitheton aliquod, vel Familiæ aut ſaltem Patris nomen. Sæpiſſime tamen etiam adhibentur ſola, & ab iis, quibus dicuntur, vel ſic recte ſatis intelliguntur. Vide & infra cap. ſeq. prorſus in extr.

Digitized by Google

4. Poſtremò, me movent doctiſſimorum teſtimonia. Cicero enim lib. ultimo, epiſt. 17. docet, verborum domicilium in re una eſſe proprium, migrationes in alienum multas. Aulus Gellius libro 11. cap. 12. *Chryſippus ait, omne verbum ambiguum natura eſſe: quoniam ex eodem duo, vel plura accipi poſſunt. Diodorus autem, cui Crono cognomentum fuit, nullum, inquit, verbum eſt ambiguum, * nec quiſquam ambiguum dicit aut ſentit: nec aliud dici videri de-* 564

* *Nec quiſquam ambiguum dicit*] Senſus philoſophi fuiſſe debet, nunquam ambiguitatem eſſe in dicente, licet ſæpe oriatur in audiente. Vocabula enim omnia præfinitæ ſunt ſignificationis, ut linguæ peritus directa locutione dicere poſſit, quod velit, & ſcire ac ſentire queat, quid dicat; atque adeo nunquam evenit, ut dicens aliquid, præter ſuam voluntatem reſciens prudenſque dicat duo vel plura. Evenit tamen ſæpe, ut dicens aliquid, aliud dicere putetur, quam voluerit dicere, ejuſque verba aliam, quam voluerit, eamque veram & rectam patiantur interpretationem, & ſic imprudens duo vel plura dicat. Sed hoc Diodorus cenſet *obſcure* potius dictum reſpectu audientis, quam *ambigue*, ſcilicet reſpectu dicentis. Ceteroquin enim in ipſis vocabulis, de quibus hic agitur, in hunc vel illum modum conjunctis, quum duplicem & diverſum poſſunt recipere ſenſum, utrumque analogiæ & genio linguæ convenientem, revera ineſſe ambiguitatem negari nequit. Nonne enim ambigue eſt dictum, quod ita auditum vel lectum diverſimode poteſt ſecundum verborum uſum explicari? Quapropter ab animo dicentis non ambiguo perperam

1565 *debet, quam quod ſe dicere ſentit is, qui dicit: at cum ego, inquit, aliud ſenſi, tu aliud accepiſti. obſcure magis dictum quam ambigue videri poteſt: ambigui enim verbi natura illa eſſe debuit, ut qui diceret, duo, vel plura diceret: nemo autem duo vel plura dicit, qui ſe ſentit unum dicere.* Hæc Gellius. Scaliger in calce

ram argumentatur philoſophus ad tollendam verborum aut phraſium ambiguitatem h. e. poteſtatem recipiendi uſitata & legitima earum interpretatione duplicem ſenſum. Aliud omnino eſt *ſentire*, aliud *dicere*, & ſæpenumero verba ab homine prolata aliud dicunt, quam ipſe ſentiebat, id quod ſufficit ad demonſtrandam eorum ambiguitatem, licet non naturalem. Præterea ſæpe quis ſciens volenſque iiſdem verbis duo diverſa dicit. Veluti Cicero, *quo melius emptum ſciatis, Tertia deducta eſt.* Volebat enim, hæc à nonnullis intelligi, tanquam ſi dixiſſet, *ut etiam vilius hoc emptum ſciatis, tertia pars pretii tam exigui inſuper deducta eſt*, ab aliis, *ut ſciatis & cognoſcatis tanto melius emptionem hanc, loco juſti pretii Tertia Serviliæ Filia ad concubitum Cæſaris eſt deducta.* Non ambiguus in his Ciceronis animus, ut qui ſciebat ſua verba recipere duplicem hanc interpretationem, eaque cauſa iſtis utebatur: ipſa tamen revera erant ambigua, æque ac quum Græce diceret de Craſſi Filio, ſed qui credebatur genitus ab Axio quodam, illum eſſe Ἄξιον Κράσσου. Nihil igitur cauſæ eſt, cur non hujuſmodi explicationum & diſtinctionum argutias Philoſophis lubentes relinquamus. Male tamen & alter philoſophus *omne verbum natura eſſe ambiguum* tradidit. Immo uſu pleraque dici poſſunt ambigua, ſed per analogiam ſignificationis, non autem natura. Nam natura ſua ſimplicem habent ſignificationem.

Digitized by Google

ce libri *De cauſis linguæ Latinæ* rectè carpit Nonium Marcellum, & alios, qui cùm, *De ſermonis proprietate*, libros inſcripſiſſent, multa ſignificatorum monſtra uni eidemque voci deſignarunt: tunc ſubdit; *Unius namque vocis una tantùm ſit ſignificatio propria, ac princeps; cæteræ aut communes, aut acceſſoriæ aut ſpuriæ.* Foreirus Luſitanus ſuper Eſaiam multis in locis, ſed præcipuè cap. 8. in principio; *Ego*, inquit, *in hac ſemper fui ſententia*, * *ut non niſi unam habere ſignificationem verba Hebræa exiſtimarem.* Joannes Mercerus annotationibus dictionarii Pagnini, in voce אבד *abad*, inquit; *Semel admonitum illud oportuit: ubicumque plura, aut diverſa ejuſdem vocis ſignificata feruntur, fere prima eſſe propria ac genuina, cætera metaphorica, vel ad quæ per ſimilitudinem magis quandam, & linguæ dilatationem dictio propoſita extendatur.* Idem ferè ait Rabbi Mardocai in concordantiis Hebraicis. Valla lib. 6. cap. 3. contra Nonium Marcel. ſic ait; *Nam quis credat autores uni dictioni tot ſignificata, & quidem pro ſe quemque nova, dare voluiſſe, tanquam linguam ipſam confundere cuperent?* Vide eod. lib. cap. 5. 8. 11. 12.

Sed

* *Ut non niſi unam &c.*] Scilicet propriam & genuinam: at figuratas & analogicas ſæpe multas.

Sed antequam ad exempla tranſeo, ſex præmittendæ ſunt regulæ, quibus totum negotium dilucidè explicabitur, & aſſertio noſtra conſtabilitur.

566 1. Hæc doctrina in nominum, & verborum *rectis* intelligitur: hi enim ſunt propria rerum nomina. *Catonis, & Catoni,* inquit Ariſtoteles, *non ſunt nomina, ſed caſus nominis: ſicut ſanabitur, & ſanabatur, non ſunt verba, ſed caſus verbi.* Fruſtra igitur mihi objicis, *ducis, duces,* eſſe nomina, & eſſe verba, ac proinde ambigua; ſic *legis, legi, leges:* ſic *vis*, nomen & verbum: ſic *avis*, quæ volat, & *avis* dativus, ab *avus:* ſic *ſatis*, adverbium, & à *ſata ſatorum:* ſic *canis*, verbum, & *canis* nomen: quanquam antiqui *hæc canes*, ut *hæc vulpes*, dixerunt. Sub hac etiam doctrina volo comprehendi *rectos plurales*, qui aliis ſingularibus aſſimilantur; ut, *prudentia* in plurali, cum *prudentia*, æ; ſic *temperantia*, *continentia*, & alia hujuſmodi. Quanquam & his alia commodior poteſt reddi ratio: quia nomina adjectiva non facient cum ſubſtantivis ambiguitatem, utpote quæ ſola in oratione ſine ſubſtantivo non ponantur; & ita multum differt, *auditus ſermo*, ab *auditus*, us; & *cenſus homo*, à *cenſus*, us; & *guſtatus cibus*, à *guſtatus*, us: ſic *multa, pro* pœna, & *multa virtus*: quamvis *mulcta*

Digitized by Google

mulcta aliqui ſcribant. Denique adjectivum & ſubſtantivum unum quiddam eſſe cenſentur, non duo.

2. Inſpicienda eſt diligenter *prima nominum forma & impoſitio*: nam aliter multa mihi objicies etiam in *rectis*, quæ omnino ambigua videantur; ut, *ligo, onis,* & *ligo, as*, ſic *lens*, pro verme, & legumine: *frons*, pro, folio, & parte capitis. Cui objectioni ſic reſpondeo; *Antiquitus*, teſte Soſipatro Chariſio, & M. Varrone, *nullum nomen in duas conſonantes deſinebat*: unde etiam ſæpe legimus, *hæc ſepes, tra-* 567
bes, plebes, ſortis. Teſtimonia lege apud Priſcianum lib. 7. Varronis accipe verba ex lib. 9. *Videmus*, inquit, *ex his verbis, trabes, duces, de extrema ſyllaba, E, literam excluſam, & ideo in ſingulari factum eſſe trabs, dux*. Hæc ille. Ego addo; cum *E*, vel *I*, aufertur, ſi tres remanent conſonantes, perit, penultima; ut, hæc *frondes, frons*, hæc *frontes, frons*, hæc *lentis, lens*, hæc *lendes, lens*. Non tamen omittenda eſt Chariſii differentia; * *Fros*, inquit, *ſine N. litera, ne faciat, inquit Plinius*

* *Fros inquit &c.*] Senſus eſt Chariſii, ſcribendum eſſe *Fros* vel *Frus*, quum frondem volumus notare, ne, ſi ſcribamus *Frons* ex ea voce formetur *Frontis*. Addit Chariſius, *quaſi non dicatur niſi Frons τὸ μέτωπον* h. e. quaſi *Frons* non dicatur, niſi quum intelligimus *τὸ μέτωπον*.

nius, *frontis*; citatque bis Varronem ſic; *ulmos*, *& populos*, *unde eſt fros*: *item*, *fros*, *fœnum*, *meſſi*. Vide Lipſium lib. 4. cap. 19. Variarum. Ego tamen apud Lucretium, *fruns*, & *frundes*, ſemper invenio; & ita legendum apud Virgilium, & Ovid. Servius, & alii contendunt. At de *Ligo*, inquis, quomodo te expedies? Inſpice, inquio, primam formam, *ligon*, *cudon*, *udon*, *harpagon*, *mangon*: nam legimus apud poëtas, *cudonas*, & *harpagonas*. *Sed Latini*, ut ait Priſcianus, *ſolent auferre* n, *his nominibus*; *ut*, *Plato*, *pro*, *Platon*: *ſic Vangio*, *Brito*, * *Agamemno*. ,,[*Milon* ,,quidem Ovidio dicitur, qui aliis *Milo*, ,, Metam. 15. *Robora fletque Milon ſenior* ,, *cum ſpectat inanes*.] Sic *harpago*, *ligo*, pro, *harpagon*, *ligon*, ſic *turbo*, vel *turbon*, quod ſemper facit, *onis*, contra Grammaticorum recentiorum differentiam: nam cùm legis, *turbinis*, & *turbinibus*, eſt ab *hic turben*, ut ex Cęſare & Plinio diſputat Chariſius.

568 3. Nec mihi etiam fraudi ſint *varia lingua-*

* *Agamemno*] Vide Gronovium Patrem ad Senecam Agam. v. 514. ut & quæ ego notavi in *Diſſertationum Triade* pag. 19. Sed & in loco illo Ovidii codices nonnulli præferunt *Milo*, teſtante Nic. Heinſio. Olim autem dixiſſe Veteres, non tam *Centurion*, *onis*, quam *Centurionus*, *oni*, & ſic *Decurionus* &c. prodit Feſtus in *Centurionus*.

guarum idiomata: ſæpè namque ſic continget, ut una voce multa ſignificentur. Luſitani enunciant UN GRAN RATO; nos item eodem modo: at illi *magnum murem* ſignificant, nos *ſpacium temporis*.

Ergo pro cauſa Græcus caſus eſt, ab *ergon*; Latinis eſt conjunctio: & * fortaſſe ſemper utrumque idem eſt. Ergo.

Iii *His*

* *Fortaſſe ſemper utrumque idem eſt.*] Omnino ita ſe res habet. Semper *Ergo* eſt Græcæ declinationis ab ἔργον. Nam ſicuti dicitur, *Illius ergo venimus*, ſic & ſimpliciter recte dicitur, eodemque ſenſu, *Ergo venimus*, h. e. illius memoratæ rei ergo, ea gratia. Plaut. Pſeud. IV. 6. 22. *Malum & ſceleſtum & perjurum ajebat eſſe me. SI. Pol haud mentitus eſt. BA. Ergo haud iratus fui.* h. e. eo ergo, vel illius ergo, quod non mentitus eſt. Perſa, I. 1. 24. *Satin' tu uſque valuiſti? To. Haud probe. SA. Ergo edepol palles.* h. e. eo ergo, eo facto, ea gratia palles. Ciſtell. I 1. 74 *GR. Perfidioſus eſt amor. SI. Ergo in me peculatum facit.* Phædr. Fab. 15. *Ergo quid refert mea, cui ſerviam*, h. e. eo ergo exiſtente, ſi hoc ita eſt. Liv. I. 37. *Albano non plus animi erat, quam fidei, nec manere ergo, nec tranſire aperte auſus.* h. e. ea re, ejus rei ergo. Immo hinc conjungitur cum *itaque*. cap. 25. *Conſederunt utrimque periculi magis præſentis, quam curæ expertes, quippe imperium agebatur. Itaque ergo erecti, ſuſpenſique &c.* Nempe *ergo* ſumitur in lingua Latina, plane ſicut illud *itaque*, quod idem eſt, ac ſi diceretur, *& ita ſe re habente, ita re facta.* Ovid. Metam. XIII. 560. *Spectat truculenta loquentem, Falſaque jurantem, tumidaque exæſtuat irâ, Atque ita correptum &c. Involat.* Jam ſicut illud *itaque* ſimpliciter ſæpe adhibitum pro Con-

569 Sepſ. *Hic ſeps*, pro fera, Græcum eſt, & à putredine dicitur; *hæc ſepes*, unde *ſeps*, Latinis eſt vallum.

Minæ. Græcè *mna*, unde *mina*, Latinis *mina*, pro interminatione.

Axis. *Hic axis*, pro fera, Græcum; pro parte currus, Latinum.

Liber. *Liber*, pro Baccho, Hebræum eſt; à *Li*, populi, & * *Ban*, pario, vel gigno. *Libar*, populorum procreator: eſt enim *Noë*. Sed *Liber*, *a*, *um*, Latinum eſt, ut libertas: at *liber libri*, pro cortice arboris, primam breviat.

Pax,

Conjunctione, qua ratio ſignificatur rei, quæ ſequitur: ſic & *Ergo* in eundem uſum paulatim invaluit, & ſimpliciter tranſitioni rationali ſæpe inſervit, atque ita etiam aliquando, ut appareat, prævalente uſu, rationem originis vel parum habitam, vel non animadverſam, vel etiam integrum comma, cui reſpondeat τὸ *Ergo*, per Ellipſin omiſſum. Unde & factum, ut etiam correptum aliquando occurrat, immo & Feſtus ipſe diſtinguat illius ſignificationem, & ex ea quantitatem ultimæ ſyllabæ. Nihil itaque mirum hujus & ſuperioris ſeculi eruditos etiam diverſam ei tribuere originem, ſicuti videre eſt apud Voſſium.

* *Ban pario vel gigno*] Quidni potius vel ברא unde haud dubie בר *filius*, vel פרה unde *pario*. Sed falſa omnino iſthæc Etymologia. *Liber* pro Baccho prorſus eſt à λείβω. quod ſignificat *libo* & *ſtillo*. Appoſitum utrumque. Unde λιβηρὸς & λιβερὸς *humidus*, *ſtillans*. Id ſi Latina forma pronuncietur, eſt *Liber*. *Liber*, *era*, *um*, deduco cum Voſſio ab ἐλεύθερος. Modum etymi & ſimilia exempla ille adfert. *Liberi*,

Pax, Græcis eſt adverbium ſilentii, cum digitus ori apponitur, non admirantis, ut docent aliqui; * Latinis eſt, quies. **Pax.**

Hic, vel *hæc calx*, pro calcaneo, Latinum, † à calcando; *hæc calx*, vel potius *chalx*, pro lapide coɛto, Græcum. Aliter Caper de orthograph. nam pro materia, *calcs*, ſcribit; pro parte pedis, *calx*. **Calx.**

Taurus, pro monte Aſiæ, Scythica vox eſt, ¶ *Tauru*, id eſt, effector ſive opifex fluviorum; *Taurus*, pro animali, Græcum eſt, Ταῦρος, unde Latinè *Taurus*. **Taurus.** 570

§ *Fucus*, pro ape, Latinum; *fucus*, vel *phucus*, pro purpura, Græcum. **Fucus.**

Gallus, cum eſt vox Phrygia, fluvium ſig- **Gallus.**

ri, cum eodem à Græco λίπος, vel Aeolico λίπορ, *cortex*.

* *Latinis eſt quies*] vel potius paɛtio quietis, quæ inter homines fiebat data dextra, ſeu conſerta invicem manu. Eſt enim à *pago*, pro quo poſteriores dixerunt *pango*, unde & *Paɛtum* & *Paciſcor*.

† *A calcando*] Contrario modo ſe res habet, ſcil. ut *calcare* à *calx* derivatum ſit. Vide Voſſii Etymologicon.

¶ *Tauru id eſt effector &c.*] Forte voluit deducere ab Hiphil ejus radicis, unde Hebr. יאר *rivus*. Sed reɛtius Bochartus à טור *Thûr* & *Thaura*, quod Chaldæis & Syris *montem* notat. Sicuti & alterum *Taurus* non Græcum eſt origine ſua, ſed itidem Hebraicum & Chaldaicum à שור / תור / *Sôr*, *Tor*, quod iſtic *Bovem* ſeu *Taurum* notat.

§ *Fucus pro ape*] Haud dubie eſt idem vocabulum. Etenim ſicuti *fucus* mentitur nativum colorem, ſic *fuci* ſua ſimilitudine mentiuntur veras apes: Et omnia eadem habet hæc vox in utroque ſignificatione etiam prioris ſyllabæ quantitatem.

ſignificat, ubi Cybeles ſacerdotes, ob id dicti Galli, emaſculabantur. Vide Plinium libro 5. cap. 32. idem lib. 35 cap. 12. *Samia teſta matris Deûm ſacerdotes, qui Galli vocantur, virilitatem amputant.* Vide Ovid. 4. Faſt. ex illo loco; *Cur igitur Gallos, qui ſe excidêre, vocamus, Cum tantum à Phrygia Gallica diſtet humus? Gallus* apud Græcos, album ſignificat, inde Gallorum gens vocata, quia corporibus albis ſint præditi. Unde Virg. l. 8. Æneid. de Gallis; *Tum lactea colla Auro innectuntur. Gallus* Latinis avis eſt nota; ſed qui Latinè loquuntur ſolent addere, *gallinaceus*, propter ambiguitatem. Xenophon in Homonymis.

4. † *Syllabæ quantitas* apud Romanos ſatis ſuperque diſtinguebat voces, quod nos,
571 niſi

† *Syllabæ quantitas &c.*] Syllabæ quantitas & Accentus diſtinguunt quidem vocabula, ut rectius in audiendo intelligantur; ſed eo ipſo non faciunt, ut vere diverſa ſint, id quod præſtat ſola vocabulorum origo, quæ hic præ omnibus his regulis maxime eſt ſpectanda, ut ex qua vocabula naturales ſeu primitivas ſuas ſignificationes accipiunt, ſæpe etiam ſyllabarum quantitates. Neutiquam igitur pro iiſdem ſunt habenda, quæ origine diſcrepant, licet iiſdem plane conſtent literis, eandem habeant per omnia formam, immo & ſyllabarum quantitatem. Veluti *Liber* pro Baccho, & pro homine ſui juris; *Pilare* pro denſare, & pro furari; *Olere* pro odorem ſpargere, & pro creſ-

Digitized by Google

niſi in carmine, non ſentimus. Hujus generis ſunt, *populus*, pro arbore, prima longa; pro turba, brevi; *Palus*, *udis*, prima brevi; *palus*, *i*, prima longa. *Uter*, *tris*, prima longa; *uter*, *a*, *um*, prima brevi. *Labor*, nomen, prima brevi; verbum, longa. *Colo*, *as*, producit; *colo*, *is*, breviat. *Sinus*, pro gremio, brevi; pro vaſe, longâ. *Pila* luſoria, prima brevi * a πλέω, æquo; *pila*, pro mortario, prima longa, † quaſi pinſa, vel piſa, à pinſendo. Sed Æneid. 9. ubi legitur; *Saxea pila cadit*, § libentius legerem; *Saxea pyla cadit*: πύλη enim columnam etiam ſignificat. *Compi-*

creſcere. Sed tamen ſi in vocabulo diverſæ ſignificationis diverſa etiam ſit Proſodia, juſtiſſima datur tunc nobis ratio ſtatuendi diverſam etiam originem, licet eam cæteroquin, ut ſæpe fit, ſatis exploratam non habeamus, & ſic porro dividendi unum illud vocabulum in duo diverſa.

* *A πλέω*] Immo potius a πάλλω, quod ſignificat *ſphæram*, unde Aeoles πόλλα, Latini, qui maxime ſequebantur Aeolicam dialectum, & porro olim literas non geminabant, *pola*, cujus veſtigia etiam nunc occurrunt, & ſic tandem *pila*, ſicuti pro *cenis* (Nam Græcum eſt κόνις) dixerunt *cinis*. Vide Voſſium.

† *Quaſi pinſa, vel piſa*] Immo à *piſa*, deminutive *piſilla*, & inde *pila*, ſicuti *qualus* à *quaſillus*. Vide ſupra pag. 84.

§ *Libentius legerem pyla.*] Nihil minus. Feſtus, *Pila, quæ parietem ſuſtentat.* Suet. Claud. 20. *Congeſtiſque pilis altiſſimam ſuperpoſuit turrim*, ſcil. moli portus. Columnæ autem, quibus quid ſuſtinetur, videntur ideo etiam

lare vero à nullo horum ducitur, ſed à Græco, teſte Turnebo; nam *piletem* Æoles furem vocant, Heſiodus *phileten*. Vide Joſephum Scaligerum, in Feſtum, *compilare*.

† *Plaga*, pro funibus illis, quibus retia tenduntur circa ſummam & imam partem, aut pro mundi regionibus, quæ Græcè *climata* dicuntur, breviat; pro vulnere, producit.

572 *Anus*, pro vetula, breviat; pro podice, producit. *Acer, eris*, pro arbore, breviat; *acer, acris*, & *acre* producit.

Os oris, unde *oſculum*, producit; *os oſſis*, breviat, teſte Divo Auguſtino in libro de Grammatica, & lib. 3. cap. 3. doctr. Chriſtian. Lucretius lib. 3. *Exos, & exanguis tumidos perfluctuat artus.*

5. *Accentus* mirè diſtinguebat ambiguum. Nec hic loquor de ridiculis illis, *ſanè, palàm, porrò*: hi enim nec erant apud antiquos, * ante Quinctiliani tempora, nec po-

etiam *pilæ* dictæ, quia ſimiles ſunt mortariis. Vide Voſſii Etymol.

† *Plagæ pro funibus*] Haud dubie à Græco πλάγιος obliquus, quod à πλίκω. Unde & *plagulæ* lecticarum & papyri. At *plaga* pro regionibus cœli & terræ ab Hebr. פלג *diviſit*, unde פלגה *pars*, *claſſis*, vel à Chald. פלך *tractus*, *regio*. Denique *plaga* pro vulnere à Gr. πλαγὴ.

* *Ante Quinctiliani tempora*] Sed nec eo tempore videntur figuræ hæ Accentuum in uſum inductæ. Tantummodo refert ille Lib. I. c. 5. inter vitia pronun-

poterant amphiboliam parere, ut in prima regula admonuimus, præſertim cum *porrò*, pro *deinde*, merè ſit Græcum; ſed de aliis ſecretioribus, & qui noſtras aures omnino fugiunt. Aliter enim enunciabant, *ſeps* Græcum, aliter *ſeps* Latinum; quoniam illud per *eta*, id eſt, *e longum* ſcribitur Græcè; hoc per *epſilon*, id eſt, *e tenue*. Sed hoc illuſtremus doctorum teſtimoniis.

Luſtra, inquit Feſtus Pomp. *ſignificant* Luſtra,
lacunas lutoſas, quæ ſunt in ſilvis, aprorum cubilia; à qua ſimilitudine ii, qui in locis abditis & ſordidis ventri & deſidiæ operam dant, dicuntur in luſtris vitam agere. At quum ejuſdem vocabuli prima ſyllaba producitur, ſignificat nunc tempus quinquennale, nunc populi luſtrationem; * illud à *luto*, hoc à *luendo*.

Adeo, inquit idem, *duas habet ſignificationes;* 573 Adeo.
nam cum prima ſyllaba acuta effertur, idem ſignificat quod accedo; *ut cum dicimus*, adeo prætorem: *cùm autem ſecunda, idem eſt, quod* uſque eò; *non quidem ſecundum rationem, quia*, ad, *præpoſitio ac-*

nunciationis, quod nonnulli figerent tonum in ultimis quorundam vocabulorum, ut diſtinguerentur ab iiſdem alio ſenſu adhibitis. Vide ſupra ad l. 3. p. 26. &c.

* *Illud à luto*] Cum apud Græcos λῦτρον à λύω ſignificet aquam ſordidam, qua quis ad lavandum uſus, hinc forte & apud Latinos *luſtrum* à *luendo* pro *la*;

accuſativis accommodata eſt, ſed vetuſta quadam loquendi conſuetudine. Vide Feſtum in vocibus, *Ergo*, *Muſcerda*, *Parret*, *Pone*, *Sagaces*, *Quando*: & Aul. Gellium lib. 6. cap. 15. de, *Quieſco.*

Quidam, inquit M. Varro, *reprehendunt*, *quòd* pluit, *&* luit, *dicamus in preterito, & præſenti tempore, cùm analogiæ ſui cujuſque temporis verba debeant diſcriminare. Falluntur, nam eſt, ac putant, aliter; quod in præteritis, U, dicimus longum*, luit, pluit; *in præſenti, breve*, luit, pluit. *Ideoque in venditionis lege fundi*, ruta cæſa, *ita dicimus, ut, U, producamus.*

Donatus ad illud Terent. *Filium perduxere, ut una eſſet*, notat, ſi productè legatur *eſſet*, ſignificare, cibum caperet, ſive ederet; Item ad illud, *ut de ſymbolis eſſemus*; *melius*, inquit, *eſſemus*; *producta E* littera. Ego in illis locis * corruptum exiſtimo Donatum; ſed tamen id, quod volumus, oſtendit. „[Quod ipſum Servius monet

lavando primitus ſignificavit aquam ejuſmodi ſordidam, dein quia cœno & ſordibus delectantur apri aprorum cubilia, & ſic denique ſordida & infamia ferarum hominumque receptacula.

* *Corruptum exiſtimo*] Cur corruptum pronunciet Donatum neſcio. Certe ſententiam Donati confirmat Servius ad Aen. V. 785. Idem facere videtur Gellius cit. loco, *eſito* primâ longa pronunciari ſcribens.

„ net Æneid. ad verſum illum, *Non me-* „ *dia de gente Phrygum exediſſe nefandis.*] Cicero in Oratore perfecto, docet, *inclytus*, prima brevi enunciari; *inſanus*, prima longa. De hac re vide pulchrum locum 574
apud Aul. Gell. lib. 9. cap. 6.

6. *Euphemiſmos*, id eſt, bona ominatio, inquit Demetrius Phaler. eſt figura, quæ odioſas res bonis verbis edit, & impia itidem facta, piis. * Hinc multa dicuntur in

* *Hinc multa dicuntur in contrarium &c.*] Si vere in contrariam partem dicerentur multa per εὐφημισμὸν, ut idcirco εὐφημισμὸς ille inter exceptiones non ſervatæ in ſignificationibus vocabulorum analogiæ referri debeat, quam proxime ſane accederent illa ad ἀντίφρασιν, immo dicerentur per ἀντίφρασιν εὐφημισμῷ. At vero Sanctius in ſequentibus ſummo ſtudio & jure explodit omnem ἀντίφρασιν. Quid ergo? Euphemiſmus neutiquam contrariam primitivæ ſignificationem vocabulis tribuit, ſed adhibet in rebus triſtibus & impiis ſæpe, vitandi ominis cauſa, verba mitioris ſignificationis per analogiam deflexæ à ſua origine, quæ ſic deflexa ſignificatio ſenſum plerumque exhibet ſequiorem. Exemplis ab Auctore allatis rem probabimus. *Benedicere* ſeu Heb. ברך nunquam ſimpliciter ſignificat *maledicere*, ſed primitus *fauſtis ominibus aliquem proſequi*. Id vero quia fiebat inprimis in valedicendo, hinc pro *valedicere* ſæpe ponitur. Jam quia quibus valedicimus, ab iis nos vel ſegregamus, vel eos dimittimus, hinc in omnibus pene linguis eos etiam, quos abdicamus, quibuſcum nihil nobis negotii eſſe volumus, jubemus *valere*. Notum illud Terentii. *Valeant, qui inter nos diſci-*

Digitized by Google

575 riam ſignificationem; ut, *benedicere*, pro maledicere, ſæpe in Sacris Literis: ut, 3. Reg. cap. 21. *Benedixit Naboth Deum, & regem.* Job. cap. 1. *Niſi in facie benedixerit tibi:* ibid. cap. 2. *Videbis quòd in facie benedicat tibi:* ibid. *Benedic Deo, & morere.* Sic *ſperare*, pro, timere: ſic *potiri hoſtium*, & *potitus hoſtium*, apud Plautum in Captivis, pro, captivum eſſe. Et in Digeſt. l. 11. & 12. de Capt. & poſtlim.

Benedicere.

Sperare.

Potiri hoſtium.

dium volunt. Serv. ad Eclog. 8. *Vivite, valete, non bene optantis eſt, ſed renunciantis.* Aſpaſia apud Aelian. XII. 1. μακρὰ χαίρειν εἰποῦσα τοῖς ἰατροῖς h. e. *abdicans, dimittens medicos.* Belgice, *ſeggende hen goeden dag.* Suetonius Nerone 39. ex cantico quodam, ὑγίαινε πάτερ, ὑγίαινε μῆτερ, *vale pater, vale mater.* Sic ergo & apud Hebræos *Benedicere Deo & Regi* nihil aliud eſt, quam jubere eos valere, dicere ſe non curare Deum & Regem. Vide imcomparabilis Viri, Joh. Cocceji, Lexicon. Sic autem Analogia ſignificationis quam optime ſervata. *Sperare* neutiquam ad εὐφημισμὸν. pertinet, cum primitiva ejus ſignificatio ſit, exſpectare, ſeu præcipere animo aliquid futuri, ſive boni, ſive mali. Cum Virgilius ait: *Hunc ego ſi potui tantum ſperare dolorem, Et perferre ſoror potero:* quid aliud notat, quam, ſi potui animo præcipere, animo ut eventurum aliquando proponere. Sall. Jug. 88. *Lætiſſimis animis contra ſpem ſuam excipitur* h. e. exſpectationem. Manifeſtior hæc genuina vocabuli ſignificatio ex ejus origine. Etenim antiquiſſimi Latini dixerunt *ſperis* pro *ſpes.* Id autem recte deduxit Voſſius ab Hebr. שבר *Exſpectavit*, vel Nomine שבר *Exſpectatio. Potiri omnium* non magis eſſe huc referendum, patet ex iis, quæ diximus ad pag. 404. De reliquis ſuo loco mox agemus.

Digitized by Google

lim. Et l. 192. de verb. ſign. *Sacer*, pro Sacer,
execrando, &c. Antiqui ſummoperè obſer-
vabant auguria, ſed illa præcipuè, quæ ab
hominum ore prodibant, quæ propriè *omina*
vocabantur; Hiſpanè, *Alſil Toledano.* Ci-
cero 1. de Divinat. *Neque ſolum Deorum
voces Pythagorei obſervaverunt, ſed etiam
hominum, quæ vocant* omina; *quæ majores no-
ſtri quia valere cenſebant, idcirco omnibus re-
bus agendis*, QUOD BONUM, FAUS-
TUM, FELIX FORTUNATUMQUE
ESSET, *præfabantur; rebuſque divinis,
quæ publicè fierent*, UT FAVERENT
LINGUIS, *imperabatur*, &c. *Favere au-* Favere
tem linguis, non intelligo idem eſſe quod linguis.
tacere, ut multi arbitrantur, ſed *bona ver-
ba dicere:* nam credebant vitiari ſacra, ſi
quis dura, mala, vel ominoſa verba loquere-
tur. Tibull. lib. 2. eleg. 2. *Dicamus bona
verba, venit natalis, ad aras; Quiſquis
ades lingua, vir, mulierque fave.* Ovid. 1.
Faſt. *Proſpera lux oritur, linguis, animiſ-
que favete; Nunc dicenda bona ſunt bona
verba die.* Horat. 3. Carm. *Malè ominatis* 576
parcite verbis. Terent. Andr. *Bona verba,
quæſo*, id eſt, Bene ominare: idem in ea-
dem; *Valeant qui inter nos diſſidium volunt*,
id eſt, pereant. Sed exemplis agamus.

Adoleo, & *adoleſco*, creſcere eſt; ſed in Adolere, adoleſcere.
ſacris, ut notat Servius ad illud Virg. 4.
Georg.

Georg. *Panchais adoleſcunt ignibus aræ*, incendere & cremare, idque per figuram *euphemiſmon*; * nam quia victima & altare verbenis, thure, vino, & extis creſcebant,

* *Nam quia victima &c.*] Si ita, eſt in eo proinde analogia ſignificationis, non mutatio ejus, ſine analogia, per ἰυφημισμόν. Sed ſi modo Verbum hoc in utroque ſenſu ejuſdem eſt originis, ego ſane putem primitus & præcipue *adoleo* notare *incendo*, dein per analogiam *augeo me*, *creſco*, quoniam quicquid incenditur, quaſi creſcit, dum flamma cum eo corpore, quod crematur, conjuncta exſurgit, & ſe in altum exſerit. Unde apud Virgilium, *adoleſcunt ignibus aræ*. Tacitum Hiſt. II. 3. *Precibus & igne puro altaria adolentur.* Gellium III. 10. *Modus eſt ſummus adoleſcendi humani corporis ſeptem pedes.* Tac. Ann. II. 33. *Auctu imperii adoleviſſe etiam privatas opes.* Porro ſic *abolere* primum active notat *conſumere*, *delere*, *facere ut minuatur*, dein neutraliter ponitur pro *interire*, *comminui*. Livius I. 23. *Donec cum re nomen quoque vetuſtate abolevit.* Hinc *abolita* pro vetuſtis & oblivioni jam datis, opponitur *recentibus* apud Tacit. Ann. VI. 38. Accedit quod apud Græcos Αἴω ſignificet primum *incendo*, tum *ſicco*, *areſacio*, quod flammam & incendium præcedit, tum *ſplendeo*, quod comitatur flammam, denique *clamo & ſpiro*, forte quia flamma cum ſtrepitu & ſpiritu ex ſuo ſubjecto ſe exſerit. Quin & hinc forte ἄυξω, & αἴξω, *augeo*. Ceterum ab αὔω, modo admittamus αυ mutari in o breve, ipſa analogia derivationum quaſi flagitat deduci illud *oleo*. Nam & ſic ab ὄω, ὄζω, formatur alterum *oleo*, quod ſignificat odorem ſpargo, pro quo primi dixerunt *odeo*, unde & *odor*, & *odefacit* pro olefacit etiamnum apud Feſtum, supereſt, D interpoſito primum inter vocales, & dein mutato in L, quod utrumque ſæpiſſime factum, ſæpe

bant, & augebantur, dictum eſt *adoleſcere*, pro, cremare. Vide Feſtum, & Nonium. 577.

Mactare, * ex eodem omine dictum eſt, pro, interficere; cùm propriè ſit *augere*, hoc eſt, magis auctare; unde *mactus*, id eſt magis auctus. Servius ad illud Vir- Mactare.

pe etiam in uno vocabulo, ut in *ſalus* & *ſalvus* à σάος, *filius* ab υἱὸς, *ſella* & *ſolium* à *ſedeo*, & hoc ab ἵω, ἵζω. Porro quod ad Diphthongos Græcorum, ſæpe illæ, præſertim ante vocales poſitæ, tranſeunt apud Latinos in vocalem brevem. Sic à ποιητὴς *Poeta*, à νεύω *nuo*, ab ὠέον juxta Dionyſ. Halic. *ovo*. Adde a χαίω, *gaveo*, unde *gaviſus* & *gaudeo*. Verum hic tamen ſyllaba prima τοῦ *gaviſus* eſt longa.

* *Ex eodem omine*] Immo per μετωνυμίαν ſeu μετάληψιν conſequentis, qua conſequens intelligitur ex antecedente. Nempe quia in ſacris cædes victimæ ſemper ſequebatur *mactationem* proprie dictam, quæ conſiſtebat in mola ſalſa capiti ejus imponenda. Cujuſmodi tranſlatæ ſignificationis uſus eſt quam maxime analogicus. Sed tamen, cur in ſacris & in hoc vocabulo ita frequentaretur ea μετάληψις, cauſam fuiſſe εὐφημισμὸν, facile largior. Id tantum volo, nunquam per εὐφημίαν ſimpliciter in contrarium & contra ἀναλογίαν, mutatam eſſe verborum ſignificationem. Porro *Mactus* ego quidem deduco ſimpliciter à *Magis*, unde forte verbum *Mago* vel *Magio*, ſicuti à *Minus*, *Minuo*: & ſic deinceps *Mactus*, quemadmodum ab *Ago*, *Actus*, à *pago*, *pactus*. Nam G, frequentiſſime tranſit in C. Ab hoc ipſo *Magis* eſt *Macſimus*, ut ſcripſere antiquiſſimi, ac dein *Maximus*. Sed & ejuſdem originis *Mactus* eſt & *Magmentum*, plane ſicuti *ſagmentum* à *ſagio*, unde & *ſactus*, ſed pro quibus poſteriores dixere *ſancio* & *ſanctus*. Analogia porro ſignificationis liquidiſſima. Nam

Virgil. *Mactant lectas de more bidentes; Verbum ſacrorum*, inquit, *per euphemiſmon, ut adolere.*

Recte. 578 † *Rectè*, pro nihil, aut non, aut male. Ter. Heaut. *Tum quod dem ei recte eſt: nam*

Nam *Mactus* proprie ſic notabit *major factus, auctus aliqua re.*

† *Recte pro nihil*] Nunquam *recte* ſignificat *nihil*, ſed uſu adhibetur ſæpe in reſponſionibus, in quibus *Nihil* poterat reſponderi, quum ſcilicet id vocabulum, ſeu directum ex rei veritate & animi ſententia reſponſum, vitatur vel metu, vel conſilio. Nam idem eſt, ac ſi loco talis directi reſponſi reſponſum quis declinaret, ac proinde diceret, *noli quærere, recte ſe res habet.* Hinc apud Terentium Heaut. II. 1. 16. *Tum quod dem ei, recte eſt* h. e. ſi illa me quid rogat, ut dem, loco reſponſi & muneris repono & do ei *Recte*, h. e. Belgice, *het is wel.* Et III. 2. 7. Ubi Syrus ſervus, ignarus adeſſe herum, quum aliquid de fallaciis ſuis in herum effutiiſſet, rogatus ab eo, *Quid tu iſtic*, ſcil. dicis, vel dixiſti, reſpondet, *recte equidem.* & ſtatim ſermonem confert ad palpum hero obtrudendum. Et Phorm. V. 3. 15. Ubi Chremes itidem ignarus adeſſe uxorem, quam tamen mox videt, quum Fratri dixiſſet, *Nollem datum*, & Frater eum dein rogaſſet *Cur nolles*? reſpondet, *jam recte*, quia ſcilicet præſente uxore nihil amplius ea de re valebat aut audebat dicere. Manifeſte autem iſtic explenda ſic eſt ſententia, quaſi dixiſſet, *temere hoc dixi, jam recte ſe res habet.* Et ibid. v. 29. *Illa amici noſtri filia quid futurum eſt? Recte*, h. e. res illa recte ſe habet, nihil in ea eſt difficultatis. Hinc & ſimul aliquando cum τῷ *Nihil* tanquam diverſum & diſtinctum ab eo, in reſponſionibus adhibetur. Ter. Adel. IV. 5. 19. *Perii.* MI. *Quid eſt?* Æ. *Nihil; recte; per-*

Digitized by Google

nam Nihil eſſe mihi religio eſt dicere: idem Eunuch. *Numquid vis? C. recte,* id eſt, non, vel nihil. * Plaut. Aſinar. *Nec rectè quæ tu in nos dicis, aurum, atque argentum merum eſt.*

Sacer dicunt eſſe nomen medium, ut Græcis *Anathema*, & nunc in bonam, nunc in malam partem accipi. Sed, quid ſit *homo ſacer*, vel *Anathema*, ab antiquiſſima hiſtoria petendum, quam narrat Joh. Zetzes hiſtor. 23. Chiliad. 5. Cujus carmina ſic vertebam. **Sacer.**

Catha-

perge. h. e. nihil eſt, recte ſe habent omnia; perge modo rem narrare. Bene itaque Donatus ad Hec. III. 2. 20. ubi Phamphilus rogatus à matre, quid lachrymaret, aut quid eſſet tam triſtis, reſpondet ſimpliciter *Recte*, notat: *ſic dicimus, cum ſine injuria interrogantis aliquid reticemus.* Pro iſto *Recte*, aliquando etiam uſurpatur *Bene*, eodem ſenſu. Plaut. Bacchid. I. 1. 6. *Quid in conſilio conſuluiſtis? BA. Bene.* q. d. noli id quærere, bene ſe habet res.

* *Plaut. Aſinar. &c.*] Locus hic eſt alieniſſimus à mente Sanctii, qui deceptus vitioſa videtur Plauti lectione. Edidit enim ipſe, ut ex Salmant. ed. & Paradoxis Sanctii, quæ ex Plantini prodierunt officina, & totum hoc ac pleraque ſequentia continent capita, *Hæc recte*, ſed Scioppius videtur jam ex Plauti edd. emendaſſe *Nec recte*. Et ita vere Plautus habet Aſinar. I. 3. 3. Similiter ibidem II. 4. 65. *Malo hercle jam magno tuo nunc iſti nec recte dicis.* Bacchid. I. 2. 11. *Tu Diis nec recte dicis.* Et ſic alibi paſſim. Frequentiſſimum enim eſt Plauto, *nec recte alicui dicere.* In illo ergo Aſinariæ loco τὸ *Recte* notat, quod proprie & primitus notavit, non *Nihil*, aut *Male*,

Digitized by Google

Catharma quondam tale purgamen fuit;
Si peſtis, aut fames, vel alia calamitas
Vexaret Urbem ira Deorum percitam,
Ad victimam deformis ante omnes homo,
Purgamen, atque pharmacus ductus fuit.
Cum ventum ad aram eſt, caſeum, ficus, ador,
Ipſi in manum dabant: deinde ſepties
Pudenda ſcillis verberabant victimæ,
Caprifico, & aliis ſurculis agreſtibus;
Agreſtiumque urebant ramis arborum
Devota membra: tum ſacrum cinerem gravis
Levamen urbis ventilabant in mare.

Hæc ille, atque alia; citatque teſtem Ly-
cophronem, & Hipponactem. Idem Chi-
liada 8. hiſtor. 239. cineres ſpargi ſolitos,
addit, per totam civitatem. Suidas præter-
ea in dictione *Peripſema*, addit, dicere
579 ſolitos cives ad hujuſmodi anathemata; *Pur-
gamen pro nobis eſto, ſalus, & redemtio.*
„ [Servius in illud Æneid. 3. *Auri ſacra*
„ *fames*, ita commentatur, *Sacra*, exſe-
„ crăbilis. Alii *ſacra*, devota accipiunt;
„ unde & *Ver ſacrum*. Alii, *ſacrum*, pro,
„ ſceleſtum, vel ſacrilegum. Tractus eſt au-
„ tem ſermo ex more Gallorum: nam Maſ-
„ ſilienſes quoties peſtilentia laborabant,
„ unus ſe ex pauperibus offerebat, alendus
anno

„ anno integro publicis & purioribus cibis. „ Hic poſtea ornatis verbenis & veſtibus ſa„ cris, circumducebatur per totam civita„ tem, cum exſecrationibus, ut in ipſum „ reciderent mala totius civitatis; & ſic „ projiciebatur. *Hæc ex Petronio Servius.*]

Hujuſmodi ſacrificium Hebræis vocabatur *Azazel*, id eſt, caper emiſſarius; de quo Levitic. cap. 16. ab *Ez*, id eſt, *caper*, & *Azal*, id eſt, *abiit:* Græcis, *Apotropæon*, ſive *Apopompæon*; id eſt, *malorum depulſio*. Dicebatur etiam propriè, *Anathema*. Itaque *Sacer* apud Latinos, idem eſt quod *anathema* Græcis, * & ita per Euphemiſmon, pro execrando accipitur. Quanquam Monachus 580

* *Et ita per Euphemiſmon &c.*] Siquidem ſimpliciter per Euphemiſmon τὸ *Sacer* etiam exſecrandum, & ſceleſtum notaret, foret hæc Antiphraſis, ad quam proinde figuram à nonnullis hoc quoque vocabulum refertur iſto ſenſu adhibitum. At vero nullam ego hic agnoſco ἀντίφρασιν, aut ſignificationem in contrarium mutatam, ſed per juſtiſſimam Analogiam parumper deflexam. Cujus vera & unica hæc eſt ratio. Quidquid decreto publico Diis erat conſecratum, illud dicebatur *ſacrum*. Jam vero, quia quod ſic Diis ſacrabatur, id ex uſu & commercio hominum penitus tollebatur, unde in commercio requirebatur *aurum profanum*. Vide Feſtum in V. *Puri*: & porro quia victimæ Diis Sacratæ ſemper occidebantur: hinc ſi quos homines ſceleratos populus ſciſceret impune interficiendos, eos publice *ſacrabat* Diis, tanquam victimas quaſdam, quarum cædes grata Diis eſſet futura;

Meneſius, qui de Accentibus ſcripſit, aliter quæſtionem ſolvit: contendit enim, in ſacris Bibliis duo nomina, Anáthema, & Anathéma; & illud, cum accentu in an-

tura; ut ſic impune à quolibet poſſent occidi, & ex ſua civitate funditus tollerentur. Liv. III. 55. *Ut qui Tribunis pl. nocuiſſet, ejus caput Jovi ſacrum eſſet.* Feſtus in *Plorare* ex Legibus Regiis: *Si parentem puer verberit, aſt illi ploraſſint, puer Divis parentum ſacer eſto.* Idem *Sacratæ leges ſunt, quibus ſanctum eſt, qui quid adverſus eas fecerit, ſacer alicui Deorum ſit cum familia pecuniaque.* Et in v. *Sacer, Homo Sacer is eſt, quem populus judicavit ob maleficium, neque fas eſt eum* (proprie) *immolari, ſed qui occidit, paricidii non damnatur. Nam lege Tribunicia prima cavetur: Si quis eum, qui eo plebiſcito ſacer, occiderit, paricida ne ſit. Ex quo quivis homo malus atque improbus Sacer appellari ſolet.* Non *obſcura* hæc, ut mox Sanctius ait, ſed liquida & ſola vera. Similiter ſe res habet, quod ad Ἀνάθεμα. Significat quippe primo rem usibus humanis exemptam, & Deo repoſitam, ſacratamque, ſine jure redemptionis. Jam quia quod ſic erat ſacratum, id, quod ad homines, plane quaſi interierat, ſeu ex hominum commercio ſublatum erat, (nam etiamſi ſacris non amplius inſervire poſſet, tamen vel ſic hominibus neutiquam reſtituebatur, ſed potius conſumebatur penitus, & abolebatur: apud Romanos in cellis ſubterraneis ſeu faviſſis reponebatur. Vide Feſtum in *Faviſſæ*) hac igitur de cauſa is, qui à conſortio Eccleſiæ prorſus erat ſegregatus, dicebatur *Anathema*, ſcil. Mortis & Inferni, quaſi Sacratus Morti & Exitio, ſeu Inferno & ejus Principi. Hinc & aliquando ſeparationis particulas habet ſibi adjunctas. Veluti Rom. IX. 3. *ἀνάθεμα ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ*, h. e. Morti & exitio æterno devotus, cum ſeparatione à Chriſto, & ejus Eccleſia. Vide omnino iſtic Bezam.

Digitized by Google

antepenultima, & cum epſilo in penultima, ſemper accipi in malam partem, pro exſecrando: at cum accentu in penultima, & eta, id eſt, e longo, ſemper accipi pro donario, vel re templis dicata. Ego ſcripturam quidem in Bibliis Græcis ſic reperiri animadverti: ſed quomodo ab eodem verbo ἀναθεῖναι duo ducantur nomina contrariæ ſignificationis, non video. Unum ſemper nomen eſt, *anáthema* ſive *anathéma*, ut *ſacer* apud Latinos. 581
Quid eſt igitur illud tam crebro in Conciliis repetitum, *Anathema ſit?* Reſpondeo primum, poſſe dici per Euphemiſmon, ut *benedicere*, pro maledicere, quaſi dicat; *Anathema ſit*, id eſt, ſit benedictus, quia viros ſanctos non decet maledicere. Deinde reſpondeo, poſſe etiam intelligi juxta propriam & genuinam nominis notionem; *Anathema ſit*, id eſt, ſit peccatum pro toto populo, ſit devotio, ferat omnia populi peccata. Ita D. Paulus ad Rom. 2. *Optabat eſſe anathema poſt Chriſtum pro fratribus*, id eſt, ſe devovere, & hoſtiam fieri à Chriſto, id eſt, *poſt Chriſtum*; quia *Chriſtus fuit pro nobis hoſtia, & factus eſt pro nobis peccatum, cùm peccatum non haberet: Et verè languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portavit.* Feſtus in voce *Sacer*, obſcura quædam profert, quæ

à Macrobio lib. 3. cap. 7. Saturn. explicantur. Illud verò Virgilii; *Auri ſacra fames*, alia res eſt: nam Græci ἱερὸν, id eſt, *ſa-*
Sacer, pro magno. *crum*, pro magno ſolent uſurpare: unde *os ſacrum*, id eſt, magnum; & *morbus ſacer*, pro, magnus vel comitialis. Plutarchus de induſtria animalium. Unde Adag. *ſacram ancoram ſolvere*, id eſt, magnam.

Alter. * *Alter*, in auguriis dicebant, pro, non bono, ut ait Feſtus in dictione, *Altera avis*. Et in ſenatu dicebat conſul; *Qui hoc*
582 *ſentitis, huc tranſite, qui alia omnia, illuc*; id eſt, qui negatis, vel diſſentitis. Cic. lib. 1. epiſt. *De tribus legatis, frequentes ière in omnia*, id eſt, diſſenſere: & lib. 10. *Eum ſenatus reliquit, & in alia omnia diſceſſit*. Vide Suidam in voce *Eumenides*, & *Callias*. Et nos etiam *Antiphraſi* de *Eumenidib.* ſatis.

CAP.

* *Alter in auguriis*] Etiam in iis de duobus tantummodo dicitur *Alter*. Etenim quia vel Læta, vel Triſtia evenire auſpicantibus ſolebant, ſi lætum ſignum, quod deſiderabatur, non eveniſſet, dicebatur *Alterum* eveniſſe, ſcil. ab eo, quod deſiderabatur, h. e. non lætum, non felix. Sic paſſim *Secus* itidem pro *male*. Saluſt. or. 2. ad Cæſ. in extr. *Si fato, huic imperio ſecus accidat*. Livius X, 19. *Rei bene aut ſecus geſtæ decus dedecuſque*. At *Alia omnia ſentire* notat ſententiam plane & per omnia diverſam ab ea, quæ jam dicta erat.

Digitized by Google

Cap. XV.
De Analogia ſignificationum.

HIs regulis præmiſſis, ad analogiam ſignificationum tranſeamus.

* *Jus, juris*, propriè ſignificat diarium, ſive portionem victus. *Antiqui* enim, ut Jus.

in-

* *Jus juris &c.*] Neutiquam aſſentior Sanctio quum putat, *jus*, quod ſuum cuique tribuit, dici per Analogiam ſignificationis ab eo *jure*, quod ſignificat diarium. Ego utrumque ut diverſæ prorſus ſignificationis, ſic diverſæ putem eſſe originis. Certe *jus* illud prius eſt à *jubendo*, non, ut cenſet Magius in Miſcell. IV. 1. quia *jubet & præcipit*, ſed quia jubetur ab eo, qui ſummam habet poteſtatem. Nihil enim apud Romanos olim fuit *jus*, niſi quod *juſſum* à populo, cujus pro ſua ſuprema poteſtate proprium erat *jubere*, & *rogari* à Magiſtratibus. Unde & Leges ſæpe *Rogationes* appellantur, & quod legibus juſſis ſancitum, *jus* erat, quaſi *juſſum*. Hinc Feſtus *Juſſa*, *Jura* exponit. Scilicet antiqui dixerunt *juſa*, ut qui non geminabant literas, nec habebant literam R. Poſteriores itaque in Participio, iterata tunc ſibilante litera, dixerunt *juſſa*, in Nomine *jura*, ſibilante converſa in caninam, ut ſolebant. ICtos, qui *jus* à *juſtitia* dictum tradunt, caſtigat ſatis ſuperque d. l. Magius. Alterum *jus* eſculentum à *juvando* recte deduxerunt nonnulli, ut quod alimonia ſua juvat corpus humanum. Plautus Captiv. I. 2. 33. *Neque unquam quidquam me juvat, quod edo domi*, Ubi Vide Lambinum. Sic à Gr. φάω, unde Latinum *Fari* & *Fatum*, eſt etiam *Fas*: à *Moveo*, non à *Meo*, ut male Martinius, eſt haud dubie *Mos*, qui ſem-

inquit Valer. Maxim. lib. 2. *adeo erant*
583 *continent æ attenti, ut frequentior apud eos pultis uſus, quam panis eſſet.* Plinius lib. 18. cap. 8. *Pulte autem, non pane vixiſſe longo tempore Romanos manifeſtum: quoniam inde & pulmentaria hodie quoque dicuntur.* Non itaque veſcebantur carnibus, ſed oleribus, aut pultibus, totumque prandium *Jus* vocabant. Horat. 2. Serm. 4. *Eſt operæ pretium duplicis cognoſcere juris Naturam.* Hujus autem *juris* in conviviis pares dabantur unicuique partes: unde Homerus *convivium, æquale* ferè ſemper nominat. Vocabantur verò *Duplicarii*, ut ait Varro, *quibus in conviviis ob virtutem duplicia ut darentur cibaria fuit inſtitutum.* Cujus rei etiam in ſacris Bibliis fit mentio; nam Geneſ. cap. 43. *major portio data eſt Benjamino*, quàm cæterorum cuilibet. Itaque propriè *Jus* eſt, quod Hiſpanè dicimus, *Quinnon, parte, porcion, ordinario.* Græcis eſt *Chœnix*, id eſt, *dimenſum*, ut vocavit Terentius. He-

ſemper quaſi movetur. Seneca Ep. 114. *Conſuetudo civitatis nunquam in eodem diu ſtetit.* Sic *Dos* à *Do*, vel Græco *δῶ*, *pus* à *puteo* ſeu *πύθω*, *thus* à *θύω*. *Jus* autem hocce non notat portionem cibi aut convivii, ut vult Sanctius noſter, ſed liquidum illud, quod pani & obſonio infunditur. Hinc apud Plautum Moſtell. I. 3. 120. *quaſi cum unâ multa jura confudit cocus.* Vide & Horatium Satyr. II. 4. 63. &c.

Hebræis eſt, *Man*, â verbo *manâ*, id eſt, *diviſit*, vel *numeravit*: nam ubi legitur Daniel. cap. 1. *Et conſtituit illis rex annonam per ſingulos dies de cibis ſuis.* Hebraicè legitur *manâ*. Hinc igitur metaphoricè *Ius* vocatur, munus illud, quod ſuum cuique tribuit.

Vertex. *Vertex*, inquit Fabius lib. 8. cap. 2. *eſt contorta in ſe aqua, vel quicquid aliud ſimiliter vertitur; inde propter flexum capillorum, pars eſt ſumma capitis; & ex hoc, quod eſt in montibus eminentiſſimum.* * Valla lib. 6. cap. 11. *Rectè*, inquit *dixeris hæc omnia, vertices, proprie tamen unde initium eſt. Quare nemini debet mirum videri, cur interdum una vox plura ſignificet.* Hæc illi. † Ego tamen magis aſſentior Chariſio lib. 1. *Vertex*, inquit, *à* 584

* *Valla lib. 6. &c.*] Turpiter hic ſe dedit Sanctius. Verba enim hæc, *Recte dixeris hæc omnia Vertices, proprie tamen, unde initium eſt*, quæ Vallæ tribuit, ſunt ipſius Quintiliani, quem Valla iſtic laudavit, & ex quo totum hunc locum libri 8. capitis 2. exhibuit. Cui loco ſubjicit tandem de ſuo, *Quare nemini debet &c.* ſcilicet inſpexit Sanctius tantum Vallam, non etiam Quinctilianum, & ita deceptus eſt eo, quod olim ſine ulla literarum diſcrimine edebantur Verba aliunde citata, & ea, quæ ipſius ſunt ſcriptoris. Senſus autem Quinctiliani eſt, omnia iſta analogice dici *vertices*, at *proprie* tantum illud, *unde initium eſt* ſignificationis totius.

† *Ego tamen magis aſſentior*] Male profecto. Vide Voſſium. *Vertex* & *Vortex* eſt revera ejuſdem originis, &

& proinde unum idemque vocabulum, ſive contortam aquam, ſive quid aliud no tet. Immo ſi maxime ſcriptura diſcreparet, pro diverſo variæ ſignificationis uſu, vel id non obſtaret, quo minus etiam in illa diverſa ſcripturâ ſit tamen idem vocabulum. Sic enim *Coitus* ac *Cœtus*, *Columen* & *Culmen*, *Fingo* & *Figo* (Vide ſupra pag. 30) *Mœnia* & *Munia*, *Lavare* & *Luere*, *Quæro* & *Quæſo*, *Quæſitor* & *Quæſtor*, *Confertim* & *Confeſtim*, quorum illud rerum in loco, hoc actionum in proximo tempore conjunctionem notat, unde & *Feſtino*, h. e. in magno & continuo ſupmotu agendi aliquid. Immo & hodie in lingua Gallicana *Monſeigneur*, & *Monſieur*, in Scotica *Lord* & *Laird*, origine ſua eadem ſunt, licet diverſæ dein ſignificationi diverſa etiam ſcriptura quaſi propria ſit facta. Quin & ſic *Ara* & *Anſa* diverſam eſſe ſcripturam puto unius antiqui vocabuli *Aſa*, quod ſignicabat primitus omne id, quod ex aliqua re eminet, & quo quid apprehenditur, unde poſteriores interpoſita N. dixerunt eo ſenſu *Anſa*: Deinde κατ' ἐξοχὴν cornu altaris, quod apprehendere ſolebant Sacrificantes & jurantes, unde per Synecdochen frequentiſſimam partis pro toto, *Ara*, S. mutata in R. pro toto Altari. *Aſa* autem ab Hebr. און / *auris*, videtur formatum. Vide Voſſium Etymol. in voce *Anſa*. Certe *Aram* & *Anſam* pariter dictas pro *Aſa*, id diſerte tradit Varro apud Macrobium Saturn. III. 2. Cujus verba lectu digniſſima hic exhiberem, niſi jam a Voſſio in V. *Ara* vidiſſem allata, quem conſuli velim. Adde Servium ad Aen. IV. 219. Liquebit inde etiam illud, orantes ac jurantes ſolitos *aram tenere*. Ceterum offendit quoſdam, quod *cornua*, tribuerim altaribus. Ego vero non quibusvis, non vulgaribus, quolibet loco poſitis, ſed ſolennibus, majoribus, & maxime illis quadratis, quæ in præcipuis erant templis, *cornua* tribuere haud vereor. Primum enim in Oriente, unde omnia iſtius generis devenerunt ad Græcos & Romanos, Aræ habuerunt cornua, quæ ſupplices apprehendebant. Diſerte

vertendo; vortex, à vorando; & vult Plinius verticem immanem vim impetus habere; ut, ingens à vertice pontus; vorticem verò, circumactionem undæ eſſe; ut, Et rapidus vorat æquora vortex. Caper Grammaticus; *Vortex fluminis eſt, vertex capitis.*

Tempus, ut Varro ſcribit, *eſt mundi intervallum, & motus, diviſum in partes aliquot, ab Solis & Lunæ curſu, a quorum tenore temporato tempus dictum eſt.* Tempora in capite (Hiſpan. *las ſienes*) * ob id dicta putant, quòd ab iis indicia petamus ſe- Tempus.

ſerte ita Salomone Rege facto, Adonias & Joabus 1. Reg. capp. 1. & 2. dicuntur confugiſſe ad aram, & ἐπιλαβέσθαι ſeu κατέχειν, τῶν κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου, *apprehendiſſe*, vel *tenere unum ex cornubus altaris.* Sed & apud Græcos & Romanos reperiuntur ſæpe in nummis altaria, ex quorum angulis eminent cornua incurva, & in acutum deſinentia. Vide Numm. 2. Gentis Tarquitiæ in Famil. Rom. Urſini, & N. 18. ac 23. Tab. XVI. Arſchot. & N. 21. Tab XXVII. Denique Servius ad Virgil. Aen. VI. 123. diſerte *Anſas* tribuit Altaribus, quas tenerent orantes. Etenim iſtic quum Poeta dixiſſet, *Talibus orabat dictis, araſque tenebat*, notat Servius, *Rogabant enim Deos ararum anſas tenentes.* Quas *anſas* S. Scriptura dicit *κέρατα, cornua*.

* *Ob id dicta putant*] Forte à *tepeo* dicta, interpoſita litera M ut ſæpiſſime ante P. vel B. ſic *τύμπανον* à *τύπτω*, *Campus* à *Capus*, unde *Capua*, & illud à *κῆπος*. *Cumbo* à *Cubo* & *κύπτω*, *Lambo* ab antiquo *Labo*, & *λάπτω* & *λάπω*, unde & *Labium.* At alterum *Tempus* cum Voſſio à τη-

ſenectutis. Poſuit enim natura in multis animantibus ætatis ſigna; ut, veterinis & ovibus in dentibus; cervis in cornibus: ſic homines in temporibus gerunt ætatem; unde Homerus ſenes vocat, ***Poliocrotaphous***, id eſt canorum temporum, quia plurimum inde cani incipiunt: nam priora capitis, humiditatis pituitæque plus habent, quàm
585 poſteriora. Virgilius 5. Æneid. ***Æmula necdum Temporibus geminis canebat ſparſa ſenectus.*** Vide Alexand. Aphrodiſ. problemata, & Columellam lib. 6. cap. 29.

Nepos, inquit Chariſius, *ſignificat, & certum cognationis gradum, & rei avitæ conſumtorem.* Mihi tantum ſignificat filiorum filium. Romani pueri patruis tradebantur erudiendi & caſtigandi: unde proverbium; *Ne ſis patruus mihi;* quia patrui, etiamſi ament, neſciunt ad peccata connivere. Avi contra impotentius amant, omnia indulgent, caſtigare neſciunt; inde Nepotes evadunt perditiſſimi. Ariſtoteles 3. Ethic. in calce, intemperantiam vocat, *Acolaſiam*, id eſt, incaſtigationem; & *acolaſti* dicuntur incaſtigati. Tales igitur ſunt Nepotes. Invenio & apud Græcos, * *Nepodes* vocari nepotes,

τῆμος, *tunc* derivem vel à τέμνω, *ſeco*, ut notet omnem totius temporis particulam. Unde *in tempore venire* h. e. opportuno temporis puncto.

* *Nepodes vocari Nepotes*] Vide Notas Auguſtini ad Feſt-

tes, quaſi ſine pede, hoc eſt, fundamento: quia filiis fundamentum rei familiaris non erunt: dilapidant enim rem familiarem. Qui deducunt à *nepa*, id eſt ſcorpione, quia filios devorat, mihi non placent. Vide Feſtum.

Tollere liberos; tollere onera; tollere in crucem; tollere aliquem è medio; vel *è vita*; ſemper eſt ſublevare: ſed *tollere*, pro educare, vel habere filios, ex antiqua conſuetudine petendum. Antiquitus pueri recenter nati terram primùm omnium tangebant, tanquam rerum omnium parentem, autor eſt Plinius in procemio libri 7. Tertulliani verba ſunt; *Dum prima etiam conſtitutio infantis ſuper terram, ſtatim Edaa ſacrum eſt.* Sapientiæ cap. 7. *Et ego natus accepi communem aërem, & in ſimiliter factam decidi terram.* Sic poſitum infantem Patres ſolebant ſtatim allevare; qui autem non tollebatur, ut abdicatus, & projectitius habebatur, idque inauſpicatum putabatur. Papinius, ultima Silva, deplorat ſervulum immatura morte ſurreptum, ſed antè donatum libertate hæc addens; *Meus ille, meus,*

Tollere. 586

Feſtum, & cognoſces ipſum illud vocabulum *Nepos* etiam in prima ſignificatione ex Græco deduci. Recta porro ratio alterius ſignificationis à Sanctio eſt reddita, quæ nempe petita eſt ab indulgentia Avorum in Nepotes.

meus, *tellure cadentem Excepi.* Vide Turneb. lib. 22. cap. 11. & lib. 4. cap. 15. D. Auguſtin. libro 4. de Civit. Dei, capite 11. *Ipſe levet de terra, & vocetur dea Levana.*

Cernere. *Cernere*, inquiunt eſt videre, eſt pugnare; & *cernere hæreditatem*, eſt adire hæreditatem.
587 Non ita eſt: * nam propriè *cernere*, eſt ſeparare furfures à farina, id eſt, cri-

* *Nam proprie cernere &c.*] Immo vero propria & primitiva hujus Verbi ſignificatio non eſt ſingularis facti, ſed generalis. Significat enim proprie aliquid ſecernere, & dirimere, ſive id fiat cribro, ſive ſorte, ſive pugna, ſive oculis, ſive animi noſtri voluntate & judicio; derivaturque à Gr. κρίνειν, quod item ex una generali varias ſingulares, & quaſi uni facto proprias, recepit ſignificationes. Prima ergo, ut dixi, generalis eſt diſtinguendi & diſcernendi in Græco Latinoque. Hinc Heſiod. Aſpid. V. 55. κεκριμένην γενεὰν, h. e. *diverſam generationem*, vocat Herculem & Iphiclea Alcmenæ liberos, ſed illum ex Jove, hunc ex Amphitruone conceptum. Similiter apud Latinos *Diſcernere*, *Excernere*, *Secernere*, immo ipſum *Cernere* eam ſignificationem aperte præferunt. Liv. XLIII. 12. *Priusquam id ſors cerneret* h. e. dijudicaret, diſtingueret provincias duas in duos Conſules. Porro *Cernere aliquid*, eſt ita liquido videre & cognoſcere, ut oculis noſtris quaſi diſtinguatur ab aliis rebus, cum quibus, antequam viſu noſtro ita clare cognoſceretur, quaſi confuſum erat. Inde & *Certum* dicitur, quaſi prorſus liquidum, & ex omni obſcuritate ac controverſia protractum in manifeſtam & diſtinctam cognitionis noſtræ lucem. Sed inprimis hæſit hujus verbi uſus, in ſignificanda ea Mentis noſtræ vi, quæ in judicando, liberando, & certum aliquid

Digitized by Google

quid ſtatuendo conſiſtit. Plaut. Ciſtel. I. 1. 1. *Semper te mihi amicum eſſe crevi*. h. e. judicavi, judicio mentis meæ certum habui, Sic Plautus Caſ. III. 1. &c. *Nunc ſpecimen ſpecitur, certamen cernitur, an ſis amicus*. h. e. periculum fit, experimentum in alterutram partem reipſa ſumitur, & ſic dijudicatur. Similiter Bacchid. III. 2. Hinc ergo *Crimen*, quod in judicium vocatur, quod dijudicatur. Sed & quia ſæpe manibus ac pugna controverſiæ diri mebantur, idcirco *Cernere* ſæpe & pro pugnare ponitur, Cœl. Famil. VIII. 14 *Quamdiu civiliter ſine armis cernetur*. Immo & inde uſitata illa ſignificatio Verbi *Certare*, *Decernere acie*, & *Diſcrimen* pro quocunque periculo. Nunc tandem vi dendum etiam, quæ ſit ratio iſtius locutionis, *Cernere hereditatem*. Eadem ſcilicet, quæ illius, *Cernere vitam*, h. e. pugnare de vita, pugnare quod ad vitam. Ennius Medeâ Exule: *Nam ter ſub armis malim vitam cernere, Quam ſemel modo parere*. In quibus Nonius τὸ *Cernere* peſſime interpretatur per *Amittere*. Sicuti ergo *Cernere vitam* eſt certare de vita, pugnæ judicio dijudicare vitam ſuam, ſic *Cernere hereditatem* proprie notat deliberare, certamen cernere apud animum ſuum de hereditate, utrum velit adire, nec ne. Hanc eſſe veram hujus phraſeos ſententiam, manifeſtum ex Ulpiano, qui Tit. 22. §. 27. *Cretio*, inquit, *eſt certorum dierum ſpatium, quod datur inſtituto heredi ad deliberandum, utrum expediat ei adire hereditatem, nec ne; Veluti, Titius heres eſto, cernitoque in diebus centum proximis: niſi ita creverit, exheres eſto.* Sed tamen ſicuti ſæpe ſignificatio conſequentis elicitur ex antecendente, ita & hic *Cernere hereditatem* plerumque adhibetur ad notandum actum, qui ſequitur *cretionem* proprie dictam, ut adeo tum ſignificet, reipſa & adeundo hereditatem, declarare ſuam *cretionem* de hereditate factam. Hinc ibidem Ulpianus: *Cernere eſt verba cretionis dicere ad hunc modum. Cum me Mævius heredem inſtituerit, eam hereditatem adeo cernoque*. h. e *Cernere* eſt ſententiam animi ſui verbis & factis declarare de illa hereditate, dicere verba conſilii

filii ſui & decreti in rem ipſam deducti. *Adeo cernoque* h. e. adeundo conſilium meum expono, & cretionem exſequor. Cicero Famil. IX. 14. *Sinas me hanc quaſi falſam hereditatem alienæ gloriæ cernere.* Liv. XL. 8. *Hereditatem meam ſpe & cupiditate improba crevistis.* Hæc propria *Cretionis*, h. e. deliberationis, & translata *Cretionis* in factum deductæ, & aditione ipſa declaratæ, ſignificatio diſtingui debebat, ſecus quam facit Vinnius ad Inſt. *de Heredum qualitate* §. 6. Scaligerum erroris incuſans, quod hæc diſtinxerit, dicendo, *Crevi non proprie ſignificat hereditatem adii, ſed cretionem aditio hereditatis ſtatim ſequebatur.* Veriſſime ille, quicquid obloquatur Vinnius. Nam *Cretio* proprie dicta præcedit revera aditionem, licet ſæpe ad eam notandam per Μετάληψιν conſequentis adhibeatur, quoniam aditione impletur & declaratur. Sic & apud Græcos *κρίνω* non primodo *judico* ſignificat, ſed &, quia judicio noſtro ſæpe conjungitur ejus exſecutio, pro ea, ſeu pro judicio noſtro in factum deducto, h. e. pro *ulciſcor* & *punio*, aliquando ponitur. Geneſ. XV. 14. ϰ̀ τὸ ἔθνος *κρινῶ ἐγὼ*, h. e. *ulciſcar*. Similiter apud Latinos *bene* vel *male conſulere alicui* proprie quidem notat conſultare in commodum vel noxam alicujus: dein vero etiam, illud conſilium reipſa exſequi, ſeu facere quid bene vel male alicui. Quando Nonius *Cernere* exponit etiam per *Amittere*, *Audire*, *Cedere*, ineptit, nec intelligit exempla à ſe allata. *Idem omnes cernimus*, non notat *audimus*, ſed *judicamus*. *Cernam, tradam exercitum* expone, *deliberabo*, *rem videbo*. Quod vero Græci *κρίνω*, Latini *Cerno* dixerunt, & hi porro ab eodem verbo *Crevi*, *Cretus*, *Crimen*, *Cribrum*, & *Certus*, *Certo* formaverunt, ratio hæc haud dubie eſt, quod antiquiſſimi dixerint *κέρω*, unde *κερίνω*, & contracte Latini *Cerno*, Græci *κρίνω*. Sic à *πόω ποίνω*, *πίνω* à *βάω*, *βαίνω*, *βαΐνω*, &c. Eliſa itaque à Græcis eſt primæ ſyllabæ vocalis, à Latinis mediæ, eademque varietate res geſta in derivatis a *Cerno*, ut dicatur tum *Certus*

Digitized by Google

cribrare; Hiſpanè, *cerner*. Plinius lib. 11. cap. 11. *Poſteaque gypſi pars quarta inſpargitur, atque ut cohæſerit, farinario cribro ſubcernunt; quæ in eo remanſit, exceptitia appellatur, & grandiſſima eſt, rurſus quæ tranſit, arctiore cernitur, & ſecundaria vocatur.* Hæc Plinius. Cùm igitur *cernere*, ſit propriè ſeparare furfures à farina, non malè pro diſcriminare cœpit accipi; deinde etiam pro *dimicare*; quia olim lites omnes, & præcipuè de terminis agrorum, ferro decernebantur. Et Stobæus ſermone 8. ex lib. De moribus gentium Nicolai hæc refert; *Umbrici cùm controverſias inter ſe habent, pugnant armati, ſicut in bello, qui ſuos adverſarios interemerint, juſtiorem cauſam habu-*

tus & *certo* ejecta ſecunda vocali, tum *Crevi*, *cretus*, *crinis*, *crimen* q. *cerimen*, ejecta prima. Quin immo ſicuti à *cerno* derivatur *cribrum*, ſic & omnino inde repete, quod & meam ſententiam confirmat, *Cerebrum*, ut quo uti credimur ad res, mentis acie cernendas, dijudicandaſque. Quas alii adferunt hujus vocabuli etymologias, vel à *κείρω*, vel à *κέρας*, ex, ni valde fallor, longe huic cedunt. Sed & hinc potius, quam à *creo*, *creber* formatum arbitror; ut proprie notet cibro excretum; Hoc autem quia multis particulis conſtat, hinc *crebrum* pro frequenti & denſo ponitur. Denique, ne dubites illam fuiſſe cauſam diverſæ pronunciationis in Græco & Latino, ſic plane ſe res habet in *βραδὺς* & *bardus*. Nulla neque hic metatheſis literarum facta, ſed eliſio vocalium diverſis in ſyllabis. Nam utrumque diverſo modo contractum eſſe ex *βαραδὺς*, patet ex eo, quod *βραδὺς* à *βαρὺς* derivatur.

buiſſe videntur. Unde Ennius apud Cice-
ronem; *Ferro, non auro vitam certamus u-
trique.* Et Virgil. 12. Æneid. *Inter ſe co-
iiſſe viros, decernere ferro.* Sic enim legit
Faërnus ex antiquis codicibus. Poſtremò,
cum ait Ulpianus; *Titius hæres eſto, cer-
nitoque in diebus centum proximis, quibus
ſcieris, poteriſque; niſi ita creveris, exhæ-
res eſto:* hîc *cernere* pro deliberare acci-
pitur: nam *cretio* eſt certorum dierum
ſpatium, quod datur inſtituto hæredi ad
deliberandum, utrum expediat ei adire hæ-
reditatem, necne. Varro lib. 5. dum hujus
verbi etymon conatur indagare, tre ſigni-
ficationes ſic ad unam reducit; *Dictum* cer-
no *à creo, id eſt à creando, ab eo, quod
cùm quid creatum eſt, tum denique videtur:
hinc fines capillorum diſcreti, quod finis vi-
detur diſcrimen.* Cernito in teſtamento, *id
eſt, facito videant te eſſe hæredem*, Hîc
Varro mihi non magnoperè placet, ſed ta-
men quod volumus efficit. Ego certè mul-
tò antè docui, quod poſtea Joſepho Sca-
ligero placere animadverti, *cerno*, à *crino*
590 Græco deduci, id eſt, judico: unde *cri-
men*, de quo judicatur, & *crines*, qui diſ-
cernuntur.

Opus. *Opus*, ſi carnificibus linguæ Latinæ, id
eſt, Grammaticis, credas, in mille munia
diſtrahitur: nunc enim ſubſtantivè indecli-
nabi-

nabile; nunc adjectivè indeclinabile accipiunt, & omnibus ferè caſibus jungi poſſe aſſeverant: quin etiam ſunt, qui *opus habeo*, pro *neceſſe eſt mihi*, dicant. Ego hæc omnia puto deliramenta: nam * nec *opus* ſumitur pro *neceſſe eſt*, nec aliud unquam ſignificat, quàm hoc nomen *opus operis*; ut, *opera noſtra*, *opera regis:* nam cum dicis; *libri ſunt mihi opus*, ſignificas, libros eſſe tibi omnia. Hiſpanè, *el todo:* cùm autem dicis; *opus eſt mihi libris*, dicis totum negotium eſt mihi in libris: ſic, *opus eſt facto*, id eſt, negotium & difficultas, ſive uſus eſt in facto. Sic Virgil. *Nunc viribus uſus*, id eſt, nunc eſt uſus, opus, negotium, & tota vis in viribus. Hoc melius intelligetur, ſi addas adjectivum. Horat. libro 1. carm. *Sunt quibus* † *unum opus eſt*, *intactæ Palladis urbem Carmine perpetuo celebrare*,

* *Nec opus ſumitur pro neceſſe*] Hinc Cicero diſtinguit Famil. I. 9. *Legem curiatam conſuli ferre opus eſſe, neceſſe non eſſe.*

† *Unum opus eſt*] Sic frequentiſſime Græci. Ael V. H. I. 26. *γυναῖκα ἄκρως σαλπίσαι, καὶ τοῦτο ἔργον ἔχειν ἄμα, καὶ τέχνην.* III. 14. *καὶ τὸ ἔργον αὐτοῖς αὐλεῖσθαί ἐστιν.* Cap. 18. *γεωργεῖν δὲ καὶ σπείρειν οὐδὲν αὐτοῖς ἔργον εἶναι.* In hiſce locis notat *quotidianum* alicujus hominis *opus*. Vide me ad III. 18. Epict. cap. 31. *μή τι οὖν τὸ σὸν ἔργον ἐστὶ τὸ ἀρχῆς τυχεῖν*, *num igitur tuum opus eſt conſequi imperium*, ſeu an id tibi unice agendum eſt, an in eo tibi omnia ſita?

„[pro, quidam habent hoc unum opus;
„ut celebrent.] Virgil. 6. Æneid. *Hoc o-
pus, hic labor eſt.* Cùm additur geniti-
vus, longè alia res eſt, quàm Gramma-
591 tici putant. Virgil. 10. Æneid. *Sed famam
extendere factis. Hoc virtutis opus,* „[id
„eſt, res eſt virtutis, hoc virtus efficiat
„oportet.] Ovid. epiſtol. Parid. *Teque mei
ſcires eſſe laboris opus,* „[pro, te eſſe* opus
„futuram, ſeu creaturam mei laborantis:]
idem; *Non minor eſt virtus, quàm quære-
re, parta tueri; Caſus ineſt illis, hic erit
artis opus,* id eſt, in hac parte totum eſt
negotium artis: „[niſi. *Opus artis* dicatur,
„pro Ars: ſicuti, *Res cibi*, pro, cibus:
„idem 1. Faſtor. *Hic qui nunc aperit per-
„cuſſi viſcera tauri, In ſacris nullum cul-
„ter habebat opus*; id eſt, Nullum opus,
„nullus uſus, cultri erat in ſacris. Idem
„igitur ſignificant. Nullum opus habet in
„ſacris culter, & nihil opus eſt cultro in
„ſacris; ubi, *cultro*, dativus eſt: ſicut
„etiam cum dico, *Opus habeo cultro*, vel
„*opus mihi eſt cultro*, opus ſcilicet, quod
„culter peragat.] Propert. lib. 2. eleg. 10.
Magni nunc erit oris opus, id eſt, negoti-
um & labor. † Græci dicunt, ἔργον εὑρεῖν:
Cice-

* *Opus futuram*] In qua ſcilicet meus labor verſetur.

† *Græci dicunt, ἔργον &c.*] Sic Aelianus Var. Hiſt. X. 12. ὥσπερ ἔργον ἐςὶν εὑρεῖν ἰχθὺν, ἄκανθαν μὴ ἔχοντα.

Cicero vertit, *difficile eſt invenire.* Sophocles in Ajace; ὀυδὲν ἔτι ἔργον ἐςὶν, id eſt, *nihil opus eſt.* „[Xenophon; ἔργον ἔχω τῦτο „σκοπεῖν, *Opus habeo providere, mihi opus „eſt providere, meum opus ſive officium eſt „providere, aut perpendere.*] Eſt igitur nomen *opus*, ſemper ſubſtantivum. Ovid. 4. de Pont. *Quodque alii opus eſt, hoc tibi luſus erit.* Vide *Opus*, in Ellipſi, & ibi Notas p. 697.

Volo, as, & volo, vis, * valdè diverſa videntur. Sed accipe M. Varronis verba ex lib. 5. ling. Latin. *Volo à voluntate dictum, & à volatu, quòd animus ita eſt, ut puncto* Volo. 592

* *Valde diverſa videntur*] Revera etiam valde diverſa ſunt, quicquid dicat Varro. Neque ſic tamen accedo Viris Doctis, qui diverſa quidem, ſed aliena prorſus, adferunt etyma. Immo miror tam aliena adferri, quum vera ſint in promptu & obvia. Quid enim? *Volo, volare* deſcendit non à *Vola*, quod ipſum potius eſt à *Volo*, nec ab *Ala*, nec à ποτῶ, quod præfert Voſſius, ſed omnino ab ἐλάω h. e. *agito, moveo,* ſicuti *Ala* volucrum ab *Ago*. Qui attenderunt derivationibus Latinæ linguæ ex Græca, norunt, ſecundum earum analogiam ἐλάω & *Volo* eſſe idem plane vocabulum, ſicut ἐμέω & *Vomo*, ἐλύω & *Volvo*. Nihil enim frequentius, quam ut V. præponatur vocabulis à Vocali incipientibus, & E mutetur in O. *Volo velle*, niſi malis à θέλω, θ in φ, ſicut hae in V tranſeunte, ut ſolent aliquando, multo item probabilius deduxerim ab antiquo ἕλω, unde Fut. ἑλῶ, Aor. εἷλον, *capio, eligo*, quam à βούλομαι, ut volunt Viri Eruditi Martinius & Voſſius.

temporis pervolet, quò volt: idem libro 8. *Fit enim ut rectus nonnunquam ſit ambiguus; ut in hoc verbo volo, quod id duo ſignificat; unum à voluntate, alterum à volando: itaque à volo intelligimus volare, & velle.* Hæc verba ſunt objectio contra Varronem, quorum reſponſio Varroniana deſideratur.

Puto. * *Puto, as,* propriè eſt *purum facere;* ut ait Varro. Hiſpan. *podar:* ideò antiqui *purum putum* appellabant; unde *diſputatio, computatio,* & *putator,* qui arbores puras facit. Ideò *ratio putari* dicitur, in qua ſumma fit pura: ſic is ſermo, in quo pura diſponuntur verba, ne ſit confuſus, atque ut diluceat, dicitur *diſputari.* Hæc ferè Varro. Hinc igitur apta eſt tranſlatio ad cogitationem, cùm in dubiis ſententiis amputamus ſuperflua, & unam ſeligimus, quam ſequamur.

Vas. *Vas vadis,* & *vas vaſis,* quantum differant; notum eſt. Sed *vas* pro ſponſore,
593 antiquitus erat, hic *vadis,* † à vadendo, id

* *Puto, as &c.*] Vide omnino Gellium VI. 5. de prima & analogica hujus verbi ſignificatione recte iſtic diſputantem.

† *A vadendo*] Haud dubie *vades* à *vadendo*, ſed non omnes, qui dabant vades, ruri habitabant. Ideo veriſimilius alii dicunt *Vades* appellatos, quoniam qui vades dabat, vadendi, h. e. abeundi habebat poteſtatem. Sed tamen etiam ſic *Vades*

Vades dicerentur, non quod ipſi vaderent, ſed quod alios vadere facerent. Quapropter cenſeam ego quidem *Vades* ſimpliciter dictos a vadendo in judicium, unde & *vadimonium* pro judicio, in certum diem ſtatuto, ſeu itione in judicium dicto die paſſim ponitur. Sic *Vadimonia conſtituta* dicuntur, quando certus dies, quo ſe pariter ſiſtant in judicio, conſtituitur, apud Cicer. de Seneƈt. c. 7. Hinc jam *res cæpit eſſe in vadimonium*, ut ait Cicero pro Quinctio, quando ad Prætorem & in jus eſt delata. Vide Ferratium lib. 1. ep. 2. At *vadimonia*, ſunt *dilata*, quando dies dictus prodicitur, & profertur. Famil. II. 8. *promiſſa* quando maxime Reus, ſed & Actor viciſſim reo, immo & Vades ipſi, promittunt itionem*, in jus dicto die. Gellius VII. 1. *Tum e militibus, qui in jure apud eum ſtabant, interrogavit quiſpiam ex more, in quem diem locumque vadimonium promitti juberet; Et Scipio, Per[illegible]die, inquit, ſeſe ſiſtan[illegible] in loco, Atque ita factum, Die tertio, in quem vadari juſſerat oppidum captum, eademque die in arce ejus oppidi jus dixit.* Ubi *Vadari* & *Vadimonium promittere* de iiſdem dicitur. Et illi qui promiſerunt, dicuntur dein *ſe ſiſtere*, non Reus tantum, ſed & Actor. Valerius Max. III. 7. 1. *Tribunal ſuum adeuntes, in ædem, quæ intra mœnia hoſtium erat, vadimonia in poſterum diem facere juſſit.* h. e. ſibi invicem condicere, & conſtituere pariter venturos ſe in jus dicto die & loco. Hinc apud Plautum Epid. V. 2. 19. *Ilicet, vadimonium mihi ultro hic facit*, h. e. ultro me vocat in jus, ultro mihi dicit diem. Sed & ipſi vades dicuntur *vadimonium promittere*, ut diſerte tradit Varro lib. V. de L. L. p. 59 *Vas appellatus, qui pro altero vadimonium promittebat.* Quem locum male interpolare voluit Goeſſus Animadv. ad Pilatum judicem §. 12. p. 71. quaſi *Vades* non poſſint dici *promittere vadimonium*, quum utique illi ſe obligent ad ſubeundum jus & judicium dicto die, ſi reus ſe non ſiſtat. Hinc apud Tacitum Ann. V. 8. *Neque aliud periclitantibus auxilii, quam in fra-*

Digitized by Google

id eſt, eundo: quia qui vades dabat, vadere ei in urbem erat neceſſe. Horat. Satyr. 1. *Ille datis vadibus, qui rure extractus in urbem eſt, Solos felices viventes clamat in urbe:* poſtea verò, ex *vadis* ſeu *vades*, factum eſt *vas*. At *vas* pro poculo, antiquè *vaſum* dicebatur: unde *vaſculum*, & *vaſa* in plurali. Nonius Marcel. in illo Ciceronis, lib. 3. Offic. *Vas factus eſt alter*, notat, *vas* poſitum pro, *vades*. Ac neſcio an alibi reperiatur *vas* in recto, pro ſponſore.

Fla-

fratrum conſtantia fuit, qui vades exſtitere h. e. ultro ſe obligarunt ad vadimonium obeundum pro fratribus, ſi hi non obirent ipſi, quod quid eſt aliud quam promittere vadimonium pro fratribus obeundum. Neque ſatis recte idem in Addendis ad h. l. phraſin hanc reſtringit ad ſolos reos. Rectius tamen, quam Salmaſius de Modo Uſur. pag. 696. ad ſolos Vades: quum Reus præcipue quidem, ſed tamen ſimul etiam Actor & Reus ſibi invicem, immo & Vades pro Reo, vadimonium promittant. Senſus autem Horatiani loci eſt; ille, qui ad vadimonium conſtituendum coactus fuit venire in urbem, & datis tunc vadibus redit rus, clamat &c. Nam qui vades dare non poterat, compingebatur in carcerem, Vide Livium XXV. 4. *Vaſa* deduxerim à Gr. πάω, unde & *paſco*. Nam etſi alterius quoque generis vaſa erant, quod ait Voſſius, tamen prima haud dubie & potiſſima apud antiquos fuere eduliorum vaſa. Jam à potiori fieri ſolitas denominationes, etiam vulgo notum. *Vaſum* autem pro *vas* dixiſſe Veteres, vel ex Plauto conſtare poteſt. Truc[illegible]. 1. 33. *Aut aliquod vaſum argenteum; aut vaſum aënum aliquod.* Vide Voſſium de Analog. II. 20.

Digitized by Google

Flamen, maſculinè ſacerdotem ſignificat, & naturaliter flatum ventorum: ſed pro flatu an in recto reperiatur, dubito; in plurali tritum eſt *flamina*; & aliquando in ſexto caſu ſingulari *flamine*. Citatur in recto ſingulari ex Arato Ciceronis; *Inferior paulò eſt Aries, & flamen ad Auſtri Inclinatior*; ſed legendum eſt, *flamina ab Auſtri*. * Quid ſi potius *hic flammen*, pro ſacerdote, ſcribendum ſit, duplici *m*; nam, ut Dionyſius Halicarn. ait, dicitur, à *flammeo*, id eſt, linteo rubro; non à *filamine*, ut ajunt Grammatici. Flamen. 594

Pecus, *udis*, & *pecus*, *oris*, ſic diſtinguunt Grammatici; *Una ſola pecus inficit omne pecus:* ipſi magis ad pecudes ablegandi. Soſipater Chariſius lib. 1. *Alia autem, quamvis plurali numero per omnes caſus declinentur, nominativum tamen ſingularem,* Pecus.

* *Quid ſi potius hic Flammen*] Vera eſt omnino etymologia Dionyſii Halic. Nam dicti *Flamines*, non à *filo lanæ*, ut ineptiunt ipſi Veteres, ſed à *flammeo* h. e. velamento, quod geſtabant in capite flammei coloris, ut exprimerent colorem fulguris. Nam præcipuus *Flamen*, & abſolute ita dictus, erat Dialis, h. e. Jovis, cujus quaſi proprium eſt fulgur. Hinc Feſtus *Flameo veſtimento Flaminica utebatur, id eſt, Dialis uxor, & ſacerdos Jovis, cui telum fulminis eodem erat colore.* Nec tamen propterea opus, ut ſcribamus *Flammen*, quoniam antiquiſſimi non geminarunt literas, & proinde ſcripſerunt etiam *flama* pro *flamma*.

Digitized by Google

vocativumque non habent; ut, dapes, preces, proceres, pecudes, fruges, fauces, vices, &c. Itaque aut caret recto, quod ait Chariſius, aut rectum erit, *hæ pecudes*, is. „[Cæſar tamen in Auguralibus „dixit; *ſi ſincera pecus erat.*]

Appello. *Appello as*, *&* *appello is*, apud antiquos * non differebant: † nam *appellare* erat idem

* *Non differebant*] Dubitem ſane. Nec abſurde meâ ſententiâ Becmannus ſimplex illud, unde *Appellare*, *Compellare*, *Interpellare*, deduxit ad Hebr. פלל *oravit.* Certe *appellare ad majorem poteſtatem*, *ad Tribunos*, alienum prorſus eſt ab uſu linguæ Latinæ: quo dicitur quidem *provocare ad populum*, ſed *Appellare populum*, & maxime *Tribunos*, ſine præpoſitione, h. e. implorare fidem populi, vel Tribunorum. Immo neque in aliis hujus Verbi ſignificationibus præpoſitionem reperies unquam, ut arbitror, additam. Excipio tamen ICtos. Nam in Pandectis jam ſæpe reperias *appellare ad aliquem* pro provocare; ſed & iſtic etiam *Provocare majorem judicem* dicitur, pro ad judicem, quæ pariter ab Uſu linguæ Latinæ Tulliano ævo ſunt aliena prorſus.

† *Nam appellare erat &c.*] Etiam hoc ſine dubio falſum. Licet ex Nonio Marcello ſit hauſtum. Ille enim cap. 4. *Appellare eſt Applicare. Afranius Excepto. Abi tu, appellant huc ad molem noſtram naviculam. Lucillius, id dant operam, ut quamprimum appellant.* Sed vel legendum iſtic *Appellere*, ut edidit Had. Junius, vel, erravit ipſe Nonius, ut cenſuit Merceruş, quia Mſti habent *Appellare*. Certe exempla, quæ ſubjecit Nonins, manifeſte ſunt Verbi *Appellere*. Quod quum tam liquidum ſit, ut vix poſſum mihi perſuadere, erraſſe in eo Nonium, & ideo etiam contra MStos, Junii emendationem ſequi malim.

Digitized by Google

dem quod *applicare*; ut, *appellare ad molem naviculam.* Poſteà factum eſt, ut pro *imponere nomen* ſit paululum immutatum, ut, *appellatus Aphricanus*, ex Nonio. Et *appellare ſenatum*, *appellare conſules*, quaſi 595 appellare ad majorem poteſtatem videri dictum poteſt: nam dicitur etiam, *appellare Tribunos*, & *appellare ad Tribunos.*

Poſis, ut aliquid quoque de Græcis attingamus, varia videtur ſignificare: nam pro *potione* ſive *hauſtu* ſæpiſſimè accipitur, & non rarò pro *marito*. * Sed à potione ad maritum fit elegans tranſlatio: nam quemadmodum terra potioni ſive aquæ miſta, arborum & ſeminum redditur fœcunda generatrix: ita fœminæ miſtus vir, procreandorum liberorum eſſe cauſa intelligitur. Hanc Græcam vocem Virgilium habuiſſe ante oculos crediderim, cùm 2. Georgic. hæc ſcripſit; *Vere tument terræ, & genitalia ſemina poſcunt; Tum pater omnipotens* Poſis.

 fæ-

* *Sed a potione ad maritum &c.*] Id vero videtur mihi longe nimis petitum. Crediderim πόσις, quando Maritum notat, fuiſſe vocabulum, quo per blanditias feminæ ſuos maritos appellabant; & ejuſdem eſſe originis, cujus πόσθη, quod membrum virile notat. Et niſi repugnaret quantitas prioris ſyllabæ, *Puſus*, & *Puſio*, hinc itidem derivata putarem apud Latinos. Ceterum πόσις & πόσθη, formaverim à πέος, quod erat virile membrum.

fœcundis imbribus æther Conjugis in gremium lætæ deſcendit, & omnes Magnus alit, magno commiſtus corpore, fœtus. Huc refer illud Juvenalis Satyr. 10. *Quot longa viros exſorbeat uno Maura die.* Et illud Virgil. Æneid. 3. &c.

Cœlum. *Cælum*, pro mundo, & inſtrumento cælandi dicunt accipi; ſed manifeſto errore. Nam *cœlum* pro mundo, ſeu æthere, cum œ debet ſcribi; quicquid dicat Aldus, & alii multi. A Græco enim Κοῖλον, id eſt, concavum, deducitur. Et id videntur verba Varronis, licet corrupta, ſentire, quæ ſic legit & emendavit Joſeph. Scalig. *Quare à cavo cavea, & caulæ, & convallis, cavata vallis, & cavædium; ut cavum ſit ortum, unde omnia apud Heſiodum, à caho; a cavo cœlum.* Hinc locum Plinii reſtituo lib. 2. cap. 4. *Cœlum quidem haud dubiè cavati argumento diximus, ut interpretatur M. Varro.* Legitur, *cœlati*, * pro quo ſuppoſui, *cavati*. Sed nemo eſt jam medio-
596 cri-

† *Pro quo ſuppoſui Cavati*] Immo nihil mutandum in Plinio. Nam is omnino in ea fuit ſententia, in qua & Aelium Gallum fuiſſe tradit Varro, *cælum* dici quaſi *cælatum* à *cælando*. Patet id ex eo, quod addit Plinius, cælum eſſe *diſcriptum in XII. animalium effigies.* Interim parum ille accuratus in eo eſt, quod Varronem ipſum ſic ait *interpretari cælum*, cum is id dicat ex ſententia Aelii, eamque poſthabeat alteri, quæ

Digitized by Google

criter eruditus, qui pro mundo non ſcribat *cœlum* cum œ, pro inſtrumento *cælum* cum æ. Vide infra Antiphraſ. 9.

Mundus, varia videtur ſignificare: nam pro cœlo ipſo accipitur, ut ſæpè apud Ciceronem, & Plinium: & adjectivè ſumitur; ut *mundus victus*, *munda veſtis:* & pro ornatu muliebri; ut, *mundus virginalis.* At verò mihi ſubtilius rimanti, ſemper adjectivum nomen eſt: * nam ſi etymon ſcru- Mundus.

quæ *cælum* à *cavo* vel *chao* deducit. Hujuſmodi porro ἁμαρτήματα μνημονικὰ etiam ipſis Veteribus accidiſſe, quamplurimis exemplis declaravi in *Animadverſionibus* meis *Hiſtoricis*, inprimis Capite IX. Ceterum recte Varro, niſi quod tamen proxime *Cælum* à Gr. κοῖλον. Hoc vero à χάος vel Κόος. Unde & Feſtus monet cœlum à Poetis etiam dici *Cohum*, idque venire à *Chaos*. *Cælum* autem & *Cælare* ſine dubio eſt à *Cædere*, ut voluit etiam Voſſius in Etymol. ſicuti ab *Ancidere* & *Incidere* ſunt *Ancilia*, & *Incilia*.

* *Nam ſi etymon ſcruteris &c.*] Certe ſi ex Lingua Latina hujus vocabuli, quæcunque tandem genuina ſeu primitiva ejus ſit ſignificatio, etymon eſt petendum, nihil mihi probabalius occurrit, quam à *Movendo* dici *Moundus* & dein *Mundus*, ſicut à *jocando jocundus* & dein *jucundus*. Atque ita *Mundus* primitiva ſignificatione deſignaret univerſi hujus compagem, quæ in continuo eſt motu. Hinc vero deinceps, quia quicquid eſt in rerum natura, in mundo eſt, orta foret locutio, ut aliquid *in mundo nobis eſſe* dicatur, quod nobis imminet, quod noſtra cauſa jam quaſi natum eſt, vel etiam ſimpliciter, quod habemus. Plaut. Epid. V. 1. 12. *Cuilibertas in mundo ſita eſt*, h. e. jam quaſi nata eſt, & ideo brevi even-

Digitized by Google

eventura. Hoc modo exponi poſſent iſta quoque loca Plauti, quæ adfert mox Auctor. Jam porro *Mundus muliebris* pro inſtrumento proprio mulieribus, quod illis quodammodo proprie ad cultum corporis aptum natum conceditur, & quod proinde habent in ſua poteſtate & ditione, dici eadem ratione potuiſſet. Denique ſic exculta mulier vocari ἀναλογικῶς poſſet *Munda*, & inde etiam homo purus, excultus, *Mundus*. Sed tamen, quia & ego cum veteribus pleriſque prorſus ſentio, Univerſum hoc ab Latinis dici *Mundum* ob naturalem ejus decorem, ad exemplum Græcorum, qui & inde κόσμον eum appellarunt: naturalis autem decor proprie deſignetur vocabulo Adjectivo *Mundus*, unde etiam in *mundo muliebri* ponuntur a ICtis, non aurum, argentum, & ejuſmodi exteriora ornamenta, ſed quæ proprie pertinent ad corpus nativo & puro decore ac nitore excolendum, Veluti unguenta, lavationes &c. idcirco aliunde potius & ego hujus vocabuli, ſi non originem, certe ſignificationem primam peterem. Nempe ut *Mundus* Adjectivum proprie ſignificet nativum cujuſque rei decorem, nitorem, ſplendorem, ac derivetur à *Movendo*, quia ille nitor redditur cuique rei abſterſione aut alio quovis majore motu, quum ſqualor & illuvies contrahatur ex ſitu & quiete. Quod ſi aliam velis originem, haud abſurdum ſane mihi viſum, quod inter alia refert Martinius. *Mundus* dici quaſi *aqua adſperſus*, & ſic purificatus, à Chald. נדא, unde paſſivum in Hophal formari poſſet *Muddè* pro *Munde*. Jam iſtius phraſeos, qua *aliquid in mundo alicui eſſe* dicitur, hic item ea eſſe poteſt ratio & analogia, quam ſuperius attuli, petenda ſcilicet à *mundo*, quum pro hoc univerſo, quod omnia nata comprehendit, ponitur; vel etiam à *mundo muliebri*, quo proprie notatur omne inſtrumentum, ad purificandum & excolendum muliebre corpus pertinens, quod mulieres quaſi proprie poſſident, utpote maxime inſerviens nativæ corporis formæ excolendæ, unde idcirco & aliis hominibus *in mundo eſſe* dicatur,

quod

Digitized by Google

ſcruteris, à *movendo* dicitur, teſtibus Feſto, & D. Iſidoro. Feſti Pompeji verba hæc ſunt; *Mundus etiam dicitur ornatus muliebris, quia non alius eſt, quàm quod moveri poteſt.* Iſidorus ſic; *Mundus à movendo, vel à motu quod in ſempiterno motu ſit: eſt enim propriè cœlum ipſum, cujus elementis nulla eſt conceſſa requies.* Hæc illi. Hunc, quia Græci ob ornatu dixere *κόσμον*, Latini per tranſlationem ad munditiam ſignificandam deflexere: ſemper tamen adjectivè, 598
ut, *munda domus.* Quum ergo dicis, *Mundus muliebris*, ſubintellige *ornatus*, vel *cultus.* Lucretius lib. 4.

Nam facit ipſa ſuis interdum fœmina factis,
Morigeriſque modis, & mundo corporis cultu.

Livius lib. 8. ab urb. *Mundior juſto cultus.* Cic. 2. Natur. Deor. *Admirabilis cœli ornatus.* Virgil. *Omnis ornatus virginis*, id eſt, mundus: nam & pro muliebri ornatu *mundus* aptè dicetur *à movendo:* nam,

quod eſt in ipſorum inſtrumento proprio. Prior tamen ratio mihi potior videtur. *Mundum ruſticum* pro inſtrumentis rei ruſticæ, quem mox ex Gulielmio adfert Auctor, non agnoſcunt optimæ & hodiernæ Plauti edd. Legitur enim in Mercat. I. 1. 63. *Multo opere immundo ruſtico ſe exercitum.* Longe id quidem rectius, quam ut citat Gulielmius.

nam, ut inquit Feſtus, non alius eſt, quàm quod moveri poteſt. Eſt igitur arcula muliebris mobilis, ubi aurum & munditiæ reconduntur. Janus Gulielmius libro 3. cap. 13. Veriſim. ſic ait; *In Apuleji lib. 6. priore ſic legitur*; Erant & falces, & opere meſſorio, modus omnis. ſed cuncta paſſim jacentia, & incuria confuſa: *lego, & operæ meſſoriæ mundus omnis: Mundus enim, non muliebris tantum ornatus, ſed cujuſvis rei prompta & parata copia eſt: unde vulgatum loquendi genus*; In mundo eſſe, *de eo, quod in promptu, & domi ad manum eſt, nec quærendum foris. Ita Plautus*, Mundum ruſticum, *dixit, pro hiſdem rei ruſticæ inſtrumentis: Mercatore*, Multopere in mundo ruſtico ſe exercitum. Hæc ille. Locus autem Plauti eſt in Aſin. act. 2. ſc. 1. ſic; *Certè herclè ego quantum ex augurio auſpicii intelligo, Aut mihi in mundo ſunt virgæ, aut atrienſi Saureæ.* Idem Caſin. ſcen. Stultitia; *Cui quod amet, in mundo ſiet*, id eſt paratum, & ad manum. Et quamvis
599 uſus obtinuit, ut *Mundus, a, um*, & *mundior* & *mundulus*, pro terſo, puro, polito accipiatur: unde *mundities*, vel *munditia*: non tamen aptè ducas inde verbum *Mundo, as, mundare* nec *mundatus, a, um.* Nam locus Plinii lib. 15. cap. 6. corrigendus, & legendus ſic eſt; *Ob id crebrius vaſa mutan-*

tanda, * non *mundanda*, ex Catone, & ex antiquis codicibus. „[Columella tamen „*Emundandi* verbo utitur libro 3. cap. 15. „Et Juvenal. Satyra 14. *Semodio ſcobis* „*hæc emundat ſervulus uno*]

Res, multa videtur ſignificare: unde Auſonius in monoſyllabis quærit; *Imperium, litem, venerem, cur una notet res?* Reſpondeo, *Res*, *negotium*, & apud Græcos, χρῆμα, πρᾶγμα, eſſe nomina, quæ vocant Dialectici *tranſcendentia*, quibus omnia ſubjiciantur: ſed tamen ſignificati variatio ex adjunctis dependet. Pro imperio ſumpſit Virgilius in illo; *Poſtquam res Aſiæ*, &c. Pro lite Horat. l. 1. Sat. *Dubius ſum quid faciam, tene relinquam, an rem.* Pro Venere paſſim apud Comicos; ut Terent. *Poſtquam ſenſit me tecum rem habere.* Sumitur & pro multis aliis rebus, ſed eadem eſt ſignificatio. Re.

Sed jam aliqua de *particulis*, quas *indeclinabiles* vocant, addamus; nec de omnibus, ſed quæ præcipuæ videantur.

Cum

* *Non Mundanda*] Sic tamen editur ſine ulla lectionis varietate. Immo videtur id non modo non reſpuere, ſed & velle ſenſus loci. *Emundare*, ſi non ipſum *Mundare*, adhibuit, quoque Ulpianus l. 25. §. 10. Dig. *de auro, argento*: *Mulieres*, inquit, *quæ ſe emundaverint lotæ in balneo.* Poſſet videri non abſurde, ut arbitror, illud E. ortum ex repetitione ultimæ

Cum. † *Cum*, præpoſitio, & adverbium tempo-
605 ris, dicitur; ſed magno cum errore. Nam cum tempus ſignificatur, non *cum*, ſed *quum*, aut *qum*, debet ſcribi: antiquitus ſemper *Quom*. Hæc Victorinus de orthographia.

Ut, *Ut* dicunt accipi pro *Quamvis*, ſed id imperite docetur: nam *Ut* ſemper & ubique ſimilitudinis eſt particula, ut oſtendemus. Quum videtur accipi pro *quamvis*, deeſt *eſto*, *fac*, *da*. Ovid. *Protinus ut redeas, facta videbor anus*: id eſt, * fac ut, eſto ut protinus venias. Cicero 2. Finib. *Eſto fecerit*,

mæ literæ in proximo ſuperiore vocabulo. *Commundare* dixit Obſequens cap. 115.

† *Cum præpoſitio &c.*] *Cum* præpoſitio videtur eſſe à Græco *σὺν*, & utrumque ab Hebr. עם. Nam ע Hebræorum ſolet mutari in graviorem aſpirationem, vel in X, Γ, aut denique K. Illa autem aſpiratio ſæpe porro tranſit in ſibilantem literam. Sic à עלה *aſcendit*, deduxerim *ἅλλομαι*, & *Salio*: à עורב *corvus*, a עור *corium*. Similiter itaque à עם Græci *σὺν*, Latini dixerint *Cum* vel *Con*. At τοῦ *Quum* adverbii, ut &, quod ei reſpondet, *Tum*, eadem prorſus eſt origo, quæ τοῦ *Quam* & *Tam*. Etenim Accuſativi ſunt ex Græco formati, ſicuti illi ab ἣν & τὴν, ſic hi ab ὃν & τὸν. Unde & olim dixere *Quom* & *Tom*, atque etiamnum dicimus *Quoniam*, pro *Quon* ſeu *Quom jam*. Dicitur ergo *Quum* per Græcæ præpoſitionis Ellipſin, etiam Latinis frequentem, pro καθ' ὃν, *Tum* pro κατὰ τὸν, Scil. χρόνον. Vide ſupra III. 14. pag. 532.

* *Fac ut, eſto ut*] Vel plenius, Fac ita, ut eſto ita, ut redeas protinus.

Digitized by Google

cerit, ſi ita vis, id eſt, eſto ut fecerit. Horat. Satyr. 6. lib. 1. *Namque eſto, populus Lævino mallet honorem, Quam Decio mandare.* Quinctil. lib. 12. cap. 1. *Da nunc ut crimine manifeſto prematur dux bonus.*

„[*Ut*, accipi dicunt pro *Poſtquam*. Sed „falli eos, neque *Ut* aliud quam ſimilitu- „dinem ſignificare, * vel hic Lucretii lo- „cus lib. 3. planum facit; *Tu quidem ut* „*es leto ſopitus, ſic eris ævi Quod supereſt* „*cunctis privatu doloribus ægris.* Et hic „Livii 21. *Saguntini ut à præliis quietem* „*hubuerunt per aliquos dies, ita non nocte,* „*non die umquam ceſſaverunt ab opere.*] Ut. 601

† *Ut* dicunt accipi pro *Utinam*. Terentius, Adelph. *Ut Syre te magnus perdat Iupiter.* Catullus in Coma; *Iupiter, ut Chalybum omne genus pereat.* Horatius 2. Sermon. *Iupiter, ut pereat poſitum rubigine ferrum.* Sed in his, & aliis quis non videt Ut.

 de-

* *Vel hic Lucretii &c.*] Adde Pom. Melam. I. 4. *Ut inde procedit, ita pergit ad Oceanum.* cap. 18. *Et ut lux appropinquat, ita ignes coire videntur.* Sall. Jug. 81. *Poſt uti quiſque opulentiſſimus videatur, ita Romanis hoſtem fore.* Vide & Sciopp. in Auct. Mariangeli Epiſt. VI. pag. 49. 50.

† *Ut dicunt accipi pro Utinam*] Vide & ſupra I. 13. p. 105. & III. 13. p. 523. & hoc lib. cap. 5. pag. 746. 747. Eadem autem eſt ratio Syntaxeos & Ellipſeos ſive *Utinam* ſive *Ut* dicas eo ſenſu.

Digitized by Google

deeſſe, *oro, precor, quaſo*? Ut in illo Livii libro 1. *Iupiter pater, ſi eſt fas hunc Numam Pompilium regnare, ut tua ſigna nobis certa, ac clara ſint.* Terent. Andr. *Deos quaſo, ut ſit ſuperſtes.* Cicero 2. Catil. *Deos immortales precari, venerari, atque implorare debemus, ut urbem defendant.*

Metue ut. *Ut*, dicunt negare poſt verba timoris; quod monſtrum ita vulgare eſt, ut doctis etiam impoſuerit: nam Lambinus, in illo Horat. lib. 1. Satyr. 3. *Nam ut ferula cadas meritum majora ſubire verbera, non vereor,* fruſtra ſudat, & nihil explicat: nec intelligit, *Ut* ſignificare *quemadmodum,* vel *quomodo*, ut ſi dicas; *Literas ad te miſi, vereor ut reddantur.* Et poſt verba timoris ſolere apponi has particulas, *quemadmodum*, vel *quomodo*, in ſignificatione *Ut*, tritum eſt, & pervulgatum. Cic. lib. 11. epiſt. 10. *Timeo, quemadmodum hac explicari poſſint:* idem pro Milone: *Eſſet vero timendum, quonam modo id ferret civitas?* & libro 4. ad Heren. *Tametſi vereor, quomodo accepturi ſitis.* Et cum aliis verbis: Idem pro Roſc. *Poſtulatio brevis, & quomodo mihi perſuadeo, aliquanto aquior:* idem pro Quint. *Quem, quomodo nunc intendit, ne vivum quidem tunc putabant:* idem Attic. *Nam, quomodo nunc eſt, pedem ubi ponat in ſuo non habet,* id eſt,

eſt, ut nunc eſt. Qui docent, *Ut*, negare poſt verba timoris, quid dicent, * ſi 602
poſt *Ut*, ſequatur negatio? Cic. pro Mar-

* *Si poſt Ut ſequatur &c.*] Cum Auctor heic pugnet pro analogia ſignificationum, idque agat, ut tollat ex L. Latina naturalem Verborum & Phraſeon ambiguitatem ac ſignificationum confuſionem, non video, qui affirmare poſſit eandem per omnia phraſin, *Vereor ut*, ſine ulla differentiæ nota, modo prorſus affirmare, modo prorſus negare. Nec etiam video, quomodo regula, quam mox explicandæ huic phraſi adfert, his locis ita expoſitis conveniat. Nam ſi *cum timemus fugienda, dicimus Timeo ne, ſi vero, cum cupita & optata, dicimus Timeo ut*, cupitum proinde & optatum fuiſſe debuiſſet Ciceroni, pro Marcello dicenti, *non perinde intelligi, atque ipſe ſentiat*: & ad Atticum ſcribenti, *Pompejum non habere firmum exercitum.* Et ſimiliter in reliquis tum ipſius, tum aliorum locis. At vero plane contrarium volunt tum Cicero, tum reliqui. Quapropter vix dubito, corrupta eſſe iſthæc loca, quæ videntur Auctoris noſtri ſententiam à communi & conſtanti ceteroquin uſu ſecedentem juvare, facili librariis lapſu inter *Ut* & *Ne*. Certe in Orat. pro Marcello cap. 4. aliter legit jam olim Aſconius, ut heic in margine notatur, & jam dudum monitum fuit à Manutio ad Cicer. Famil. II. 1. quem omnino iſtic vide. Nam locum Tuſcul. II. 20. item ille ſine negativa *Non* ibidem citat. prout etiam Cl. Gronovius in antiquis reperit edd. ante Gebhardum. Porro ad Attic. VII. 12. in optimis edd. ſine ulla varietate lectionis comparet *Vereor ne*. Locus Ciceronis de Legibus alienus omnino ab hac re eſt, ſiquidem iſtic *Ut* nihil pertinet ad *Vereor*, ſed pendet à *Committere.* In Quinctiliano item non dubitem *Non* eſſe ſuperfluum, & à mala manu. In Cæſare equidem cum Manutio vel legerim, *ne hoſtium impetum*, quod confirmat Ciacconii codex, eo ſimul teſtante, &, li-

cet

Digitized by Google

cet temere, refragatæ; vel deleverim *Non*, ut faciendum cenſet Lambinus ad Horat. Sat. I. 3. auctoritate, ut ait, MStorum. In Plauto omnes, quas vidi, Edd. exhibent. *Metuo, ut hodie poſſiem emolirier.* Sequitur tamen Sanctium Scioppius in Auctario Mariangeli Ep. VI. allatis iiſdem locis, niſi quod addit Horat. Sat. I. 3. *Nam ut ferula cædas meritum majora ſubire Verbera, non vereor.* Sed quæ verba hoc ſenſu ſunt accipienda, ut dicant: Horatium, poſt quam monuerat Stoicum, ne graviores pœnas infligeret illi, qui eſſet meritus leviores, ſubjungere: Quod vero ad illud attinet, ut Stoicus minore & leviore pœna puniret eum, qui majore erat dignus, id negotium, vel in eo negotio nihil ego, inquit, vereor, cum de tua ſententia, ſeu te id non facturum, mihi ſatis conſtet. Id videtur voluiſſe etiam Lambinus quem ad hunc locum velim videas. Addit Scioppius etiam in aliis Verbis ſimile quid uſuvenire: nam eodem ſenſu dici, *Cave ut credas*, & *Cave ne credas*; *Vetas ut fleam*, & *Vetas ne fleam.* Ego vero poſterioris Verbi iſtum uſum, & ſpeciatim affirmantem iſtam locutionem nuſquam reperi. Prioris diverſa omnino ſunt, *Caveo ut*, & *Caveo ne*, Scilicet ſicuti *Vereor ut*, vel *ne*, *aliquid fiat*, ſignificat in metu ſum propterea, ſeu in metu ſum, quia volo & cupio, ut, vel ne, id fiat; ſic *Caveo ut*, vel *ne*, *id fiat*, notat in cura & ſollicitudine hæreo, propterea ut, vel ne. &c. Cic. de Offic. III. 39. *Tertium eſt, ut caveamus, ut ea, quæ pertinent ad liberalem ſpeciem & dignitatem, moderanda ſint*: h. e. ut curam adhibeamus, quo id fiat. In Piſon. cap. 12. *Caverat enim ille ſibi ſororius adulter, ut ſi tibi provinciam dediſſet, omnium ſuorum ſcelerum adjutorem te præberes:* h. e. diligenter & ſollicite ſibi providerat & pactus fuerat, ut &c. Liv. XXIV. 2. *Optimum viſum eſt, ad Hannibalem mitti legatos, caverique ab eo, ut Croto receptus Bruttiorum eſſet.* h. e. caveri & data fide provideri Brutiis ab eo, ut Croto ſi caperetur eſſet Bruttiorum. Plautus Bacchid. I, 1, 8. *Orat, ut aliquem reperiam, qui caveat ſibi ab iſto milite, ut ſe revehat domum.*

Id

Id huic caveas, amabo te PI. *Quid iſti caveam?* BA. *ut revehatur domum.* Et ita paſſim in Teſtamentis & Decretis *Cautum* dicitur, *ut*, vel *ne*, hoc aut aliud fiat, h. e. ſollicite curatum & præceptum. *Cavere ne*, in vulgari uſu tam frequens eſt, ut etiam illud *ne* per Ellipſin aliquando omittatur. Salluſt. Catil. 58. *Cavete, inulti animam amittatis.* Ceterum illa vis vocularum UT & NE, rem deſideratam aut non deſideratam ſignificantium occurrit etiam poſt verba ſignificationis propinquæ verbis *metuendi.* ſic Plaut. Aſin. II, 3, 8. *Haud periculum eſt, cardines ne foribus effringantur, ſi iſtoc exemplo tu omnibus reſpondebis.* Quorum idem eſt ſenſus, ac ſi diceretur, *haud metuendum eſt* Nam *ne* eodem hic ponitur modo, quo poſt verba *metuendi.* Res enim erat minime deſiderata, *foribus cardines effringi.* Pſeudol. I, 3. 55 *Non periculum eſt, ne quid recte monſtres.* Quæ peſſime leguntur etiam in optimis edd. per interrogationem. Senſus enim eſt abſolutus, non opus eſt, ut quis me tu[illegible] ne tu, Leno bene quid ſuadeas, quum bene quid ſuadere nec ſoleas nec poſſis. Sic Cicero Famil. XV. 1 *Ut ſummum periculum ſit, ne amittendæ ſint omnes hæ provinciæ.* pro Sulla cap. 13. *Si periculum eſſe putaſſet, ne ulli unquam indicarent.* Nepos Alcib. 8. *Periculum eſt, ne immodeſtia militum noſtrorum occaſio detur Lyſandro noſtri opprimendi exercitus.* Tacitus Hiſtor II, 23. *Diffiſus paucitati cohortium, ne obſidium longius parum tolerarent*, h. e. metuens, ne tam paucæ cohortes parum tolerarent longius obſidium. Salluſtius, lib. 2. Hiſt. in oratione Macri Licinii, *An dubium habetis, ne officere quid vobis uno animo pergentibus poſſit?* pro *An metuitis.* Notabile etiam eſt quod apud Cicer. Famil II, 19. duplex *ne* occurrit poſt *vereor*, hoc modo: *Verebar, ne id ita caderet (quod etiam nunc vereor) ne, antequam tu in provinciam veniſſes, ego de provincia decederem.* Ubi poſterius *ne* eodem ſenſu ponitur, quo prius, & ac ſi proxime a verbo *Verebar* penderet, ac illud totum, *ne id ita caderet*, abeſſet. At quum illud adſit, interjectumque

Digitized by Google

603 cel. *Vereor, ut hoc quod dicam, non perinde intelligi auditu poſſit, atque ego ipſe cogitans ſentio.* Quem locum quia conatur pervertere Lambinus, alios adjungam. Cic. 2. de leg. *Quocirca vereor committere, ut non bene proviſa principia ponantur:* idem 2. Tuſc. cap. 20. *Et tamen veremur, ut hoc quod à tam multis, & tot locis præferatur, natura non patiatur:* idem Attic. lib. 7. ep. 12. *Si manet, vereor ut exercitum firmum habere non poſſit.* Quinctil. lib. 8. cap. 3. *Oppido, quo ſunt uſi paulum tempore noſtro ſuperiores, vereor ut non jam ferat quiſquam.* Cæſar lib. 5. Gall. cap. 47. *Veritus, ſi ex hybernis fuga ſimilem profectionem feciſſet, ut hoſtium impetum ſuſtinere non poſſet.* Quem locum pervertere conatur Aldus, à Grammaticis deceptus. Plautus Bacch. 4. 5. *Metuo, ut hodie ne poſſim emolirier.*
604 *Ne*, pro non dicebant antiqui, ut ſæpe Terentius. In omnibus his locis, imò & ſemper, particula *Ut*, accipitur pro *quomodo*, vel *quemadmodum*, ut cùm dicimus; *Oro te ut perficias*, id eſt, ita te oro, ut perficias. Hoc for-

Ipſe tamen Aſconius in Divin. ita legit, ut Lambinus conjecit.

ſit inter *verebar* & poſterius *ne*, atque hoc *Ne* cum ſeqq. pertinere videatur ad illa, *Ne ID ITA caderet*, idcirco malim pene, *ut antequam* &c. Niſi putemus, Ciceronem dixiſſe iterum *Ne*, quia proxime ſequitur parentheſin, cujus ultimum eſt verbum *Vereor.*

ſortaſſe durum videbitur iis, qui Latinam linguam ignorant, & aliter ſunt imbuti; nos tamen hæc latiùs alibi diſputavimus.

Ne, poſt verba timoris, inculcant iſti, mutare ſignificationem. Quid hi dicent mihi, ſi poſt *Ne*, ſequatur alia negatio? Cicero Attic. lib. 9. *Sed timeo ne non impetrem:* ibid. lib. 5. *Unum vereor, ne ſenatus propter urbanarum rerum metum, Pompejum nolit dimittere:* ibid. lib. 14. *Vereor ne nihil habuerit:* idem lib. 10. Famil. *Non enim vereor ne non ſcribendo te expleam:* ibid. lib. 6. *Quibus literis intellexi, te vereri, ne ſuperiores mihi redditæ non eſſent.* Sed in his, & ſimilibus, *Ne non*, eſt *Ut*, vel *quomodo*, vel *quemadmodum*. Terent. Adelph. *Metuiſti, ne non tibi iſtud fœneraret.* Martial. lib. 5. cap. 98. *Numquid Galla times, ne tibi non placeam?* Harum verò particularum uſum ſic explico: ſi timemus fugienda, dicemus, *timeo ne*; ſi verò cupita, & optata, dicimus, *timeo ut*, vel, *ne non*; ut, timeo ne pater veniat; quia nolo patrem venire: timeo ut pater veniat; quia illum venire deſidero. Sic loquuntur qui Latinè ſciunt. Itaque *Ne* ſemper prohibet, dum longa eſt; ut, *ne facias*, *ne dixeris*; * ſi verò poſtponatur Ne.

* *Si vero poſtponatur &c.*] Non ſemper in eo interrogan-

tur & brevietur, alia vox erit, non eadem; ut, *crediſne? dubitaſne? Næ* verò cum diphthongo, Græca vox eſt, & ſignificat *certè*.

Vel. 605 *Vel*, in varias ſignificationes diſtrahitur. Virgil. *Vel Priamo miſeranda manus.* Donatus accipit pro *etiam*. Budæus in commentariis, pro *nam:* alii pro *ſaltem*. Ego dico, deeſſe alterum *vel:* nam hæc particula ſola poni non poteſt. Terent. Eunuch. *Hanc tu mihi vel vi, vel clàm, vel precariò fac tradas:* tolle hinc duo *vel*, & videbitur alia ſignificatio. Cicero Q. Fratri; *Sunt iſta quidem vel magna, vel potius maxima:* tolle ſecundum membrum. Terent. Phorm. *Sumeret vel fœnore, vel alio modo.* Perſius; *Vel duo, vel nemo.* Sed hæc ſatis erunt ad reliqua, quæ multa ſuperſunt, intelligenda „[Vide ſupra Cap. 7. „Voculas *Neque* & *Vel.*]

QUUM

gandi aut quærendi uſu poſtponitur. Plautus prol. Aulul. v. 39. *Inſpicere vult, ne ſurreptum ſit*, pro *ſurreptumne*. Caſina V, 2, 26 *Quæro, ne gladium habeat.* Huc refero ferme etiam illa, Cic. Famil. IV. 9 *Caput illud eſt, ut ſi iſta vita tibi commodior eſſe videatur, cogitandum tamen ſit, ne tutior non ſit.* h. e. an ſit non tam tuta, quam altera. Gellius I. 13. *Cumprimis autem reſpiciendum putaverunt ingenium naturamque illius, cuja res præceptumque eſſet, ne ferox, durus, inexorabiliſque ſit*, h. e. feroxne. Et V. 19. *Ætas ejus, qui arrogare vult, an liberis potius gignendis idonea ſit, bonaque ejus, qui arrogatur, ne inſidioſe appetita ſint, conſideratur.*

Quum hæc ſcriberem, ecce tandem quidam mihi objecit, in nominibus propriis me obtinere non poſſe, quin ambiguitas, ſive, ut barbari vocant, æquivocatio reperiatur. *Petrus* ſiquidem & *Paulus* in hunc & in illum propriè & ex æquo poſſunt cadere. * Cui ego reſpondebam, Cicero, aut Tullius, non eſſe nomina integra, ſed 606

 par-

* *Cui ego reſpondebam*] Debuiſſet potius nihil reſpondiſſe, quam quod reſpondit. Nec enim effugere poteſt, quin agnoſcere debeat, etiam eodem integro nomine proprio diverſos ſæpe homines ex æquo deſignatos: Ita *M. Tullii Ciceronis*, avus, pater, & filius, *M. Claudii Marcelli*, *Q. Cæcilii Metelli*, *Q. Fabii Maximi* nominibus quam plurimi ſunt homines deſignati. Sed proprium apud Romanos nomen ſingulorum hominum erat Prænomen, ut alibi forte oſtendam. Illud vero cœpit tandem non alium habere uſum, quam diſtinctionis inter fratres, quorum plures raro fuere uno prænomine inſigniti. Sed tamen & hoc ex re maxime incerta, h. e. ſingulorum hominum arbitrio, pendebat, unde & occurrunt aliquando in Hiſtoria Veteri duo fratres ejuſdem prænominis, veluti *Appii Claudii*, *Servii Sulpicii*, *M. Marcelli*. Sed a nominibus propriis, quæ, ut dixi, ex unius hominis arbitrio in ſingulis familiis pendent, non recta ducitur conſequentia ad nomina appellativa, quæ, quod ſignificant, ſignificant ex arbitrio & conſentiente uſu totius populi. Prænomina Romanorum, vel Aliarum Gentium Nomina propria, eadem, diverſis tamen Hominibus impoſita in diverſis familiis, conſideranda fere ſunt, ut eadem, ſeu iiſdem literis conſtantia, vocabula appellativa in diverſis gentibus & linguis ad res diverſas ſignificandas adhibita: qualia nonnulla retulit Sanctius capite ſuper.

partes nominis. Nomen integrum eſt, Marcus Tullius Cicero, cujus frater Quintus Tullius Cicero vocabatur. Sed quum ambiguitas non timetur, parte nominis contenti ſumus; ut, *Cicero* dixit. Novi ego Salmanticæ fratres tres generoſos, qui *Antonii* vocabantur, ſed cum diſtinctione, *Majores*, *Secundi*, *Tertii*.

CAP. XVI.

Exploditur Grammaticorum Antiphraſis.

AD nauſeam uſque repetunt indocti Grammatici Antiphraſin figuram: *Parcas* enim affirmant dici, *quia nemini parcant*; & *lucum quia nemini luceat*, & hujuſmodi ſexcenta monſtra: ſed ego illos hîc, ut in aliis omnibus, in media luce caligare, vel potius cæcutire oſtendam. Ac primum omnium vocem ipſam *Antiphraſin* ignorant: φράσις enim non dictionem „[aut vocem „potius] unicam ſignificat, ſed orationem, aut loquendi modum, ut ſi quæras, an *opus habere*, ſit Latina phraſis, necne? Itaque ſi eſſet Antiphraſis quam illi ſomniant, aliter eſſet appellanda. * Ego verò Antiphraſin

* *Ego vero Antiphraſin &c.*] De hac Rhetorica Antiphraſi, & illa Etymologica Grammaticorum, Vide Voſſium Inſtitut. Orat. IV, 13, 11. qui utramque rejicit.

ſin eſſe non inficior, ſed longè aliud eſſe, quàm quod iſti opinantur, aſſevero: eſt enim Ironiæ quædam forma, quum dicimus negando, id quod debuit affirmari: ut, *non mihi diſplicet*, *non malè diſputat*, pro, *placet*, & *bene diſputat*. Plutarchi verba in Homerum hæc ſunt; ἔστι δὲ ἀντίφρασις, λέξις, τὸ ἐναντίον ἢ τὸ παρακείμενον, σημαίνουσα, id eſt, *antiphraſis eſt ſermo*, (Sic enim in- 607
terpretor λέξιν, ex Ariſtotele 3. Rhet. in principio) *contrarium*, *quam poſitum eſt*, *ſignificans*. Confirmat hoc tali Homerico exemplo, *Neque hos videns gaviſus eſt Achilles. Voluit*, inquit, *contrarium ſignificare*, ideſt, *videns hos*, *mæſtus fuit*. Hæc Plutarchus. Antiphraſin etiam Julius Ruffinianus non inter figuras verborum enumerat, ſed ſententiarum: qui mihi tamen non placet, quòd eam Latinè vocari ait *Omiſſionem*, ut quum fingimus omittere ea, quæ tamen dicimus. Virg.

Quid revera ſit Antiphraſis.

> *Quid repetam exuſtas Erycino in littore claſſes?*

Atque hæc de Nomine: nunc Rem ipſam excutiamus.

Si Platoni credimus in Cratylo, & Ariſtoteli tertio Rhetoricorum, qui nomina ſimulachra quædam & imagines eſſe aſſerunt rei illius quam imitantur & nominant.

extre-

Digitized by Google

extremæ dementiæ fuerit, nomina per contrarium ſenſum excogitare. Quid enim putidius, quàm rem aliquam vocari levem, quia ſit gravis? vel obſcuram, quia lucida ſit? Nec obſtat illud Terentii & aliorum; *Ehodum bone vir*, id eſt peſſime. Nam hæc mera eſt Ironia, quum contrarium ſignificamus: aliudque eſt tropum efficere, aliud nomina imponere: tum præterea Ironia pronunciatione & geſtu indicat, quid velit; Antiphraſis verò ſi eſſet, ex uſu ſic ſignificaret. Antiphraſin Quinctil. lib. 8. cap. 6. ſub Ironia recenſet. Ariſtophanis interpres in dictione σκολιά, * negat
608 dici verba à contrario ſenſu, ſic; τὰ γὰρ δυσ-

* *Negat dici Verba à contrario ſenſu*] Male id Auctor ex Græcis his quidem verbis elicit, οὐ μὴν τοὔμπαλιν, quæ non ſignificant, *non dici verba à contrario ſenſu*, ſed ſicuti male ominata ſeu δύσφημα enunciantur plerumque melius ominatis, ſic viciſſim non fieri, ut ſcil. τὰ εὔφημα μεταλαμβάνεσθαι ἐπὶ τὸ δυσφημότερον. Unde rejicit ille Interpres iſtorum ſententiam, qui putent μέλη παροίνια dici σκολιὰ h. e. *difficilia*, ex contrario, quia ſint facilia. Sic enim εὔφημον fuiſſet enunciatum vocabulo δυσφήμῳ, quod fieri negat. Eadem vero ratio prohibet, quo minus canes veloces appellari potuerint vocabulo deterioris ab natura ſua ſignificationis, ἀργοὶ, *pigri*, quaſi minime pigri. Videtur potius id ἀργὸς, quod *velocem*, & *album*, & *cuſtodem* notat, vel aliud eſſe a τῷ ἀργὸς, *piger*, vel certe quandam tamen habere ſignificationis analogiam. Nempe ἀργὸς proprie ſignificat eum, qui nihil habet, quod agat, & ita uni alicui rei poteſt eſ-

ſe

Digitized by Google

δύσφημα ἐπὶ τὸ εὐφημότερον μεταλαμβάνεται, οὐ μὴν τοὐναντίον, id eſt, *quæ dura ſunt, & malè ominata verba, tranſmutantur in bene ominata, non autem per contrarium.* Interpres Nicandri, illud Homeri, κύνας ἀργοὺς, exponit per euphemiſmon, id eſt, *veloces*; quia ἀργὸς, ſemper *piger*, ſignificet, id eſt, ἄεργος.

Auguſtinus Dathus jam olim vidit, Grammaticorum *Antiphraſin* vanum eſſe commentum: iſque libellum edidit, *De novem nominibus falsò per Antiphraſin dictis.* Ego ut illius diligentiam laudo, quòd melius aliquid viderit; ita in etymo explicando longè ſæpè ab eo diſſentio, ut ſuis locis demonſtrabo. Hæc autem ſunt, quæ ipſe confutat nomina; *Manes*, *lucus*, *bellum*, *officium*, *Parcæ*, *ludus*, *otium*, *Cælum*, *Eu-
menides.* Nos alia præterea non nulla curavi- 609
mus refellenda.

MA-

ſe plane intentus. Hinc forte pro *cuſtode* poſitum uni rei deſtinato, qui proinde nihil agere videtur. Similiter κύνας ἀργοὶ, quoniam Canes, ſi comparentur cum reliquis animalibus homini domeſticis, quæ *Jumenta* à labore, quo hominem juvant, appellantur, canes, inquam, nihil pene habent, quod agant, & tanto magis diſcurrunt, atque ad cuſtodiendas ædes aut hortos ſemper ſunt parati. Ἀργὸς autem *album* porro notat, quia is color eſt pleriſque rebus naturalis, non arte factus, nullo *opere*, ἔργῳ elaboratus. Sic enim & ager dicebatur ἀργὸς, qui erat incultus, & argentum, quod erat infectum, aut non ſignatum.

I. MANES.

M*Anes* dici affirmant, *quod boni non ſint*, idque teſtimonio Servii confirmant; qui 3. Æn. de Polydori tumulo ſic inquit; *Manes animæ ſunt, quæ egreſſæ corporibus, nondum alia intrant corpora. Sunt autem maximæ, & dicuntur per Antiphraſin: nam* manum, bonum; *unde* mane *dictum; ut* Eumenides, Parcas, Bellum, Lucum. *Alii* manes *ducunt à* manando; *nam animabus plena ſunt omnia inter lunarem circulum & terram, unde defluunt. Alii* Manes *deos infernales putant.* Hactenus Servius. Auguſtinus Dathus à *maniaſi* Græca dictione, quæ *furorem* aut *inſaniam* ſignificat, deducit; vel a *mano:* ait enim, Manare, non tam aquarum fluentium, quam Solis proprium eſſe in emittendis radiis; unde *mane* originem ſumpſiſſe, quod in ea diei hora Sol manare incipiat. Sic ille. Sed longè aliter ſe res habet. Varro. De ling. Lat. *Antiqui*, ait, *bonum dicebant* Manum. Nonius Marcellus; Manum, inquit, *dicitur clarum, unde etiam* Mane, *poſt tenebras noctis diei pars prima; inde* Matuta, *quæ Græce Leucothea: nam inde volunt etiam* Deos Manes *appellari, id eſt, bonos ac proſperos.* Feſtus Pompejus; Manare, inquit, *antiqui dicebant, cùm Solis orientis radii ſplen-*

Digitized by Google

ſplendorem jacere cœpiſſent, à quo & dictum
putabant mane. *Alii dictum* mane *putant ab*
eo, quod Manum, *bonum, dicebant:* &
paulo poſt; Mane *à diis Manibus dixerunt:*
nam Mana, *bona dicitur; unde & mater*
Matuta *& poma* Matura: & rurſus; *ma-*
trem Matutam *antiqui ob bonitatem appel-*
labant; & Maturum, *idoneum eſui; &* 610
mane, *principium diei; & inferi dii,* Ma-
nes, *ut ſuppliciter appellati bono eſſent.* Vi-
des Feſtum, propter codicum depravationem,
ſibi non conſtare; nihilominus tamen elici-
mus ex illo, *Manes,* à *manum,* quod eſt
bonum, deduci. Acron in Horatium; *Dii*
Manes, *dii boni; à* manum, *quod eſt bo-*
num. Antiqui animum à corpore ſeparabant,
Manem Deum nuncupabant. Hæc ille. Cic.
2. leg. *Deorum Manium jura ſancta ſunto.*
Sed nullus eſſet finis, ſi quæ de Manibus,
Lemuribus, atque Laribus ſunt diſputata à
Platone, Plotino, Porphyrio, Pſello, Pro-
clo, Apulejo, coner in medium afferre:
nam nullus ferè cum altero convenit. Divus
Auguſt. lib. 9. cap. 11. Civitatis Dei,
Plotini ſententiam ſic proponit; *Dicit qui-*
dem, & animas hominum dæmones eſſe, &
ex hominibus fieri Lares, ſi meriti boni ſint;
Lemures, ſeu Larvas, ſi mali; Manes au-
tem deos dici, quum incertum eſt, bonorum
eos, ſeu malorum eſſe meritorum. Sic Au-
gu-

guſtinus. Apulejus de Deo Socratis, poſtea, quam quid Genius, quid Lemures, quid Larvæ ſint, explicuit, ſubdit; *Quum vero incertum eſt, quæ cuique eorum ſortitio evenerit, utrumne Lar ſit, an Larva, nomine* Manium Deûm *nuncupant, & honoris gratia Dei vocabulum additum eſt; quippe, quum eos Deos appellent, qui ex eorum numero, juſtè ac prudenter vitæ curriculo gubernato, fanis & ceremoniis vulgò admittuntur; ut in Bœotia, Amphiaraus, in Aphrica, Mopſus; in Ægypto, Oſiris; alius alibi gentium; Æſculapius ubique.* Hæc ille. Hinc natum eſt illud vulgatum in ſepulchris, quod à multis, quid ſit, video ignorari.

611 D. M.
ACHILLIS.

hoc eſt, *Diis Manibus Achillis:* putant enim ſepulchrum dicari * diis inferis. Quare noſtri

* *Diis inferis*] Nempe *Dii Manes Achillis*, ſunt ejus Genii. Nam qui vivorum hominum *Genii*, quos duos cum ſingulis hominibus naſci credebant, appellabantur, illi defunctorum dicebantur *Dii Manes*. Hinc *Manes Deos violaſſe* dicitur Canis, qui *humana effoderat oſſa*, apud Phædrum fab. 27. Ceterum *Dii Manes* ſimpliciter & abſolutè memorati notant plerumque Deos inferos, ſeu multitudinem illam animarum vel Geniorum in inferis locis conjunctam. Florus I.

noſtri Chriſtiani, ut felicius ominarentur, emendarunt, ſeu corruperunt potius ſic:

DEO OPT. MAX. SACRUM.

Sed, *Diis manibus Achillis*, aut *Ajacis*, *idem eſt* ac ſi dicat; *Ipſi Achilli ſacrum*, aut *Genio Achillis.* „[Liv. lib. 3. *Tribuni* „ *inſtare Claudio, ut collegæ Deos manes* „ *fraude liberaret*, id eſt, animam defuncti.] Poſtremò nemo mihi melius, quid ſint *Manes*, explicaſſe videtur, quàm Pomp. Mela lib. 1. quum de Augilis Naſamonibus, (id eſt, arenoſis,) loquitur; *Augilæ*, inquit, *Manes tantùm deos putant; per eos dejerant, eos ut oracula conſulunt, precatique quæ volunt, ubi tumulis incubuere, pro reſponſis ferunt ſomnia.* Quæ verba ſumta ſunt ex Herodoto in Melpomene, quum de Naſamonibus loquitur, in hunc modum; *Jurejurando ac Divinatione tali utuntur; per eos viros, qui juſtiſſimi atque optimi apud illos fuiſſe dicuntur, jurant, illorum ſepulchra tangentes: divinant ad ſuorum accedentes monumenta; & illic, ubi preces peregerunt, indormiunt; ubi quodcunque per*

13. *Devovente Pontifice, Diis ſe Manibus conſecrant.* Suet. Tib. 15. *Terram Matrem, Deoſque Manes orabant, ne Mortuo ſedem ullam niſi inter impios darent.* Pompon. Mela III, 2. *Aeternas eſſe Animas, Vitamque alteram ad Manes.*

quietem inſomnium viderunt, eo utuntur. Mela itaque vocavit *Manes*, quod Herodotus *juſtiſſimos atque optimos, poſt mortem.* Plinius, quum hæc à Pomponio accepiſſet, ſic mutavit; *Augilæ inferos tantùm colunt.* Rurſus à Plinio Solinus; *Augilæ verò ſolos colunt inferos:* quàm rectè mutarint, ipſi viderint. Obſcurè dixit Virgilius Æneid. 6. v. 742.

Quiſque ſuos patimur Manes.

Quod ſic explico; quemadmodum qui alios læſerunt, aut necaverunt, patiuntur Lemures & Larvas interfectorum, ut Oreſtes, & alii; ſic Anchiſes & alii boni viri patiebantur proprios Manes, id eſt, non prius tranſibant ad Elyſios, * quàm propria crimina purgarent. „[Et hanc inter„pretationem confirmant hæc Apuleji ver„ba in 2. Florid. *Brachmanæ Pythagoram do„cuerunt, quæ Diis manibus pro merito ſuo „cuique tormenta, vel præmia.* Omnino „autem *Manes*, lingua ſacrorum dictum „videtur, pro *Mani*, id eſt, Boni: ſicut „*Porci ſacres*, pro ſacri, apud Plautum: „*Matrimes, & Patrimes*, apud Feſtum, „pro, Matrimi, & Patrimi.]

II. LU-

* *Quam propria crimina*] Vel, quam proprii ipſorum Manes crimina illis inhærentia purgaſſent.

II. LUCUS.

L*Ucus* inquiunt, *à lucendo, quia mini-
mè luceat.* Hoc refellens Dathus, ait,
*à lucendo dici fateor; ſed per contrarium ne-
quaquam.* Idem putat Quinctilianum ſenti-
re, *lucum* per Antiphraſin dici: ſed ipſe cæte-
rique Grammatici falluntur, quum, Quincti- 613
liano authore, *lucum* à *lucendo* deducunt:
imò verò Quinctilianus irridet illos, qui
talia comminiſcuntur; Inquit enim lib. 1.
cap. 6. *Etiamne à contrariis aliqua ſinemus
trahi? ut lucus, quia umbra opacus parum
luceat; & ludus, quia ſit longiſſimè ab lu-
ſu? & Dis, quia minimè dives?* Hæc Fa-
bius. * Ego verò, miſſis aliorum rationi-
bus, *Lucum* ab Etruſca voce deductum ex- 614

* *Ego vero miſſis aliorum &c.*] Eadem & plura habet Scoppa lib. I. Collect. cap. 18. ut proinde nullam hic fieri ejus mentionem mirer. Sed tamen neque hanc illius & Sanctii, neque etiam illam Voſſii *Lucum* à Gr. λοχὸς deducentis, jamque abunde refutati à Georg. Henr. Urſino cap. 8. Obſerv. Philol. ſententiam probare queo, ſed cum Datho ſine ulla hæſitatione *Lucum* à *lucendo* derivo. In qua etymologia, licet eam ceteris præferat, neſcio quid ita tamen hæſitet ille Urſinus. Scilicet antiquiſſimis temporibus nulla erant templa: Sacra faciebant homines in altaribus ſub dio poſitis. Verum quia illa altaria ita in propatulo poſita nullam habebant majeſtatem, nullumque religionis horrorem accedentibus incutiebant, hinc ſylvam iis cœperunt circumdare, & quidem

iſtimo. Etruſca enim eſſe nomina Varro in Originibus aſſerit, *Luceres*, & *Lucumones*. Eſt porrò Etruſcis vox *Lucà*, cum accentu in ultima, (ut Talmudiſtæ ajunt) idem quod *ſenex* ſive *ſenator*. Et de antiquitate Lucorum & illorum religione pleni ſunt poëtarum libri. *Templum Pici*, inquit Virgilius, *horrendum erat ſilvis & religione parentum*, id eſt, *venerandum*, ut Servius exponit: ſed extat apud Lucanum elegans luci deſcriptio lib. 3.

> *Lucus erat longo nunquam violatus ab ævo, &c.*

dem opacam ac tenebricoſam, quia, ut ait apud Euripidem Bacchus, σεμνότητα ἔχει σκότος, *auguſtum quid & venerabile habent tenebræ*. Unde & Ovid. in Faſtis III. 295. *Lucus Aventino ſuberat niger ilicis umbra, Quo poſſis viſo dicere, NUMEN INEST.* Quoniam itaque in medio talium ſylvarum erant altaria, inque iis ſolis fiebant ſacra, & proinde quaſi perpetuus lucebat ignis, & præterea frequentiſſimus in ſacris propter quæſitas illas tenebras erat uſus tædarum & lampadum, religioſum iſtum horrorem ſuo lumine ex mediis tenebris immane quantum augentium, hinc ergo ſacræ illæ ſylvæ dici proprie *Luci* cœperunt, utpote propter iſtum in altaribus ignem pene ſemper, certe conſtitutis jam religionibus, lucentes. Analogia formationis ab illo Verbo eadem eſt, quæ in *Noctiluca*, quo, ut Varro ait lib. IV. de L. Lat. ſignificabatur Luna. Sic *Ludus* à *Ludo*, *Vela* a *Velo*, *Buſtirapus* apud Plaut. Pſeu. I. 3. 127. à *Rapio*, *Naufragus* à *Frango*, *Sejugi* & *Sejuges*, *Quadrijugi* & *Quadrijuges* à *Jungo*.

Digitized by Google

III. BELLUM.

Bellum dicunt, *quia non bellum ſit.* Ridet Dathus, & *à Belluis* dici contendit, adducens illud Ciceronis Offic. 1. *Nam cum ſint duo genera decertandi, unum per diſceptationem, alterum per vim, cumque proprium ſit hominis illud, hoc belluarum, confugiendum eſt ad poſterius, ſi uti non licet ſuperiore.* Sed fallitur Dathus: hæc enim verba nihil, quod ad etymon pertineat, probant. Accipe igitur veram ſententiam, * Antiqui *duellum* ante dicebant, quod poſtea *bellum* vocarunt. Ciceronis hæc 615

ſunt

* *Antiqui duellum &c.*] Varia *Belli* etyma vide apud Voſſium, ſed qui recte cenſuit *Bellum* à *Duello* formatum, & *Duellum* porro à *Duobus* deducit, quoniam ſemper in bello ſint duæ partes. Poſſis forte non abſurde item à *divello* repetere vocabuli hujus originem, ut inde ſit *divellum*, ſicuti & *Vellus* à *Vello* eſt, *Tergus* & *Tergum* à *Tergeo* vel *Tergo*: & ſic deinceps eliſa vocali *Duellum*, quomodo & *Dortium* pro *divortium* nonnulli dixere; Vide Scaligerum ad Feſtum in V. *Aurum*. & quomodo *Dego* ex *Deago*, *Præbeo* ex *Præhibeo*, *Prætor* ex *Præitor*, *Proles* ex *Prooles*, *Copia* ex *Coopia*, contracta habemus. Immo quæ propius accedunt ad hoc exemplum, ſic *Docui* & ſimilia haud dubie dicta ſunt pro *Docevi*, *Rapui* pro *Rapivi*. Certe ſic *Vacuus* formatum eſt ex *Vacivus*, *Nocuus* ex *Nocivus*, *Statua* ex *Stativa*, δὶς Græcum ex δυὶς. Denique ne auctoritate veterum deſtituamur, in Gloſſariis Labbæi invenimus *Divellio* πόλεμος, *Divelliones*

ſunt verba in Oratore perfecto; *Quid verò licentius, quàm quòd hominum etiam nomina contrahebant, quo eſſent aptiora? nam ut*, duellum, bellum, *&* duis, bis; *ſic*, Duellium *eum, qui Pœnos claſſe devicit*, Bellium *nominarunt, quum ſuperiores appellati eſſent ſemper* Duellii. Ex his etiam Ciceronis verbis ridere poteris Grammatiſtas, qui inter *duellum* & *bellum* differentiam conſtituere ſolebant, quum idem prorſus ſignificent: niſi velis dicere, illud vetus, hoc autem poſtea uſitatum. Antiquè enim dixit Horatius, *Græcia Barbariæ lento colliſa duello.* Vide Feſtum in *Duellum*; *Duicenſus*; *Duidens hoſtia*; *Duis*; *Duonum*, bonum.

μοι πόλεμοι, ἁρπαγαί. Quæ vocabula ſi olim fuerunt in uſu, ut ſane illa Gloſſaria nos docent, certa pene eſt noſtra Etymologia, utpote quum manifeſta ratione ex *Divellione* videatur formatum *Perduellio*, quod proprie notat crimen, quo quis tanquam hoſtis publicus à ſcivitate ſua cenſetur divulſus. Si vero eam originem habet hocce vocabulum, eandem omnino habere debuit *Perduellis* & *Duellum.* Sed tamen, ſi quis Voſſii rationes velit præferre, me non habebit valde ſibi refragantem.

IV. OFFICIUM.

OFficium ajunt ab *officiendo, quod nemini officiat*, vel noceat. Hoc rectè refellit Auguſt. Dathus, ex ſententia D. Ambro-

broſii, in lib. de Officiis, dum inquit; *Officium, littera O mutata, quaſi efficium* dicitur, *propter decorem ſermonis.* Hæc ille. Donatus in Adelph. planius id oſtendit, inquiens; *Officium dicitur,* * *quaſi efficium, ab efficiendo, quod unicuique perſonæ*

* *Quaſi efficium*] Sic quidem plerique Veterum Grammaticorum. Rectius tamen Voſſius ob *officiendo* deduxit, ſed quod male explicuit. Nec enim idem olim, quod *efficere*, ſignificavit illud verbum, ſed *Facere aliquid circa aliquem*, ſive Bonum id ſit, ſive malum. Uſus quidem Verbi maxime hæſit in deteriore ſenſu, ut ſignificet, quaſi obſtaculum quoddam opponere alicui, impedimento eſſe, vel facere aliquid, quod impedimento ſit; ſed id neutiquam impedit, quo minus *officium* etiam in meliorem accipiatur partem, & ſignificet munia & facta obſequii. Nam ſic prorſus etiam *Obſtare* proprie quidem denotat circa aliquem ſtare, quocunque tandem conſilio & effectu; at dein uſu idem potiſſimum, quod officere, impedimento eſſe, ſeu ita ſtare, ut impedimento & obſtaculo ſis: *Obſtetrix* vero inde formatum, in contrariam ſeu meliorem partem ſumitur pro muliere, quæ aliis in partu adeſt & adſtat, parata ad auxilium ferendum. Eadem porro ſignificatio eſt particulæ *Ob* in *Obſequi*, *Obſervare*, *Obſidere*, &c. ut modo in bonam, modo in ſequiorem partem ſumatur. Ceterum ab *Officiendo* derivatur etiam *Offector*, h. e. ut Feſtus ait, *colorum infector*. Sed accuratius Idem in voce *Infectores* diſtinguit hoſce & *Offectores*, hoc modo, *Infectores, qui alienum colorem in lanam conjiciunt: Offectores, qui proprio colori novum efficiunt.* Viri Docti legi hic volunt *Officiunt*, quod nec Ego repudiem: Sed non explicant differentiam in ſignificatu harum vocum ex verbis Feſti. Ego crediderim voluiſſe Feſtum, *Infecto-*

congruit. „[Itaque efficere officium, pro
„facere, aut curare, Plautus dixit Bacchid.
„*Veſtrum curate officium, ego efficiam me-*
„*um*, Similiter Sticho, *Pro opibus effici-*
„*mus noſtra munia*, id eſt, ut in Rud.
„loquitur, *conficimus noſtra officia:* Tru-
„cul. *Lepide efficiam meum officium.* Et
„Lucretius lib. 4. officium utilitatis dixit,
„de membris corporis loquens; *Utilitatis*
„*ob officium potuiſſe creari*, id eſt, ob ef-
„fectionem, ut efficerent utilitatem.]

fectores eſſe, qui colorem rei cujuſcunque priorem ſeu nativum plane mutant, at *Offectores*, qui proprio ſeu priori colori novum addunt, & ita proprium ſeu priorem miſcent & temperant novo. At longe aliter, quam Feſtus, Cornelius Fronto haſce voces diſtinguit. *Infector colorem mutat, Offector officio obeſt.* Utcunque ſit, ex hac derivatione liquet, *Officere*, notare proprie aliquid facere circa alium hominem aut aliam rem. Unde & *Officina*, locus ubi res nativa mutatur arte & operâ in aliam quamcunque formam, quam uſus requirit.

V. LUDUS.

LUdus, ajunt, *quod longiſſimè abſit à luſu*; citantque * Quinctilianum lib. 1. cap. 6. Sed ille, ut monui, irridet illos, qui talia docent. Dathus malè ſe ex-
616 pedit à quæſtione, dum diſputat, *ludum li-*

* *Quinctilianum*] Adde Feſtum in voce *Militem*, & *Scholæ*.

literarium, non ad graviores diſciplinas pertinere, ſed ad Grammaticam & pueriles inſtitutiones, qui utique *luſus* eſt præ majoribus & altioribus ſcientiæ & philoſophiæ ſtudiis. In quo quantum fallatur, non eſt difficile explicare; quum conſtet, graviſſimorum Oratorum ſcholas vocari *ludos*. Cic. de Orat. ***Iſocrates magiſter iſtorum omnium, cujus è ludo, tanquam ex equo Trojano, innumeri principes exierunt.*** Sed etſi demus, Dathum vera dicere, non tamen propterea *ludi* etymon inde apparet. Exquiramus igitur primævam *ludi* etymologiam; tum deinde ad ludum literarium accedemus. Cui quæſtioni ut rectius ſatisfaciam, illud admoneo, literam Græcam y, * perpetuò verti apud Latinos in u, ut φύω, *fuo*, λύω, *luo*, φύγα, *fuga*, ſic à *Lydiis*, *ludus* dictus, imò & ipſos Lydos, *Ludios* vocat Plautus in Aulularia. Hiſtoriam ſic narrat Herodotus in Clione: Ajunt Lydii ipſi: ſeſe ludos inveniſſe, qui etiamnum apud Græcos cum illis communes ſunt; ſimul autem hæc inveniſſe, & in Tyrrheniam, hoc eſt, Thuſciam, colonos deduxiſſe, idque hunc in modum accidiſſe referunt.

Nnn 5 Tem-

* *Perpetuo verti &c.*] Aliquando tamen etiam in I. Unde à φύω etiam *Fio*, ab ὕλη *Silva*, ab ἄσυλον *Aſilum*, ab ὕω *Hiems*, ab υἱός *Filius*, à σῦκος *Ficus* &c. Sed tamen revera in U, maxime vertitur.

Tempore Atydis, Manis regis filii, annonæ difficultas per univerſam Lydiam valde graſſabatur, adeò ut Lydii, qui tunc miſerè degebant, non ceſſantes remedia huic malo quærere, diverſa pro ſe quiſque excogitaverint; inventumque tunc ab eiſdem aleæ teſſerarumque ludum, & pilæ cætero-
618 rumque ludorum omnium genera, præterquam talorum: horum enim inventionem ſibi non vindicant Lydii. Porrò ad famem diſcutiendam, altera quidem dierum in totum luſibus occupabantur; ne videlicet ciborum quærendorum ſollicitudine diſtorquerentur; altera verò à luſibus abſtinentes, paſcebantur: atque hoc modo annis duodeviginti vixerunt. Hæc Herodotus. Heſychius tradit, à Lydiis inventa ſpectacula, & hinc Romanos dixiſſe *ludos*. Suidas, λυδιάζειν, & λυδίζειν, pro eo, quod eſt, Lydiorum more vivere. Hæc de vero etymo. Secundo autem modo, * *ludus* pro exercitatione capitur, ut, *ludus pilæ*, Græcè,

* *Ludus pro exercitatione*] Sine ullo dubio verum eſt etymon, quod adfert Sanctius. Nam Ludos ſcenicos, quos κατ' ἐξοχὴν *Ludos* appellarunt, acciverunt Romani à Tyrrhenis, qui origine ſua erant *Lydi*, ſeu *Ludi*. Hinc ergo à Romanis homo, qui ludos agebat, *Ludius* dicebatur & *Ludio*, res ipſa *Ludere*, & inde *Ludus*. Porro idem ille Ludius Etruſca voce etiam *Hiſter* dicebatur, & inde Romanis *Hiſtrio*, in qua eadem

cè, *γυμνάσια*; *γυμνάζειν*, exerceri in palæſtra, in haltere, in diſco, & multis hujuſmodi. Hinc eodem modo, *ludus literarum*, id eſt, gymnaſium, vel exercitatio literarum. 619

eædem plane literæ radicales, ut dicuntur, quæ in Hebraica voce חצצרה h. e. *tuba*. Scilicet Etruſcæ linguæ ratio ex Oriente eſt petenda. Hiſtriones porro ad *tibiæ* modulos olim cantabant, ſaltabantque. Vide Liv. VII. 2. & Valer. Max. II. 4. *Tibia* denique & *Tuba* primitus haud dubie non multum fuere diverſæ. Ceterum *Ludus* pro ſchola proprie & primitus dicebatur de locis, ubi tyrones gladiatores ab laniſta exercebantur, & inſtruebantur, quia iſthic quaſi ſimulachrum pugnæ ludebatur. Paſſim hoc maxime ſenſu occurrit. Suet. Cæſ. 26. *Tirones neque in ludo, neque per laniſtas, erudiebat.* Cap. 31. *Formam, qua ludum gladiatorium erat ædificaturus.* Cic. Famil. X. 32. *Miles quidam depreſſus in ludum gladiatorium.* Tacitus Hiſt. II. 62. *Ne equites Rom. ludo & arena polluerentur*, h. e. Diſcendo & exercendo artem gladiatoriam. Inde jam uſus hujus vocabuli translatus videtur ad Scholam quoque literariam & oratoriam. Tac. Ann. III. 66. *cui literarium ludum exercere, vetus ars fuit* Cicero Famil. IX. 18. *Quod, ut Dionyſius Tyrannus Corinthi dicitur ludum aperuiſſe, ſic ego, ſublatis judiciis, amiſſo regno forenſi, ludum quaſi habere cœperim.* Ubi prior eſt ludus literarius puerorum, ut poſterior ludus oratorius virorum, Hirtii, Dolabellæ, &c. qui apud Ciceronem ſe exercebant in arte Oratoria, ut ipſe nos docet Famil. IX. 16.

VI. PARCÆ.

SErvius in illo Virgil. *Sic volvere Parcas; dicuntur*, inquit, *Parcæ, per Antiphra-*

Digitized by Google

tiphraſin, *id eſt*, *contrarium ſermonem*; *quia nemini parcant: ſic lucus*, *quod non luceat*; *Bellum*, *quod nulla res bella in eo ſit*. Auguſtinus Dathus ibidem, poſt Servium, non probat Antiphraſin, longamque texit diſputationem de nomine *Parcus*: deinde ab illo deducit, *Parcas*; quia parcè nobis vitam tribuant. Nam, ut ait Plinius, *quid tam circumciſum*, *quid tam breve*, *ut hominis vita longiſſima*? Sed nobis Varronis ſententia magis arridet, quæ refertur ab Aulo Gellio libro 3. cap. 16. ſic: *Antiquos autem Romanos Varro dicit non recepiſſe hujuſmodi quaſi monſtroſas raritates*, *ſed nono menſe*, *aut decimo*; *neque præter hos aliis partionem mulieris ſecundum naturam fieri exiſtimaſſe: idcirco eos nomina Parcis tribus feciſſe*, *à pariendo*, *& à nono atque decimo menſe*. * *nam Parca*, *inquit*, *immutata litera una*, *à partu nominata: Item Nona*, *& Decima*, *à partus tempeſtivi tempore*. Hæc Gellius. Parcæ autem tres ſin-

* *Nam Parca*, *inquit*, *immutata &c.*] Verior haud dubie hæc eſt origo *Parcarum*, præ reliquis à *parcendo*, vel à *partiendo* petitis. Neque tamen putem *Parcas* dici quaſi *Partas*, quod vult Varro, ſed quaſi *Paricas* vel *Particas*. Similis eliſio in *Fecundus* pro *Feticundus* à *fetus*, *Facundus* à *fatus*, *Maturus* & *Matuta* à *mane*, *Fibula* à *figo*, *Vinea* à *vitis*, *Paricida* ex *Patericida*, *Semen* pro *Serimen*, *Germen* pro *Gerimen*, *Surculus* quaſi *Surtculus* à *Surus*.

Digitized by Google

ſinguntur Jovis filiæ, quarum nomina & officia hoc verſu explicantur; *Clotho colum retinet, Lacheſis net, & Atropos occat.*

VII. EUMENIDES. 620

QUas Latini *Furias* appellavere, Græci *Erinnyes* & *Eumenides* dicunt. Sunt autem, ut ait Orpheus,

Tiſiphone, necnon Alecto, & dia Megæra.

Quidam *Eumenidas* dictas putant, ab εὐμενεία, id eſt, benevolentia: εὐμενίζω enim eſt, placo; quia minimè ſint benevolæ, ſed immites & diræ. Dathus interpretatur *bene furentes*, ab εὖ bene, & μαίνω furo. Sed fallitur; nam eo modo per æ diphthongon ſcriberetur *Eumænides*. Propiùs verò, qui dixerunt, dictas κατ' εὐφημισμὸν, id eſt, ut bene ominaremur: in templis enim omnia mala verba per contraria enunciabantur; ut, *vita*, pro morte; & *mactare*, pro cremare, & *rectè*, pro non. Sed ego longè aliter interpretor, & *Eumenidas* propriè pias & mites appellari contendo; * quod ex Suida non erit difficile comprobare. Ejus verba ſic Latinè vertebam; *Eumenides, Erinnyes ſub-*

At vide ſupra ad pag. 873.

* *Quod ex Suida &c.*] Et Sophoclis Scholiaſte. Vide Voſſium inſtit. Orat. Lib. IV. c. 13. n. XI.

Digitized by Google

ſubterraneæ deæ: accepiſſe autem ajunt eas nomen ab Oreſte: tunc enim primùm ab eo Eumenides, id eſt, mites, & pias; quoniam eas expertus ſit propitias, ferunt appellatas; quibus & ille, maternæ cædis in Areopago abſolutus, nigram ovem ſacrificavit: & paulò pòſt; *Has & Æſchylus in Eumenidibus, à Minerva fuiſſe placatas in Oreſtis judicio tradit, obtinuiſſeque ab eis, ne in Oreſtem terribiles inſurgerent; unde eas Eumenidas, id*
621 *eſt, propitias, vocavit.* Hæc ex Suida.

VIII. OTIUM.

O*Cium* dictum volunt, quòd non ocyus ſit & velox, ſed ſegne potius tardumque: nam Græcis *ocys* velox eſt: ex quo *ocymum* dicitur leguminis genus, à celeritate naſcendi, & *ocyus*, adverbium. Hæc deſtruere dum conatur Dathus, ineptè philoſophatur neſcio quid de vita contemplativa & activa; quòd ſcilicet in ocio celerius moveatur mens, quàm in actione rerum. Itaque aſſerit, *ocium* à celeritate mentis nuncupatum: & præterea, ſi Muſis placet, *Ocyum*, per c, & y, ſcribi contendit. Sed quis unquam ſanæ mentis, *otium* & *negotium*, per y, ſcripſit? Pierius in Virgil. *otium*, per t omnino ſcribi debere contendit. *Aldus* in Orthographia, ſic; *otium cum t, libri veteres; & Q. Papirius Gramma-*

maticus his verbis; in his ſyllabis ſonus li-
tera z *immiſtus inveniri tantum poteſt, quæ*
conſtant t *&* i, *& eas ſequitur vocalis qua-*
libet, ut Tatius, Otia, Juſtitia, & ſimilia.
Cujus ego ſententiam ſequor libentius,
quàm eorum, qui *induciæ* & *ocium* cum c
ſcribunt, Donati authoritate adducti. Eum
enim ſcripſiſſe dicunt, *induciæ dictæ, quod*
inde ocium; quod non affirmo: potuit e-
nim ſcribere, *indutiæ dictæ, quòd inde o-*
tium; quod ſententiam meam confirmare
videtur. Hæc Aldus. Sed quæris, unde
dicatur *Otium*; an verò neceſſe erit omnium
verborum origines & etymon patefacere?
Coſconius nobilis Grammaticus, teſte Var-
rone, ad mille verba in Latina lingua colle- 622
git, de quibus ratio reddi non poſſet, hæc
enim vocat *primigenia*; qualia ſunt, *lego*,
ſcribo, *ſto*, *ſedeo*; * ſic fortaſſe *otium*,
unde, *negotium*, quaſi, nec otium.

VIII.

* *Sic fortaſſe Otium*] Non abſurde tamen ab *Utor* derivatur, quoniam in otio rebus quibuſlibet pro arbitrio utimur. Quas alias adferunt Martinius & Voſſius hujus vocabuli origines, longe infra hujus veriſimilitudinem pono. Cicero de Offic. II. 1. *Id tempus conſumebatur omne in legendo, ſcribendi otium non erat.* h. e. Scriptione uti non poteramus. Sed & hinc *otium* pro ipſis ſtudiis ſeu ſcholis, quibus non utebantur, niſi qui in otio agebant. Cicero Parad. cap. 1. *Illa ipſa, quæ vix in Gymnaſiis & in otio Stoici probant.* Gellius VIII. 3. *Qualia quidem in Philoſophorum otio diſputantur.*

Digitized by Google

cœli clypeo: *cavum enim clypeum: Ennius item ad cavationem*; Cœli ingentes fornices. *Quare ut à cavo cavea, & caula, & convallis, cavata vallis, & cavædium; ut cavum ſit ortum, unde omnia apud Heſiodum, à caho; à cavo cœlum.* Hæc Varro. Cui aſtipulatur Lucretius, cùm dixit, *Caulas ætheris.* Ego itaque *cœlum*, cum œ ſcribo, cum doctiſſimis, & verba Plinii, Varronem citantis, corrupta vel aliena puto, quæ ſic legenda cenſeo; *Cœlum quidem haud dubiè cavati argumento diximus, ut interpretatur M. Varro.* 625

At vide ſupra ad pag. 905.

Atque hactenus de novem nominibus, quæ Auguſtinus Dathus ſuſcepit confutanda: Nunc nos ad alia tranſeamus, quæ à maximi nominis Grammaticis, & Rhetoricis per Antiphraſin dicta paſſim adducuntur.

X. MORUS.

PLinius lib. 16. cap. 26. *Sicut Morus*, inquit, *quæ noviſſima urbanarum germinat, nec niſi exacto frigore, ob id dicta ſapientiſſima arborum.* Ex his Plinii verbis multi anſam cepêre, ut docerent, *morum* dici per antiphraſin, quia minimè ſit ſtulta: μωρὸς enim ſtultum & dementem ſignificat. Alciatus in Emblematis, poſtquam dixit de Amygdalo, ſubdit;

Serior at Morus, nunquam niſi frigore lapſo
Germinat, & ſapiens nomina falſa gerit.

At verò nec Plinius id ſentit, nec ſi ſentiret, illi ſubſcriberem. Res autem ſic ſe habet: Multa nomina apud Græcos ſcribuntur per αυ diphthongon, quæ Latini
624 nunc per *au*, nunc per *ω*, enunciarunt; ut ταῦρος, *taurus*; αὐλὴ, *aula*; Καύκασος, *Caucaſus*; ἄυρον, *aurum*. *Orata*, inquit Feſtus, *genus piſcis appellatur, à colore auri, quod ruſtici* Orum *dicebant*; ut, auriculas oriculas. *Itaque Sergium quoque quendam prædivitem, quòd & duobus annulis aureis & grandibus uteretur,* Oratam *dicunt eſſe appellatum*? Hæc Feſtus. Quin & ſæpe apud antiquos, *au*, migrabat in *o*, ut *cauda coda*; *Caurus*, *Corus*; *plauſtrum*, *ploſtrum*; *cautes*, *cotes*; *caudex*, *codex*; *plaudo*, *plodo*, *explodo*, *Plautus Plotus*; *cautio*, *cotio*; ut apud Plautum; *Nihili cotio eſt*. Eodem igitur pacto ex *μαυρὸς*, id eſt, obſcurus & niger, fit *morus*, cujus fructus niger eſt. Quid, quod etiam * apud Græcos in uſu eſt *μορέα*, pro ipſa arbore mori?

* *Apud Græcos in uſu eſt*] Immo & ipſum μόρος pro fructu. Unde idcirco rectius, repugnante licet proſodia, deducit Voſſius Latinam vocem. Nam *Morus* & *Morum* priorem habent longam.

mori? Sæpiſſimè Hiſpani, faciunt o: ut, *Taurus, toro; aurum, oro; laurus, loro; pauſas, poſas; Maurus, Moro; moral; laus, loor; laudare, loar; Paulus, Polo; cauda, coda; cauſa, coſa; paucum, poco, audire, oyr; auditus, oydo; cautum, coto; caules, coles.* Ita Italicè *Moro* ſignificat fuſcum; ut apud Taſſum in Amadigi canto, 57.

Un Gigante nel volto arſicio, & moro.

XI. MILES.

FEſti Pompei hæc ſunt verba; *Militem Ælius à mollitia*, κατ' ἀντίφρασιν, id eſt, per antiphraſin, *dictum putat, eo quod nihil molle, ſed potius aſperum quid gerat: ſic ludum dicimus, in quo minimè luditur.* 625
Hæc ille, ſatis ineptè. Ulpianus lib. 29. l. 1. §. de Militari teſt. *Miles*, inquit, *appellatur, vel à malitia*, id eſt, *duritia, quam pro nobis ſuſtinet; aut à multitudine, aut a malo, quod arcere milites ſolent; aut à Græco verbo* χίλιοι, *unde* χιλιαςὺς *tractum eſt: nam ita Græci* τάγμα, *& mille hominum numerum appellant; quaſi milleſimum quemque dicas; unde ipſum quoque ducem* χιλίαρχον *appellant.* Hæc ille. Ex his autem opinionibus poſtrema verior, & aptior eſt, utpote quæ Græcæ origini magis qua-

dret. * Itaque *miles*, propriè dicebatur; qui *unus è mille*, non ſine dignitate nomenclaturæ, vocabatur. Nos dicimus de XXIV. rectoribus Hiſpalenſibus; *Et veynte y quatro de Servilla.* Verba porrò Ulpiani male cîtat, & interpretatur Laurent. Valla lib. 1. cap. 14.

* *Itaque miles proprie &c.*] Vere *Miles* à *Mille* deducitur, quod vocabulum olim *Mile* ſcribebatur. Scilicet temporibus Romuli quæque tribus mille homines conferebat in Legionem. Unde qui inter eos erat, dicebatur *Miles*, quaſi mileſimus, ſeu unus ex illis mille vel milleſimis. Qui vero his mille milleſimis præerat, à Tribu, quæ hos mille conferebat, *Tribunus* appellabatur. Hæc vera ratio & origo vocabuli *Miles*. Verba Ulpiani paulo aliter ſe habent.

XII. SIMULTAS.

SImultas, inquit Feſtus, *dicta ex contrario, quia minimè ſint odientes ſe ſimul.* Hæc ille. † Sed quur non potius à *ſimulando*, quum qui latenter diſſentiant, ſemper ſimulata loquantur, donec vindictæ ſeſe

† *Sed cur non potius à ſimulando*] Addit hoc ipſum, etiam Feſtus. *Poteſt*, inquit, *& à ſimulatione dicta exiſtimari, quia ſimulate loquuntur ad invicem.* Ego vero potius dictum arbitror ab eo, quod inter pares ſolet eſſe æmulatio, &, quæ inde oritur, invidia ac contentio. Hoc certum; *Simultas* dici per contractionem pro *Similitas*, ut *Facultas* pro *Facilitas*. Vide Voſſium.

Digitized by Google

ſeſe offerat occaſio? Hic potius Laur. Vallæ in Raudenſem aſſentior. *Simultas*, inquit, *eſt latens odium*; ea ſimultas plerumque intelligi contenta eſt, cum inimicitia opere ſe oſtendat. 626

„[Videtur antiquitus *ſimultas*, ſignificaſſe pactum, ſive quod inter duos ſimul „conveniſſet, quaſi *Simulitas*: poſtea uſurpatum, pro tacita conventione mutui „odii. Plebs quidem Romana, *ſimultatem* „ſic videtur uſurpaſſe, velut ex Hygino „apparet. Fab. 50. *Cum multi Peliæ filiam* „*peterent Pelias ſimultatem his conſtituit*, „*ei ſe daturum filiam, qui feras beſtias ad* „*currum junxiſſet.* & Fab. 22. *Æeta Jaſoni hanc ſimultatem conſtituit, ſi vellet* „*pellem auratam auferre, tauros æripedes* „*jungeret jugo.*]

XIII. VIOLA.

V*Iolam* dictam volunt quidam, quaſi *non violatam*, vel *non violandam*. Ineptè ſanè, * quum *violo*, verbum, à voce *viola*, ducatur: nam *violare virginem*,

* *Quum Violo verbum &c.*] Id vero licet Sanctii *Origines* non viderim, & proinde ejus rationes examinare non potuerim, ineptum pronunciare non vereor. *Violo* & *Violentus* omnino deducuntur à *Vis*. Sic *Lux*, *Luceo*, *&* *Luculentus*. Ceterum *Violam* quod à Græco ἴον derivat Sanctius, prorſus probo.

Digitized by Google

eſt deflorare, & violæ colorem inferre; ut latius in noſtris Originibus oſtenditur. A ii minus malè, à vi olendi. Sed melius à Græca *Ion*, more diminutivorum: idque eo melius poteſt perſuaderi, quod Æoles, unde plurima Latini ſibi deflexerunt, ſcribebant *Fion*, digamma Æolico, ut ait Terentianus. Et digamma Æolicum verti apud Latinos in V. tritum eſt; ut, *ois, oſis, ovis; oon, oſon, ovum; oinon, Foinon, vinum;* Ταώς, *Taſos, pavo; aion, aiſon, ævum; oia, Foia, via; oideo, Foideo, video; Is, Fis, vis;* & verbum *vapulo*, ab *Apolluo, pereo*, vel *apolumai, peribo*; Æolicè *Fapolo*, inde *vapulo; pereo*, vel *doleo*. Sæpe reperias apud Comicos in imperandi futuro, *vapula*, & *peri*: & *plora*, & *jubeo te plorare*, *Formiæ* unde dicantur, indicat Strabo his verbis: *Urbs à Lacedæmoniis condita, prius Hormiæ dictæ*, διὰ τὸ ἔυορμον, id eſt, propter portus bonitatem & commoditatem. Verſus autem Terentiani de Digamma Æolico hi ſunt:

Sanctii liber de Originibus.

627

Nominum multa inchoata literis vocalibus
Æolicus uſus vertit, & digammon præficit.
Æolica Dialectos autem miſta ferme eſt Itala.

Hiſpe-

Heſperon quum dico Græce, Veſperum
cognominat;
Eſtia, ſic Veſta facta: Veſtis eſthes dici-
tur:
Hina, quem Græce vocamus, Vim jubet
me dicere:
Ear eſt multis in uſu, & magis poëticum
eſt;
Er enim nativa vox eſt: ille Ver hoc dicti-
tat.
Quos Homerus dixit Enetous, ille Vene-
tos autumat:
Et Viola flos nuncupatur, quem Græci vo-
cant Ion:
Et Iolaos, ille Violens, crede Marco
Tullio:
Quamque Itun dicunt Achæi, hanc Vi-
tem gens Æoli.
Plura Sapho comprobavit, Æoles & cæ-
teri.

Vomo etiam, & *vomer*, ſeu *vomis*, ab ἐμέω, vel ἐμῶ, *vomo*, & *vomica*, quod ſemper evomat ſanguinem.

XIV. ÆGER. 628

ÆGer, inquiunt ab *ago*, quod nihil poſſit agere. Nil vidi, aut legi ridiculum magis. Alii ab Græco αἶ αἶ, quod

Digitized by Google

eſt doloris ſignum & querelæ. * Alii ab *αἰάζειν*, id eſt, lamentari. Sed non longe abierit ab *ago*, eo quod agatur infirmitate vel triſtitia: & *agere vitam*, ad id alludit. Virgil. *Vitamque extrema per omnia duco.* Sed placet ab *αἰ αἰ*.

* *Alii ab αἰάζειν*] Mihi hoc etymon præ reliquis omnibus videtur vero proximum. Nam *αἰάζω*, unde & *ἄιαγμα*, *lamentatio*, commode deduxeris *αἰαγρὸς*, quod olim in uſu fuiſſe potuit. Et hinc Latini eliſa litera A, propter concurſum plurium vocalium, ſuum *aeger* pro *aager* videntur formaſſe, ſicuti *Cogo* dixerunt pro *Coago*, & ſimilia.

XV. DIS, PLUTO.

D*Is*, inquiunt, *quia minime dives.* Quod ex Quinctil. lib. 1. cap. 6. eliciunt, quum potius, ut diximus Quinctilianus hujuſmodi etymos irrideat & inſectetur. Cic. 2. Natur. Deor. à *divitiis* videtur deducere; *Terrena*, inquit, *vis omnis atque natura Diti patri dicata eſt: qui Dis, ut apud Græcos* Πλȣ́των, *quia & recidant omnia in terras, & oriantur è terris.* Hæc ille. Cui conſonat Ovid. 1. Metamorph.

-----Itum eſt in viſcera terræ,
Quaſque recondiderat, Stygiiſque admoverat umbris,
Effodiuntur opes, irritamenta malorum.

Ita-

Itaque ſine Antiphraſi, * *Dis*, à divitiis, quas poſſidet; aut divitiæ à Dite, (eſt enim ditiſſimus) rite nominabitur.

* *Dis a Divitiis*] Immo quaſi per contractionem *Dis* pro *Dives*, ſicuti *Dites* pro *Divites*, quoniam revera Dives habebatur *Pluto*, ſic etiam a Divitiis Græce dictus. Vide & Voſſium.

XVI. PONTUS. 629

PUdet referre *Ponti* etymon, olet enim fæcem Grammaticorum. Dicunt iſti, *quaſi ſine ponte:* quia mare pontem habere non poſſit. Nihil magis ridiculum eſt, quam quum Græcis vocibus etymum redditur Latinum, aut contra. *Lapis* dicunt, quia *pedem lædat*; vel à *labando*, quum Græcè ſit λάας; & *petra*, *quia teratur pedibus*, *aut pedem terat*, quum ſit πέτρη, vel πέτρος. Itaque *Ponti* etymon Latinè reddere imperitiæ fuit. Nec etiam neceſſe fuit *Ponti* etymon ſcrutari, quum pro mari accipitur: * nam propriè mare non ſignificat, ſed re-

* *Nam proprie Mare &c.*] Dubitem ſane, immo putem eſſe proprium Maris Euxini vocabulum, vel ſaltem ei κατ' ἐξοχὴν tributum. Certe *Propontis* proprium eſt vocabulum iſtius Maris, quod ante Euxinum eſt, veluti Minor *Pontus* ante Majorem: & *Helleſpontus* Freti ante Propontidem. Etymon *Ponti* recte forſan à πόνος, ut monuerunt jam alii, deduxeris; quia pericoloſa & laborioſa iſtic erat navigatio,

gatio, propterea, quod illud Mare commodis portubus & ſtationibus deſtituebatur, unde & olim Ἄξενον, quaſi *importunum adventantibus*, Græci tradiderunt cognominatum. Adde quod celeberrima Græcorum expeditio prima inſtituta fuit in hunc Pontum Euxinum, nec ſine maximis periculis & laboribus. Unde ab illis reducibus videri poſſet id *Ponti* nomen Mari huic impoſitum propter exantlatos illic labores, & ſic ad alia quoque Maria tranſlatum, ſed & cum regione vicina quoque tandem communicatum ea ratione, qua paſſim apud Græcos & Latinos IN Urbe aut Mari aliquid factum dicitur, quod in agro ſuburbano, aut in terra mari proxima accidit. Vide me ad Aelianum Var. Hiſt. II. 25. 6. Quin ipſum illud *Helleſpontus*, quod manifeſte eſt primitus ipſius Maris nomen, tamen æque ac *Pontus*, regionem illi adjacentem quoque notat. Corn. Nepos in Pauſan. 2. *Pauſaniam, cum claſſe communi Cyprum & Helleſpontum miſerunt, ut ex his Regionibus barbarorum præſidia depelleret.* in Timoth. 3. *Defecerat Samos, deſcierat Helleſpontus.* Hinc jam Homo iſtius Regionis dicebatur *Helleſpontius*, Cicero Famil. XIII. 53. *Commendo tibi negotia ejus, quæ ſunt in Helleſponto, & ſi quid habebit cum aliquo Helleſpontio controverſiæ, ut in illam διοίκησιν rejicias.* Adde vocem *Pontus* factam eſſe communem & appellativam, non Terræ, ſed Maris, & inde derivata ποντίζειν, & ſimilia, *Maris* ſemper ſignificationem præferentia. Ex quibus omnibus colligendum videtur, vocabulum hoc primitus impoſitum Mari Euxino, & ſic dein communicatum cum adjacente Regione, potius quam contra. Bochartus tamen in ſuo Phaleg. I. 10. in eo conſentit cum Sanctio, quod nomen id primum tribuit regioni, dein Mari, regionemque putat Orientalium lingua per metatheſin literarum ſic appellatam, quaſi terram *Botna* vel *Botnim* h. e. *nucum*, quæ frequentiſſimæ in ea: Unde & à Latinis ſcriptoribus ſæpe *Ponticarum Nucum*, ut præſtantiſſimarum, mentio ſit. Neque abſurdum ſane illud, licet verum non putem.

Digitized by Google

gionem illam, cujus fuit Mithridates rex. Unde Juvenalis; *Feſtino ad noſtros, & regem tranſeo Ponti.* Ibi eſt *Pontus Euxinus*; & ita Pontus accipitur pro mari, ex parte totum; ut *fretum* pro mari, quum ſit Fretum propriè, quod Græci vocant *Porthmon*, à fervendo, quod ibi maximè ſervet aqua: nos vocamus *Eſtrecho*. Denique paſſim Græcè legas, πόντος ἁλὸς, id eſt, *Pontus Maris*; & *Freta Ponti*, ut æquor maris. 630

XVII. PELAGUS.

SOlent etiam & Græci Grammatici, quamvis doctiores, ineptire; dicunt enim πέλαγος à πέλας, id eſt, propè, & γῆς, id eſt, terra: *quia non propè, ſed longiſſimè abeſt à terra.* Sed *pelagus* propriè mare non ſignificat, ſed profunditatem maris; Hiſpanè, *Pielago*. In Euangelio D. Matthæi legitur, πέλαγος τῆς θαλάσσης, id eſt, *Pelagus maris*, hoc eſt, in medio maris. * Crederem dici *pelagus*, à πέλας, pro-

* *Crederem dici pelagus &c.*] Veriſimilius fecere, qui ab Hebr. פלגים *Rivi* deduxere. Sicut & ſequens vocabulum *Charontis* ab Ægyptiaca origine repetiverunt Eruditi, quæ *portitorem* ſignificarit, probante Voſſio, quem vide. Certe χάρων non à χαρώνια, ſed hoc ab illo derivatur: neque etiam à χάρωψ, quo proprie *lætos habens oculos* notatur, cum nihil lætum Charonti tribuatur ab ullis Scriptoribus. Vide Virgilium Aen. VI. 298. &c.

prope; quia prope litus ſtatim pelagus eſt; id eſt, profunditas maris.

XVIII. CHARON.

Lilius Gregorius Giraldus de Diis gentium ſic ait; *Charon deus infernus, dictus per Antiphraſin, quaſi acheron: alias* 631 *tamen etymologias Phornutus adducit, quas non ſatis probo.* Hæc ille. Mihi placet Natalis de Comitibus in Mythol. χάρων, inquit, à χαίρω, id eſt, *gaudeo, quia tranſitus Lethei fluminis ad ſedes beatorum maximo cum gaudio fiat.* Sic ille. Invenio & χάρων, pro leone, ἀπὸ τῆς χαροπότητος, id eſt, ab ſplendore oculorum. Huc videtur Virgil. Æneid. 6. reſpexiſſe; *Stant lumina flamma:* & Ovid. Metamorph. *Rubra ſuffuſus lumina flamma.* Seneca in Hercul. Fur. act. 3. *Concavæ lucent genæ:* ſic enim legendum, non *ſquallent.* Dicuntur etiam χαρώνια, hiatus terræ immenſi: & χάσματα, ex Diogene Laërtio, & Joſepho Scalig. in Æthna; unde non male poſſet deduci *Charon.*

XX. HOLOSTEON.

Holoſteon, inquit Plinius lib. 27. cap. 10. *ſine duritia herba ex adverſo appellata à Græcis, ſicut fel dulce: tenuis uſque in capillamenti ſpeciem, longitudine quatuor*

tuor digitorum, ceu gramen, foliis anguſtis, aſtringens guſtu, naſcitur in collibus terrenis; uſus ejus ad convulſa rupta in vino pota. Hæc omnia ſumpſit Plinius ex Dioſcoride lib. 4. cap. 11. præter illa, *ſine duritia, ex adverſo appellata à Græcis, ſicut fel dulce.* Qua in parte non aſſentior Plinio, ſi modò illa Plinii ſunt tam diſparata verba: nam quum dicimus fel *Dulce*, non Antiphraſis eſt, ſed ironia. Deinde apud Dioſcoridem non ὁλόστον, ſed ὀλέστον legitur, id eſt, *perdens coronas*, quia coronaria non ſit. Et verò ſi gramini ſimilis eſt, rite vocabitur *holoſteon*, id eſt, dura, & tota oſſea, & non per antiphraſin. Doctor Laguna noſtram *pilloſellam* eſſe arbitratur, 632 quæ ideo ſic vocatur, quod minus ſit horrida, villoſa, & veluti ſpinoſa.

XX. ORTHOPNOEA.

Cœlius Aurelianus lib. 3. cap. 1. Chronion, quum fere attigiſſet, quid eſſet *Orthopnœa*, id eſt, ſpirandi difficultas, ſubdit: *Item, ut alii dicunt, contrario vocabulo ſuæ virtutis nomen accepit: nam quum ſui ratione convertat ac depravet, tanquam corrigat, Orthopnœa nuncupatur, quam nos ſpirandi dicere correctionem poterimus; multa enim contrariæ interpretationis vocabulum ſumpſerunt; ut* fella, *quæ*

Græci γλύκεα vocant, velut dulcia, quum ſint amariſſima. Hæc verba coincidunt cum illis Plinii ex capite præcedenti, utraque ex ingenio Grammaticorum. Quanto ſimplicius & rectius diceretur; * *Orthopnœa* ideo dicitur, quia niſi recto & extenſo collo ſpiritum emittere non poſſimus.

* *Orthopnœa ideo dicitur*] Vide & Voſſ. Inſt. Orat. III. 13. 11. ubi item Antiphraſin, ut futile Grammaticorum inventum, explodit.

XXI. LUSTRA.

SErvius lib. 1. Æneid. ſic; *Luſtra, & Lupercalia per contrarium dicimus: quia parum luſtrantur.* Sed quantum Servius fallatur, & jam ſæpe docuimus, & de *Luſtris* egimus ſatis in Regula quinta, quum diſceptavimus, unius vocis unicam eſſe ſignificationem. Cap. 18. pag. 170.

Erunt & alia multa, quæ Grammatici, ut ſunt ad errores ingenioſi, comminiſcuntur. Sed hæc ſatis fuerit confutaſſe, ex quibus
633 bus facilè intelligetur, nullam poſſe eſſe vocem, quæ ex impoſitoris mente contrarium poſſit ſignificare.

CAP. XVII.

RESPONSIO
ad quædam Objecta.

SCripſi in quadam epiſtola; *juſta ſollemnia facere:* reprehendor in orthographia, & in ſignificatione; * nam *ſollemne*, inquiunt, eſt quod quotannis fieri ſolet. Orthographia

* *Nam Sollemne inquiunt &c.*] Crediderim quidem cum Sanctio veram ſeu origini ſuæ congruentem eſſe Orthographiam, qua uſus eſt; ſed poſteriores tamen Veterum vel ſic dixiſſe cenſeam *Sollennis* potius quam *Sollemnis*; Plane ſicuti maluerunt tandem *Portunus* pro *Portumnus*, *Fortuna* pro *Fortumna*. Porro crediderim proinde etiam, primitus quidem id vocabulum, utpote tantummodo derivatum & deductum à *Sollus* h. e. totus, integer, non tam ſignificaſſe *præcipuum*, *ſingulare*, & *eximium*, ut mox Sanctius explicat, quam *Perpetuum*, *Continuum*: ſed tamen deinceps adhibitum revera etiam in ſignificatione ejus, *quod omnibus annis fieret*, & quod ſic uſu continuo perſeveraret. Accedit Analogia vocum ſimiliter ab *Anno* derivatarum, veluti *Perennis* &c. Certe Feſtus in *Sollo*: *ſollenne, quod omnibus annis præſtari debet.* Feſtus autem ſua hauſit ex Verrio Flacco, qui vixit temporibus Auguſti. Nullum igitur poteſt eſſe dubium, quin Verrius eo ſenſu, ut & pro eo, *quod uſitatum ſit*, illud vocabulum adhibuerit, & haud dubie plures illo tempore. Ne dubites, ſic Livius I. 7. *Tradito ſervis publicis ſollemni familiæ miniſterio.* Cap. 31. *Manſit certe ſollemne, ut quandocunque nunciaretur idem prodigium, feriæ agerentur* XXXVIII. 48,

634 graphia vera eſt; dicitur enim *ſollemnis*, à *ſol-*

48. *In ea civitate, quæ in ſollemnibus verbis habet, quum triumphum decernit: Quod bene ac feliciter Remp. adminiſtravit.* Sollemnia hæc Verba quid aliud quæſo ſunt, quam uſitata, & longo uſu continuata. Pom. de Or. juris. §. 6. *Ex his legibus Actiones compoſitæ ſunt, quas ne populus, prout vellet, inſtitueret, certas ſollemneſque eſſe voluerunt.* Interim præcipue, quicquid ſingulis annis fiebat, appellabatur *Sollemne.* Hinc paſſim *ſollemnes dies, ludi, ſacra.* Jam vero quoniam illi anniverſarii dies erant quaſi præcipui dies totius anni, & quoniam illis diebus ſolebant nonnulla præcipue feſto modo agere, hinc tandem factum, ut aliquando ſimpliciter de talibus rebus *Sollemnis* adhibeatur pro præcipuo, & maxime feſto. Salluſt. Catil. 22. *ſicut in ſollemnibus ſacris fieri conſuevit.* Et hinc *ſollemnia* abſolute. Livius I. 7. *Ne extis ſollemnium veſcerentur* Cap. 9. *cujus ad ſollemne ludoſque veniſſent.* Suet. Tib. 34. *Sollemnibus cœnis pridiana obſonia appoſuit.* h. e. talibus cœnis, quales ſolebant exhibere diebus maxime feſtis. Vitell. 11. *Inferias Neroni dedit, & ſollenni convivio citharœdum placentem palam admonuit.* h. e. maxime frequenti, & feſtivo. Scilicet eodem modo ſe res habet in hoc vocabulo, quo in *Æditumus* ac *Æditus*. *Æditumus* dicebatur eadem forma, qua *Finitumus* & ſicuti hoc notat rem ſive hominem, qui eſt in finibus noſtris, ſic illud, hominem, qui habitat in æde ſacra. Sed cum tandem facilioris pronunciationis gratia diceretur *Æditus*, crediderunt ipſi Veteres inſigni errore, dici id, quaſi *Ædis ſacræ Tuitorem*, ut exponit Feſtus. Vide & Varron. lib. IV. de Ling. Lat. Eodem itaque modo verum haud dubie & genuinum fuit *Sollemnis*, ſed per *εὐφωνίαν* deinde dictum *ſollennis*, idque acceptum, tanquam ſi eſſet compoſitum ex *ſollus* & *Annus*, & ſignificaſſet primitus tale quid, quod omnibus annis recurrit. Vide & Voſſium in Etymol.

ſollo, voce Oſca, id eſt, totum, teſte Fe-
ſto: *omnis* autem eſt productio vocabuli,
ut in *legitimus*, *æditimus*. Aldus in Or-
thographia ſic ait; *Sollemne, non ſollenne,
habent antiquiſſimi libri, & lapides. Ana-
logia Solenne videtur probare, ſi modo à So-
lo anno deducitur, ut quibuſdam placet. In
hoc tamen plus antiquitati demus, quam a-
nalogiæ. Vide Feſtum in Sollo, & Oſce.*
Hæc Aldus. Sollemne autem nec derivari ab
anno, nec ſignificare, quod ſolet quotannis
fieri, hæc teſtimonia demonſtrabunt, „[Li-
„ vius lib. 1. *Ludicrum fuit, equi, pugi-
„ leſque ex Hetruria acciti; ſolemnes de-
„ inde annui manſere ludi:* & lib. 5.
„ *Ut matronarum, ſicut virorum, poſt mor-
„ tem ſolemnis laudatio eſſet:* & lib. 7. *A
„ conſulibus ad dictatores ſolemne clavi fi-
„ gendi tranſlatum eſt; intermiſſo deinde mo-* 635
„ *re, digna etiam per ſe viſa eſt res, pro-
„ pter quam Dictator crearetur.* In *ſolemne*,
„ ergo ſubauditur *Inſtitutum*, vel *Opus*.]
Horatius lib. 1. epiſt. 18. *Romanis ſollem-
ne viris opus, utile famæ:* idem lib. 2.
epiſt. 1. *Romæ dulce diu fuit, & ſollemne,
recluſa Mane domo vigilare, clienti prome-
re jura:* idem lib. 1. epiſt. 1. *Inſanire pu-
tas ſollemnia me, neque rides?* Plin. lib. 28.
cap. 9. *Certe novæ nuptæ intrantes; etiam
ſollemne habent, poſtes eo attingere.* Virgil.

lib. 12. *Imperium ſollemne ſocer, mihi mœnia Teucri Conſtituent.* Cic. ad Attic. lib. 7. *Tantum igitur noſtrum illud ſollemne ſervemus, ut ne quem iſthuc euntem ſine literis dimittamus.* Tacit. lib. 12. *Et funeris ſollemne, perinde ac D. Auguſto, celebratur:* idem lib. 3. dixit; *Funerum ſollemnia:* & lib. 11. *Nuptiarum ſollemnia.* *Sollemne* igitur ſemper ſignificat aliquid præcipuum, integrum, ſingulare, & eximium. Sic Horat. lib. 4. Oda. 11. *Qui dies jure ſollemnis mihi, ſanctiorque pene natali proprio.* Et Virgil. lib. 5. *Annua vota tamen, ſollemneſque ordine pompas,* id eſt, præcellentes. Qui locus decepit Grammaticos, propter annua vota: qui ſapiunt, ſcribunt, *ſollemnis, ſollicito, ſollertia, ſollers,* id eſt, totus ars.

Sumtus, emtus, contemſi, contemtum, ſcribo ſine p. quia verbi characteriſtica litera perire non debet, & à Barbaro ſæculo dimanavit *emptum, comptum.* Barbari ſcribebant, *hyemps, dampnatus, ſompniare, prompſi.* * Marius Victorinus in libro de Ortho-

* *Marius Victorinus*] Priſcianus lib. x. p. 897. prorſus in contrarium tendit. *In MO deſinentia,* ait, *ſi Vocalis longa antecedat,* O *in PSI converſa, proferunt Præteritum, ut Sumo, Sumpſi, Promo, Prompſi.* Et dein, *Emi vero Emptum facit, quod ideo aſſumpſit P. quia*

Orthographia ſic ait: *Nam hiems, & ſumſi, & inſumſit, & demſit, ſine dubio per* m, ſ, *ſcribetis. Et quando in harum vocum mentionem incidimus, nec conſumptum, nec emptum, nec temptat, & ſimilia iſtis, per* p, t, *ſcribetis vitiosè, ſed ut ego ſcripſi, juxta*, m, t, *ponetis.* Sed de hoc latiſſimè Lambinus in prologo in Horatium. 636

Archaiſmon objiciunt, quum dixi, *Si pote eſt.* Nomen *potis*, & *pote*, non differt à *fortis*, & *forte*, niſi quod * etiam in neutrali genere aliquando *potis*, reperitur. Lucret. lib. 1. *Conjunctum eſt id, quod nunquam ſine perniciali Diſſidio potis eſt ſejungi, ſeque gregari:* idem lib. 5. *Nec potis eſt cerni, quia caſſum lumine fertur:* loquitur de corpore. Catul. *Quantum qui pote plu-*

quia non poteſt M ante T ſine P inveniri euphoniæ cauſa, ut Sumptus, promptus. Manifeſtum ex eo ſaltem hoc, Imp. Juſtiniani certe tempore invaluiſſe jam illam Scriptionem in ejuſmodi Verbis.

* *Etiam in neutrali genere aliquando potis*] Sic Terent. Adelph. IV. 1. 5. *Ita fiat, & iſtoc ſi quid potis eſt rectius.* Et IV. 4, 17. *fieri potis eſt, ut ne qua exeat.* Plautus Amphitr. II. 2, 61. *Quî iſtuc potis eſt fieri.* Caſina II. 3, 2. *Nec potis quidquam commemorari, quod plus ſalis pluſque leporis habeat.* Immo & in Plurali, Plautus Pœn. I. 2, 17. *Duæ potis ſunt plus ſatis negotii dare.* Merula jubet iſtic legi *potes ſunt.* ſed quum videamus *Potis* præter analogiam olim in omni genere adhibitum ipſo uſu, quidni ergo etiam utroque Numero?

plurimum perire. De voce, *Potis*, in maſculino, & fœmin. multa ſunt teſtimonia. Virgil. 3. Æneid. *Nec potis Ionios fluctus æquare ſequendo:* idem Æneid. 11. *At non Evandrum potis eſt vis ulla tenere.* Sed hoc nemo opinor negabit. De *pote* videamus an ſit Archaiſmos. Cicero de claris orat. *Hoſpes non pote minoris:* idem Attic. lib. 12. epiſt. 39. *Ego quid homines aut reprehendant, aut poſtulent, neſcio: ne doleam? qui pote eſt? ne taceam? quis unquam minus?* ibid. lib. 13. epiſt. 37. *Hoc quidquam pote eſt impurius?* Perſ. Satyr. 1. *Qui pote? vis dicam?* Propert. lib. 2. eleg. 1. *Qua pote, quiſque in ea conterat arte diem.* Catull. *Una ſalus hæc eſt, hoc eſt tibi pervincendum. Hoc facies, ſive id non pote, ſive pote:* idem; *Aut ſi perditius pote eſt quid eſſe.* Terent. Adelph. act. 2. ſc. 3. *Nihil pote ſuprà.* Plaut. Caſ. ſc. Omnib. *Non pot' eſt impetrari:* idem, Moſtell. ſcen. Jam pridem; *Vah, quid illa pote pejus quidquam muliere memorarier?* idem, Menech. ſcen. Ut ætas; *Ibo, atque arceſſam medicum jam quantum pot' eſt:* idem, Perſa ſc. 1. *Quin ſi egomet totus veneam, vix recipi pote ſit, quod tu me rogas.* Priſcianus lib. 15. *Hic & hæc potis, & hoc pote; unde potior, potiſſimus.*

637 *Celebrare regis uxorem,* reprehendere conan-

nantur, quod ſit accuſativus perſonæ. At Cicero pro Muræn. à nobis ſtat, * quum ſcribit; *Nuncii literaque celebrant eum, factum conſulem*; idem pro Arch. *ingenio alicujus Poëtæ aliquem celebrari*. Ovid. 2. Art. in fine; *Me vatem celebrate viri, mihi dicite laudes*: & lib. 1. Amorum; *Carminibus aliquem celebrare* dixit. *Celebratus*, & *Celebrandus* paſſim invenies.

Ut Poëtis aliquam præluceremus facem, ſcripſi, neſcio quid hic poſſint reprehendere, niſi ſummam elegantiam. *Lucere* vel *prælucere facem, cereum, candelam alicui*, ſelectum loquendi genus eſt; aut *lucere*, vel *prælucere* cum dativo, ſuppreſſo accuſativo, ut illud; *Ego meis majoribus virtute mea præluxi*, ſupple *facem*, vel *cereum*. Suetonius, Auguſt. cap. 29. *Servumque prælucentem exanimaſſet*. Plautus, Caſ. ſcen. Non mihi; *Primum omnium huic lucebis novæ nuptæ facem*: idem, Curcul. ſc. 1. *Tute tibi puer es lautus, luces cereum*. Aurelius Victor de viris illuſt. *Duilio conceſſum eſt, ut prælucente funali, & præcinente tibicine, à cœna publicè rediret*.

 Thre-

* *Quum ſcribit &c.*] Diſertius etiam Cicero Famil. V. 12. *Me a te potiſſimum ornari celebrarique velle*. Livius XLIV. 22. *Majore quam ſolita frequentia proſequentium Conſulem celebratum*. Tacitus Hiſt. II. 71. *Neronem admiratione celebrabat*. Salluſt. Jug. 85. *Hæc & talia faciendo majores veſtri ſeque remque publicam celebravere*.

* *Threnos deflere* dixi, Græcos imitatus, qui paſſim verbis cognatos accuſativos adjungunt; ut, *ſervitutem ſervire, certamen certare, ludum ludere:* ſic, θρηνεῖν θρήνους, id eſt, deflere lugubria. Sic Cicero dixit, *Caſus deflere. Funera flere*, Ovididius: &, *Fortuna tua flenda eſt*, Itaque
638 *fleo*, (ut & reliqua omnia verba, paſſivis exceptis, & ſubſtantivo) activum eſt.

Debito epathlo non fraudabitur, ſcripſi. Si Epathlon, inquiunt, vox Græca eſt, quur Græcis characteribus non ſignatur? deinde quur in ſexto caſu, quo Græci carent, collocatur? Reſpondeo, ſive Græcis, ſive Latinis literis ſcribatur, Græcum eſſe nomen, & aptiſſimè in ſexto caſu, cum ſuo adjectivo collocari. † Græcos autem ſexto caſu non carere, jam probavimus.

Pro-

* *Threnos deflere*] Phraſis hæc recte exponi poteſt. Eodem ſcilicet modo, quo ſupra pag. 339. 340. 341. expoſuimus *Æſtuare annum, ſaltare Cyclopa, Vivere Bacchanalia*. Ceterum de Verbis tum Activis tum Neutris etiam abunde in ſuperioribus egimus, & liquido, ni fallor, Neutra aſſeruimus.

† *Græcos autem ſexto &c.*] At Tu Vide, quæ contra hanc ſententiam diſputavimus ſupra pag. 41. &c. Interim Græca vocabula Latine ſcripta, Latine etiam per caſus Latinos declinantur recte & veterum exemplo: ſicuti ex quamplurimis Auctorum locis patet, in quibus nomina propria Græcorum per caſus Latinorum exprimuntur.

Prorſam orationem, non *proſam*, ſcribo. *Prorſi limites*, inquit Feſtus, *appellantur in agrorum menſuris, qui ad orientem directi ſunt:* idem; *Prorſùm ponebant pro recto.* Donatus in Terent. * *Prorſa*, inquit, *oratio, quam non inflexit cantilena.* Scio antiquiſſimos dixiſſe, *proſam*, non *prorſam*; quia concurſum r, cum ſ, fugiebant; unde dicebant, *ruſum*, pro rurſum, *ſuſum*, pro ſurſum, *aſum*, pro arſum, *proſum*, pro prorſum; & veſtem quandam vocabant, *proſam*, pro longa. De *Prorſa Dea*, Agellius libro 16. cap. 16.

In ea re aliquem excellere, qua in re. Sunt innumera teſtimonia, quibus hoc politum dicendi genus confirmavimus. Lib. 2. cap. 9.

Elegantiſſimum aureum annulum. Valla lib. 3. cap. 4. duo adjectiva uni ſubſtantivo addi poſſe negat; ſed longè fallitur, ut alibi probavimus. 639 lib. 2. cap. 8.

* *Prorſa oratio*] Immo dicitur *prorſa oratio*, quaſi porro uſque ad marginem ſemper vorſa: & idcirco opponitur *Metro*, cujus Verſus ante deſinebant plerumque, quam ad marginem pervenirent. Vide Caſaub. ad Lamprid. Alex. cap. 59. Hinc *prorſus* paſſim ponitur pro rectà, ſine flexu aut mora; Cato apud Feſtum in V. *Prorſus. Quum Romam veniebant, prorſus devertebantur pro hoſpitibus ad amicos ſuos.* Opponitur etiam *prorſus* & *ex tranſverſo.* Plautus Pſeudolo IV. 1. ult. *Non prorſus, verum ex tranſverſo cedit.* Uſus tamen obtinuit, ut oratio potius *Proſa* ex antiquitate diceretur, quam *prorſa*, quæ ſcriptura in Adverbio prævaluit. Vide Sueton. Aug. 85.

Digitized by Google

Sonetta quur dixerim, & duplici tt, ſcripſerim, reprehendor: nam novæ voces, ajunt, præfatiuncula molliendæ ſunt; *ut ita dicam, ut ita liceat loqui.* Nonne ridiculus eſſet, qui ſic loqueretur? *Confero me Madritum, ut ita loquar: Veneo Burgis, ut ita dicam.* Aliud igitur eſt nova nomina invenire, aliud, inventis uti, etiamſi apud Latinos non inveniantur. Quur duo tt? quia ſic ſcribunt Toſcani nomina diminuta.

Aliena poëmata nemo pro ſuis uſurpato. *Uſurpare*, inquiunt, eſt in frequenti uſu habere: Et quid neceſſe fuit addere, *pro ſuis*? Nonne & *Uſurpare* capitur, pro capere? atqui id frequentiſſimum eſt. In illo Ciceronis libro 9. epiſt. 22. *Uſurpata duplex cubile:* Canterus legit; *Uſurpat à*; vel, *uſurpat ab duplex cubile*; quod verum credo. Et quod eſt apud Gellium lib. 3. cap. 2. *de uſurpatione*, id eſt, uſucapionis interruptione, non probat Charondas ad leges XII. tabularum. Cic. 7. Verr. * *uſurpare, ac retinere:* idem pro Marcello; *Cre-*

* *Uſurpare ac retinere*] Sic Paulus JCtus l. 2. Dig. de Uſurpat. & Uſucap. *Uſurpatio eſt uſucapionis interruptio. Oratores autem Uſurpationem frequentem uſum vocant.* Vult JCtus *uſurpatione* rei ad certum & legibus præfinitum tempus *interrumpi ejuſdem rei*

rei uſucapionem, quam alius ſuæ poſſeſſioni propoſitam habet. Gell. VI, 8. *Retentam à Scipione & in deliciis atque amoribus uſurpatam* Tac. Ann. XI. 16. *Modo comitatem & temperantiam, modo violentiam uſurpans.* Plaut. Bacchid. I. 2. 41. *O barathrum, ut ego te uſurpem lubens.* Cic. de Amic. c. 2. *Nec tamen ab iſto officio, quod ſemper uſurparam, abduci commodo meo debui.* Denique pene prorſus, ut Sanctius *aliena poëmata pro ſuis uſurpare*, ſic Phædr. fab. 73. *Sinite illas gloria vana frui, Et uſurpare veſtri ornatum muneris: Pares dum non ſint voſtræ fortitudinis.* Tac. Ann. II. 60. *Quædam civitates, quod falſo uſurpaverant, ſponte omiſere.* In hiſce pleraque revera notant frequentem uſum: At locus ille Plauti etiam unicum uſurpandi actum. Atque heic tandem animadverſionibus noſtris finem faciemus, ſequentem diſſertationem relicturi intactam Auctori ſuo, & Lectorum arbitrio. Id tantummodo addemus, Modum, qui in omnibus rebus eſt optimus, in ea quoque Auctoris noſtri ſententia ſervandum, & cavendum, ne dum nimis moroſi ſumus in exigenda Latinitate, ſterilem in ea reddamus & ſtyli noſtri & Linguæ ſermonem. Non ita temere repudiaverim Ego, ut facit Auctor in Reſp. ad Objectionem Primam, quod Analogia ſyntaxeos & ſignificationis admittit, licet ejus exempla non ita ſint in promptu: cum multa haud dubie olim, etiam Ciceronis & Auguſti tempore, Latine dicta ſint, quorum tamen exempla & documenta in iis, qui ſuperſunt nobis ex illa ætate, Auctoribus deſideramus: & ſæpiſſime eveniat, ut deſiderari putentur, quæ tamen in iis occurrunt, ſicuti adverſus Scioppium à Viris Doctis ſæpe eſt probatum. Porro neque uſum Linguæ Latinæ adeo arctaverim, ut prorſus eam quotidiano ſermone excluſam velim. Si nolimus in Academiis adhiberi ad docendum, vix poſſent utique illæ, niſi unius gentis hominum ſtudiis inſervire, quod alienum prorſus foret ab earum inſtituto & publico bono. Sæpe igitur omnino loquendum lingua Latina,

640 *Crebris ſermonibus uſurpare*, dixit: & quur addidit; *crebris*, ſi *uſurpo*, frequentativum eſſet? Ego addidi, *Pro ſuis*, more Terentiano, in Andr. *Fatetur tranſtuliſſe, atque uſum pro ſuis.*

Nemo uno plus præmium expectato. Dicendum erat, inquiunt, *uno plus præmio*; quia *Plus* ſubſtantivum, non adjectivum eſt. Ego contra ſentio: nam *plus*, in neutrali terminatione, ſemper adjectivum eſt; ut, *victrix* in fœminina, *alma* etiam in fœminina: quur enim dicas, *victricem legionem*, aliud eſſe, quàm *victrices legiones?* Itaque quum dicis, *pluris emi*, dee-
641 eſt, pluris *æris pretio* emi. Sed exemplis agamus, Salluſtius Jugurth. *Neque pluris pretii coquum.* Vide Varron. Cicer. 2. Orator. & in Academic. *Quum plus uno verum eſſe non poſſit:* idem lib. de Legibus; *Hoc plus ne rogum facito:* idem 1. Nat. Deorum; *Alterum certè non poteſt, ut plus una vera ſit*, ſubaudi *opinio:* idem Attic. lib.

quæ communis eſt omnium eruditorum lingua, & proinde quaſi vinculum quoddam commercii omnibus inter ſe nationibus exhibet. Sæpe autem loquendum eſt etiam ex tempore & ſubito. Sed tamen illa extemporalis facultas ſermonis Latini non comparanda eſt quotidiana atque incondita loquela & barbaro garritu, ſed aſſidua prius lectione, & dein adjunctis ſtyli exercitiis, qui unicus eſt & verus dicendi Magiſter.

Digitiz

lib. 1. *Ut hoc noſtrum deſiderium ne plus ſit annuum:* idem in Topic. *In disjunctione plus uno verum eſſe non poteſt*. Valer. Maxim. lib. 1. cap. 8. *Uno plus Etruſci cadent:* quod ſumſit à Livio, quum inquit; *Uno plus Etruſcorum cecidiſſe in acie.* Catullus in primo epigram. *Plus uno maneat perenne ſæclo.*

Digitized by Google

LECTORI S.

642 *ULtimum poſuimus ad linguam Latinam præcipuum documentum; quia magna vulnera debent arte atque dolo bono tractari. Timui enim ne ſi hoc remedium in libri fronte proponeretur, omnes medicinam, licet ſaluberrimam, averſarentur. Quis enim eſt, non dico in Hiſpania, ſed etiam in tota Europa, (quatuor aut ſex doctos excipio) qui non & ſentiat, & præcipiat, verbis Latinis exercendam linguam, ut promptè & celeriter poſſis, quæ malè cogitaveris, expromere? Quis porrò ludimagiſter Grammaticus non ſubinde pueris crepat; (honor ſit auribus doctorum) vel malè, vel bene, loquere cum M? Tanta eſt ſtultorum hominum ignorantia, perverſitas, & pertinacia. At ego, apud quem pluris eſt rectæ rationis pondus, quam multorum præſcriptum, aſſero, nihil peſtilentius poſſe juveni linguæ Latinæ cupido evenire, quam aut verbis Latinis effutire cogitata, aut loquentium profluentiæ intereſſe. Quicunque enim aliquando peritiam Latinæ linguæ eſt aſſequutus, Petrum Bembum dico, aut Oſorium, aut noſtrum Pincianum, non loquendo, ſed ſcribendo, meditando, & imitatione id ſunt aſſecuti. Hortor igitur ſacri verbi concionatores, (quando*

Digitized by Google

do politè & appoſitè de ſuggeſto loqui non ultima laus eſt) ut etiam Hiſpanè loquentium cœtus fugiant; quam pauciſſima loquantur ipſi; patianturque vel mutos & elingues in confabulationibus appellitari, dum ex ſcripto & meditato doctorum hominum aures ducant in admirationem. Non diſcimus Hebræa, vel Græca, ut loquamur, ſed ut docti efficiamur. Quur igitur in Latinis non idem efficiemus? quandoquidem jam nulla natio eſt, quæ Latinè, aut Græcè loquatur. Stylus exercendus eſt diligenter: hic enim, ut M. Tullius ait, eſt egregius dicendi magiſter: hic verè nos docebit, communi ſenſu illos carere, qui linguam Latinam in plateis, aut etiam in gymnaſiis, miris modis conantur dilacerare. Vale. 643

Qui

944 *Qui Latinè garriunt, corrumpunt ipſam latinitatem.*

Objectio prima.

U*Sus, & experientia dominantur in artibus; nec ulla eſt diſciplina, in qua non peccando diſcatur: nam ubi quid perperam adminiſtratum ceſſerit improſperè, vitatur quod fefellerat, illuminatque rectam viam docentis magiſterium.* Hæc Colum. lib. 1. cap. 1. Reſponſio: Verè & ſapienter Columella, ſi de artibus loquaris: ſed Latinè loquendi nulla eſt ars: hoc enim obſervatione rerum innumerabilium conſtat. Grammatica, Muſica, Rhetorica, & ſimiles, errando addiſcuntur: Sed ut inquit Fabius lib. 1. c. 6. *Aliud eſt Latinè loqui, aliud Grammaticè loqui:* quaſi dicas, *Libris opus habeo; Adhibeo tibi fidem; crimen læſa majeſtatis; ille tenetur hoc facere; ego amo Deum;* Grammaticè quidem dicas, Latinè non dicas. Nec enim ſatis eſt, Latinas quærere dictiones, delectus adhibendus eſt in verborum conjunctione, quem iſti locuteleji miris modis dilacerant: non enim quicquid Latinum eſt, ſtatim Latinè dicetur. *Habere orationem*, dicimus, non facere; *verba facere*, non agere; *agere gratias*, non facere; *fer opem*, dicimus, da opem non dicimus; *dare*

Idiomata linguæ Latinæ

Dare opem, dixit Terentius Heaut. III, 3, 31. in Cod. Bemb.

dare verba, uſitatum eſt, tradere, ſeu præbere verba, inauditum. Quid dicam de illis, qui ſibi docti videntur, & paſſim habentur? Quidam enim ex illis ſcripſit; *Vigilant milites in monte*, pro ſpeculantur de monte; *tentat frangere aciem*, pro, conatur 645
aciem perrumpere; *dimiſit ſuos milites*, pro, dimiſit copias, ſeu exercitum: *impedivit commeatum*, pro, interclusit; *victu carebat Caſar*, pro, re frumentaria; *duxit vineas*, pro, egit; *primi in conſilio*, pro conſilii principes; *reportarunt prædas*, pro, egerunt; *milites monuit*, pro, hortatus eſt; *ſignum fecit*, pro, ſignum dedit; *renovavit prælium*, pro, reſtituit, aut redintegravit; *aciem ordinavit*, pro, inſtruxit; *redierunt milites*, pro, receperunt ſe; *miſit ad ſuccurrendum*, pro, miſit ſubſidio; *fecerunt vim*, pro, impetum fecerunt; *magnis viis contendit*, pro, magnis itineribus; *perdidit opportunitatem*, pro, amiſit occaſionem. Sic itaque loquuntur, qui linguam, non ſtylum, exercent.

Peregrinitates, ſive Idiotiſmi.

Renovare prælium, dixit Dictys lib. 3. Aciem ordinare, Curtius lib. 3. Juſtin. lib. 11. Milites inordinatos, Livius.

Objectio ſecunda.

PRopter crebras in variis diſciplinis diſputationes Latino ſermone aſſiduè loquendum.

Reſponſio. Serias & graves diſputationes literis, non ventis debere mandari, quis eſt qui

qui ignoret, niſi clamoſus diſputator, aut cerebroſus vociferator? An ideo ſemper aſſueſcendum eſt loquelæ, ut poſtea dicamus, *noleïtas*, *voleïtas*, & *per modum præteritionis*, *dico quòd*, & *nota quòd Pappa habet aures?* Quòd ſi talis urgeat neceſſitas, qui Latine ſcripſerit, blaterones ſuperabit.

Objectio Tertia.

SI quis linguam Gallicam aſſequi ſtudeat, optimè illam cum Gallis loquendo comparabit.

646 Reſponſio. Diſſimile admodum eſt, linguarum aliquam cum Latina, quæ jam nulla eſt, comparare. Si ulla eſſet natio, quæ purè Latinè loqueretur, non dubito, quin apud illos Latina facilitas loquendi perdiſceretur. Sed nunc ſoli ſunt libri, ad quos recurrendum eſt, ſi purè Latinè ſcribere velimus. Idem eſto judicium de Græca, vel Hebræa lingua, quas non ut loquamur, ſed ut intelligamus, addiſcimus.

Objectio Quarta.

NOn deſinunt iſti onocrotali ſubinde objicere, ſeu verius obgannire: moris eſſe, ut infantes parvuli *papas*, *mamas*, *taytas* balbutiant, qui tamen poſteà in melius corrigantur.

Reſponſio. Nemo ſanæ mentis tale conſilium

Digitized by Google

ſilium probabit, ut ineptæ nutrices doceant, quæ poſtea ſint dedocenda. Ego certè, qui plurimos liberos ſuſtuli, nunquam id ſum paſſus, qui Quinctiliano autore didicerim, ***non aſſueſcendum puerum ſermoni, qui dediſcendus ſit.*** Quid, quòd optima eodem labore, aut fortaſſe facilius, edocentur?

Objectio Quinta.

SI Latinè loqui non eſſet laudabile, non ita paſſim ab omnibus commendaretur: Et omnes Academiæ legibus ſanxerunt, ut & Latinè legatur, & diſputetur.

Reſponſio. *Quaſi verò quidquam tam ſit valde, quàm nihil ſapere, vulgare;* ut præclarè, 2. de Divinatione, ſcripſit Cicero; Sed quoniam tu mihi ſtultorum tur- 647
bam objicis, qui Latinè loquentes colunt & admirantur; ego tibi contrà doctiſſimorum judicium & conſenſum opponam, qui hujuſmodi peſtem ſive loquentiam averſantur. Expende diligenter cap. 84. Suetonii in Auguſto.

Cicero lib. 2. de Oratore, de exercitatione agens, ſic inquit:

SEd plerique in hoc vocem modo, neque eam ſcienter, & vires exercent ſuas, & linguæ celeritatem incitant, verbo-

rumque frequentia delectantur. In quo fallit eos quod audierunt: Dicendo homines, ut dicant, efficere ſolere. Verè enim etiam illud dicitur: Perverſe dicere homines perversè dicendo facillimè conſequi: *& ſtatim;* Caput autem eſt, quod, ut verè dicam, minimè facimus, (eſt enim magni laboris, quem plerique fugimus,) quam plurimum ſcribere. Stylus optimus & præſtantiſſimus dicendi effector ac magiſter.

Quinctilianus libro 1. *cap.* 1. Ante omnia ne ſit vitioſus ſermo nutricibus. Has primùm audiet puer, harum verba effingere imitando conabitur. Et naturâ tenaciſſimi ſumus eorum, quæ rudibus annis percipimus: ut ſapor, quo nova imbuimus, durat: neque lanarum colores, quibus ſimplex ille candor mutatus eſt, elui poſſunt. Et hæc ipſa magis pertinaciter hærent, quæ deteriora ſunt. Nam bona facilè mutantur in pejus: nunc quando in bonum verteris vitia? Non aſſueſcat ergo, ne dum infans quidem eſt, ſermoni qui dediſcendus ſit.

648 *Eraſmus lib.* 8. *Apophtheg.* ſic ait: Pollio dicebat; Commodè agendo factum eſt, ut ſæpe agerem: ſed ſæpe agendo factum eſt, ut minus commodè; quia ſcilicet aſſiduitate nimia facilitas magis, quàm facultas; nec fiducia, ſed temeritas paratur.

Quod

Digitized by Google

Quod accuratè factum velimus, raró faciendum eſt. Hac ratione duci videntur Itali quidam eruditi, qui licet pulchrè calleant Latinè, tamen vix unquam adduci poſſunt, ut in familiari congreſſu Latinè loquantur. At ſi quando compellit neceſſitas, dicunt exactè, quaſi de ſcripto. Novi Venetiæ Bernardum Ocricularium, civem Florentinum, cujus hiſtorias ſi legiſſes, dixiſſes alterum Salluſtium, aut certè Salluſtii temporibus ſcriptas. Nunquam tamen ab homine impetrare licuit, ut mecum Latinè loqueretur: ſubinde interpellabam: *Surdo loqueris, vir præclare; vulgaris linguæ veſtratis tam ſum ignarus, quàm Indicæ.* Verbum Latinum nunquam quivi ab eo extundere. *Hæc Eraſmus.*

Budæus, in Comment. Linguæ Græcæ, reprehendens Vallam circa reciprocorum uſum, ſic ait: Id autem Laurentio non aliàs accidit, quàm ex prava loquentium conſuetudine, quibus aut legendis aut audiendis inviti erroris contagionem contrahimus: ſimul ex ſermone extemporali & neglecto, cui inter familiares aſſueſcimus, præſertim puræ Latinitatis ignaros. Qua noxa fit interdum, ut quædam imprudentibus excidant: id quod aliquando experti ſumus in autographis noſtris, ita ut flagitioſæ culpæ nos perpuderet.

Cornelius Valerius in fine ſuæ Syntaxeos: Hanc proprietatem in verborum conjunctione qui non obſervat, nec delectum habet ullum, is Barbarica phraſi omnem pervertit Latinitatem. Quod iis ferè ſolet accidere, qui linguam Latinam ad idioma vernaculum detorquent.

649

Joachimus Fortius, in libello De ratione ſtudii, cap. De ſcribendo: Nam ferè fit, ut qui loquuntur accuratè, minus eruditè ſcribant. Dum enim illarum voluptate afficiuntur, imperfectiores oportet ſint in altero. Nemo pari cura res duas unquam tractaverit. *Et infra:* Quo pacto id genus homines, qui tanto plauſu in tanta nugatorum corona nugari poſſunt, accuratè quicquam ſcripſerint? Certè neminem unquam vidi, (niſi me memoria fallat,) doctè ſcribentem, cui valde in promptu fuit colloquendi diſſerendique ratio. *Et infra:* Famam puerilem aſpernemur, vulgo inertes videamur.

Ex Bartholomæo Riccio, lib. 3. De imitatione Ciceronis, in calce.

Non ſoleo ego, ne hoc quoque omittam, meum diſcipulum cogere, ut fit plerumque in ſcholis, quicquid ei dicendum uſu veniat, Latinè ut id proferre conetur. Utrum enim plus commodi, an damni

Digitized by Google

ni ad Latinam elegantiam, quam nos quærimus, hoc afferat ſtudium, non planè ſatis habeo comprobatum. *Et paulò inferius*, Huc accedit, quòd infanti puero, dum ea quæ vult, & ex tempore, atque ſubitò proferre laborat, multis partibus ea plura excidant, quæ ineptè, quæ inconditè, atque incompoſitè, quæ denique nullius dignitatis ſint, quæque vix tolerabilia ſint neceſſe eſt. Ita fit, ut dum locutionis ſtudeant celeritati, orationis ornatum omnem,
atque dignitatem corrumpant. Quoniam 650
autem quod in quotidiano ſermone poſitum eſt, nihil admodum Latinæ orationi prodeſſe videtur ad eam dignitatem, quæ ejus linguæ merè germana eſt, ac omnino ea nobis aliqua exercitatione atque artificio comparanda atque confirmanda eſt, equidem id diligentiæ ab uno ſtylo, qui dicendi magiſter, & opifex eſt optimus, petendum eſſe cenſeo.

Objectio ſexta.

PRopter varia inter gentes commercia, aut ut cum externis hominibus colloquamur, non ſolum utile, ſed neceſſarium aliquando eſt, Latinè loqui.

Reſponſio. Ego Latinam linguam non damno; ſtylum veneror, & amplector: in quo qui probè fuerit exercitatus, ſi neceſ-

ſitas ingruat, repentè dicet: *da mihi panem, vel aliud obſonium.* Multis in locis Cicero commendat ſtylum; & ad Gallum lib. 7. ſic ſcribit: *Vrge igitur, nec tranſverſum, quod ajunt, à ſtylo: is enim dicendi opifex.* Ego denique cum doctiſſimis (neminem excipio) viris teneo, nulla aut ætate, aut tempore Latina lingua, niſi præmeditatè, eſſe loquendum.

FINIS.

FRAN-

Digitized

FRANCISCI SANCTII BROCENSIS.

GRAMMATICA LATINA.

De Partibus Orationis.

GRAMMATICA eſt ars rectè loquendi: cujus finis eſt congruens *oratio*. Oratio conſtat ex *vocibus:* Voces ex *ſyllabis:* Syllabæ ex *literis.*

Litera eſt individui ſoni comprehenſio: eſtque *Vocalis*, aut *Conſona.*

Vocalis eſt litera, quæ per ſe ſyllabam efficit; ut *a*, *e*, *i*, *o*, *u*. Ex his quatuor fiunt *Dipthongi*, *æ*, *œ*, *au*, *eu*; ut, *æs*, *pœna*, *laurus*, *eurus:* & *yi* Græca; ut, *Harpyia.*

Conſona ſine vocali ſyllabam nôn efficit. Sunt autem quindecim. Ex quibus ſeptem *Semivocales*; *l*, *m*, *n*, *r*, *ſ*, *x*, *z*, Sed *l*, *r*, liqueſcunt præcedente muta. *Mutæ*, octo; *b*, *c*, *d*, *f*, *g*, *p*, *q*, *t*.

V, poſt *q*, liqueſcit: & poſt *g*, & *ſ*, aliquando; ut, *ſanguis*, *ſuavi*.

J, & *V*, fiunt conſonantes, ſi feriant vocalem; ut, *Juvat*. *Y*, ſolis Græcis vocibus accommodatur, & eſt *V* noſtrum. *H*. litera non eſt, ſed aſpirationis nota. *X*, & *Z*. ſunt *Duplices*, & *J*, inter vocales; ut, *ajo*, *Cajus*.

Syllaba eſt integri ſoni comprehenſio; ut, dos, flos. Hæc autem eſt *brevis*, quæ unum tempus conſumit: aut *longa*, quæ duo, aut *anceps*, ut mox dicetur.

Vox, ſeu *dictio* eſt, qua unumquodque vocatur. Cui accidunt Accentus, Figura, Species. *Accentus* eſt vocis modulatio, de quo poſtea. *Figura* oſtendit, ſitne vox ſimplex, an compoſita. *Species*, ſitne vox prima, an aliunde flexa. Voces omnes aut numeri participes ſunt, aut expertes.

Numerus eſt differentia vocis ſecundum unitatem, aut multitudinem. Et eſt duplex, *Singularis*, qui unum ſignificat; ut, homo vivit: *Pluralis*, qui plura; ut homines vivunt.

Voces numeri participes ſunt; *Nomen*, *Verbum*, *Participium*: Expertes numeri; *Præpoſitio*, *Adverbium*, *Conjunctio*. Quæ partes orationis appellantur.

De

De Nomine.

Nomen eſt vox particeps numeri caſualis cum genere. Ex quibus differentiis oritur *Declinatio*.

Caſus eſt ſpecialis differentia numeri nominalis. Sunt autem *caſus ſex*. Nominativus, Genitivus, Dativus, Accuſativus, Vocativus, Ablativus.

Genus eſt differentia nominis ſecundum ſexum. Genera ſunt tria: *Maſculinum*, cujus nota eſt *hic*, ut hic dominus; *Fœmininum, hæc*; ut hæc muſa: *neutrum, hoc*; ut hoc templum. *Dubium* verò ſolo auctorum arbitrio, nunc maſculinè, nunc effertur fœmininè, ut, *hic* vel *hæc* cortex.

Dividitur nomen in Subſtantivum, & Adjectivum. *Subſtantivum* eſt, quod cum uno genere declinatur; ut, pater, mater. *Adjectivum*, genus non habet, ſed terminationes ad genera, vel *ſub uno fine*; ut, felix, par, oriens: vel *ſub duobus*, ut, fortis, & forte, dis, & dite: vel *ſub tribus*; ut, bonus, bona, bonum. Hiſpanè fere ſemper ſignificat *Coſa*. 3 At Vide ad I. 7. p. 54.

Declinationes quinque ſunt. *Prima* facit genitivum ſingularem in *æ*; ut, muſa muſæ. *Secunda* in *i*; ut, dominus domini. *Tertia* in *is*; ut ſermo, ſermonis. *Quarta* in *us*; ut, ſenſus ſenſûs. *Quinta* in *ei*; ut, dies dieï.

Digitized by Google

De ſpecie Nominum

Derivativorum nominum plura ſunt generà, ſed hæc præcipua; *Poſſeſſiva*, *Deminuta*, *Comparantia*, *Superlata*.

Poſſeſſivum eſt, quod idem ſignificat, quod genitivus, unde creatur; ut, *paternus*, *meus*, *tuus*, *ſuus*.

Deminutum, quod minus ſignificat, quam ſuum primogenium, cujus ſemper genus, & ſignificationem ſervat; ut, à fune *funiculus*, à rege *regulus*.

Comparans nomen eſt, quod, unum vel plura ſui vel alieni generis ſuperans diſſolvitur in poſitivum & adverbium Magis; ut, *doctior*, magis doctus. Comparantia non fiunt niſi à nominibus adjectivis, quæ poſitiva vocantur, à primo caſu in i, addita OR; *ut*, *penitior* à penitus, a, um.

4 *Superlatum* nomen eſt, quod diſſolvitur in poſitivum & adverbium Maximè; ut, *doctiſſimus*, maximè doctus.

Superlata fiunt ab eodem caſu, addita SSIMUS; ut, *potiſſimus* à potis & pote.

Hæc tria dant LLIMUS; *Similis*, *faciliſ*-
que, *humiliſ*que.
Cum rectus ſit in ER, ternus gradus in
RIMUS exit;
Ut *veter*, & *deter*: queis *matur* jungito
priſcum.

Sex

Digitized by Google

Sex TIMUS accipiunt, *dexter*, *citer*que, *ſiniſter*,
Interus, atque *ulter*: *extremus* & *extimus exter*.
Inferus infimum habet: *ſuperus*, cum *poſterus* EMUS.

Bonus melior optimus: *Malus* pejor peſſimus: *Magnus* major maximus: *Parvus* minor minimus: *Multum* plus plurimum. Et compoſita à *dico*, *facio*, *volo*, quæ faciunt ENTIOR, ENTISSIMUS; ut maledicus, beneficus, benevolus. Vide I, 11. pag. 89. 90.

Quædam carent aliquo gradu; ut, *Primus* prior: *Senex* ſenior: *Iuvenis* junior: *Adoleſcens* adoleſcentior: *Proximus* proximior, ſeu propior. *Pius* piiſſimus: *Falſus* falſiſſimus: *Invitus* invitiſſimus: *Novus* noviſſimus: *Ocyor* ocyſſimus, ab ocys Græco.

DE VERBO.

Verbum eſt vox particeps numeri perſonalis cum tempore. Ex his differentiis oritur *Conjugatio*.

Perſona (quæ rectius *facies* diceretur) eſt ſpecialis differentia numeri verbalis. Ea eſt triplex, *Singularis prima*; ut, amo: *Secunda*, ut, amas: *Tertia*; ut, amat. *Pluralis prima*; ut, amamus: *Secunda*; ut, amatis: *Tertia*; ut, amant. Vide ad I, 12. p. 95.

Hæc dividit verbum omne in *Perſonale*, Vide ad I, 12. p. 102. 103. & ad III, 1.

5 & *Imperſonale*; ut, amo, legam: amare, legiſſe.

Tempus eſt differentia verbi ſecundum præſens, præteritum, & futurum. Verbi finiti quinque ſunt Tempora: *Præſens. Imperfectum. Perfectum. Pluſquam perfectum. Futurum.* Verbi infiniti totidem ſunt, ſed indiſtincta: Nam *amare* omnium temporum eſſe poteſt. Vide I, 14

Conjugationes quatuor ſunt. *Prima* habet AS, in ſecunda perſona primi præſentis; ut, amo, amas, amare. Secunda ES; ut, moneo mones monere. *Tertia* IS, & infinitum in ΕΡΕ breve; ut, lego legis legere. *Quarta* IS, & infinitum in IRE longum; ut, audio audis audire.

De Participio.

Vide I, 15. p. 141. &c.

PArticipium eſt vox particeps numeri caſualis, tempus & conſtructionem à verbo ducens: *Amans, amaturus* in activa omnia tempora adſignificant: ſicut *Amatus*, & *amandus* in paſſiva.

De Præpositione.

PRæpoſitio eſt vox expers numeri, quæ caſibus præponitur, & in compoſitione reperitur.

Præpoſitiones *Accuſativi* ſunt: Ad, apud,

pud, ante, adverſus vel adverſum, cis, citra, circum, circa, contra, erga, extra, inter, intra, infra, juxta, ob, pone, per, propter, poſt, præter, penes, ſupra, ſecundum, trans, ultra.

Ablativi ſunt: A, ab, abs, abſque, cum, coram, de, è, ex, pro, præ, palam, ſine, tenus.

Accuſativi & Ablativi: Clam, in, ſub, ſubter, ſuper.

Præpoſitiones ſeu adverbia, quæ tantum in compoſitione reperiuntur: Am, con, dis, di, re, ſe.

De Adverbio.

ADverbium eſt vox expers numeri, quæ aliis vocibus tanquam adjectivum adjungitur; ut, *valde* conſtans; differit *acutè*; *benè manè*. Adverbia ſunt etiam, *circiter*, *prope*, *proximè*, *pridie*, *poſtridie*, *procul*, *ſecus*, *uſque*.

De Conjunctione.

COnjunctio eſt vox expers numeri, qua orationes conjunguntur; etiam ſi ſenſa ſeparentur; ut, *Romæ, vel in agro* vivit.

De Genere Nominum.

Regulæ Generales.

Propria cuncta genus renuunt, raro inſpice fines.

In-

Inferiora etenim nomen generale ſequuntur:

Vir, mons, urbs, fluvii, inſula, fabula, navis, & arbor.

Maſcula ſunt hominum officia. Et muliebria dant, hæc.

Non variata feras neutra: & pro nomine ſumtum.

7 *De genere Dubio.*

Hic aut hæc ſit *adeps, calx, cortex, clune, canalis,*

Atque *dies, finis, forceps,* tum *groſſus,* & *imbrex*

Linter, margo, & *onyx, pulvis, pumex*que *penuſ*que,

Scrobs, ſpecus, atque *ſilex, ſtirps* trunci, *torque, varix*que,

Multaque, quæ è Græcis OS, in US vertere Latini.

Regula Terminationis.

A, & E, fœmineum. *Adria* mas, *planeta, cometa.*

Ternæ A, & E, neutrum, ceu *paſcha, emblema, cubile.*

O, mas. Hæc, DO, GO, per INIS. Mas *cardo*, vel *ordo.*

Hæc *caro:* & verbale in IO: queis *talio* junges.

C, T,

Digitized by Google

C, T, L, UM, neutrum. *Sal, mugil, ſol*que virile.
N, mas. MEN, neutrum: *gluten,* ſimul *inguen,* & *unguen*:
Atque ON non ternæ. Hæc *ſindon, icon, aëdon.*
AR neutrum. ER mas. Hoc *cicer, uber, ver*que, *cadaver,*
Jungis *iter, tuber, verber, piper,* atque *papaver.*
OR, mas. Hæc *arbor.* Neutrum *cor, marmor,* & *æquor.*
UR, neutrum. Mas *turtur, vultur*; jungito *furfur.*
AS, ES, IS, muliebre. *As,* & ſua turba virile.
Vas Vaſis neutrum. Hic *elephas, adamaſ*que, *tiaras.*
Hic *aries, paries, pes, verres, meridieſ*que: 8
ES *plurale:* ES, ITIS creſcens: ESque addito Græcum.
His *pollis, faſcis,* junge *enſis, piſcis,* & *axis,*
Glis, cucumis, menſis, vermis, cum *ſanguine, poſtis,*
Et *torris, caulis, follis, vectis, lapis, unguis,*
Et *cenchris, retis, vomes* ſeu *vomer,* & *anguis,*

Fuſte,

Fuſte, *orbis*, *callis*, *collis*: Finita NIS adde.

OS, US, mas. Hæc *dos*, *cos*: Neutrum *os oris*, & *oſſis*.

Hæc *humus*, hæc *alvus*, *vannus*, *domus*, & *colus*, *idus*,

Porticus, atque *tribus*, cum *ficus*, *acuſque*, *manuſque*.

Hoc *pelagus*, *pelagum*, *vulgus*, *vulgum*, hoc quoque *virus*.

US, ternæ neutrum. Mas *mus*, *grus*, *pus*, *lepus*, & *ſus*.

Hoc *as*. Hæc capiunt variata per UTIS, & UDIS.

S muliebre. Hic *mons*, *fons*, *dens*, *pons*: Græca, ut *hydrops*, *ſeps*.

X, dato fœmineis. Hic *grex*: Polyſyllaba in AX, EX.

Fœmineum *fornax*, *halex*, *carex*que, *ſupellex*.

Mas *lynx*, *fornice*, *oryx*, *phœnix*, *calyx*que, *calix*que.

DE NOMINUM. DECLINATIONE.

9 In neutris primus, quartus, quintus ſimiles ſunt.

Tres iidem caſus plurales A retinebunt.

Eſt quintus recto ſimilis: S tollito Græcis.

Tertius & ſextus plurales aſſimilantur.

Prima

Prima Declinatio.

Prima dat A, noſtris: AS, ES, E, Græca dabuntur.

E, dabit ES, patrio: quarto EN: atque E, dato ſexto.

Auras auraï patrio dant ſæpe poëtæ.

Secunda Declinatio.

Altera ER, US, UM, *vir*que, *ſatur*que: EUS pone Pelaſgis.

Vir, puer excreſcunt: velut R, ſi RUS dedit olim.

US, per *E*, mutabit quintus: *Deus* excipe tantum.

Sed proprium per IUS, dabit I. Dic *mi* quoque *fili*.

*Di*que *Dei*, atque *Deis Diis*. Hic ſed ſæpe poëtæ

Orpheos, *Androgeo* patrio, dantque *Orphea* quarto.

Tertia Declinatio.

Tertia dat varios fines, tamen IS genitivo.

IS, nec E, creſcunt, *vates, verres:* ES, mulicbre.

A, dat ATIS. Sed O, ONIS. *Nemo, cardo, homo, Apollo,*

DO, GO, fœmineum, *margo, ordo*, INIS. *Caro carnis.*

Unedo fert ONIS. *Anio Nerio*que dat ENIS.

Creſcit IS, L, N, R, *Lac lactis*, lacte hoc olim.

MEN, CEN, pecten, INIS: *gluten* ſimul, *inguen*, & *unguen*,

ON, aliquando ONTIS Græcis. *Cor* nataque *cordis*,

BER, BRIS. CER, CRIS. TRIS Latium in STER, TER: niſi *later*.

Robur, *ebur*, *femur*, atque *jecur* mittuntur in ORIS.

Poſtulat AS, ATIS. Sed ADIS dat Græcus & ANTIS.

Vas vadis & *vaſis*, *as aſſis*, *mas maris* optat.

ES, dat ITIS. *Cereriſ*que *Ceres.* ETIS *ariete*, *perpes.*

Præpes, *hebes*, *paries*, *teres*, *indiges*, *interpreſ*que.

Inquies, & *locuples*, *magnes* & cætera Græca.

EDIS *pes*, *merces*, *hæres.* IDIS à *ſedeo* ortum.

Sed *teges*, atque *ſeges*, *abieſ*que, *quieſ*que dat ETIS.

Græca IDIS: & *cuſpis*, *lapis.* ITIS *diſ*que, *quiris*, *lis.*

Glis gliris. Cucumis, *pulvis*, *vomis*, *cinis*, ERIS.

Pollis, *ſanguis* INIS: *Simois*, *Pyroiſ*que dat ENTIS.

OS, ORIS, ceu *flos.* OTIS ſed *compos* & *impos:*

Et

Digitized by Google

Et Græca : atque *nepos:* tum *dos*, *cos*, atque *ſacerdos.*

Quædam OIS, ut *Minos*, *Cuſtodis*, *bos bovis*, *oſſis.*

US, ERIS. *Stercus* ORIS, *lepus*, atque *decus facinuſ*que,

Et *nemus*, & *tergus*, *pectus*, cum *tempore*, *frigus*,

Hoc *pecus*, & *littus*, *corpus* cum *fænore*, *pignus.* 12

UDIS dat *ſubſcus*, *palus*, *incus.* Dat *ſalus* UTIS,

Intercus , *virtus*, *ſervit*que, *juven*que, *ſenectus.*

Grus & *ſus* dat UIS. *Tellus*, monoſyllabaque URIS.

PUS deducit ODIS. Sed in UNTIS oppida quædam.

Æs æris, *præs prædis* habent. *Laus*, *fraus* petit AUDIS.

S, ſine vocali (ut *frons*, *lens*, *puls)* vertitur in TIS.

Lens, *frons*, *glans*, *nefrens*, *libripens* DIS. *Aucupis auceps.*

I, mediat, cum BS , PS, ſyllaba finit: *hyemſ*que.

E, per I, mutabunt polyſyllaba. Sed *caput* ITIS.

X, in CIS verte, ut *fax.* LECTILIS edo *ſupellex.*

(Dempto *halex, vervex*) E, per I, polyſyllaba vertunt.

In GIS *lex, grex, rex, remex, Phryx, conjuge, maſtyx,*

Frugis, & impetigis, Styx, ſtrix: & pleraque Græca.

CHIS dat *Onyx. Nox noctis* habet. *Nivis, & ſenis* edam.

Fœmineum IS non creſcens, EM, *ſive* IM, dato quarto.

IM *ſitis, & tuſſis, vis, buris, pelvis* habebunt.

Græca in IS, IM ſive IN mittunt pariſyllaba, ut *Iris.*

Sextus E vult ſemper. Sed E aut I, poſtulat *imber:*

12 Atque adjectiva, ut *pugil* & TRIX: adde *ſupellex,*

Amne, ignis, poſtis, vectis, rus, anguis, & unguis.

Quartus in EM ſive IM, ſemper dabit I, vel E, ſexto.

AL, AR, E, neutrum I, dat; ſed E, *far, nectar, jubar, hepar.*

Plus, pluri melius: ſic IM aut IN dantia quarto.

ES, recto & quarto; ſed IA, cum ſextus habet I.

Comparativa tamen per A, ſolum, *pluſ*que, *vetuſ*que.

VM

Digitized by Google

UM patrius; ſed IUM dabit *imber*, *uter*, *caro*, *linter:*

Quæque in IA mittunt rectum: queis addis *apluſtra.*

ES, IS, non creſcens (*vates*, *juvenis*, *canis*) UM dant;

Sed monoſyllaba IUM: præter *dux*, *nux*, *ſue*, *grus*, *frux*,

Ren, *fur*, *flos*, *mos*, *Tros*, *grex*, *lex*, *rex*, *vox*, *laus*, *pes*, *prex:*

Atque *boum*, *bos: bubus*, *bobus* pone dativo.

Tertius eſt IBUS; ſed ATIS mage neutra Pelaſga.

Tres caſus Græcos retinent hic ſæpe poëtæ,

Si creſcat nomen, ceu *Pallados*, *Hectora*, *Troas.*

Quarta Declinatio.

Quarta dat US recto: dat & U prius invariatum.

Quatuor UBUS habent, *arcus*, *partus*, *tribus artus.*

Quinta Declinatio. 13

ES, olim patrius: ſed & E: II, ſæpe poëtæ.

ERUM, EBUSque caret pluralis, tolle *dies*, *res.*

De Verborum Præteritis & Supinis.

Compoſitum, ſimplexque modo flectuntur eodem:
Quum geminat ſimplex, compoſto tolle priorem:
Præter *poſco*, *diſco*, *ſto*, *do*: vult *currit* utrumque.
Nomina ſunt *Pranſus*, *cœnatus*, *potus*, *acutus*,
Et *lautus*, *latus*, *mœſtus*, cum *cautus*, *adultus*,
Gaviſus, *ſolitus*, *falſus*, tum *caſſus*, & *auſus*.

Prima Conjugatio.

Prima dat AVI, ATUM, Melius tamen hæc UI, ITUM,
Sunt *domo*, *crepo*, *tono*, *cumbo*, *veto*: applicat *Ex*, *In*.
Et *ſeco* dans *ſectum*: *neco nectum*, ſic *frico frictum*.
Aſt *lavo* dat *lavi lotum*: *luit* & *lutum* ab illo.
Dimicat avi atum: *micui micat* abſque ſupino.
Do dedi, atque *datum*: *didi ditum* germina ternæ.
Sto ſtetit & *ſtatum*: compoſta *ſtiti itum* & *atum*.
Potum & *potatum poto*. *Iuvo juvi adjutum*.

Se-

Secunda Conjugatio.

ES, dat UI, dat ITUM: *Doceo doctum: Teneo tentum:* 14

Miſceo miſtum: Torreo toſtum: Cenſeo cenſum.

Et *Careo cariturum: Strido, ſtrideo ſtridi.*

DI, SUM dant *Video*, cum *prandeo: Sedeo ſeſſum:*

Mordeo, cum *pendeo*, *tondeo*, *ſpondeo* geminabunt.

SI, SUM *rideo*, *ſuadeo*, *hæreo*, *ardeo*, *maneo.*

(Quod per *E*, *In*, *Præ*, *Pro*, MINUI facit, abſque ſupino.)

Mulceo, *mulgeo*, *tergeo*. *Iubeo juſſi juſſum.*

Torqueo dat *tortum*. *Indulgeo indultum* habebit.

Urgeo, cum *fulget*, junge *algeo* abſque ſupinis.

XI *luceo*, *lugeo*, *frigeo* tantum. *Augeo* XI, CTUM.

EVI, ETUM *pleo*, *vieo*, *deleo*, & *fleo*, *neo:*

Quæque *Oleo* gignit, velut *obſoleo*, atque *abolevit*.

Cieo civi citum: cujus compoſita quartæ.

Dant VEO, VI, TUM. *Faveo fautum.* Sed *caveo*, atque

Flaveo, cùm *paveo*, *liveo* privabo ſupinis.

Tertia Conjugatio.

Compoſita à *Specio*, *Lacio*que, EXI, ECTUM habebunt.

Elicio elicui elicitum. Rapio rapui raptum.

Mejo minxi mictum. Iacio, facio, eci actum.

Capio cepi captum. Cœpi cœptum; cœpio non eſt.

A *Quatio cuſſi cuſſum. Fodio foſſum.*

Pario peperi partum. Cupio cupivi cupitum.

Fugio fugi fugitum. Sapio ſapui, junge *ſapivi.*

Verba per UO, diviſas VI, & UTUM habebunt.

Sed *ruo* ITUM habet; UTUM tamen compoſitiva.

Fluo fluxi fluxum: Atque *ſtruo ſtruxi ſtructum.*

A *Gruo*, & *Nuo*, & *Metuo*, & *Batuo*, abſque ſupinis.

Bibo bibi bibitum. Vult *nubo*, *ſcribo*que PSI, PTUM.

Dico, *duco*, XI, CTUM. *Vinco* & *Ico*, *ici*, *ictum.*

Parco, *peperci*, *parſi*, *parſum* quoque mitte ſupino.

SCO, VI, TUM vertas, ut *noſco*, *quieſco*, *ſueſco.*

Agnoſco, & *cognoſco* ITUM. *Paſco* quoque *paſtum.*

Compeſco, *diſpeſco* VI. *Diſco didici. Poſco popoſci.*

DO,

DO, DI, SUM. *Scindo, fundo findo*que linquunt;
Sed geminant *pendo, tendo:* & *tutudi tundo.*
Pedo pepédi, carens. *Cado cécidi. Cædo cecidi.*
Dat *pando paſſum, panſum.* Dat *frendo*que *freſſum.*
SI, SUM *claudo*, (*cedo ceſſi*) & *divido, plaudo,*
Vado, ludo, lædo, cum *rado, rodo*que, *trudo.*
GO, XI, CTUM; ſed *fingo, ſtringo, pingo*que, *pango*,
Deme ſupino N. Et *pepigi* dic quoque *pago.*
Figo & *frigo* XUM. *Pungo punxi, pupugi, punctum.*
Tango tetigi tactum. Frango & *ago, egi, actum.*
Lego legi lectum. Dego, prodigo EGI, nec ultra.
EXI, ECTUM *intelligo, diligo, negligo* formant.
SI, SUM dant *mergo*, cum *ſpargo*, jungito *tergo*,
Veho vexi vectum: Traho traxi tractum habebit.
LO, LUI, LITUM. *Colo, conſulo, occulo* ULTUM. 16
*Præcello, excello, antecello*que carento ſupinis.

Pello pepuli pulſum. Percello perculi perculſum.

*Fallo fefelli falſum. Vello velli vulſi*que *vulſum.*

Suſtuli ſublatum tollo, Sallo ſalli ſalſum.

MO, UI, ITUM. *Como, demo, ſumo, promo* SI, TUM.

Emo emi emtum. Atque *premo preſſi preſſum.*

Cano cecini cantum: CINUI, CENTUM compoſitiva.

Cerno crevi cretum. Atque *ſperno ſprevi ſpretum.*

Temno tempſi temptum. Ac *ſterno ſtravi ſtratum.*

Lino levi litum, rarò *lini*, dat quoque *livi.*

Pono poſui poſitum. Gigno genui genitum. Sino ſivi ſitum.

PO, PSI, PTUM. *Rumpo rupi ruptum, Strepo ſtrepui.*

Coquo coxi coctum. Et *linquo liqui relictum.*

Verro verri verſum. Et *curſum curro cucurri.*

Gero geſſi geſtum. Fero tuli latum. Uro uſſi uſtum.

Sero ſevi ſatum: nata EVI, ITUM, & ERUI, ERTUM.

Tero trivi tritum. Et *quæro quæſivi quæſitum.*

ESSO, dat SI, SIVI, SITUM. Dat *viſo*que *viſi.*

Pin-

Pinſuit à *pinſo*, *piſtuſ*que, & *pinſita*, *pinſa*.

CTO, XI, XUM. *Necto* quoque XUI. *Peto* IVI, IT M.

Mitto miſi miſſum; ſed *meto meſſui meſſum*.

Verto verti verſum. *Sterto ſtertui* abſque ſupino.

Siſto ſtiti ſtatum. *Solvo*, *volvo in* VI, & in UT M.

Vivo vixi victum; ſed *texo texui textum*.

17

Quarta Conjugatio.

IVI, ITUM, quarta. *Sepelio*, *ſingultio*que ULTUM.

XI, CTUM *vincio*, *amicio*, *ſancio*, quod & IVI, ITUM.

Aperio, *operio* UI, ERTUM; ſed ERI *comperio*, *reperio*.

SI, TUM *farcio*, *fulcio*, *ſarcio*, *ſepio*. *Haurio hauſtum*.

Sentio dat *ſenſum*. *Salio ſalui*, *ſalii*, *ſaltum*.

Venio veni ventum. *Veneo venivi*, dic quoque *venii*.

De finitis in OR.

Ex OR finitis activam fingito vocem:
Ut, *lætor*, *læto lætatum*: hinc excipe pauca.
Commentus, *comminiſcor*. *Loquor* & *ſequor* UTUS.

Et

Et *labor*, *lapſus*. *Queror queſtus*. *Utor* & *uſus*.

Paſſus dat *patior*. *Adipiſcor* poſcit *adeptus*.

Mortuus à *morior*. *Naſcor natum*. *Ortus oriri*.

Dat *fateor faſſus*. *Ratus* à *reor*. *Ordior orſus*.

Experior, *miſereri* ERTUS. *Pactuſ*que *paciſcor*.

Atque *fruor fruitus*. *Menſus*, *greſſuſ*que, *profectus*,

Ultus, & *experrectus*, *nactus*, *nixus*, *oblĭtus*.

Carentia præteritis & Supinis.

Quæſo, *aveo*, *ferio*, *furit*, *ajo*, *polleo*, *gliſco*,

*Ambigo*que, & *vergo*, *calvo*, cum *mœreo*, *turget*,

Connivet, *pſallo*, *ſido*, *lambo*, *ſcabo*, *glubo*:

In SCO inceptivum, *conquiniſco*, *hiſco*, *fatiſco*.

Et *ringor*, *veſcor*, *liquor*, *medeor*, *reminiſcor*.

18 DE QUANTITATE SYLLABARUM.

Simplicis obſervant compoſta createque normam.

Com-

Compoſiti pars prima brevis, quum I, deſinit, aut O.

Deme * *dies* medius, *tibicen*, *ubique*, &* *ibidem*. * Meridies.

De diphthongo & poſitione.

Diphthongum produc: & curtam conſona duplex,

Poſt curtam muta & liquida anceps carmen habebunt.

De vocali ante vocalem.

Eſt brevis ante aliam Latiis. E ducito quintæ,

Deme *fides*, *res*, *ſpes*. *Fio* cum R breviabit.

IUS anceps patrius: brevis alter, profer *alius*.

De Præt. & Sup. diſſyllabis: & geminatis.

Præteritum produc diſſyllabon, atque ſupinum.

Sed *fidit* à *findo*, & *ſcidit*, & *bibit*, & *tulit* arctant.

Do dedit atque *datum*: *ſteti ſtatus*: adde *quitum*, *citum*:

Et *ratus*, & *rutus*, & *ſitus*, & *ſatum*, *itumque litumque*.

Quod geminat, binas breviat: niſi *cædo*, *pepêdi*.

De Præpoſitione in compoſitione. 19

Longa A, DE, E, SE, DI, PRO. Sed RE curtat ubique.

Cuncta A, PRO Græcorum: *procul*, atque *propago*, *protervus*,

For, *feſtum*, *fanum*, *fundus*, *propero*, *profiteris*,

Et *profugit*, *pronepoſque*, *profecto*, *procella*, *ficiſcor*,

Propello variat, *propino*, *profundo*, *procuro*.

De Incremento nominis.

Caſum, qui rectum tranſcendit, creſcere dicas:

Hæc breviant monoſyllaba; *bos*, *crux*, *daps*, *duce*, *fax*, *grex*,

Lar, *Lybs*, *mas*, *nex*, *nix*, *nux*, *ops*, *par*, *pes*, *phryge*, *pix*, *prex*,

Sal, *ſcobs*, *ſcrobs*, *ſtips*, *ſtryx*, *ſtyx*, *trabs*, *trux*, *vir*, *vade*, *vix* hæc.

Corripe A: junge O, INIS. Duc neutrum AL: EL quoque junges.

Duc N: præter INIS latium. Ex ON conſule Grajos.

R, brevis. AR neutrum tendit; ſed corripe *bachar*.

Et *jubar*, & *nectar*. TER Græcum duc: & *iberos*.

OR, tendit. Breve neutrum: Græcum: tum *memor*, *arbor*.

ATIS ab AS, produc. Sed, *anas*, & ES, breviabunt.

Lon.

Longa *hæres merces, locuples, quies:* Attica in ETIS.

IS, brevis: abſque ITIS. Duc OS: breve *compos* & *impos.*

US retinens U, longum eſt: *intercus, pecus* aufer.

S, breviat; ſed PS Græcum, mage tendit, ut *hydrops.*

X, in GIS breviat. Longum AX: hic conſule Grajos.

EX retinens E, Longum eſt: IX, OX, UXque ſequuntur.

Curta *filix, fornix, coxendix, hiſtrice, natrix,*

Tum *cilix,* & *erix, caliciſ*que, *larix*que, *varix*que.

*Cappadocis, præcox*que, *ſalix,* & *onyx: Caput* adde.

Creſcens plurale A, E, O, produc: I, U, curta.

De incremento verborum.

Ultima vocalis, quam dat perſona ſecunda, Primi præſentis tibi ſit primum incrementum.

A, longum eſt. DO, DA breviat, compoſtaque primæ.

E longum eſt RAM, RIM, RO, cum BERIS & BERE curtant,

Et *lego,* & *legerem,* in primis *legere* imperat, infin.

I, bre-

I, breve, ut *erimus*, *eritis*; perfectaque prima.

I, longum ante u: mox quartæ incrementa priora.

Anceps ſit RIMUS, RITIS. Duc *volo*, *velim*, *ſim*.

21 O, creſcens, ſemper producitur. U, breviatur.

De Accentu.

Accentum in ſe ipſa monoſyllaba dictio ponit.

Exacuit ſedem diſſyllabon omne priorem.

Ex tribus extollit primam penultima curta.

Extollit ſe ipſam quando eſt penultima longa.

De figuris in carmine.

Vocalem perimit verbi Synalœpha prioris.

M, perit Ecthlipſi, cum vocali præeunte.

Synereſis binas jungit, *cui*, *deerit*, & *iiſdem*.

Syllaba (ut *aulaï*) diviſa, Diœreſis eſto.

De ultimis Syllabis.

O anceps. Longa AS, ES, OS, monoſyllaba. N, A, V, C, I.

Exceptiones.

B, D, T, *An*, *In* breve: *Es*, *is*, *quin*, *cis*, *fac*, *bis*, *quis*, *os*, *oſſis*,

Nec, *ne*, *que*, *vel*, *ve*, *per*. Aſt *fer*, *vir*, *hic* maſculus, anceps.

Curtat A per caſus: hinc tamen excipe ſextum

Digitized by Google

Et quintum, cujus rectus producit, ut *Hy-
la.*

Et breviabis *ita*, *eia*, *quia*. GINTA ſit
anceps.

E, Græcum: & quintæ caſus, ut *poſtri-
die*, duc.

Adde *fame* longis, *valde*, *fermeque*, *fe-
rèque*.

Junge ſecundæ adverbia, (ſed *malè* cum
bene demtis.)

Longa *doce*, & ſimiles. *Vide*, cum *vale*,
cave anceps.

I, Græca in terno & quinto brevia: addi-
to *Moly*.

Sed *niſi*, *ubi*, *quaſi*, *ibi*, *mihi*, cum *tibi* 22
ſitque *ſibi* anceps.

O Græcum: Oque ſecundæ duc. Adver-
bia curtant.

EN dat INIS curtum, velut ON non ter-
næ, ut *Abydon*:

Attamen & *tamen*; AN quartus, modò re-
ctus A præſtet.

ER, ERIS Græcum (addis *iber*) duc:
Celtiber anceps.

Græca AS, ADIS breviant: AS & ES plu-
ralia Græca.

Curta ES ITIS: *penes*: haud *aries*, *abies*,
paries, *Ceres*.

IS, ITIS duc: plurale IS: IS verba, quæ
in ITIS.

OS breviat Græcis: latinis *compos* & *impos.*

US, retinens u, longum eſt: Græcaque cuncta:

Et quartæ caſus. Sed rectum deme priorem.

DE CONSTRUCTIONE.

Conſtructio, (quæ Græcè *Syntaxis* dicitur)eſt debita partium orationis inter ſe compoſitio.

Dividitur in *Concordiam* & *Rectionem.*

Concordia triplex eſt, Subſtantivi & Adjectivi: Nominis & Verbi perſonalis: Relativi & Antecedentis.

Subſtantivum & Adjectivum numero & caſu conſentiunt; ut, *mali corvi malum ovum.*

Sæpiſſimè deſideratur ſubſtantivum, ut, *Non poſteriores feram. Triſte lupus ſtabulis. Dicenda tacendaque calles.*

Sæpe plura adjectiva uni adduntur ſub-
23 ſtantivo; ut, *Superioribus proximis diebus. Chariſſimus tuus parvus filius.*

Nominativus in numero tantum cum verbo perſonali convenit; ſed omnis nominativus eſt tertiæ perſonæ verbalis, præter *ego*, quod eſt primæ, & *tu* ſecundæ; ut, *Deus eſt. Illi ſedent. Virtus laudatur. En Priamus*; *Ecce homo*; ſcilicet *adeſt* vel *venit.*

Re-

Digitized by Google

Relativum eſt ſignum rei antecedentis; ut, *qui*, *hic*, *is*, *ille*, *ipſe*. Relativum ſemper collocatur inter duos caſus nominis unius, quorum antecedentem refert in genere & numero tantùm, cum altero convenit ut adjectivum; ut, *Vidi hominem, qui homo ſedebat.*

Sed Ellipſis alterius caſus hic frequentiſſima; ut, *Odi ſapientem, qui ſibi non ſapit. Quam quiſque norit artem, in hac ſe exerceat*; ſyntaxis eſt, quiſque ſe exerceat in hac arte, quam artem norit. Hujus generis ſunt parentheſes illæ: *(qua tua eſt humanitas) (qua veſtra libido eſt.)*

Si relativum, vel verbum, vel participium inter duo nomina propria vel appellativa poſteriori reſpondeat, Græcum eſt; ut, *Eſt ſtella, qui Mars dicitur. Hæc urbs vocantur Athenæ. Ludi fuerunt Megaleſia appellata.*

Tantus, *quantus*, *talis*, *qualis*, *tot*, *quot*, non ſunt Relativa, ſed quodlibet ſuis verbis adaptatur, ut; *Vidi caſeum tantum, quanta eſt rota.*

De Sui, & Suus.

DUo ex Relativis propriè Reciproca ſunt, *Sui* & *Suus*: quibus tantummodo utemur, cùm verbi ſuppoſitum prius aut principalius referimus; ut, *Arioviſto Cæ-*

ſar dixit, non ſeſe Gallis, ſed Gallos ſibi bellum intuliſſe.

25 Sed ſi nulla poteſt contingere ambiguitas, hoc præcepto non aſtringimur; nunquam autem continget, ubi eſt prima vel ſecunda perſona, ut, *Cepi columbam in nido ſuo*, vel *ejus*, vel *ipſius:* nec etiam in his, & ſimilibus, *Regis eſt gubernare ſuos. Natura admonet homines ſuæ ſortis.*

Hoc nomen QUISQUE, trahit ad ſe reciprocum; ut, *Iuſtitia tribuit ſuum cuique.* Cum hac præpoſitione INTER, dicimus; *Contendunt docti inter ſe:* & *contentio eſt doctorum inter ſe*, vel *inter ipſos.*

De rectione caſuum.

G*Enitivus* poſſeſſorem ſemper ſignificat, idque activè aut paſſivè. Semper à nomine regitur; ut, *Lectio librorum Ciceronis.* Sed nomen, unde regitur, ſæpiſſime ſubticetur: quod ignorantes Grammatici docuerunt, verba poſſe regere genitivum; ut, *Accuſo te furti; Magni emiſti; Regis eſt gubernare*; deeſt *crimine, pretio, officium.* Dicimus item; *Venit in mentem illius diei; caſtra aberant bidui; cum in animo haberem navigandi*; ſupple *recordatio, iter, propoſitum.*

Quinque ſunt verba, quæ genitivum regere videntur, *miſeret, tædet, pudet, piget,*

get, *pœnitet:* ſed genitivus à nomine, quod in his verbis intelligitur, dependet; eſt enim (teſte Priſciano) *Miſeret me tui*, miſeratio tenet me tui: & *pœnitet me peccati*, pœna peccati me tenet.

Illa vero Græca omnino ſunt; *Deſine querelarum. Abſtine irarum. Implere ollam denariorum. Eges medici. Eo ad Minervæ.* Græco item more in genitivis locorum, deeſt *locus*, *urbs*, vel *oppidum*; ut, *Natus Romæ. Ægypti educatus. Domi manet. Humi ſedet.* Item, *domi bellique clarus*; ſupple, *tempore:* Sed ſi addas adjectivum, genitivo locus non erit; ut, *Natus in magna Roma. Cubat in dura humo.* Dicimus tamen, *domi meæ, tuæ, ſuæ, noſtræ, veſtræ, alienæ.*

Aliquando genitivi duo ab eodem nomine pendent; ut, *Magna eſt hominum querela ſuperbiæ:* ſed frequentius alterum genitivorum in poſſeſſivum mutamus; ut, *Nocturna lectio librorum. In Ciceronis Tuſculana villa. Mea præceptoris officia. Veſtra multorum diligentia. Meum prædium Priſciani.* Contra Vallam; nam *meus*, *tuus*, *ſuus*, nihil differunt à cæteris poſſeſſivis.

Dativus ſemper acquiſitionem ſignificat, ſeu ultimum finem, quare cuivis orationi aptè jungitur; ut, *Ariſtoteli ſpongiæ ſentiunt. Utilis capiti. Amicus mihi. Petitur tibi*

argentum. Mihi ita videtur. Non cernitur ulli. Cede , vel *decede majori. Væ victis. Tibi expedit. Mihi non convenit.*

Duplex etiam dativus reperitur ; ut , *Sum tibi dicto audiens. Delegi mihi locum domicilio. Reliquit mihi pignori veſtem. Datur tibi hoc vitio. Tu tibi id laudi ducis. Habes me tibi deſpectui , deſpicatui , fruſtratui.*

Accuſativus aut eſt infiniti ſuppoſitum , aut activorum appoſitum , aliter ſemper à præpoſitione pendet : Nam in tempore & menſura , & locorum propriorum nominibus deeſt præpoſitio ; ut , *Vixit annos centum* , vel *per annos centum. Natus ante annos centum. Pendet aries liberas triginta. Latus vel longus ulnas duas. Eo Romam. Tendit Italiam* ; ſic *Rus* , & *domum.*

26 Duos ejuſdem rei acuſativos multa verba recipiunt. Duos diverſæ rei accuſativos nullum verbum admittit , ut mox dicetur.

Vocativus nullius eſt perſonæ verbalis , ſed rem deſignat , cum qua ſermonem communicamus , ideo non regitur , eſt enim veluti extra contextum orationis.

Ablativus à præpoſitione pendet , ſed eleganter illa multis modis ſubticetur, Nam in comparatione (ut, *doctior Cicerone)* deeſt *Præ:* in inſtrumento , vel modo , *Cum* ; ut , *Saxo percuſſit* ; *Egit inſidiis :* in pretio , *Pro* ; ut , *Magno emiſti :* in tempore,

re, *De*, vel *In*, ut, *Hora prima*; *Tribus annis*.

In ablativo quem falsò *abſolutum* vocant, ſi ſit perſonæ, deeſt *Sub* ut, *Philippo rege*; *Me præceptore*: ſi verò aliarum rerum, deeſt A, vel *In*; ut, *Lectis tuis literis cœnavimus*. *Legendis carminibus fies poëta*.

Huic adverbio UNDE, reſpondet, *A*, vel *Ab*; ut, *Palleo metu*. *Vacuus curis*. *Præditus virtute*. Sed in frequentiori uſu hæc ſolent amittere præpoſitionem:

Proſequor, *impertit*, *caret*, *affice*, *dignor*, *eget*que,
Victito, *utor*, *veſcor*, *fungor*, *potior*, *fruor*, *alget*.
Implendi, *ornandi*, *ſpoliandi*, *judicii*que.

De Nominibus Adjectivis, Comparativis, & Superlativis.

ADjectiva nomina (* participiis exceptis) nullum caſum regunt: Nam quando dicimus; *Romanorum primi*; *Romanorum doctiſſimi*; deeſt *ex numero*. Il- 27
la verò, *plenus rimarum*; *laſſus viarum*; *integer vitæ*; *ſceleris purus*; *cupidus honoris*; Græca ſunt, quibus deeſt græca præpoſitio ἐκ: quæ apud illos genitivum regit.

* At vide ad I, 15.

Digitized by Google

Dignus honore; *Vacuus curis*; *Viduus pharetra*; *Frumento copioſus*; ſupple *Ab.*

In *Comparatorum* ablativis deeſt *Præ*; ut, *Sanctior Catone*: quo in loco particula, QUAM, nominativum vel accuſativum tantum juxta verbi naturam poſtulat.

In *Superlatis* & *Comparatis* genitivus ille partitionis eſt, non comparationis; ut, *Romanorum priores*; *Græcorum doctiſſimus*; id eſt, Ex numero Græcorum maximè doctus.

De Conſtructione Verbi.

DIximus Conſtructionem dividi in Concordiam & Rectionem. Si concordiam ſpectes, omnia verba ſunt *Perſonalia*, aut *Imperſonalia*; ut, Ego lego. Me legere. Si verò rectionem, *Activa*, aut *Paſſiva.*

De Verbis Perſonalibus.

PErſonale, ſeu *finitum* verbum eſt, quod perſonas, numeros, tempora finit; ut, *Amo. Legiſſem.* Perſonale verbum ſemper & neceſſario habebit ante ſe nominativum; ut, *Tu doces. Nos percutimur. Illi frigent. Vos piſcamini. Abite. Adeſdum.*

Aliquando infinitum, vel alia oratio, verbi ſuppoſitum eſt; ut, *Fugere vitium eſt virtus. Quæritur, quis primus naves invenerit.* Tribus autem modis ſuppoſitum ſo-

Digitized by Google

ſolet intelligi: primo, in primis & ſecundis verborum perſonis; ut, *legis*, *vivimus:* 28 ſecundo, in verbis ad famam pertinentibus; ut, *ajunt*, *ferunt*, *prædicant:* tertio, quum in verbo latet ſuppoſitum ejuſdem rei; ut, *pluit*, *luceſcit*, ſcilicet, pluvia, lux. Quibus adde quinque illa verba (quæ falsò dicuntur imperſonalia) *miſeret*, *tædet*, *pudet*, *piget*, *pœnitet*, ſcilicet, miſericordia, tædium, pudor, pigritia, pœna, ut diximus.

Multi recti ſingulares per Syllepſim figuram plurale verbum exoptant dignioris perſonæ; ut, *Si tu & Tullia valetis, ego & Cicero valemus.*

Si poſt verbum perſonale ſequatur nomen ad ſuppoſitum pertinens, erit nominativus; ut *Lego invitus.*

De Verbis Activis.

Activum verbum eſt quod actionem ſignificat; ut, *Vivo*, *Amplector*, *Memini*. Semper & neceſſario tranſit in accuſativum; ut, Amo literas: Sic *delectat*, *juvat*, *decet*, *oportet*, *refert*; ut, *Hoc refert mea negotia*, id eſt, repræſentat. Vide ad III, 5. Sæpe pro accuſativo infinitum, vel alia oratio, ponitur; ut, *Nolo tuum velle. Dico tibi ne temere facias.*

Verba activa duplicia ſunt, quædam enim tranſeunt in varios accuſativos; ut,

amo, lego, percutio: alia (quæ falsò *neutra*
At Vide ad III, 2. & 3. dicuntur) uni tantum accuſativo cognatæ ſignificationis adhærent, ut, *vivo ſervio.*

Hic autem accuſativus cognatus (ut Pleonaſmum effugiamus) rectius ſubticetur; ut, *Filius tuus domit, currit, gratulatur, jocatur, gaudet;* ſcilicet, ſomnum, curſum, gratulationem, jocum, gaudium: Sic *egeo, indigeo, vapulo, naſcor, orior.* Qui tamen accuſativus neceſſariò apponitur, ſi addendum ſit adjectivum; ut, *Duram ſervies ſervitutem. Hilarem vitam vivis. Cantilenam eandem canis. Conſimilem luſerat ille ludum. Indicavit judicium inclytum. Endymionis ſomnum dormis.*

Vide III, 3. ad Verba Æſtuare, Ambulare.

29

III, 2. Aliquando proprius accuſativus tranſit in metaphoricum; ut, *Coridon ardebat Alexin. Nubes pluant juſtum: terra germinat Salvatorem.*

Accuſativi *me, te, ſe,* ferè non apponuntur, quoties ſuppoſitum & appoſitum idem ſunt; ut, *Illa jam lavit, Nupſit regi; Nox præcipitat; Emerſit ex malis; Bene res vertat; Volventibus annis;* deeſt *ſe,* vel etiam accuſativus cognatus. *Credo tibi, Indulgeo tibi;* ſcilicet, *me.*

Multa verba per cumulum geminant ejuſdem rei accuſativum; ut, *Deum vocamus patrem. Præſta te virum. Facimus te arbitrum. Dedit agrum dotem:* & ſimilia.

Duos

Duos verò diverſæ rei accuſativos nullum verbum regit. Nam in altero illorum Græco more deeſt *κατὰ*, id eſt, *circa, juxta*, vel *ſecundum*. Tales verò accuſativos nullum verbum reſpuet; ut, *Quid me accuſas? Quid me horres? Nihil me timeas. Plurimum te amo. Multa me incuſas. Multa gemens ignorantiam. Nunc id operam do. Inſueti pater hoc me.*

Dicimus *ſpargo*, vel *ſterno ſolum herbis*, & *herbas ſolo. Defendo*, vel *prohibeo æſtum capellis*, vel *à capellis*, & *capellas ab æſtu. Dono te corona*, & *tibi coronam. Celo*, vel *doceo te hoc*, & *te de hoc*, & *celo tibi hoc. Poſco te veniam*, & *à te:* ſic omnia verba *poſcendi. Invideo te multa. Hoc decet te*, vel *tibi. Præſto, præſtolor, antecedo, anteſto te*, vel *tibi. Deficiunt, & latent me pecuniæ*, & *mihi pecuniæ. Eripio tibi*, & *à te pecunias. Impertio te bono*, & *tibi bonum.*

De Verbis Paſſivis.

PAſſivum verbum eſt, quod paſſionem ſignificat, ut, *Vivitur, Curritur*. Paſſivum verbum nihil præter ſuppoſitum deſiderat; ut, *Virtus laudatur. Tua res agitur.* Accuſativus activorum hic ſemper erit ſuppoſitum, nec unquam aliter: Sed ſi ſupprimitur in activa, etiam in paſſiva ſubticetur: ut, *Curritur. Vivitur. Egetur.*

Si

Si duo ſunt ejuſdem rei accuſativi, ambo mutantur, ut, *Voco te poëtam: Tu vocaris poëta. Video te triſtem: Tu videris triſtis.* Si verò ſunt diverſæ rei accuſativi, ille tantum mutatur, qui non dependet à præpoſitione; ut, *Doceo te artes: tu doceris artes. Moneo te juſta: Tu moneris juſta. Moneo tibi juſta: Iuſta monentur tibi.* Nam falsò quidam docent, dativum in nominativum poſſe verti.

De Verbo Subſtantivo.

SUm, es, fui, (cui *fio* vel *fuo* adnumerantur) nec activum nec paſſivum eſt, ſed utriuſque radix & fundamentum, habet utrinque nominativum; ut, *Deus eſt charitas. Fili, eſto ſobrius. Eſto tu Cæſar amicus.* Dicimus, *Patris eſt*, vel *patrium eſt caſtigare*; *Regis eſt*, vel *regium eſt gubernare*; & ſubintelligimus, officium, munus, negotium, ſive conſilium. Non tamen dicimus, *Mei eſt*, ſed *meum eſt*; quia
II. 13. genitivi *Mei, tui, ſui, noſtri, veſtri*, primitivorum in hac parte locum non habent, ne pariant ambiguitatem.

31] Quod ſi accedat præpoſitio INTER, dicimus, *Patris intereſt caſtigare*; & *Regis intereſt gubernare*; & ſubintelligimus accuſativum pluralem, negotia, officia, ſive conſilia: Nec tunc illis quinque genitivis utimur, ſed accuſativis *mea, tua, veſtra,*

cuja

cuja vel *cujus*; ut *Non mea, ſed regis intereſt gubernare*, id eſt, gubernare non eſt inter mea, ſed inter officia regis.

Sæpe uni aut duobus dativis acquiſitionis adhæret; ut, *Sunt mihi amici. Tacendum eſt tibi. Dicenda mihi cauſa eſt. Hoc erit tibi lucro, honori, curæ.* Cum nomine *Opus* dicimus; *Opus eſt mihi liberis, & liberi ſunt mihi opus: & opus eſt facto, & facere.*

De Verbis Imperſonalibus.

IMperſonale, ſeu *infinitum* verbum eſt, quod neque numeros, neque perſonas, neque tempora finit, & determinat; ut, *Amare. Legiſſe.* Et eſt duplex: *Perpetuum, & Participiale.* Perpetuum eſt, ut, *amare, amaviße, amari.* Participiale, ut, *amandi, amando, amatum.* Vide I, 11. extr. & III, 2. init.

Imperſonale verbum ſemper antecedit accuſativus, ſæpius ſubintellectus; ut, *Volo legere libros; Volo libros legi.* A nulla parte determinatur, ut putant Grammatici: ſemper enim pro nomine capitur; ut, *Virtus eſt vitium fugere*, id eſt fuga vitiorum. *Tempus eſt abire*, id eſt, abitionis. *Et cantare pares, & reſpondere parati*, id eſt, cantui & reſponſioni, vel ad cantandum, & reſpondendum. *Non tanti emo pœnitere*, id eſt, pœnitentiam. *Dignus amari*, id eſt, amore,

Digitized by Google

32 Si poſt verbum imperſonale nomen ſequatur ad ſuppoſitum pertinens, erit accuſativus; ut; *Malo dici divitem, quàm avarum haberi. Præceptoris intereſt eſſe probum. Non expedit tibi fieri judicem. Utor amico cupiente juſtum.* Sed hic frequentiſſimè Græcos imitamur; ut, *Cupio dici doctus. Vis haberi probus.* Illa verò, *Non vacat mihi eſſe quieto; Licet eſſe beatis;* Latinos canones excedunt, ut in Helleniſmo dicetur.

De verbis Participialibus, Gerundis, & Supino.

At Vide ad I, 15. init. & ad III, 8. *AMandi, amando*, quum accuſativum habent, *Gerunda* verba dicuntur, eo quod à paſſivo participio, in *dus; gerantur* & gubernentur.

Olim à participio in *dus* quatuor voces gerebantur, quæ regerent accuſativum; ut; *Petendum eſt cauſas: Petendi cauſas: Ad petendum cauſas: Petendo cauſas.* Nunc verò vocibus in *di*, & *do*, dabis accuſativum. Nam, *habendum eſt canes*, & *ad legendum libros*; nimis antiqua ſunt.

Cæterùm voces in *di*, *do*, *dum*, ſi accuſativum non habeant, paſſivè ſignificant, ſunt enim participia paſſiva in neutrali terminatione: In quibus deeſt ſubſtantivum At Vide ad III, 8. init. aliquod, aut nomen verbi, quod eſt infinitum

Digitized by Google

tum; ut, *Legendum eſt*, ſcilicet, legere: nam quemadmodum (teſte Priſciano) *bona eſt lectio*, & *bonum eſt legere*, non differunt; ſic *tempus eſt legendæ lectionis*, & *tempus eſt legendi*, idem ſunt. Aliquando tota oratio pro ſubſtantivo eſt; ut, *Creditum eſt*, vel *credendum eſt*, *Ciceronem fuiſſe poëtam.*

Deeſt quoque ſubſtantivum illis, quæ 33
ſolent conturbare Grammaticos; ut, *Miſſus eſt Athenas erudiendi gratia*, ſcilicet erudire, quod eſt eruditionis. *Virgo maturuit nubendo*, ſcilicet, nubere, id eſt, nuptui. *Cantando rumpitur anguis*, id eſt, cantando carmine. *Uritque videndo fœmina*, id eſt, viſu facto, quaſi videndo videri, dum videtur. Salluſt. *Quum Jugurtha vocaretur ad imperandum*, ſcilicet, imperare, id eſt, ut imperaretur, vel, ad ſibi imperium imperandum: dicimus enim, *Imperare alicui pecunias*. *Inter agendum capras*, & *ante domandum boves*, non dicimus: ſed *ante domandum*, ſcilicet, domare.

Amatum, Verbum *ſupinum* dicitur, 111. 9d
quod *ſupine*, id eſt, negligenter agat, ac penè otioſum ac ſupervacuum ſit: ſemper jungitur verbis motum ad locum ſignificantibus; ut, *Cur te is perditum? Latebras quæſitum veniſti. Admitte ſpectatum.*

Vox

III, II. Vox *iri*, in paſſiva tantum huic ſupino conjunctum non ſignificat motum, ſed idem quod paſſivum infinitum, cujus eſt ſupinum; ut, *Credo librum, vel carmina lectum iri*, id eſt, legi.

De Participiis.

At Vide ad I, 15. init. PArticipia ſuorum verborum caſum admittunt. Junguntur aliis verbis: ſed præcipuè ſubſtantivo per omnia tempora: & cujus temporis verbum fuerit, ejuſdem ferè & participium erit; ut, *Excita dormientem; excitavi dormientem; excitabo dormientem. Dicturus fui; dicturus ero. Juſſus feci, juſſus faciam. Abſtinui à cauſis agendis; abſtinebis à cauſis agendis.*

Primum participium paſſivum ſignificat paſſionem: præter pauca, quæ ab activis

34 in OR deſcendunt; ut, *Amplexus hominem; Pertæſus ignaviam:* Quædam actionem & paſſionem, ſed diverſa ſyntaxi; ut; *Comitatus illum, & comitatus ab illo. Pranſus, cœnatus, potus*, nomina ſunt.

Participium in *dus*, perpetuò paſſionem ſignificat, ut, *Plectendus, pœnitendus: veniendum eſt; dicendi; cantando; ad orandum.* Fruſtra quærit Valla, quando admittat, aut reſpuat præpoſitionem; nam ſequitur ſuum ſubſtantivum; ut, *Accepi puerum docendum: & accepi ad puerum docendum pecunias. Currit iterandam viam; & currit ob præmia obtinenda.*

De

Digitized by Google

De Participialibus.

PArticipia tribus modis fiunt nomina: Conſtructione; ut, *Doctus juris. Juris peritus. Alieni appetens. Amans uxoris. Tempus eſt legendi librorum:* Comparatione; ut, *doctior, amantior:* Compoſitione; ut, *indoctus, indiligens.* Vide III, 8. & 10.

Sunt quædam nomina quæ participia videntur, ut, *Populabundus agros; Vitabundus caſtra hoſtium:* item alia; *Ocreatus, Laureatus; Tunicatus;* ſed hæc à nomine, non à verbis dicuntur. Et illa antiqua; *Quid tibi hanc tactio eſt? Quid tibi hanc rem curatio eſt?* forte deeſt κατὰ.

De Præpoſitione.

PRæpoſitio ante verbum non ſemper intrat compoſitionem, ſed fertur in caſum ulteriorem; ut, *Hercules interfuit homines;* & *Homines intereſt ſocietas.* Cicero; *Quæ ſi quos inter ſocietas aut eſt, aut fuit, aut futura eſt.* Seneca; *Nihil intereſt, hos, & illa.* Horat. *Villa quæ ſuper eſt Claudi cauponas:* idem; *Ne quid medios intercinat actus:* idem; *Cum ſol Oceano ſubeſt.* Cicero; *Hic tibi Cato roſtra advolat.* Tacitus; *Advolvitur genua illius.* Horat. *Utinam intererrem nuda leones;* idem; *Deſine interludere virgines.* Cæſar; *Exercitum Rhe-* Vide ad III, 5. p. 455. 35

 num

num traducere. Livius; *Hæ Siculorum querelæ domos primùm nobilium circumlatæ.* Sic; *Interfluere urbem, mœnia, exercitum,* apud Curtium: ſic, *Mea intereſt; Veſtra interfuit*; pro, eſt inter mea, ſcilicet. negotia. Et hæc ad Anaſtrophen ſunt referenda.

Præpoſitionum quædam ſemper *accuſativo* hærent, ut, *ad, apud,* &c. quædam ſemper *ablativo*, ut diximus: hæ vero ſunt dubiæ; *in, ſub, ſuper, ſubter,* & *clam.*

In, ſignificans motum ſeu tranſitum, accuſativum regit, ut, *Via ducit in urbem. Hanc mihi in manum dat:* & cum actio differtur; ut *In diem iſtuc erit. Præſens in tempus omittat:* & cum capitur pro *contra* vel *erga*, ut, *Ingratus in præceptorem; In parentem pius.* Cum ſignificat aliquid in loco fieri, regit ablativum; ut, *Ego in portu navigo.*

Sub, ſi motum ſignificat, accuſativum amat; ut, *Sub terras ibit imago. Sub galli cantum. Sub eas literas recitatæ ſunt tuæ.* Sine motu frequentius ablativum; ut; *Sub pedibus. Sub judice.* Dicimus, *ſub idem tempus,* & *ſub ipſa die.* Aliquando ſubintelligitur; ut, *Cæſare duce; Platone magiſtro*; id eſt, ſub Cæſare, ſub Platone.

Super, pro de, ablativum poſcit; ut, *Multa ſuper Priamo rogitans, ſuper Hectore*

Digitized by Google

re multa. Cic. *Sed ſuper hac re nimis.* In reliquis ferè accuſativum; ut, *Fama ſuper æthera notus.* Dicimus *ſuper fronde*, & *ſuper arbore*, ſi quietem ſignificamus: *ſuper arborem*, ſi motum.

Subter, poëtice tantùm reperitur cum ablativo; ut, *Subter denſa teſtudine.*

Clam, & *Clanculum*, Accuſativo junguntur; ut, *clam uxorem*, apud Plautum; *clanculum patres*, apud Terentium: cæterùm ablativo magis gaudent.

De Adverbio.

ADverbia nullum omnino caſum regunt, niſi pro nomine capiantur; ut, *Crurum tenus. Abunde gloriæ. Ubique gentium. Satis teſtium. Pridie ejus diei. Poſtridie ludorum.* In reliquis eſt ellipſis; ut, *O curas. Hei mihi. En Priamus. Ecce homo. Heu me. Væ victis.* At Vide ll. 3.

Ubi, ſignificat locum ſine motu: cui reſpondent *hic, iſtic, illic, ibi, intus, foris, utrobique, paſſim, nuſquam, infrà, ſubtus, nec, ubiubi.* Reſpondent etiam genitivi propriorum locorum finiti in Æ, vel I; ut *Romæ, Toleti, Ægypti, Cypri, Siciliæ.* Item, *domi, militiæ, belli, humi*; in cæteris reſpondemus per ablativum, expreſſa vel tacita præpoſitione; ut, *Rure eſt; in toga; in pace; Athenis, Carthagine. Elide, Ptolemaïde.*

Digitized by Google

Quò, ſignificat motum ad locum: cui reſpondent *huc*, *iſtuc*, *illuc*, *eò*, *illo*, *intrò*, *foras*, *quoquò*, *peregrè*, *obviam*: & accuſativi locorum, expreſſa vel tacita præpoſitione; ut, *Eo Romam*, vel *in Romam*. *Venit Italiam*. Sic *rus*, & *domum*, vel *in domum*, *urbem*, *hortum*, *larem*.

Quà, ſignificat motum per locum: cui reſpondent *hac*, *iſtac*, *illac*, *quaqua*, *quacunque*, *quavis*, *quaqua verſus*: & ablativi cujuſvis loci, tacita præpoſitione; ut, *Vagatur Italia*. *Vehitur flumine*, vel *per flumen*.

Unde, id eſt, à quo loco: cui reſpondent *hinc*, *iſtinc*, *illinc*, *inde*, *eminus*, *cominus*, *alicunde*, *necunde*, *foris*, *undecunque*: & ablativi cujuſvis loci, expreſſa vel tacita præpoſitione; ut, *Cælo*; *de cælo*. *Roma*, *de Roma*. Sed ſi ablativus ſit perſonæ, non erit ſine præpoſitione; ut, *Unde emiſti? à mercatoribus*. *Unde eſt puer? à fratre*.

Quorſum, ad locum & ad alia refertur: cui reſpondent *horſum*, *iſtorſum*, *ſurſum*, *deorſum*, *rurſum*, *prorſum*, *dextrorſum*, *ſiniſtrorſum*, *aliorſum*, *retrorſum*, *introrſus*, *quoquo verſus*, *venum*, *peſſum*.

Con-

De Conjunctione.

Conjunctionis officium eſt, *ſententias* connectere, non ſimiles caſus, aut verba, ut, *Emi librum dragma*, & *minoris*, ſcilicet pretio emi. Vid. I 18. & II. 14.

LAUS DEO.

ADDENDA.

AD Pag. 12. *Notis* b. v. 2. *corrige ſequentia ita* : Sed aliam fuiſſe in his rationem Sanctii, collegiſſe olim mihi videbar ex iis, quæ tradit lib. IV. cap. 3. p. 599. Nempe *in Primis* &c. Non itaque rejicere Eum τὸ *Amare Deum*, ſed τὸ *Ego amo Deum.* At neque hæc locutio ita ſimpliciter ipſi eſt rejicula, ſed tum demum, ſi nulla adſit cauſa. Nam quam plurimæ dantur cauſæ quibus recte τὸ *Ego*, adhibeas cum ſuis Verbis. Quapropter quum nihil ejus hic expreſſerit, & infra III. 2, p. 325. extr. iterum roget, *Quis unquam dixit, Ego amo Deum & Deus amatur a me?* omnino videtur phraſin hanc, *Amare Deum*, rejicere, quaſi τὸ *Amare* aliquid ſignificet, quod ſit infra illam venerationem, quæ Deo præſtari debet. Sed tamen quum in illam venerationem concurrere debeat & amor & reverentia Majeſtatis Divinæ, non video, quid diſcriminis ſit in ſignificatu verbi inter *Amare Deum*, *Virtutem*, *Patriam* &c. ut jam dixi. Quin *Pietatem* & *Amorem in Patriam* conjungit Cicero pro Flacco cap. 38.

Pag. 29. b. *in Notis circa finem* v. 22. *corrige*: Niſi quis malit, hanc non Priſciani & æqualium propriam, ſed jam antiquam Accentuum, & ſecundum eos pronunciandi, fuiſſe regulam, quæ tamen tunc in quibusdam paſſa ſit exceptionem, maxime quum vocalis natura ſua brevis, poſitione tantum facta eſſet longa, ut modo dixi. Sed & ſic contra & præter Metricam illam quantitatem ſecunda in *Adeo*, pro usque eo, acuebatur, teſte Feſto. Certum ergo; Pronunciationem ſecundum Accentus, ut & ſecundum Productionem vel Correptionem vocalium, non ſemper tunc reſpondiſſe Quantitati Metricæ Syllabarum, dum breves aliquando acuebantur aut producte pronunciabantur, & contra longæ correpte: ſed & ejusdem quantitatis ſyllabæ in diverſis ejusdem licet originis vocabulis, modo corripiebantur in pronunciando, veluti *Ungo*, modo producebantur, veluti *Unctito*, quod pronunciabatur quaſi ſcri-

ſcriptum eſſet *Unctito* Adde his, quæ ipſe Sanctius habet infra IV, 14. p. 871, 872.

Pag. 36. *ad Notas adde:* Non magis ergo propter *Duo* & *Ambo* peculiaris eſt & Novus in Grammatica Linguæ Latinæ Numerus fingendus, quam propter *Tres*, *Quatuor*, &c.

Pag. 55. *ad Notas adde:* Superſunt tamen etiamdum in pronominibus, ſeu Articulis, Hy/Sy/Het/ut apud Germanos Er/Sie/Es.

Pag. 72. *ad Notas adde:* quæ ſunt utique Propria civium uniuſcujuſque Urbis, Nomina. Sed & Propria ſingulorum Hominum aut Urbium Nomina non deſinunt eſſe Propria, licet exiſtant tandem plures, qui illud Nomen habeant. Quando autem plures exiſtunt, tum vero in Plurali recte adhibentur & in Singulari ſibi additum ſæpe habent Adjectivum diſtinctionis gratia. Sic *Locri*, Urbes in Græcia & Italia ſuis Epithetis eodem Genere & Numero additis diſtinguuntur. Sic in Africa *Hippo Regius*, *Hippo Diarrhytus*. Sic paſſim *Syrtis* Major & Minor & in plurali *Syrtes*. Quia Græci certe & Latini adeo non abhorrere conſuerunt a Nomine vere Proprio Pluralem Numerum, ut multis Urbibus dederint Proprium vere Nomen, ſed Numeri tantum Pluralis, quod etiam conſtruitur ideo cum Adjectivis & Verbis Pluralibus, in ſenſu, non illo, quem forte in origine ſua habuit id nomen, ſed in ſenſu proprio Unius Urbis.

Pag. 75. * *Abſinthius &c.*] Huc forſan pertinet etiam illud Terentii Adelph. V, 3, 55. *Cujus primo lucu ibo hinc.* Ubi Donatus: *Veteres dicebant lucum pro luce, pro ſole ponentes. Et veteres maſculino Genere dicebant Lucem.* Sic *Noctu multa*, *Noctu concubia* dixerunt itidem Veteres. Vide Macrobium Saturn. I. 4. & ſine dubio eadem eſt ratio τῶν *Diu*, *Interdiu*.

Pag. 84. in Notis b. ad v. 21. *poſt* Pinſere *adde.* Nam *pila* eſt proprie vas, in quo pinſitur & tunditur frumentum, *Pilum* vero eſt ipſum inſtrumentum, quo tunditur. Plinius Nat. Hiſt. XVIII. 10. *Etruriam* ait *piſere ſpicam farris toſti pilo præferrato.* Et ibidem, *Triticum ſole ſiccatum pilo repetere.* Feſtus in Muries. *Sal in pila tunſum.* Plinius XIX.

8. *ſemine paululum in pila pulſato.* Ubi Vide Harduinum & Voſſii Etymologicum.

Pag. 85. in Notis b. v. 25. *poſt* incedunt. Niſi quis malit hoc *Vacillo* derivare a *Vaco*, quia minus ſtabile eſt & vacillat, quod pondere juſto vacat, veluti naves vacuæ. quod prætulerim & ego jam alteri derivationi, licet ea auctoritate Nonii nitatur. Vide & Voſſi Etymol.

Pag. 88. *ad Notas adde.* Quod tamen vel ſic eſt Adjectivum, æque ac *Græcus* & *Latinus.*

Pag. 98. *ultima Verba Notæ ſunt.* Val. Accinctus.

Pag. 103. a *poſt* v. 11. *inſere*: atque adeo ſicuti Adjectiva quædam dicuntur Omnis Generis, ſic omnis Perſonæ ſunt Infinita. Certe quo argumento utitur Sanctius in id, ut *imperſonalium* appellationem neget illis Conſtructionibus, quibus eam tribuerunt Veteres Grammatici, & transferat ad ſua infinita, illud vero æque validum eſt contra hæc infinita, quæ utique *tempora habent amare, amaviſſe, amaſſere* vel *amaturum eſſe*, ut oſtendimus contra Sanctium clariſſime ad caput 14. ſi ergo, *Perſonalia* ſunt, quæ *perſonas tempora & numeros* habent & ideo *imperſonalia iis omnibus carere debent*, ut ait p. 99. & 100. tum certe Infinita non ſunt imperſonalia, quia non carent *Temporibus*. Fateor etiam Grammaticorum imperſonalia non carere Temporibus; Dicitur enim conſtructione imperſonali *Fletur*, *Flebatur*, *Flebitur* &c. Quapropter vitioſa eſt illa *Perſonalium* & *Imperſonalium* definitio, a qua *Temporum* mentio abeſſe debebat. quippe quo reſpectu nulla eſt differentia inter Perſonalia, Imperſonalia, & infinita. Omne diſcrimen inter Perſonalia & imperſonalia collocandum erat in Perſona ſeu Suppoſito, & Numero, quo utroque infinita non magis carent, quam Finita Perſonalia, quum ſicuti hæc Nominativum, ita illa Accuſativum pro Suppoſito ſuo habent vel requirunt, idque per omnes Perſonas & Numeros ſuppoſiti. At vero illa Grammaticorum Imperſonalia, *Itur*, *Curritur*, *Fletur* &c. quæ nullum omnino habent certum Suppoſitum ſeu perſonam, & directe atque unice ipſam Verbi actionem no-

notant, ut nullam ergo recipiunt varietatem terminationis Perſonalis, ſic neque Numeralis. Nec enim dicitur conſtructione Impersonali, *Euntur*, *Curruntur*, *Flentur*. Vide omnino quæ notavi infra III. 1. p. 300. Quapropter *Imperſonalium* appellationem reliquerim Ego ſane pleriſque verbis, quæ ipſi Veteres &c.

Ibid. 6. Paginæ prioris editionis, quæ hic notatæ reperiuntur, in hac Editione ſunt pag. 313, 314. & p. 346. & p. 481. qui numerus etiam in extremo hujus Notæ debet reponi.

Pag. 134. b. v. 18. *poſt* patitur *inſere*. Quin reperiuntur aliquando Participia, itidem ut alia Adjectiva, prorſus conſtructa tanquam Subſtantiva. Nam ſicuti dicitur *Amicus meus*, & *Amicus illius*, ita ut intelligatur conjunctim *Homo Amicus*, tanquam unum ſubſtantivum, quod alios recipere poſſit Adjectivos, aut Genitivos regere, (Vide Mariangelum Auctar. Ep. III. p. m. 16.) Sic apud Plautum Ciſtell. II, 3, 43. *Sed illæc ſe quandam ajebat mulierem, ſuam benevolentem, convenire prius*, ubi *Suam* manifeſte refertur non tam ad *mulierem*, quam ad *benevolentem*, tanquam ſubſtantivum. Trin. V, 2, 23. *Megaronides hoc communis meus & tuus benevolens commentus eſt*. Captiv. V, 1, 15. *Ut beneficium benemerenti noſtro, merito muneres*. denique apud Pomp. Melam II, 5. de fluvio Atace, *Et ingentis alioquin alvei tenens, niſi ubi Narbonem attingit nuſquam navigabilis*. Ubi Genitivus proxime & ſine Ellipſi videtur regi a Participio *Tenens*, tanquam a Subſtantivo.

Pag. 137. a v. 4. *poſt* ablativo *adde*. Vide & infra in Ellipſi & Voce *judicio*. ſicuti de quantitate metrica Gerundi in DO Priſcianum lib. VIII. p. 823. extr.

Ibid. v. 35. *poſt*. natura fert *adde*. Vide & Turnebum Advers. III, 15. & Schottum Obſerv. III. 40.

Pag. 139. a v. 19. *poſt* communicare *adde*. Terentius Heautont. III, 1, 86. *Quod ſenſiſti illos me incipere fallere, id ut maturent facere* h. e. de negotio, ſecundum quod ſenſiſti illos &c. Phædrus fab. 35. *Quod vides fodere terram aprum, quercum vult evertere*. Plau-

tus Capt. III, 4, 54. *Filium tuum quod redimere ſe ait, id neutiquam mihi placet.* Epidico, I, 2, 28. *Empta eſt ancilla, quod tute ad me literas miſſiculabas*, h. e. negotium propter quod negotium tute &c. III, 4, 20. *Animum advorte, ut, quod ego ad te venio, intelligas.* Sic quando *quod* rationem rei ſignificat, ſeu pro *quia* ponitur, intelligendum eſt, ſemper *propter negotium*, *ſecundum quod.* Phædrus fab. 49. *Ut adjuvaret jurisjurandi fidem, Quod ipſos error implicuiſſet criminis.* Et præmiſſo *propterea* Terent. Andr. I, 1, 11. *feci &c. proterea quod ſerviebas liberaliter.* quaſi dictum eſſet, propter ea negotia negotii iſtius, ſecundum quod ſerv. &c. Sic Livius I, 32. *Quod Latini adverſus Pop. R. fecerunt, deliquerunt, quod Populus R. bellum juſſit eſſe Senatuſque conſenſit ob eam rem bellum indico.* Longioris eſt circuitionis, quando *Quod* in initio periodi vel in tranſitu faciendo ponitur ante *Si*, ut paſſim fit, ſed & ante *Niſi*, *Etſi*, *Ubi*, *Quum*. Quibus in locis plerumque ſuperioris periodi ſententia, quaſi per Appoſitionem Ellipticam vocis *Negotium, ſecundum quod*, repetitur & ſequentibus nectitur; Sæpe tamen etiam ex uſu vel abuſu potius & neglectu rei Grammaticæ τὸ *Quod* ita ponitur, ut nihil habere videatur, quo reſpiciat, atque adeo abundet prorſus. Exempla locutionum hujuſmodi plura Vide apud Groſippum ſeu Mariangelum Auctario Epiſt. VI. p. m. 53, 54, 60, 61. Gronovium Patrem ad Livium XXVII, 7. denique & me infra ad pag. 754.

Pag. 146. *notis* b. v. 7. *poſt* apertam *adde.* Vide & infra p. 507.

Pag. 155, *notis* b. v. 26. *poſt* in hac forma *adde hac in parentheſi* [velut apud Cæſarem B. Civ. I. 72. *Movebatur etiam miſericordia civium, quos interficiendos videbat*, h. e. interfectum iri, interficiendos fore, vel debere neceſſario interfici, ſi ſcil. id fieret, quod flagitabant milites.]

Pag. 179. *in Notis ad extr. adde*: & ad Vocem *Cauſa.*

Pag. 180. *in Notis* b. *ad extr. adde*: & Cap. 3. ad Vocem *Pœnitet* & *Pudet.*

Pag. 199. *Notis adde*: Vide & infra p. 759.

Pag. 218. *in Contextu* v. 14.

Addenda.

44. * *Cur Compoſita non facient ſimiliter*] Neutiquam Compoſita ſunt *September*, *October*, &c. Multo minus Formata ab *Imber*: ſed derivata a *Septem*, *Octo*, &c. addita tantum ſyllaba *BER*. Sic a *Colo* habeamus *Celeber*, a *Salus Saluber*. Sed & res manifeſta ex eo, quod quia dicitur *Octo*, ideo etiam *October*, non *Octember*: at *September*, *November*, *December*, quia formata ſunt a *Septem*, *Novem*, *Decem*. Vide & Voſſium de Analog. II, 11. Similiter paulo ante in loco Suetonii Veſp. c. 19. *Dapſile* putat Sanctius, ſed itidem minus recte, eſſe Ablativum, quum ſit adverbium, ut *Facile*. Certe ita Pomponius apud Nonium conjunxit *dapſile ac dilucide*, atque ideo Hic etiam inter Adverbia illud diſerte retulit.

Pag. 235. *in Notis ad extr. adde*. Confer quæ notavi infra ad IV, 6. p. 786.

Pag. 239. *Notis* b. v. 26. *poſt* II, 21. *adde*, & Sanctium ipſum infra pag. 963, 964.

Pag. 267. v. *ult*. * *Ubi ſit diverſum genus*] Peccavit in eo Valla quod potiſſimum & fere unice diſputavit ex legibus rationis & analogiæ. Hinc, quum Linguæ uſum non ſatis haberet ſemper exploratum pronus rapiebatur ad reprehendendas quaſdam Auctorum locutiones, quas ab iis legibus ſecedere credebat, nec aliis Auctorum locis firmari ſciebat. Ceteroqui veriſſima eſt ratio Vallæ, ſeu veriſſimum eſt, ex analogia & frequentiſſimo proinde Linguæ uſu, comparativum referri ad unum aliquod ſibi oppoſitum, quod tamen ex pluribus ſimul ſumptis ſæpe eſt conflatum: Superlativum vero ad plura ſui generis ſingula. Hinc, ut recte idem obſervat, *Utrum*, quod de Duobus dici ſolet, tribuitur Comparativo, *Quid*, quod de Pluribus, Superlativo; Veluti apud Ciceronem, *Quærere*, *Utrum potius*, *aut Quid potiſſimum dicamus*. Apud Quintilianum, *Ex duobus uter dignior*, *ex pluribus quis digniſſimus*. Requirit autem in Superlatione *ſuum Genus*, non *diverſum*, aut *alienum*, non tantum Valla, ſed & Priſcianus lib. III. ex quo ille hoc repetiit. Et recte requiritur id, modo recte intelligatur. Volunt enim Grammatici, recte dici, ex gr. Homo eſt animalium prudentiſſimus, at minus re-

cte

cte, *Homo eſt Simiorum prudentiſſimus*, ſed recte iterum, *eſt Prudentior Simiis*. Et ita quando Cicero ait, *non bipedum ſolum, ſed etiam quadrupedum impuriſſimus*, intellige *animalium*, ut apud Plinium, *Velociſſimus omnium animalium, non ſolum marinorum, eſt Delphinus*. Potuiſſet dixiſſe, ut Cicero, *non marinorum ſolum, ſed etiam terreſtrium*, in quibus intelligendum tunc fore *animalium*, ex verbis Plinii, ut nunc ſe habent, manifeſtum utique eſt. Sic quum *Optimus malorum*, & ſimilia, dicuntur, ſenſus eſt *optimus homo hominum malorum*. Male ergo fecit Valla, ſed tantum in eo, quod ad latitudinem *generis ſui* non ſatis attendit, atque in alienum vel *diverſum genus* ſeparavit, quæ *unius* latioris ſunt *generis*, Hinc eſt, quod illud in Macrobio reprehendit, *non ſolum adoleſcentium, ſed ſenum quoque omnium doctiſſime*. Non enim vidit, *Genus* hic eſſe *Homo*, ad quod pariter *Adoleſcentes* & *Senes* recte referuntur. Ad eundem tamen lapidem offenderunt etiam Tanaq. Faber, & Schefferus ad Aelianum Var. Hiſt. VII. 14. ubi de Epaminonda dicitur, καὶ τῶν Ῥωμαίων, καὶ τῶν Ἑλλήνων πρῶτος ἐγένετο. Heic jam Faber, quia Epaminondas minime fuit Romanus, ſed Thebanus, *ridiculum* illud & *non ferendum* pronunciat, & pro Ῥωμαίων, vult legi præter omnium codd. fidem Θηβαίων, ſed male, ut ex iis, quæ hic & ad Æliani d. l. notavimus.

Pag. 310. *in Contextu* v. 11. * *Quare quod in rerum natura non eſt, ne nomen quidem habebit*] Vult dari in rerum natura nihil Medium inter Actionem & Paſſionem, quum omnis motus ſit aut actio aut paſſio: atque ideo Verba Neutra, quæ nec actionem, nec paſſionem notent; non exiſtere, quum res talis non exiſtat. Nolo equidem de his philoſophorum ſcitis, eorumque vero ſenſu nunc diſputare. Oſtendam mox diſcrimen ſatis magnum eſſe inter Actiones, alteram transeuntem ad & in Patientem, alteram non transeuntem, & permanentem in Agente. Actio autem tranſiens dedit appellationem Verbo *Activo* apud Grammaticos, quod idcirco etiam habet ſemper Paſſivum ſibi reſpondens. At neque *Activa* tali modo,

re-

Digitized by Google

neque *Paſſiva*, ſunt, quæ vel quietem, vel Actionem in ſe permanentem, notant, (vide & Addenda ad p. 331) nec paſſivam formam Verbi Perſonalis in Uſu Linguæ habent, & ideo *Neutra* a Grammaticis dicuntur. Sed de his uberius agimus in proximis ſeqq. Ceterum quod Auctor nihil dari ſignificationis Neutræ, h. e. nec Activæ in paſſivum transeuntis, nec Paſſivæ ab Activa profectæ, probare nititur ex locis Ciceronis, id vero alieniſſimum eſt; & ineptiſſimum. Prior locus occurrit Academ. IV, 12. ubi Cicero diſtinguit inter Animal & inanimum: *Inter inanimum & Animal hoc maxime intereſt, quod inanimum nihil agit, Animal agit aliquid, nihil enim agens ne cogitari quidem poteſt.* Quibus in verbis nemo non videt, poſteriora referri non ad naturam Actionis, ſed ad *Animal*, quod eſſe nequit, quin aliquid agat. Alter reperitur de Nat. Deor. II, 16. ubi verba illa de Deo unice dicuntur ad probandam ejus providentiam ex eo, quod exſiſtit, quia ſi nihil agat, neque eſſe aut exſiſtere videatur. Ea vero nihil pertinent ad hanc controverſiam. In ſuperioribus locus ille Scaligeri exhibetur mutilus. Nam in medio omiſſum eſt integrum comma, unde repetendum erat verbum, quod requiritur ad ſupplendum ſequentium ſenſum: Nempe, *ſignificent: atque eo, cetera omnia, tanquam ad ſigna, recipere, quemadmodum horum utrumque ad unum*, intellige *recipere* ex omiſſo commate, h. e. referre.

Pag. 312. *Notis* b. v. 10. *lege*, cap. 3. p. 590, 591. ut & cap. 4. p. 682. ubi *mortem* & *morte occumbere* promiſcue dictum fuiſſe probatur.

Pag. 319. *Notis* a. v. 32. *poſt* poſitum *adde*. Sic proprie dicitur apud Terentium Adelph. V, 2, 7. *An tibi jam mavis cerebrum diſpergi hic?* At improprie, immo ex abuſu, III. 2, 19. *Capite eum in terram ſtatuerem, Ut cerebro diſpergat viam.*

Pag. 322. *ad Notas adde.* Ceterum quæ Auctor hic diſputat, aliena prorſus ſunt. Nec enim ex ſignificatione, eaque non propria, ſed per circuitum longiorem ducta & tranſlata, conſtitui debet ratio Grammatica Verborum. Nec magis ex ea in verbis in OR exeuntibus ad-

mit-

mittere debuiſſet deponentia, Active conſtruenda, quam in Verbis in O deſinentibus agnoſcit Neutra, quæ non ſint Activæ conſtructionis. Sed & ſupra in Adverbiis & Conjunctionibus I, 17, & 18. diſerte a Grammatici cura removet ſignificationem vocularum. Quando autem dicimus, *Proſequor te injuriâ*, poſſunt ea quidem etiam Paſſive accipi & exponi, ſed per circuitum. Senſus enim eſt, Ego porro jungor tibi & veſtigiis tuis, faciendâ injuriâ. *Deponentia* vero a Grammaticis ad translatam ſignificationem & conſtructionem tantum attendentibus, dicta ſunt, quia cum olim habuiſſent paſſivàm vere ſignificationem, & ejus ſpeciem ac terminationem retinerent, uſu tamen ipſo ejus ſignificationem videbantur tandem depoſuiſſe.

Pag. 329. *ad Notas adde.* Et ad IV, 5, in Ellipſi *Hoc dicto*, p. 752.

Pag. 331. *ad Notas adde.* Veluti *Currere*, *Ire*, *Cadere*, &c. Sunt tamen & alia, quæ nullo in motu conſiſtunt, nec animi, nec corporis, verum in quiete; atque ideo ipſum illud *quieſcere*, *ſedere*, *jacere*, *valere* & ſimilia verba, medium quid revera notant inter veram actionem & paſſionem, ſed & propriam idcirco, non activam, ipſo uſu linguæ habent conſtructionem. Quapropter nec male a Grammaticis *Neutra* dicuntur vel *Abſoluta*.

Pag. 343. *Notis* a. v. 20. *poſt* ſolita *adde.* Ipſum vide Sanctium infra pag. 844.

Pag. 345. a. v. 10. *poſt* ſpectabas *adde.* Adde his *petere aliquid*, ſimili modo & dictum & exponendum, de quo egimus infra in Ellipſi ad Vocem *Iter* pag. 661. & *Judicare litem* ad V. *Litem* p. 669. 670.

Pag. 346. v. 37. *poſt* ſint Neutra *adde.* Sed & in Verbis, quæ cum duobus Accuſativis conſtrui ſolent, alter per Ellipſin eſt interpretandus ex ipſius Sanctii ſententia, qui diſerte ſupra p. 205. *Duos Accuſativos diverſæ rei Verbum regere non poteſt.* Immo *id falſiſſimum eſſe* pronunciat p. 844. Et tamen uterque ille Accuſativus in paſſivis locutionibus in Nominativum convertitur aliquando, licet nunquam ſimul. Præcipuum horum Verborum eſt *Doceo.* Unde dicimus, *Doceo Te Grammaticam*, in *Activo*;

Sed

Sed & in Paſſivo utrumque, licet ſeparatim, *Tu doceris a me.* Cic. de Offic. III. 3. *Itaque cum ſunt docti a peritis, facile deſiſtunt a ſententia.* Et *Grammatica docetur a me.* Cic. Famil. XII. 15. *Quæ vere erant facta, & a nobis docebantur.*

Pag. 382. v. 13. * *Aqua & ignis interdicatur, deeſſe*] Male ſine dubio hæc diſtinguuntur, & præter mentem Sanctii, qui duo diverſa in hiſce probare nititur, primum, dici etiam *interdixit illi aquam*, quod probat ex his apud Ciceronem verbis, *ut M. Tullio aqua & ignis interdicatur:* Licet in Noſtris Edd. legatur iſtic *igni.* Vide cap. 18. pro Domo. Alterum, deeſſe *Interdictum*, quando cum Ablativo conſtruitur, quod ex Cic. de Senect. probare contendit. Diſtinguendum ergo ante *Deeſſe*, maxima diſtinctione.

Pag. 396. *Notis* b. v. 3. *poſt* colores *adde*, ut & illud Perſii *recutitaque Sabbata palles.*

Pag. 401. *Notis adde.* Ex loco Ciceronis nihil elici poteſt in ſenſum Activum, quum *quod* iſtic ponatur, pro *in quo*, vel κατά τι, ut paſſim fit. *Placitus* eſt, qui placet, prout hæc Participia etiam Activam, tanto magis vero Neutram, habent ſignificationem. Vide ſupra pag. 147. 148.

Pag. 423. *Notis* a. v. *ult. poſt* Rhetoris *adde*, quem Sanctius *Tullium Ruffianum*, ſed rectius alii *Julium Rufinianum* appellant.

Pag. 417. *Notis adde.* Sed & in Græcis D. Pauli verbis dicitur ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, non ὑπὸ, quæ proprie eſt præpoſitio cum paſſivis conſtrui ſolita, quum ἀπὸ in alium plerumque & ſenſui Paulino convenientem uſum adhiberi ſoleat.

Pag 443. *Notis adde.* Ad Verbo pendet, & longe alio proinde ſenſu dicitur, quod ex Cicerone adfertur, *ut ſcires eum non a me diligi ſolum*, &c. Et ita in ſuperioribus longe alia eſt ratio illorum, *Nave a prædonibus abducta*, Et *Uxor a Marito abducitur.* In prioribus enim *Prædones* ſunt, qui abducunt navem, at in poſterioribus *Maritus* eſt, à quo alius abducit uxorem, ſic infra hæc *a poſteritate legi*, *tuus liber legitur a me diligenter*, deſignant ipſum legentem, ſive id jam per ſe faciat, ſive per alium, quo

Digitized by Google

quo de ſenſu egimus ad pag. 435.

Pag. 451. *Notis adde:* Sic plane Plautus Pœnulo IV, 2, 37. *Dii omnes Deæque ament. MI. Quemnam hominem? ST. Nec te, nec me, Milphio, neque herum meum adeo. MI. Quem ament igitur? ST. alium quemlibet.*

Pag. 459. *notis* b. *adde*, ac Donatum putat non attigiſſe ſcopum, quem ille attigit veriſſime, quum in iſta phraſi, *quid id tua refert?* deeſſe per Ellipſin cenſet *Ad*, ut ſit *ad Tua* ſcil. negotia.

Pag. 465. *Notis* a. v. 14. *poſt* potero *adde*. Sic Plautus Caſina III. 2. 26. *Si quid ejus eſſet*. Terent. Heaut. III, 3, 10. *At mihi fides apud hunc eſt, nihil me iſtius facturum.* Eun. I. 2. 122. *Quicquid hujus feci, cauſa virginis feci.* V, 5, 10. *Quicquid hujus factum eſt, culpa non eſt factum meâ.* V, 8, 48. *Me hujus quicquid facio, id facere maxime causâ meâ.*

Pag. 489. *notis* b. *poſt* uſurpata ſit *adde*, ab alio ad uſucapionem Viri in ea interrumpendam.

Pag. 527. *notis* a. v. *penult. adde.* Hic tamen utrumque uno loco Ciceronis probatum volo. Ille, enim de Haruſp. Reſp. cap. 19, *Quam volumus*, inquit, *licet amemus nos.* ubi *Quam volumus* ponitur eodem modo, quo *Quamvis* poni ſolet, & conjungitur cum *licet*, hoc ſenſu, licet tam amemus nos, quam volumus.

Pag. 534. *notis* a. v. 23. quinta *adde*. Vide & infra p. 578. Poteſt tamen illud *Adhuc* etiam dictum videri pro *Ad hoc* ſcil. tempus vel Negotium. Sic *iſtuc* pro iſtud. Et ita accipit & exponit Sanctius τὸ *Adhuc* infra p. 637. Sed & ſicuti legitur apud Plinium Panegyr. cap. 7. *Ad hoc ævi.* Sic apud Plautum Capt. II, 3, 25. *Ut adhuc locorum feci.* Quamvis neque ex eo quidquam elici poſſit contra id, ut *Adhuc* pro Adverbio habeatur, quum ſæpe Genitivi per Ellipſin etiam Adverbiis jungantur. ſic *Nuſquam locorum*, *Ubivis gentium*, *Affatim* & *abunde divitiarum.* De Græcis Vide me id demonſtrantem pluribus ad Ælianum X, 18, 5. in Addendis. Paſſim etiam ait Terentius & Plautus *uſque adhuc*, quod itidem videri poteſt poſitum

Digitized by Google

tum pro *uſque ad hoc tempus*. Sed ſic etiam *Adeo uſque dum* apud Plautum Amphitr. I, 2, 10 & Aſin II. 2, 62. Et *Uſque adeo, donec perpulit*. Terent. Andr. IV, 1, 38. *Uſque adeo ego illius ferre poſſum ineptias, & magnifica verba, Verba dum ſint*. Eun. IV, 6, 3. Quapropter, ut rem in pauca contraham, nihil fere eſt, quare non pro Adverbio haberi poſſit *Adhuc*, ex *ad* & *huc* compoſitum, ut *Adeo*, ex *ad* & *eo*. Sed tamen nihil etiam obſtat, quo minus habeatur ortum & compoſitum ex *ad* & *hoc*, tanto magis, quoniam *adhuc* & *adhoc* idem ferè notent & maxime deſignent tempus, vel ſignificent *praeterea*, quum *Huc* dativus unice motum ad locum denotet.

Pag. 637. *notis* b. v. 2. *lege diviſis vocibus*, Ad hoc ævi & confer quæ notavi in proximis ſuperioribus Addendis.

Pag 638. *notis* a. v. *ult. poſt vocem* ſuperioris *adde* & maxime in Addendis ad pag 534.

Pag. 646. *Notis* b. v. 3. *adde*: & infra ad pag. 824.

Pag. 661. *Notis* b. *poſt* v. 4. Adde jam his *Præpetes aves*, quod eſt Antiqua vox auguralis diſciplinæ, in uſu retenta, & manifeſte declarat etiam in Lingua Latina ſignificatum volandi habuiſſe verbum *Petere*. Nam quid ſunt *Præpetes aves* niſi quæ ante nos in auſpicando alacriter volant? Feſtus *Præpetes aves dicuntur, quæ ſe ante auſpicantem ferunt. Nam præpetere dicebant pro ante ire*. ſimiliter Hyginus apud Gellium VI, 6, & ipſe ibi Gellius exponunt, *quæ optime prævolant, quæ proſperius prævolant*.

Pag. 665. *Notis* b. *ipſo init. poſt* Veteres *adde*. ſimiliter *præterea*, *interea*, manifeſte ſunt compoſita cum accuſativo *Ea*, cujus ultima eſt brevis, & tamen, quia habita ſunt tandem pro Adverbiis, ultimam producunt contra naturam τ8 *Ea*. Pro *interea* ſæpe etiam dicitur *inter hæc*. Vide Saluſt. Jug. 47.

Pag. 699. *Nota* a. *extr. adde*. Vide infra pluribus hæc expoſita pag. 967.

Pag. 817. *Notis* b. *adde*, & maxime cap. 7. pag. 795.

Pag. 860. *Notis* b. *v.* 28. *poſt*. relinquamus. *adde*. Vide & Quinctilianum VII. 9.

Pag. 870. *Notis* a. v. 2.

 poſt

poſt mortariis *excidit*, vel eorum piſtillis.

Pag. 890. *Notis* a. v. 2. *poſt* ſeco *adde*, vel propius a *τέμενος*, unde eadem formatione derivatum eſt, *τέμπεα*, vel *τέμπη*, qua voce notantur amœnæ valles inter montes, ſeu quæ ſecant & dividunt iſtos montes, ſicuti *τεμένη*, dicebantur etiam loca ex reliqua parte regionis quaſi deciſa in peculiarem uſum, & Diis conſecrata. Hinc ergo *τέμπος* notabit proprie omnem totius. &c.

Pag. etiam 173. Notis a. v. 7. pro pag. 568. veteris editionis, repone 865 quæ eſt in hac editione.

Sic pag. 187. Notis a. v. ult. pro pag. 115. repone 181.

Et pag. 228. Notis b. v. 1. pro pag. 130. repone 204. & verſu ultimo pro pag. 150. repone 233, 234.

IN-

INDEX
Verborum & Rerum Memorabilium, ut & Auctorum, qui explicantur, tum in ipſa Minerva Sanctii, tum in Notis ad eam.

A.

pag.

A vel AB cum Paſſivis. 430.
--- Activis & Paſſivis eodem ſenſu. 430. 435. &c.
A Mangone veniunt ſervi 424. 425.
A pro Poſt. 769.
A vel Ab cauſam efficientem notantia, ut, *trajectus ab enſe.* 773. 788.
A vel Ab cum verbis copiæ vel inopiæ. 781. 782.
Ab aliquo vapulare, exſulare, 11. & 424. 425.
Ablativi abſoluti 213. 214. & 767. &c.
Ablativi abſoluti Participiorum. 499.
Ablativus abſolutus unicus intellecto Participio *Exſiſtente,* 636.
--- cum Nomine, aut Verbo ſubſtantivo, ut *Homo magno natu.* 607. 608.
Ablativum Græci non habent. 41. 42. &c.
Ablativus Latinorum proprius ex Dativo formatus, pag. & olim prorſus idem cum Dativo in omnibus declinationibus. 42. 43. 48.
Ablativus tertiæ declinationis, etiam Adjectivorum, in E vel I promiſcue. 43. 215. &c.
Ablativi Propriorum Nominum exeunt potiſſimum in E. 219.
Ablativi ſunt *Ruri, Carthagini,* &c. 48. 219.
Abolere. 876.
Abuſus uſu confirmatus. 117. 318. 319. 338. 344. 345. 511. 515. Vide & *Uſus.*
Accentuum ratio. 26. &c. 870. 871.
Accius explicatur. 649.
Accuſativus nunquam regitur à nomine, & proinde nec à Participio. 132. 133.
--- ſæpe per Ellipſin jungitur, & frequentius olim, Verbis Activis, Paſſivis, & Nominibus. 133. 134. 138. 847. &c.
Accuſativi conſtructio per Ellipſin Præpoſitionis. 198.

Digitized by Google

198. &c. 784. 785.
Accuſativus in initio periodi exponendus per Ellipſin, *Quod ad.* 204. 834.
Accuſativi plures uni Verbo juncti, ſed quorum unus ſolum à Verbo regitur. 205.
Accuſativus cognatus poteſt plerumque per Ellipſin exponi & notat Modum rei, vel Emphaſin majorem. 312. 588. 590. 591.
-- Sed etiam aliter. 310. 341.
Accuſativi reciproci Ellipſis. 315. 337. 347. 599. 604.
Accuſativi verbis juncti cum Ellipſi, *memorans*, vel ſimili, ut *Crepare Leges.* 329. 340.
Accuſativi ſignificant effectum actionis, cum à neutris reguntur; ut *Vivere Bacchanalia.* 340. &c.
Accuſativus temporis, *centum annos vixit.* 784.
Accuſativus cum Nomine & Verbo Subſtantivo, *Homo id ætatis.* 785.
Accuſativus inter Verbum & *Ut* vel *Qui* pro Nominativo. 204. 839. 840. &c.
Accuſo te criminis recte dicitur. 179. 626.
Acta Apoſt. expl. 653.
Actio permanens in *Agente* diſtingui debet à Transeunte in Patientem, & hinc orta apud Grammaticos Verba Neutra. 310. 311. & in Add. & 331. Add.
Activa verba Neutraliter efferuntur. 314. 315. 347. 429.
-- cum Ellipſi Pronominis reciproci. 337. 347. 599. 600. 601.
Activâ & Neutrali ſignificatione eadem verba promiſcue uſurpata. 347.
Aculeus ab *Acus.* 79. 80.
Ad cum Nominibus propriis locorum. 201. 202.
Ad reſp. Græco κατὰ. 139. 851.
Adeo. 578.
Adhuc. 534. & ibi in Add. 578. 637. 638.
Adjectiva plura uni Subſtantivo juncta. 221.
Adjectiva ſunt, unde duci poteſt comparatio. 68.
Adjectiva in US aut IS purum exeuntia etiam comparantur. 92. 93.
Adjectiva & Participia cum Subſtantivis ſuis perpetuo intellectis, ita coaleſcunt, ut tanquam vera ſubſtantiva vim & rectionem Subſtan-

Digitized by Google

Subſtantivi accipiant, ut *Amicus Petri.* 134. in Add.
Adjectiva ſunt, *Medicina &c.* 613. 614. 701.
Adoleo primum ſignificat Incendo. 876.
Adverbia non regunt caſum. 522. 523.
Adverbia ſunt multa, quæ creduntur eſſe Præpoſitiones. 159.
Adverbia in O exeuntia ſunt Adjectivorum ablativi, etſi habeant correptam ultimam. 136. 623. 624. 664. 665.
Adverbiorum & Præpoſitionum natura & differentia. 160.
Adverſus. 160.
Adulo & *adulor.* 335.
Ædes ſæpe intelligitur. 604.
-- quid proprie notet. 604. 605.
Æditumus & *æditutus.* 960.
Æger unde. 952.
Æquivoca, non eſt Vox Latina. 854. 855.
Æſtiva, intell. caſtra. 619.
Afranius apud Nonium expl. 42.
Ala ab *Axilla*, & hoc ab *Ago.* 83.
Ales Adjectivum variis ſubſtantivis jungitur. 615.
Alias pro Alioqui. 169. 170.
Almus raro & *Almum* nuſquam occurrit. 67.
Alterum, In auguriis pro non bono. 884.
Alteruter per ſuos caſus. 33.
Amare Deum 12. & in Add.
Anacoluthon Conſtructionis. 833.
Analogia ſignificationum. 885. &c.
Anathema. 881 882. 883.
Anguilla ab *anguis.* 81.
Animalium nomina olim maxime unius erant terminationis in utroque ſexu; ut *porcus*, *agnus*, *leo* &c. 644. 645.
Annua. 716.
Anſa & *Ara* ab antiquo *Aſa.* 888.
Anterior defenditur. 679. 700.
Antiphraſis eſt ſpecies Ironiæ. 922. 923.
Antiphraſis Grammaticorum exploditur. 922. &c.
Antiquus quaſi *anticus*, ut *Poſticus.* 699. 700.
Anton. Liberalis expl. 652. 813. 814.
Appellare ad populum non recte dicitur. 904.
Appellere alterius eſt originis, quam *Appellare.* 904.
Appellere abſolute & cum Ablat. *Navi.* 684.

Digitized by Google

Appoſitio eorundem caſuum per diviſionem aut partitionem. 811. &c.
Apulejus puriſſimus Linguæ Latinæ Scriptor Sanctio. 573.
Aqualis & *aquarius*. 740.
Ara ab antiquo *Aſa*. 888.
Aræ majores habuerunt etiam cornua, quæ apprehendebant orantes. 888.
Arborum nomina cum Adjectivis maſcul. 53. 612.
Ardet Alexin. 328.
Ἀργὸς notans pigrum velocem, album, cuſtodem. 924. 925.
Ariſtophanis interpres expl. 924.
Ariſtoteles non eſt Auctor libri περὶ Ἑρμηνείας. p. 37. nec Libri de Categoriis. 324.
Arvus adjectivum ab *Arando*. 724.
in AS Gentilia nomina olim formabantur in ATIS & ATE. 218. 650.
Aſconius Ped. locuples inprimis Latini ſermonis Auctor. 585.
nominum in *Aſter* exeuntium ſignificatio. 86.
Athenæ unde dictæ. 72.
Atque pro ſicut. 790.
Auctor & *Augere* pro Creare. 361.
Audiens dicto Jovi. 658.
Aventinus mons, unde dictus. 5.
Aula ab *Augeo*. 84.
Aulus prænom. ab *Augeo*. ibid.

B.

Baculus à βάω. 85.
Belli & *Duelli* origo. 933. 934.
Benedicere in ſacra Scriptura pro Valedicere, Abdicare. 874.
Bidens, *Tridens*, &c. 709.
adject. in BILIS exeuntia active & paſſive ſignificant. 147.
Bipennis. 718.
Boethius expl. 797.
Βραδὺς à Βαρὺς, & quomodo. 895.

C.

C & G olim una litera. 42. 44.
C oritur ſæpe ex Hebr. ע. 85.
Cælum, & *Cælare* à *Cædendo* derivatum. 907.
Cæſar emendatur. 915.
Campus à Gr. κῆπος. 889.
Carere aliquid. 354.
Caſuum appellationes, *Nomi-*

I N D E X.

minativus &c. veterum auctoritate probantur. 38.
Caſus varii junguntur Præpoſitionibus apud Græcos. 47.
-- ampliorem uſum habent, quam à quo denominantur. 40. 47.
-- ex terminationum diſtinctione orti. 45. 46.
Caſum ſextum ſeu Ablativum Græci non habent. 41. 42. &c.
Caſus ſeptimus rejicitur. 39.
Caſuum Latinorum uſus. 39. 40. 46. 483.
Catonis verſiculi. 700.
Cavere aliquid alicui. 354.
Caveo, ut &c. *Caveo, ne* &c. 916. 917.
Cedere & compoſita. 355. 672.
Celebrare aliquem. 965.
Celox, genus navigii à celeritate dictum, 683.
Cenſeri aliqua re, & *aliquam rem.* 321.
Cerebrum æque ut *cribrum* a *cernendo.* 895.
Cereus maſculine. 674.
Cernere per omnes ſignificationes. 892. &c.
-- *hæreditatem.* 893. 894.
Certus à *Cerno.* 892.
Ceſſatus particip. 356.
Chariſius expl. 863.
Charontis etymon. 955. 956.
Cicero. 149. 193. 324. 417. 507. 554. 555. 570. 571. 697. 752. 794. 795. 796. 816. 915. 917. 918.
Ciceronis illud S. V. B. E. E. Q. V. explicandum, *Si vales bene eſt, ego quoque valeo.* 570. 571.
Circa abſolute vel adverbialiter. 852.
Circiter. 161.
Clitellas imponere. 622.
Cœlum pro mundo ſcribendum per OE. 906. 944.
Cœlus etiam in ſingulari dicitur. 74.
Coire ſocietatem. 721
Communia maſculini & feminini generis nomina. 60. 61. 62.
Comparationis tres gradus explicantur & aſſeruntur. 254. &c.
Comparativa etiam à Subſtantivis & Superlativis deducta. 88.
-- non ab Adverbiis. 88. 89.
Comparativa & Superlativa à poſitivis habentibus vocalem ante US & IS. 92. 93.
Comparativi natura & definitio. 238. 239. 256. 775. 776.
-- appellatio unde. 256.
Comparativus inter plura ſui gene-

generis locum habet, ſed quæ tum pro uno ſumuntur. 240. 241. 242.
-- cum genitivo partitionis conſtructus. 241. 242. 598.
-- per ſe non ſignificat amplius quam Superlativus. 255. 256. 263. 264.
Comparativæ voces aliquando minuunt ſignificationem rei, non per ſe, ſed per Ellipſin. 250. 251.
Comparativi, veluti *Complures*, *Ocyus*, &c. non ponuntur in ſenſu poſitivi. 248. 249.
Comparativis additur aliquando etiam alia particula comparationis, ut *magis major*. 249. 818.
Comparationis nexus fit per Præpoſitionem, etiam in poſitivis & Superlativis. 258. 775. 776.
Comparatio obliqua perſonæ & rei. 801
Competere pro congruere, convenire. 660.
Compoſita ſimplicium Neutrorum activam habentia ſignificationem. 342.
Compoſita Verba cum Præpoſitione junctum ſibi caſum plerumque habent, quem illa requirit. 455.
Confertim & *Confeſtim* ejusdem ſunt originis. 888.
Conjuges Adject. 737.
Conjunctio non caſus ſed orationes inter ſe conjungit. 171. 525. 526.
in Conſilium mittere judices. 664.
Conſtructio immutata in una periodo. 525 833.
Conſtructionis ordo perturbatior. 828. &c.
Conſueſcere aliquem activè 359.
Conſulere alicui, & aliquem. 743. 894.
Conſulto. 625.
Continens terra. 670. 732.
Conturbare. 711.
Copiæ non eſt. 713.
Corollarium. 705. 706.
Creber à cribro, ſeu *cerno.* 895.
Credere alicui. 601.
Creſco à *creo.* 360.
Crimen quaſi *cerimen* à *Cerno.* 894.
Κρίνειν. 892. &c.
Crocum gen. neutro. 641.
Culmina tecta. 628.
Cum & σὺν Gr. ab Hebr. עם 912.
Cum Præpoſitio, ut *cum Diis volentibus.* 769. 770.
-- expreſſa, ubi alias ſolet omitti. 783. 787.
-- poſt Adverbia ſimilitudinis. 779.

Digitized by Google

-- ad exprimendum inſtrumentum. 771. 772.
Cupere alicujus. 361.
Curriculus à *Curru.* 86.
Curtius expl. 241. 273. 621. 819.

D.

D*Amnatus voti* pœnæ. 621.
Damni infecti promittere. 656.
Damnum dare. 326.
Dativi conſtructio. 191. &c. 431. 432.
-- magna ſæpe emphaſis. 194. 195.
Dativus cum verbis, quibus ceteroquin Accuſ. jungi ſolet. 191. 192.
-- quartæ & quintæ Declinationis congruens cum Ablativo. 43. 48.
-- Græcus cum Præpoſitionibus Latinis, Ablativum requirentibus. 51.
-- Ejus rei ratio. 43. extr.
-- cum verbo ſubſtantivo, ut *eſſe ſolvendo.* 610. 713.
-- cum aliis nominibus ſubſtantivis, ut, *argentum fenori.* 617. & 778. 779.
-- Finem notat. 610. 617.
-- cum Paſſivis. 431. 432.
De præpoſ. quid notet. 782.
Decet cum Dativo. 192.
Declinatio. 73.
-- Eam non habent pronomina. 25. 26. 73.
Declinatio mutata in nominibus propriis Urbium. 77.
Declinationis diverſæ eadem Nomina. 75. 76.
Deinceps. 579.
Deperire aliquem. 328. 399.
Deponentia olim vere fuerunt Paſſiva. 318. &c. 322. in Add. 336. &c. 404. 405.
-- in ſignificatione paſſiva. 319. 320. 324.
-- quædam ſerius videntur formata nec habuiſſe ideo terminationem activam. 322.
Deponentia & Activa ejusdem verbi idem ſignificantia. 336. 337.
Deſiderare. 344. 345.
Detrahere alicui. 666.
Dextimus ſuperl. à *Dexter.* 91.
Dicens vel ſimile per Ellipſin frequenter omiſſum. 329. 752.
Dicto audiens. 658.
Die craſtini. 722.
Digamma Æolicum præponitur vocalibus. 950. 951.
Diluculum unde. 85.

Digitized by Google

Diminutiva plerumque, non tamen ſemper, ſervant genus & ſignificationem ſui Primitivi. 79. &c.
Diminutiva in adjectivis & ſubſtantivis conjuncta, ut *parvula puella*. 87.
Diphthongus Gr. à Latinis in vocalem brevem mutata. 877.
Dis à *Divitiis*. 953.
Diurnus, & *Diurna*. 666.
Doctrina & ſimilia ſunt ſubſtantiva. 701.
Domi, pro, in ædibus domi. 604. 605.
Domi & *Domi belliquе*. 731.
Domum & *Rus* cum præpoſitionibus. 764. 765.
Donatus ad Terent. 392. 872.
Duellum unde. 933. 934.

E.

EGere aliquid. 366.
Ellipſes in lingua Latina frequentes. 582. &c. 730.
Ellipſis ejusdem Nominis. 593. 594. 602.
Ellipſis Nominativi ante Verbum plurale tertiæ perſonæ. 652. 653. 654.
-- uſitata in Proverbiis, jocis, increpationibus. &c. 745.
in Ellipſi ſæpe Verbum alterius ſignificationis, quam quod expreſſum, repeti vel intelligi debet. 816. 817.
Ellipſis jubet ſæpe repeti Verbi infinitivum. 838.
Ellipſeon ſupplementa ſæpe longiora & inconcinna. 534. 535. 583. 838.
Ellipſes duriores ante Relativum pronomen. 233. 234. 535. 536. 538.
Ellipſes in comparatione cum *Quam*. 252.
Emergere ſe. 367.
Enim poſt *Quia*, *Nempe*, *Namque*. &c. 574. 575.
Ens per Ellipſin intelligendum, & expreſſum. 633. 634. 635. 636.
Eo, *Quo*, ſunt Accuſativi plurales Neutri. 578. Sed vide ibi Notas, ubi oſtenditur eſſe dativos.
Epicœna nomina. 52. 53. 58. 59. 60. 63. 64. 643. 644.
Equuleus pro parvo equo. 80.
Ergo. 173. 572. 865. 866.
Ἔργον ἔχειν τοῦ. 897. 898.
Eumenides, quaſi mites. 941.
Euphemiſmus. 873. &c.
Ex in Compoſitis pro *Extra*. 393.
Excellere. 370.
Excuſare morbum. 329.

Digitized by Google

Extimus pro *extremus*. 89.

F.

F*Ac* cum Subjunctivo. 751.
Facere aliquid dicuntur ipſi, qui id curant fieri. 435.
Facere orationem, poëma, apologum. 213.
Facere aliquid magni, æqui bonique, &c. 178.
Facere pro ſacrificare. 716.
Faciens per Ellipſin omiſſum. 755. 756.
Faſtidire aliquid. 371.
Faxo ſeq. Indicativo. 808. 809.
Favere linguis. 875.
Femina vox additur nominibus animantium ut *lupus femina*. 644. 645.
Feſtinare aliquid. 371.
Feſtus explicatur. 42. 196. 334. 455. 459. 531. 577. 652. bis. 764. 935. 936.
Figura Grammatica. 29 &c.
Filius, uxor & ſimilia per Ellipſin omittuntur. 640.
Filum à *figo*, quaſi *fixillum*. 83.
Fingere. 30. 31.
Finis genere Feminino. 640. 641.
Fio. 372. 373.
Flamen pro ſacerdote, non à *filo lanæ*, ſed à *flammeo*. 903.
Florus expl. 274.
Fluvius, fluvia, Adjectivum. 608.
Fore eſt Præſentis temporis. 118. 119. 126.
-- cum Futuro Participii. 128. 508.
-- opponitur tanquam Futurum τῷ *Eſſe*. 129.
-- cum præterito participii, *Fore factum*. 119. 127.
Frons antique *Fros* & *Fruns*. 863. 846.
Frugi homo. 616. 617. 618.
Fruor cum Accus. 373.
Fucus. 867.
Fungor cum Accuſ. 374.
Futurum infiniti, *Amaturum eſſe*, &c. jungitur omni Numero & Generi, tanquam invariabile. 117. 126. 511. 519.
-- infiniti obſoletum, *Amaſſere.* 118. 126.
Futura duo Participii verbi conjuncta. 128. 146.
Futurum Indicativi pro Imperativo vel Optativo. 107

Gel-

G.

GEllius. 6.86.121.155. 183.514.859 860.
Generale Nomen & ſpecialia per partitionem eodem caſu poſita. 811. &c.
Genitivi conſtructio cum Verbis &c. exponitur per Ellipſin; *in Negotio.* 178. &c. 181.186.679.
-- cum Præpoſitionibus per Ellipſin explicandi, apud Latinos, ſæpe etiam apud Græcos. 182.183.604.
-- abſolute poſiti, omiſſo per Ellipſin Nominativo. 184. 468. 595. 607.633. 679. 691.708.
-- plures. 189.190.
-- ſpeciales cum Nomine generali. 180. 626. 741.
-- *Quanti Magni* &c. cum Verbis *Refert, intereſt, Facio,* &c. 462.
-- cum Verbis *Emendi Aeſtimandi.* &c. 706.707.
-- cum Verbis *Miſeret, Pudet.* 180.588.
-- locum, Urbem, Regionem notantes. 185.186.
-- conſtructi cum alio caſu ſui Nominis, ut *res rerum.* 594.595.
-- cum Verbis & Nominibus *Memoriæ.* 679.
-- cum Neutris pluralibus, *ſtrata viarum.* &c. 687.
-- cum Adverbiis, *ubique, nuſquam, Huc.* 843.
-- in activa & paſſiva ſignificatione. 177. 178. 189. 280.281.
-- partitionis adduntur etiam Poſitivis & Comparativis, æque ac Superlativis per Ellipſin *E ex numero.* 242.257.595.&c.
-- *Mei, Sui, Tui,* cum aliis Subſtantivis poſſeſſionem vel actionem ſignificantes, ut *Labor mei.* 280. &c.
-- ſunt *Achilli, Perſi.* 617.
-- cum Ellipſi E ἕνεκα. 610. 620.621.
Generis Grammatici origo. 54.55.
Genera tria habent etiam Germani. 55.
Genus Epicœnum. 58. &c. 63.64.
-- Commune. 60.61.
Genus maſculinum in feminis animalibus. 52. 53. 645.
-- in arboribus. 53.
-- comprehendit etiam feminas, ut *Filii* pro Filio & Filia. 59.66.646.824.
-- in plurali reſpondet variis

riis Generibus in Singulari. 815. 822.
Generis maſculini & feminini Communia nomina. 60. 61. &c.
Generis diverſi eadem Nomina. 74. 75.
Genus Neutrum in plurali reſpondet variis generibus in ſingulari. 688. 825. 826.
Generis diſcrepantia per Syllepſin. 65. 820. 822.
Genere conveniens Adjectivum ſeu participium cum poſteriore potius Subſtantivo, cum deberet convenire cum priori. 840. 841.
Genera Grammatica Nominum comparantur cum Perſonis Verborum. 95. 96.
Gerundia ſunt caſus participii paſſivi neutrius generis. 135. &c. 478. 485.
-- rectius dicuntur *Gerundia*, quam *Gerunda*, & unde? 477. 478.
-- vocantur etiam *Supina*, ſicut viciſſim Supina etiam vocantur *Gerundia*. 497.
-- non regunt Accuſativum, ſed per Ellipſin eum ſibi habent adjunctum. 139. 140. 478. &c.
-- in ſignificatu manifeſte paſſivo. 488. &c.
Gerundiorum Genitivus alium etiam genitivum alterius generis & numeri regit. 494. 495.
-- ejus conſtructionis ratio. 137. 138. 479. &c.
-- Ablativus cum præpoſitionibus. 492. 493. 770.
Gerundia in DUM Nominativi caſus cum Accuſativo. 139. 486.
-- in DO, Dativi caſus. 489. 490. 610.
-- in DO etiam corripiuntur. 136. 137.
Geſtire aliquid. 344.
Glans & *Glandula.* 82.
Gradus tres comparationis explicantur & afferuntur. 254. &c.
Grammaticæ definitio & diviſio. 17. 18.
-- ignari ipſi veteres. 134. Vide & *Abuſus.*
Grammatici ſignificatio varia complectitur. 15. 16.
Gratulari quid proprie notet, contra Bibl. Univ. Auctores. 8. 9.
Gravari aliquid. 448.

Ha-

Digitized by Google

H.

HAbet ſe res bene. 715.
Helleniſmus, ſeu Græciſmus. 835 &c.
Helleſponti nomen tribuitur etiam Regioni vicinæ. 954.
Heterogenea & Heteroclita. 74. 75. &c.
Hic & *ille* ad remotius & propinquius promiſcue aliquando referuntur. 236. 237.
Hiemare Active. 376.
Hiſco ab *Hio*. 360.
Hiſter & *Hiſtrio* ab Hebraica origine. 938. 939.
Holoſteon. 956. 957.
Homonyma. 854.
Horatius expl. 839. 902. 916.
Huc pro *huic*. 534. 578.
Humi, *terræ*, Genitivi ſunt, intellecto *ſolum*. 722. 723.
Hyginus. 231. 640.

I.

I *Deo* exponitur. 577.
Igitur. 572. 573.
Ignoſcere aliquid. 377. 703.
Imperativorum, *Ama* & *Amato*, nulla eſt ſignificationis diſcrepantia. 115.
Imperfectum Subjunctivi pro Plusquamperfecto. 111. 112.
-- notat etiam id, quod fieri debebat. 112
Imperſonalia Grammaticorum exploduntur. 991. 00. 297. &c. defenduntur. 103. & in Add. 300. 313. 314. 481. 482.
-- Paſſiva. 313. 314. 346. 481.
-- Participia. 138. 482. 498.
-- quæ creduntur, multa conſtruuntur perſonaliter cum Nominativo. 297. &c.
Imperſonalia dicenda ſunt non tam Verba, quam conſtructiones quædam, quum nullum ſit Verbum etiam ex illis Imperſonalibus, quin Perſonaliter aliquando conſtruatur. 300.
Imperſonalium, *Miſeret*, *Pudet* &c. conſtructio. 179. 280. 588.
-- paſſiva Participia, *Puditum eſt*, *Veritum eſt*, cum Accuſativo. 345.
Imponere alicui. 622.
In cum Ellipſi ℥ Exſiſtens. 634.
-- ſæpe per Ellipſin omittitur. 770. 771.
-- reſpondet Græco κατὰ. 853.

In

In præſentiarum. 183.
Indulgere aliquem & *aliquid.* 379.
Infans Adjectivum. 709.
Infinita recte dicuntur tempus Grammaticum habere. 116. &c. 128. 129. & 131.
-- habent tria tempora, eaque omnia formata à Subjunctivi Imperfecto Plusquamperfecto & Futuro. 118.
-- Græcorum formantur ex Indicativis, & ſervant characteriſticam cujuſque Temporis. 119. 120.
Infinitum Præſens comprehendit etiam ſignificationem Imperfecti, & in Imperfectum Finiti reſolvi ſæpiſſime poteſt. 119.
Infiniti Futurum olim fuit *Amaſſere*, & dein *Amaturum eſſe*, quod ſine mutatione cum omni Genere & Numero conſtruebatur. 117. 118. 126. 511. 519.
Infinitis male tribuitur *Modus.* 121.
-- conſtruitur, ut verum Nomen per omnes etiam caſus. 466....471.
Infinitum vel tota Oratio pro Nominativo. 297. 298. 466.
-- pro Genitivo. 467. 468.
-- pro Dativo. 469.
-- pro Accuſativo. 470.
-- pro Ablativo. 470. 471.
-- pro Gerundio vel Supino. 766.
-- cum Ellipſi Præpoſit. *Propter*, aut aliarum. 470. 766. 789.
-- cum Ellipſi ꝰ *Cœpit.* 471. 745. 746.
-- ſequitur Accuſativus, etiamſi nullus præceſſerit. 472. &c.
-- ſequuntur etiam alii caſus, veluti Nominativus *Cupio eſſe doctus.* 476. 841. 842.
-- non regit aut recipit Genitivum loco Accuſativi. 480.
-- ejusdem verbi vel cognatæ ſignificationis, quum verbo illi accedit, ſtatuenda eſt Ellipſis præpoſitionis, ut *Propero properare, Pergit pergere.* 590. 591. 592.
-- Ellipſis poſt ſuum verbum rejicitur. 395. 480. 589.
Inſervire aliquem. 380.
Inſueſcere aliquem. 380.
Interdicere. 381. 382.
Intereſt mea, tua. &c. 456. &c.

In.

Digitized by Google

Interjectio an pars Orationis. 21.
Invidere aliquem. 383. 384.
Ire & *Iri lectum, perditum.* 514. 515. 516.
Iſæus explic. 161.
Ita in affirmando dicitur, pro, *ita eſt, ut rogas.* 673.
Itaque. 865.
Item & *Itidem.* 531.
Iter tendere, ire, pergere. 659. 662. 663.
Jubeo alicui & *aliquem.* 195. 196.
Judicare componitur ex *jus dicere.* 669. 670.
Jugulum à jugo. 80.
Juris-conſultorum veterum Latinitas. 562. 563.
Jus quaſi *juſſum.* 883.
Jus pro cibo à *juvando.* ibid.
Juſta ſcil. officia. 647.
Juſto cum Comparativis, ut *Liberius juſto.* 665.
Juvenis Adjectivum. 654.
-- utroque Genere. 62.
Juxta, ejus etymon & ſignificatio. 159.

L.

Labium & *Lambo* à Gr. λάπτω. 889.
Laborare aliquid. 385.
Lactantius expl. 798.
Lacunar eſt Adject. pro *Lacunare.* 628.
Latet cum Dativo. 193.
Latina Lingua originem trahit ex Græca. 6. 531.
-- Eâ an etiam in ſermonibus quotidianis utendum. 969. 970. & 972. &c.
-- ejus uſus & peritia quomodo comparanda. ibid.
Latrare aliquem. 386.
Lemmata ſeu Tituli Capitum vel Librorum non ſunt ab Auctoribus relicti. 552. 553.
Liber pro Baccho à Gr. λείβω. 866.
Librarius. 716. 717.
Licere & *Liceri*, & *Licet*, quid proprie notent. 528. 529.
Licet & *Licebit* cum ſubjunctivo; JCtis etiam cum Indicativo. 530.
-- ſimpl. pro affirmatione. 528.
-- non eſt Imperſonale. 298. 299.
Limis oculis. 694.
Lingua quæque ſuos habet idiotiſmos, in aliam linguam non transferendos. 545.
Literator, qui primas literas docet. 15.
Livius. 124. 154. 196. 273. 550. 926. 811. 812. &c. aliquoties.

Digitized by Google

Lucere & *prælucere alicui facem.* 965.
Lucus à *lucendo*, & quare. 931. 932.
Ludere & *ludus* à *Lydis* & Tyrrhenis. 937. 938. 939.
Ludus proprie de ludo gladiatorio. 939.
Luere proprie notat *Lavare*, at per abuſum etiam *Solvere.* 319.
Lupata, ſcil. frena. 647.
Luſtri etymon. 871. 958.

M.

M in extremo addi ſolet in derivatis ex Græco vocabulis, veluti à δέκα *Decem*, ab ἔτι, *Item*, à δὴ *Dem* 531.
M ante P, vel B, interponi ſolet, *Campus* à κῆπος. 889.
Mactus ſimpl. à *magis.* 877.
Macula à μιαίνω, vel μιάω. 85.
Magis & *Mage* ſunt Adjectiva Poſitiva, ut *Potis* & *Pote.* 239.
Magis per Ellipſ. omiſſum. 792. 793. 799.
Majoragius notatur. 552.
Majus & *Junius* menſes unde. 676.
Mane à *manus* bonus. 926.
Manere cum Dativo. 193.
Manes Dii unde dicti, & quid ſint. 926. &c.
Maritus & *Conjux* Adjectiva. 737. 738.
Martialis expl. 559. 560.
Maturus à *manus* h. e. bonus. 927.
Maximus à *Magis.* 877.
Me pro *mihi.* 42.
Medicari aliquam rem, & *alicui rei.* 387.
Memini cum præterito. 122. 123.
-- & ſimilia cum Genitivo. 678. 679.
Mens animi. 677.
Merum & *ſubmerum* vinum. 736. 737.
Mea, *Tua*, *Sua* cum Verbis *Intereſt* & *Refert*, ſunt Accuſativi Plurales. 456. &c.
Meus, *tuus*, *ſuus*, active & paſſive ſignificant. 286. &c.
-- in alio caſu cum genitivis nominum propriorum & appellativorum. 290. &c.
Mei, *tui*, *ſui* cum adjectivis & participiis. 288.
-- cum aliis ſubſtantivis paſſionem maxime, ſed etiam poſſeſſionem vel actionem, ſignificant, ut, *labor tui.* 282. 283. &c.
-- pro *Meis*, *tuis ſuis*: *Mis*; *tis*,

tis, *ſis*. 280.
Migrare ſe vel *aliquid*. 389.
Miles quaſi *mileſimus*. 948.
Mis, *tis*, *ſis*, pro *Meis*, *tuis*, *ſuis*. 280.
Miſereo, *Miſeret*. 180. 302. 303. 588.
Modius ſubintelligitur, quando agitur de menſura frumenti, nec certa menſura eſt expreſſa. 680.
Modi Grammatici in Verbis defenduntur. 104. &c.
-- comparantur cum caſibus Nominum. 104.
-- Eorum uſus, & appellationis ratio. 105.
-- Eorum numerus apud Latinos. ibid.
Modus non adſcribendus Verbo Infinito. 121.
Morus arbor ex Græco. 946.
Mos à *movendo*. 885.
Mulieris nomen quando junctum habet in genitivo nomen Viri, intelligitur, non Filia, ſed Uxor. 640.
Mundus, ejus propriæ ac analogicæ ſignificationes ac etymon. 907. &c.
Mundare cum compoſitis. 911.
Muſtum adjectivum, ſignificans *novellum*. 736.
Mutuo. 696.

N.

Nam interrogativum additur variis particulis & nominibus. 523. 575.
Naſci Paſſivum eſt. 322.
Natare aquas. 390.
Ne poſt verba *Metuendi*, & ſimilis ſignificationis. 915. 916.
Ne interrog. præmittitur etiam vocabulis. 919. 920.
Negatio per Ellipſin repetenda. 794. 795. 796.
Negationis vocabula ſæpe in ſupplementis Ellipſeos dividenda. 239. 795.
Negotium in Negotio ſæpe ſubintelligitur. 138. 139. 183. 186. 482. 685. &c.
Negotium intellectum in Gerundiis & Participiis Paſſivis. 481. 482. 498. 692. 693.
Negotium quod ad me pro *meum*. 138. 139.
Negotium Negotii. 690. 691.
Nemo unde, & ejus uſus. 648. 649.
Nepos. 890.
Neutra Grammaticorum in Verbis defenduntur. 310. &c. 313. &c. &c. 331. in Add.
-- cum Accuſativis. 339. 340.

Digitized by Google

340. &c.
Neutrorum vere verborum paſſivæ locutiones. 343. &c.
Neutra quædam uſu vel abuſu facta videntur Activa, ſic *Petere*. 661. 662. *Judicare*. 670. Compoſita quædam videntur Activa. 342.
Neutrum Genus ſerius & apud quosdam tantum Populos acceſſit Maſculino & Feminino. 55.
Neutrum adjectivum plurale cum variis ſubſtantivis alterius generis & numeri. 688. 825. 826.
-- cum Genitivis pluralibus, *Strata viarum* &c. 687.
-- adjectivum cum diverſi generis ſubſtantivo, ſubintellecto *Negotium*. 687.
-- *Quod* referri videtur ad alterius generis Nomen. 688.
Nihil eſt Subſtantivum, conſtruitur per Ellipſin Præpoſ. cum Nominibus & Verbis. 690.
Nihil eſt aliud, quam, cum Ellipſi. 756.
Nocere aliquem. 391.
Nominativus cum Infinitivo. 516. 841. 842.
Nominativi diverſi plane per Ellipſin omiſſi, & per copulam juncti. 171.
-- poſt Vocativum & participium. 209. 210.
-- cum Adjectivo aut Participio pro integra ſententia. 499. 500.
-- pro Genitivo Partitionis. 811. &c.
Nomina non ex natura, ſed ex inſtituto aut caſu, ſuam habent ſignificationem. 856. 857.
Nomina verbalia in IO notant etiam officium, *cautio eſt mihi* pro *cavendum eſt*. 156. 667.
Nomina in duas conſonas excuntia ejecerunt inter eas literam E. 863. 864.
Nomina variatæ Terminationis, Declinationis & Generis. 74. 75. &c.
Nomina propria etiam Genus habent, & recipiunt adjectiva. 69. 70. 72.
-- etiam pluralem numerum. 72. & in Add.
-- conſtantius ſervarunt antiquam ſcripturam, quam Appellativa. 90.
Non modo, ſed ne. 794. 795. 796.
Nonius expl. 42. extr. 66. init. 893. 904.
Novales, *Novalia*. 718.
Noxa & *Noxia*. 628. 629.

Nubere ſe. 392. 393. 743.
Nubilari. 391.
Numerum dualem Latini non habent. 35. 36.
Numerum pluralem habent etiam Propria Nomina. 72. & in Add.
Numerorum diſcrepantiæ per Syllepſin. 821. 822.
Nuncius Adjectivum. 719.

O.

O ante Vocativum. 207.
O & AU promiſcue, ſeu O ex A U. formatum. 876. 946. 947.
in O exeuntia vocabula reciderunt N. ut *Plato* pro *Platon*, *ligo* pro *ligon*. 864.
Ob in compoſitis notat *circa*, & tam in bonam quam in malam partem ſumitur. 935.
Obſtetrix. ibid.
Occumbere mortem, *morti*, *morte.* 682. 683.
Offectores. 935.
Officere. 395.
Officium ab *officiendo.* 935.
Oleo, ejus etymon. 876.
Opera eſt pro vacat. 708.
Operæ non eſt mihi. 708. 712.
Oportet etiam Perſonaliter conſtruitur. 303.
Opus cum Genitivo. 697.
-- cum Accuſ. ibid.
Opus eſt non ſignificat *Neceſſe eſt.* 897.
Opus habeo, *opus eſt*, diverſimode conſtructum & expoſitum. 897. 898.
Opere maximo. 827.
Oratio integra pro nominativo. 297. 298.
Originis diverſæ vocabula iisdem literis ſcripta. 866. &c. 888.
Orthopnœa. 958.
Otium per T ſcribendum. 942.
-- derivatur ab *Utor.* 943.
Ovidius. 272. 321. 842.

P.

P an interponendum poſt M. in præteritis & ſupinis aliisque vocabulis, veluti *ſumptus.* 962.
Paulus à *paxillus* & hoc à *pango.* 83.
Pandectæ explic. 836.
Parcæ à *pariendo dictæ.* 940.
Parcere. 397.
Parere etiam Viri dicuntur. 68.
-- ab Hebr. פרה 866.
Partes dabantur ſingulis in convivio. 886.
Partes Orationis. 17. &c.
Participia ſignificant tempus, idque

idque unum habent à Verbo. 132. &c. 141. 507.
-- non regunt Accuſativum. 133. &c.
-- conſtruuntur ut Subſtantiva. 133. 134. 506.
-- habent tria tempora, *Amans*, *Amatus*, *amaturus*, 141.
-- pleraque, etiam Præſentis temporis veluti *Amans*, utramque, non activam modo, ſed & paſſivam, habent ſignificationem. 137.
-- Præſentis temporis in Activo etiam Præteritum aliquando notant tempus. 142.
-- præteriti perfecti, veluti *amatus*, activam etiam, & vel maxime habuerunt ſignificationem. 147. 148.
-- derivantur à præterito activo indicativi. 147. 148.
-- Paſſiva in DUS. præſentis ſunt temporis, non Futuri. 154. 155. 156.
-- Futurum ſimpliciter non facile ſignificarunt, ſed potius quid debeat fieri. 155. 156. & Add.
-- derivantur à præſenti activo. 154.
-- Præteriti paſſivi, veluti *illaudatus* pro *illaudabilis*, *ἄφατος infandus*. 150.
-- veluti, *Submerſas obrue puppes* notant rem fieri cœptam, & porro perficiendam. 149.
-- paſſiva imperſonaliter, ſubintellecto *Negotium*. 482. 498.
-- etiam cum Accuſativis conſtruuntur, veluti, *volo oratum à vobis juſtam rem*. 138.
-- paſſiva ſæpe integram orationem ſibi junctam habent loco Subſtantivi, & ſic in Nominativo Verbis præmittuntur. 482. 498. 499.
Participium præſens cum verbo Subſtantivo. 505. 506.
Particulæ idem pene ſignificantes conjunctæ. 572. &c.
Partim non eſt Adverbium, ſed Accuſativus Nominis. 845.
Partitionis caſus non ſemper Genitivus, ſed ſæpe idem ac ille, qui ſequitur. 811. &c.
Paſco, *paſcor*, *depaſcor*. 338. 339.
Paſſivarum locutionum ratio. 428. &c.
Paſſiva Imperſonalia meram actio-

actionem notant. 481.

Paſſivæ locutiones verborum vere Neutrorum. 343. &c. & in Add.

Paſtillus unde? 82.

Paulus à *pauxillus*, & hoc à *paucus*. 83. 84.

Ap. Paulus ad Rom. 437. in Add. 882.

Pax à *pago*. 867.

Pecudes de feris. 616.

Pecus fem. in ſingulari. 904.

Pelagus h. e. profunditas maris ab Hebraicâ Origine. 955.

Penetrare. 399.

Perduellio. 934.

Peregre eſt Adjectivum. 671.

Pergere. 395. 400.

Περὶ apud Græcos præmittitur genitivo in comparatione & ſuperlatione. 258.

Perquam cum ſuperlativis. 819.

Perſonæ Verborum recte ſic dictæ. 95. &c.

-- conveniunt cum Generibus Nominum. ibid.

Perſonæ inſunt Nominibus earumque terminalis Variatio Verbis. 95. 96. 97. 206.

Perſona pro *Homine*. 98.

Perſonalia verba male definiuntur. 103. in Add.

Pertæſus. 403.

Peto à Græco πέτω, ejus primitiva & figurata ſignificatio. 660. 661. 662.

Πέτω Græcum unde πίπτω. 660.

Petronius. 149.

Phædrus. 752. 753.

Pilæ etymon. 84. & 869.

Pilum pro *Piſillum* à *Piſere* ſeu *Pinſere*. 84. & in Add.

Piſcina. 611.

Plagæ etymon triplex in triplici ſignificatu. 870.

Plaudere aliquem & *aliquid*. 401. 402.

Plautus. 138. 231. 282. 283. 312. 452. 457. 516. 658. 697. 703. 778. 838. 917. 963.

Pleonaſmus. 818. 819.

Pleonaſmus ſignificationis, ut; *perditum perdere* 149.

Pleon. verbi intendit emphaſin, ut *videre vidi*, vel *videndo vidi*. 312. 590. 591.

-- particularum. 572. &c.

-- Nominis, ut *Mens animi*. 677. 678. 690.

Plinius expl. 409 906 911.

Pluit eſt Imperſonale & Perſonale, prout diverſis modis conſtruitur. 299. 300. 402.

Pluvius adjectivum. 611.

Pluſquam perfecti ſubjunctivi natura. 114.

Plus

Plus uno. 970.
Poculum à *πόω.* 85.
Pœniteo. 301. 302.
Pœnitet cum genitivo, ejusque conſtructionis ratio. 403.
Pomaria, *Orum.* 655.
Pondo eſt ablativus. 667. 668. 669.
Pontus pro mari, ejus etymon. 953. 954.
Porphyrius expl. 846.
Poſis. 905.
Poſitiva obſoleta. 91. 92.
Poſſeſſiva Adjectiva loco Genitivi Subſtantivi. 190. 286. &c.
-- cum Genitivo aliorum Nominum, ut, *Meum Conſulis factum.* 290. &c.
Poſticus. 700.
Poſtquam explicatur, & Ellipſis, quæ in eo, expletur. 234. 235.
Poſtumus eſt ſuperlativum, etiam cum proprium eſt nomen. 89. 90. 91.
-- ſine H. ſcribendum. 89. 90.
Potior vere paſſivum eſt 404. 405.
-- cum genitivo & ablativo. 657. 658.
Potis & *Pote* frequentatum Veteribus per omnia Genera & Numeros. 239. 963. 964.
Præ eſt uſitata comparationis particula. 211. 212. 774. &c.
Prælucere Facem. 965.
Præpetes aves. in Add. ad 661.
Præquam. 212. 538.
Præconium facere. 683.
Prænomen erat maxime proprium Nomen ſingulorum hominum. 921.
Præpoſitiones quædam ſunt potius Adverbia. 158. &c.
-- diſcrepant naturâ ab Adverbiis. 160.
Præpoſitiones ſæpe ſine ullo caſu ſolæ ponuntur. 455. 521. 578.
-- ſæpe etiam per Ellipſin omittuntur. 757. &c.
-- temporis expreſſæ & omiſſæ. 198. 784. 785.
-- cum aliis præpoſitionibus compoſitæ vel conjunctæ, *inante* &c. 167. 632.
-- cum Pronominibus Adverbialiter ſumptis, ut *Adeo*, *Adhuc*, &c. 534. 578. 579.
-- cum Adverbiis. 578. 579.
-- cum Nominibus. 578.
-- nominibus urbium additæ, regionum ablatæ. 199. &c. 758. &c.
-- accuſativum regentes, ve-

Digitized by Google

veluti, *extra*, *præter*, intelliguntur ſæpe poſt verba compoſita cum *ex* vel *præ*. 367. 393. 416. 455.
-- cum verbis compoſitæ regunt tamen aliquando ſuos caſus. 342. 455.
Præſens pro Futuro. 109. 123. 124.
-- pro Præterito. 110. 152.
-- in narratione rei præteritæ notat plerumque rem longioris moræ. 152.
Præteritum perfectum Subjunctivi ſimul etiam Futurum ſignificans, ut, *amaverim*. 113.
Præteritum Infiniti in Senſu Futuri. 124. 125.
Præ ut. 538. 539.
Premere vitem falce. 737.
Pridie, *poſtridie*. 164. 843.
Primus ab antiquo *pris* & hoc à πρὶ pro πρὶν. 164.
Priſciani error. 280. 764.
Pro eſt præpoſitio pretii, emtionis, & permutationis. 780.
-- poſt *Quam*. Veluti *Major quam pro pede*. 211.
Procul. 164. 165.
Proficiſcor vere paſſivum eſt. 404. 405.
Pronomina. 22. 23. 24.
-- non declinantur. 25. 26. 73.
Pronunciatio Linguæ Latinæ ſecundum Accentus & productionem vel correptionem vocalium fiebat olim, non ſemper ſecundum metricam ſyllabarum quantitatem. 28. 29.
Prope, *propius*, *proxime*. 91. 162. 163. 164.
Properare aliquid. 406.
Propertius expl. 634. 803.
Propinquus unde. 91.
cum Propinquiore Subſtantivo non ſemper conveniunt Adjectiva vel Verba in conſtructione. 815.
Propria Nomina etiam genus habent, & recipiunt adjectivum 69. 70. 72.
-- etiam Pluralem Numerum. 72. & in Add.
-- conſtantius ſervant antiquiſſimam ſcripturam, quam Appellativa. 90.
Propter quaſi *propiter* eſt adverbium. 159.
Propter vel ſimile ante infinitum per Ellipſin omiſſum. 470. 789.
Proſa & *prorſa* oratio. 699. 967.
Proſodiæ diverſæ eorundem vocabulorum. 869. &c.
Protenus. 580.
Prudentius expl. 649.
Pudeo. 302. 407.

Digitized by Google

Pugnare pugnam. 407.
Pullus, ejus etymon. 84.
Putare, quid proprie, quid analogice ſignificet. 900.

Q.

QUalis à *qua*. 530. extr.
Qualus à *quaſillus*. 84.
Quam particula, unde & quid ſignificet, Quæ ejus conſtructio. 530. &c.
Quam in comparatione non conjungit ſimiles caſus. 252. 253.
Quam doctiſſimus, ſane quam, & ſimilia. 535.
Quam & *quantum* ſibi reſpondent. 536. 537.
Quam pro *poſtquam*, & *magis* vel *potius quam*. 234. 799. 800.
Quam per Ellipſin omiſſum poſt comparativum, ut *plus quingentos colaphos*. 800.
Quam pro numero, & ſimilia. 802.
Quamvis cum indicativo & ſubjunctivo. 527. 528.
-- exponitur. 527.
Quamvis licet. 572.
Quando à *Quam*. 530. 531.
Quandoque. 541. 542. 543.
Quantitas Syllabæ ex abuſu ſæpe mutata. 136. 664. 665. & Add. 845.
Quantus à *Quam*. 530.
Quantum conſtruitur eodem modo, ut *Quam*. 536. 537.
Quaſi vel *tanquam* per Ellipſin omiſſa. 803. 805.
Qui & *Quis*, quorum obliqui caſus conveniunt in eundem uſum & formam, licet ſint plerique formati à *Qui*. 532. 533.
Qui etiam ad interrogationem adhiberur. 533.
Qui eſt ſextus caſus à *Quis*. 680. 681.
Quid hominis. 690.
Quidem abſolute, etiam ſine ſubſequente adverſativa. 564. 565. 569.
-- pro ipſa adverſativa. 565.
-- cum aliis particulis, ut *Quidem certe* &c. 575.
Quieſce, active. 408.
Quintilianus expl. 15. 18. 49. 63. 64. 101. 277. 424. 425. 514. 887. 915.
Quintus à *quinque*, & proinde antiquior eſt ſcriptura *Quinctus*. 90.
Quis, *Aliquis* cum Plurali. 820.
Quo eſt etiam Dativus à *Qui*. 533. extr. 578.
Quo poſt *Non*. 836.
Quo & *Unde* cum Accuſativo. 749.
Quoad ejus fieri poteſt. 466. 691.

691.
Quocirca. 521.
Quod ejus facere potero. 465. 466.
Quod in initio periodi, vel in medio poſt nomen alterius generis. 138. 139. & ibi in Add. 753. 754.
Quod pro *quantum.* 465. 535.
Quod inter duo verba finita, ut *Dico quod.* 546........ 562.
Quod poſt verbum Subſtantivum; ut, *jam diu eſt quod non feci.* 557. 668. 689.
Quotannis. 744.
Quum & *Tum*, ſunt Accuſativi Græci, ὅν vel κὸν & τὸν. 533. 912.
Quum poſt *Eſt.* 668. 729.

R.

R*Anunculus.* 80. 81.
Raſtrus an *Raſter.* 709.
Reciproca promiſcue uſurpantur in prima & ſecunda perſona. 272.
-- imo ſemper, quando ſermo non eſt ambiguus. 274. &c.
Reciprocorum varius & rarior uſus. 272. 273. 274.
Reciprocum *Se* omittitur ſæpe poſt verba Activa. 337. 347.
Recte pro *Nihil.* 878. 879.
nec Recte alicui dicere. 879.
Refert cum Dativo. 194.
-- primam habet longam. 464.
Refert mea, & ſimpl. *Refert.* pro expedit. 457.
Refert mea magni. 462.
Regere in Syntaxi quid ſit. 176. 295.
Regionum nomina æque ac Urbium in Genitivo. 741.
-- nomina ſine Præpoſitione. 203. 761. 762.
Regnari paſſive. 4[illegible]9.
Relativum pronomen inter eadem Subſtantiva. 224. &c.
-- ſæpe non habet ante ſe id ſubſtantivum, ad quod in conſtructione refertur. 227. 228. 839.
-- ſæpe nec ante nec poſt ſe ſubſtantivum habet. 229. 230. &c.
-- in parentheſi ſine præcedenti ſubſtantivo, ut, *qui tuus amor.* 233. 234.
-- ſæpe refertur ad aliud ſubſtantivum, quam quod præcedit, ita ut ab hoc in Genere & Numero diſcrepet. 230. &c.
-- genere non conveniens cum præcedente Subſtantivo.

Digitized by Google

tivo. 231. 689.
— genere conveniens cum poſteriore ſubſtantivo, non cum priore. 840.
— Græciſſans, ſeu caſu ſuo conveniens cum præcedenti ſubſtantivo. 835. &c.
Repetundarum ſcil. pecuniarum. 703.
Requieſcere aliquid. 409.
Res, Pro Re, Ut Rem natam video. 685. 686.
Res. 911.
Reſidere ferias. 410.
Rorare active. 411.
Rude donatus. 739.
Ruere ſe, vel *aliquid.* 411. 412.
Rus etiam cum Præpoſ. 763. 764.
Rure & *Ruri* dicitur in Ablativo. 764.

S.

S*Acer* homo, pro execrando. 880. 881. 882.
Sæpe fuit Adjectivum. 91.
Salio & ἅλλομαι ab Hebræo עלה. 912.
Salluitius. 150. 171. 172. 231. 233. 634. 791. 815. 822. 826. bis. 831. 840.
Salluſtii & Ciceronis mutuæ invectivæ non ſunt genuinæ. 561.
Saltare cum Accus. 412.
Salus & *Salvus* à Gr. σάος. 877.
Sanctii liber titulo *Originum.* 950.
Sanctus à *Sagio.* 877.
Sapere patruos. &c. 412.
Satagere rerum ſuarum. 186.
Satin' ſalvæ? 714. 715.
Scutella derivatur non à *Scutum*, ſed à Χύτρα. 82.
Secundum à *ſequendo.* 159.
Secus. 166. pro *male.* 884.
Seneca tragicus. 188. 956.
Senecæ Latinitas. 561.
Senecta adjectivum eſt. 606.
Sequor Paſſivum quid notet. 319.
Serpens adjectivum. 609.
Sertum adjectivum. 625.
Servat domi abſolute. 633.
Servire aliquem & *ſervire ſervitutem.* 413.
Si per Ellipſin omiſſum. 804.
Sibilus adjectivum. 725.
Silius Italicus. 196.
Simultas. 948. 949.
Singularis Numerus & præpoſitio *Cum* conſtruuntur cum verbo Plurali. 823.
Siniſtimus ſuperl. à *Siniſter.* 91.
Sive & *ſeu* pro *vel ſi*, *etiam ſi.* 803.
Sollemnis ſimpl. à *Sollus*, ſed poſtea ſcriptum *ſolennis*; male

Digitized by Google

male acceptum ab ipſis veteribus. 959. 660.
Sonare aliquid. 414.
Species. 33. 34.
Sperare pro expectare. 874.
Stat conferre manum, & ſimilia. 718. 719.
Stativa caſtra. 619.
Stipulationis formula. 452. 453.
Studere aliquid, & *alicujus.* 415. 416.
Sub præpoſitionis varius uſus. 767. 768.
-- notat etiam paulo ante & paulo poſt. 768. 769.
Subſtantivum verbum *Eſt* cum infinito, pro, *Licet, Datur, Evenit.* 630. 667. 695. 704.
-- cum Nomine verbali, *eſt cautio.* &c. 667.
-- ſequente. *Quod, Cur, Cum, Ubi.* 557. 668. 689. 692. 729.
-- cum genitivo. 696. 697. 708.
-- ante & poſt ſe eundem ſæpe habet caſum. 209.
Subjunctivi uſus. 105.
Subjunctiva per ſe futurum non ſignificant, ſed Ellipſis in iis ſuppreſſa id facit. 105. 109.
-- ſæpe tamen ita occurrunt, ut Futurum indicativi ſimpliciter pro iis poni poſſit. 110.
Subjunctivi Imperfectum pro Præterito, & Futuro & Officio. 111. 112.
-- Præteritum Perfectum notat Præteritum in Futuro tempore. 113.
-- Futurum in RO, habet etiam ſignificationem Præteriti. 112.
Subjunctivorum Ellipticæ locutiones. 105.
Suculæ ab ὗω. 86.
Sudare cum Accus. & *Sudatus* paſſive. 416.
Suetonius. 815. 852.
Sufficere. 417.
Summa res, & abſolute *ſumma.* 710.
Summus pro *Supimus.* 270.
Superlativi appellatio unde. 256.
Superlativi Pleonaſmus, *maxime peſſimus.* 819.
Superlativa junguntur cum genitivis ſui generis, ſed latius aliquando ſumpti. 267. Add.
Superlativa ſignificant ultimum exceſſum, ſed non ſemper. 255. 260. 261. 262. 265. 266.
-- etiam de duobus adhibentur. 262.

-- diverſæ formæ. 93.
Supina & *Gerundia* promiſcue adhibentur, & unde ſic dicta. 497.
Supinis non accenſenda participia paſſiva. 498. 499.
Supina vera ſunt nomina. 500. 501. &c.
Supina in UM ſignificant finem, non motum. 500.
-- in U. ſunt Ablativi, non Dativi. 500. 502.
Suppeditare. 417.
Suppeto. 418.
Supplicare. 384.
Surgo. 418.
Syllepſis Generis, Numeri, & utriuſque. 65. 66. 820. &c.
Synchyſis conſtructionis. 827. &c.

T.

TÆdet me ciborum. 588.
Talis unde. 530. 531.
Talus à *Taxillus*, & hoc à *tango.* 83.
Tam ex Græco τὴν. 531.
Tamen. 539.
Tametſi. 539.
Tandem à *tam.* 531.
Tanquam pro *Tam quam.* 534.
Tauri etymon. 867.
Tectum adjective. 628.
Tectorium opus. 698.
Tela à *texo.* 84.
Templa antiquiſſimi nulla habuerunt, ſed eorum loco Lucos. 931. 932.
Tempora duo vel plura ſæpe, uno Verbo, vel Verbo & Participio conjunctis, ſignificantur 113. 144. 145. 146. 507.
Temporis ſpatium notatur ſolo Accuſativo, vel etiam Ablativo. 784. 786.
Temporis notandi locutiones quædam explicantur. 198. 234. 235. 784.
Temporis præſentis notandi phraſes ita laxe plerumque ſumuntur, ut contineant etiam Ante, & Poſt. 109. 110. 234. 768. 786.
Tempus & *tempora capitis*, Unde. 889. 890.
Tendere iter. 419. 630.
Tenus. 522.
Terentius expl. 223. 456. 570. 693. 792. 828. 829. 830. 831.
Tertia perſona pluralis ſine expreſſo Nominativo, ut, *Dicunt.* 652. 653.
Thucydides ſexplic. 49.
Tituli Paradoxorum Ciceronis tum Martialis, Valerii Maximi, Horatii, non ſunt genuini. 552. 553.

Digitized by Google

553.
Torrens Adject. 612.
Tollere liberos. 891.
Tum & *Tunc* à Græco νῦν 532. 912.

V.

V Latinorum inter duas vocales interpoſitum ortumque ex digammate Æolico. 950. 951.
V. præponitur Vocabulis à Vocali incipientibus. 899.
V. inter vocales, in derivationibuſque, ſæpe eliditur. 933.
Vacillo a baculus, quaſi baculo nitens incedo, vel potius a *Vaco*, p. 85. & in Add..
Vades a Vadendo, & quomodo. 901. 902.
Vadimonium facere, conſtituere, promittere &c. 901.
Væ. 744.
Valedicimus etiam illis quos abdicamus. 873. 874.
Valerius Maximus. 287. 355. 420.
Valla defenditur. 797. 887.
Vapulare explic. 421. &c.
Varro exp. 378. 794. 901.
Vaſa à πάω, unde & *Paſco*, proprie erant eduliorum. 902.
Vel, ſolum. 806. 807. 920.
Vellejus. 852.
Velum à *vexillum*, & hoc à *velo.* 83.
Veneo & *venum.* 425.
Venti etymon. 5.
Ventris etymon. 5. 6.
Verba quædam modo Activa modo Neutralia. 347.
Verba Actionem & Paſſionem per Terminationem O & OR vere olim denotarunt. 317.
Verbum unum ſemel tantum poſitum in duplici tamen ſignificatione. 816.
Verbum unum ad plura refertur conſtructione, non item ſignificatione. 816. 817.
Verbum unum ſeu Adjectivum, remotiori Nomini potius ſe accommodat, quam propiori. 815.
Vereor paſſive quid notet 319. 426.
Verſus eſt Adverbium, non Præpoſitio. 160. & 167.
Vertere & *verſari.* 336. 337.
Vertex & *vortex* idem, à *vertendo.* 887. 888.
Veſcor, quid proprie ſignificet. 320.
Veſci aliquid. 426.
Veteres ipſi ſæpe non intellexerunt locutiones ſuæ Linguæ. 134. 140. 318. 321.

Digitized by Google

321. 322. 343. &c. 395. 459. 515. 665. 960.
Via ab οἴα. 950.
Vicem meam &c. pro *in vicem*. 850.
Victrix, *Ultrix*, & ſimilia ſunt Adjectiva, etiam in Singulari. 67. 68.
Video ab εἰδέω. 950.
Vindicta. 739.
Vinea à *vite* & intelligitur *porticus*. 655.
Vinum ab οἶνον. 950.
Viola à Græco Ἴον. 950.
Violo & *violentus* à *vis*. 949.
Virgilius. 149. 487. 492. 663. 930.
Vitruvius. 183. 184.
Vivere vitam. 427.
Vix in explicando dividi aliquando debet, ut ſolent negationes dividi. 795.
Ulpianus expl. 656. 893.
Unius ex vocis diverſo uſu duæ diverſæ pronunciationes ſeu voces ortæ ut *quæſo* & *quæro*. 888.
Univoca. 855.
Vocabula quæque unam primitivam habent ſignificationem. 861. &c.
Vocativi uſus maxime in Adjectivis poſt Participia 208. 209. 210.
Volo, *volare*, ab ἐλάω. 899.
Volo velle, vel à θέλω, vel ab ἔλω ibid.
Voti damnatus. 621.
Urbium nomina cum præpoſitione. 200. &c. 758. &c.
-- in genere Maſculino. 69.
-- in Plurali 72.
Uſque ex Gr. ὥσκε. 166.
Uſurpare. 968. 969.
Uſus ſæpe ab Analogia recedit. &c. 7. 117. 318. inprimis 344. 345. 346. 402. 511. 515. 516.
Uſus in Abuſum degenerans. 318 &c. 338. 344. 402. 515. 516.
in Uſu loquendi dominatur ſæpe etiam Caſus. 134. 338. in primis. 484. 485. 501. 760. 764.
Uſus phraſeon proprius, Veluti, *verba facere*, non Agere, *Gratias agere*, non Facere, &c. 474. 475.
Ut pro *utinam*. 746. 747.
Ut cum creditur ſignificare *quamvis*, *poſtquam* &c. ſemper tamen eſt Similitudinis particula. 746. 912. &c.
Ut etiam cum Indicativo conſtrui poſſe putat Scioppius, 808. 809.
Ut ſemper per Ellipſin omittitur ante *Ne*. 809.

Ut

Digitized by Google

Ut poſt verba *metuendi* nunquam pro *ne* ponitur. 915. &c.
Uti aliquem. 428.
Utinam per Ellipſin ſuppreſſum 810.
— ejus conſtructionis ratio. 523.

Y.

Y Græcorum mutatur a Latinis in U. vel I. 937.

Z.

Zeugma. 810. & ſeqq.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google